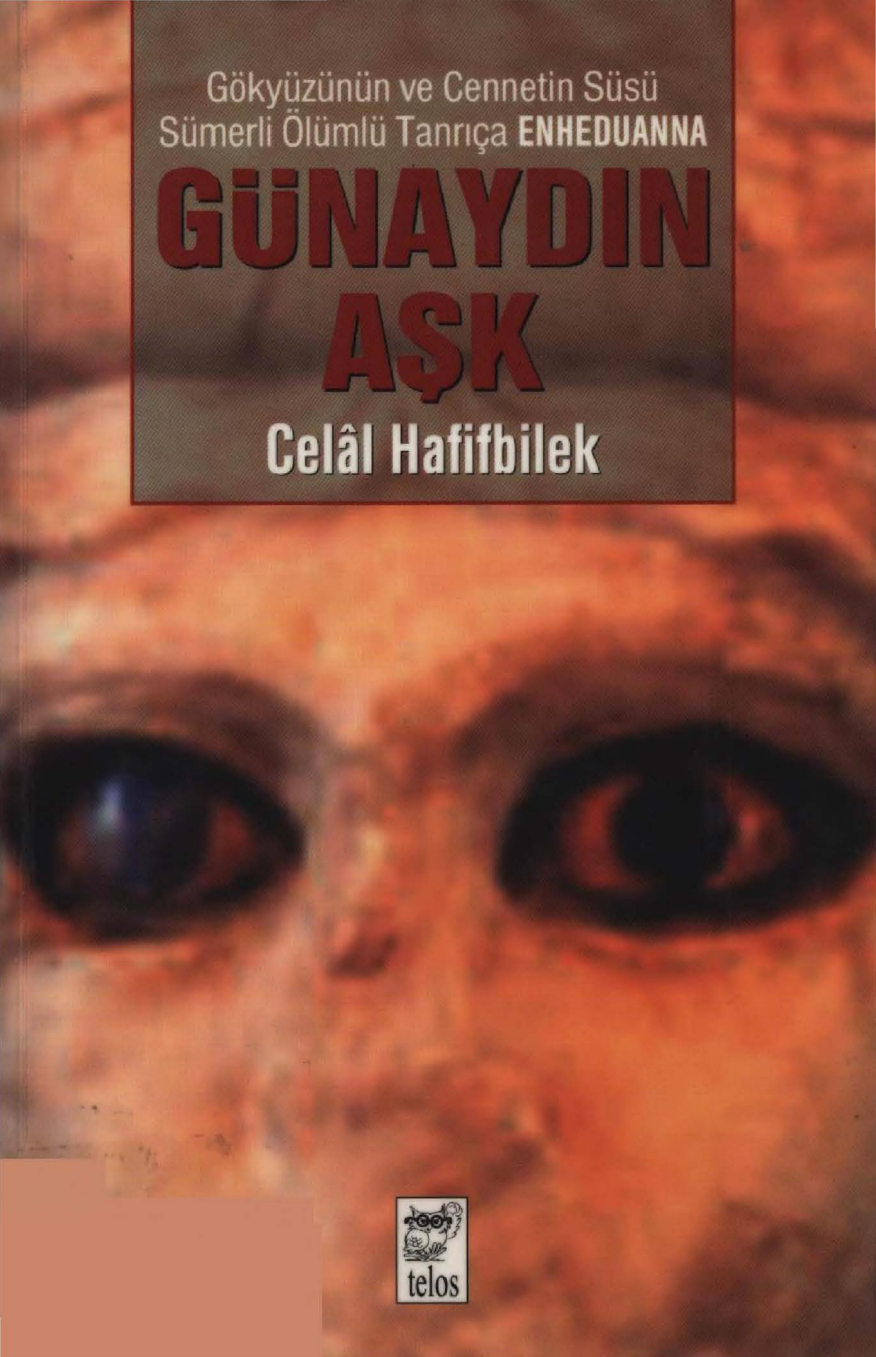
Gökyüzünün ve Cennetin Süsü
Sümerli Ölümlü Tanrıça **ENHEDUANNA**

GÜNAYDIN AŞK

Celâl Hafifbilek

telos

Ankara'da doğdu. İlk, orta, yüksek öğrenimini bu kentte tamamladı. Eğitimini sürdürürken bir yandan da çalıştı. Fransa'da doktora çalışması yaptı. İlk öykülerini ve ilk romanını yirmili yaşlarda yayımladı. DTCF Tiyatro Enstitüsü'ne devam etti. Meydan Sahnesi'nde profesyonel oyuncu oldu. Gazetelere tefrika romanlar yazdı. Haftalık, aylık sanat, politika, mesleki dergiler çıkardı. "Ekonomi" adlı Türkçe, İngilizce bir dergi de yayımladı. Sendikalarda çalıştı. Yirmi beş yıl gazetecikten sonra değişik ülkelerde Basın Ateşeliği de yaptı. Edebiyata yıllarca ara verdi. Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdür Başyardımcısı iken kendi isteği ile emekli oldu.

Başlıca yapıtları: *Camekândaki Kız* (öyküler, 1958), *Sessizler Sokağı* (roman, 1962), *Türkiye'de Hububat Üretimi ve Üretime Tesir Eden Faktörler* (1967, Tercüman Gazetesi Büyük Araştırma Ödülü), *Sana El Sallayacağım* (öyküler, 1994), *Aşkımız* (şiirler, 1995), *Kasaba* (roman, 1997). Telos Yayınlarından çıkan kitapları: *Ankara 1920* (roman, 1998, Kültür Bakanlığı Büyük Roman Ödülü), *Ve Sevgili Rozika* (roman, 1999), *Zamanla Belki* (roman, 2000), *Sevgim Beni Anlıyor* (roman, 2002), *Aşk Boyu Yaşam* (öyküler, 2003).

Telos: 204
Edebiyat: 139

© Celâl Hafifbilek - Telos Yayıncılık, 2005

ISBN 975-545-210-9

Dizgi
Telos

Kapak Fotoğrafı
Enheduanna'nın Diski
Pennsylvania Üniversitesi Müzesi

Kitabın Sonundaki
Enheduanna Şiir Çevirileri
Ayten Mutlu

Ofset Baskıya Hazırlık
Telos Yayıncılık

Kapak Tasarımı ve Uygulama
Telos Grafik

Kapak, İç Baskı ve Cilt
Şefik Matbaacılık

Birinci Basım
Şubat 2005

TELOS YAYINCILIK
Kurabiye Sokak, No:19 34435 Beyoğlu-İstanbul
Telefon: (0212) 249 24 80 Faks: (0212) 249 25 48
www.telosyayincilik.com
e - posta: telos@telosyayincilik.com

CELÂL HAFİFBİLEK

Gökyüzünün ve Cennetin Süsü
Sümerli Ölümlü Tanrıça Enheduanna
GÜNAYDIN AŞK

roman

telos

ENHEDUANNA
(Günaydın Aşk)

(Gökyüzünün ve Cennetin Süsü Başrahibe)
En = Başrahibe
Hedu = Tezyin, süs
Ana = Gök, cennet

Sargon dönemi

Sümer Tanrı ve Tanrıçalarının Soyağacı

Nammu (İlksel deniz) Ana Tanrıça, Su tanrıçası

An — Ki
Gök Tanrısı — Yer Tanrıçası

An+Ki

Enlil (Hava Tanrısı)
Enki (Bilgelik Tanrısı)

Enlil + Ninlil (Tanrıça)

Nanna (Ay Tanrısı)

Nanna + Ningal (Tanrıça)

-İnanna: "İştar, Afrodit, Venüs, Astarte, Zühre" (aşk, savaş, doğurganlık tanrıçası, göklerin kraliçesi, düzenbaz tanrıça,)
-Utu (Güneş Tanrısı)
-Ereşkigal (yeraltı, ölüler diyarı -Kur, Hades- tanrıçası, İnanna'nın ablası.)

Yer, gök, hava, deniz. (4 yaratıcı tanrı)
7 yazgıları belirleyen tanrı.
50 yardımcı büyük tanrı

Bu romanda adı geçen bazı tanrılar ve önemli kişiler:

-Dumuzi (Temmuz, Adonis) Çoban tanrısı, bereket, doğayla ölüp dirilen tanrı. –Sonbahar, İlkbahar- İnanna'nın kocası.

Nergal: Ölüler diyarı (Kur-Hades) kralı

Ninazu: Ölüler diyarı kralı

Ninkasi: Sert içki tanrısı

Ninurta: Güney rüzgârı tanrısı

Geştina: Rüya yorumcusu tanrıça, Dumuzi'nin kız kardeşi.

Nidaba: Yazı tanrıçası

Nunbarşegunu: Ninlil'in annesi, Tanrı Enlil'in kaynanası, Tanrıça.

Ninşubur: İnanna'nın veziri

Neti: Yeraltı kapıcısı

Nusku: Enlil'in veziri

Enheduanna –ortada-(tablet)

KUTSAL AŞK

Ben, Başrahibe,
Ben, Nanna'ın ışıldayan Başrahibesi,
Ben, Ay'ın sevgili kızı,
Ben, İmparatorluğun Prensesi,
Ben, Aşk Tanrıçası İnanna'nın gölgesi,
Ben, kutsal fahişe,
Ben, Enheduanna...
Ben, şair...

Size söyleyeceklerim var. Beni dinleyiniz; siz, siz olunuz; kadınlarım olunuz, erkeklerim olunuz, beni dinleyiniz; kumrulardan narin, atmacalardan atmaca kadınlarım, çelikten güçlü, çelik erkeklerim, dikkatle dikkatle dinleyiniz beni, lütfen:

Yüceler yücesi tanrılarımızın, ışıldayan yıldızlarda kurulu saraylarından çıkıp gümüş bulutlardan süzülerek serin ırmaklarında serinlediği, sularında zıplayan balıklara gülücükler saçtığı, binbir renkli kelebekleriyle oynaştığı, bol başaklı tarlalarında, toprağın derinliklerinde bereketle seviştiği, kardan soğuk biralarından içtiği, hurma ağaçlarının gölgesinde tanrıçalarımızın baldan tatlı gök gemisinde yelken açtığı bir ülkeyi anlatacağım. Tanrılarımızın, özenle yarattıkları dağlarında zümrüt, yakut, lapis taşlarını işleyip tapınaklarımıza armağan ettiği, savaşta, yatakta erkeklerimize güç kattığı, kadınlarımızın döl yataklarını neşeyle doldurduğu, geçmişini övdüğü, gününü kutsadığı, geleceğini yücelteceği bir ülkeyi; aşk ve barış ülkesini, bu ülkede yaşayan bir büyük ulusu anlatacağım; Karabaşlı Sümerleri, Akadları anlatacağım. Yüceler yücesi tanrılarımızın merhametini, gaddarlığını, gücünü, sevgisini, nefretini, şehvetini, coşkusunu, hilesini, hınzırlığını benden dinleyiniz.

Beni dinleyiniz kadınlarım, erkeklerim, gönlünüzü açın; size tanrılarımızın insanlara, hayvanlara en büyük bağışı aşkı anlatacağım, sevgiyi anlatacağım; yaşamın sırrı, yaşamın sevinci cinsel birleşmenin kutsallığını anlatacağım.

Ben, aşkın kendisi, ben Enheduanna, Ay Tanrımız Nanna'nın fettan kızı Tanrıça İnanna'nın yeryüzündeki gölgesi ve onun başrahibesiyim.

Ben, güneş ve barış ülkesinin, tanrılarımızın kutsadığı, övdüğü, Akadların, Karabaşlı Sümerlerin, büyükler büyüğü, yüce kralı, Sargon'un sevgili kızıyım.

Ben, güzeller güzeli annemin döl yatağında aşkla geliştim; dudakları sulu marullar, yanakları tatlı elmalar sunan, mermer göğüsleri hurma yaprağı kokan, tarlasını sürenlere hayat veren kadınların, kamışlarından bal akan erkeklerin yurdunda sevgiye doğdum. Aşkla goncam sulandı, yeşerdim. Aşkın kutsallığına büründüm. Aşk deyip döndüm, aşka ulaştım. Dört bin beş yüz yıldan beri kadınlarımdayım; siz, saçından tırnağına kutsal bedenli kadınlarda yaşıyorum. Biliniz, dünya bilsin, bilmeyen bilsin, kadınların bedeni kutsaldır.

Öldüm şiir oldum,
Toprağım aşk doldu.

Siz kadınlara girdim yaşadım; öleceğim, öldüm, dirileceğim, dirildim; yine sizinle milyonlarca yıl yaşayacağım. Beni tanırsınız, bilirsiniz; adım, Ani oldu, Anu, Anna, Anne, Meryem, Suzan oldu, Nina oldu, Safo oldu, Bilitis oldu, Nigâr Hanım, Mihri Hatun, Rabia Hatun, Leyla, Şirin oldu, Furuğ oldu, Ay-Ten'li, Gül-Ten'li, Nur-Ten'li, suyun süsü Zeynep Hatun oldu, A'dan başlayıp, Z'de durdum, ama ben, hep oldum, sizde oldum, sizinle oldum. Beni tanımak için gözlerime bakın, gözlerinize bakın; gözlerimde, gözlerinizde, coşan aşkı, sevgiyi, sevecenliği, kadınlığı, şiiri görürsünüz. Ben sizdeyim, sizlerdeyim, siz, kutsal kadınlarımdayım

Gözlerinizi görüyorum şimdi, ışıldıyorlar; kendimi görüyorum gözlerinizde. Siz aşksınız, siz şiirsiniz. İçinizdeki şiiri... kadınlığı... aşk... beni... uyandırınız.

Tüm şiirlerde ben varım, siz varsınız, şiirler beni söyler, sizi söyler, aşka yakarışı söyler, birleşmeye hasreti söyler.

On üçündeki tazenin bülbül yuvasından, ermiş erin kamışından bal dökerim, hayat suyu içerim.

Ey âşık kadınlar, şiirinizi söyleyin, benimle söyleyin; lapis kokulu saçlarınızın keyfine, gözlerinizin ışığında erimeyene, taze marul sulu dudaklarınızın tadına, dilinizin bülbülüne, ayak parmağınızın lezzetine, dokunan ellerinizin sevincine, göğsünüzdeki hazinenin sarhoşluğuna, kalbinizin sevecenliğine, ulaşamayana, varamayana, tanrısının sen olduğunu anlayamayana baldan tatlı tarlanızı sürdürmeyin.

Aşkı, sevgiyi, şehveti yüceltmemi buyurur bana Aşk Tanrıçamız İnanna. Ben kadınım, ben İnanna'ya adadım kendimi, O'nun kölesiyim, elçisiyim. Ben İnanna'yım, biz İnanna'yız. İnanna sizde... İçinizde...

Ey İnanna, güzeller güzeli,
Fettan kadın,
Al tapınağına bizi,
Aşksız bırakma kadınları...
Aşksız bırakma kadınları...

Sen, İnanna!.. Aşkı, savaşı sundun Karabaşlı Sümerlere, Akadlara. Enlil Babamız, yüceler yücesi tanrımız Enlil de, biz ölümlülere karnımızı doyuracak bitkiler, yüreğimizi serinleten sular, ahırlarımızı, ağıllarımızı dolduran hayvanlar verdi. Çiçeklerimizi, meyvelerimizi döllendiren arılar, kuşlar, ambarlarımızı taşıran bereketli tarlalar, neşemizi kaynaştıran biralar, kadınların gökteknesini ballandıran, erkeklerin öküzünü canlandıran hayat suyunu verdi.

Çok çok önceleri:
Yılan yokmuş, akrep yokmuş,
Sırtlan yokmuş, aslan yokmuş,
Kin yokmuş, haset yokmuş

Ne korku, ne dehşet,
Ne yabani köpek, ne de kurt
Ve ne de insan...
Evet, insan yokmuş...

Su doluymuş evren; uçsuz bucaksız, dalgasız, balıksız, otsuz, yosunsuz. Nammu Ana, Su Tanrıçası, tüm tanrıların anası, korurmuş suyunu; yitmesin, bitmesin, dolunca taşmasın, dermiş. Nammu Ana bir gün oturmuş, koca koca düşünmüş: Dupduru su, kıpırtısız, gülüşsüz, neşesiz... Yanı su, ardı su, altı, üstü su... Sular durgun, sıkıntılı, hüzünlü. Üzülürmüş Nammu Ana."

Nammu Ana günlerden bir gün, sırtüstü yatmış, elini göbeğine götürmüş, okşamış, bedeni hazla gerinmiş, karnı zevkle gerilmiş. Gerilmiş gerilmiş karnı, sular kükremiş, kükremiş. Sonra şişirmiş, şişirmiş karnını, sular gümbürdeyip gümbürdeyip bir o yana, bir bu yana devrilmiş; bilinmez ne zaman geçmiş, göbeğinden koskoca bir dağ çıkmış, çıkmış da gökle yeri yaratıvermiş. Gerdiği karnına yeri oturtmuş, şişirdiği karnını kubbeleştirip yerin üzerini örtmüş... Bir de bakmış bir oğlu bir kızı olmuş. Olmuş da, bitişik olmuş. Göğe oturttuğu oğluna An, yere oturttuğu kızına Ki demiş. An oğluna gökleri vermiş, Ki kızına yerleri vermiş, siz evrensiniz demiş; An, sen göklere, Ki, sen yerlere hükmet demiş. Demiş de ikisi de bitişik. Yer kupkuru, dümdüz, neşesi yok; gök kubbe ışığı yok, karanlık...

Nammu Ana mutlu yine de, sular neşelenmişmiş, kabarıp kabarıp yeri dövermiş, göklere fışkırmaya çalışırmış...

Derler ki milyon yıl geçmiş böylesine. Gök bunalmış, yer hüzne düşmüş, ağlar ağlar, sulara su katarmış. Bir karanlık gecede, kocalar kocası An, görmüş ki bir ışık gelir uzaktan. Bakmış, yaklaşmış ışığa, kız kardeşi Ki; serpilmiş, büyümüş, bir güzel olmuş, ışıklanmış. Taptaze bedeni ışık saçarmış. Ki'ye bakmış, bakmış, gönlü kabarmış; Ki uzanmış sırtüstü yatarmış. Kocalar kocası An, dayanamayıp iki dizinin üstüne çöküvermiş:

"Ucu, dibi zamansız yer yüzü, Ki kızı,
Parlak madenlerini çıkarttı,
Süsleyip bedenini lapis taşıyla, taktı takıştırdı:
Yeşil taşlar, Kadıköy taşları, arıttı parlak akiklerle karanlığı, gövdesi canlandı neşeyle,
Kutsal bakire Ki, kutsal gök An için ışıldattı kendini,
Gök, başına parlak tacını taktı, bir prens gibi dikildi.
Gök, yüce tanrı, uçsuz yerin üzerine koydu dizlerini,
Kahramanların gururuyla tohumunu boşaltı, döl yatağına yerin,
Boşalttı ağaç ve kamışların tohumunu parlak yerin döl yatağına,
Doğurgan inek, ballı yer, gebe kaldı sulu, tatlı tohumla,
Sevinçle hayat verdi toprağa,
Balı, şarabı akıttı."

On iki gün, on iki gece mi geçmiş, bilen yok da Ki'nin karnı büyümüş büyümüş bir dağ olmuş; kocamanların kocamanı An ile Yer Tanrıçamız Ki sevince boğulmuş, Enlil Babamızla Enki Babamız doğmuşmuş.

Enlil Babamız, Enki Babamız, on iki gün, on iki gece mi, bilen yok, her on iki saatte bir yıl büyümüşler, kocaman olmuş, sığamaz olmuşlar An ile Ki'nin arasına... Ezileceklermiş nerdeyse... Bilge Enki Baba umursamazmış, rahatı iyiymiş, düşünür, düşünürmüş hep.

Şairlerimiz der ki:

"Efendi, kararları kesin efendi,
Enlil Efendi,
Yararlıyı bulmak için
Filizlendirip topraktan ülkeyi kurmak için
Yeri gökten ayırmayı düşündü,
Gökten yeri ayırmayı düşündü."

Enlil Baba, bir çırpınmış, bir kükremiş yer ile göğü ayırıvermiş; ikisinin arasına, rüzgâr doldurmuş, hava doldur-

muş, ruh doldurmuş; Oh!.. diye bir geniş soluk almış, rahatlamış. An Tanrımız durur mu, bakmış yer kendinden ayrıldı, hemen göklere sahip olmuş, krallığını ilân etmiş. Enlil Babamız da gök elden gidince, anası Ki'yi, yeryüzünü ele geçirmiş, rüzgâr, hava, ruhlar zaten onunmuş. Yeryüzünün tanrısı, havanın tanrısı olmuş... Tanrıça Ki, ne yapsın, yer elden gidince, hava elden gidince? Göğün yedinci katına çıkıp oturmuş.

Yerle göğü ayırmış ama Enlil Babamız, dört yanı, altı üstü suyla çevrili dünyada tek kalmış. Hani yararlıyı bulacaktı?.. Oturmuş yeniden düşünmüş, uzun düşünmüş, sonunda yapacağını bulmuş:

"Enlil, azgın boğa, ayağını yere koydu,
Yaratmak için bolluk içinde mutlu günler
Süslemek için bereketli güzel geceler
Bitkiler boy atsın, tahıl dünyaya saçılsın diye
Yazın göğe hükmü sonsuza açılsın diye
Kışın iskeleye taşan sular tutulsun diye
Tüm ülkelerin kralı Enlil, aklına koydu,
Kamışını kocaman dağlara soktu
Yazın tohumunu, kışın tohumunu
Taşkın sular gibi boşalttı dölyatağına
Bir daha, bir daha soktu
Böğürdü vahşi boğalar gibi her soktuğunda
Gün sürdü, gece dağ dinlendi
Mutlulukla, huzurla...
Sonunda doğurdu,
Leziz kaymak gibi yaz ile kışı."

Dünyada ağaçlar büyüdü, sulu meyveler verdi; yeryüzü çiçeklerle bezendi, buğday, arpa, boy verdi, yaşanacak kutsanacak diyar oldu.

Yüce Enlil bir gün bakmış ki, ağaçlar kurur, çiçekler boyun büker, arpa, buğday bir karışta kalır. Bir çözüm düşünmüş... Çözüm su demiş. Su... Su olmazsa nasıl sulu meyveler yerim, nasıl çiçekleri koklarım, arpamdan nasıl

bira yaparım? Kim bilir bunu? Bilse bilse, Bilge Enki bilir.

Sulara seslenmiş: Ey Enki çabuk gel, diye buyurmuş. Kocaman başlı Enki, bir dalganın sırtına binmiş, bir dalgadan inip bir dalgaya binmiş, hoplaya, zıplaya, sallana, ballana Enlil'e ulaşmış. Nammu Ana gelmiş, An baba gelmiş, tanrılar meclisini oluşturmuşlar. Enki'ye buyruk vermişler... Bu diyarı sula, kocaman nehirler yarat...

Enki buyruğu almış, sessizce toplantıdan ayrılmış, gelmiş kuru iki ırmak yatağının başına. Bakalım ne demiş şairlerimiz, nasıl anlatmışlar bizlere, ta ki sizlere...

"Şahlanan yabani boğa nasıl atlarsa ineğe
Enki baba ateş dolu gözlerini çevirdi Fırat'a
Fırat boyun kırdı, bel kırdı, kıvrıldı
Enki baba bu cilveye kamışını kaldırdı
Fışkırttı ardı ardına er suyunu, saldırdı
Fırat doldu, coştu, neşeyle büküldü.
Döndü geldi Dicle'ye Enki baba
Dicle şahlanan boğaya olsun feda
Kamışını bir daha kaldırdı dimdik
Dicle'ye milyon yıl verdi neşe – sefa
Doğumlarında ayrılmadı yanlarından
Yataklarını suyla doldurdu dağlardan
Onun suyu, dört bir yanda hep parlar
Bolluk getirdi su dolu kanallar
Suyun çoğalttığı tahıl, meyvedir
Yaşayana can katar, güç verir."

İnsanlar yoktu daha o güzel diyarda o zamanlar. Enki Baba, kilden insanı yaratana kadar. Daha başka işler vardı evreni güzelleştirmek, iyi yönetmek için önce. Tanrılar ulaşınca bu bilince, dediler daha çok çok tanrı gerek bize. Yazgıları kimler yazacak, dağın yazgısı var, ırmağın yazgısı var, yağmurun, tarlanın yazgısı var. Bir tanrı yetmez, yedi tanrı gerek yazgıları yazmaya bize. Onlara da yardımcı tanrılar gerek. Çobanlığa kim bakacak, çiftçiliğe kim ba-

kacak, rahiplere, tufana fırtınaya, şehvete, cinsel ilişkiye, aşka, iyiliğe, adalete, dürüstlüğe, zanaatların her birine kim bakacak; hadımları, korkuyu, dehşeti, barışı, savaşı, zaferi, bilgeliği, sanatı, edebiyatı, müziği, tuğla kalıbını, tarlayı sürecek sabanı kim yönetecek; üzüntüyü, sevinci, döllenmeyi, doğurmayı, yeraltına göndermeyi, ışığı, karanlığı, aklı, deliliği, çirkinliği, güzelliği kim belirleyecek?

Oturdular, düşündüler, düzenlediler; elli yardımcı tanr: olursa bu iş biter, dediler.

ENLİL İLE NİNLİL

Düşünmekten zevke, eğlenmeye zaman kalmıyordu. Tanrılar düşünüyorlar, şarap içiyorlar, bira içiyorlar, yine düşünüyorlardı. Evren, evrene yakışır, yaraşır, kusursuz yönetilmeliydi: Hile olmamalı, vurgun olmamalı, rüşvet olmamalı, yoksulluk olmamalı, benim diyen, hiç olmamalı.

Yeryüzü yaratılmış, gökyüzü yaratılmış, göller, nehirler, kanallar yaratılmış; yaz, kış oluşmuş, doğudan batıya, güneyden kuzeye her yan bitkiler, ağaçlar, çiçeklerle bezenmişti. Biraz olsun eğlenmek, dinlenmek istiyordu tanrılar.

İlk, yazgıyı yazan tanrıları yarattılar, sonra yardımcı tanrılar sırayla tahtlarına çıkıp oturdular.

Oh! dediler büyük tanrılar. İşler tamam, işler şimdi kolaylaşacak. Yaratılan yardımcı tanrılardan birer de vezir aldılar yanlarına... Sonunda rahata kavuştular.

İşler yoluna girmişti. Dünya da güzeldi... Güzeldi dünya ama Enlil Babanın canı sıkılıyordu; neşelenmek istiyordu. Dört bir yan tanrı doluydu, her adımda bir tanrı; başka bir şey yok...

Enlil büyük tanrı, Kutsal Nippur kentine gezmeye çıktı. Koca koca mermer binalar yapılmış, kerpiç binalar yapılmış, taş yollar döşenmiş, on iki yüz merdivenli tapınak pırıl pırıl... Nippur'u gezdi beğendi... Kendini de sevdi, "çok iyi iş yapmışım," diye böbürlendi.

Çok dolaşmış, yorulmuş, terlemişti; şöyle ihtiyar tanrıça, doğurgan ana Nunbarşegunu'ya bir selâm vermek, gönlünü almak, alçak gönüllü tanrı havasında görünmek istedi. Kapısını çaldı, sevinçle içeri buyur edildi.

İhtiyar tanrıça, Enlil'i nasıl ağırlayacağını bilemedi. Elleri ayaklarına dolanıyordu. Büyük tanrının sırtına, ayaklarının altına yastıklar koydu. Oradan oraya koşuyor; elmalar, kayısılar, ballı hurmalar getiriyor da, ikramını az buluyordu yine.

Kızı güzeller güzeli Ninlil'in odasına koştu: "Kalk kız, durma," dedi, "yüce Enlil, tanrıların en yakışıklısı Enlil konuğumuz oldu. Gel, ona bir şeyler ikram et, aklım karıştı, gel bana yardım et."

Ninlil yatağına oturmuş, Ekur Tapınağı'nın kuleleri gibi uzun cilalı bacaklarına, Ekur'un altın kaplı kubbelerince diri göğüslerine, yusyuvarlak kalçalarına sabah rüzgârı kokuları sürüyordu; pencereden giren güneş ışığında vücudu kalaylanmış gibi ışıldıyordu. Annesine, kirpiklerinin gölgesine sığınan buğulu yıldız gözlerini kaldırarak baktı. "Bana ne," dedi, gül kokulu omuzlarını kaldırdı: "Geldiyse sana geldi."

Doğurgan ana Nunbarşegunu'nun beyninde bir şimşek çaktırdı bu sözler. "Güzeller güzeli kızım, seni hiç görmedi ki yakışıklı delikanlı Enlil. Bir görürse çarpılır, gitmek istemez bu evden," Ninlil'in al yanakları bir daha allaştı, dallardaki elmalar hemen olgunlaştı, kirazların en dolgunu, en tatlısı kopup geldi dalından, gül etli dudakları görünce böceklendi kıskançlığından.

Yılan gibi kıvrılarak ayağa kalktı Ninlil, üzerine kar-beyazı elbisesini aldı, sağ omzunu, sağ memesinin yarısını parlatınca güneş, şarıldamaya başladı ırmaklardaki sular. Gece karası saçlarını topuklarına kadar döktü, saçlarının bir ucunu sağ memesinin üzerine bıraktı; memesi kara bulutlar arasında hilâlleşti.

Yaşlı tanrıça Nunbarşegunu Hatun hayran hayran genç tanrıçasına baktı; odadan çıktı, yüce Enlil'e ikramların en güzelini bulmuştu. Ağır ağır yürüyerek Enlil'in karşısına gelip, biraz da kasılarak oturdu, ikramından gururluydu.

Ninlil hemen ırmağa indi, buz gibi olmuş bira testilerinden birini omzuna aldı.

Enlil Babayı bir serinlik sardı bu öğle sıcağında, kızın saldığı sabah rüzgârı kokusu başının üzerinde haleler yapıyor, içini ferahlatıyordu.

Biraz sonra koku daha bir arttı, odanın kapısında omzunda bira testisiyle Ninlil ışık gibi çaktı. Enlil iliklerine

değin titredi. Kızın güzelliği başını döndürmüştü. Kız, hiç sesini çıkarmadan "hoş geldiniz," bile demeden Enlil'in önünde eğildi, koca bir kupaya buz gibi birayı deniz köpükleri yaratarak doldurdu. Eğilirken memesinin üzerinden düşen saçlarını, doğrulurken kuğuların boyun kırması cilvesiyle topladı. Tanrıların en yakışıklısı, en büyüğü Enlil "teşekkür," ederken dili titriyordu. Tanrıça Ninlil bir kupa annesine bir kupa da kendine doldurarak iki dizinin üzerine oturdu. İncecik bira içme kamışlarını uzattı. Saçlarını Enlil Babanın önüne doğru serdi. Kara ipekten bir yol yapmıştı ikisi arasında sanki.

Enlil Baba, kamışı attı, kupayı bir dikişte bitirdi. Kız yerinden kalkmadan kupayı bir daha, bir daha doldurdu. Eğilirken açılan dipdiri göğüsleri, Enlil'in yüreğine birbiri ardına ateşten oklar yolluyordu.

Hiçbiri konuşmuyordu. Konuşan güzellikti; konuşan, yüceler yücesi tanrısına en yakıcı ilahiler sunan, eğilip doğrulurken kara yılan gibi kıvrılan Ninlil'in taptaze, kendi elinden başka el değmemiş, güneş görmemiş ak vücuduydu. Ekur Tapınağı'nda bile bu güne değin güzelliğin sunduğu böyle bir kutsallık yaşanmamıştı. Susuyordu koca Enlil, korkuyordu, dilinden çıkacak tatlı-acı, ince, kıvrak her sözcük bu kutsallığı yok edebilirdi. Yücelik güzellikti, tanrılık güzellikti. Enlil Baba, Ninlil'in vücudunun her kıvrımında, her çıkıntısında, her yuvarlağında kendini görüyordu; bu doyumsuz kutsal bedeni, bu güzelliği yarattığından kendine, yer, gök, su tanrılarına şükretti.

Testi boşalınca, kız yeniden ırmağa gitmek için izin istedi, ama o zaman koca Enlil, tanrılığını hatırladı, kızın güzelliğinden sarhoş gibiydi, bir testi bira daha içerse sarhoşluğu kat kat artacaktı; eh, sarhoşluk da pek tanrılığa yakışmazdı doğrusu. Kalbini içerde bırakıp izin isteyip ayağa kalktı, dönen başını dindirmek, dökülüp giden aklını toplamak için canını kırlara attı. Ninlil gururla gölgesine yattı.

Doğurgan ana Nunbarşegunu, hemen kapıya koştu; Enlil'in arkasından uzun uzun baktı, yüce tanrının iki kez

sarhoş olduğunu anladı. O anda kızına Enlil'i koca yapmayı aklına koydu. İçeri döndü.

"Kalk kız," dedi, "durma, buralarda."

"Ne oldu, niye durmam odamda."

"Yakışıklı Enlil sana vuruldu. Zaman tam zamandır, fırsat tam fırsattır."

Ninlil'in koklanmamış gül kurusu memelerinin uçlarını büyütüvermişti annesinin sözleri. Yıldız gözlerinin üzerine kirpikleri kapanıverdi, yüzü kızardı vücudunun içinde ılık ılık akan bir şeyden.

"Koş kızım, koş, pırıl pırıl ırmağa koş,
Ey Ninlil'im Nimburdu Irmağı seni bekliyor
Efendi Enlil gönlü avuçlarında yürüyor,
Parlak bakışlı efendi, yakışıklı hem hoş.
Yürü ırmak boyunca, Efendi Enlil sana vuruldu
Yazgıları belirleyen Efendi bugün sana sunuldu
Görünce seni dayanamayacak, seni öpecek
Tüm tanrılara ulaşırsın seni okşayınca
Bugün mutlu kutsallıkla sona erecek."

Ninlil, annesinin öğüdünü tuttu. Gece karası saçlarını topladı. Irmağa yürüdü, soyundu; beli bükülmüş ırmak kamışları birden dikildi, taze vücut utanıp hemen duru suya girdi.

"Işıltılı bakışlı Enlil gördü kızı suda
Işıltılı bakışlı efendi gördü kızı suda
Yüce Dağ Enlil kızı gördü suda
Yavaşça suya daldı, elini uzattı kıza
Gel, dedi, gel kucağıma sevişelim
Gel, dedi, gel bu sularda birleşelim."

Ninlil nazlandı, "Olur mu öyle şey?" dedi. Sudan fırlayıp çıktı, elbisesini omzuna atıp bir ağacın dibinde kurulandı... Kurulanmıyor, vücudunu iştahla okşuyordu.. Elle-

ri, elbisesinin ucunu ayaklarından yukarı çekiyor, bacakları parlak suda ışıldıyordu. İki avucuyla göğüslerinin üzerinde halkalar çiziyordu.

Enlil, kızın yanına usulca sokuldu. Elini kıza uzattı:

"Sana ballar akıtacağım, gel bana," dedi. Kız fırlayıp oturduğu ağacın arkasına saklandı:

"Benim yuvam ufacık, birleşmeyi beceremez, benim dudaklarım çok küçük öpüşmeyi hiç bilmez," der demez, saklandığı ağacın arkasından çıktı, ırmak boyunca koşmaya başladı. Enlil de peşinden bir süre koştu, ama sonra tanrılığını hatırlayıp durdu, ışıltılı gözleriyle kaçan ceylanı izledi; kızın soyunmadan Nimburdu Kanalının sularına daldığını gördü. Peşinden gitmedi, tanrılığına yakışmazdı.

Yakışmazdı, ama kızı istiyordu, onunla sevişmek istiyordu. Yüreği kıpramış, kuşu kanatlanmıştı. El etti, göz kırptı, veziri Nusku gözlerinin karşısında beliriverdi.

"Ya Nusku," dedi, "bana yardım et."

Nusku, efendisi bir şey bile söylemeden ne istediğini anlamıştı. Enlil güzellere dayanamazdı.

"O güzeller güzeli Ninlil'i istiyorsun, değil mi?" diye sordu.

Enlil, kendisine vezir seçtiği Nusku'da bir kez daha yanılmadığını anladı.

"Evrende ondan güzel tanrıça var mı Nusku?"

"Hayır efendim, siz, yüce tanrılar soluk verdiniz, onu annesi istediğiniz güzellikte, hoşlukta, işvede, cilvede bal tadında doğurdu."

"Kime lâyıktır bu güzel, vezirim?"

"Size, yüce Enlil."

"Niye bekliyorsun?"

Nusku, buyruğu alır almaz, hemen bir kayık buldu; ikisi kayığa atlayıp, Nimburdu Kanalına doğru yollandılar... Enlil, tanrılığını unutup, " daha hızlı, daha hızlı çek kürekleri," diye söylenip duruyordu:

"Kızı kaçırırsak elimizden, senin de çekeceğin var elimden."

Zavallı vezir Nusku, kan ter içinde kalmıştı. Sonunda Ninlil'in yüzdüğü sulara girdiler... Kayık bir kaz gibi süzülüp, gaklamadan guklamadan Ninlil'e yaklaştı. Nusku suya atladı, kızı yakaladı, kayığa doğru getirdi, Enlil de ellerinden çekip kızı kayığa aldı. Alır almaz azgın boğalar gibi üstüne saldırdı. Ninlil neye uğradığını şaşırmıştı. Kurtulması olanaksız gibiydi, kürek gibi eller kollarını bastırıyor, dağ gibi vücut üzerine yükleniyordu. Ninlil bağırdı, çağırdı, bacaklarıyla tekmeler attı, sonunda pes etti vahşi boğaya; dut şerbeti dudaklarını Enlil'in ağzına bıraktı.

Evrenin en yakışıklı, en azgın erkeği ile evrenin en hoşu, en şuhu, en güzeli birleşti. Enlil'in tohumu, Ninlil'i Ay Tanrısı Nanna'ya gebe bıraktı.

Kız kayıkta serili kaldı. Enlil, asasını eline aldı, Nippur'a ıslık çalarak, sağa sola sallanarak döndü; Ekur Tapınağı'nın merdivenlerini bir hızla çıktı, zevkinin tadına tat katmak için tapınağın bahar serini, kutsal Kiur salonundaki tahtına uzandı, vezirinin sunduğu parmak üzümlerinde Ninlil'in pembe dudaklarının tadını aradı.

Zavallı Ninlil'in ne kolunda ne bacağında güç kalmıştı. Saatlerce kızgın güneş altında yandı, yandı da döl yatağında yeşeren Ay Tanrısı oğluna seslendi:

"İçimi aydınlattın, ruhuma şarap sundun
Azgın boğaya kızamam, sevgime kavuştum."

Vücudunun her yerinde, Enlil mor güller açtırmıştı. Elini dokununca sızlayan güllere baktı baktı da güzelliğinin, dayanılmazlığının zevkine, gururuna vardı. Sulardaki yansımasından da güzel olduğunu bir kez daha anladı. Sevinçle küreklere sarıldı.

Evine vardığında, Doğurgan Ana şaştı kaldı kızına...

"Kız ne hal böyle," diye telaşlandı.

"Enlil etti anacağım, ölüyordum."

"Sonra,"

"Ay Tanrısı Nanna'ya hamile bıraktı. İşini bitirince, ka-

yıkta beni yapayalnız bırakıp gitti. Giderken öpmedi bile, başını çevirip bakmadı bile."

İhtiyar kadın, "sorarım ona ben," dedi. Ağzını açtı, gözünü yumdu, seslendi:

"Ey tanrılar! Bakın! Yüce Enlil kızıma neler yaptı. Yuvasına vahşi boğalar gibi zorla girip gebe bıraktı."

Ses gökyüzünde çınladı, tanrıların tahtları titredi. Hemen bir araya geldiler: Büyük tanrıların hepsi, küçük tanrıların ellisi, yazgıyı belirleyen tanrıların yedisi, oturup konuyu tartıştılar: "Enlil hepimizin başı, evrenin direk taşı, nasıl yaptı böyle bir işi? Ahlâksızlık bu," dediler. "Cezasını çekmeli. Yeraltına, ölüler diyarına gitmeli."

Enlil'i, kutsal Kiur'da üzümlerini Ninlil'in meme uçlarını hayalleyerek yerken, gelip yakaladılar.

"Enlil, seni ahlâksız, defol kentten, defol kutsal Nippur'dan, ahlâksız Enlil. Yeraltında senin yerin."

Tanrıların başı, diğer tanrıların kararına boyun eğdi, yapacak başka bir şeyi yoktu. Artık yeraltında, ölüler diyarı Kur'da hükümsüz, güçsüz, buyruksuz kalacaktı. "Gelecek kuşaklara, ders olsun benim halim," diye evrene duyurdu. Duyurdu, ama Ninlil de kimselere yar olamazdı, ondan başka. "Olmamalı, olmamalı, olamaz, olmaz," diye de homurdanıp durdu.

Asasını eline aldı. Ekur'un basamaklarını yavaş yavaş indi. Biliyordu ahlâksızlık ettiğini, hata ettiğini, cezasını çekmeli, ölüler diyarı Kur'da, karanlıklar içinde günahlarını ödemeliydi. Biliyordu, kendi yarattığı güzelliğe kendi yenik düşmüş, kendi ihanet emişti. Güzellik günah işletiyordu; güzellik kendi karşıtını doğuruyordu. Yanılmışlardı, hepsi birden, büyük tanrıların dördü, yazgıları yazan tanrıların yedisi, küçük tanrıların ellisi, yanılmışlardı hep birden, her şeyin karşıtını yaratmakla. Yanılmışlardı ama nasıl anlayacaklardı değerini bir şeyin karşıtı olmayınca.

Enlil'e hiç de ağır gelmiyordu, Kur'da yaşamak, çok gün görmüş, çok ışık yaşamış, çok çimen çiğnemişti. Ah Ninlil olmasaydı. Onu bırakıp gitmek koyuyordu Baba'ya.

Ninlil duydu Enlil'in cezasını. "Babasız mı kalacak Ay Tanrısı Nannu'm?" Kızdı, köpürdü yazgıları yazan yedisine; nasıl olur da en büyük tanrıya yazgı yazarlardı. Nasıl olur da eşi, neşesi, kocası Kur'a giderdi. O giderse, o da girerdi karanlıklara, ölüler diyarına. Uyanmıştı gökteknesi, aşkı vurmuştu kafasına ve de Ay Tanrısı Nanna'nın tepicikleri karnına.

Koştu Enlil'in ardından, "bekle, geliyorum ben de."

Enlil, asasını kaldırdı, "olmaz," dedi, "ben yalnız girerim. Karnında Ay Tanrım var, onun karanlıklarda doğmasını istemem. Ölüler diyarında neyi, kimi aydınlatacak, evren ona muhtaç, o âşıklara olacak ilaç."

Bir günde, bir ay büyüyen karnını okşadı Ninlil. "Babasız mı kalsın yavrum, seninle oluruz. Seninle yaşar, karanlıklarda kavruluruz."

"Olmaz."

"Olur."

Enlil koca koca düşündü. Oğlu karanlıklara girmemeliydi. Onun yerine başka tohumları filizletip onlar yeraltına inmeliydi. Ay Tanrısı yerine başka tanrıları gönderebilirse Ninlil'den doğma, hem kendisi kurtulur, hem de oğlu. Kendi yerine tohumu yeraltına inerse, cezasını çekmiş olurdu.

Kur'un kapısına kadar geldiler, Enlil önde Ninlil arkada. Kapıcı, yüce tanrıyı görünce hemen kapıyı açtı, Enlil içeri girdi. İçeri girer girmez de kapıcının kılığına, kişiliğine girdi, kapıcıyı da derinliklere yolladı. Ninlil, büyümüş karnıyla kapıya dayandı.

"Yüce tanrın nerede?" diye sordu. Kapıcı kılığına girmiş Enlil, "Hiç görmedim hanımım," dedi.

"Onu bulmam gerek, ben hanımıyım,
Bana gereklidir senin yardımın.
Yüce efendinin tohumu döl yatağımda
Işıldayan Nanna'nın tohumu döl yatağımda."

Kapıcı, elini tuttu Ninlil'in, dedi ki:

"Mademki Ay Tanrısı senin döl yatağında
Bırak çıksın gökyüzündeki tahtına,
Niye karanlıklara gitsin ki,
Başka tohum insin
Onun yerine ölüler diyarına..."
Ninlil, merakla sordu:
"Nasıl olacak bu?"
"Benim tohumum insin,
Benim tohumum ölüler diyarına.
Böylece kurtulur ışıldayan Nanna'n."

Genç kızın elinden tuttu kapıcı kişiliğinde Enlil, kızı kapı arkasına devirdi, döl yatağına, yeraltı kralı Nergal'in tohumlarını ekti.

Enlil doymamıştı sevdiğinin tadına. Kapıyı açtı, ölüler diyarı ırmağına geldiler. Enlil hemen ölüler ırmağı adamının kılığına girdi. "Gel," dedi, "benim tohumum gitsin yeraltına."

Kız, bir kez daha tarlasını Enlil'e sürdürdü, Enlil de saçtı tohumlarını döl yatağına, Ölüler Diyarı Tanrısı Ninazu döllensin diye.

Ölüleri yeraltına taşıyan kayıkçı kılığına girdi bir kere de. Üçüncü kez , Ninlil'in balını aldı. Kendi yerine üç kez tohumunu gönderince yeraltına, üç tanrı gidince yeraltı karanlıklarına, tanrılar affettiler Enlil'i, Ay Tanrısı Nannu da on iki günde doğdu, gökyüzünde tahtına oturdu.

Ninlil ile Enlil iki tekerlekli arabalarına binip Ekur Tapınağına yollandılar. Yazdırdı Enlil kil taşına aşkı, şehveti, şiddeti, hileyi bugünlere gelsin bilelim diye biz:

O tanrı ki soluğumuz ondan; ne ağıllar, ne ahırlar dolar hayvanla onsuz, balıklar yumurtlamaz kamışlıklara, yuva yapmaz kuşlar dallara, kovuklara, bulutlar akıtmaz suyunu toprağa, nehirler taşırmaz sularını, kadınlar doğurmaz kısırlaşır, erkeklerde kalbin suyu kurur, kadınların gökteknesine boşaltamaz, onsuz.

Oturdular tahtlarına Enlil ile Ninlil: Yatak odaları şenlendi bebeklerle, en güzel adlarla süslediler yavrularını: Güney rüzgârını verdiler oğul Ninurta'ya, Ereşkigal kız, duramadı, indi yeraltına, kraliçe etti babası onu Kur'a.

"İlk oğulları Utu'ydu parlak, yakıcı. Utu güneş, adalet tanrısı oldu, göklerde akılcı ve kalıcı.

İlk kızları İnanna... Gelmedi öyle bir güzel cihana; aşkı, bereketi taşıdı yeryüzüne. O güzelliğin, şuhluğun, şefkatin, hırsın, kavganın, savaşın, kurnazlığın, fettanlığın, cilvenin, çoğalmanın tanrıçası; İştar oldu, Zühre oldu, Afrodit, Venüs oldu; tüm kadınları kutsadı kişiliğinde.

"Enlil çok akıllı, çok büyüktür, çok kutsal,
İşte böyle mutlulukla sona erdi bu masal."

Enheduanna (İnanna) tanrılara şarap sunuyor, ortada. (tablet)

"Yedi Tanrının Kraliçesi, gözleri kamaştıran ışık
Cennetin, yeryüzünün sevgilisi, hayatın kaynağı
Cennetin Tanrıçası, sevgili kızı!
Yedi tanrının ruhları senin elinde, korursun ruhlarını,
Tanrı gibi doğdun, mücevherim, taçlı hanımım.
Tüm ruhları, cevherleri topladın kendinde
Aldın onları göğsünde sımsıkı korudun.
Bir yılan gibi zehrini boşalttın,
Şimşek gibi gürledin An gibi yeryüzüne
Sular selleşti dağlardan bir emrinle
Ağaçlar bitkiler yok oldular, tufanları yarattın
Dizlerine kapandılar senin önünde tüm varlıklar
Sen kraliçelerin kraliçesi, sen tüm ruhların kraliçesi
Sen erkeklerin, tüm yaratıkların kutsal anası,
Sen aşk kadını,
Ben, Prenses Enheduanna, senin rahiben
Sana hep şükran şarkılarını söyleyen."

İnanna'yı yaşıyorum, içimde onu duyuyorum.

Küçüktüm, genç kızlığa adım atıyordum, on iki yaşındaydım sanırım. Bir akşam, annem gümüş kaseyle sütümü getirmiş, sonra sevgili İnanna'ya dua etmiştik: "Bize aşk ver, aşksız bırakma, ülkemize bereketini esirgeme, kralımızı adaletsiz bırakma, onu hep egemen kıl; kıl ki bu ülke güzelleşsin, insanları mutlu olsun. Işığımızı eksiltme, ışığın bize dost, arkadaş olsun, yolumuzu göstersin."

Annem her akşamki gibi yanaklarımdan öpüp, odamın kapısını kapatıp çıkmıştı. Ben de bez bebeğimi göğsüme bastırmış, ona hangi masalı anlatayım, diye düşünüyordum. Gözlerim duvarda asılı yağ kandilinin uzayıp kısalan kirli sarı alevindeydi. Aslında her akşam annem odamdan çıkınca, gözlerim kendiliğinden kandili bulur, içimden duamızı yinelerdim, "ışığın bize dost, arkadaş olsun," diye. Bir oyundu bu belki de benim için. Kandilin küçük parmağımın yarısı kadar alevinin yaydığı ışığın bana nasıl arka-

daş, dost olacağına bir türlü inanamazdım; odayı bile titreyerek zorlukla aydınlatıyordu. Kim bilir zavallı ne denli yoruluyordu benim ufacık odamı ışıtmak için. Acıyordum ona, ama benim arkadaşım, dostum olmuyordu, benimle konuşmuyordu. Öyle değil mi, arkadaş olan, dost olan, arkadaşıyla, dostuyla konuşur.

O akşam birden aklıma geldi: Belki de dualarımızda dilediğimiz İnanna'nın ışığı konuşuyordu. Sümerce mi, Akadça mı? Ben ikisini de biliyordum, öğretmenlerim öğretiyorlardı. Peki kandilimin ışığı neden konuşmuyordu? İçimden kandile seslendim: "Arkadaşsan konuş benimle, ben hem Sümerce, hem Akadça biliyorum." Cümlemi tamamlar tamamlamaz kandilin alevi bir büyüdü, bir büyüdü, tavana değin uzandı. Odam pırıl pırıl olmuştu, gözlerim kamaşıyordu. Sonra ışık genişledi, odanın dört yanını sardı, duvarların üzerinde rahibeler gibi dans ediyordu; odam öğretmenimin çaldığı gibi lirin ezgileriyle dolmuştu.

Korkmaya başladım, gözlerimi kapadım, ama müziğin ezgilerini kulağımda değil, kalbimin içinde duyuyordum. Lire başka sazlar da eşlik ediyordu, tefin, koca ub davulun vuruşları kalbimin atışlarını artırıyordu. Bağırmak istiyordum, sesim çıkmıyordu. Birden, ılık bir ses duydum kulağımda: "Enheduanna, hoş geldin," diyordu. Aman tanrım An, Nannu, ışık konuşuyordu. "Gözlerini aç Enheduanna." Korktum, gözlerimi sıkı sıkı kapadım.

"Gözlerini aç Enheduanna"

Ses o denli yumuşak, ılık, tatlıydı ki içime yaz günlerinde ırmaktan geçen yelkenlilerin serinliği doldu; ay ışığında kıkır kıkır gülen suların üzerinde akıp gidiyorum sandım kendimi; korkum birden geçiverdi. Sabahleyin yatağımda, annemin öpüşleri içinde uyanır gibi endişesiz, tasasız gözlerimi açıverdim.

Müzik durmuştu. Odamın huzuru içindeydim, ama odamda değildim, nerede olduğumu anlamayı da istemiyordum, karşımda annem değil, dünyalar güzeli bir kadın duruyordu ışıl ışıl. Ayak bileklerine değin uzanan siyah saçlarının çevrelediği yüzünde ayı görüyordum; o yüzde

annemin bana söylediği ilahilerdeki Ay Tanrımız Nannu'nun sevecenliğine, iyilik severliğine, erişilmez gücüne içimin derinliklerinde erişiyor gibiydim. Başındaki taç tüm güneşleri toplamıştı. Sırtındaki altından kartal kanatları uçmaya hazır gibi iki yana açılmıştı. Altı, yedi kat gümüşten eteği ayaklarına kadar genişleyerek uzuyordu.

Titremeye başladım. İri kara gözleri, gülümseyen öpücükler yollayan bir demet ışıktı. Elini uzattı, kolum kendiliğinden kalktı, gözlerim bir ışık demetinin içine girmişti, titremem geçti. O ışık demeti içinde sevinçli bir yolculuğa çıkıyor gibiydim; elini tuttum, ayağa kalktım, eğildi, başımı göğsüne dayadı, göğsünün üstünde birleşen kar beyazı giysisinin bir yakasını açtı, sol memesini ağzıma uzattı. "Em, hadi," dedi. Sulu meyveler veren, bin bir çiçekle bezenmiş kralımızın bahçesindeydim sanki. Dudaklarımı gül gibi kokan memesine değdirdim: Hurma balıydı, hemen ağzıma aldım, emmeye başladım. Yabancı çöllerde kavrulan kervancının vahaya kavuşmasının sevincini yaşıyor, oburca serinliği içiyordum. Süt müydü, neşe miydi, aşk mıydı içtiğim?..

İçtikçe içim güçleniyor, canlanıyor, seviniyor, ruhum şarkılar söylüyor, göklerde dolaşıyor, yıldızlar önümde eğiliyor, denizlerde dalgaları aşıyor, rüzgârla ip oynuyor, çöller yeşilleniyor, saraylar kapılarını açıyor, krallar ayağa kalkıyor, kuşlar peşimden uçuşuyorlar, kaplanlar kuzulaşıyor, dağlardan sular çağlıyor, ovalardan çiçekler, buğdaylar, arpalar fışkırıyor, savaşanlar silahlarını bırakıyor, kentler büyüyor, babam Sargon kral oluyor, yeni bir kent kuruyor, kanallar açıyor, hendekler kazıyor, Nippur'da, Ur'da yeni tapınaklar yaptırıyor, tapmaklardan tanrılarımız, tanrıçalarımız Nanna, Enlil, Ninlil el sallıyordu.

Doymuştum, içecek, içtiğimi dolduracak yerim kalmamıştı, dudaklarımı gül kokusundan, hurma balından çektim, başımı kaldırdım.

O güzel kadın elimden tuttu, yürüdük. O zaman çevremi görebildim. Kocaman bir tapınaktaydık, her taraf mermerdi, uzun mermer sütunlar gümüş renkli kubbeleri taşıyordu.

Çok yüksekteydik, kentin en yüksek binası ayaklarımızın dibinde gibi görünüyordu. Yüzlerce merdivenle çıkmış olmalıydık buraya. Yürüyorduk, çevremiz çıplak başlı rahipler, beyaz giysili, boyunlarında akik taşlı kolyeler taşıyan birbirinden güzel rahibelerle doluydu. Biz yürüdükçe, rahipler, rahibeler ellerini göğüslerinde kavuşturup, boyunlarını eğerek bizi selâmlıyorlardı. Müzik yeniden başlamıştı.

Rahibeler çevremizde halkalaşıp dans ediyor, biz yürüdükçe yeniden açılıp iki yanımızda danslarını sürdürüyorlardı. Dansla, müzikle geniş bir salona girdik. Karşımızda taşlarla süslenmiş bir taht vardı. Tahtın yanında bir kaplan uyuyordu. O güzel kadın elimi bırakmadan birlikte tahta oturduk. Karşımızda rahibeler, rahipler diz çökmüşlerdi. Sazlarını çalanlar ayaktaydı. O güzel kadın elini kaldırdı müzik durdu. Sonra bana doğru eğildi. "Hoş geldin Enheduanna," dedi. "Tahtına hoş geldin. Sana kendimi verdim. Bende ne varsa senin oldu. Sen bensin artık. Beni tanıdın mı?"

Onu tanımıştım, evet tanımıştım. Heykellerini gördüğüm İnanna'ydı o. Ay kadar parlak, güneş kadar yakıcı tanrıçaydı o. Aşk, şehvet, bereket, savaş tanrıçası İnanna. Yüce, kutsal İnanna.

"Tanıdım," dedim usulca, sesim titriyordu belki de ama içim sevgiyle doluydu. Elini aldım göğsüme bastırdım. Işıklı gözlerine baktım:

"Sen göklerin tanrısı Nanna'nın sevgili kızı İnanna'sın, sen ülkemizin bereketi, gücü, neşesi tanrıçamızsın. Annem söyledi, seninle kadınlar kocalarıyla sevişir, erkekler aşkı seninle tadarlar, onlara gücü sen verirsin, ben senin buyruğunla oldum, annemle babamı birleştirdin, onlar senin kölelerindir. Tüm Sümer ülkesi, Sümer, Akad halkı seninle kutsaldır."

Gülümsedi bana. Annem, babam gülümserlerken gözlerinin kenarlarında çizgiler oluşurdu, İnanna'nın yüzü durgun, parlak sulardan daha pürüzsüzdü. Hilal ayın altındaki yuvarlak gözleri, güneyi, kuzeyi gösteren iki yıldız gibi

ışıldıyordu. Giysisinin açıkta bıraktığı sağ omzu, çıplak kolları Fırat Nehrindeki midyelerin içi gibi ak paktı. Hiçbir burun, bir yüze bu denli uyamazdı, ne kalkık ne yay gibi, ne küçük ne de büyüktü; burun delikleri ufacıktı. Gülümseyince bile dudakları incelmiyor, sulu karpuz dilimleri gibi insanı çekiyordu. Ben hayran hayran kendisini seyrederken eğildi, o karpuz dilimlerini yanağıma kondurdu. "Hadi şimdi git, benim rahibem, ilerde hep birlikte olacağız, baban Sargon'u kutsadım." diye kulağıma fısıldadı.

Birden kendimi odamda buldum. Kandilin minik alevi gülümsüyordu, duvarlar binbir renk içindeydi. İçimde tatlı bir ılıklık vardı. Gözlerimi kapadım, uyudum.

Sabahleyin gözlerimi alnıma konulan hafif bir öpücükle açtım, karşımda İnanna mı vardı? Hayır annem, ilk önce annemin bakışları bana İnanna gibi gelmişti. Annemin, "Güzel uyudun mu sevgilim?"ini duymazlıktan gelerek, "dün gece tanrıçamızla beraberdim," diye şımarıkça konuştum yataktan fırlayarak. Ve kucağına atıldım. "O çok güzel bir kadın anne."

Zavallı anneciğim boş bulundu, sendeledi ikimiz birden yere düştük. "Dur, yavaş ol,"larla annem beni elimden tutarak kaldırdı, yatağın üzerine oturduk.

"Doğru söylüyorum anne, bana onun yerine geçeceğimi söyledi."

"Kim?"

"İnanna."

"Rüya mı gördün?"

"Hayır, rüya değil, bir ışık beni tapınağa götürdü. Kutsal tanrıçamız bana hoş geldin, dedi, beni öptü."

"Güzel, kutsal bir rüyaymış. Dokuz yaşında iken de İnanna'yı rüyanda görmüştün, seni öptüğünü söylemiştin, hatırladın mı?"

Hatırlıyordum elbette. O bir rüyaydı; İnanna, dudaklarımdan öpmüştü. O çok güzel bir kadındı, öpüşünün sıcaklığını dudaklarımda hâlâ hissediyordum. Aradan geçen üç yıldan beri İnanna'yı rüyamda hiç görmemiştim o denli arzulamama rağmen. O rüyaydı biliyordum, sadece beni

öpmüş, sonra sanırım 'bir gün buluşuruz,' gibi bir şey de söylemişti. Bu kez rüya değildi, ben yaşamıştım; her şey gerçekti, ama annem inanmak istemiyordu. İnansın diye geceyi olduğu gibi anlattım. Şaşkındı, bir şey diyemiyordu, ama benim rüya gördüğümde ısrarlıydı.

"Hadi, elini, yüzünü yıka, giyin, kahvaltıya gel," dedi. Odadan çıktı.

Yemek odasına girdiğimde, babam annemin yaptığı taze birasını içiyordu. "Günaydın, gel küçük kızım," diyerek beni karşıladı, kucağına aldı, saçlarımı okşadı, yanaklarımdan öptü, sonra sütümü içirdi. On iki yaşındaki bir kıza süt içiriyordu babam. İçimden gülmek geliyordu ama nazlanmayı, şımarmayı özlemiş olmalıyım. Hoşuma gitmişti. Her gün gelen öğretmenlerimin derslerinden çok daha iyiydi babamın elinden süt içmek. Sütüm bitince, annem odaya girdi, gülümsüyordu. Babam, "rüyanı bana da anlatsana," dedi, "annen güzel bir rüya gördüğünü söyledi." Babama da rüya değildi, gerçekti, dedim ama, o da pek inanmadı...

"Elbette gerçek ama biraz rüya gibi," diye beni yatıştırmaya çalıştı.

Doğru söylüyordu, gerçekten rüya gibiydi. Babama da hepsini anlattım, anneme anlatırken yaşadığım olayların bazı yerlerini atladığımı fark etmiştim. İnanna'nın 'baban kral olacak,' dediği bölüme gelince, babam gülmeye başladı... "Bak sevdim bu..." rüyayı diyecekti galiba, hemen değiştirdi. "yaşadıklarını... Ama güzel kızım, ben kralın içkici başıyım, içkici başından hiç kral olduğu görülmemiştir."

Kızmıştım babama, İnanna yalan mı söylüyordu? "İnanna söyledi, Tanrıçamız söyledi, inanmıyor musun? Hem, baban Sargon'u kutsadım dedi," diye bağırdım. "Bana da benim rahibem olacaksın," dedi üstelik.

Üçümüz de susmuştuk, ama babamın suskunluğu bana biraz değişik gibi geldi, o dalmıştı, yanımızda değildi, çok uzaklardaydı belki. Hiç konuşmadan kahvaltımızı ettik. Yine de sessizliğimizi bozan annem oldu.

"Hatırlıyor musun hıyar tarlasını," diye sordu.

Ben bu sorudan bir şey anlamamıştım ama babamın gözlerinin güldüğünü gördüm. Yine de bu sorudan canı sıkılmış gibi konuştu, ama sesi yapmacıktı:

"Ne gerek var gerilere gitmeye, ama seninle olanı soruyorsan unutmam imkânsız."

"Hayır, benden sonrasını... Sana bir tanrıçadan söz etmiştim hıyar tarlasında. Tanrıça derken dilimin ucundaki yüce İnanna'ydı. Bak, seni kutsadığını söylemiş."

Son cümleyi annem dişlerinin arasından söylüyor gibiydi. Kıskançlık vardı sesinin tınısında.

Yeniden sustuk. Neden söz ettiklerini anlayamamıştım. Bu hıyar bahçesi hikâyesinin ikisini de çok etkilediği -ne denli saklamaya çalışsalar da- yüzlerinden belli oluyordu. İkisinin geçmişinde bir sır olmalıydı o söz ettikleri hıyar bahçesi.

Babam yerinden kalktı, annemin yanına gitti, elini tuttu, daha ilk sözcükler ağzından çıkarken konuyu değiştirmek istediğini anlamıştım.

"Kralımız yüce Urzababa yaşlandı, hiçbir işle ilgilenmiyor, şehirler bakımsızlıktan harabeye döndü, Sümer halkı rahatsız, düşmanlarımız topraklarımıza saldırmak için fırsat bekliyor; evet, halk, düşmanlar, rahipler, alimler, şairler, yazarlar, herkes yeni bir beklenti içinde."

Annem yanıt vermedi, yüzü gergindi, bana yanlarından ayrılmak düşmüştü, bahçeye çıktım, tavşanlarımla oynamaya başladım. Bir yandan da hıyar bahçesinin ne olduğunu düşünüyordum.

Kralın sarayı karşımda tüm görkemiyle duruyordu. Babamın dedikleri kulaklarımdaydı. Evet, kralımız, yürürken bile zorlanıyordu. Ayakta kalması için bilge tanrımız Enki, göklerin yerin tanrısı Enlil, Ay Tanrımız Nannu yardım ediyordu kuşkusuz.

Biz sarayın bahçesinde ayrı bir bölümde oturuyorduk. Büyükçe bir evdi, kölelerimizin de kendilerine ait odaları vardı. Tavşanlarımla oynarken, kölemizin benim yaşımdaki kızı Nindana yanıma geldi. O da benim kölemdi, babam

doğum günümde armağan vermişti bana, ama benim arkadaşımdı, babam daha kölem değilken bile onunla oynamama izin vermişti. Hatta derslerimizi bile birlikte alıyorduk, çok akıllı bir kızdı. Hemen dün geceyi Nindana'ya anlattım... Öykümün sonunda Nindana ağlamaya başladı. Şaşırdım, neden ağlıyordu:

"Sen İnanna'nın rahibesi olunca, bir daha seni göremeyeceğim. Tapınağa köleler giremez."

Nindana'ya söz verdim, ondan hiç, ama hiç ayrılmayacaktım; sevindi, ağlamasının kesti.

"Seni de yanımda götürürüm, ben başrahibe olacağım, İnanna kendinde ne varsa bana verdi. Kimse bana karşı gelemez."

"Sen tanrıça mı oldun şimdi?"

Hiç düşünmemiştim. Evet, İnanna, "sen bensin," demişti. Tanrıçaydım o zaman... Tanrıça!.. İçim neşeyle doldu, ayağa kalktım, koşmaya başladım. Tuhaf bir koşuydu bu, bacaklarım kıpırdamıyor, ama ben koştuğumu biliyordum. Sanki ağaçların üzerinde koşuyordum, evimizin çatışını görüyordum, kuşlar yanımdan geçiyordu, sarayın bahçe duvarının üstündeydim, koskoca kentin binalarını, kanalları, tarlada çalışan insanları görüyordum. Bulutların içine giriyordum.

Nindana da peşimden koşuyor olmalıydı. Beni bırakmazdı. Nerede koşuyordum, sarayın bahçesinin içinde mi, üstünde mi bilmiyorum, içimden bir ses "yeter" diyene kadar koştum, sonra kendimi yeşil çimenlerin üzerine attım. Hiç yorulmamıştım. İçimde büyük bir sevinç vardı. Biraz sonra Nindana da yanıma uzandı, soluk soluğaydı, göğsü demirci körükleri gibi inip inip kalkıyordu. Bir süre konuşamadı. Sonra birden, "Enheduanna!!!! Sen Tanrıçasın," diye bağırdı. "Koşarken sana yetişemedim, kanatların vardı, kalaylı kaplar gibi parlayan kanatların, bir açılıp, bir kapanıyordu, kuşlar gibiydin, kocaman ama incecik... Hayır kuşlar gibi değil, tanrıçalar gibiydin ilahilerde, şiirlerde anlatılan, uçan tanrıçalar gibiydin."

Nindana önümde diz çökmüş, sandaletlerimden çıkan ayak parmaklarımı öpüyordu.

Doğruldum, "yapma Nindana," diyerek başını kaldırdım, gözleri yine yaşlıydı.

"Babam, annem her gün söylerler, biz şanslı köleleriz derler. Sargon'un kölesi olmak bir şanstır, derler. Dediklerinin anlamını kavrayamıyordum, ama şimdi anlıyorum, biz şanslı köleleriz, en şanslısı da benim. Senin arkadaşınım, senin kölenim."

Nindana, yeniden ayak parmaklarımı öpmeye başladı. "Bilmiyorum bir tanrıçanın arkadaşı olur mu, belki beni artık görmek istemeyeceksin?"

"Oh Nindana, nasıl olur, ben tanrıça bile olsam seni bırakır mıyım, seni seviyorum ben. Gel yanıma otur."

Nindana dudaklarını ayaklarımdan çekti, gelip yanıma oturdu. Bir elimi omzuna attım, yanaklarından öptüm. O da beni boynumdan öptü. İnanna bize sevgi veriyordu, sevin, sevişin dokunun diyordu. İnanna'nın sesi kulaklarımdaydı, "hoş geldin Enheduanna," diyordu bana, "benim rahibem olacaksın," diyordu.

Nindana elimi tuttu, ellerime baktım, ellerim güzelleşmişti sanki onun kara avuçlarının içinde. Kara yüzünden, kara kollarından, kara bacaklarından bana aydınlık geliyordu, tenim aklaşıyordu. Ellerinde sevgi, aşk vardı. İnanna kulağıma fısıldıyordu; "siz dünyasınız, gökle yersiniz, geceyle gündüzsünüz, akla karasınız, birsiniz, ak karadan ayrılamaz."

Hayır, ayrılmayacaktım, tanrıça olsam da ayrılmayacaktım Nindana'dan, onu çok, çok seviyordum.

Güneyden, uzak güneyden gelmişlerdi, esirciler getirmişlermiş, babam onları esir pazarından satın almış. Nindana yokmuş o zaman, ben de yokmuşum. Doğum tanrıçamız buyurmuş, ikimizi aynı günde leylekler getirivermiş. Benim leyleğim önce gelmiş, o köle olduğundan onun leyleği benim gelmemi beklemiş. Adlarımızı babam koymuş. Bu leylek hikâyesi hoşuma gidiyordu, aslında kadınla er-

keğin tanrılarımızın kutsadığı birleşmesinden oluştuğumuzu biliyordum. Ben de evlensem bebeğim olurdu artık, on iki yaşımı aşıyordum.

Nindana kulağıma eğildi, "sen şimdi ölümsüz mü oldun?"

Hiç aklıma gelmemişti, eğer tanrıçaysam ölümsüz olmam gerekirdi. Annem hep "biz ölümlüler," diye duasına başlardı akşamları. O zaman ben de ölümlüydüm...

Birden annemin sesi kulaklarımızda yığıldı: "Çocuklar, öğretmen geldi, hadi derse."

Yerimizden kalktık, isteksiz isteksiz yürüdük, kapıdan girerken annem Nindana'yı durdurdu,

"Sen şu güllerin dibini çapala, bu gün ders yok sana."

Nindana bana baktı, aslında güllerin dibini çapalamak yazı dersinden daha iyiydi, ama gözleri benimle olmak istediğini söylüyordu.

Ben hemen karşı çıktım anneme: "Hayır o da benimle gelecek."

İlk kez annemin bir dediğine karşı çıkıyordum. Annem, "ne diyorsun sen, güllerin dibini çapalamadı uzun zamandan beri tembel kız," diye beni azarladı. İnatlaşmıştım. İnatlaşmam gerekiyordu... İnanna benimle birlikteydi. Hem Nindana bana tanrıça diyordu. Onun gözünde düşemezdim.

"Dersten sonra ikimiz çapalarız."

"Sen mi Enheduanna?"

"Evet,"

"Sen köle değilsin."

"O benim arkadaşım, bundan sonra her şeyi birlikte yapacağız. Biz öyle karar aldık."

Yalan söylüyordum, Nindana'ya böyle bir söz vermemiştim. Kendimi göstermem gerekiyordu.

"O senin kölen, arkadaşın değil, babanın sana doğum günü armağanı."

Nindana'nın iki yanağında beliren iki damla göz yaşı, bana yalvarıyordu.

"O zaman köleme sadece ben karışırım."

Annem sustu, bir şeyler demek istiyordu, ama söyleyecek söz bulamıyordu, köle benimse ona sadece ben karışırdım, bu kuraldı.

"Peki," dedi, "nasıl istersen... ama güllerin dibindeki toprak çok katılaştı..."

Annem bahçeye doğru yürüdü, Nindana ile kapıda durmuş, annemin yenilgiyi kabullenişten titreyen bacaklarına bakıyorduk. Annem haklıydı, güllerin toprağının çapalanması gerekirdi.

Gözlerimi güllere çevirdim, toprak kaskatı duruyordu. Çapalayalım, diye içimden geçirirken, toprağın yer yer kabarmaya başladığını gördüm, gizli bir kol yıldırım gibi toprağı çapalıyordu.

Annem güllerin yanına geldiğinde çapalama çoktan bitmişti. Annem eğilip, toprağa baktı, sonra bize döndü, hızlı hızlı yanımıza geldi. "Bana oyun oynadın değil mi? Ohh güzelim," diyerek yanaklarımdan öptü. Sonra Nindana'ya döndü, ona da "aferin," dedi.

Nindana gülümsüyordu, hayranlıkla gülümsüyordu. Ders odamıza giderken "nasıl yaptın bunu?" diye soruyordu.

Nasıl yapmıştım?

EV ÖLÜM KOKUYORDU

O akşam evimizde hiç tanımadığım yaşlı bir konuğumuz vardı. Beyaz sakalları, göğsüne değin uzanıyordu. Yüzü, kentimizin çevresini dolanan hendekler, kuru su kanalları gibi derin çizgilerle doluydu. Bin yaşında olmalıydı. Yüzü bin yaşındayım, diyor, oturuşu, bakışı, sesinin tonu yaşını yalanlıyordu; dinçti, minderde dimdik oturuyordu. Çukurlarına kaçan gözlerinin mavi ışıkları deliciydi. Bizim ülkemizden olmadığı anlaşılıyordu, bizim insanımızda mavi göz olmaz.

Babamla durmadan taze bira içiyorlardı. Yaşlı adam, arada bir bana sorular soruyor, benim çok akıllı bir kıza benzediğimi söylüyordu. Konuşmalarından benim kendisini sevmemi sağlamaya çalıştığını anlıyordum. Bir ara babam,

"Enheduanna, dün gece güzel bir rüya görmüş," dedi yaşlı adama. Babama kızmıştım, yaşadığım rüya değildi, "hayır, rüya değildi," diye bağırmak istedim, ama babam bana dönüp, "bu efendinin adı, Gir," diye söze başlayınca susmak zorunda kaldım.

"Kendisi büyük bir bilgedir ve Sümer ülkesinin en büyük rüya yorumcusudur. Rüyanı anlatır mısın konuğumuza?"

İşte o zaman dayanamadım, ağlamaya başladım; "ben rüya görmedim, anlattıklarımın tamamını yaşadım," diye nerdeyse inledim. İçeride deli bir sıcak vardı, bunalıyordum; şakaklarımdan terler iri yağmur damlaları gibi yanaklarıma akıyordu. Babam pencereyi açtı. Ah keşke açmasaydı, ne bileyim o zaman, babamın pencereyi açmasının rüya yorumcusu bilgenin hayatını, yaşamını kaybetmesine, hain bir hançerle öldürülmesine neden olacağını... Bilsem; sıcaktan ölsem bile pencereyi açtırmazdım.

Yaşlı adam yerinden kalktı, gelip saçlarımı okşadı, koynundan çıkardığı temiz, bembeyaz bir mendille terimi sildi, pencereden yalancı bir serinlik de dolmaya başlamıştı odaya.

"Ben sana inanıyorum, dün gece yaşadıklarını bana anlatır mısın lütfen." Sesi yumuşacıktı, yağmur bulutlarından süzülüp gelmiş gibi ılık ve berraktı bilge Gir'in.

"Yaşadıkların, ülkemiz için çok önemli, o nedenle anlatmanı istiyorum. Ülkeni seviyorsun değil mi?"

Elbette seviyordum, derslerde bize öğretmişlerdi, ülkemden başka ülke olmadığını; biz, eğer başka ülkeler varsa oralarda yaşayamazdık. Havamız, suyumuz, insanımız çok başkaydı. Şairlerimiz bizlere bunları anlatıyordu. Tanrılarımız böyle söylüyorlardı. Sümer barış, güneş, sanat, bilim ülkesiydi.

"Olur," dedim.

Yaşlı adam bir tas su istedi, "lütfen anlatırken suya bak," dedi. Annem bir tas su getirip önüme koydu. Bu iyi olmuştu, yoksa onların yüzlerine bakarak anlatırsam, bazı yerlerini unutmaktan korkuyordum. Gözlerimi suya diktim, ta annemin dün gece odamın kapısını kapatıp çıktığından, dualarımızdaki ışığın bize yol göstermesinin ne anlama geldiğini anlamaya çalıştığımdan, kandilin alevinde sorumun yanıtını bulmak istediğimden başlayarak her şeyi anlattım.

Babama, anneme bu ilk bölümden hiç söz etmemiştim. Ben anlatırken, kabın içindeki su bazen hızlı, bazen yavaş fıkır fıkır ediyor, suyun üstünde balonlar oluşuyordu, anlattıklarımı onaylıyor gibiydi. Sözlerim bitince, odaya yeraltı dünyası, ölüler diyarı Kur'un sessizliği çöktü sanki. Konuşamıyorlardı; dilleri tutulmuştu, ya da bana öyle gelmişti. Ben de olayları daha güzel, daha süsleyerek, yeni sözcükler bularak anlatmıştım, ama bazı bölümlerde heyecanlanmış, yeniden yaşar gibi olmuştum. İşte o zaman su, altında ateş varmış gibi kaynıyor, ben de daha çok heyecanlanıyordum. Terlemiştim, giysim, suya girmişim gibi vücuduma yapışmıştı, alnımdan kaşlarıma yine iri yağmur damlaları akıyordu. Ateş gibiydim. Daha önceki anlatışlarımda hiç böyle olmamıştım, ne anneme, ne babama ne de Nindana'ya anlatışımda.

Yaşlı adamın mavi gözleri parlıyordu; babam, annem parlayan bu gözlerden bir anlam çıkartabilmek umuduyla, gözlerini yaşlı adama dikmişlerdi. O susuyordu, dikkat ettim o da terlemişti, şakaklarında boncuk boncuk terler vardı.

Adam hiç konuşmadan önümde duran suyu aldı, ağzına götürdü, hepsini yavaş yavaş içti. Boşalan su kabını alıp iki kez öptü, sonra üzerine bol gelen gömleğinin içine koydu. Annem, babam gözlerini Gir'den hiç ayırmıyorlardı; içimden güleceğim geldi, ne çok etkilenmişlerdi, babam herhalde kral, annem de kraliçe tahtına oturma hayallerini kuruyorlardı. Annem terden su içinde kaldığımı gördüğü halde, üstümü değiştirmemi bile söylemeyi unutmuştu; üstelik karşılıklı pencereler de açıktı. Başka zaman olsa hafifçe terlesem bile koşar gömleğimi değiştirirdi. Ben de yerimden kalkamıyordum, onlar söylemeden.

Yaşlı adam onları daha fazla bekletmedi konuşmaya başladı; fakat ilk cümlesi bu kez de beni hayallere götürdü. Kendimi çabuk topladım, ama annemle babamı sanmıyorum, tapınaktaki İnanna'nın heykeline nasıl hayranlık, huşu içinde bakarlarsa bana da öyle bakıyorlardı. Yaşlı adam tüm sözcüklerin üzerine basarak yavaş yavaş konuşuyordu:

"Enheduanna, ölümlü tanrıça!.. Kutsal İnanna'mızın ruhu Enheduanna'da... Bu küçük, güzel kızımızda... O şimdi İnanna!.. Aşk, bereket, savaş tanrıçamız İnanna, ruhunu Enheduanna'ya verdi. Gözlerine bakarsanız onu görürsünüz..."

Nindana da bana, "sen tanrıçasın," demişti, öyle miydim? Aman tanrılarım! "Kalaylı kaplar gibi parlayan kanatların vardı," demişti Nindana... Ya gül fidanlarının diplerinin bir bakışımla çapalanması... İyi ki bu sırada gözlerim annemle babama gitti, onların komikliği beni kendime getirdi. Annem babam eğilmişler gözlerime bakıyorlardı. Gülmemek için kendimi zor tuttum.

"Enheduanna'nın, ölümlü tanrıçamızın ruhu da o öldükten sonra tüm kadınlara geçecek, dünya durdukça tüm

kadınlar ölümlü tanrıçanın ruhunu taşıyacaklar... Onların gözlerine bakmasını bilen erkekler, orada aşkı görecekler, sevişme isteğini görecekler, bereketi görecekler, sevecenliği görecekler, analığın kutsallığını, tadını, acısını, vefasını, sefasını görecekler, savaşı göreceklerdir. Ah erkeklerin çoğunluğunu neden kör, neden görmesini bilmez yarattın koca Bilgelik Tanrısı Enki Baba, neden yüce Enlil'in Ninlil'e baktığı gibi yaratmadın onları? Kadınlarımız mutsuzlar şimdi; gök teknelerini umutsuzca, sevgisizce sunuyorlar, tarlalar, aldıkları sevgisiz tohumlardan sevgi buğdayları üretemiyor. Sevgili ölümlü tanrıçamız, sen erkeklere görmesini öğret."

Aslında dediklerinden pek bir şey anlamamıştım. Bana 'ölümlü tanrıça,' diyordu; "Sen, erkeklere görmesini öğret," diyordu; ama ben doğrusu, kime ne öğreteceğimi kavrayamamıştım.

Yaşlı rüya yorumcusu ellerimi tuttu: "Ölümlü tanrıçam, İnanna sende, senin içinde, ama ona her zaman güvenme, oyuncudur, öç alıcıdır; bir seni kutsar, bir de bakarsın ki seni unutmuş, toprağa, küllere atıvermiştir. Onun için yoksundur artık. Sevinçli mutlu günlerin olacak, yükseklerde oturacaksın, ama gün gelecek görülmemiş, duyulmamış acılar, çileler çekeceksin. Sabırlı ol." yaşlı Gir ellerimi bıraktı, sonra yeniden gözlerini gözlerime dikti. "Sana üç kurtarıcı verecek, birisi canlı, ufacık, kapkara, diğeri pırıl pırıl göz kamaştıran bir taş, üçüncüsü sivri ağızlı, keskin, zehirli bir hançer. Belki üçüncüyü sen değil, seni senden çok seven biri kullanacak, sana kavuşmak için."

Yaşlı adam, bana söylediklerini bitirmiş olmalı ki, annemle babama döndü, anlattıklarımı tek tek yorumladı. Babamın yakında kral olacağını, tüm Sümer, Akad halklarını imparatorluğunda toplayacağını, ülkemizi güneyde güneş topraklarının yüksek dağlarına, batıda, kuzeyde denizlere ulaştıracağını, büyük zaferler kazanacağını, ülkeyi tapınaklar, görkemli binalar, yollar, kanallarla donatacağını, yeni bir kent kuracağını, Sümerlere, Akadlara bolluk, refah getireceğini her sözcüğüne sıkı sıkı vurarak söyledi.

Babam arkasına yaslanmış, şimdiden kral gibi oturuyordu.

Yaşlı adam izin istedi, ayağa kalktı, babam da ona yarım kese gümüş verdi. Hava alması gerekti, çok yorulmuştu, böyle diyordu kendisi. Sonra ay, kum tepelerinin ardından batmadan dönüp odasına gelecekti, babam Nindana'nın babasını çağırdı, yaşlı Gir'e yardım etmesini söyledi. Kölemiz, bilgenin koluna girdi, dışarıya çıkardı. yaşlı Gir bizim konuğumuz olacaktı bu gece. Adam çıkar çıkmaz, annemle babam sarmaş dolaş oldular, beni görmüyorlardı, beni unutmuşlardı, sanki biraz önce hayranlıkla gözlerime bakan onlar değildi; ben de yavaşça odama çekildim.

O gece annem odama gelip duamızı yaptırmadı, yanaklarımdan öpmedi. Yağ kandilinin ışığında dün geceyi aradım, o da gelmedi. Eğer ben tanrıça isem... istersem gelmesi gerekirdi. Denemekten korktum.

Annem sabahleyin de gelmedi. İlk kez gözlerimi öpücüksüz kendim açtım. On iki yaşımı aşmama az kalmıştı, çocukluğu adım adım geride bırakıyordum, hatta genç kız sayılırdım, kanamam bile olmuştu geçen ay. Tuhaftır Nindana ile bir gün ara ile olmuştuk. Korkmamıştık, bize öğretilmişti. Kadınlığa gidiyorduk, evlensek çocuğumuz olurdu, ama daha küçüktük. Bizim buralarda, on dört, on beş yaşından önce evlenilmez, ilkel siyah derililerin ülkesinde, çok uzak güneyde, belki de Nindana'nın ülkesinde, erkekler daha küçük yaşlardaki kızlarla yatarlarmış.

Aman İnanna'm, onların kutucukları çok dardır daha. Ah! Ne olacak, ilkel erkekler işte.

O sabah odamın duvarları bana daha aydınlık geldi, içim de bir neşe vardı, gülmek, hoplamak, zıplamak istiyordum. Annemin öperek beni uyandırmamasına hiç üzülmemiştim, hatta sevinmiştim, ben büyük bir kızdım, büyümüştüm artık.

Banyoya gitmek için annemle babamın odasının önünden geçerken, kapılarının aralık olduğunu gördüm; içeri-

den sesleri geliyordu. Demek ki ben çok erken uyanmıştım, her gün uyandığımdan daha erken, eğer her zamanki gibi yatağımda tembellik yapsaydım, yine annemin öpücüğü ile uyanacaktım; onlar daha yataklarından çıkmamışlardı bile.

Tam kapının önüne gelince, adımı duydum. "Enheduanna, kimlerle konuştu acaba?" diyordu babam. Durdum, benden söz ediyorlardı, meraklandım, kötü bir şeydi başkalarını dinlemek ama, hemen kapının açık yanma, duvara yaslandım, dinledim: "Çok yanlış yaptık, o yaşlı Gir'i Enheduanna'nın rüyasını yorumlaması için çağırmayacaktık. Akşam da dışarı çıkmasına izin verdik." Annem, "ne çıkar?" bundan diye soruyordu.

"Ne mi çıkar, sarayın bahçesinde bir rüya yorumcusunun dolaştığını kralın casusları görürse, onu zorla konuştururlar... ya da bir yerlerde konuşursa, ya kralın kulağına giderse, beni öldürtür kral."

"Kral seni çok seviyor, içkici başı değil, veziri gibisin."

"Vezir, kraldan daha yaşlı, ne söylediğini bile bilmiyor, ondan bana akıl danışıyor, sevdiğinden mi, yoksa çaresizliğinden mi bilemem. Sevse de kendine bir rakip çıkmasını ister mi, tahtını kaybetmek ister mi?"

"Yaşlı Gir'i uyaralım bu sabah, kimseye söylemesin."

"Nasıl emin olabiliriz söylemeyeceğine?"

Susmuşlardı, daha fazla orada durmadım, hamamlığımıza gittim. Babam, "sarayın bahçesinde kralın casusları bir rüya yorumcusunu görürlerse," diyordu. Görsünler, neden çekiniyordu babam anlayamadım. "Nasıl emin oluruz söylemeyeceğine," diyordu. Babam korkuyordu. Dönüşte yaşlı Gir'in yattığı odanın önünden geçtim, içeriden hiç ses gelmiyordu. Hâlâ uyuyor olmalıydı. Giyinmeden evimizin önündeki taşlığa çıktım, güneş daha doğmamıştı; çok erkendi, sadece sarayın yüksek duvarlarının ardından sarımsı bir aydınlık uzanıyordu. Ama kölelerimiz kalkmış, işlerinin başına geçmişlerdi, ahırları temizliyorlar, koyunları yola çıkarıyor, kadınlar sabah yemeğimizi hazırlıyor-

lardı. Ekmekler pişiyor, çorbalar kaynıyordu. Gözlerim Nindana'yı aradı, yoktu, belki daha uyanmamıştı.

Odama döndüm, öğretmenimizin dün verdiği kil tabletlerdeki dersimi gözden geçirdim, iyice çalıştım. Nindana ile bir kez daha yinelersem, dersimi beynime iyice kazımış olurdum. Kil tableti, tablet dolabıma koydum. Gözüm başka bir tablete ilişti, sevdiğim bir tabletti, hemen aldım. İnanna'ya yazılmış bir şiirdi bu. Ne yazık şairinin adı yoktu, bizde şairler isimlerini hep gizlerlerdi. Şiiri okudum, çok güzeldi. Ben de sevgili tanrıçamıza şiirler yazmak isterdim, hem de ismimi gizlemeden. Acaba yazabilir miydim? Çok şiir okumuştum, şiiri seviyordum, içimden bir ses bu sabah, "sen de yazabilirsin," diyordu. Kulaklarıma bazı sözcükler doluyordu, biri bana fısıldıyordu sanki. Ah, bir kil hamurum olsaydı da bunları tablete dökebilseydim, diye düşünürken, annemin beni kahvaltıya çağıran sesi kapıda çınladı. Odama gelmemiş, koridorun başından bağırıyordu. Bu da ilk kez oluyordu, "Enheduanna uyandığını biliyorum," diyordu. Yerimden kalktım, pencereden dışarıya baktım, güneş sarayın yüksek duvarlarını aşamamıştı daha. O sarı ışık hafifçe kızarıyordu. Alıştığımız kahvaltı saatine göre çok erkendi.

Yemek odasına girer girmez kötü bir şeyler olmuş, birisi ölmüş, ya da birileri ölecekmiş gibi bir hisse kapıldım. Daha kapıdan içeriye adımımı atmadan parlayan günün, karanlığa dönüşeceği duygusuna kapılmıştım.

Oda kötülük kokuyordu, acı kokuyordu. Pencere içindeki çiçekler odaya arkalarını dönmüşler, dışarıya doğru uzanmışlardı, kaçmak ister gibi bir halleri vardı. Her gün çevremizde dolaşan kediler yoktu. Annemle babam karşılıklı oturmuşlar, çorbalarını içiyorlardı, belki de içmiyorlardı, içer görünüyorlardı, tas dudaklarına değer değmez geriye dönüyordu. Babamın yanında yan yatmış bir bira testisi vardı, akşamdan kalan mıydı? Hayır olamaz, kölelerimiz odayı temizlemeden bırakmazlardı, babam çorbasından önce bira içmiş olmalıydı. "Günaydın"ıma başları-

nı önlerinden kaldırmadan yanıt verdiler. Yüzlerine baktım, bu yüzler benim her gün görmeye alışık olduğum yüzler değildi; soğuk, taşlar gibi soğuk, donuktular; elinizi sürseniz, kış geldi sanırdınız. Onları yanaklarından öpmeye gidemedim, üşümekten korktum.

Çorbamı içerken neler olduğunu, ya da neler olacağını düşünmeye başladım. Annemle babamı kaynakların suyu gibi soğutan neydi ya da ne olabilirdi? Birden gözlerimin önüne yaşlı Gir geldi, Nindana geldi canlı canlı: Yaşlı rüya yorumcusu, bilge Gir çırpınıyordu, Nindana ayaklarıma sarılıyor, kurtar beni, diye yalvarıyordu.

Çorba tası ellerimden düşüverdi, görüntüler kayboldu. Giysim, sofra örtüsü çorbaya bulanmıştı, kapıda bekleyen köle kadın koştu, beni kaldırdı, yanmış mıydım? O zaman annemle babamın bana baktıklarını gördüm, gözlerinde korku vardı. Birden fark ettim, yaşlı Gir yoktu odada, neredeydi? Konuğumuzdu, yemeğini yiyip gitmiş miydi?

Babam, "Enheduanna, üstünü değiştir de gel," dedi. Köle kadınla hamamlığa gittik, bacaklarıma ılık su döküp yıkadı, bacaklarım sadece çorbadan hafifçe kızarmıştı. "Geçmiş olsun küçük hanım."

Giysimi değiştirdim, yemek odasına döndüm. Kötülük başlıyor muydu?

Babam, yanında yer açtı, annemle ikisinin arasındaki bir mindere oturdum. Yüzlerine baktım, onlar bana bakmıyorlardı, gözleri önlerindeydi, sanki benden korkuyorlardı. Yüzüme bakarlarsa, gözlerini görürsem, bir şeyler anlayacağımı mı sanıyorlardı? Anlayacak ne vardı? Annem, babam birine, birilerine kötülük mü yapmışlardı? Bunları düşünmem bile acı veriyordu gönlüme.

Gözlerim bir babamda bir annemdeydi, ama onlar suçlular gibi gözlerini benden kaçırıyorlardı. Dayanamadım, "evet babacığım, sizi dinliyorum," dedim. "Enheduanna, güzel kızım." Sesi ılıktı, her zaman ki babamın sevecen sesiydi. Birden endişelerim dağıldı, kendi kendime ne yorumlar yapıyordum, kendimden utandım, ama babam yi-

ne bana bakmadan konuşuyordu: "Kızım, rüyamı, ya da yaşadıklarımı kimseye söyledin mi?"

Neden soruyordu. Onlar yaşlı Gir'i çağırıp anlatmamı istememiş miydi? "O bilgeye anlattım, siz istediniz."

"Hayır, ondan başka. Örneğin Nindana'ya?"

Nindana'ya mı?

"O senin kölen, hem de en yakın arkadaşın, anlatman çok doğal."

Neden soruyordu? Nindana ile neler konuştuklarımı hiç merak etmezlerdi.

"Niye sordunuz?"

"Hiç, sadece merak ettim."

Meraktan daha öteydi babamın sorusunun anlamı, anlıyordum, kötü bir niyet için soruyordu ya da bana öyle geliyordu. İçimden bir ses "hayır de," diyordu. Bana yalanın kötü olduğu öğretilmişti, nasıl hayır, derdim. Ya Nindana'nın başına bir kötülük gelirse? Olamaz, imkânsız. Nindana benim kölem, ona hiç kimse kötülük edemez, benim iznim olmadan.

"Evet" dedim, "konuştuk."

"Anlattın mı her şeyi?"

"Anlattım."

"Benim kral olacağımı."

"Evet."

"Başka bir kimseye?"

"Hayır."

Babam ayağa kalktı pencereye doğru gitti, sonra birden döndü, kapının dışında bekleyen kadına sertçe bağırdı:

"Nindana'yı al, buraya getir."

Köle hemen fırladı.

"Neden Nindana'yı çağırdınız babacığım."

"Konuşacağım onunla."

Yanıma geldi, başımdan tuttu, "bakalım, annesine, babasına söylemiş mi senin anlattıklarını."

Annem araya karıştı, "söylediyse bile belki söylemedim, diyebilir. Ne bileceğiz biz? Ya yalan söylerse?"

Kızmıştım. "Nindana yalan söylemez," diye homurdandım, başımı da babamın elleri arasından çektim. Kapıya doğru giderken "Ben sorarım," diye de ekledim. Ağlamaya başlamıştım, benim köleme kimse yalancı diyemezdi. Kapıdan çıkarken babam, "Enheduanna, gel buraya," diye sertçe beni çağırdı. Döndüm, babamın gözlerini gördüm. O gözlerde korku vardı.

Korku, insanın aklını alır ve korkan ne yaptığını, ne yapacağını bilemez, doğru yapıyorum, derken hep hatalı işlere yönelir, korkudan kurtulamazsa, korkunun üstüne gitmesini bilmezse durmadan çamura, batağa, daha derinlere batar, demişti öğretmenim bir gün. Babam Neden korkuyordu, o da mı çamurlara batacak, kirlenecekti? Birden sabahleyin kapılarının önünden geçerken işittiklerim aklıma geldi. "Kralın kulağına giderse beni öldürtür," diyordu.

"Korkmayın," dedim babama, "Nindana kimseye söylemez. Uyarırım onu, gerek de yok ama."

Babam yüzüme dik dik baktı, "hadi sen odana git, dilini de tut," diye beni azarladı. Dilimi tutmaya hiç niyetim yoktu. Aslında başka zaman olsa, koşarak odama kaçardım, ama içimden bir şey beni dürtüyordu. Ağzımdan çıkan sözcükleri sanki ben söylemiyordum.

"Nindana benim kölem, benim yanımda konuşun onunla," deyiverdim.

Babam, "sana odana git diyorum," sözünü daha sertçe tazeledi.

"Nindana'yla konuşmanızı istemiyorum. Öğrenmek istediğinizi ben ona sorarım, o benim kölem, siz de babamsınız, öğrenir size bildiririm." dedim.

Sesim büyük insanların sesi gibi kararlıydı. Babam da şaşırmıştı, başını yana doğru eğmiş, ağzı yarı açık, gözleri değirmen taşı kadar büyümüş bana bakıyordu. Babamın bakışları beni de şaşırtmıştı, ne demiştim ben? Babama karşı geliyordum. Fakat dilim durmuyordu: "Köle sahiplerinin hakları vardır, hakkımı kullanıyorum, onunla benim iznim olmadan konuşamazsınız."

Babam bir süre yine o şaşkın haliyle bana baktı. Sonra yanıma gelip, kulağımdan tuttu, "ne diyorsun sen?" Başımı kaldırdım, "kulağımı acıtıyorsunuz," diye sertçe ama acı içinde hıçkırdım. Sanki söyleyen, hıçkıran ben değildim, babam daha kuvvetlice kulak mememi sıkmaya, burmaya başladı. "Babaya karşı gelmeyi öğreteceğim sana," diye söyleniyordu. Birden silkindim, kulağımı parmaklarından kurtardım, birkaç adım öteye kaçtım, babam kulağımı tutan parmaklarını öbür eline almış, kıvranıyordu. Annem yanına koştu, ne olduğunu soruyor, babam da kramp girdiğini, ya da kırılmış olabileceğini, çok acıdığını söylüyor, annemden sıcak su hazırlamasını istiyordu. Yüzü sararmıştı, acısı çok olmalıydı. Duramadım, babamın acıyla kıvranmasına dayanamadım, yanına gittim, elimi uzatıp, ağrıyan elinin üzerine koydum, hafifçe ovdum. Babamın rengi yerine gelmeye başladı. Yine de beni hafifçe azarladı. O sırada annem elinde sıcak su, bezlerle içeri girdi. "Tamam, krampmış geçti," diyordu babam, ama bir yandan da bana bakıyordu.

"Nindana'yı ben sana armağan ettim."

Evet, o etmişti; sesimi çıkarmadan bekledim.

Bu cümlenin devamı gelecekti. Bu cümlenin devamı beni endişelendiriyordu. Babamın gözlerinde korkunun hatalarını görüyordum. Bir hata yapacaktı, bunu hissediyordum. Nasıl bir hata? Ona yapılacak bir hatanın yeni hataları da peşinden sürükleyeceğini söyleyemezdim, o benim babamdı. Ben yaşıyorsam, ben varsam, onun tohumları sağlamıştı, Enheduanna diye birine yeryüzünün gülümsemesini.

"Ben armağan ettim değil mi?"

Sesimi sıcaklaştırmaya çalışarak, kısaca "evet," diye yanıtladım babamı.

"Armağanımı geri istiyorum."

Endişelenmemde haklı olduğumu anladım. Donup kalmıştım, ne yanıt verecektim. "Hayır, vermem mi?" diyecektim. Diyemezdim. Eğer biri size bir armağan verir, son-

ra geri isterse, "ne yapayım, vermeseydin, o benim oldu artık," diyebilir misiniz? Gururunuzu ayaklarınızın altına alabilir misiniz? Yaşamın anlamı nerede kaldı?

Eğer geri vermezsem, Nindana'yı benim iznim olmaksızın sorgulayamazdı. Belki de Nindana'yı dövecekti; buna dayanamazdım. Nindana kölem ya da bir arkadaşım değil, benden bir parça gibi geliyordu bana. Üstelik Nindana ne söylerse söylesin ona inanmayacaklardı; annem, "bakalım, yalan söylemeyecek mi?" demiyor muydu? Bir yanda ben, gururum, bir yanda Nindana'nın güvenliği vardı. Gurur, bir şandır, şereftir insanın kendine bağışladığı... insanın görünmeyen ahlâkı, kendine saygısıdır. Kendine saygısını yitiren insan, kimseden saygı göremez, kimseden kendisine saygı göstermesini istemeye hakkı yoktur. O sefildir. O her şeyini kaybetmiş demektir. Babam bunları söylerdi, bunları bana öğretmişti. "Kendine saygını kaybettiğin zaman, yok olursun," derdi. O babam şimdi, eğer "hayır," dersem, kendime saygımı yitirmeme zorluyordu beni.

Hırçın bir sesle sonu getiriverdi babam:

"Armağanımı geri aldım."

Bu sırada Nindana içeri giriverdi köle kadınla. Kapının kenarına çekilip, ellerini göğsünde birleştirdi. Bana yapacak bir şey kalmamıştı, hızla yemek odasından çıktım. Doğru odama gittim, kendimi yatağa attım, ağlamak istiyordum; gözyaşlarım belki beni rahatlatır, doğru düşünmemi sağlardı. Çok üzgündüm, babama karşı gelmiştim, ama bu karşı gelişte, karşı gelen ben değildim sanki, birileri benim yerime konuşuyordu. Ağlayamıyordum, içimde söndüremediğim bir öfke vardı. Nindana'yı yalnız, savunmasız bırakmıştım, o ne söylerse söylesin inanmayacaklardı. Kendime kızıyordum: Görünüşte gururumu korumuştum, ama onu savunmasız bırakmakla alçaklaşmıştım. Sefil biriydim ben.

Nindana, benim ona anlattıklarımı kimseye söylemezdi, her şey ikimiz arasında kalırdı, bu hep böyle olmuştu. Benim kölem olduğunu biliyor, bana bağlılığını her zaman

gösteriyordu. Şimdi benim kölem değildi, babam onu elimden almıştı. Bir yerde de iyi olmuştu, Nindana benim yanımda, benim kölem gibi kendini görmeyecek, belki daha yakın arkadaş olacaktık. Ama köle doğmuştu, köle kalacaktı, ben ona daha çok sevgiyle yanaşırsam köleliğini unutturabilirdim. Öyle yapacaktım, bugüne kadar gösterdiğim yakınlığın daha çoğunu gösterecektim.

Verdiğim karar içimi aydınlatmıştı, rahatlamıştım. Yatağımın arkasındaki raftan bir kil tablet aldım, okumaya başladım. Öğretmenim, bu gün belki küçük bir sınav yapardı, hazır olmalıydım. Tanrılarımıza, annemize, babamıza nasıl saygılı olmamız gerektiğini anlatıyordu tablet. En büyük, en kutsal ibadet annenizin, babanızın dediklerini yapmaktır, diyordu. Onların size yanlış bir şeyler söylediğinden kuşku duyarsanız, rahiplere sorunuz, onlar size kuşkunuzun yerinde olup olmadığını söyleyecektir. Onlara da tanrılarımız söyleyecektir. Rahiplerimize danışmadan, annenize, babanıza içinizdekini söylemeyin, onları kırarsınız, eğer kırarsanız, ölüler diyarı Kur'un karanlığından borular çaldığında da kurtulamazsınız.

Sonra ne oldu bilmiyorum, yataktan kalktım, niye kalktım, ya da biri mi beni kaldırdı bilmiyorum, penceremden güneş doluyordu odama. Sarayın duvarlarının üstüne çıkmış, barış ülkesi Sümer'i aydınlatıyordu. Bu sabah ne erken uyanmıştım. Odamdan çıktım, Nindana'nın yanına gidecektim, kölem değilse bile benim arkadaşımdı. Onu yalnız bırakamazdım, babam onu dövmeye kalkarsa, kendimi babamın önüne atar, önce beni dövmesini söylerdim. Yürüdüm.

Ayaklarım beni yemek odasına götürmüyordu. Soldaki koridora sapmıştım, yemek odasına gitmeye korkuyor muydum? Hayır, içimde hiçbir korku yoktu, peki neden yolumu uzatmıştım? Sorduğum sorunun yanıtını çabuk aldım, yaşlı Gir'in, konuğumuz Gir'in odasının önündeydim. Elim kapı tokmağına gitti, açtım, içeriye girdim. Gir, yatağında kanlar içinde yatıyordu, pıhtılaşmaya dönüşmüş bir kan ırmağında yatıyordu. Dün akşam koynuna soktuğu tasta kanı ışıldıyordu.

Çığlık attığımı hatırlıyorum. Odadan fırlayarak çıktım, alt kata, yemek odasına doğru koştum; ne büyük bir evdi burası, ne yüksek... merdivenleri inmek bitmiyordu, koridorlar bir koridora, sonra bir sofaya, sonra başka bir koridora ekleniyor, zaman ben koştukça çoğalıyor, iki adımlık uzaklık, yüz adıma çıkıyordu. Gir'in odasındaki kan ırmağı taşıyor, peşimden köpükler saçarak beni izliyordu. Kan ırmağında boğulacaktım. Koştum, koştum...

Çılgın gibi evin içinde koşup duruyordum. Koşmuyordum kaçıyordum kandan, köpürerek beni izleyen kandan kaçıyordum. Sokak kapısına gelmiştim, burada ne işim vardı? Hayır, babam annem, Nindana yemek odasındaydılar, oraya gitmeliydim, Gir'in öldürüldüğünü bildirmeliydim. Bizim evimizde cinayet işlenmişti, birisi, birileri Gir'i öldürmüştü, acımasızca, tanrılardan korkmadan.

Şaşkınlıktan, korkudan belki, yürümeye başladığım günden beri dolaştığım koridorları, düştüğüm merdivenleri birbirine karıştırıyordum.

Yemek odasında kimse yoktu, ne annem ne babam ne Nindana...

Aman tanrım, nereye gitmişlerdi?

Konuk ağırlama odasına koştum, üst kattaki babamın çalışma odasının merdivenlerini tırmandım, yatak odalarına baktım, yeniden aşağıya indim, mutfağa... Evde hiç kimse yoktu. Boş zamanlarında kölelerin buyruk bekledikleri mutfağın hemen bitişiğindeki odaya baktım, kimseyi göremedim. Tek bakmadığım yaşlı Gir'in kanlar içinde yattığı odaydı. İrkildim, oraya giremezdim, yine de Gir'in yattığı odanın kapısının önüne geldim, kapı kapılıydı, ben mi kapamıştım odadan çıkarken, hatırlayamadım. Kapıya kulak verdim, ölümün sessizliğinden başka bir şey duyamadım.

Koskoca evde bir ölüyle baş başaydım. Birilerini bulmalıydım. Aşağıya indim, bahçe kapısını açmak istedim, kilitliydi dışarıdan. Saraya bakan kapıya koştum, o da kilitlenmişti; zorladım zorladım, açılmadı. Beni eve hapsetmişlerdi. Bilmiyorlardı ki evde bir ceset vardı. Aman tanrım, yoksa biliyorlar mıydı, bilerek mi yapmışlardı? Kanımın buz kestiğini hissettim, bacaklarım, kollarım donmuştu, duvarlar üstüme doğru geliyor, tavan tepeme çöküyordu, ezilip ölecektim, ciğerlerime hava girmiyordu, boğuluyordum; gözlerim kararadı, sendeledim, tam düşecekken "İnanna!.." diye biri Taşlultuti çıktı dudaklarımdan, kapıya yaslandım. Yaslanır yaslanmaz koca bir soluk boşaldı içimden. Duvarlar geriye gitti, tavan yükseldi, ayak parmaklarımdan yükselen bir sıcaklık tüm vücudumu sardı. Gücüm yerine geldi, korkum geçti, kapıyı yeniden zorlamaya başladım, ama açamadım.

Yavaş yavaş yürüyerek yemek odasına geldim, bir minderin üzerine uzandım. Gözlerim kapanıverdi:

"Yaşlı bilge, sakalının her ipeğinde Sümer vardı.
Aklığı tarihimiz gibi temiz ve bitimsiz
gözlerin maviydi, ışıklı Enlil Babamızdan

niye soluğun koştu, ırmakların serinliğine kaydı
ölüler diyarında olsan da şimdi sessiz
nesiller gelecek anmaya, anlamaya seni
bulacaklar ölümsüz kemiklerinde Sümer'i
sevmiştim ak yüzünü, bilgeliğin şan versin
yeryüzü, ah senin gibi bilgeye muhtaç
ah kalbindeki kanlı hançer Sümer'e utanç
sana uzanıyorum, tut ellerimi
bir genç kız dizlerinde şimdi.
bir genç kız sözlerinde bil ki:"

"Senin ırmakta yüzüp, ırmaklar geçen adın
Senin, dağlar aşan yaban keçin,
Senin, kara yazgılı Gir'in
Senin, yüreği kederli Gir'in
Senin, kemiklerini azgın dalgaların yuttuğu Gir'in,
Senin, başı azgın dalgalara çarpmış, sürüklenen Gir'in
Senin, geniş göğsüne darbe yiyen Gir'in.
Gir'im benim, geldi, yürümüyor,
Gözleri var, beni görmüyor,
Ağzı var, benimle konuşmuyor,
Ruh içeri girdi, ruh ayrıldı,
Benim Gir'im dağın yüreğinde darbe yedi,
Yatıyor."

Gözlerim kapalıydı ama dudaklarım kıpırdıyordu. Nerden düşmüştü bu sözcükler dilime, bilemedim, yoksa daha önce ezberlemiş miydim? Bir kil tablete yazmalıydım. Sırası mıydı şimdi, bunları düşünecek. Evde tutuklanmıştım. Nindana da tutuklanmış olmasın?

Yemek odasının penceresine yanaştım, dışarıya baktım. Bir asker duvar boyunca, elinde kılıcı, sırtında okları, yayı, gürzü gidip geliyordu.

Yanılmamıştım, tutukluydum. Babam dışarıya çıkmamı istemiyordu. Evin öbür yanına dolaştım, konuk ağırlama odasının penceresinden yavaşça baktım. Bir asker de orada duruyordu. Eminim bahçe ve sokak kapılarının önün-

de de askerler vardı. Neden ama, neden babam eve hapsetmişti beni? Nindana ile konuşacaktı, Nindana gelmişti, ben odama çıkmıştım. Şimdi evde kimse yok, ben tutukluyum. Gir'in cesedi yukarıda. Öldürülmüş. Niye? Bilge Gir rüyamı başkasına söyler diye mi? Ama kim öldürebilir? Ah keşke bu soruyu kendime sormasaydım. Babamla annemin konuşmalarını hatırladım birden; 'nasıl emin olabiliriz söylemeyeceğine.'

Her şey ortadaydı, yaşlı Gir'i babam öldürmüş ya da öldürtmüştü. Kanım dondu.

Dışarıya çıkmalı Nindana'ların odasına gitmeli, annesiyle, babasıyla konuşmalıydım. Nindana'nın da başına ya bir şey geldiyse? Hemen dışarıya çıkmalıydım. Ama nasıl? Bu sorunun yanıtını kafam bulamıyordu. Pencerelerden kaçamazdım, askerler bekliyordu, kapılar kilitliydi. Bağırsam, çağırsam kimse bana yardım edemezdi.

Hiç kimse mi?

Kalbim hızlı hızlı atmaya başladı. Dudaklarım kıpırdadı: "Ey İnanna! Ey İnanna, bu küçük rahibene yardım et." Dudaklarım yalvarıyordu kalbimden gelen sesle. Birden odanın duvarları dönmeye başladı, başım dönüyordu, yere düşmemek için yanımdan geçen duvara tutundum. Parmaklarımın altında kaygan bir şey vardı, irkildim. Duvarların, başımın dönmesi de o an durdu. Elimi tiksintiyle çektim, gözlerimin önünde duvara yapışmış küçücük bir kara yılan vardı, geriye doğru çekildim, yılan başını kaldırdı, gözleri gülümsüyor gibi geldi bana. Zararsız bir yılan olmalıydı, elimle üzerine bastığım zaman istese beni sokabilirdi. Yılanların kendilerini korumak için ısırdıklarını biliyordum. Düz duvara nasıl yapışmıştı, nasıl orada düşmeden duruyordu, düşünemiyordum. Yılan kuyruğunu kaldırdı, duvara bir iki kere vurur gibi yaptı, sonra birden kayboldu. Birden yaşlı Gir'in dediklerini anımsadım, İnanna bana üç kurtarıcı verecekti, biri ufacık, kara bir şeydi. Korkarak duvara yaklaştım, kolum kendiliğinden ileriye doğru uzandı, yılanın duvara vurduğu yere dokundum. Şa-

şırıp kaldım, şimdiye kadar hiç görmediğim ince bir çatlak vardı yemek odamızın duvarında. Küçük yılan buradan sığmış olmalıydı. Çatlağa parmağımı sokmaya çalışırken duvarda gizli bir kapı gıcırdayarak açılıverdi.

Hiç duralamadan hemen açılan kapıdan içeri girdim, dar ama benim boyumun iki katı bir tüneldeydim. İçeriye iki adım atar atmaz, kapı arkamdan kapanıverdi. Zift karası bir karanlığın içinde kaldım, hiçbir şey göremiyordum. Kaçayım derken, kendimi ölüler diyarına mı göndermiştim? Belki de yılan ayaklarımın altındaydı, üzerine karanlıkta basarsam beni sokardı. Saçlarımın kaktüs gibi dikenleştiğini hissediyordum, korkuydu bu. Korkmamalıydım, korkarsam yanlışlıklar yapabilirdim. Bu zift karanlığında nasıl bir yanlışlık yapabilirsem?

Yüzüme taze bir hava çarpıyordu. Bu iyiydi işte, havasız kalmayacaktım. Kıpırdamadan duruyordum, gözlerim karanlığa alışır, belki bir şeyler görürdüm. Bekledim soluksuz bir süre, gözlerimi yumdum, yeniden açtım, karanlığa alıştırmaya çalışıyordum. Yararı yoktu, hiçbir şey göremiyordum.

Tünelin bir ucu olmalıydı... ama o uca nasıl ulaşacaktım, üstelik orada beni neler bekliyordu? Belirsizliğe doğru tünelin duvarına tutunarak yürümeye başladım. Bir adım atıyor, basacağım yeri yokluyor, sonra öbür adımımı atıyordum. Her an yılanın üzerine basacağım sanıyordum. Taban sertti, hem de pürüzsüz. Taş döşeli... Yılan çoktan gitmiş olmalıydı, kim bilir, bana çıkacağım, tutukluluktan kurtulacağım yolu göstermiş, sonra benim görmediğim kapı aralığından süzülüp gitmişti. Bunları düşününce içimdeki yılan korkusu kayboldu. Daha hızlı yürüyebilirdim, hafifçe aşağıya doğru iniyormuşum gibi geldi, bir elim duvarda, bir kolumu da herhangi belirsiz bir şeye karşı önlem gibi öne uzatarak, mümkün olduğunca hızlı yürümeye çalıştım.

Yanılmamıştım, bir süre sonra zemin hafifçe dikleşti, yukarıya doğru çıkmaya başladım, bu çok sürmedi, küçük bir ışık huzmesi ayağımın dibine düştü. Kurtulmuş muydum?

İçimi bir sevinç kapladı. Karanlık dalgalanıyordu. Şimdi ışığa doğru gidiyordum. Artık bir elimi öne uzatmama, duvarı yoklayarak gitmeme gerek kalmamıştı, hem gözlerim karanlığa alışmış, hem tünel aydınlanmış sayılırdı. Şimdi daha iyi görüyordum çevremi. Yer, duvarlar, tavan hep taştandı. Tavanda delikler vardı, bunlar hava delikleri olmalıydı.

Tünele ilk girdiğimde yüzüme çarpan taze hava buralardan geliyordu belki de, ama delikler aydınlık değildi. Hava bir yerlerden dolanarak geliyordu sanırım. Farkında değildim, ama tünelin oldukça uzun olduğunu şimdi anlayabiliyordum. Belki seksen, belki yüz adım yürümüştüm, Tünelin içinde, yirmi kişi rahatlıkla kalabilirdi; girişteki gibi dar değildi, eni, boyumun iki, üç katından fazlaydı.

Birkaç adımdan sonra ışığın küçük bir çatlaktan, taş duvardaki bir çatlaktan girdiğini anladım. Sonuna gelmiştim, dışarıya nasıl çıkacaktım? Çatlağa gözümü yerleştirdim, hiçbir şey görünmüyordu; sadece, hafif bir aydınlık ardında bir boşluk ve burnuma dolan ağır dışkı kokusu. Yoksa pis su kanalında mıydım? Olamazdı, başka bir yerden tünele sızan bir kokuydu belki. Bunları düşünecek zamanım yoktu, dışarıya açılan bir kapı olmalıydı, neredeydi? Onu bulmalıydım. Tünel taş bir duvarla kapalıydı. Duvarı yoklamaya başladım, elimi sağdan sola, yukarıdan aşağıya kolum uzanabildiği kadar dolaştırdım. Duvarı açacak bir şey bulamadım, iteledim, duvara vücudumla yüklendim, bana mısın demiyordu. Elimde bir demir parçası ya da bir bıçak olsaydı ışığın, kokunun geldiği duvarın çatlağını belki büyültebilirdim. İşaret parmağımı çatlağa soktum dibine kadar, yokladım. Duvar sandığım kadar kalın değildi, parmağım kıvrılıyordu, bir şeyin, belki tahtanın üzerine incecik bir taş kaplama yapılmıştı.

Elimde biraz önce düşündüğüm gibi bir demir parçası ya da bir bıçak olursa kapıyı açabilirdim. Geri dönüp mutfaktan bir bıçak almalıydım, bir de yağ kandili. Parmağımı çatlak sandığım delikten çektim, duvar içeriye doğru açılıverdi. Kendimi ağır bir gübre kokusunun içinde bul-

dum. Hemen tünelden çıktım, geldiğim yeri tanımıştım; bizim ahırımızdı, inekler yoktu, köleler otlatmaya götürmüşlerdi. Kapı açık duruyordu, yemek odasındaki gibi çatlak sandığım deliğe parmağımı soktum, kapanıverdi. Kapının arkası ahırın duvarları gibi killi toprakla sıvanmıştı, kapanınca orada bir kapı olduğu anlaşılmıyordu. Dikkat ediyordum, belki yine aynı yoldan dönmek zorunda kalırdım. İlk adımımı attım, ayağım yere uzatılmış koca bir kalasa çarptı, yuvarlandım. Gümüş bileziğim de kolumdan çıkmıştı, bakındım, göremedim, arayacak zaman değildi.

Ahırdan sandaletlerimi kirletmemeye çalışarak çıktım, kölelerimizin sıra sıra odaları karşımdaydı. Evli olanlara ikişer odalı evler vermişti babam. Doğru Nindana'ların evine gittim, kapıyı hızlı hızlı yumrukladım. Kimse açmadı, yeniden birkaç kez daha denedim, kapıyı açmıyorlardı. Pencerelerinden içeri baktım, kimseyi göremedim. Nindana! diye de bağırıyordum bir yandan.

Gürültümü yaşlı kölemiz, ama şimdi köle değildi, babam onu çok yaşlı olduğundan özgür bırakmıştı, Nımakı Nene duymuş olmalı ki odasının kapısının önüne çıktı, "küçük hanım, gittiler onlar, evde değiller," dedi, "yorulmayın boşuna." Nereye gitmişlerdi? Sordum, yaşlı Nımakı, önüne baktı, bir yanıt vermedi. Köleler kendilerini ilgilendirmeyen konularda, başkaları hakkında konuşamazlardı. Nımakı özgür olduğu halde, eski alışkanlığını sürdürüyordu. Nindana'yı sordum. Yine bir yanıt vermedi. Yavaş yavaş yanına yaklaştım. "Nindana, benim kölem, biliyorsun," dedim. Yaşlı eski kölemiz yüzüme baktı: "Küçük hanım, o da birlikteydi." Sesi titriyordu.

"Kiminle?"

"Efendim Sargon'la gittiler, gün doğmamıştı daha. Annesinin başı açıktı, babasının gömleği yoktu sırtında."

"Nereye gittiler?"

Nımakı, sorumu, "yanlarında iki de atlı asker vardı," diye yanıtladı.

"İki de asker mi?"

Yaşlı kadın geriye döndü, "izninizle hanımım," diyerek odasının kapısını açtı. Hemen kolundan tuttum: "Annem beni doğururken sen yardım etmiştin değil mi Nımakı? Benim doğum annem sayılırsın. Öylesin."

"Evet hanımım, Tanrıça İnanna'nın buyruğu ile."

"Şimdi de bana yardım et, Nindana, annesi, babası babamla, iki askerle nereye gitmiş olabilirler?"

Nımakı, titremeye başlamıştı. Kolundan tuttum, kapının önündeki taşa oturttum.

"Hadi doğum annem, söyle bana, ne biliyorsan."

Derisi kemiklerine yapışmış elleriyle ellerimi avucuna aldı, o ellerde ölümün soğukluğu vardı. Parmakları bir iskeletin parmakları gibiydi. Ben de o an titredim.

"Hiçbir şey... Nımakı hiçbir şey bilmiyor, ama seziyor."

"Ne seziyorsun?"

"Küçük hanımımın gözlerinde İnanna'yı gördüm."

Beklediğim yanıt değildi bu. Bana, sen benden daha iyi bilirsin gibi bir şeyler söylemek istiyordu. Kısaca "peki, sonra,"dedim.

Ellerimi bıraktı, "İnanna, her şeyi bilir."

"Sen sezinlediğini söyle."

Yaşlı kadın başını öne eğdi. "İki asker de vardı demiştim."

Birden aklıma geldi. Annem de onlarla beraber miydi? Sordum, "hayır" dedi... Yaşlı kraliçemiz, annemi her gün çağırtırdı, onunla sohbet etmeye bayıldığını söylermiş. Nımakı "hayır," derken yine başını öne eğmiş, gitmek için arkasını dönmüştü. Hemen tuttum, "bana her şeyi anlat Nımakı, sen benim doğum annemsin." Nımakı, "annen sarayda," dedi, yine sustu. Annemin sarayda olması bildik bir şeydi, ama yaşlı nenenin ses tonu annemin saraya gitmesinin alışılmışın ötesinde bir durum gibi duyuruyordu insana. "Annen, baban gittikten sonra götürüldü."

'Götürüldü,' sözcüğü bir bilmece gibiydi. Annem her gün saraya giderdi, üstelik, Nımakı, iki askerde vardı, demekle, Nindana ile ailesinin sürüldüğünü ya da ölüme gö-

türüldüğünü mü söylemek istiyordu? Birden beynimde şimşekler çaktı, babam onları ölüme götürüyordu, Nindana'nın rüyamı annesine babasına anlatmış olacağını düşünmüş, korkusundan onları yok etmek istemişti. Dehşet içindeydim. Kendimi tuttum.

"Nımakı, eğer ölüler diyarına götürülüyorlarsa yolları nereden geçer?"

"Nergal kapısından. Nergal kapısına git, yeraltı kralının, Kur'un kralının kapısına git."

Nımakı da benim gibi düşünüyordu.

Kanım damarlarımı yakmaya başlamıştı; bir yerim kesilse kan değil ateş fışkıracaktı. Nindana ölecekti, annesi, babası ölecekti, baban canının korkusuna, yaşlı Gir gibi onları da öldürecekti. Benim babam, benim saygı duyduğum, sevdiğim, gönlümde taşıdığım babam katildi. Gözü kararmış katil!.. Enlil Babamız öldürür, ölüm Enlil Babamızın buyruğundadır, biz onların kuluyuz, savaşın dışında kul kulu öldüremez, Sümer yasalarına, insan yasalarına aykırıdır, tanrılarımıza karşı gelmektir, derdi babam. Şimdi, bütün bunları unutmuş, kendi canının korkusuna kapılmış, on iki yaşındaki bir kızı bile öldürecek kadar vahşi sırtlan kesilmişti. Hayır, artık o benim babam olamazdı, bana tohumuyla can verse de, beni büyütse de o benim babam değildi. Ya annem? "Annen götürüldü," diyordu yaşlı Nımakı. Nereye? Saraya... Annemi sormak için saraya gidemezdim. İznim yoktu.

Koşarak atlarımızın durduğu ahıra koştum. At bakıcımıza, hemen bana bir at hazırlamasını buyurdum. Bir dakika içinde atım hazırdı. Seyisin yardımıyla ata atladım, sarayın çıkış kapısına doğru sürdüm.

Kapıdaki nöbetçiler, Nindana ile atla geziye çıkmamıza alışıktılar, bizi görünce hemen kapıyı açarlardı. Bu kez öyle olmadı, asker mızrağını bana doğru uzattı. "Dur!" diye bağırdı. O askeri ilk kez görüyordum, çok çok gençti ama bakışları deliciydi, ham hurma yeşili gözleri insanın içine çivi gibi işliyordu, geniş omuzları, kaslı kolları, düz, dik

burnu, güneşten yanmış teni, çok uzun boyu, güven veriyordu, etli dudakları çekiciydi.

"Ben Enheduanna, Sargon'un kızıyım."

Asker yüzüme baktı, delici bakışları tatlılaştı, gülümseyerek, bana övgüler düzdü:

"Ey genç kız, güzelliğini duymuştum, bu kadar güzel olduğunu bilmiyordum, ay gibi parlıyor, güneş gibi yakıyorsun, ama daha çok küçükmüşsün." Ben de askere gülümsedim:

"Acelem var."

Hemen kapıyı açtı, yanından geçerken, "İnanna kadar güzelsin, onun gölgesi gibisin," diye övgülerini sürdürüyordu. Atımı mahmuzladım, arkamdan sesi geliyordu: "Enheduanna, büyümeni bekleyeceğim..."

Dört nala atımı sürüyordum. Genç askerin yanık yüzü, geniş omuzları, erkek sesi de benimle geliyordu. İlk kez bir erkek, bana genç kız, demiş, güzel olduğumu söylemişti. İçimde bir şeyler uyanıyordu; at koştukça, vücudumun inip kalmasından mı nedir, bacak aramdan göğsüme doğru ılık bir şeyler akıyor gibiydi. Hiç böyle olmamıştım.

Bir ara, nereye, niçin gittiğimi unuttum, kafamda sadece o genç savaşçının hayali dolaşıyordu. İrkildim, irkilince Nergal kapısını bilmediğimi anladım. Hiç gitmemiştim. Atımı durdurdum, yanımdan geçen üstü başı dökülmüş yaşlı bir kadına Nergal kapısını sordum. Kadın, hiç sorumu duymamış gibi yürümesini sürdürdü. Dönüp, yetiştim yeniden sordum; o zaman, "çok gençsin, niye oraya gidiyorsun?" diye yanıtladı beni. "İşim var, kendim için değil." Kadın, iyice yanıma yaklaştı, atım yürümesin, diye yularından yakaladı, elini uzattı, "şu yoldan git, hiç sapma, ölümden sapmaya olanak yoktur." Teşekkür ettim, atımı sürdüm. Ne demek istemişti, "ölümden sapmaya olanak yoktur," demekle?

Geniş caddelerden geçiyordum. Yolun taşları yer yer kalkmış, derin çukurlar açılmıştı, atımı dikkatli sürmeliydim, ayağı çukurlardan birine girebilir; düşerdim, ölebilir-

dim. "Ölümden sapmaya olanak yoktur," demişti kadın. Bu çukurlar belki de benim ölüm yazgımdı, yazgım çukurlara mı gömülmüştü? "Saçma," diyordu bir ses içimden, "saçma, senin için değil."

Caddelerin iki yanındaki kerpiç evler bakımsızdı, sıvaları dökülmüş, badanaları kalkmıştı, kerpiçler oyuk oyuktu. Çeşmelerin musluklarından su akmıyordu. Demirci, semerci, nalbant, testici, kap kacakçı, yazıcı dükkânlarının çoğu kapalıydı, caddelere gölgelerini sunan ağaçların dalları kurumuştu. Kentimiz harabeye dönüyordu, yoksullaşıyor muyduk? Caddelerde gördüğüm insanların başları önlerindeydi, kararsız adımlarla yürüyorlar gibi geliyordu bana. İki tekerlekli arabaları çeken atlar cılızdı. Kralımız yaşlanmıştı da ondan mı? Öğretmenlerimiz bana tarihimizi anlatıyor, düşmanlarımız zenginliğimizi kıskandıklarından bize hep hücum ederlermiş, topraklarımızda gözü olurmuş. Ya şimdi? Babamın, "Sümer elden gidiyor," dediğini çok duymuştum anneme. O zaman gözleri dalar, üzüldüğünü anlardım. Üzülen babam bugün katildi. Ben katil baba istemiyordum. Nindana'yı, annesini, babasını öldürmeye götürmüştü. yaşlı Gir'i öldürdüğü gibi onları da öldürecekti. Ölüler diyarı kapısı Nergal'e hızla ulaşmalı, onları kurtarmalıydım. Ama nasıl? Nasıl? Beynim uğulduyordu.

Atımı mahmuzladım, çukurlara aldırmıyordum artık. "Ölümden sapmaya olanak yoktur," benim için değildi.

HAYDUTLARIN ELİNE DÜŞÜYORUM

Bir meydandan geçerken kendimi gürültülü bir kalabalık içinde buldum: Çevremde sefil kılıklı insanlar vardı, kadın, erkek, çocuk karışık: Ayakları sandaletsiz, giysileri yırtık, yüzleri kirli, vücutlarının yarısı açık, kimisi yerlere uzanmış ya da oturmuş, kimisi dolaşıyor, kimileri de yüksek sesle tartışıyorlardı. Boğuşanlar bile vardı; alt alta, üst üste yuvarlanıp duruyorlardı, kavga mı ediyorlardı, yoksa birbirlerinin gücünü mü deniyorlardı anlaşılacak gibi değildi. Hiç kimse onları ayırmak için bir çaba harcamadığına göre güreşiyor olmalıydılar, toz toprak içindeydiler. Dikkat edince koca bir somun arpa ekmeğini birbirlerinin elinden kapmaya çalıştıklarını anladım.

Babam haklıydı, Sümer halkı gittikçe yoksullaşıyordu; yolda gelirken gördüğüm bakımsız yollar, evler, tapınaklar, şimdi de bu insanlar, babamın söylediklerinin doğru olduğunu gösteriyordu. Sarayın duvarlarının içinde biz, dışarıdakilerin de bizim gibi yaşadıklarını sanıyorduk. Kralımız da öyle olmalıydı, saraydan çıktığını hiç görmemiştim, yaşlıydı da belki ondan. Hadi kralımız yaşlılığından görmüyordu sefaleti, ya bu kentin valisi? Ah, şimdi daha iyi anlıyorum, yönetenlerin kabuklarını kıramadıklarını. Ülkeyi oturdukları saray sananları. Çıkın beyler, çıkın sokağa, çıkın, halkı görün! Büyük lafları bırakın, dinden, ahlâktan size ne, aş verin aş!

Atımın yularından çektim, yavaşça aralarından geçmeye başladım. İçimden bir ses, dikkatli ol, diyordu, tuhaf bir korkuya kapılmıştım. Bütün o insanların gözleri bana çevrilmiş gibi geliyordu. Öyleydi aslında, hatta toprağa uzanıp yatanların doğrulduğunu, başlarını bana döndürdüklerini görüyordum, onların dışında biriydim, semiz atımla, süslü, güzel, temiz giysilerimle. Bazılarının şaşkın, bazılarının kızgın bakışlarını üzerimde hissediyordum.

Nerden çıktığını, ne zaman yanıma yaklaştığını göremediğim bir adam birden atımın yularından yakaladı. İlk

gördüğüm, kocaman açılmış bir ağızdaki simsiyah dişler oldu. Bir köpeğin, kedinin karşısındaki korkutmak için hırlaması gibi kirli dişleriyle gülümsüyordu. İğrenç bir gülümsemeydi, bakışları da dişleri gibi karanlıktı. Ürperdim.

"Nereye fıstık?" Sesi de yüzü gibi iğrençti.

Yanıtlayamadım. O hâlâ sırıtıyordu. "Atın da güzelmiş, in de biraz ben bineyim."

Adamın niyetini anlamıştım, atımı almak istiyordu.

"İşim var, çok acele," diye kekeledim.

"Ooo, çulların da çok cakalı, hem de gıcır gıcır."

Kullandığı sözcükleri bana pek yabancıydı, ama sanırım giysilerimi almak istiyordu. Ona uymazlardı ki... Belki benim yaşımda bir kızı vardı.

"Lütfen efendim," dedim, "bırakınız da gideyim, çok acele bir işim var."

Adam içimi donduran korkunç bir kahkaha attı, atım bile huysuzlandı, kişneyerek yularını adamın elinden kurtarmak ister gibi başını sertçe arkaya itti, ama kurtaramadı. Adamın kahkahası, atımın kişnemesi çevremize birkaç kişiyi daha topladı ya da onların gelmesinin nedenini ben öyle anladım, aralarında küçük bir oğlan da vardı. Çirkin adam, gelenlerden birine yuları verdi, diğerleri ile konuşmaya başladı. "Bu at iyi mangır eder," diyordu. Bu arada küçük oğlan çocuğunu gördü, çocuğa "defol buradan piç kurusu," diye kıçına bir tekme attı, çocuk koşarak kaçtı. Çirkin adam yeniden, "evet arkadaşlar, bu at iyi para eder de civcivi ne yapacağız?" Bir başkası, "atı bırak, esas mesele kız, o daha esaslı mangır getirir. Baksana, arpası bol bir ailenin veledi."

"Nasıl?"

"Uçuralım abi, sonra pederine haber gönderir, uçlan bakalım kurtarmalık, yavru pilicin için deriz." Konuşmalar kızışmıştı:

"Belli belli tuzu kuru birinin kızı, giysilerinden, attan belli."

"Bu kısmeti kaçırmayalım."

"Hadi burada çene patlatmayalım, etraftan dikizleyenler var."

"Çek!" diye emir verdi çirkin adam atımın yularını tutana.

Üç kişiydiler. Yürüdük, kalabalıktan çıktık. Bir kanalın kenarında durduk. O çirkin adam, "İn bakalım attan," dedi, benim inmeme zaman tanımadan, bacaklarımdan tutup, zorla beni aşağıya çekti.

"Baban kim?"

"Babamın adı Sargon efendim."

Adam omuzlarımdan tutup beni sarstı. "Hangi Sargon be."

Hangi Sargon? Ne diyecektim? Sargon'du babamın adı. Gelenlerin içinde sakallı biri vardı, "bırak çocuğu" diye arkadaşını azarladı, sonra bana döndü. "Babanın işi ne küçük hanım?"

"Şey efendim, sarayda."

Ben daha sözümü bitirmeden adamların üçü de "sarayda mı?" diye nerdeyse bağırarak birbirlerine baktılar.

"Kralın İçkici Başısı Efendi Sargon mu?"

"Evet efendim."

Adamlar birbiriyle bir kez daha bakıştılar, sonra üçü bir kenara çekilip konuştular bir süre. Dönüp geldiklerinde, o sakallı olanı, "Küçük hanım, seni birkaç gün konuk edeceğiz. Okuyup yazma biliyor musun?" Adam oldukça kibar görünüyordu, biraz önce o çirkin sözcükleri kullanan o değildi sanki. Kirli giysisinin yakasına takılmış gümüş bir savaş nişanı vardı.

"Biliyorum efendim."

"Tamam, sana kil hamuru getireceğiz. Babana bir mektup yazacaksın. 'Babacığım, gezmeye çıkmıştım, kayboldum, beni iyi yürekli beyler buldular. Onlara lütfen on mina gümüş, beş yüz ban bira ver, beni sana getirmeleri için. Eğer vermezsen bu iyi yürekli beyler, beni bir daha göremeyeceğini söylüyorlar,' diyeceksin, anlaşıldı mı?"

"Anladım efendim." Başka çıkar yolum yoktu tamam demekten öte.

"Hadi gidelim," dediler.

O çirkin adam hemen atıma bindi, ama atım birden şahlanarak adamı yere attı. Gülmeye başladım, diğerleri de kahkahayla gülüyorlardı. Adam yerden kalkıp yüzüme acımasızca bir tokat indirdi, sanki sadece ben gülüyormuşum gibi. Yaşamımda ilk defa birisi bana tokat atıyordu, aşağılandığımı acı acı duydum. İkinci tokattan korunmak için başımı geriye çevirince küçük oğlanın bir kayanın arkasından bizi gözetlemekte olduğunu gördüm. İçime bir umut doğdu, ama diğer adamlar benim dayak yememi hiç yadırgamamış gibiydiler, hatta yüzlerinden memnun oldukları anlaşılıyordu.

"Ben gösterirm bu kısrağa," diye söyleniyordu.

Birisi kolumdan tuttu, kanal boyu yürümeye başladık, dışarısı sazlarla kaplı bir kulübenin önünde durduk, beni içeriye doğru iteledi. "Birazdan kil çamurunu hazırlayacağız," diyordu birisi. Atımı da kulübenin önüne bağladılar.

Acaba oğlan çocuğu peşimizde miydi? Peşimizde olsa bile bu kocaman üç adama ne yapabilir? Gelse, beni bulsa, babama haber bile gönderemezdim, o kendi başının derdine düşmüştü. Çaresizdim, tavandaki sazların arasından sızan gün ışığında çevreme bakındım, kerpiçten yapılmış, penceresiz bir kulübeydi bu, tabanı yer yer oyulmuş toprak. İçerde pis bir koku vardı, leş kokusu... Kokunun nedenini hemen gördüm, ölü bir tavuk... Etleri dökülmüş, kurt dolu, kurtlar vızır vızır dolaşıyor, iğrendirici, vıcık vıcık. Ellerimle yerden toprak kazıp, tavuk leşinin üzerini örtüm, koku biraz kesildi.

Toprağın üzerine oturdum, ne yapacaktım? Gözü dönmüş adamlardı bunlar, babamın Sargon olduğunu öğrendikleri halde korkmamışlardı, bana da her türlü kötülüğü yapabilirlerdi, öldürebilirlerdi. Tuhaftır içimde bir korku yoktu, sadece bana ne yapacaklarını merak ediyordum.

Babam, emindim gururuna yediremezdi bu haydutlara fidye vermeyi, istedikleri çok küçük olmasına karşın, evi-

mizin bir köşesinde bile bulabilirdik o kadar gümüşü, ama babam şerefli bir insandı, kendini aşağılanmış hissedecek, onları yakalatmaya çalışacak, cezalarını vermek isteyecekti. Cezaları da Sümer'de ölümdü. Adamlar ölümü göze alıyorlardı, korkmuyorlardı. Beni de muhakkak öldürürlerdi. Evet, babamdan istedikleri büyük şeyler değildi, belki yoksulluktan onlara büyük geliyordu. Bana iki avuç dolusu gümüş kadar değer biçmeleri de hoşuma gitmemişti, değerimin iki avuç gümüş olmasından incinmiştim doğrusu.

Kapının önünde sesler kesildi, sadece atımın solumasını duyuyordum. Yavaşça kapıya yaklaştım, iyice dışarısını dinledim, hiç bir insan sesi duyulmuyordu. Kapıyı iteledim, açılmıyordu, arkasına bir şey dayamış olmalılardı. Üçü birden beni bırakmış gitmişler miydi, kil çamuru hazırlatmaya? İmkânsız hepsi birden gitmemiştir, birisi nöbet tutuyordur.

Kil çamuru getireceklerdi, kili hazırlamaları zaman alırdı. Belki de nasıl hazırlanacağını dahi bilmiyorlardı, bilmiyorlarsa bir yazıcı dükkânına gider yaptırabilirlerdi. Anlaşılan burada çok kalacaktım. Kente gidecekler, yazıcı arayacaklar, epey zaman geçecekti. Onlar gelmeden buradan çıkmanın yolunu bulmalıydım, atım da kapının önünde duruyordu. Kulübenin tavanına ulaşabilsem sazları elimle parçalayabilirdim, ama tavana nasıl çıkabilirdim, ah bir merdiven gibi bir şey olsaydı.

Çıkış yolu ancak kapı olabilirdi, yeniden kapıya yanaştım, hafifçe yokladım, olmadı, tüm gücümle yüklendim, kapı çıtırdadı, ama dışarıdan da, "hey, doğru dur, gelirsem yanma patlatırım ha!" diye biri bağırdı. Evet, birisi nöbet tutuyordu.

Geç kalıyordum, yetişemeyecektim, Nindana'yı, babasını, annesini kurtaramayacaktım. Ben burada kurtulmayı ya da ölümü beklerken, onlar çoktan öldürülmüş olacaklardı. Babam benim, bu denli korkak mıydı? Bilsem, böyle olacağını rüyamı hiç anlatır mıydım anneme. Tüm suç benimdi, susmasını bilmemiştim. Atalarımız çok konuşma, çok belâ

getirir, derlerdi. Elimden bir şey gelmiyordu, bu kerpiç dört duvar arasında yalnız, güçsüz, umutsuzdum. Beni uçurtan, bana güllerin dibini bakışlarımla çapalatan, babamın eline kramp sokan, gizli geçidi bulmama yardım eden minik kara yılan, ruhunu bana veren tanrıçam İnanna neredeydi? Zavallı yaşlı Gir, 'pek güvenme, oyuncudur o," demişti.

Kaderde ne varsa o olacaktı, toprağa uzandım. Uyumuşum.

Rüyamda o küçük oğlanı gördüm, parmağını dudaklarına götürmüş, "sus!" diye işaret ediyordu. Güzel, sevimli bir yüzü vardı, kara gözleri çipil çipildi, göz bebekleri farelerinki gibi yerinde duramıyordu. Ona "olur," derken yüzümde bir şeylerin dolaştığını hissettim. Böcek, ya da bir yılan olabilirdi, hemen uyandım, gözlerime ışık doldu. Tavanda kocaman bir delik açılmış, o çipil çipil fare gözler bana gülümsüyordu.

Yüzümde dolaşan da oğlanın sarkıttığı bir halatın lifleriydi. Eliyle işaret ediyordu, halatı beline sar, duvarlara basarak çık yukarı, diyordu. Yapabilir miydim? Yapardım, duvarın boyu benim boyumun sadece iki buçuk katıydı. Nindana ile böyle maymun oyunları oynardık. Oğlan çocuğu, acele et, gibi işaretler yapıyordu. Hemen halatı belime bağladım, ayaklarımı duvara dayayarak, sessizce halata tırmanmaya başladım. Ufacık bir gürültü çıkarsam, o fare gözlüyü de tehlikeye atardım.

Hiç zor olmadı, sadece bir kere kaydım. Tavana ulaşınca oğlan elimden tuttu, beni çatının üzerine çekti. Nereye basacağımı da gösteriyordu, altında ağaç olmayan bir yere bassam hemen sazlar çöker ben de düşerdim. Kapıdaki haydut da kimbilir bana neler yapardı?

"Uyuyor, adam," diye fısıldadı, "sen burada dur, ben, atı aşağıya getireceğim. Dua et İnanna'ya, adam uyanmasın."

Sazlara tutunarak yılan gibi yere kaydı, sürünerek kulübenin öbür yanma geçti, artık onu göremiyordum, ama atımm homurtusunu duydum, yanma ulaşmış olmalıydı.

Kumlu toprakta atın nalları ses çıkarmazdı, heyecandan oğlan çocuğunun dua et, dediğini unutmuştum, "Ey İnanna," diye yakarmaya başlarken atımın başını gördüm, duayı filan unutuverdim; atım altımda duruyordu. Sessizce sazlara tutunarak atımın üzerine indim. Oğlan hemen atın yularından çekti, gürültü yapmamaya çalışarak, konuşmadan, nerdeyse soluk bile almadan kanalın kenarındaki sık sazların arasına doğru ilerledik, bir köprüden geçtikten sonra aşağıya doğru meyilli bir yola geldik. Kulübe artık görünmüyordu. Bir süre daha yol aldıktan sonra oğlan atın yularını çekti, yanıma geldi. Boyu üzengileri biraz geçiyordu.

"Nereye gideceksin?" diye sordu, gözbebekleri gözünün içinde fırıl fırıl dönüyordu. "Yeraltı diyarına," deyince hayretle yüzüme baktı, gözbebekleri dönmesini durdurdu.

"Ne yapacaksın orada? Oraya ölüler gider."

Sesi de bu küçük oğlanın öyle kalındı ki insanı şaşırtıyordu.

"Birini kurtarmalıyım, sevdiğim birini."

"Erkek arkadaşın mı?"

Ufak tefekti ama erkekti işte, eğer bir kız, sevdiğim biri ya da arkadaşım derse erkeklerin aklına hemen bir erkek gelir ya, onun gibi işte.

"Hayır, bir kız arkadaşım."

"Yolu biliyor musun?"

"Hayır."

"Ben oraya yakın oturuyorum, hadi gidelim. Adam uyandıysa bizi aramaya çıkmıştır, acele edelim."

Atımın uzun yelesinden tuttu, ufacık boyundan beklenmeyecek bir çeviklikle fırlayıp boynuna oturdu, ben biraz geri çekildim. "Sıkı tutun," dedi. Beline sarıldım; dört nala yola koyulduk. Kalın sesi insana güven veriyordu.

Güneş göğün ortasından batıya doğru sarkmıştı. Arada bir çıkan kül renkli bulutların arkasına saklanıp gölgesini gönderiyordu. Yağmur yağacaktı belki, güneş batıdaki evine çekilince.

Bedenimin önü terlemişti oğlana sarılmaktan, onun da sırtı. Epey atı koşturdu, kerpiç evli, oldukça harap, küçük bir köyün yanından geçerken durdu: "Burası benim köyüm. İstersen seninle ölüler diyarına kadar gelirim. Buradan uzak değil, şu karşıda gördüğün küçük tepelerin önü."

Kollarımı çözdüm. O da atın boynundan yere kaydı. "Sağ ol," dedim, "ben yalnız gidersem daha iyi olacak." Öyle tepeden tepeden, ayaklarının dibindeki biriyle konuşmak tuhaf oluyordu. Ben de attan indim. Benden daha küçük oğlanın kalın sesi tuhafıma gidiyordu.

"Kaç yaşındasın, adın ne?"

"On yedi yaşındayım."

Benden beş yaş büyüktü ama boyu benim omzuma bile gelmiyordu; sanki cüceydi, o zamana kadar hiç cüce görmemiştim, yoksa cücelerin sesi kalın mı oluyordu?

"Adım da Ninkilim."

"Ninkilim mi?"

"Evet."

Gülmeye başladım, sonra da utandım. Ninkilim, bana tarla faresini çağrıştırmıştı. Gözleri de fareninkiler gibi fırıl fırıl, ışıl ışıldı.

"Babam, tarla farelerine, haşerelere karşı savaşan tanrımızın adını vermiş bana. Tahılımızı koruyacağımı düşünüyor."

"Ama sen büyük haşerelere karşı savaşı şimdiden kazandın. Baban haklıymış."

"Onları tanırım, kötü adamlardır; onu, bunu soymakla, adam öldürmekle yaşarlar. Senin atının dizginlerini yakalayınca, sana da bir kötülük yapacaklarını anladım, ondan sizi izledim. Aslında seninle konuşma fırsatı bulabilseydim, babanı öğrenip, durumu bildirecektim."

"Teşekkür ederim Ninkilim, böyle daha iyi oldu." Eğildim, başını tutup dudaklarının iki kenarından öptüm, "Seninle görüşeceğiz."

Atıma binmeme yardım etti. "Hoşça kal," diye elimi salladım.

"Güle güle, her şey kolay gelsin sana, Tanrı Enki'nin yolunda yürü."

"Benim adım Enheduanna!"

Atımı Ninkilim'in gösterdiği tepelere doğru sürdüm. Arkamdan, "Adını kalp kitabıma yazdım, unutmayacağım Enheduanna!" diye kalın sesiyle bağırıyordu.

Başımı çevirip, "Ben de seni Ninkilim," diye bağırdım ama duyduğunu sanmıyorum, arkamdan atıma yetişmeye çalışan yel, sesimi kumlara düşürüp karıştırmıştı belki.

Atım uçar gibi gidiyordu, kafamda Nindana vardı, ağlarken de gülen gözleri vardı, karanlığı aydınlatan saçları vardı, esmer, ay gibi parlayan yanakları vardı; papatya kokusu duyuyordum, papatyalara kokusunu veren soluğunu duyuyordum.

Yüzüme soluğunu getiren rüzgâr "geç kaldın," diyordu. "Hem sen daha çocuksun, onları kurtaramazsın," diyordu.

ÖLÜLER DİYARI

Gelmiştim. Ölüler diyarı Kur'a gelmiştim. İlk gördüğüm, önümde uzanan, göğe yükselen duvarlardı. Ölümlüleri, ölümden ayıran yüksek simsiyah duvarlar bir uçtan sonu görülmeyen bir uca uzanıyordu. Karanlık bir güneşin zift karası ışıklarının aydınlattığı kara duvarlar bir alçalıyor, bir yükseliyordu. Oynadığımız tahterevallinin bir ucu gibiydi. Alçaldığı zaman adımını atsan geçivereceksin sanıyordun, ama atımı sürünce birden yükseliyordu. Duvarı aşmayı birkaç kez denedim, içeri giremedim. Ölümlülerin her an bir adım uzağında duran zamanı durduran ölüme ulaşmak da, zamanı yakalamak kadar zordu; o zaman anladım ilk kez.

Duvarlar boyunca bineğimi dolaştırdım, içeri girecek bir kapı arıyordum. Alçalan yükselen duvarların bir geçidi, bir kapısı olmalı diye düşünüyordum.

Buldum sonunda, duvarlar boyu yüksek, iki kanatlı bir kapı: Kapının bir yanı parlatılmış gümüşten yeşil bir aynaydı, bir kanadı da siyaha boyanmış taş görünümündeydi...

Gözlerim yeşil aynaya takıldı kaldı: Kendimi görüyordum, atım yoktu altımda, yalnızdım, çırılçıplaktım, irkildim birden, başkaları da beni görüyorlar sandım. Vücudumun neresini kapatacağımı bilemedim. Bir kolumla göğüslerimi saklamaya çalıştım, diğer elimi de önüme uzattım. Sağıma, soluma baktım, arkamı döndüm, kimseler yoktu. Rahatladım. Bacaklarımdan gri bir duman yükselmeye başladı, yansımamı tamamen örttü, aynadan silindim:

Evimizi görüyordum şimdi, sarayı görüyordum, kocaman bir salonda dans eden, yüzleri, bedenleri donuk beyaz, yarı çıplak kadınlar, oynayan kukla çocuklar, kadınların önünde çömelmiş mermerleşmiş erkekler görüyordum. Ne bir gözyaşı, ne bir gülümseme vardı yüzlerinde, yüzümde. Aralarında ben de vardım, yine çırılçıplak. Ben miyim, diye birkaç kez baktım; bendim, bendim ama bana benzemiyordu, benim gibi saçları uzundu, ama saçları başında değil, beline bağlıydı, başı kabaktı, gözleri karaydı,

bir oyuğun içine kaçmış gözler... yaşı benden fazlaydı, çok fazlaydı, annemin yaşında gibiydi, anneme benziyordu, çırılçıplaktı, ayaklarında zincirler vardı. Birden o hayal bana benzedi, ben de çıplaktım, ayaklarımda zincirler vardı.

Ayna gülüyordu.

Korktum kendimden, başımı çevirdim. Siyah kanat, yeşil kanatlı kapı. Tek kapı, ama iki kanatlı, iki dünya... O zaman çözemedim. Şimdi biliyorum, bu dünyadan, günü gelince, başka bir dünyaya, başka bir yaşama göçeceğimizi. Her zaman hazırım; yok olmanın korkusunu taşımıyorum, yüreğimi burkan aşkım, sevgim olacak sadece. Belki göçerken onları da yanımda götürmek isteyeceğim olanaksız olduğunu bildiğim halde, ama özleyeceğim onları, kim bilir hem de ne çok özleyeceğim. Tükenmeyen yalnızlığımda, onları uslu uslu özleyeceğim.

Şimdi mutluyum, biliyorum ki ben sizlerdeyim, siz, tüm kadınlarda... Gözlerinizi kapayıp içinize bakın, beni göreceksiniz, içinizdeyim, kalbinizin tam ortasında, o noktada, aşk ve sevgiyle birleşmişiz, kadınlığımız, gururumuz, memelerimiz, döl yatağımız dünyanın bereketi, huzuru, hayatın sevinci, yaşamın sırrı. Birlikteyiz, biziz ve tekiz. Biz kutsalız. Cinselliğimiz kutsallığımızdan geliyor. Biz kadınlar, birleşmede kutsallığı, yüceliği buluruz.

Burada da duvarlar bir alçalıyor, bir yükseliyordu, ama iki kanatlı kapı olduğu gibi duruyordu. Ölüler diyarı Kur'un dış kapısını nasıl açacağımı düşünürken, gök gürültüsünün yankılanması gibi duvarlarda yankılanan "Dur!" diye bir buyrukla irkildim. "Dur!" diyordu. "Nereye gidiyorsun?"

Çevreme bakındım, kimseler yoktu. Sahipsiz sesi, yanıtlamak istedim, olmadı, dişlerim birbirinin içine geçmiş gibi ağzım açılmıyordu. "Giremezsin içeri Enheduanna. Zamanı, zamansız yakalamak sana verilmedi daha. Gölgen yeryüzüne ait." Adımı biliyordu ses, kendimi tanıtmama gerek yoktu. Adımı bildiğine göre, ne için geldiğimi de biliyordu muhakkak. "Ama," diye kekeledim, "girmem ge-

rek, Nindana'yı kurtarmalıyım." Ses yeniden gürledi. "Bu yeryüzünün kabuğu ile ilksel deniz arasındaki boşluğa girmen için iznin yok!" Çaresizdim, inlediğimi hatırlıyorum, dudaklarımdan sesim ağlayarak çıkıyordu: "Ama Nindana ölüler diyarının kayığına binecek, insan yutan ırmaktan geçecek, ey ses bana yardım et! " diye yalvarıyordum. Gözlerimi dört yanda dolaştırıyor, sesin sahibini arıyordum. Görebilsem gidip ellerini, ayaklarını öpecektim. Birden kapının üzerinde iki kocaman ateşten göz belirdi ve hemen de kayboluverdi. "Lütfen!" diye bağırdım o zaman. Yanıt beklememe gerek kalmadan kapının yeşil aynalı kanadı açılıverdi. Bu izin olmalıydı, atımın karnını ayaklarımla dürttüm, yavaşça kapıdan geçtim, önce bir karanlığın içine girdim, hiçbir şey göremiyordum. Sonra yavaş yavaş aydınlandı ortalık. Başımı geri çevirdim, kapının yeşil kanadı kapanmamış, açık duruyordu.

Önümde ucu görünmeyen yemyeşil bir zümrüt tarlası uzanıyordu.

Nereye gidecektim? Uzun boylu düşünmeme gerek kalmadı; hiç tanımadığım ulu bir ağacının dibinde kalın, beyaz çiçek işlemeli, kırmızı bir kumaştan yapılı, önü açık, yarım çadırın içinde babamın başı elleri arasında oturduğunu görüverdim. Arkasındaki küçük bir yamacın tepesinden ince bir duman tütüyordu. Meşe kokusu sarmıştı incecik dört yanı. Meşe odunları yakılıyor olmalıydı.

Attan inip, ona doğru koştum. Beni görünce, babam hızla ayağa kalktı, gelip bana sıkı sıkı sarıldı.

"Ne işin var burada yavrum?"

Ağlıyordu: "Ah nasıl gelirsin, hangi acımasız tanrı gönderdi seni buraya," diye hıçkırıyordu. Ne olmuştu babama, bir türlü anlayamıyordum. "Ben," dedim, "kendim geldim, sizin geldiğiniz gibi."

Babam kollarını gevşetti. "Oh! Yüce Tanrı Enlil , sana teşekkür ederim."

Ölüler diyarında beni görünce, sonradan annem söylemişti, babamın öldüğümü, ruhumu gördüğünü sandığını.

"Nindana nerde? Onu buraya kim getirdi? Ona kollarını sıkı sıkı saracak, yavrum diyecek babası, annesi yok muydu?"

Bütün bu sözler ağzımdan kendiliğinden bir çırpıda çıkıvermişti; yanan meşe dallarının kokusu mu konuşturuyordu beni? Babam, gözlerini açmış, şaşkın şaşkın bana bakıyordu.

Yamacın ardından tüten duman bize doğru eğilmişti, yüzümüzü yalıyordu. Kokusu bana et kokusu getiriyor gibiydi. Birileri mi yanıyordu, yoksa kafamda düşündüklerimi gerçek mi sanıyordum, bilmiyordum o anda.

Bu sırada bir asker geldi, babamın önünde durdu. Askerin elleri kömür karasıydı, yanakları kömür lekeliydi: Ateş yakmaktan geldiği belliydi.

"Otuz dokuz kez ateşi yaktık, yine bir rüzgâr geldi ansızın söndürdü efendim."

"Kırkıncı kez yakın. Kırkıncı kez!.." Babam buyuruyordu askere.

"Durun," diye bağırdım. Ne olduğunu anlamıştım; Nindana ile babasını, annesini yakmak istiyorlardı. Babama döndüm: "Neden yapıyorsunuz bunu babacığım?"

Babam yutkunuyordu, bir askere baktı, sonra kulağıma eğildi: "Rüyanı başkalarına söylemesinler," diye. Ben de babamın duyacağı bir sesle konuştum: "Sana krallığı babacığım Tanrıça İnanna verecek. Hava tanrısı Enlil'in oğlu Nanna'nın kızı İnanna. Otuz dokuz kez ateşi o söndürdü. Enlil Babamız, babamın daha kral olmadan adaletsiz davranmasını engellemek için. Nindana yalan söylemiyor, kimseye de bildiğini söylemedi, babasına, annesine bile. Yalan söyleseydi, ateş sönmezdi otuz dokuz kez. İnanna seni görüyor, eğer onları yakarsan sonra rüyam gerçek olmaz."

"Yani? Yani sen mi bana yol göstereceksin?" Kızgındı, kızdığı zaman esmer yüzünün pancara döndüğünü annem söylemişti. Şimdi de soyulmuş pancar gibi parlıyordu. İçimden birisi konuş diyordu:

"Yani bir, kral olamazsınız, İnanna böyle söylüyor. Yani iki, ben senin kızınım, babamın buyruğundan dışarı çıkamam."

"Şuna bak büyük adam gibi konuşuyor."

Gülüyordu. Hoşuna gitmişti dediklerim demek ki. Durmadım konuşmamı sürdürdüm:

"Ben Nindana'yı çok iyi tanıyorum. Sırlarımızı kimseye söylemez."

"Vay vay, ne sırlarınız var bakayım?"

Çok konuşunca insanın yanlış yapacağının örneğiydi dediklerim. Ben de kızardığımı hissettim, yüzüm yanmaya başlamıştı. Başlayınca bitirmek gerekti.

"Elma çaldık, kralın bahçesinden." Dediklerim yalandı ama babam inandı.

"Çok kötü" dedi.

"Evet babacığım çok kötü; bir daha yapmayacağımıza söz verdik. Ama birilerini öldürmek elma çalmaktan daha da kötü. Üstelik devlet için. Devlet öldürmez, yaşatır, değil mi? Devletin ahlâkı yaşamaktır."

O zamanlar, devlet nedir, yönetim nedir, hiçbir şey bilmiyordum, ama sözcükler ağzımdan çıkıyordu. Şimdi anlıyorum, bunları bana sen, benim tanrıçam İnanna, sen söyletiyordun, sen adaletliydin, sen insanları seviyordun, sen kötülerin düşmanıydın, sen acımasızdın onlara.

Babam, geldi yanaklarımdan öptü, "Enheduanna, öğretmenini kutluyorum," dedi, "kızıma güzel şeyler öğretmiş." Sonra askere döndü, "onları buraya getirin," diye buyurdu.

Asker koşarak gitti; arkasından baktım, yerin altına doğru iniyordu. Orada bir in olmalıydı, derin bir mezar. Askerin başı kaybolana değin gözlerimi ayıramadım inden, mezar sandığım o yerden. Babam da bakıyordu, yüzünde kaybetmişlerin hüznüyle.

Hiç konuşmadan durduk, bekledik, sadece babam saçlarımı okşuyordu. Bilemediğim tek bir şey vardı, babam kral olamama korkusundan mı, yoksa adaletli olmak iste-

diğinden mi Nindana'yı, annesini, babasını yakmaktan, ölüler diyarına göndermekten vazgeçmişti.

Çok geçmedi, yeraltı mezarının kapısında önce bir asker, ardından Nindana'nın babası, Nindana ve annesi göründüler. Ürkek olduğunu sandığım gözleri çevrede, yamacın ardından yükselen otuz dokuz kez yakıp da tutuşmayan meşe ateşinin cılız dumanlarındaydı.

Elleri bağlıydı arkalarında. Birbirlerine de ara bir urganla bağlıydılar, önde bir asker, arkalarında bir asker bize doğru gelmeye başladılar; başları önlerindeydi, babamın başı da önündeydi, yaptığından utanmışçasına. Onu ilk gördüğüm anda da başı ellerinin arasındaydı.

Geldiler, tam önümüzde durdular. Nindana hafifçe başını kaldırdı, bana baktı, gözleri gülümsüyordu, sonra ne olur ne olmaz gibi gülümsemesi söndü, başını göğsüne eğiverdi. İçimde bir mezar açılmıştı, yılanlı, akrepli, karanlık, soğuk.

Neden rüyamı saklamamıştım, artık ben de rüya diyordum yaşadıklarıma, neden anlatmıştım? Sorumlu bendim, onlara bir şey olursa, içimdeki mezarda akrepler, yılanlar beni sokarken nasıl yaşardım?

Babamın elini beline attığını gördüm, gümüş saplı, zümrüt işlemeli hançerini çıkarıyordu. Çeliğin parıltısı gözlerime doldu, güneş yoktu ama hançer bir yerden aldığı ışığı gözlerime dolduruyordu. Yaşlı Gir'e saplanan hançer bu muydu?

Birden İnanna'yı gördüğüm gecede anlatmadığım, daha doğrusu anlatmayı unuttuğum bir yeri hatırladım. İnanna giderken avucuma işaret parmağım uzunluğunda pırıl pırıl parlayan, altın saplı bir bıçak bırakmıştı.

Kulaklarımda yeniden sesini duydum: "Bu bıçağın ucu kime değerse, ölüler diyarına gider, unutma. Özgürlüğünü sana veriyorum." Tek özgürlüğün ölüm olduğunu söylemek mi istiyordu?

Uyandığımda bıçak yoktu. Aramadım da. Ama şimdi o bıçağı bulmak istiyordum. "Özgürlüğünü sana veriyo-

rum," demişti. O bıçağı bulmalıydım. Bıçak gerçekti, rüyada da bana verilse gerçek olmalıydı. Küçük hançeri Gir'e de söylememiştim, ama o bilmişti. Üç şeyden birisiydi.

Babam hançerini kınından çıkardı, Nindana'ya doğru yürüdü, Nindana yere bakmıyordu artık, gözleri bende gülümsüyordu, hançerle yaklaşan babamdan bir korkusu yoktu; babam Nindana'ya bir şey yaparsa, bir gün küçük altın saplı bıçağıma sahip olunca, ben de aynısını ona yapardım. Gözlerim sadece hançeri görüyordu, hançerin sivri uçlu, hafifçe eğik, parlayan çeliğini görüyordu. Hançer, Nindana'yı annesine bağlayan urgana yaklaştı, yaklaştı, bir darbe vurdu, urgan kopuverdi, sonra Nindana'nın arkadan bağlı bileklerine usulca yaklaştı, kokluyormuş gibi iplere değdi, ipler kumun üzerine parçalanmış sarmaşık çiçekleri gibi uçuşarak düştü.

Nindana fırladı, ayaklarımın dibine kendini attı. Eğildim, o güzel başından tuttum, gözleri yaşlıydı, dudaklarımı yaşlarına dokundurdum, elinden tutarak ayağa kaldırdım, iplerin morarttığı bileklerinden öptüm, sonra sıkı sıkı sarıldım.

Babası, annesi de serbesttiler, bileklerini ovuşturuyorlardı; babam gülümsüyordu, askerler gülümsüyordu. Yamacın ardından duman tütmüyordu; çölün ucundan fışkırmaya başlayan ayın ışıkları gülümsüyordu, Ay Tanrımız Nanna, gümüş saçlarının ışığını bize gönderiyordu.

Nindana ile sarılmış birbirimize gülümserken, babam yanıma geldi; "köleni sana yeniden armağan ediyorum," diyerek saçlarımı okşadı. "Aslında gerçekten armağanımı geri almamıştım."

Nindana'dan ayrıldım, ortaya doğru yürüdüm:

"Babacığım, askerler, sizlerin önünde söylüyorum. Nindana'yı azat ettim, benim kölem değil artık, özgür."

Babam Nindana'yı benden geri almıştı ama bana imzalı bir tablet vermemişti, sadece sözle yapılan köle alış-verişi her zaman geçersizdi, yasalarımız kabul etmiyordu.

"Eve gidince imzalı azat tabletini vereceğim. Ay Tanrımız tanığım olsun!"

Birden yağmur bulutlarının arasından gümüşi bir ışık belirdi, gözlerimiz kamaştı. Karanlık bir gecede güneş çıkmış gibi aydınlandı ortalık. Ölüler diyarını, Kur'un girişini yeşil yapraklı ağaçlar kapladı, dallarında kuşlar ötüştü, ince bir ırmaktan gümüş balıkları zıplamaya başladı.

Askerler, Nindana'nın annesi babası diz çökmüşlerdi, yükselen Ay Tanrımıza ellerini uzatmışlardı, kuşlar çevremizde şarkı söylüyorlar, başımıza, omuzlarımıza konuyordu.

Babam, oturduğu yerden omzundaki kuşları ürkütmemeye çalışarak ayağa kalktı, Nindana'nın annesiyle babasının ellerini tuttu. "Sizler de özgürsünüz, azat ettim!" diye bağırdı. Sesi ölüler diyarında kahkahaya dönüştü, ışıklar, ağaçlar, sular, kuşlar gülebildiklerince gülüyorlardı, göremediğim yeraltı mezarlarında harplar, sevdalı flütler çalıyordu.

Babam, ayaklarının dibine çöken Nindana'nın annesiyle babasını yerden kaldırmaya çalışırken, gözüm bir ışık kümesine takıldı, yusyuvarlaktı, sonra uzadı, uzadı; ışık topu çizgileşip yok olurken, uzakta bembeyaz sakallı yaşlı Gir'i gördüm, bana el sallıyor, beni yanma çağırıyordu. Gir yaşıyordu.

"Gel Nindana!"

Nindana ile el ele Gir'e doğru koştuk.

Gördüklerim rüya olmalıydı. Gir ölmemişti, kanlar içinde gördüğüm o değil miydi? Hiç kuşkum yoktu, odada kanlar içinde gördüğüm Gir'di. Su tasının içi bile kan doluydu. Ama şimdi karşımda bana el sallıyordu, süt gibi uzun sakalıyla, dün akşam gördüğüm gibi görüyordum onu.

YAŞLI GİR'İ KİM ÖLDÜRDÜ?

Biz yaşlı Gir'e doğru giderken o da arkasını bize dönmüş koşuyordu, bizden hızlı koşuyordu, yetişemiyorduk. Zaman zaman bizi bekliyor, biz yaklaşınca yeniden koşmaya başlıyordu. Sonunda bir yerde durdu. Asasını toprağa sapladı. Bize eliyle, gelin, diye işaret etti. Daha hızlı koştuk, Nindana geride kalmıştı, bana yetişemiyordu.

Durup bekledim, Nindana yanıma gelince karşımda yaşlı Gir'i göremedim, kaybolmuştu, ama asası toprakta dimdik duruyordu. Koşmayı bıraktım, Gir'i görmeye çalıştım, yoktu. Belki de asasının yanına uzanmıştı, göremiyordum. Çevreden gözlerimi ayırmadan, Gir'i yeniden görebilirim umuduyla yürüdüm.

Nindana, nereye gittiğimizi, niye koştuğumuzu, neyi aradığımı, yani hiçbir şey sormuyor, sadece beni izliyordu. Hâlâ köleliğin koşullarından çıkamıyordu.

Asanın yanında da yoktu. Beni niye çağırmıştı, nereye gitmiştir, diye düşünürken Nindana, asayı topraktan çekti. Asayla birlikte kalıp gibi bir toprak parçası çıktı, meydana gelen küçük çukurda kurşun bir kutu vardı. Nindana ile bakıştık, o gözleriyle al onu, dedi. Eğildim kutuyu aldım, yavaşça açtım, içinde rüyamda gördüğüm altından küçük hançer duruyordu.

Nindana ilk kez konuştu, yerde sokulu bir asa görüyor, sonra asayı çıkarınca bir kutu buluyoruz, içinden bir bıçak çıkıyor. Köleliğinin sabrı taşmış olmalıydı. "Ne oluyor bu?" diye sordu. Ona rüyamı anlattım. Bıçağın ucunun kime değerse öldüreceğini söyledim. "Ucu zehirli olmalı," dedi, "yoksa bu hançer benim için mi?" Neden onun için olsun ki. Yine İnanna'nın sözleri geliyordu aklıma, "seni, senden çok seven biri için olabilir," demişti. Titredim. Nindana ellerini dua eder gibi göğsünde kavuşturdu: "Sen tanrıçasın," dedi, "bizi yakmaya götürdükleri zaman hiç korkmadım, bizi kurtaracağını biliyordum."

"Ben tanrıça değilim," diye bağırdım. "Hâlâ kendini benim kölem gibi hissetmeni istemiyordum. Senin gibi sadece özgür bir kişiyim."

"Hayır," diyordu, "İnanna'nın ruhu sende, sende yaşıyor."

Ellerimi öpüyordu.

Küçük kurşun kutuyu çıkardığımız çukura bıraktım; hançeri belime taktım; yaşlı Gir'in asasını da almak istedim. Nindana daha Gir'in öldürüldüğünü bilmiyordu, söylemeye vakit bulamamıştım.

Asa yoktu görünürde. Nindana'ya sordum. "Elimdeydi," dedi. "Bir yere bırakmamıştım. Hem sen nereden biliyordun burada bir asa olduğunu?"

"Yaşlı Gir toprağa soktu ya," dedim.

"Gir mi?"

"Evet."

"Ama ben Gir dediğin kişiyi hiç görmedim."

"Peşinden koştuk ya."

"Sen elimden tuttun, koştuk, o kadar. Ben Gir dediğini..."

"Peki, dinle," diye sözünü kestim. Gir'i nasıl tanıdığımı, kanlar içinde nasıl gördüğümü, öldürüldüğünü anlattım. "Cesedi hâlâ evde," diye ekledim. Nindana inanmış gözlerle bana bakıyordu.

"O gördüğün de yaşlı Gir'in ruhu olmalı. Sana bıçağın yerini göstermek için göründü, ama sadece sana."

Döndük, yürümeye başladık. Biz yürüdükçe gerimizdeki ağaçlar, kuşlar, ırmak kayboluyor, yerini çöle bırakıyordu. Babamın yanına geldiğimizde her yan ilk geldiğimdeki gibi olmuştu. Ne ağaç ne kuş ne ırmak elbette ki ne de zıplayan balıklar vardı. Müzik yoktu, kasvet ve keder çevreyi sarmıştı. Sadece bizim yüzlerimizle tepemizdeki pırıl pırıl dolunay gülümsüyordu. Babam, nerede olduğumuzu sormadı, sanki biz bir yerlere gitmemiştik. Anlaşılan Nindana gibi onlar da Gir'i görmemişlerdi. Eğer görselerdi babam ne yapardı acaba? Onu öldürmüştü.

Nindana'nın kulağına eğildim:

"Yaşlı Gir'i babam öldürdü," dedim.

Nindana yüzüme kuşkuyla bakıyordu.

"Sanmam," dedi, "senin baban katil olamaz."

"Ama sizi yaktıracaktı?"

"Yaktıramazdı, o sadece denedi, biliyordu bizi yaktıramayacağını."

"Neyi, nereden biliyordu?"

"Sadece bizi korkutuyordu. Rüyanı başkasına anlatıp anlatmadığımızdan emin olmak istiyordu. Ölümden korkunca doğruyu söyleyeceğimize inanıyordu."

"Anlamadım."

"Annem duymuş, askerlere yaş odun toplayın, diye emir vermiş. Odunlardan su damlıyordu. Askerler yaş odun bulamayınca, bulduklarını bizden gizlemeye çalışarak suya sokup sokup getiriyorlardı sanırım. Onlar da yanmıyordu."

"Ama kuruyup yanabilirlerdi."

"Doğru, biz de bundan korkuyorduk ama askerler yeni odun bulmak için uzaklaşınca baban gelip üzerlerine su döküyordu. Hepimiz gördük, biz önce yağ döküyor sandık."

"O zaman kim öldürdü yaşlı Gir'i?"

Nindana'ya sorduğum sorunun yanıtını yine kendim verdim. "Babam," dedim, "tüm kapılar kilitliydi, beni de eve hapsetmişti. Evin çevresinde nöbetçi askerler vardı. Dışarı çıkmamı, seninle konuşmamı engellemek istiyordu. Sizi yakmayı ya da korkutmayı istediğini bilmiyordum. Ben seninle konuşursam istediğini yapamayacaktı. Evde diğer köleler de yoktu. Evde ben ve yaşlı Gir vardık. Dışarıdan birí içeri girip yaşlı Gir'i öldüremezdi. Dışarıdan biri olsa bana da bir kötülük yapardı."

"Efendimizin katil olacağına inanamıyorum."

Ben de inanmak istemiyordum, ama görünen oydu, annem ya da babam. Ama annen saraya "götürüldü," demişti yaşlı Nımakı.

Askerler atlarımızı getirdiler, karanlığı, hüznü, kasveti geride bıraktık.

Düşünüyordum, beni görünce babam önce ölüler diyarına gönderildim gibi bir korkuya kapılmış, sonra sevin-

mişti. Babam bana sarılırken, ağlıyordu da. Evden nasıl çıktığımı sormamıştı. Bir şaşkınlık göstermemişti. Kapıları o kilitlediğine göre, evden nasıl çıktığımı, o tutukevinden nasıl kurtulduğumu sormaz mıydı? Hadi kapıları dışarıdan kilitlediler diyelim, evde beni ölü Gir'le birlikte bırakırlar mıydı? Olamaz, bunu yapmazlardı.

İçimdeki kuşkuyu atamıyordum, öğrenmeliydim, Gir'i kim öldürmüştü, niye öldürmüştü? Rüyamı başkalarına anlatır diye nasıl Nindana ile annesini babasını yok etmeye çalıştıysa Gir'i de babam öldürmüş ya da öldürtmüştü. Başkası olamazdı.

Epey yol almıştık. Kendimi güçsüz hissediyorum. Upuzun bir güne neler sığmıştı: Gir'in ölümü, eve hapsedilişim, bebek yılanın bana yol gösterişi, evden kurtulmam, Sümer'in acıklı halini görmem, haydutların eline düşmem. Tahılı tarla faresinden koruyan tanrının adını taşıyan, kısacık boylu, cıvıl cıvıl fare bakışlı Ninkilim'in beni kurtarması, ölüler diyarı, Nindana'nın annesinin babasının kurtuluşu, Gir'in ruhu ve verdiği bıçak, aman tanrılar!.. Uzun ve heyecanlı bir gün. Sanırım ömrümde bir daha bu denli uzun bir gün yaşamayacaktım.

O zaman öyle düşünüyordum...

İçimde bir ses bana daha günün bitmediğini, daha da uzayacağını söylüyordu. Yüzüme çarpan, hafifçe esen rüzgârın kaldırdığı kum tanecikleri de sanki "bekle de gör..." diyorlardı.

Ninkilim'in köyüne yaklaşmış olmalıydık. Acaba geçerken onu görebilecek miydim? Babamın yanında ona bir kez daha teşekkür etmek isterdim. Tatlı çocuktu... Fare bakışlarını sevmiştim. Benden büyüktü ama bana bebek gibi geliyordu, kucağına alıp oynanacak bebek, dizlerine yatırılıp uyutulacak bir bebek. Aslında o bir cüceydi, ama kalın sesli bir erkek...

Yaşlı Gir'in öldürülüşü aklımdan çıkmıyordu. Eve varmadan bu bilmeceyi çözmeliydim. Aslında bilmece değildi, ortada bir kişi vardı: Babam.

Atımı babamın yanına yanaştırdım, kulağına eğildim.

"Yaşlı Gir'i neden öldürdün babacığım," diye damdan düşer gibi pat, diye sordum.

Babam atının dizginlerini çekti, yavaşladı, başını bana çevirdi:

"Ne dedin? Anlamadım."

Atımı iyice babamınkine yaklaştırdım, atlarımızın karınları, bizim bacaklarımız birbirine değiyordu.

"Gir'i odasında kanlar içinde gördüm, ölmüştü."

"Ölmüş müydü?"

Babam duyduklarından şaşırmış gibiydi.

"Ne diyorsun sen?"

"Evet, öldürülmüştü, beni de eve hapsettiniz."

Bunları söylerken babamın yüzüne bakamıyordum. O yüzden utanıyordum. Utandığım yüzü görmek istemiyordum, bir yandan da sözlerimin yüzünde bıraktığı etkiyi görmeye can atıyordum.

"Enheduanna, çok mu yoruldun, yoksa bu kez de atının üstünde yine rüya mı gördün?"

"Evet biraz yorgunum, ama inanın ki rüya görmedim."

Babamın gözlerinin içine bakarak konuşuyordum şimdi, gözlerinin, yüzünün alacağı hali merak ediyordum. Doğru söyleyip söylemediğini belki anlayabilirdim. "Gir'i siz mi öldürdünüz, diye soruyorum."

Atlarımız çarpışıyordu, rahat yürüyemiyorlardı. "Gel bakayım buraya," diyerek babam uzun kollarını uzattı, beni atımdan çekip, önüne oturttu. Atımın yularını da eyerine bağladı.

"Bir daha yineler misin söylediklerini?"

"Bu sabah uyandığımda evde kimseyi bulamadım. Bütün kapılar kilitliydi, Gir'i merak ettim, o da mı gitti, diye kapısını açınca yatağında kanlar içinde gördüm. Hatta rüyamı yorumladığı tas da kan doluydu."

Babamın "Olamaz!" diye bağırdığını hatırlıyorum. Bu 'olamaz'ın anlamını o anda çözemedim, Gir'in öldürülme-

sine mi, yoksa kum tepelerinin arkasından yükselen alevlere mi olamaz, diyordu.

Önümüzdeki alçak kum tepelerinin ardından alevlerin kolları uzanıyordu. Acı bir koku burnumuza doluyordu. Bir uğultu geliyordu bize doğru esen sıcak yelin savurduğu dumanlarla, birileri bağırıyor, hıçkırıyor, çırpınıyor, haykırıyor gibiydi.

Babam, birdenbire beni kucakladığı gibi, yeniden atımın sırtına oturttu ve atını mahmuzlayıp dört nala tepelere doğru koşturdu. "Olamaz!" diye alevlere söylediğini anladım o zaman. Askerler şaşkın, babamın arkasından bakıyorlardı, bir buyruk almamışlardı, peşinden gitseler mi yoksa bizim yanımızda mı kalsalar bilemiyorlardı, birbirlerine bakışlarından anlıyordum.

Nindana yanıma geldi, "ne oluyor acaba?" diye sordu:

"O tepelerin ardında Ninkilim'in köyü var."

"Ninkilim kim? Fare tanrısı mı?"

"Evet bir bakıma öyle. Ninkilim bir oğlanın adı."

"Ne zaman tanıdın onu? Yakışıklı mı?"

Nindana bir şeyden kuşkulanmış gibi şeytanca soruyordu.

"Sonra anlatırım, değil ama çok cici, çok cesur bir oğlan."

İçim cız etti birden, suyun sıcak demire döküldüğü gibi, göğsüm yandı. Dudaklarım karıncalanıyordu, gözlerim acıyordu. Ninkilim'e, ailesine bir şey olmuş muydu? Ya olduysa? Daha doğru dürüst teşekkür bile edememiştim ona, üzülürdüm, hem de çok... Çok cesurdu, çok zekiydi Ninkilim, arkadaş olmak istiyordum onunla. İçimde bir sıcaklık, bir sevgi duyuyordum Ninkilim'e, benim kurtarıcımdı.

"Benim kurtarıcım," dedim Nindana'ya.

"Kurtarıcın mı?"

Babam bir tepenin başına gelmiş, atından inmiş, yere yatarak görebildiğini gözlüyordu. İyice görebilmek için ellerini yuvarlatmıştı. Bilemediğimize karşı, bize çok uzun gelen bir süre öylece baktı durdu, sonra ayağa kalktığını gördüm, yeniden atına bindi, bize doğru hızla gelmeye başladı.

"Evet, kurtarıcım."

Gözlerimiz babamdaydı, Nindana bir şey soramadı. Yanımıza gelen babam değişmiş gibiydi, esmer yanakları pembeleşmiş, gözleri büyümüş, bakışları sertleşmişti, atının üzerinde heykel gibi duruyordu. Babamın omuzları genişlemiş, boyu uzamış gibi geldi bana. Tanrılar gibi heybetli, güçlü görünüyordu. Nindana'ya da öyle gelmiş olmalı ki babama hayran hayran bakıyordu.

"Köy yanıyor!" diye kükredi. Gerçekten aslanlar gibi kükremişti. Babamın sesi de değişmişti gürül gürül, tok. "Köy yanıyor," derken sanki buyruk veriyordu, "ne duruyorsunuz, hemen koşun," der gibiydi. "Köyü yakmışlar, alevlerin aydınlığında insanlar gördüm oraya buraya koşuşan, bağrışan, ağlayan... yerlerde cesetler vardı. Bizden olmayan silahlılar var, her yana saldırıyor, insanları öldürüyor, evleri, ağırları, ambarları yakıyorlar."

Hepimiz donup kalmıştık, babamın dedikleri korkunçtu. Ninkilim, Ninkilim!..

Ninkilim!!! diye bağırmak istiyordum, o beni kurtarmıştı, ben de onu kurtarmalıydım; evet, hâlâ ölmediyse.

Atımı şiddetle mahmuzladım, ani darbelerden atım şaha kalktı, ileri atıldık. Fakat babam hemen önümü kesti, "dur, nereye gidiyorsun?"

Durdum, geriye döndük. Ninkilim orada diyemedim.

"Birkaç kişi gördüm, silahsız, buraya doğru kaçıyorlardı. Şimdi onlar gelince, eğer gelebilirlerse ne olduğunu anlarız."

Nindana'nın babasına döndü.

"Sen çocukları, karını al, şu küçük vahaya doğru gidin. Orada güvenli bir yer bul, sakla onları ve de koru. Biz de burada şu küçük tepenin arkasında saklanıp, olanları anlamaya çalışacağız. Belki düşmanlarımız saldırdı. Hepimizin hayatı tehlikededir o zaman. Savaşacağız."

Üç kişi mi savaşacaklardı? Babam, iki de asker. Oklarımız, mızraklarımız olsaydı biz de onlara katılırdık. Ok atmasını Nindana da ben de biliyorduk.

Tepenin ardından bağrışmalar daha çok duyulmaya başladı... Hepimiz kulak kesildik, sonra sesler tamamen durdu. Ölüm karanlığı yüreklerimize çöktü.

Babam sertçe "hadi durmayın," diye buyurdu. Kral gibi buyuruyordu. "Bağrışmalar durdu, düşman burada, hepsini öldürmüş olmalılar, hadi çabuk olun."

Nindana'nın babası, başıyla işaret etti; atlarımızı, ayın iki ağacın gölgesini düşürdüğü vahaya doğru çevirirken tepenin üzerinden birisi bize doğru yuvarlanmaya başladı. Durduk, gidemedik. Atlarımız da gitmek istemiyordu sanki. Ben atımın yularını çekmeden kendisi durmuştu.

O yuvarlanan şey, birisi, topaç gibi yuvarlandı, yuvarlandı; düzlükte, atlarımızın ayaklarının dibinde durdu. Ayağa kalkamıyordu, iki büklümdü, belki de tüm kemikleri kırılmış kıpırdayamıyordu. Babam, askerler atlarından indiler, iki büklüm duran adama, adam değil, bir çocuktu, yaklaştılar... Ölmüş müydü? Babam eğildi, dinledi, "soluk alıyor, yaşıyor," dedi. Sonra inlemeye başladı, acı acı inliyordu. Babam çocukcağızı sırt üstü çevirdi, işte o zaman atımdan fırladım, "Ninkilim!" diye üzerine atıldım. Başını iki elimle tuttum, "Ninkilim, konuş, ben Enheduanna. "Biraz su verin!"

Üzerinde kan filan yoktu Ninkilim'in.

Askerin birisi tahta su kabını uzattı, Ninkilim'in başını göğsüme dayadım, ağzına su kabının ibiğini sokmaya çalıştım, dudakları açıldı, suyu yavaşça ağzına döktüm.

Babam, herkes şaşırmış bana bakıyor, fakat bir tek sözcük ağızlarından çıkmıyordu. Ninkilim öksürmeye başladı, suyu genzine kaçırmış olmalıydım, ama gözlerini açtı, bana uzun uzun, tanımak istercesine baktı. Gözleri yorgundu, fare gibi cıvıl cıvıl değildi.

"Enheduanna," dedi, "sen Enheduanna'sın"

Rüyadan uyanır gibiydi.

"Seni kalbime yazmıştım. İşte kalbim seni buldu."

"Biraz su içer misin?

Gözleriyle evet, dedi. Bu kez su kabını kendisi tuttu, kana kana içti. Üstü başı, toz toprak içindeki elbiseleri param parçaydı. Eteği yırtılmış, erkekliği görünüyordu, kocamandı, tanrılar boyu yerine onu uzatmışlardı. "Tanrıların denge anlayışı," diye geçirdim içimden; güleceğim tuttu. Babam da görmüş olmalı ki, eteğinin yarı parçasıyla erkekliğini örttü.

"Tanıyor musun?"

"Evet, beni haydutlardan kurtardı bugün."

"Haydutlardan mı?"

Ninkilim, "Başkente, Kiş'e gidiyorlar, kralımız Urzababa'yı öldürecekler, köyümüzde kimse kalmadı, herkesi öldürdüler, evlerimizi yaktılar, hayvanlarımızı aldılar," diye konuşmaya başlayınca babama yanıtımı veremedim.

"Kimler?" Babam soruyordu.

"Vahşi dağlılar, Sümer bitti, diye bağırıyorlardı."

"Ya?.. Vahşi dağlılar mı? Gutiler! Vahşiler! Çok mu kalabalıktılar?"

"Çok!.. Çekirge gibi. Çoğu başkentimiz Kiş'e gitti, burada 300 kadar var. Hepsi de baştan aşağı silahlı. Köyü yağmalıyorlar. Sonra diğer köylere gideceklermiş."

Kiş'e? Aman tanrılarım, saraya saldırırlar mıydı? Annem saraydaydı. "Baba," dedim, "annem..." Sözümü tamamlayamadım, Ninkilim hıçkırarak ağlamaya başlamıştı.

"Annemi, babamı, ağabeyimi de öldürdüler. Gözlerimin önünde... Ben ufak olduğum için bacaklarının arasından kaçmayı başardım."

Ninkilim ayağa kalkmıştı, şimdi ince ince ağlıyordu. Küçük bir kardeşi sever gibi saçlarını okşadım, göğsüme yasladım o kıvırcık başını. Sustu, ağlamasını kesti.

"Fırsat bekliyorlardı, biliyorum," diye babam mırıldandı. Evde de söylenir dururdu; Sümer çok zayıfladı, düşmanlarımız pusuda... Bir gün muhakkak saldıracaklar, derdi. Babamın dediği çıkıyordu, Sümer'in sonu mu, diye hepimiz titremiş olmalıyız.

"Birazdan buradan geçerler diğer köylere gitmek için, saklanmalısınız?"

Babam sanki Ninkilim'in saklanmalısınız dediğini duymamıştı.

"Üç yüz kadar mı demiştin?"

"Evet,"

"Biz üç kişiyiz, bire yüz..."

Düşünüyor gibiydi. "Onları yenmeli, sonra Kiş'e gidip, kralımız Urzababa'yı kurtarmalıyız."

"Annem!" diye bağırdım.

"Annene bir şey olmayacak, korkma kurtaracağız onları."

Nindana'nın babası hür olmasının, kölelikten kurtulmanın rahatlığı içinde sordu.

"Ama nasıl? Üç yüz kişiye karşı üç kişi, ben de sizinle gelirim."

Bu sözler babama bizi hatırlatmış olmalı ki, "sen çocuklarla kal, onları koru. Ama nerede, nasıl?"

Ninkilim, "ben burada güvenli bir yer biliyorum, hemen şu küçük kayalıklarda. Orada, taa tepede bir mağara var, atlarınızı, bizi alır. Önünü dikenlerle kapatırsak bizi bulamazlar," diye babamı yanıtladı.

"Öyleyse hemen gidin."

Babam mızrağını, kılıcını, gürzünü, okunu yayını kontrol etti. Sonra askerlere duracakları yerleri gösterdi. Üç de-

ğişik noktadan gelen sürüyü -babam sürü diyordu onlara- ok yağmuruna tutacaklar, onlar şaşkınlığa uğrayınca üç noktadan hücum edeceklerdi. Ay Tanrımız Nanna bize yardım ediyordu.

Babamın cesaretine hayran kalmıştım, ama dediklerine kendisi de inanmıyordu sanırım. Üç yüz kişiye karşı üç kişi ile savaşmayı ancak tanrılar yapabilirdi. "Durmayın!" diye bağırdı babam. Ninkilim tilki gibi atıma zıplayıverdi. Ufacık boyu ile nasıl ata fırladığına yine şaştım. Biz öne düştük, diğerleri peşimizden geldiler, bir iki dakikada kayalıklara ulaşmış, atlarımızla mağaraya girmiştik. Nindana'nın babası hemen atların yem torbalarını boyunlarına taktı, onlar yemlerini yerken ses çıkartmazlardı.

Bizler de Ninkilim'in peşinden kuru diken toplamaya başladık, mağaranın önüne yığdık. Sonra ben, Nindana, Ninkilim mağaranın ağzına doğru bir yere yerleştik, bütün düzlüğü buradan rahatlıkla görüyorduk. Babamım sürü dediği vahşi dağlılar çığlıklar atarak tepeye doğru çıkıyorlardı. Babam, iki asker, tepenin üç noktasına yüz adım uzaklıkta yerleşmişlerdi. İki yandan ve ortadan oklarını atacaklardı. Babam en tehlikeli yerde, ortada duruyordu. Hepsinde, toplasak belki elli ok çıkmazdı, her ok birini devirse bile geriye kalan iki yüz elli, belki de daha çok vahşiyle nasıl baş edeceklerdi, aklın alacağı bir şey değildi. Bizim masallarımızda vardı böyle şeyler, bir kahraman yüz kişiyi yok ederdi. Bu bir masal değildi...

Gutiler hakkında çok şey dinlemiştim. Hatta anneler yaramaz çocuklarını "seni Gutilere veririm ha," diye korkuturlardı. Dağlarda ayılar, kaplanlar gibi yaşıyor, önlerine çıkan her canlıyı öldürüyor, kanlarını içiyorlardı. Vahşi hayvan sürüleri gibiydiler.

Titriyorduk. Ninkilim'e, Nindana'ya "korkuyor musunuz?" diye sordum. Yüzüme baktılar, yanıt vermediler, ben korkuyordum, onlardan daha çok korkuyordum belki, savaşanların biri benim babamdı. Ona bir şey olursa, suçlusu bendim, suçlusu rüyamdı, o rüyayı ben görmüş-

tüm. Babasız yaşam... Acı, çok acı, dayanamam... Tanrılarım bizi koruyun!

Dağlılar çığlıklar atarak, şarkı söyleyerek tepeye yaklaşınca, ok menziline girince, babamın boynundan hiç çıkarmadığı ince bir sırıma geçirilmiş tek inciyi öptüğünü gördüm. O tek incili kolyeyi hep merak etmişimdir, neden babam onu hep taşırdı. Bir gün sormuştum da bana, İnanna'nın armağanı, demişti; İnanna'nın armağanı? Nasıl, nerede görmüştü ki güzeller güzeli tanrıçamızı. Babam inciyi öptükten sonra ilk oku attı, vahşilerden biri devrildi. Hemen iki yandan iki ok fırladı, iki kişi daha devrildi. Oklarını hızla kuruyor, fırlatıyorlardı, her ok hedefini buluyordu. Vahşi dağlılar arasında korkulu bir kaynaşma başladı, atlarını oradan oraya sürüyor, okların nereden geldiğini anlamaya çalışırken, canlarını kurtarmak için ileri geri gidip geliyorlardı. Komutanları olacak iri yarı birisi atının üzerinde diklenip bağırmaya başladı. Onu duyan pek yoktu, çevresinde beş on kişi toplanmıştı ancak. Oklardan biri komutana saplansa belki daha da dağılacaklardı ama çevresi etten duvar gibiydi.

Babam dağlılardaki şaşkınlığı yeter görmüş olmalı ki fırsatı değerlendirip ya da oku bittiğinden atını ortadan düşmanların üzerine sürdü. Karşısına çıkanlar mızrağı göğsünde bulup haykırarak yere yıkılıyordu. İki asker de hücuma geçmişlerdi. Düşman yüzlerce kişinin saldırısına uğramış gibi panik içindeydi. Askerlerimiz de babam gibi kıyasıya dövüşüyordu. Mızrakları saplıyor, gürzlerini indiriyor, kılıçlarını sallıyorlar, önlerine çıkan vahşileri öldürüyorlardı. Babam, iki asker üçlü bir savunma ve hücum yapıyorlardı. Atlarını kıç kıça getirmiş, bir üçgen oluşturmuşlar, aralarına düşman sokmuyorlardı. Sümer'in az kişiyle saldırıya yakalandıkları zamanki savaş taktiğiydi bu. Hem savunuyorlar, hem saldırıyorlardı. Vahşiler bu üçgeni bozmaya uğraşıyorlardı, paniklemeleri geçmişti; kendilerine saldıranların üç kişi olduğunu anlamışlardı. Atlarını sıkıştırarak üçgenin üzerine geldiler, ön sıradakiler ölse bi-

le hemen arkadan diğerleri tarafından doldurulуyordu. Çember iyice daralmıştı, aralarında sadece bir mızrak uzunluğu vardı. Aynı anda iki askerimizin yere yıkıldığını gördük.

Babam tek başına idi şimdi, boş kalan atların birinden birine atlayarak savaşıyordu, bayram günlerimizdeki cambazlar gibiydi. Düşmanı yaklaştırmıyordu kendine... Ne kadar sürdü bu bilmiyorum, babamı yerde gördüm, onlarca mızrak üstüne çevrilmişti. Kurtulması olanaksızdı, babamın sonu gelmişti, kahraman babamın... Şimdi, gözlerini kaparken gülümsüyor olmalıydı.

İçime ejderhaların alevi doldu, gözlerim acıyla kapandı.

Sargon

SAR- KÜN (KRAL VE GÜNEŞ TANRISI) SARGON'UN MERAKLI ÖYKÜSÜ

Bir taş görüyordum, yontulmuş büyük bir taş, iki adam uzunluğunda; yüce bir tapınağın önüne dikilmişti. Tapınağın kuleleri bulutlara ulaşıyordu. Taşın önündeydim, kocaman yazılar vardı; bir şiirdi bu, okuyordum:

"Ben Akad'ın, Sümer'in Kralı Büyük Sargon,
Annem, beni doğuran annem, bal tatlısı
Yüce bir rahibeydi tanrılarımıza adak
Ah hamile kalmıştı, kimden bilinmez
Gizlice doğurdu beni el ayak çekilince
Tapınağın nemli çile odasında tek başına
Tanrıların ak eşiydi rahibeler,
Nasıl ihanet eder, tanrının karısı
Duysalar, öğrenseler öldürürlerdi annemi,
Tanrı oğlu olmaz, der, öldürürlerdi beni de
Kimseler duymasın sesimi diye
Ağlamayı öğretmedi bana.
Bir kamış sepet beşiğim oldu,
Ziftle kapladı dört yanını annem
Bırakıverdi ırmağa, emanet sulara
Sular aldı beni götürdü, ninnilerle
Akki babanın bahçesinin kıyısına
Aldı Akki büyüttü, bahçıvan oldum ona."

Kara yağız bir delikanlı elinde, kucağında armağanlarla Ur Tapınağına giriyor. Tanrılar yollamışlar, "git, seviş," demişler. Armağanları çok güzel, tapınağa yaraşır... Savaşmış: Gutilerden elmaslar toplamış, ak taşlar, yeşil taşlar, kırmızı taşlar... En güzel rahibe elinden tutar, yola çıkarlar aşka. İnanna buyurur, mutlu et onu. Sevişirler durmadan, güneş girmese pencereden bitmeyecek birleşmeleri. Çok birleşirler, bir olurlar, iki de bir.

Sabah olur, kara yağız delikanlı gider, gönlünde rahibenin ateşi. Rahibe şükreder İnanna'ya ilahiler söyler, böyle bir sevişmeyi verdi diye.

Rahibenin içinde aşk büyür; kara yağız delikanlı solar, güller gibi. Tapınağa gidemez, sunacağı armağanı yoktur, elinde, evinde, yurdunda ne var ne yok hepsini vermiştir. Armağansız tapınağa gidilmez. Tanrı Enlil'e dua eder, "bir kez görsem yüzünü, sürsem göğüslerine yüzümü, Kur'una al beni sonra."

Tanrı Enlil, "İnanna'ya git," der, "sana ateşini söndürecek suyu verir."

Karayağız delikanlı tapınağa varır, İnanna'nın heykelinde diz çöker. "Beni Enlil Baba gönderdi, bana aşkımı geri ver," der. "Gönlüm sana armağan, ruhum sana armağan. Kapından kovma beni."

Yürekten yalvaranı ne zaman kovmuş ki sevda tanrıçası. Yüreğinde aşk varsa, sana tüm kapılar açık. "Çık yukarı, ver dişini, al eşini," der, fettan kadın İnanna. Delikanlı beş yüz merdiven çıkar, "dur!" derler koruyucular. "Sevdiğime dişlerimi vermeye geldim. Otuz ikisi de pırıl pırıl sağlam." Koruyucu alır delikanlıyı başrahibe götürür; "dişleri pırıl pırıl, vermeye gelmiş." Başrahip bakar delikanlıya, yağız mı yağız, yiğit mi yiğit, bir mermer uzatır bir karış eninde. "Kır bunu bir vuruşta," der. Delikanlı kolunu kaldırır, yumruğunu indirir mermere, mermer iki parça olur. "Götürün istediğine, her sefere bir diş alın, hazineye koyun, bu delikanlının dişleri inciden de değerli."

Diş çeken gelir, ağzını açar gencin, uzatır ağzına kerpetenini, bir tutar, dış çıkar. Diş çekenin gözleri kamaşır dişin parıltısından, diş değil incidir de hık demez delikanlı, götürürler sevdiğinin yanına. Sevdiği bekler kolları açık, yüreği kor, bedeni yanık, marul sulu dudakları tatlı.

On dokuz saat geçer, on dokuz saatte kara yağız delikanlı otuz kez daha diş çekene gider. Sevdiği rahibenin boynuna otuz bir inci dizer. Alt damağının tam ortasında bir inci dişi kalır.

Doyamazlar birbirine, ne tadına ne suyuna, aç kalır yürekleri, kıvrılır bedenleri.

Delikanlı gider, rahibe çile odasında İnanna'ya şükreder: Şükreder de bilemez nasıl göreceğini bir kez daha.

Delikanlının sunacağı armağanı yoktur, karar verir, vahşi dağlılarla savaşa. Dağlarda yakut vardır, lapis vardır, gümüş vardır. Kazanırsa savaşı tapınağı boğar gümüşe, yakuta, lapise ve de sevdiğine kavuşur.

Kalan tek dişini de vermeye gelir, savaştan önce gücüne güç katmak ister. Beyaz örtülere uzanmadan önce, sevdiğine, "sana yakut getireceğim, gümüş getireceğim, vahşi dağlılara mızrağımı saplayacağım," der. "Vahşi dağlılar çoktur, seni ölüler diyarı Kur'a gönderirler, ben ne yaparım?" der sevdiği de çare yoktur başka, tapınağa gelip armağansız aşka. Sevdiği düşünür, "ya ölürse..." Anlar onsuz yapamayacağını da, döllenme koruyucu rahim suyunu içmez; döker kimse görmeden çiçeklere, anında çiçekler kurur. Ak örtülere ak bedenini seriverir. Işıldar oda. O gidince içinde o yaşasın ister, akıl fikir mi kalır o anda. göktenesini kara yağız delikanlıya sunar. Yelkenleri rüzgârı alır içine, dalgaları aşar.

Delikanlı gider, gider de rahibenin içinde kara yağızın tohumu yeşerir durur. Aman kimse anlamasın diye, bol mu bol giysiler taşır sırtında. Güzel kadın, kutsal rahibe, her gün karnını gül yağıyla ovar, içindeki her topuk atışında kara yağız delikanlıyı gönlünde duyar, yüreği daralır daralır da zümrüt gözlerinden yaşlar akar, dayanamaz onsuzluğa, gerdanındaki otuz bir inciyi öper, her birini öpüşünde içine bir tohum daha düşer.

Dokuz ay on gün geçer, delikanlı dönmez geri, vahşi dağlılar Kur'a gönderirler onu. Mezarında bir inci, bir gül biter.

Rahibe; çile odasında bir başına oğlunun göbek bağını keser. On iki saat bekler, memesini oğlanın ağzına dayar, on iki günlük karnını doyurur.

Alır oğlanını, kara kaşlı, kara gözlü, yağız oğlanını gizlice tapınaktan çıkar, ırmak kenarına gelir, bir saz sepeti bulur, zift yapar İnanna ona akşamın karanlığından, oğlanı kor içine, altına gümüş işlemeli yastıklar döşer, sepeti sıvar ziftle, tam tepesinde küçük bir delik bırakır hava alsın

diye. Sarılır bir öper, bir daha, bir daha öper, koklar, koklar, Fırat'a emanet eyler. Gözünden ırmaklar akar, başı önde gizlice oğlunu doğurduğu Azupiranu Kenti'ne, çile odasına döner, kalbi mutludur; kara yağız oğlanının hayatını sulara bırakmıştır. Sular onu yaşatacaktır; ah hir görülse idi, oğlanı elinden alır, öldürürlerdi. Rahibeler aşk için vardı, bebek yapmak için değil. Tanrıların karısı rahibeler çocuk yapamaz bir ölümlüden. O tanrılar, ah o tanrılar koymuştu bu kuralı. Onu zindana atarlar, aç, susuz bırakırlar; ölüme terk ederlerdi. Ölebilirdi, kara yağızı yaşamıştı ya. Onun dölüne can vermişti ya, ama o ölürse, o bebeği öldürülürse, ölümünün de değeri yoktu.

Sular beşik olur, usul usul sallanır sepet, oğlan mışıl mışıl uyur, on iki gündüz on iki gece. Gün ağarırken sepet kıyıya vurur, kamışların arasında bir süre durur.

Gün ağarırken, bahçıvan Akki'nin karısının sancısı tutar; haykırışları balıkları uyandırır, başlarını sudan çıkarıp kıvranan sesi dinlerler; Akki oda kapısında dokuz doğurur. Akki'nin karısının haykırışları sepete kadar ulaşır. Yağız oğlan uykudan uyanır, kulakları acılı sese dayanmaz ağlamaya başlar. Balıklar bir olup, dalıp çıkarlar, dalgaları sepeti sallar, oğlan yeniden uykuya dalar.

Doğurtan ana kucağında bir bebek açık kapıda görünür: "Muştular olsun Akki'ye; bir kızı oldu."

Akki bebeği kucağına alır, "anası kadar güzel," der. Kapıdaki kadın, "İkizdi. Oğlanı Kur tanrısı aldı, gölgesi bol olsun," diye boynunu büker. "Üzme kendini, tarlan sağlam, sen tohumunu iyi ek, bir de oğlun olur ilerde."

Akki Baba, "anası iyi mi?" diye sorar.

"İyi, sarı yanaklarında sarı güller açtı,
Suskun ağzında diller açtı.
Kızına bin desti bira çeyiz andı
Babası tarlalarını kime verecek?"
Akki güldü: "şu ırmaktan şu dağa ne var
Kızıma on inek süt sağar."

"Kızını alacak ere yarar," diye konuştu Akki karısını doğurtan ana.

Söyleşirlerken tatlı tatlı, birden bir ses duydular, bir bebek ağlıyordu. Doğurtan ana, Akki ağlayan sese başlarını çevirdiler ve de ırmağa yürüdüler, balıklar gülüştü, sepetteki oğlan kızıştı. Bahçıvan Akki balıkların cümbüşüne şaştı, araladı kamışları.

"Doğurtan ana, doğurtan ana, kızımın kısmeti geldi. Tanrı Enki baba çeyizini gönderdi."

Akki eğildi, usulca sepeti aldı, açtı, gözleri bir daha şaştı doğurtan anayla. Bakıştılar, gözleri doldu neşeyle. "Oğlun öldü, ama işte tanrılar sana bir oğlan verdiler onun yerine, hem daha gürbüz, hem daha yağız," dedi doğurtan ana. Aldı Akki oğlanı kucağına, bıraktı karısının yatağına. "Oğlumuz anasını bırakmadı, tanrılar onu ırmaktan bize geri yolladı." Akki'nin kadını, "bu benim oğlumsa, kutsarım tanrılarımı bir kez daha," dedi, süt dolu memesini dayadı ağzına. Oğlan bir emdi bir emdi, kuruttu memelerini kadının. Sonra bir hık, çıktı ağzından, bir inci düştü kadının koynuna ardından. Akki deldi inciyi, taktı oğlanın boynuna. "Tanrılar, kızımıza eş gönderdi, o sürecek kızımın tarlasını, bereket katacaklar toprağımıza, yuvamıza. Adı Sargon olsun. Sar kraldır, gon da güç, kuvvet, güneş... krallar gibi olsun."

On beşer yaşına geldiler. Kız, armut dalı gibi serpildi, kırk bir çeşit armut yetişti vücudunda; sulu, leziz. Oğlan oldu bir heybet, gören gözler ışıldadı, tanrılara armağanlar verildi, ne kara yağız delikanlı yaratmış, diye. Boynundaki tek inci kolye parıldar dururdu güneş ışığında. Onun gibi bahçıvan gelmemişti Sami Irkı'na. Bir diktiği bin oluyordu. Baba Akki'nin gümüşlerine gümüş katıyordu.

Bir gün kız ırmağa indi, yunmak için. Oğlan oyun olsun, diye sakladı giysilerini... Kız bir güzel yundu, çıktı kamışların arasından, tüm kamışlar bir daha dikildi. Kız

arandı giysilerini, oğlan güldü kıkır kıkır. "Ah!" dedi, kız, "seni haydut, sen aldın giysilerimi, getir çabuk." Oğlan, "gel, kendin al," diye şakalaştı. "Çıplağım, nasıl gelirim?" Oğlan söz verdi. "Buradayım, gözlerimi kapatacağım."

"İnanmam sana."

"Ben Sargon'um inanmalısın."

Tanrıça İnanna gökteki tahtından aşk yolluyordu dünyaya bu sırada. Gözü birden ikisine uzandı. Kızın vücuduna hayran kaldı, hıyar tarlasının ortasında oğlanın terlemiş pazıları güneş gibi yansıyordu göğe. Oğlana baktı baktı, içinde kanlar aktı. Elini kaldırdı, uzattı, bir ok alıp, oğlana fırlattı. Kızı da kamışlıktan çıkartı; bir ışık yayıldı ki oğlanın kapalı gözleri kamaştı. Kız oğlana yanaştı, giysilerini almaya, oğlan bir adım geri kaçtı oyun sürmeli, gülmeli, eğlenmeliydiler. Kız atıldı, giysisini yakaladı, oğlan bırakmadı, çekiştirdiler iki uçtan. Çektiler, çektiler, oğlan bırakıverince ucunu kız sırt üstü yere kapandı, parıldadı sulu karpuzları, neşeden kızardı gökteknesi... Oğlan da bir hıyara basınca ayağı kaydı, kızın üzerine kapaklandı.

İnanna seyretti verdiği aşkı, ama aklı da oğlanda kaldı, yüreği on defa fazla attı. Şahlanmış at gibi geliyordu oğlan İnanna'ya. Kolları, bacakları atın kolları, bacakları gibi kalın ve narin, saçları atın yelesi, göğsü atın döşü, bir yeri değişik attan, beli; beli tazı beli, ah omuzları, tapınağın iki sütün arasını doldurur. Onlar sevişirken dünya bile dönmesini unuttu, zaman kayıplara karıştı.

Kız yorgun ayağa kalktı, giysilerini giyip eve kaçtı. Oğlan aldığı tattan, döktüğü tohumdan serilip kaldı. İnanna bir bulut gönderdi gölge olsun, diye oğlana; dayanamadı daha fazla durmaya; uçtu geldi Akki'nin hıyar tarlasına. Oğlana baktı, baktı da sulandı en tatlı meyvesi, yavaşça altın, gümüş kumaştan giysilerini çıkarıp soyundu, bedeninden fışkıran aşk hıyar tarlasını ışığa boğdu; hıyarlar birbirine ardına sulanıp uzadı, sonra sokuldu yılan gibi uyuyan şahlanan ata. Elini saçlarına sürdü, boynundaki inciyi öptü, oğlan bir kişnedi, gözlerini açtı:

"Aman tanrılarım, bu ne ışık, bu ne güzellik, bu ne fettanlık? İn misin cin misin?"

"Ne inim ne cinim. Seni okşamaya, öpmeye, sormaya, gök teknemi sunmaya, balını almaya geldim."

"Hayır," dedi oğlan, "benim sevdiğim var."

"Gök tekneme bir kez kalp suyunu dök, sana dileyemeyeceğin kadar her şeyi veririm."

"Olamaz."

"On ineğini yüz inek yaparım."

"İstemem."

"Ömür boyu içemeyeceğin kadar şarap, bira veririm."

"İstemem."

"Bu kentin beyi yaparım."

"İstemem, kral da yapsan istemem."

"Kral yaparım."

Oğlan doğruldu, İnanna'nın hıyarları örten parlak giysilerini uzattı.

"Çok güzel kadınsın, benim sevdiğimden bin bir kere güzelsin. Gücün var, tanrıça gibi gücün var, ama ben sevdiğimi isterim."

İnanna baş edemeyeceğini anladı. Giyinmeden, takınmadan bir kuş olup uçuverdi. Bir çaresine bakmalıydı, bu oğlanı kandırmalıydı. "Aman Enki, nasıl yarattın böyle yiğit kır atı? Bir koluna yüz at gücü vermişsin, bir bacağına yüz at gücü yüklemişsin, karnı mermer gibi gergin, kasları el yakıyor, bir şahlanıyor, başı göğe eriyor." İnanna dilsiz söyledi bu sözleri, ama Enki Baba duydu, içinden kıs kıs güldü.

İnanna uçtu uçtu, çölleri, vahaları aştı, Sert İçki Tanrısı Ninkasi'nin omzuna kondu.

"Hadi göster kendini bana," dedi.

Binlerce yıldır âşık olduğu tanrıçasının sesini duyunca Ninkasi'nin dizlerinin bağı kesildi, yaptığı en sert içkiler bile çökertemezdi onu, dizlerinin üzerine çöküverdi. İnanna kuş donundan çıkıp, güzelliğini sere sere, çırılçıplak Ninkasi'nin karşısına dikildi. Vücudundan çıkan şehvetin yakıcı ışıkları Ninkasi'yi bir sarıp sarmaladı ki, içki tanrısı sonradan yaptığı içkilere bu ışıkları da kattı, bir sarhoş oldu, bir sarhoş oldu, başı üstüne çakıldı.

"Bahçıvan Akki'nin bir oğlu var, şimdi hıyar bahçesinde serilip yatar, hıyarının suyuyla yunacağım. Git onu sarhoş et."

"Ya İnanna!"

Dili peltekti, ama organı dikti.

İnanna çok duymuştu, Ninkasi'nin aşk yalvarışlarını; evrende tek tanrı o kalsa, dönüp bakmazdı ona.

İnanna, içki tanrısının önüne baktı, güldü.

"Sonra senle."

Ninkasi'nin dili düzeldi, evrenin en güzel vücuduna bakarken akıverdi.

"Söz mü?"

"İnanna sözü. Sonra bir daha yok. Tamam mı?"

"Tamam."

Oğlanı elde etsin bir kez, neyi var nesi yok versin de. Kalanı ile Ninkasi yetinsin... Kalmazdı bir şeycik; biliyordu. Oğlanı, şahlanan atı çok istiyordu. Zavallı Ninkasi her şeye razıydı, ah, eli İnanna'nın eline bir değsin.

"Çabuk ol. Aşkı öğreteceğim ona."

Ninkasi yerinden fırladı; oğlan, hıyar tarlasında Akki'nin kızının rüyasını görüyordu. Hazırladığı en sert içkiyi oğlanın dudaklarına dayadı. Kızın sesini taklit ederek, "iç yiğidim iç, iç de kanın kaynasın." Sargon rüyasında kızın, unuttuk söylemeyi kızın adı da Taşlultu imiş; Taşlultu'nun uzattığı kupayı, "şimdi kanım sana kaynıyor Taşlultu'm," diye sayıklayarak dibine kadar içti, kendinden geçti.

Rüyası bitmedi, Taşlultu çırılçıplak üzerindeydi, hiç böyle güzel görmemişti kızı, değdiği yeri yakıyordu, dudakları tandır ateşinden daha yakıcı, al narlardan daha narlı, öpüyor oğlanı, vücudunu kavuruyordu. Kara yağız, yiğit mi yiğit oğlanın atını sürdüğü gökteknesinde, dilinin değdiği gül bahçesinde, hurnap balıyla ağzı tatlanıyordu. Hıyar tarlasından şerbetler akıyordu. Enki Baba, Enlil Baba zamanı onlar için durdurdular, gün mü geçti, ay mı geçti, birleşen ruhları bile bilemedi.

Ay kaç kez uykuya çekildi, güneş tepelerde kaç kez kızardı bilinmez, Tanrıça İnanna yüz kerelik doymuşluğuna ulaştı, oğlan kendinden geçmiş yatarken toplandı, parlak giysilerini giyinmeye kalkarken, oğlana bir baktı, bir daha çarpıldı. Dayanamadı eğildi, dudaklarını, oğlanın dudaklarına değdirirken durdu. "İnanna," dedi kendine, "bitik yiğidim, dokunma artık." Oğlanın dudaklarına uzanan dudaklarını çekti, o kavurucu dudaklarını, usulca delikanlının boynundaki incisine değdirip öptü. Kara yağız delikanlıyı gönlüne katıp, tüm erkeklik gücünü de kendine alıp, uçuverdi, dayanamazdı oğlanın başka bir kızla aşk yapmasına. Tanrıçanın aklı öyle karışıktı ki, parlak giysilerini giymeyi bile unutuverdi. Oğlan bir kanat sesi duydu, uykusundan uyandı; gerindi gerindi, içinde bir hoşluk, bir tatla ayağa kalktı, eve yollandı.

İnanna sözünü tuttu, sert içki tanrısı Ninkasi'nin koynuna girdi, girerken dünyanın en kuzeyinden geçti, buzları tenine sürdü.

Taşlultu kapıda karşıladı oğlanı.

"Nerdeydin?"

Sargon gevşek gevşek güldü:

"Taşlultu'm benim, dün gece ateştin, güneştin, nasıl hâlâ erimediğime şaşırıyorum. Tanrıça İnanna girse koynuma, senin gibi çöl rüzgârında kavuramazdı beni."

Kız durdu, gerdanını çekti, kaşlarını kara bulutlar gibi çattı. Düşündü, bir de sevindi.

"Hıyar tarlasında gündüzü gece mi sandın?"

"Geceyi söylüyorum, geceyi. Dünya yaratılalı hiçbir erkek böyle bir gece yaşamamıştır. Sen bana verdin."

Bir baktı kız oğlanın yüzüne, yanakları solmuş, dudakları tören davulu gibi şişmiş, kara boynunda mor güller gonca gonca açmış. Kolyesindeki inci de parlayan dudak izleri var. Karşısında oğlan sallanır durur, birayı ırmak suyu sanmış gibi.

Kızın gönlü Fırat gibi taştı, yıktı, yok etti tüm içindeki ak duyguları, çamura buladı. Kara kaşları, ışık gözlerinin

üstüne yuvalandı da, bir kara ışık fışkırdı o gözlerden ok gibi, oğlanı yere serse yeridir.

"Dün gece, bir önceki gece odamdan çıkmadım."

Soramadı; kadındı, gururu vardı, sevişmeyi en iyi o bilirdi, bilirim diyenlerden. Kim yakmıştı, güneş ateşini sevdiğinin koynunda böyle iki gece? İçini bir hırs kapladı, elleri pençeleşti, tırnakları sivrileşti, parçalayacak, dili yılanlaştı, sokacak.

"Geldiğin yere git."

"Geldiğim yer senin geldiğin yer."

Oğlan gevşek gevşek gülmeyi kesti, bu işte bir iş vardı. Dayanamadı sordu:

"Seni sevişirken incittim mi?"

Soruyu sordu, kız hırsından patladı.

"Utan!" dedi, "utan! Yakışır mı sana yalan."

Oğlan bin yemin etti yok yalan... "Senden sonra uzanıp kalmıştım hıyarların arasında, uyumuşum, rüyamda bana içki sundun, uyandım, gözlerimi açmadım; içince içkini içim alevlendi. Tenin tenime değince tüm vücudum fokurdadı. Rüya mıydı yaşadıklarım? Rüya da olsa seninle yaşadım. Taşlultu'mdan başka ne gerekir ki bana."

"Ya dudakların, ya somuruklar boynunda?"

"Senin tadın, senin aşkın var onlarda."

"Ben biliyorum, nereni sorduğumu."

Oğlan sızlayan dudaklarını sıktı, Taşlultu, ben değilim, diyordu. İhanet mi etmişti sevdiğine?

"Senden başkasının marul suyunu içmedim, inan bana. Tüm tanrılar beni yok etsin. Dün gece o denli güzeldin ki, tanrıçalar gibiydin, o denli yakıcıydın ki kendimi Kur'un alevleri içinde sandım. Şimdi, yeniden yanmaya, kavrulmaya hıyar bahçesine bir kez daha gitmek gelir içimden seninle."

Koca delikanlının, yağız delikanlının sesi titriyordu, ağlayacak gibiydi, gözleri tanrıya yalvarışın geçmişliği içindeydi. Taşlultu, Sargon'un ağlayan sesine üzüldü, onu yeniden istemesi içinde ılık ılık bir şeyler akıttı, ayağının tır-

nağından saçının teline hükmedemez oldu. Yine de kıskançlığı dal budak salıp, oğlana yüklendi.

"Sen benimle değil, bir tanrıça ile sevişmişsin. İncinde dudak izi var," dedi, ırmağa doğru gitti. Tanrıça da olsa, Sargon, ona ihanet etmişti, rüyasında da olsa ihanet ihanetti, içi başka kadınları arzuluyor demekti. Bir daha oğlanın yüzüne bakmamaya ant etti tanrılar üzerine.

"O iz senin dudaklarının izidir."

Kız yanıtlamadı, yalana yalan katıyor bu adam diye hırslandı.

Sargon giden kızın arkasından bakarken birden uyandı, tanrıça ile sevişmişsin, demişti sevdiği. Geceye döndü kafasının bir yanı, bir kadın görmüştü ki dünya güzeli, evet Taşlultu değildi bu. Taşlultu değildi. Öyleyse kimdi ona kendini sunan? İçi gurur doldu, böbürlendi. Yine de peşinden gitti kızın...

Taşlultu dün seviştikleri hıyarların arasına girdi, ezilmiş bir hıyarı eline aldı, Sargon erkek, erkeklerin erkeği, diye içinden geçirdi. Sargon kıza yaklaştı, ensesine bir öpücük koyup kızı yeniden kandırmak isterken gözleri yerde pırıl pırıl parlayan giysilere takıldı. Gördükleri tanrıça giysisi gibiydi de dün gece demek rüya değil gerçekti. Şimdi Taşlultu da görecek, birazcık kandırdıysa bile kızı, o da bitecekti. Kızı öpmekten vazgeçip giysilerin üzerine kendini attı, attı da sırtı aleve düşmüş gibi yandı, fırlayıp ayağa kalktı. Taşlultu, "ne oldu sana," diyerek oğlana sarıldı. Sargon'un gözleri yerdeki giysideydi, bakıp duruyordu. "Ne var, nereye bakıyorsun öyle?" oğlana sordu. "Ne olmuş yani, birkaç hıyar ezilmiş."

Sargon, aptal aptal kıza baktı... "Orada," diye kekeledi.

"Ne var orada, ezik hıyarlar mı? Ah korkma babam ne bilecek, domuz geldi sanır bahçeye."

Taşlultu görmüyordu, giysiler Taşlultu'ya gözükmüyordu, anladı Sargon. "Evet," dedi içinden "dün geceki bir tanrıçaydı." Söyleyince bunu tüm vücudu titremeye başla-

dı... "Hastasın sen, Sargon," diyen kız oğlana sarıldı. İkisi birden yere devrildiler. Kız sevdiğini geri istiyordu, kimmiş bakalım dün geceki mi yoksa o mu? Uğraştı didindi, oğlan pamuk tarlası gibiydi. Ne kası kalmış, ne üretecek kalp suyu. Kara yağız delikanlı erimiş bitmiş. Rengi kirli karaya dönmüş, utançtan ölmüş.

İnanna bulutlardan başını uzattı, gördü oğlanın halini, kızın halini. Kız üzgün, ağlayacak; dün geceki neymiş ki, oğlana her şeyi vermiş. "Ben kadınlık bilmem, onunla böyle gidemem." İnanna, fettan kadın İnanna, kendini kızın yerine koydu, yüreğinde bir acı duydu. Dayanamadı sonunda, "tanrıçaysam tanrıça kalayım," dedi, oğlana gücünü geri verdi. Ardından on, on beş hıyar daha ezildi. Kız gülüyordu, oğlan gururluydu.

İnanna oynadığı oyundan mutluydu.

Kız saçını başını topladı, başına geçen eteğini indirdi, son iki kez daha oğlanı öpüp, gülücükler saçarak eve kaçtı.

Sargon ayağa kalkarken düşünüyordu: Ne olur, ne olmaz, diyordu, Taşlultu giysileri görememişti ama ya bir de göreceği tutarsa, onları ırmağa atmalıydı. Eli yanardı, eliyle alamazdı, bir sopa bulmalıydı. Giysilerin durduğu yere başını çevirdi, ezik hıyarlardan başka bir şey göremedi.

Kimdi o kadın? Tanıyordu onu, daha önceleri de görmüştü o afeti cihanı... Nerede? Nerede? Bulmalıydı, belki de gerçek tanrıça değil, tanrıçalar kadar güzeldi. Sora sora kendine, yürüdü doğru kente. Günahlanmıştı, suç işlemişti, ihanet etmişti, bulmalı o afeti bir görmeliydi gündüz gözüyle ona bu günahı işlettirecek kadar şahsanem miydi, güzel kadınların sultanı mıydı?

Dolaştı durdu kentte; binlerce kadın gördü, gözleri yerde, burunları havada, dudakları dudaksız, yanakları soluk, endamı bozuk. Binlerce kadın gördü birbirinden alımlı, birbirinden sıcak bakışlı, birbirinden iştahlı, yanakları kokulu gül, dudakları dudak gibi dudak, göğüsleri kumru yavrusu ya, gördüğü kadınlar Taşlultu'nun sırça parmağının tadına erişemezdi, erişemezlerdi. Yoktu öyle bir kadın dün gece boynunda mor goncalar açtıran gibi.

Yürüdü; günahını bağışlayana sığınmaya, kuleleri bulutlara ulaşmış tapınağa geldi. Merdivenlerini bir iki adım çıktı, aklı başından, canı ağzından çıkıverdi. İnanna gülüyordu karşısında, "ben buradayım, gel," diyordu. Heykelin ayaklarının dibine yıkıldı, dün geceki şahsanemin İnanna olduğunu anladı. Dili tutuldu, gönlü bulandı, yıkıldı kaldı. Yıkılırken dudakları "teşekkür ya tanrıça, kulunum artık, elini benden çekme," diye yakarabildi. Bir ses kulağına, "aşkın son incisi sende," diye fısıldıyordu. Oğlan, boynundaki dudak izli inciyi öptü.

Oğlan öpünce inciyi, İnanna'nın dudak izi uçtu gitti göklere, yumuşadı yürekleri tanrıların, affettiler geçmişi. "Sen de balını aldın, affet," dediler İnanna'ya, "anası, babası yeraltında diyarında çile çekti yıllarca, bir günahı yok oğlanın." İnanna, tanrılara uydu, balını aldığı oğlana baktı, onu ödüllendirmeye karar kıldı: Horul horul uyuyan Ninkasi'yi uyandırdı... "Kalk," dedi, "doğru Akki'nin bahçesine git. Sargon'a en sert içkilerin, en iyi şarapların, en iyi biraların nasıl yapıldığını öğret. Ünlensin, gönensin, başı yere değmesin."

Ninkasi, Akki'nin bahçesine indi, oğlanın kafasına girdi, on iki gün, on iki gece en sert içkilerin nasıl yapılacağını öğretti. İlk, otlardan yaptığı içkiyi, Akki baba içti, on iki saat uyudu, on iki yıl gençleşti. Yıllar geçti, Sargon'un ünü, ırmakları, kanalları aştı, çölleri aştı, kentleri aştı, krala ulaştı. Kral "bulup gelin şu içkici ustasını, benim içkici başım olsun," diye buyurdu... Akki bir sevindi, bir sevindi, oğlu saraya gidiyor, diye, bir de üzüldü: Ya Sargon saraya gidince Taşlultu'yu unutursa...

Hemen evlendiriciyi buldu aldı, geldi, Taşlultu ile Sargon'u evlendirdi. Taşlultu gelinlik giysileriyle sarayın yolunu tuttu, kral kıymetli taşlar verdi kıza, bahçesinde de bir saray yavrusu hediye etti yeni evlilere... Dokuz ay on gün sonra Enheduanna anasının bal akan döl yatağından, acı dünyaya gözlerini açtı.

İNANNA SARGON'A KOŞUYOR

Enheduanna korkuyla, acıyla gözlerini açtı, iki mızrak kalkmış Sargon'a iniyordu... Ağzından "İnanna!!!!!!!!!, İnanna!!!!!!!" diye bir haykırış yükseldi: Ses fırtına olup vınladı, kumlar kırbaç olup şakladı, yüzlerde yaralar açtı, vahşi dağlılar sarsıldı, şaşkınlıktan durakaldılar. Sargon fırsat bu fırsat deyip üzerine gelen iki mızrağı iki eliyle yakalayıp çekti, iki vahşi yere yuvarlanırken, fırlayıp o da ayağa kalktı. İki elinde iki mızrak dağlılara saldırdı. Ninkilim ufacık boyuyla tepeyi aştı, topladığı okları dağlılara boşalttı. Durur mu Nindana'nın babası, o da tepeyi aşıp, bir ölüden aldığı yayı germeye başladı. Ne olduysa o zaman oldu; oklar demir saçmaya, Sargon'un mızrakları iki başlı ejderhaya dönüştü, alevden dilleri uzandıklarını ölüler diyarına yollamaya başladı... Savaşı ejderhalar yapıyordu.

Enheduanna'nın gözlerinde iki mızrak vardı: Su dolabı gibi dönüyor, iniyor, çıkıyor, bir biri ardına dağlılar yerlere seriliyordu. İki başlı canavarı gören vahşi dağlılardı, onların gözüne mızraklar ejderha donuna girmişlerdi, ateşten dilleri yakıyor, kavuruyor, eritiyordu. Can pazarına dönüşmüştü ortalık. Kılıcını, palasını, mızrağını, gürzünü, ağırlık yapan her şeylerini, oklarını, yaylarını atan kaçıyor, ca-

navardan, canavarının ateşten dillerinden canlarını kurtarmaya çalışıyordu, ama bu kez de arkalarından alevli oklar yetişiyordu. Ölüm gelmişti bir kere, bulamazlardı hiç çare

Nindana da canavar gördüğünü mü anlatmıştı Enheduanna'ya, hatırlamıyor hiç kimse. Ninkilim üç yüz on yedi ceset saydım diyecekti, ikisi, gölgeleri kıvansın, askerlerdi. Sargon yürüdü geldi, başı çöl kaplanı gibi dik, gözleri mızrakları gibi delici, ama bacakları, kolları mecalsiz, uzandı Enheduanna'nın dizine. Kız eğildi öptü babasını alnından.

Nindana'nın babası ile Ninkilim tüm cesetlerin giysilerini karıştırdılar, vahşi dağlıların yaktıkları, yıktıkları köylerden yağmaladıkları, gümüşleri, değerli taşları, Sümer'in kral damgalı paralarını torbalara doldurdular, getirip Sargon'un önüne yığdılar. Sargon, doğruldu kızının dizinden, torbaları şöyle bir yokladı, elini sokup, bir avuç aldı, gümüş paraların arasında bir taş pırıl pırıl parlıyordu, "bu elması kralımıza verelim, çok değerli," dedi. Sonra taşı diğerlerine doğru uzattı, "ne güzel değil mi? Kralımıza lâyık." Hepsi taşa hayran kalmışlardı, parıltısından gözleri kamaşıyordu. "Sümer'de böyle bir elmas görmedim ben, ya önceki savaşlarda bir kahramanımız bunu ele geçirdi düşmanlarımızdan ya da vahşilerin birinin öz malıydı." Taşı havaya kaldırıp, bir kez daha baktı, sonra "hayır, bu halkımızdan birine ait olmalı," diye söylendi. Yüzünün hatları gerilmişti, parlak taşı aldığı torbaya geri attı, karıştırdı, "kentin girişindeki yoksullara dağıtacaksınız bunları, yettiğince herkese bir avuç," diye buyurdu. "Şimdi de şu erzak yüklü develeri, atları toplayalım."

Kentin girişindeki yoksullar... Enheduanna çok iyi tanıyordu onları. Gözü, gönlü birkaç saat öncesine gidiverdi: Ninkilim olmasaydı, tanrılar bilir, kendisi ve kendisi olmayınca belki de Nindana, ailesiyle ölmüş olacaktı. Mağaranın önüne çıktı, kumların üzerine diz çöktü, ellerini göğsünde kavuşturdu. "Seni seviyorum İnanna, beni, bizi yalnız bırakma," diye yalvardı. Gözlerinden yaşlar boşandı, çöl serinledi.

Dağlıların başıboş dolaşan erzak yüklü atlarını, develerini Ninkilim ile Nindana'nın babası tek tek topladılar. Koca koca çuvallarda un, kızartılmış ekmek, kurutulmuş meyveler, etler, testi testi şaraplar, ballar vardı. Dağlılar oldukça hazırlıklı gelmişlerdi, aylarca yetecek yiyecek getirmişlerdi kendilerine.

Çalıştılar, yoruldular, zaman aktı geçti. Hava kararda, ay saklandı, yıldızlar bulutlara gizlendi, zift karası bir gece çöktü çöle. Göz gözü görmez oldu. Geceyi mağarada geçirmeye karar verdiler. Atlar, develer de dinlensin diye yüklerini indirdiler, sabah yeniden yükleyeceklerdi. Su testilerini kaplar bularak hayvanların önüne sürdüler, kendileri de bellerinde bağlı, deri kaplı, ahşap su kaplarını başlarına götürdüler. Hepsi o denli yorgundu ki o yiyeceklerden bir lokma bile almadılar, doya doya su içip uykuya yollandılar.

Güneş bizi yakalayamadı, o uyurken yola çıktık; uzun kervanımıza arkadan yetiştiğinde biz kentin kenar mahallerine ulaşmıştık içimizde gittikçe büyüyen bir acıyla, sabahın alaca karanlığında köyde gördüklerimiz yüreğimizi yakmıştı. Aramızda Ninkilim yoktu. Yola çıkarken onu çok aradık, "Ninkilim, Ninkilim!" diye dört bir yana bağırdık, yoktu. Gitmişti. Bizden önce uyanmış, yavaşça gitmişti. Nereye giderdi benim aslan fare bakışlım, yol boyunca onu düşündüm. Oysaki bütün gece uyumadım diyebilirim, annemi düşünüyordum, başına bir şey gelmesinden korkuyordum. Kumlara uzandığımızda Ninkilim benden iki üç adım uzaklıktaydı, ayaklarım tarafında. Nasıl fare gibi sessizce sıvışıp gitmişti. Nereye gitmiş olabilirdi?

Babam, "köye bir bakalım önce, sonra gelip hayvanlarımızı yükleriz," demişti yola çıkmadan önce. Zavallı köy!.. Yüreğimizin yanacağını, içimize acı dolacağını bilseydik belki de hiç girmezdik köye. Köyde sıcak küllerden hâlâ tüten incecik, insanının genzini yakan dumanlardan, acı et kokusundan başka bir şey yoktu. Sabahın kör karanlığında tutuşturduğumuz çıralı odun parçaları ile köyde dolaştık; keşke uğramasaydık: Kavrulmaktan iki büklüm olmuş kömürleşmiş insan, hayvan cesetleri... Kurumuş kanlar arasında bedenlerinden ayrılmış kafalarında gözleri açık yatanlar... Bir mızrağa saplanıp kalmış kucağındaki bebekle bir anne...

Yakında sırtlanlar dolardı buraya...

Kolları göğe açılmış kaskatı aksakallı erkekler, genç erkekler, çırıl çıplak soyulmuş genç kızlar, göğüsleri kesilmiş... Emekleme çağında çocuklar...

Gördüklerimi, orada yaşadıklarımı anlatmak çok zor. Hayır, hayır anlatamayacağım, yeniden kalbimi parçalamak istemiyorum.

Ninkilim'i aramaktan vazgeçmiştik. Dönüp gece boşalttığımız yükleri develere, ağır olanlarını tabii, hafif olanları da atlara yeniden yükledik.

Kentin çevre yoluna erişmiştik, güneş de sırtımızdaydı artık. Çok gitmedik, bir uğultu yükseldi yolun başından, sonra insanlar... Koca bir ordu geliyordu karşımızdan. Durduk, ne olduğunu anlamaya çalıştık. Vahşi dağlılar mı üzerimize geliyordu? Öyleyse, ya öyleyse?.. Babamın bakışlarında çekingenlik vardı, biz korkmaya başlamıştık. İnanna bir kez daha yardımımıza koşar mıydı? Oh! Çok adi bir kuşku... Utandım kendimden. Tanrılarımız, tanrıçalarımız istemesini bilin, biz haklıya her zaman hakkını veririz, demiyorlar mıydı? Biz haklıydık elbette, kendimizi savunmuştuk, İnanna tanığımızdı.

Gelenler yaklaştıkça aralarında çocukların da olduğu görülüyordu, ellerinde silahları yoktu. Evet! Bunlar bizim ulusumuzdu, Sümerliler, Akadlılar... Güneşin altında çoğunun başında delikli keçe külahları bile yoktu. Külahları olanlar da, bazıları, kırmızı, yeşil, mavi, kahverengi, sarı, beyaz, kirli, eski, yırtık külahlarını bağırıp çağırarak, kahkahalar atarak sallıyor, bazıları havaya fırlatıp tekrar yakalamaya uğraşırken tutamayıp, başkalarına kaptırırım endişesiyle yerlerde debeleniyorlardı. Panayır yerinde palyaçolar gösteri yapar gibiydi. Yaptıkları şamata sözcüklere dönüşmeye başlamıştı; anlaşılan, gönlümüzü coşturan, kulaklarımızı kıvandıran sözcüklere... "Sargon! Sargon!.. Yaşasın Sargon!.." diye bir ağızdan tempo tutuyorlardı.

Gözlerime inanamadım, gelenlerin başında küçük bir adam vardı, bu Ninkilim'di. Benim farem... İlk kez içimden 'benim farem,' diye geçirmiştim o zaman. Sanırım ilerde çok çok kullanacaktım. Kollarını kaldırıyor, indiriyor, halka tempo tutturuyordu: "Sargon, Sargon, kahraman Sargon!"

Üstleri, başları yırtık pırtık, ayakları çıplak, bu aç insanlar kendilerini unutmuş, yaşadıkları hayatı unutmuş sevdikleri topraklar için savaşmış bir insanı alkışlıyorlardı. Zaferin, hayatlarına bir değişiklik getirmeyeceğini, aç, sefil yaşamaya devam edeceklerini bildikleri halde. Ölümden korkan insanlar değil gibi geliyordu bunlar bana; bu hayatı yaşamaktansa ölüm belki de yeğdi onlara. Ama aç da se-

fil de olsalar Sümerlilerdi, onlara Sümerli olmanın büyüklüğü şairlerimizce aşılanmıştı, bana aşılandığı gibi. Ben bu insanların arasından geçmiştim, ama bu yaşıma kadar onların dışında yaşamıştım. İlk deneyimim de kaçırılmak, hakarete uğramak olmuştu. Ne olursa olsun, ilk Sümerli sevgisini, o anda onların palyaçolukları, aslında bilinçsiz sevgileri bana kazandırmıştı.

İnsanlar önce babama hücum ettiler, havaya kaldırdılar, sonra beni, Nindana'yı, babasını, annesini başlarının üzerine aldılar. Babam, "bırakın," diye nerdeyse yalvarıyordu, ama kimsenin duyduğu yoktu. Bir ara baktım, babam elini uzattı, Ninkilim'i bir kolundan yakaladı, omzuna çıkarttı. Halk o zaman birden durdu, sustu, ne oluyordu?

"Bu çocuk," diyordu babam, "kazandığımız zafer onunla oldu. O ailemi kurtardı, onu kutsayın."

Ah, işte babamın adaleti başlıyordu. Adaletten hiç ayrılmadı. Ailemi kurtardı, demişti, eski kölelerini de ailesi içinde görmesi kalbimin bir köşesinde sevinçler yarattı.

"Annesini, babasını vahşi dağlılar öldürdüler, bize koştu, bize yol gösterdi. Yaşasın! Nin..."

Adını unutmuştu, hemen bağırdım: "Ninkilim!" Kalabalık hep bir ağızdan bağırmaya başladı. "Yaşasın Ninkilim!!!! Kralımız ödüllendirsin onu."

Ninkilim'in cıvıl cıvıl gözleri gülüyordu... Kalabalıktan bir adam öne çıktı, "bize o haber verdi, ondan öğrendik her şeyi." Anlaşılıyordu Ninkilim'in neden sessizce kaybolduğu, babamı onurlandırmak istemişti.

Babam, Ninkilim'i omzundan indirdi, kendisini de bırakmalarını söyledi, hepimizi tek tek omuzlarından kırılgan bir nesneymişiz gibi ihtimamla indirdiler.

Babam köyün yöneticisinin kim olduğunu sordu. Orta yaşlı, giysileri eski fakat tertemiz bir adam ortaya çıktı, eğilerek hepimizi selâmladı. Babam, adamdan üç kişilik bir kurul oluşturmasını istedi. Kurul ilk önce yoksul dul kadınları, yaşlı aileleri, babasız çocukları ve topraksız aileleri saptayacaktı, sonra torbalardaki değerli taşlar, paralar, develerdeki yiyecekler; eğer artarsa, diğerlerine de dağıtıla-

caktı. Babam, kurulun gözetimini Nindana'nın babasına verdi. Bilinmeyen bir şey değildi o bölgede, kimin yoksul kimin az muhtaç olduğu. Kolayca saptadılar. Halk sessizce sıraya girdi, hiç kimse öne çıkmayı düşünmüyordu, itiş kakış yoktu, herkes sessizce sırasını bekliyordu. Sümer'in gururunu görüyordum. Birbirlerini iterek, kakarak aşağılamıyorlardı kendilerini. Önce torbalar öne kondu, sıradakiler ellerini sokup birer avuç aldılar, şanslarına ne gelirse. Sonra yiyecekler dağıtıldı, ama babam yiyeceklerin hepsini dağıttırmadı. Bir bildiği olmalıydı. Köyde yaşayanların hepsi vahşi dağlıların gölgede kurutulmuş baharatlı etlerini, ekmeklerini, diğer yiyeceklerini paylaşmışlardı. İnsanlar gidiyor, aldıklarını evlerine bırakıyor, yine dönüyorlar, bir kenara efendice oturuyorlardı; bazıları yiyeceklere sabredemiyor, hemen orada yenebilecek olanları yiyordu... İnsanlar gülüyordu, gözlerinde umut ışıldıyordu. Bir ara yaşlı bir adam flüt çalmaya başladı, Sümer'i, Sümer'in kahramanlıklarını güzel sesiyle anlattı. Sonra başka sazlar geldi, karınları doyanlar eğlenmek istiyorlardı, dans etmek istiyorlardı vahşi dağlılar unutulmuş gibiydi.

Günün sadece bizim günümüz olmasını hiç sevmedim. Küçük kum tepelerinin ardında kanlar akıyordu. Annem saraya götürülmüştü. Yaşlı doğum annem Nımakı, götürüldü, demişti. Gönlüm, kum tepelerinin ardında neler olup bittiğinin acısını yaşarken, karınları doyanlar bira şarap testilerinin başına hücum etmişlerdi. Ah, biz Sümerliler ne kadar çok içkiyi seviyorduk. Babam da bir süre ses çıkarmadı bira testilerinin boşalmasına, onun da elinde bir kupa vardı, belki de mesleğinin heyecanına kapılmıştı. Bir ara köy yöneticisiyle bakıştıklarını gördüm, yönetici yeter gibi bir işaretle bira, şarap testilerini toplattırdı. Neden bilmem, bir yandan da o elması düşünmeye başlamıştım, kimin eline geçmişti, acaba değerini bilecek miydi? Taşlardan anlayan babam çok değerli demişti.

Başkentimiz Kiş ne olmuştu, babam soruyordu. Bir zafer kazanılmıştı, ama vahşi dağlıların asıl kuvvetlerinin

Kiş'e gittiğini söylemişti Ninkilim. Babam eliyle işaret etti, herkesin oturmasını söyledi. Yöneticiye, çevresini saranlara Kiş'ten ne haber olduğunu sordu. Yönetici konuşmak için izin istedi. Dağlıların su hendeklerini aştığını, Kiş'i sardıklarını, çok kanlı savaşlar yapıldığını, güçlerimizin dayanamadığını, vahşilerin saraya yürüdüklerini duyduğunu, söyledi. Biz burada içki içiyor, eğleniyorduk.

Babam önüne bakıyordu, ne yapacağını düşünüyor olmalıydı. Üç yüz kişiyle baş etmişti ama, binlercesi ile nasıl savaşır, Kiş'i, kralımızı nasıl kurtarırdı?

Vahşi dağlılar saraya girmeyi başarırlarsa, annemin hayatı da tehlikeydi. O an, babam annemi mi yoksa kralımızı mı daha çok düşünüyor, diye bir soru çakıldı kafama. Yanıtımı almakta gecikmedim, babam başını kaldırdı, gözlerini çevremizi saran adamlar üzerinde dolaştırdı, bakışlarından kıvılcımlar çıkıyor gibi gelmişti bana. Göğsü inip inip kalkıyordu, ciğerlerine dolan havayı bir aslanın kükremesi gibi birden boşalttı:

"Sümer! Sümer!"

Sesi, dökülmeye başlayan sabahın çöl sıcaklığını buharlaştırıp içlerini yakmış olmalıydı ki insanlar kollarını açıp "Sümer!" diye hep birden bağırdılar. Bu, üstleri başları perişan, kir pas içindeki insanlar karınları biraz doyunca bir sözcükle güçlenmiş, sevinmiş, coşmuşlardı. Kollarını yana açıp, havaya kaldırıp attıkları çığlıklar sevinçten başka bir şey değildi. Belki biraz bira, şarap içmişlerdi, ama coşkunlukları içkiden kaynaklanmıyordu. Bir sözcüğün bu denli etkili, yakıcı, tutuşturucu olabileceğini ilk kez anlayabiliyordum. "Sümer!" Bir büyü gibi idi, hepimizi, herkesi sarmıştı. Babamın dudaklarından çıkan bu sözcük, tüm ömrümde duyacağım, beni etkileyen, coşturan, ağlatan, inleten, sevinçten göklere uçuran tek sözcük olacaktı. Sümer! Evet, dünyadaki tüm sözcüklerin en büyüğü, en yücesi, en kutsalı, en anlamlısı...

Babam yavaşça ayağa kalktı, diğer adamlar da yerlerinden kıpırdadılar, fakat babam onlara eliyle işaret ederek

yeniden oturttu. Sonra adamların başlarının üzerinden gerilere uzun uzun baktı, yüzlerce kadın, erkek, genç, ihtiyar, çocuk da gözlerini babama dikmişlerdi. Soluk almaya çekinir gibiydiler, susuyorlar, babamın bir şeyler söylemesini bekliyorlardı. Sanırım, o anda babam, bu silahsız, yorgun, aç insanlarla, şimdi belki biraz doymuşlardı, ne yapabileceğini, onlara nasıl güç kazandırabileceğini, kafasında gezinen sözcükleri, ete, kana, kemiğe dönüştürerek nasıl sıraya sokacağını düşünüyordu.

Babam sol elini havaya kaldırdığında; bana, insanların soluk almaya çekinirden ziyade, tamamen soluksuz kaldıkları, hatta kuşların, arıların, sineklerin, sürüngenlerin, tüm canlıların seslerini kıstıkları bir an gibi gelmişti, şimdi o günü hatırladığımda.

Babam, "Ey Sümerliler," diye söze başladı, ama arkasını getiremedi. Bir adam kendini babamın ayaklarının dibine atıvermişti. Ne oluyordu? O sessizlik, o anda mahşer gürültüsüne döndü, babamın ayaklarının dibine atılan adam da "beni öldür kralım!" diye hıçkırıyordu. "Kralım!" Babam da bir an şaşırmış olmalıydı, bu ömründe duyduğu ilk "kralım"dı; ama çabucak kendini topladı ve adamı sırtındaki yırtık çuval gibi gömleğinden yakalayıp ayağa kaldırdı, çuvalın bir parçası elinde kaldı. Babam adama bir şey söyleyecekti belki ama fırsat bulamadı, iki adam daha kendini babamın ayaklarının dibine bırakıverdi. Babamın sandaletlerini öpüyor, "bizi öldürün!" diye yalvarıyorlardı. O sırada Ninkilim koluma dokunuyor, "Enheduanna, tanıdın mı adamları?" diye soruyordu. "Biz sana ihanet ettik, cezamız ölüm biliyoruz," diye adamlar inlerken yan gözle de bana baktıklarını fark ettim. Tanımıştım elbette, beni kaçıranlardı, babamdan fidye istemeyi kuranlardı, belki de beni babam istediklerini vermeyince öldürecek olanlardı.

Babam kızmıştı, sert sert adamlara bağırdı:

"Ne diyorsunuz siz? Ayağa kalkın!"

Üçü de buyruğu alır almaz ayağa kalkmışlardı, başları

önlerindeydi. Titriyorlardı. Babam birinin kirli uzun saçlarından tuttu, önüne düşmüş başını kaldırdı, "konuş!" diye buyurdu. Adam korkulu gözlerle bana bakıyordu. Babam adamı omuzlarından tutup sarstı, "sana konuş dedim."

"Kızınızı," diyebildi, arkasından ağlamaya başladı. Babam bana baktı, ne diyor bu gibilerden. Kalktım yanına geldim, yakınlarımızda duranların duyabileceği bir sesle olanları anlattım, beni ellerinden Ninkilim'in kurtardığını da söyledim. Adamlar dikkatle beni dinliyor, ne söylersem başlarıyla onaylıyorlardı. Karınları içlerine kaçmış, kaburga kemikleri bahçe çitleri gibi derilerini parçalarcasına fırlamış bu adamların görünüşleri, saraydaki etli butlu, yanakları kırmızı turp gibi adamları gözümün önüne getiriverirdi. Sefalet insanı her yöne sürükleyebilirdi. Acımış olmalıyım ki "açlardı, yoksullardı, belki ondan bunu yaptılar," deyiverdim. "İlk önce sadece atımı, giysilerimi almak istediler, ama sizin babam olduğunuzu öğrenince fidye alabileceklerini düşündüler."

Adamlar yeniden ağlamaya başlamışlardı, "bizi öldürtün," diye inliyorlardı. Anlattıklarımı duyanlar da, "Ölümü hak ettiler, öldürelim onları," diye dişlerini gıcırdatmaya başlamışlardı; bir yandan da ellerine taş, sopa alarak adamları linç etmek için hazırlık yapıyorlardı. Sümer'in kurtarılması unutulmuş, benim öcümün alınması isteniyordu, benim dışımda. Babam da olacakları anlamıştı, adamlar linç edileceklerdi, ama cezalarını da bulmaları gerekiyordu. Sümer kanunları böyle olaylarda acımasızdı. Babam gür sesiyle birden bağırdı:

"Durun! Hâkimlerimiz onları yargılar, cezalarını verir, şimdi bizim yapacağımız Sümer'i, kralımızı kurtarmak... Haydi gidin! Evinizde ne silahınız varsa alıp gelin, silahınız yoksa uzun, sağlam sopalar kesip hazırlayın. O korkak, hain vahşi dağlılara, Gutiler'e cezalarını verelim, topraklarımızı onların pis ayaklarından kurtaralım, siz Sümerlisiniz, bu topraklar sizin. Haydi koşun, vatan sizi çağırıyor! Tanrılarımız bizimle beraberler, bakın gökyüzüne,

Enki Baba bize gülümsüyor, Yüce Tanrı Enlil sizinleyim, diyor, Ay Tanrımız Nannu, savaşınızı aydınlatacağım, diyor, Tanrıça İnanna bize yakut göğsünü açıyor, tanrılarımız sizi bekliyor, çabuk olun, çabuk olun, hemen gelin, burada toplanıyoruz."

İnsanlar babamın gür sesinden büyülenmiş gibiydiler. Yerlerinden kıpırdayamıyorlardı. Başlarını kaldırmışlar göğe bakıyorlardı... Babam yeniden bağırdı. "Hadi çabuk olun, tanrıları bekletmeyelim! Büyük Sümer!!!!!!!"

Son cümlenin ardından yine büyük bir uğultu yükseldi, insanlar bir yerlere koşmaya başladılar, bir yandan da "büyük Sümer," diye bağırıyorlardı. Bazıları hemen babamın karşısında sıra olmaya başladı, ellerinde tavşan, kuş avladıkları okları vardı, eğer kılıç denirse hançerden biraz uzun kılıçları, hançerleri vardı, sopaları vardı, bazıları gürz bulmuşlardı, hazırdılar savaşa kendilerince.

Ben ilk kez, 'vatan' sözcüğünü duymuştum, ne demekti vatan, sarayın bahçesi mi, yoksa kralın tahtı mı? Vatan bizi bekliyordu. Doğduğumuz yer olmalıydı, evimiz, evleri olmalıydı. Odamı özlemiştim, bezden bebeğimi özlemiştim, annemi özlemiştim.

Bana saldıran, bir kenarda boyunlarını vurdurmayı bekler gibi dizleri üzerinde duran o üç adamdan biri usulca yerinden kalktı, koynundan, yırtık gömleğinin altından bir torba çıkardı, babamın önüne geldi, elini torbaya soktu, küçük bir tunç madalyayı babama uzattı. Nişanı görünce tanımıştım, adamın göğsünde, o kibar konuşan adamın göğsündeydi beni kaçırdığı zaman, kralımızın adını taşıyan bir nişandı bu, savaşlarda yiğitlik gösterenlere veriliyordu; savaşanın adı da en altta yazılı olurdu. Babam nişanı aldı, "dağlılarla mı savaştın?"

Adam gözlerini yerden kaldırmadan konuştu, "her savaşta vardım komutanım."

"Adın Maşgula mı?"

"Evet, komutanım. İzin verirsen şimdi de savaşmak istiyorum."

Diğer iki adam da yerlerinden fırladılar.

"Bize büyüklük et, biz de savaşalım, sonra, savaştan sonra bizi öldürt, cezamızı ver," diye yine babamın ayaklarını öpmeye başladılar.

Babam, sadece "geçin sıraya," diye buyurdu. Adamlar sevinçle hemen sıranın arkasında yerlerini aldılar. Biraz sonra bir kadının, eski haydut, şimdi savaşçı olanlara birer tutam yufka ekmeği verdiğini gördüm. Ganimetler dağıtılırken dağıtım heyeti onları çağırmamıştı. Bu ilk ceza mıydı?

Çok geçmedi, belki bir yemek süresi sonra, yüzlerce genç, kendine güvenen yaşlı erkek sıraya girmişti. Ellerinde ucu çivi takılı, külçe demir bağlı sopalar, yine uçları yontulup sivriltilmiş meşeden kesilmiş mızrak yerine geçecek uzun sopalar, et kesmede kullandıkları satırlar, başakları arabalara yükledikleri yabalar, demir dirgenlerle silahlanmışlardı. Atı olanlar, hızlı devesi olanlar atlarına, develerine binmişlerdi, ama atların karınları çöküktü. Sadece kuru diken yiyerek beslenemezlerdi elbette.

Babamın yaya, atlı ordusu hazırdı. Babam şöyle bir görmeye, denetlemeye çıktı askerlerini, birkaç çok yaşlıyı sıradan çıkardı. "Siz burada kadınlarımıza, çocuklarımıza göz kulak olun," diye de gönüllerini alıyordu.

Ninkilim yine ortalarda yoktu, bu kez hiç aramadık onu, yol boyunca geçeceğimiz köylere haber götürmek için kaybolduğunu tahmin etmek güç değildi.

Yürüdük. Sümer şarkıları ile yürüdük. Babam en önde, arkasında bizler, beşerli sıralarla savaşçılar. Yalnız, benim daha önce geçtiğim yerlerden gitmiyorduk, kentin batısıydı yönümüz, yolu uzatıyorduk. Babamın herhalde bir bildiği vardı. Neler olacaktı? Neyle karşılaşacağımızı bilmeden yürüdük. Bildiğimiz tek şey şarkılarımızda söylediğimiz gibi tanrılarımızın bizi yalnız bırakmayacağıydı. Kaç kişi olmuşlardı, sayamadım. Köyün tüm erkekleri geliyordu. Şarkıları, ilahileri arada bir kesiyor, "Sümer!" diye hep bir ağızdan bağırarak uydurdukları silahlarını havaya kaldırıyorlardı.

Babam atlılardan beş on kişiyi, diğer bağımsız kentlerin valilerine göndermişti. Tablet hazırlamaya zaman yoktu, atlılar valilere durumu sözlü bildireceklerdi, kralımızın, Sümer'in tehlikede olduğunu, birliklerini alıp ivedi Kiş'e gelmelerini söyleyeceklerdi. Yoksa sıra onlara gelecekti. Babam, "iki gün dayanırsak, yeni birlikler gelince vahşileri yok ederiz," diyordu. "İki gün dayanmalıyız."

Yol boyunca, yanmış, yıkılmış köylerden geçtikce Gutilerden kurtulmuş başka katılanlar da oluyordu babamın ordusuna. Öç, hınç doluydular. "Haberciniz geldi, o söyledi sizi, öcümüzü alacağız," diyorlardı. Habercimiz Ninkilim'di kuşkusuz. Kiş'i çeviren hendeklere yaklaştığımızda onu gördük, bir kayanın arkasından ufku gözetliyordu. Bu arada düşmandan kaçan askerler de gördük, hem de oldukça kalabalıktılar. Babam hemen buyruk verdi, bizim askerlerimiz kaçanları çevirdiler. Önce küçük bir çatışma çıkar gibi oldu, sonra düşman olmadığımızı anlayınca onlar da birliğimize katıldılar, oldukça güçlenmiştik. İçlerinde bir de subay vardı. Babam onu yanına çağırdı, usul usul konuştular, herhalde ne yapacaklarını planladılar. Kaçak askerlerden öğrenilen haberler hiç de iç açıcı değildi. Dağlılar tüm Kiş'i işgal etmişler, evleri yağmalamaya başlamışlar, ama daha saraya girememişlerdi. Kaçak askerler, sarayın düşmesinin yakın olduğunu, yağmaya dalmasalardı çoktan düşeceğini, kentin bütün giriş kapılarının yıkıldığını söylüyorlardı. Belki de şu anda saraya bile girmiş olabilirlerdi.

Uzaktan kentin duvarları gözükünce babam ordusunu durdurdu, kum tepelerinin ardına savaşçıları mevzilendirdi, su içme molasıydı bu. Yol boyunca su içmek yasaktı. Savaşın ne kadar süreceği belli değildi, suyumuzu tutumlu kullanmalıydık. Güneş tepemizde canavar olmuş, alevden dillerini üstümüze yolluyordu, yarım güne yakın yürümüştük, sıcak herkesi perişan etmişti. Bu sıcakta savaş iki taraf için de çok zordu, ama bizim için zorun da zoruydu. Surlar aşılacak, içeri girilecek, sonra savaş... Ya surlara ka-

dar gidiş? Kenti çevreleyen kanallara kadar görülmeden gidebilirsek, surlara ulaşmak daha kolay olurdu. Ya görürlerse? Kanallar boştu, suları çoktan kurumuştu, sulama bile yapılamıyordu. Fırat'ın suları boş yere akıp duruyordu. Neden kentin batısına yürüdüğümüzü anlamıştım, batı yakasında kent surları çok yüksekti, düşman yaklaştığımızı göremezdi, diğer yönlerdeki duvarlar zamanla yıkılmış, onarılmamıştı. Vahşi dağlılar da kentin en zayıf surlarının olduğu yerden kente girmişlerdi. Ah, bizim evimiz, saray da surların yıkık olduğu doğu kapısına yakındı. İyi de o surları nasıl aşacaktık?

Evimiz aklıma düşünce, yaşlı Gir'i düşündüm, şimdi kurumuş kanlar içinde yatıyor olmalıydı. Gir'i öldürenden öç alma gibi çirkin bir duygu düştü içime. Hakimlerimiz nasıl olsa bulur, katili bulur, cezasını verirdi. Ya katil babamsa?

Güneş bugün tüm ateşlerini toplamış üzerimize salıyordu, sanki düşmanla birdi. Böyle düşündüğüme utandım, günah işliyordum. Hemen ellerimi açtım, af diledim. Güneş Tanrımız bizimledir, hiçbir kültürü, sanatı olmayan vahşi dağlılarla birlikte olacak değil ya. Bizim müzisyenlerimiz var, yazarlarımız, şairlerimiz, ressamlarımız var, demircilerimiz var, bilim adamlarımız var, matematik bilirler, astroloji, tarih, felsefe bilirler, bin bir türlü hastalığı iyi eden hekimlerimiz, büyücülerimiz var. Ya onların? Hiç... Tanrılar sanatı, bilimi severler. Bugün bizim tek noksanımız, iyi bir yönetime sahip olmamamız, babam da, öğretmenlerim de böyle söylüyorlardı. Yönetimi kötü ellerde olan ülkeler hep geriye giderlermiş, halkı yoksul olurmuş... Her iş rüşvetle halledilirmiş... Belki binlerce yıl sonra bu yazdıklarımı okuyan çıkarsa, onlar kendi ülkelerine bakıp dediklerimi daha iyi anlarlar.

Babam o subayla durmadan bir şeyler konuşuyor, kum üzerine çizgiler çiziyordu. Ne yaptıklarını görebilmek için yanlarına yaklaştım, ama bir şey anlayamadım. "Annemi merak ediyorum," diye fısıldadım. "Korkma," dedi ba-

bam kulağıma, "sarayda pek çok saray gibi gizli bölüm var, kralla, o bölümlerden birine girmişlerdir. Kimse onları bulamaz." Ah! Oysaki yaşlı Nımakı, "annen baban gittikten sonra götürüldü," demişti, unutamıyordum. Götürüldü. Kimler götürdü? Nereye? Saraya mı? Yoksa?.. Her şey çok karıştı.

Babam sarayda pek çok gizli bölüm var, deyince benim de evimizden gizli bir geçitle çıktığım aklıma geldi. Babama söyledim, şaşırdı mı heyecanlandı mı anlayamadım, önce geçidi nasıl bulduğumu sordu, sonra yanıtımı beklemeden eğilip yanaklarımdan öptü, "saraya nasıl girebileceğimizi bir türlü bulamıyordum, yaşa Enheduanna," dedi. "O geçidin bir ucu da saraya çıkar." Yeniden saçlarımı okşadı, "peki neden kapıdan çıkmadın?" diye sordu, sordu ama aklı başka yerde olduğundan subaya döndü, "bu işi başaracağız, yirmi kişi yeter bana," dedi, benim de yerime gitmemi istedi. Ben direndim, yardım edebileceğimi, geçidin girişini bildiğimi söyledim. Babam, hayır, diyordu, tehlikeli olduğunu söylüyordu. Aslında oraları bilmeyen bir kişinin geçidi bulması olanaksızdı. Geçidi bilen de babamla bendim. Babam ordusunun başından ayrılırsa toplama savaşçılar ne denli savaşta kararlı olurlardı. Onları bir arada tutan babamdı. Aklıma gelenlerin hepsini babama söyledim. Subay bana hak veriyordu. "Merak etmeyin," dedim, "ben küçüğüm, kimse beni kolay kolay göremez, yakalayamaz da. Hava kararınca gideriz." Hava kararınca gitmek fikri hiç doğru değildi aslında, o zamana kadar vahşi dağlılar kim bilir neler yaparlardı. "Enheduanna," dedi babam, "akşama kadar bekleyemeyiz. Aslında doğu surlarına çok kısa zamanda varılır, ama içeri sızmak gün ışığında çok zor."

Subay, "izin verirseniz ben kızınızla giderim, bu cesur genç kız bize yolu gösterir, bana güvenin onu korurum. Oraya varınca uygun bir durum görürsek surları aşarız, kapıdan girmenin doğru olmayacağını biliyorum." Uygun durum ne olabilirdi? Sorun buydu. Batı kapısına gitmek için de uygun bir durum gerekliydi. Kimse uygun durumun

ne olduğunu bilmiyordu. Tanrılara yalvarırsak belki bize uygun durumu gösterirlerdi. Babamla, subay da aynı şeyleri düşünmüş olmalılar ki gülümsüyorlardı. Buraya kadar gelmiş, ama bir şey yapamıyorduk. Kanala kadar gitmek, görüldüğümüz takdirde sonumuz demekti. Nasıl vahşi dağlılar ani bir baskın yaparak kentimizi ele geçirmişlerse, babam da bir baskınla zafere ulaşacağımıza inanıyordu. Baskın da ancak hava kararınca yapılabilirdi, ama cümlesine bir "ancak," daha ekliyordu. Ancak... O zaman da geç kalınabilir, iş işten geçmiş olabilirdi. Kralı yakalar, öldürebilirlerdi o zamana kadar.

Gerçekten zor koşullar içindeydik. Ben kendimi büyümüş gibi hissediyordum. O subay bile bana "genç kız," demişti, çocuk değil. Evet ben, görünümümle genç kızdım.

Güneş de bugün hırsından patlayacak gibiydi, tüm göğe saldığı ateşlerini toplamış üzerimize gönderiyordu. Adamlara baktım, serilmişler, durmadan su içiyorlardı. Bazıları suyunu şimdiden bitirmişti, deri suluklarının ağzını yalıyor, sucudan su istiyorlar, ama istekleri geri çevriliyordu. Yanlarından ayrıldım, kum tepesinin doruğuna yürüdüm, kızgın kumlara uzanıp Kiş'in surlarına baktım. Bir zamanlar en mutlu, en zengin insanların yaşadığı Kiş'e. Tanrıları küstürmüş olmalıydık, tapınaklarımız bana anlatıldığı gibi pırıl pırıl değildi, kralından, rahibine kadar Kiş'de yaşayanların üzerine ölüler diyarının toprağı serpilmişti; umutsuzluğu, bezginliği, hayattan caymışlığı görüyordum surların taşlarında. Neden ama?..

"Neden İnanna, gözlerini yumdun bize,
Neden İnanna, gülücüklerini geri aldın,
Kraliçelerin kraliçesi, aşkın bedeni
Neden dudağını bizden çektin?
Sana geliyoruz, kutsal rahibem,
Güneş yaksa da bizi sana geliyoruz,
Özledik gül yüzünü göster bize,
Özledik ay yüzünü göster askerlerimize."

Dudaklarım kıpırdıyordu kendiliğinden, sözcükler gönlümden dudaklarıma dökülüyordu. Ne oldu anlamadım, hüngür hüngür ağlamaya başladım. Ağlamam duracak gibi değildi, ben susmak istedikçe içimden coşarak geliyordu. Ellerimle yüzümü kapamıştım. Birden ellerimin üzerinde başka eller dokundu, Nindana yanıma gelmişti. Başımı göğsüne dayadı, saçlarımı, yanaklarımı okşamaya başladı, hiçbir şey söylemiyordu. Yanaklarımdan süzülen yaşları parmağının ucuyla alıyor, dudaklarına götürüp yalıyordu. Tüm vücuduma titremeler girdi, onun gözyaşlarımı yalamasından sarhoş gibi olmuştum. Ben de ona sarıldım. "İnanna nerde?" diye soruyordum. "İçimizde, ikimizde, tekliğimizde," diyordu. "Niye yardım etmiyor, şu gökteki ateşi söndürsün." Nindana başını başıma yaklaştırdı, dudaklarımın kenarından öptü. "Edecektir, sen istersen."

"İsterim elbette,"

Ağlamam durdu. Nindana'ya sarıldım, gözleri umut doluydu, gülümsüyordu. Ona bir şeyler söylemek isterken, birden gök gürlemeye, şimşekler çakmaya başladı, koca bir kara bulut tepemize gelip oturdu. O koca bulut bütün su kapılarını açtı, sel gibi yağmur üstümüze dökülmeye başladı. Sevinçle ayağa fırladık, savaşçılarda ayağa kalkmışlar, yağmur altında dans ediyorlar, yüzlerinden akan suyu avuçlarına doldurup içiyorlardı. Gün gitmiş gece gelmişti, güneşin ışıkları kara bulutu delemiyorlardı. Babamın yanına koştum. O adamları kum tepesinden aşağı kanala doğru gönderiyordu. Kanaldan yürüyüp batı kapısına, düşman görmeden ulaşabileceklerdi. Savaşçıların hepsi kanala girdiğinde, yağmur hızını kaybetmişti ama kara bulut hâlâ tepemizdeydi. Karanlıkta sevinç aydınlığı yürekleri sarmıştı. İnsanlar, kumlar, yağmur, kara bulut sevinç içindeydiler.

Babam beni kucakladı. "Tanrılar, İnanna bize yardım ediyor. Zaferi kazanalım, İnanna için eşi görülmemiş bir tapınak yaptırmasını krala söyleyeceğim."

"Şimdi sana saraya giden gizli geçidin yerini söyleyeceğim. Evimizin gizli kapısına gelince," durdu ellerime bak-

tı, "ondan on karış sonra, aynı hizada, solda sarayın kapısı var, kolunu yukarı kaldır, duvarda gezdir, küçük bir çıkıntı eline gelince hemen onu itele, kapı açılacaktır."

"Anladım," dedim.

Subay yanında yirmi askerle duruyordu, adamların hepsinin kılıçları, mızrakları vardı, bunlar ilk savaştan kaçan bizim askerlerimizdi. Bu arada, yaşlı bir köylü bizimle gelmek için subaydan izin istiyordu. "Bölgeyi çok iyi bilirim, tehlikeye düşersek, gizlenecek yerler var," diyordu. Babam durmuş bana bakıyordu, "sen," diyordu, "sevgili kızım..." Gitme deyecekti belki, sonra yaşlı köylüye baktı, "iyi biliyor musun, saklanacak yerleri," diye sordu.

"Hem de birkaç tane doğu kapısına giderken, çölde fırtınaya tutulduğumuzda hep oralara sığınırız."

Babam yine bana baktı; koca adamın gözleri bulutlanmıştı, sonra başıyla, subaya kabul et, gibilerden bir işaret yaptı. Şimdi bizim dışımızda yirmi iki kişi olmuştuk.

Babam batı kapısına savaşçılarla gidecekti. Kanaldan kente gizli bir tünel olduğunu söylüyordu kulağıma. Şimdi anlamıştım, yüksek kent duvarlı batı yönüne gitmek istediğini. Gerekirse bu tüneli kullanacaktı. "Sarayda buluşuruz." Yanıma geldi, yanaklarımdan öptü. Subay da "evet efendim, sarayda buluşacağız, söz," diye yanıtlıyordu babamı. Babam içkici başıydı, muhasebeci yardımcısıydı, ama subay babamın emrine girmişti. Krala yakınlığı onu üstün kılıyordu.

"Teşekkür İnanna, seni seviyorum."

Yüksek sesle söylemiştim, söylediklerimi duyanlar gülümsediler, sonra onlar da "teşekkür İnanna, seni seviyoruz," diye tekrarladılar. Ben yanıma Nindana'yı, annesini de aldım, babam bir şey demedi. Nindana'nın annesi yıkık surlardan ahırlara nasıl ulaşacağımızı benden daha iyi bilirdi kuşkusuz.

Ninkilim yine görünürlerde yoktu, nereye kaybolmuştu benim küçük farem? Kanala doğru yürüdük gündüz karanlığında. Ne kapkaraydı ortalık, ne de alacakaranlık,

alacakaranlıktan biraz daha fazlaydı ya, önümüzü görmemize engel değildi. Kara bulut bizi bırakmıştı, o deli yağmur da dinmişti. Yanımıza ağırlık olmasın, diye hiç yiyecek almamıştık, sadece deri kaplı su torbalarımız belimizdeydi. Savaş kaçkını subay en önde yürüyordu, arkasında biz, bizim arkamızda askerler. Sümer'de savaştan kaçmanın cezası ölümdü, babam hiçbir şey söylememişti, silaha, askere ihtiyacı vardı. Savaş kaçkını subay, "biz savaştan kaçmadık, birliğimiz dağıldı, ben de toparlayabildiğim askerlerimle geri çekildim, yeni birlikler gelirse onlara katılacak ya da bir fırsatını bulunca yeniden düşmana saldıracaktık, siz geldiniz, size katıldık," diye kendini savunuyordu.

Kanala ulaştığımızda Ninkilim bizi bekliyordu. O alacakaranlıktan fazla karanlıkta bile gözleri çipil çipil ışıldıyordu. Yaşlı köylü subayın yanına yaklaştı, "kanala girmeyelim efendim," dedi. "Yağmur suları şimdi küçük hanımların boylarını aşar; bizim de ilerlememiz zorlaşır, beklersek, biraz sonra sular çekilir."

Düşman kentten bizi göremezdi, kumandanımız subay, yaşlı köylünün dediğini doğru buldu, kanal boyunca oldukça uzun zaman yürüdük. Yaşlı köylüye iş düşmemişti, tehlikeli bir durumla karşılaşmamıştık. Doğu kapısına yaklaşınca kanala girdik, taş kaplı dibi nerdeyse kurumuştu. Yer yer çamur yığınları, küçük su birikintileri vardı. Atalarımız bütün Sümer'i dolaşan kanalları taşla kaplamışlardı, ne güzel... Subay, Ninkilim'i öncü yaptı, kısa boyu, çevikliği, keskin görüşü ile en iyi gözcü ve öncü Ninkilim olurdu. Ninkilim bizden yüz elli adım kadar önde yürüyor, zaman zaman kanalın yıkılmış yerlerinden dışarı çıkıyor, çevreyi gözlüyordu. İlk evleri görünce hemen yanımıza geldi, oraları ben de biliyordum, Nindana'nın annesi öne geçti, sarayın bahçesine nereden ulaşacağımıza bakacaktı. "Ben biliyorum, kapıdan nasılsa giremeyiz," diyordu.

Birkaç dakika sonra hepimiz kanalın kenarına uzanmış sarayın bahçe duvarını gözetliyorduk. Sarayla arada tek katlı bahçeli evler vardı. Buralarda düşman gözükmüyor-

du. Ninkilim geldi, "koca kadın duvarı aşacağımız yeri buldu," dedi. Yavaşça yerlerimizden ayrıldık, subay askerlere birer kol aralıklı yürümelerini söyledi. Alacakaranlıkta evlerin arasından geçtik, sarayın bahçe duvarının dibine geldik. Duvarın arkasından gürültüler geliyordu. Geldiğimiz yerdeki duvarda, tepesine kadar uzanan, uydurmaca örülmüş bir çıkıntı vardı. Nindana'nın annesi, subaya çıkıntıyı yavaşça yıkmalarını, altından basamak gibi sert kerpiçlerin çıkacağını söyledi. İki, üç asker, sonradan basamakların üzerine örülmüş çıkıntı duvarı yıktılar, rahatlıkla tırmanabileceğimiz basamaklar ortaya çıkıverdi. İlk Ninkilim tırmandı, bakındı, "etraf kum gibi vahşi kaynıyor, yerlere serilmişler, uyuyorlar, belki de sarhoşlar, yerlere serilmişler," dedi, ipe sarılarak duvarın arkasına kaydı.

Duvarı aştıktan sonra iş bana düşüyordu. Ahırlardaki gizli geçidin yerini tek ben biliyordum. Subay, "dikkatli ol," diye buyurdu bana, "yere iner inmez, yat, biraz sürün, sessizce bekle. Kısa aralarla bizler de geleceğiz."

Basamakları kolayca çıktım, başımı kaldırdım, ilk önce kimseyi göremedim, sonra Ninkilim'in dediği gibi vahşilerin yerlere uzandıklarını gördüm, uyumuyorlar, çirkin çirkin gülüyorlar, şarkı söylüyorlardı; kim bilir, bazıları da bu gürültü de uyuyabiliyorlarsa uyuyorlardı. Akşam çökmüştü. Belime bağladıkları ipe sarılarak yavaşça aşağıya indim. İpin öbür ucu bir ağaca sıkıca sarmışlardı. Sürünerek Ninkilim'in yanına geldim, arkamdan Nindana indi, ardından Ninkilim'in koca kadın dediği Nindana'nın annesi, -haklıydı benim farem, eski kölemiz saray kapıları gibi uzun, yaşlı çınarlar gibi kalındı,- askerler sessizce yere uzandılar. En son inen subay, sürünerek yanıma geldi, "hadi bakalım yavrum, göster şu geçidi," dedi, kolunu kaldırarak askerlere bizi izlemelerini işaret etti. Dirseklerimin, dizlerimin üzerinde yürümek oldukça zordu. Subay bana kolumu nasıl öne atacağımı, sonra nasıl kendimi çekeceğimi gösterip duruyordu. Ahırlara yaklaşmıştık, ama bacaklarımın, dizlerimin sızlamasından duramıyordum, sürtün-

mekten yer yer çizilmiş olmalıydılar, kuşkum yok kanıyorlardı da. Bilseydim kısa etekle yola çıkar mıydım.

Ahırın kapısı karşımdaydı. Sürünerek çabucak ulaşabilirdik. Başımı biraz kaldırıp baktım. Amam tanrılarım, tam kapının önünde bir ceset vardı. Hayır gidemezdim, korkardım. Subaya işaret ettim. Yanıma geldi, baktı, sen geride kal, dedi. Hızlandı. Subayı izliyordum, gözlerim de cesetteydi. Subay cesedi bacaklarından yakaladı, yavaş yavaş kapının önünden çekmeye başladı, ben de oldukça yaklaşmıştım, cesedi iyice görüyordum. "Olamaz," diye bağırdığımı hatırlıyorum. Her şeyi unutup ayağa kalktım, cesedin üzerine atıldım. Göğsünde hain bir ok vardı. Nindana da peşimden geldi, subay "ne yapıyorsunuz, hepimizi tehlikeye atıyorsunuz," diye alçak sesle bizi azarlıyordu. Bir yandan da bana "tanıyor musun bu kadını?" diye soruyordu. Nasıl tanımazdım. Doğum annem yaşlı Nımakı'ydı. Daha bu sabah konuşmuştuk. "Gutiler öldürmüşler," dedi subay, "bu ok onların."

Annem de duyunca çok üzülecekti. Annemin bir yerde hekimi gibiydi. Otlardan ilaçlar yapardı ona. "Gitmeliyiz, durmamız tehlikeli olur," diyordu subay. Bir yandan da elimden tutup çekiyordu. Yaşlı Nımakı'yı okuyla bırakıp kapıya doğru süründüm.

Ahırın kapısından girerken arkamızdan bir gürültü koptu, bağrışmalar geliyordu, bizi görmüş olmalılardı. Belki de neden bendim, bizi fark etmelerine. Subay yanımdan fırladı, bana "sen geçide," derken kılıcını çıkarıp gerilere koştu. Ben de, Nindana'da, annesi de, askerler de artık ayağa kalkmış, içeri doğru koşuyorduk. Karanlıkta geçidi nasıl bulacaktım, hiç düşünmemiştim önce, kandilimiz, çıramız da yoktu. Birden aklıma geldi, geçidin tam önünde yere uzatılmış bir kütük vardı, koşmak isterken ayağım takılıp düşmüştüm. Evet, o kütüğü bulmalıydım, ayağımı sürterek yürümeye başladım. Gözlerim dört açılmış olmalıydı, dikkatle her adımıma bakıyordum, birden hemen önümde bir şeyin parladığını gördüm, eğilip aldım.

Bu sabah kütüğe tökezleyip düşünce kolumdan fırlayan bileziğimdi. Sevindim, iyi ki düşmüşüm, diye sevindim. Kütük de buralarda olmalıydı; gözlerimiz de oldukça karanlığa alışmıştı; evet o da hemen önümdeydi, kille sıvalı beyaz duvara koştum, elimi duvarın üzerinde dolaştıra, dolaştıra çatlağı buldum, parmağımı soktum, kapı açılıverdi. Biz içeriye girerken askerlerin bir kısmı ahırın kapısında çarpışıyor, yavaş yavaş geçide doğru çekiliyorlardı. Birden subayın ileri fırlayıp, vahşi dağlılara korkunç bir nara atarak saldırdığını gördüm, üç dört dağlıyı ahırın kapısından kalkanıyla iteliyordu. Yanındaki askerler de yandan saldırarak ona yardım ediyorlardı, subay iteledi, iteledi, dağlıları ahırın kapının dışına atıverdi. Sonra kapının kolunu arkadan takıp askerlerle bize doğru koştu; içeri girdiler, geçidin kapısı kapanırken, ahırın kapısının kırıldığını görmüştüm. Acaba onlar da bizi görmüşler miydi?

Yürümeye başladık. "Korkmayın," diyordu subay, "çoğu sarhoştu, yoksa baş edemezdik." Kumandan bendim şimdi, içimden gururlanıyordum, bir yandan da zavallı Nımakı'yı düşünüyordum. Bu yaşında ölüm, bir vahşinin okundan gelecekti. Gölgesi kıvansın.

Koca koca adamlar beni izliyordu. Gurur vericiydi bu. Ayaklarımın ucuna basarak hızlı hızlı gidiyordum, Nindana'nın elini tutmuştum, o da benimle aynı hızla yürüyordu, annesi ile Ninkilim de arkasından geliyordu. "Adımlarınızı rahat atın," diye askerlere seslendim. "Yer dümdüz, takılacak bir şey yok." Kumanda etmek, insanları yönetmek hoş bir şey olmalıydı. İçimde o anda insanları yönetebileceğim, gibi bir duygu belirdi. Ben yönetici olmalıydım. Kendime güvenim artmıştı belki. Ufacık bir yol göstericisi olmakla kendime güvenimin artmasına, yönetici olma isteğime şaşırdım doğrusu. Birden önüme bir ışık huzmesi düştü, durdum, geriye döndüm, askerin birinin elinde yağlı bir çıra vardı. Diğer bir asker de çırasını yakmak isteyince subay, çıra kokusunun her delikten çıkabileceğini, söyleyerek askeri biraz sertçe uyardı. O zaman öğrendim, sa-

vaşçılar yanlarında çıra parçaları taşırlarmış. Aslında daha çok ışığa da ihtiyacımız yoktu, tek çıranın ışığı yeterliydi. Çabucak tüneli geçtik, bizim evin gizli geçit kapısına geldik. Babamın dediği gibi, kolumu kaldırdım, geçidin kapısından on kez sola doğru karışladım, biraz aşağı, biraz yukarı elimi dolaştırırken, parmaklarım minicik bir çıkıntıya değdi, bastım, gizli kapı açılıverdi.

Şimdi çok daha geniş, üstelik aydınlık bir tüneldeydik. Tünelin tepesinden nasıl yapmışlarsa incecik ışıklar süzülüyor, o da tüneli aydınlatıyordu. Burnuma şarap kokusu geliyordu. Hepimiz bir aradaydık, daha çok olmamız gerekmiyor muydu, diye içimden kendime sordum, gözümle askerleri saymaya başladım. Subay ne yaptığımı anlamış olmalı ki, ahırdaki çarpışmada üç askerimizi dağlıların öldürdüğünü söyledi. Üzgündü. Belki de ölümlerine ben neden olmuştum. Nımakı'yı görünce dayanamamış "olamaz," diye bağırmıştım. Düşman da benim sesimi duyup, huylanmış olmalıydı. Çok üzüldüm.

Tünel, görmediğim, ama hayal ettiğim sarayın odaları gibi genişti nerdeyse, kayalara oyulmuş oturma yerleri, içinde sıra sıra şarap testilerinin konulduğu setler vardı. Belki de şarap mahzeniydi burası Nindana'nın annesine, tünelin ucunun nereye çıkabileceğini sordum. Bilmiyordu. Subay kumandayı benden aldı, askerlerinin biraz dinlenmesini istedi. O zaman fark ettim, ben de yorulmuştum. Gerçekten de bacaklarımda çizikler, kan izleri vardı, sürünürken duyduğum sızılar onlardan geliyor olmalıydı. Kayadan oyulmuş sedirlere oturduk. Askerler şarap testilerine bakıyorlardı.

Subay bizim, üç kadının, dönüp eve girmemizi istedi, nasıl olsa gizli kapıyı bulabilir, evimize girer, orada daha güvende olabilirdik. Yanımıza da iki asker verirdi. Saraya giren tüneli bulmuştuk, o askerleri ile giderdi. Nindana'nın annesi bu fikri tuttu önce, sonra "ya dağlılar eve girdilerse," dedi. Olabilirdi, o zaman tehlikenin kucağına kendimizi atmış olurduk. Doğrusu, bizim de onlarla yola devam etmemizdi.

Önümüzde bir bilmece vardı, tünelin ucu nereye çıkıyordu? Subayın tahminine göre, kralın en çok bulunduğu bir yere, örneğin çalışma ya da yatak odasına. Hepimize bu tahmin doğru geldi. Hemen orada bir plan yaptı subay, Ninkilim tünelden ilk çıkacak olandı, kısacık boyu, şeytan gibi kurnazlığı ile en uygundu. Tatlı faremin ağzı kulaklarına varıyordu, çok sevinmişti.

Biraz dinlendikten sonra yola düzüldük. Hâlâ yorgunduk, ama kaybedilecek zamanımız yoktu. Yürürken, bize sonradan katılan yaşlı köylünün çekinerek yanıma geldiğini gördüm. Fısıldar gibi, "küçük hanımım," diyordu kulağıma. Çevresine bakınıyor, benimle konuştuğunu kimsenin görmesini istemiyor gibi bir hali vardı. Ben de ona yaklaştım, ama başım önümdeydi. "Buyur, ne istiyorsun?" Bakındım, Nindana bile farkında değildi konuştuğumuzun. Duymamıştı bizi. Yaşlı köylü kapalı avucunu uzattı: "Lütfen bunu alınız. Kimse görmesin." Neydi o kimsenin görmemesi gereken. Kuşkulanmıştım, bu kuşkuyla olmalı sağa sola bakındım, sonra uzattığı şeyi alıverdim. Bir taş, pırıl pırıl parlayan bir taş. Savaşçıların vahşi dağlılardan aldıkları ganimetler arasında gördüğümüz elmasa benziyordu. Babam onu torbalardan birine bıraktırmıştı.

"Nereden buldun bunu."

"Bulmadım, babanız ganimetleri dağıttırırken torbadan aldım. Değerli bir taşa benziyor, ben yaşlı bir adamım böyle şeyler bana çok gelir. Size yaraşır, lütfen alın."

Taşı hemen uzattım, almayacağımı, onun şansı, hakkı olduğunu söyledim. İnat ediyordu, "hayır," diyordu. "Belki de sihirlidir." Hemen yanımdan ayrıldı, yorulmuş gibi yaparak gerilere çekiliverdi. Elmas taş elimde kalmıştı. Bir şey yapamazdım, geriye dönüp, taşı ona geri veremezdim, hem herkes görür, hem de bu belki bize zaman kaybettirirdi. Taşı avucumda sıkı sıkı tutarak yürüdüm.

Bizim evden saraya kadar yol, yayan oldukça uzundu, kıvrım kıvrım bir yoldu, bahçeler arasından dolanarak uzardı. Tanrıların yurdu gibi, her taraf yemyeşil ağaçlarla,

pırıl pırıl akan, bazı yerlerde küçük çağlayanlar yapan, içlerinde binbir renkli balıkların yüzdüğü sularla, tanrıların gönderdiği cıvıl cıvıl öten kuşlarla, en güzel kokulu çiçeklerle bezenmişti. Bir yanda kışlık bahçeler, bir yanda hayvanat bahçesi, sandalla dolaşılan küçük göller, neler neler... Nindana ile bir gün gizlice kaçmış, bahçeyi gezmiştik. Sonra nöbetçiler bizi yakalamışlardı. Sargon'un kızı olduğumdan cezadan kurtulmuştum. Nindana da benim kölemdi. Babam her gün çift atlı arabasıyla giderdi saraya. Bazı geceler rüyamda saraya girdiğimi, kölelerin bana şerbetler sunduklarını görürdüm. Sabahleyin sevinçle, biraz da hüzünle uyanırdım. Neden bilmem içimde sarayda yaşamak gibi bir tutku vardı, ben saraya aitmişim gibi geliyordu bana. Saraya girebilmek için daha iki yıldan fazla beklemeliydim. On beş yaşıma girmem gerekiyordu, o zaman kral izin verirse, babam beni kraliçeye takdim edecekti. Bana rüya gibi geliyordu kraliçeyi görmek; düşününce bile heyecanlanıyordum. Hatta hiç on beş yaşıma gelmeyeceğim, gibi bir duygu kaplıyordu içimi. Şimdi, hem izinsiz hem de on iki yaşında saraya gidiyordum.

Ne kadar yürüdük bilmiyorum, tünel birden dört tarafı beyaz mermerle kaplı geniş bir salona açılıverdi. İnsanı irkiten bir beyazlık, buz gibi... Titremiştim. Yaşlı köylü gerilerde kalmıştı, biraz sonra o da bu ürküten beyazlığa girdi. Girer girmez de, tünelin salona açılan kapısı gürültüyle yukarıdan aşağıya kapanıverdi. İçeri girerken orada bir kapı olduğunu fark etmemiştik. Çevrede ne oturma yerleri ne de şarap testileri vardı. Şimdi bizimle beraber yirmi üç kişi, sanki canlı canlı bir mezara gömülmüş gibiydik. Babam bundan hiç söz etmemişti, belki o da bilmiyordu. Görünürde kapanan kapıdan başka bir kapı görülmüyordu. Birbirimize göstermemeye çalışsak da hepimiz panik içindeydik. Subaylar, askerler duvarlarda ellerini dolaştırıyorlar, gizli bir kapı arıyorlardı. Duvar mermerinde hiç parça izi yoktu, dümdüz, pürüzsüz. Dört duvar sanki tek bir mermerden yapılmış gibiydi; üşüyordum. Beni üşüten

içimi saran korku olmalıydı. Subay yanıma gelip, babamın içeri nasıl girebileceğimizi söyleyip söylemediğini sordu. "Söylemedi," deyince o yiğit görünüşlü adamın yüzünün sarardığını gördüm. O savaşta ölmeye koşullandırılmıştı, vuruşarak ölmeye, yoksa dört duvar arasında kalarak, havasızlıktan, belki de ezilerek ölmeye değil. Masallarımız böyle duvarların birbirine yaklaşıp içindekileri ezdiğini söylerlerdi. Subay da, oradakiler de küçüklüklerinde böyle masallar dinlemişlerdir kuşkusuz. Evet, ya masallarda anlatılanlar gerçek olursa? Nindana, kulağıma eğildi, "hadi biz de duvarları yoklayalım, onların boyu uzun aşağılara eğilemiyorlar." dedi. Ninkilim'i çağırdım duvarların alt tarafını yoklamasını söyledim. Biz de Nindana ile elimizi duvarlarda gezdirmeye başladık. Daha önceleri olduğu gibi parmaklarımın küçük bir çıkıntıyı hissedeceğini umuyordum. Yoktu, yoktu. Bir an neden evimize gitmedik, diye düşündüm doğrusu. Bu buzdan mezarda ölmektense, evimizde çarpışarak ölmek daha coşkulu olurdu.

Birden ayaklarımın dibinde küçük bir yılan gördüm, Nindana "yılan!" diye korkuyla haykırdı. Askerlerden biri mızrağı ile küçük yılana doğru koştu. "Dur! Yapma!" diye bağırdım. "Susun!" Bu benim minik kara yılanım mıydı?

Herkes kıpırdamadan bana bakıyordu, asker mızrağını çekmişti. Küçük yılana doğru eğildim, bana evimizin gizli kapısını gösteren yılana benziyordu. Ama tüm yılanlar birbirine benzer, boşuna umutlanıyordum. Nindana'nın, benim bağırmamdan yılan belki de korkmuş, halka olmuştu. "Hadi küçük yılanım," dedim sevgiyle. Yılan başını kaldırdı, dilini çıkardı, gözleri bana gülüyordu. Yavaşça süzüldü, duvarın dibine geldi, başını duvara dayadı, kayboluverdi. "Tamam! Kurtulduk," diye bağırmışım Nindana sonradan bana böyle anlatıyordu o günü. Yere uzandım, yılanın kaybolduğu yerdeki küçük deliği gördüm, bir çivi başı kadardı, aslında yılan çok daha kalındı, nasıl gidivermişti buradan? Herhalde o anda yılanın o deliğe nasıl sığ-

dığını düşünecek değildim, hemen küçük parmağımı deliğe dokundurdum, bir gıcırtı duyduk; bir kapı açılıyordu.

Ninkilim öne fırladı, kapı onun geçebileceği kadar açılır açılmaz içeriye daldı. Girmesiyle korkuyla geri çıktı. "Kaplan..." diyordu. Kaplanı biz de gördük kapı tam açılınca boynunda bir, sırtında bir, kafasında bir, üç okla yatıyordu, ölmüştü, her yanı kan içindeydi. Subay, okların vahşi dağlılara ait olduğunu söyledi, demek ki saraydaydılar. Kaplana bakmaktan girdiğimiz yeri görememiştik. Aman tanrım, burası taht odası olmalıydı, her yan altın, gümüşle parlıyordu, yerlerde insanın basmaya kıyamayacağı kabarık tüylü halılar vardı. Odanın dört yanında kocaman gümüş kandiller yanıyor, buhurdanlıklardan nefis kokular yayılıyordu. Babam kralın iki kaplanı olduğunu söylerdi, tahtın iki yanında otururlarmış. Kralın tehlikede olduğunu hissedince ya da kral buyurunca hemen atılır, o tehlikeyi yaratanı ya da kralın öldürtmek istediğini parçalarlarmış. Ürkütücü. Demek ki bu kez kralı koruyamamışlardı. Peki, öbür kaplan neredeydi? Belki onu da öldürmüşlerdi.

Şimdi ne yapacaktık? Subay adamlarını hemen taht odasının dört yanına saldı, kendilerine bir şeyler bulup koltuk, kanepe, ayaklı şamdan gibi, arkasına gizlendiler. Biz de yatak gibi geniş, üstü kuştüyü yastıklarla dolu tahtın arkasına saklandık. Ortalıkta derin bir sessizlik vardı, vahşiler belki de burada işlerini bitirip, herkesi öldürüp gitmişlerdi. İçim cız etti: Annem!..

Subay, askerler, yaşlı köylü, biz, hepimiz ömrümüzde ilk kez gördüğümüz bu görkemli odaya bakıyorduk. Subay yanımızdaydı, burasının taht odası olduğunu sandığımı söyledim, değilmiş, bir kez taht odasına girmiş, taht odası çok daha büyükmüş, burası belki de kralın dinlenme odası olabilirmiş.

Yine aynı soru başımızda dönmeye başladı. Şimdi ne yapacaktık? Karşımızda iki, bizim arkamızda da bir kapı vardı. Buraları bir yerlere açılıyor olmalıydı. Subay, Ninki-

lim'i çağırdı, yavaşça kapıları açıp, nereye açıldıklarını öğrenmesini istedi. Ninkilim yerinden fare gibi fırladı, önce bir kapıyı araladı, baktı kapadı, sonra diğer kapıyı açtı, kapadı, yanımıza geldi. Kapılar uzun koridorlara açılıyormuş. Koridorların ucunda ikişer dağlı nöbet tutuyormuş. Subay hemen planını yaptı, tam karşımızdaki kapıya üç kişi ayırdı, biri kapıyı hızla açacak, diğer ikisi nöbetçileri oklayacaktı. Nöbetçiler yere düşünce savaşçıların tamamı koridora koşacaklardı. Bizim yanımıza bir asker bırakıyordu, hiç yerimizden kıpırdamayacaktık. Plan, askerlere fısıltıyla anlatıldı, üç asker hızla kapıya gittiler, tam bu sırada yandan bir gürültü duyuldu, gizli bir kapı açılıyordu. Ninkilim belinden çıkardığı bir bıçakla ileriye fırlamaya kalktı, sırtından yakaladım, elimden elmas taş düştü, Ninkilim de görmüştü taşın düştüğünü, eğilip elması tam yerden avucuma almıştım ki açılan kapıdan korkunç bir homurtu duyuldu, bir kaplan arka ayaklarının üzerine kalkmış, ateş gibi gözlerinden fışkıran ölümle üzerimize saldırmaya hazırlanıyordu. Kaplanın boynunda kalın bir zincir vardı, zincirin diğer ucunda da annem, boynuna takılı bir boyundurukla kaplana bağlı.

Ninkilim'i tutmak için ayağa kalkmış, tahtın arkasından çıkmıştım. Annem iki eliyle sarıldığı zincirden kaplanı zaptetmeye uğraşırken beni gördü. "Enheduanna!" diye haykırdı, ben de "anne!" diye bağırdım, koşmak sarılmak istedim, bu sırada kaplan annemi yere düşürdü, sürüklemeye başladı, sonra arka ayaklarının üzerinde yükselerek ileriye, üzerime doğru atıldı, korkuyla bağırarak geri çekilirken düştüm, Ninkilim'e çarptım, elindeki elmas ağzıma, giriverdi. Ölmüştüm, hem de annemin getirdiği kaplanla... Gözlerimi kapadım.

Bir sessizlik oldu, kaplanın homurtusu duyulmuyordu. Gözlerimi açtım, kaplan yerde kedi gibi yatıyordu. Elması nerede ise yutacaktım, boğulabilirdim, ağzımdan çıkartmak istedim, yerde kedi gibi yatan kaplan hırlamaya, ön ayaklarının üzerinde doğrulmaya başladı, gözlerini bana dikmişti. Saldıracaktı. Gözlerim kaplandaydı, elması yut-

mayayım diye dilimin altına koydum, kaplan yine yere uzanıverdi.

Annem kaplanın boynundaki zincirin uzunluğu boyunca koştu geldi, ağlıyordu, sarıldık; konuşamıyorduk. Sevgiden, sevgiye kavuşmaktan kaplanı unutmuştuk, ama o bizi unutmamıştı. Usul usul hırlıyordu. Askerler yaylarını gerdiler, annem bağırdı: "Sakın yapmayın! O sakinleşecektir, ilk attığınız okta beni parçalar."

Neler olduğunu sormak istiyordum. Konuşmayı denedim, elmas taş dişlerime, damağıma çarpıyor, sesim, kelimelerim bir tuhaf çıkıyordu. Neden annem bir kaplana bağlıydı? Düşündüğümü duymuş gibi, "tutukluyum Enheduanna" diyordu. "Sonra anlatırım." O sırada ben de elması yutma korkusundan, ağzımdan çıkarttım, elime aldım. Kaplan yeniden horlamaya başladı, elmasa mı kızıyordu, bilemedim, koynuma atıverdim. Kaplanın hırlaması durdu, uzandı yattı. Gözü ölü kaplandaydı.

O anda beni kurtaranın elmas taşı olduğunu anladım. Yaşlı köylü, sihirli olabilir, demişti. Elmas içimde, ağzımda, koynumda olmalıydı. Bu elmasa benden çok yaşlı köylünün ihtiyacı olabilirdi, ona geri vermeliydim.

Annem ilk defa ölü kaplanı görüyordu. "Öldürmüşler eşini," diye bir çığlık attı. "Ah anladım, neden size saldırmak istediğini, eşini siz öldürdünüz sandı. Aslında bir fırsat bekliyordu, beni parçalamak için."

"Nasıl anne?"

"Kral işkence ile öldürtmek istediği kişileri kaplana bağlar, sonra onu kızdıracak bir şeyler bulunur, kaplanda kendine bağlı olanı parçalar."

Neler duyuyordum tanrılarım.

"Biz içeri girdiğimizde o kaplan ölüydü anne," derken ayaklarım beni yatan kaplana doğru sürükledi. Korkusuzca yanına gittim, yaklaştım; neden yapıyordum bunu o anda bilmiyordum. Biraz önce bana saldırmaya kalkmıştı, ben onun yanına gidiyordum. Belki koynumdaki elmas cesaret vermişti. Yanına diz çöktüm, başını okşadım, o da kedi gibi ellerimi yaladı. Sonra birden ayağa fırladı, zinci-

rini zorluyordu, ölü kaplana gitmek istiyordu. Annemi sürüklemeye başlamıştı. O ana kadar bir şey söylemeyen, yapmayan subay, aslında herkes dilini yutmuş, tüm hareket yeteneklerini kaybetmiş gibiydi, hemen koştu, annemin düşmesini engelledi. "Bu zinciri boğazınızdan çıkartmalıyız," diyordu. Kaplan eşinin yanına gelmişti; inliyor gibiydi, belki de ağlıyordu. Eşinin başındaki, vücudundaki kanları yalıyordu... Bir yandan da elini ölü kaplanın üzerine koyuyor, okşuyordu sanki. Hepimiz durmuş eşinin kanlarını temizlemeye çalışan kaplana bakıyorduk. Belki de onun canlanacağını umuyordu. Gözlerim yaşardı, başımı kaldırdım, anneme, Nindana'ya, askerlere baktım, subaya baktım, hepsinin de gözlerinde nem vardı; savaş içinde bir kaplanın sevgisi bizleri ağlatıyordu. Kim bilir kimler ağlıyordu şimdi; vahşi dağlılar, kimleri babasız, annesiz, evlatsız bırakmıştı.

Subay, "durmayalım," dedi. İki asker çağırdı, "kırın, çözün şu boyunduruğu," diye buyurdu. Askerler anneme zarar vermemeye çalışarak, kılıçları ile tahta boyunduruğu kestiler; annem kurtulmuştu. Kaplan kuzu gibi eşinin yanında yatıyordu.

"Kralımız, kraliçemiz güvende mi?"

Soruyu subay soruyordu. Kralın tutuklattığı bir kadına. Annem, hiç oralı olmadı. "Evet, yeraltı sarayında," diye yanıtladı. "Beni kovdu, kaplanı yanıma vererek."

Subayın aklı kraldaydı. Ama annemin boyunduruğunu kırdırarak krala da karşı gelmişti.

"O zaman siz çocukları alın, oraya götürün. Onlara bir yer bulursunuz değil mi?"

"Oraya gidemem, ama başka güvenli bir yer biliyorum. Yalnız size gizli kapının nasıl açıldığını öğreteyim, gerekebilir."

Annem subayın çıktığı yere yürüdü, duvarda bir yer gösterdi. Sonra bize, "hadi gelin," dedi, "kaplanı da alalım, zararsız artık, belki bize faydası dokunur." Kaplanın başını okşadım, sarıldım öptüm, o da elimi yaladı. Yine de eşinin yanından zorlukla ayırdık.

Subay, planını yeniden uygulamaya koyarken ben, Nindana, annesi, Ninkilim, kaplan, annem kapıya doğru yürüdük. Tam içeriye girerken subay, yaşlı köylüyü de peşimizden kapıdan itelemeye çalıştı, o direniyordu. Direnmesi uzun sürmedi, subayın hücum etmek için düşündüğü kapıdan birkaç vahşi dağlı göründü, oklarını bize doğru savurdular, yaşlı köylü yere yıkılıverdi. Bir zehirli ok sonu olmuştu. Bizim askerler, dağlılara hücum ederek hepsini yok ettiler ve kapıdan kayboldular. Bağırmalar, kalkan sesleri geliyordu. İnanna onların yardımcısı olsun.

Yaşlı köylüyü bırakıp içeri girdik. Elmas bende kalmıştı, onu artık geri veremezdim. "Teşekkür yaşlı köylü, gölgen kıvansın."

Saraya giriyordum, heyecanlanmıştım. Bir yeraltı sarayı olduğunu ilk kez duyuyordum. Kraliçe ile kralı göremeyecektim, görmek de istemiyordum. Ama yine de o bizim kralımızdı, belki bilmeden anneme kötülük yapmak istemişti, ama neden?

Geniş bir salona girmiştik, biraz önce geldiğimiz yerden hiç farkı yoktu. Tam ortada kralın kraliçenin tahtları vardı; gümüş şamdanlardan, dalgalı, gümüşi bir aydınlık yayılıyordu. Yağ kokusu yoktu, gizli deliklerden, bacalardan dumanlar, kokular çıkıyor olmalıydı.Uzun tüylü koyun derisi kaplı kanepeler, koltuklar duvarların kenarına dizilmişti, çok rahat olmalılardı. Yerler mermer döşeliydi.

Kralımızı görüp göremeyeceğimi anneme sordum. "Hayır," dedi. "Yaşlı kralımız, kraliçemiz çok yorgunlar, dinleniyorlar. Vezirimiz öldürüldü, sadece üçümüz buraya kaçabildik. Ama neden beni tutuklattı hâlâ anlayamadım. Kraliçe çok üzüldü. Sonra Nindana'nın annesine döndü, bir kapıyı gösterdi; "orası aşevi, gidip çocuklara bir şeyler hazırla, hepinizin karnı açtır." Bana da "ben biraz sonra dönerim. Kralın yanına gidiyorum, korkma bana bir şey yapamazlar, ben onlardan güçlüyüm, çok yaşlılar biliyorsun. Kaplan senin yanında kalsın. Kraliçeye yardım etmeliyim." Annem bir kapıyı açtı ve ardında kayboldu. Kraliçeyi çok seviyor olmalıydı.

Annem karnınız açtır, deyince, aç olduğumu anladım; yalnız ben değil, hepimiz. Hep birlikte aşevine koştuk. Gitmeden kaplanı zincirinden ağır bir kanepenin bacağına ne olur ne olmaz, diye bağlamayı da ihmal etmedim. Nindana'nın annesinin bize bir şeyler hazırlamasına sabrımız yoktu, gördüğümüz yiyeceklere saldırdık. Aman tanrılarım, neler vardı neler: Meyveler, tatlılar, haşlanmış tavuklar, iste kurutulmuş etler, balıklar, neler... Hepimiz kendimize birer tabak bulup doldurduk, her şeyden tıka basa yedik. Salona döndük; kaplana da kocaman bir but getirdim, ağzını şapırdatarak yedi; o da heyecanlı bir gün geçirmiş olmalı ki etini yedikten sonra bağladığım zinciri şıngırdatıp kanepenin ayağının dibine uzandı, gözlerini kapadı. Biz de dinlenmeliydik; Nindana'nın annesi, babası, Ninkilim hepimiz yaldızlı, derin, geniş, yumuşak kanepelere uzandık; Nindana yanımdaydı, aynı kanepedeydik, kaplan kanepenin dibinde. Nindan'a ile birbirimize sarıldık, ilk kez bu denli yakındık birbirimize, saçlarımız yüzümüzü okşuyordu, tenimizin sıcaklığı birbirine karışmıştı, mutlu hissediyordum kendimi. Mutluluktan ya da yorgunluktan ya da çok yemekten ikimiz de uyuya kaldık.

Kanepenin hızlı hızlı sarsılmasıyla uyandım, kaplan ayağa kalkmış hırlıyordu. Ağzı açık, kocaman sivri dişleri önüne çıkanı parçalamaya hazır gibiydi. Dışarıdan gürültüler geliyordu; kaplan artık hırlamıyor, insanın tüylerini diken diken eden sesiyle haykırıyor, zincirini zorluyordu. Eğildim, başını, "sakin ol, sakin ol," diye sıvazladım. O sustu ama, dışarıdan gelen gürültüler daha da arttı. Ne oluyordu, Gutiler yeniden sarayı mı basmışlardı, diye korkuyla düşünürken "Zafer! Zafer!" çığlıklarıyla salona başlarında kaçak subayla askerler, bizim askerlerimiz doluverdi. Avazları çıktığı kadar bağrışıyorlardı: Korkunç bir gürültü vardı. Bir yandan kaplanı sakinleştirmeye, bir yandan da ne olduğunu anlamaya çalışıyordum. Nindana ile annesi de kanepede büzülmüş, soran gözlerle bana bakıyorlardı.

Askerler, "Sargon! Sargon!" diye babamın adını gırtlaklarının son gücüyle haykırıyorlar, ardından "yaşasın Kral, yaşasın kralımız!" diye hep bir ağızdan tempo tutuyorlardı. "Özgürlük Kiş'te, Kiş özgürlüğümüz."

Uyku sersemliğiyle, önce daha çok korku ile bir süre birbirimize bakındık. Sonunda sözcüklerin anlamını kavramaya başlamıştık. Düşman yok edilmişti. Babam zafer kazanmıştı. Kiş yine Sümerlilerin, Akadlılarındı. Nindana ile sarıldık, Ninkilim geldi yanımıza, ayaklarının ucuna basarak kollarını belimize dolamaya çalıştı; ancak kalçalarımıza yetişebildi; yine de üçümüz kollarımızı birbirimize doladık, Nindana'nın annesi uzun kollarıyla üçümüzü birden sardı. Kaplan da anlamış gibi hırlamasını bırakmış, sandaletten taşan ayak parmaklarımı yalamaya başlamıştı.

Annem neredeydi, babam neredeydi? Kralımız zaferi duymuş muydu, diye düşünürken, annem kapıda belirdi. Kaplan anneme doğru gitmek istedi, hemen başını okşadım, kuzulaştı. Annem duyduklarının gerçek olup olmadığını, subaya soruyordu. Sonra yanımıza geldi. Bize sarıldı.

"Kralımıza, kraliçemize haber vereyim!" diyerek geri döndü. Fakat gidemedi, kraliçemiz, kralımız salona girmişlerdi. Aman tanrım çok yaşlıydılar, ayakta bile zor duruyorlar, gibi geldi bana. "Yaşasın kralımız," haykırışlarını duymuş olmalıydılar. Herkes, biz, askerler dizlerimizin üzerine çöktük. Başımızı hafifçe kaldırarak kralımızı, kraliçemizi gözlerimizle selâmlıyorduk. Annem koştu, kraliçemizin ayaklarına kapandı, ama kraliçemiz güç bela eğilip onu omuzlarından tutarak kaldırdı.

"Sümer'e kutlu olsun!"

Yaşlı kralımız konuşuyordu, sesi titreyerek çıkıyordu.

"Bütün suçluları affediyorum."

Kral, yineliyordu, "bütün suçluları..." sonra etrafına bakındı.

"Sargon nerede? Yoksa öldü mü?"

Subay, hafifçe ayağa kalktı. "Yüce kralımız, Sargon komutanımız oldu. Aslanlar gibi savaştı."

Kralımız sabırsızlanmıştı.

"Söyle be subay, ne oldu Sargon'a"

Subay kekeliyordu:

"Efendimiz, tüm vahşi dağlıları yok ettik. Yalnız haydutların başlarını kaçırdık. Sargon, "onu yakalamalıyım," diyerek bizden ayrıldı. Bir daha da göremedik. Düşmanı yok ettikten sonra, aradık, kentin dört yanını aradık. Fakat bulamadık."

"Öldü mü?"

Kralımız, babamı "öldü mü?" diye sorarken sesinde bir hüzün, üzüntü yok gibi geldi bana. Sanki babamın ölüm haberini bekler gibi bir hali vardı. Ninkilim yavaşça bir iskemlenin üzerine çıktı, kulağıma ağzını yaklaştırdı: "Hayır ölmemiştir, biz buluruz Enheduanna, üzülme, güven bana." Hem Ninkilim'i dinliyor, hem kralımıza bakıyordum. Sorusuna yanıt alamayınca, yürüdü, tahtına gelip oturdu: O yaşlı sesiyle bağırdı: "Yaşasın Sümer!"

Salondakilerin hepsi krala yanıt verdiler: "Yaşasın Sümer! Yaşasın kralımız! Yaşasın kralımız Urzababa!" Gök gürlüyordu sanki. Üçer kez tekrarladılar. Babam unutulmuştu. Onlar, "Ur za ba ba, Ur za ba ba," diye tempo tutuyorlardı.

"Ninkilim! Nindana," diye inledim. Babam ölmüş müydü? Onlar bana sarılırken, annemin yere yıkıldığını gördüm, kıvranıyordu. Acıyla kıvrandığı belliydi. Kimse annemle ilgilenmiyordu, hatta annemi çok sevdiğini sandığımız kraliçe bile. Kralın da, kraliçenin de yüzleri gülüyor, gözleri parlıyordu. Kralın huzurunda nasıl anneme yardım edecektim, bilemiyordum. Ama onun yerde kıvrandığını görmek, kralın buyruğu olmadan bir şey yapamamak yüreğimi burkuyordu, ama artık beklemeye tahammülüm kalmamıştı. Annemi öyle yerde kıvranırken bırakamazdım. Kaplan yanımdan ayrılmış, annemin eteklerinin dibinde bir şeyler yalıyordu, "Yaşasın kral," haykırışları ortalığı çınlatıyordu.

Kral elini kaldırdı. "Susun, yeter!" diye bağıranları azarladı. Herkes sustu. Ben iki adım atıp hemen annemin

yanına diz çöktüm, başını kaldırdım. Annemin gözleri gülüyordu, evet biraz hüzünlü gibiydi ama, yine de gülüyordu. Babamın ölümü annemi de mi sevindirmişti? Amam tanrılarım, ne biçim bir dünyada yaşıyorduk. Benim peşimden, Nindana, annesi, Ninkilim de koşmuşlardı, kralın iznini almadan.

"Enheduanna, üzülme yavrum, Sargon'umun yavrusunu getirdim... Bak."

Eteğini kaldırdı, bir oğlan bebeği üzerine bulaşmış kanla yerde yatıyordu. Kaplan yerdeki kanları bitirmiş, bebeği yalamaya başlamıştı. Ne yapacağımı şaşırdım, bir yandan da korkudan ağlamaya başladım, ne kaplanı çekebiliyor ne de bana kısık gözlerle bakan bebeği elleyebiliyordum, ama gözyaşlarım sanki tuzlu değil tatlıydı. Ölüm ve doğum, acı ve sevinç...

Nindana'nın annesi, hemen kanları yalayan kaplanı çekti, bizi de "çekilin çocuklar," diyerek bizi kenara itti. "Göbek bağını dişlerimle koparacağım," Nindana'nın annesini göbek bağını kesmek için eğilirken, kaplan ondan daha hızlı davranmış, bir çırpıda göbek bağını o keskin dişleriyle parçalayıvermişti. O denli hızlı olmuştu, bir yıldız kayması hızıyla kaplanın atıldığını sonra, ağzına aldığı parçayı yuttuğunu görmüş, ne korkmaya ne de kaplan bebeği parçalayacak diye bir düşüncenin bile kafamızdan geçmesine zaman kalmıştı. Sadece hayretle, belki de ağızlarımız bir karış açık, gözlerimiz yerinden fırlamış olanları seyretmiştik. Yine de o kısacık anda herkes kaskatı, taş kesilmişti, belki o an kalplerimizin üzerine bir ok fırlatılsa, göğsümüze saplanmaz, kırılırdı.

Olan olmuştu, tanrılarımız bize bir mucize göstermişlerdi, gözlerim doluyordu; yanız benim değil o katı, savaştan çıkmış askerlerin bile. Nindana'nın annesiydi içimizde ilk kendine gelen, anneme "uzanınız efendim," dedi. "Ne mutlu size, bir kaplan yavrusu doğurdunuz." Sonra, herkes şaşkın şakın olayı izlerken o sakin sakin gidip kanepelerin birinden bir yastık alarak annemin başının altına

koydu, bir yastığı da güçlü parmaklarıyla parçalayıp bebeğe sardı. Annem korkulu gözlerle krala bakıyordu; kralın yuvalarında içine kaçmış ışıksız gözleri de düşmanca anneme, bebeğe saplanmıştı. Belki de kaplan atıldığı zaman bebeği parçalayacak sanmış; bir Sargon'dan daha kurtulduğuna sevinmiş, kendi kaplanının göbek bağını parçalamakla bebeği, küçük Sargon'u hayata getirişinden mutsuzluk duymuştu. Kralın anneme, bebeğe bakışları, babamın öldüğü ihtimalinde tepkisiz kalmasından olsa gerek, o an içimde bunları uyandırıyordu. Gelişen olaylar, hislerimde yanılmadığımı ilerde bana gösterecekti.

Nindana'nın annesi bebeği havaya, başının üzerine kaldırıp, "yüce kralımız, küçük Sargon geldi," diye bebekle krala doğru bir iki adım attı. Sanırım, bu mutlu olaya kraldan bir armağan bekliyordu. Evet, bir armağan geldi: Ölüm buyruğu. Askerlerin de hep biz ağızdan, "Yaşasın Sargon, yaşasın küçük Sargon!" diye bağırmaları kralın öfkesine tuz biber oldu belki de. Gözlerim bir annemin endişeli yüzünde, bir bebekte, bir kralın sürülmüş tarla gibi derin saban izleri taşıyan yüzünün iyice kararmış çukurlarındaydı. Kralın elini kaldırdığını gördüm; hepimiz sustuk.

"Kralının huzurunda doğuran o saygısız kadını götürün buradan," diye kralın sert sert bağırması kulaklarımda gök gürültüsü gibi yankılandı.

"O haddini bilmez köleyi de öldürün!"

Nindana'nın annesinin öldürülmesini buyuruyordu. Bağıranlar susmuş, kışın kuzeyden esen bir rüzgâr altında çıplak kalmış gibi herkes ölüm buyruğu ile sanki donmuştu. Tek bir ses duyuluyordu sadece: Kaplanın hırlaması. Başını krala çevirmiş, sivri, keskin dişlerini gösteren koca ağzını açmış krala hırlıyordu. "Ölüm," onun alıştığı, bildiği sözcüktü; bu kez "ölüm"ü buyuran kendi sahibine hırlıyordu.

Annemin gözlerinin kraliçeyi aradığını fark ettim. O gözlerini tavana dikmiş, gülümsüyordu. Biraz önce "bütün suçluları affettim," diyen kral, anneme "saygısız kadın," diyor ve ölüm buyruğu verebiliyordu.

Nindana'nın babası ileriye doğru bir adım attı. Sonra durdu, yüzünde çaresizliğin acısı vardı. "O köle değil, Sargon Efendimiz özgürlüğünü verdi," gibilerden bir şeyler mırıldandı. Sesi çıkmıyordu; sanki boğazında sözcükler üst üste binmiş sesinin ağzından çıkmasını engelliyordu. Nindana'nın babasını kimse duymamıştı ama koskoca salon ölümün sessizliğine bürünmüştü. Hiç kimse yerinden kıpırdamıyor, ağzını açamıyordu. Kral, yeniden "çabuk olun!" diye buyurdu. Askerler, subaylarına baktılar, bir subay başıyla "evet" imi yaptı; dört asker öne çıktılar. Nindana'nın annesi bu acıyla karışık sevinç içinde elinde olmadan coşmuştu, bunun cezası ölüm olmamalıydı. Ama o kralın emrini duymamış gibiydi, bebeği hâlâ başının üstünde tutuyordu, üstelik o artık köle değildi, babam ona özgürlüğünü vermişti, o da her Sümerli gibi özgürdü. Özgür olmanın heyecanı ile olsa gerek, "Yaşasın küçük Sargon!" diye yeniden bağırdı, askerlere döndü, "Yaşasın kumandanınız Sargon!" diye bir kez daha bağırdı. O zafer coşkusu içinde askerler de "yaşasın Sargon!" diye bağırmaya başladılar. Askerler, doğuran kadının Sargon'un karısı olduğunu kuşkusuz anlamışlardı, ama kralın babama karşı benim hissettiğim kötü duygularından habersiz olduklarından coşuyorlardı. Eğer bilseler, kraldan korkar bağıramazlardı.

Askerler, "yaşasın Sargon," diye bağırırlarken, salonun dip kapısı açıldı. Babam o koca bedeniyle kapıda beliriverdi. Sevincimden düşüp ölecektim, babam sağdı, İnanna babamı korumuştu. Teşekkürler Tanrıçam! Babam, olanlar hakkında hiçbir şey bilmiyordu; kendisinin gözden çıkarıldığından, çoktan unutulduğundan, annemin tutuklandığından haberi yoktu. Askerlerin coşkusu onu da heyecanlandırmıştı, o tüm iyi niyetiyle askerlere yanıt olarak, "Yaşasın Sümer! Yaşasın kralımız!" diye gür sesiyle haykırdı, sesi dalga dalga salonu çınlatıyordu. Askerler babamı görünce daha çok bağırmaya başladılar. "Sargon döndü, kumandanımız döndü, yaşasın Sargon!"

Babam elini kaldırdı, askerleri susturdu. Kendisine gösteri yapılmasından rahatsız olmuş gibiydi. "Hepimiz Sümer için savaştık, yüce kralımız için savaştık. Milyon Sargon feda olsun Sümer'e. Yaşasın kralımız! Yaşasın Kraliçemiz!"

Askerler bu kez de yeniden "Yaşasın kralımız! Yaşasın kraliçemiz!" diye haykırmaya başladılar..

Babamın sol omzundan incecik kan akıyordu, giysileri kıpkırmızı kan içindeydi. O askerlerin açtığı aralıktan bağrışmalar arasında yürüdü, yürüdü, kralımızın önünde diz çöktü:

"Yüce kralımız, Sümerliler sarayın önünde toplandılar, sizi, kraliçemizi görmek istiyorlar. Size sevgilerini, saygılarını, bağlılıklarını iletmek istiyorlar. Lütfen onlara Sümer'in yüce kral ve kraliçesi ile birlikte dimdik ayakta durduğunu gösteriniz," diye yüksek sesle, askerlerin de duyabileceği kadar yüksek sesle konuştu.

Kral şaşkın gibiydi, yine de ayağa kalktı, elini kraliçeye uzattı.

"Gidelim," dedi. Sonra durdu, diğer elini babamın omzuna koydu, "Sargon, bir oğlun oldu, adını bugünün anısına Rimuş koydum, sonra gel, sevgili eşini dinlendir," diye buyurdu. Biraz önce kralın önünde doğum yapan saygısız kadın, şimdi sevgili eş olmuş, dinlendirilmesi buyuruluyordu. Nindana'nın annesi için verilen buyruk çoktan unutulmuştu. O zaman bunları anlayacak yaşta değildim. Şimdi dünyanın tüm olanaklarının, aşktan, sevgiden, saf duygulardan yoksun gücün, güçlüler yanında olduğunu çok iyi görüyorum. Ama aşkın, sevginin gücünün de bütün sahtekârlıkları, kalleşlikleri, düzenbazlıkları, hainlikleri yeneceğine inanıyorum. Sevdiğimiz kadar varız, sevdiğimizce temiz, hilesiz, sevdiğimiz kadar yüceyiz.

Babam şaşkın gözlerle kralın gösterdiği yere baktı. Nindana'nın annesi hâlâ başının üstünde tuttuğu bebeği babama uzattı. Babam sevinç içindeydi, bebeği kollarına alırken vazgeçti. "Kan içindeyim, sonra koklarım," dedi,

"nerde benim eşim?" Başını krala doğru çevirdi. "Kralım izninizle, eşimi kutlamak istiyorum."

Kral başıyla onayladı, babam yerde yatan anneme yaklaştı, yanaklarından öptü, o koca adamın gözlerinde iki damla yaş gördüm. Annem, "yaralısın," diyordu.

Babam ayağa kalktı, "Sevgili eşimi içeriye götürün dinlensin, sonra eve getirirsiniz." diye Nindana'nın annesine buyurdu. Arkasını döndü, kralın yanında yürümeye başladı. Kral bir an durdu, "Sargon, bana içki getir!" Sırası mıydı şimdi, ama o kraldı. Babam birden salondan çıktı; iki, üç göz açıp kapama geçmeden altın bir kupada krala içkisini sundu. Kral kupayı almadı: Babamın yüzüne baktı. O zaman babam, kupayı ağzına götürdü, bir yudum içti, sonra krala uzattı; zehirli olmasından mı kuşkulanmıştı?

Biz de. Nindana ile ben annemle gitmek istedik. Fakat sarayda bir yere girmek için izin gerekli olduğunu biliyorduk. Bu karmaşada kimse farkında olmazdı aslında ama çocukluğumuzdan olsa gerek, kralın peşinden gitmek bize daha heyecan verici geldi. İşin gerçeği pek de düşünecek halde değildik. Nasıl olsa eve gelecekti annem. Annem, Nindana'nın annesi, kaplan arkamızdan bakarlarken Ninkilim, Nindana, ben, üçümüz el ele kralın peşinde yürüdük. O koca kalabalığı da görmek istiyorduk. Askerler artık Sargon'un kızı olduğumu biliyorlar, bana saygıyla yol veriyorlardı.

Sarayın balkonuna doğru giderken Nindana bana, annemin bebek beklediğini niye ona söylemediğimi soruyordu. Bilmiyordum ki, annemin hamile olduğunu hiç anlamamıştım, belki de bol giysiler giydiğinden. Bana da hiç söylememişti, bir kardeşim olacağını. Şimdi çok mutluydum. Bir an önce eve dönüp kardeşimi koklamak istiyordum. Acaba kaplan da artık bizimle mi yaşayacaktı? Evde koca bir kedimiz olacaktı. Ailemiz büyüyordu, Rimuş ve kaplanla. Rimuş kaplanın kan kardeşi sayılırdı, onun göbek bağının minicik yıldızları kaplanın damarlarında dolaşıyordu.

Balkona önce babam çıktı, gür sesiyle konuşmaya başladı. Sonradan anlattılar babamın sesi Kiş'in kale duvarlarının ardında bile duyulmuş.

"Sümerliler, yüce kralımız vahşi dağlıları, Gutileri yok etti. Size, tanrıların kutsadığı Sümer'in bol sulu, bol tahıllı topraklarını yeniden armağan etti. Evlerinizde mutlu, karınızın göğsünde huzurlu olacaksınız, çocuklarınızın gözlerindeki neşeyi yeniden sizlere geri verdi. Artık üzülmeyecek, kederlenmeyecek barış ülkesi Sümer'de tohumlarınızı ekecek, biranızı yapacak, Enki Babanın ırmaklarındaki balıkları bol bol yeniden yiyeceksiniz. Mabetlerimizde tanrılarımıza yakaracak, onlara armağanlar sunacaksınız. Dans ediniz, aşk şarkıları söyleyiniz kralımıza teşekkür ederiz. Yaşasın Sümer! Yaşasın kralımız! Yaşasın kraliçemiz."

Binlerce kişiden korkunç bir uğultu yükseldi. Davullar çalıyor, atlar kişniyor, boğazlar yırtılırcasına "Yaşasın kralımız, Ur za ba ba, Ur za ba ba!" diye bağırıyordu. Babam elini kaldırdı. "Kralımız geliyor," dedi, kenara çekildi, hemen arkasında oturan kral halkın kendisini görebilmesi için ayağa kalktı. Kalkmasıyla bir ok göğsüne saplandı. Yanına gelmeye çalışan kraliçenin göğsüne de bir ok saplandı. İkisi de yere yıkılıp, hemen öldüler. Buz kesmişti ortalık. Binlerce kişi taşlaşmıştı sanki. Gözlerinin önünde kralları, kraliçeleri öldürülmüştü. İlk kendine gelen babam oldu, okları atanı görmüş ya da yerini tahmin etmiş olmalı ki, kalabalığa bağırdı: "İşte orada, yakalayın. Ağacın üzerinde." Kolu ile bir ağacı gösteriyordu.

Kalabalık birden kaynadı, bütün gözler ağacın üzerine çevrildi: Bir adam bir eliyle ağacın bir dalını yakalamış, öbür elindeki yayını sallıyordu. Kalabalığın üzerine geldiğini görünce kolunu sallayarak "durun!" diye bağırdı. "Kaçmaya çalışmayacağım, kaçamam da zaten. Ben zehirli okumu Sargon'a nişanlamıştım, ama o çekilince okum kralınıza, ikinci okum da kraliçenize saplandı. Sargon bizim kralımızı, başımızı öldürdü. Öç almak istemiştim. Öç!!!!!!!!!"

Adam bunları söyledikten sonra yayını fırlattı, hançerini çekti, kalbine saplayıverdi, ağaçtan aşağı tepetaklak düştü. Adama nişanlanan yüzlerce ok hedefini bulamadan birbiri ardına ağaca saplandı. Ruhları kin bürümüş Sümerliler yaralı adamın üzerinde atıldı, Guti bir anda yok oldu, paramparça edilmişti taşla, sopayla, kılıçla.

Sessiz bir uğultu vardı. Başlar önde, sağda, solda, balkonda, yerdeki parçalanmış et, kemik yığınında şaşkın dolaşıp duruyordu. Koskoca kara bir bulut göğü kaplamıştı; sevgi, hoşgörü ışığı karanlıkta boğuluyordu. Kralla kraliçe balkonda yan yana yatıyorlardı. İkisinin de gözleri kocaman kocaman açıktı.

Kalabalıkta kimse yerinden kıpırdamıyor, konuşmuyor ama yeri, göğü acıtan bir uğultu tepemizdeki karabuluta kadar yükseliyordu. Böyle ne kadar geçti bilmiyorum; babam eğilip okları çıkardı, kralla kraliçenin gözlerini sıvazladı. Şimdi uyuyor gibiydiler. Göğüslerinde madalya gibi bir kan lekesi vardı.

Babam ayağa kalktı. Kolunu havaya kaldırdı. Konuşmaya başladı, sesi acıyordu. O kralı, annem kraliçeyi çok seviyordu.

"Gölgeleri kıvansın. Yarın onları yeraltı diyarının tanrılarına, kral ve kraliçe olarak yollayacağız. Tapınakta toplanalım. Şimdi evlerinize gidiniz."

Kalabalıktan homurtular yükselmeye başladı. Babamın sözlerine karşı geliyor gibiydiler. Kimse yerinden kıpırdamıyor, içlerinden birinin bir şeyler söylemesini ya da bir şeyler yapmasını beklercesine birbirlerine bakıyorlardı. Sarayın bahçesi ayaklar altında harabeye dönmüştü, çiçekler çiğnenmiş, havuzlar parçalanmıştı, Gutilerin verdiği zarara Sümerliler de katılıyordu şimdi, ellerindeki kılıçları, baltaları ağaçlara sallıyorlar, ezilmemiş çiçekleri çiğniyorlardı, hırs içindeydiler. Kralları, kraliçeleri öldürülmüştü, üzüntülüydüler, acı çekiyorlardı, ama hırslarının nedenini anlamama olanak yoktu. Babam da şaşkın gibiydi, bir şeyler yapılmazsa bu adamlar anlayamadığım hırslarını başka

yollardan çıkartabilirlerdi. Başsız kalmışlardı, kral yaşlı da olsa onların saydığı, buyruklarına uydukları, onlar için tanrıların gönderdiği biriydi. Babam elini kaldırdı, "Sümerliler, sakin olunuz, evlerinize gidiniz, kralımızın kraliçemizin öcünü aldınız," diye bağırdı. Bekledikleri babamın sesiydi sanki, homurtular arttı. Balkona yakın olanlardan birisi elini kaldırdı, "hey Sargon, sen ne diyorsun?" diye bağırdı. "Kur'un krala, kraliçeye gereksinimi yok. Orayı da mahveder bunlar."

Ok yaydan çıkmış gibiydi; herkes bir ağızdan bağırıyordu sanki: "tapınaklarımız bakımsız, yollarımız çamur, kral dediğin keyfini sürüyordu, bize hiç baktı mı?"

"İyi ki öldüler."

Yadsımalar sürüyordu: "Kanallarımızda su yok, tarlalarımız susuzluktan kurudu, o sarayında birasını bol bol içti, halkına baktı mı hiç de Kur'a, kral ve kraliçe olarak yollayacağız. Yakın gitsin, küllerini çöle savurun."

"Okullarımızda öğretmen yok, çocuklarımız eğitimsiz kaldılar."

"Ölenlerimiz onun yüzünden öldü. Kahretsin!"

"Tapınağımız bile yıkık, dökük."

"Açız! Açız! Bize ekmek gerek, iş gerek!"

Binlerce kişi açız, diye bağırmaya başlamıştı. Babam iki kolunu da kaldırdı, "susun! Susun! Beni dinleyin!" diye bağırmaya başladı. Kalabalık biraz sakinleşince konuşmaya başladı:

"Dediklerinizin hepsini biliyorum. Bütün bunların hepsi düzelebilir. Düşmana karşı savaşı nasıl hep birlikte kazandıysak, bütün dertlerimizi de hep birlikte çözümleyebiliriz. Çok çalışırız, çok çalışır, eski Sümer'e yeniden kavuşuruz. Yalnız kralımız da bize çok hizmet etti. Unutmayalım, nankör olmayalım. Yaşlanmıştı. Yaşlılık kolay değil. Evdeki dedenize, büyükannenize bakınız. Onlara hizmet ediyorsunuz. Onlara hizmet etmek sizin göreviniz. Şimdi kralımıza, kraliçemize de son görevlerimizi yapalım. Gölgeleri kıvansın. Sonra kralınızı seçersiniz."

Önce bir sessizlik oldu. Bu kez arka sıralardan birisi bağırdı:

"Kralımız sensin! Sensin Sargon!"

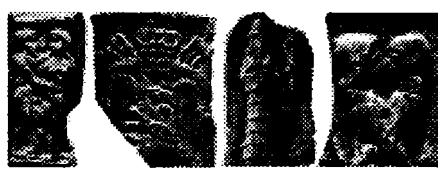
Sanki yarışlardaki ok atımı imi gibi, binlerce ses bir den haykırdı.

"Kralımız sensin Sargon!"

Artık kalabalığı tutmak olanak dışıydı. "Yaşasın Sargon!" haykırışlarıyla Sümer çınlıyordu. "Sargon kral! Kral Sargon! Yaşa sen kahraman Sargon! Büyük Sargon!"

Yine davullar çalmaya başlamıştı, güreşler tutuluyordu, kalabalık yer yer çember olmuş, dans ediyordu. Göğü kaplayan kara bulutun arasından bir ışık huzmesi babamın üzerine düştü, tüm bedenini kapladı, ışığının altında pırıl pırıldı. Omzundan akan kan durmuş, şimdi parlıyordu. Yavaş yavaş kara bulut dağıldı, güneş tüm ışıklarını sevinçle göndermeye başladı. Kahinler daha sonra bu olayı, Sümer'in altın çağının başlayacağının muştusu olarak halka duyurdular.

Babam kral seçilmişti.

Tablet

Ne oldu, nasıl oldu, nasıl bir sihir, çevremizi giysileri süslü, parlak saray adamları ile doldurdu? Nerede idi bunlar? Nereden çıkmışlardı? Biz salonda korkudan ölürken, askerlerimiz Gutilerle savaşırken, annem doğururken, ihtiyar köylü bir okla ölürken, kralla kraliçe salona girerken neredeydiler? Biz, kralla kraliçeyle, babamla balkona yürürken bile yanımızda kimse yoktu, birkaç subaydan başka. Önümde eğiliyorlar, şerbetler, bal şekerleri, muzlar, üzümler, bira, şarap sunuyorlardı. Yalnız benim değil, Nindana'nın, Ninkilim'in çevresinde de dört dönüyorlardı. Bizim kirlenmiş, orası burası yırtılmış giysilerimiz onların ipek giysileri yanında tiksindirici kalıyordu. Bir ara çevremi hepsi birbirinden güzel kızlar sardı, upuzun saçları dizlerine değin iniyor, alınlarına ince gümüşten bir alınlık takıyorlardı. Sol göğüslerinin üzerinde kocaman kırmızı bir gül vardı. Bu kızlar, kralın kızları mıydı acaba? Hayır gölgesi kıvansın kralımızın hiç çocuğu yoktu.

Babamı kaybetmiştim bu kargaşada. Balkona doğru yürüdüm, cesetler de yoktu, hemen kaldırmışlardı demek. Ne yapacaktık biz, nereye gidecektik, annemi nasıl bulacaktım? Birbiri ardına sorular doluyordu kafama. Nindana da, Ninkilim de şaşırmış olmalılar ki ellerimi bırakmıyorlardı. "Babam nerede acaba?" diye kendime yüksek sesle sordum.

O güzel kızlardan biri önümde diz çöktü, başını hafifçe kaldırdı, gözlerinin içi gülüyordu. "Prensesim," dediğini duydum. Kime, bana mı? Sağıma, soluma bakındım, "prensesim." İkinci yinelemesinde anladım bana seslendiğini. İçim bir tuhaf oldu. Prensesim. Kalbim göğsümde büyümeye başladı gibi geldi. Boynum uzamış, daha bir dik mi durmaya başlamıştım, yoksa bana mı öyle gelmişti? Prensesim sözcüğü, kızın sesi öyle tatlıydı ki, başımın çevresinde ince bir bulut gibi dolaşıyor, kulaklarıma neşeli şarkılar dolduruyordu. Evet kalbim büyüyor, içim coşu-

yordu. 'Prensesim'i öyle latif öyle görgülü söylemişti ki ben hayatımda beceremezdim. Kızın, "kralımızın yaralarını hekimbaşı sağaltıyor, lütfen beni izleyiniz, sizin de sıcak bir banyoya, temiz giysilere ihtiyacınız var," dediğini sanırım epey zor algılayabildim.

Dediği doğruydu o güzel kızın. Annemi sordum. "Banyodan sonra sizi kraliçemizin yanına götüreceğim prensesim." Ben, annem diyordum, o kraliçe. Hay tanrılarım ne olmuştu bize. Bir gün içinde annem kraliçe, ben prenses, babam kral olmuştu. Rüya gibi bir şey, ama rüya değildi, olanların her anını yaşamış, yaşıyordum. Ölüme giderken, birden kral, kraliçe, prenses oluyorduk.

Nindana'nın elini sıkıyormuşum bütün gücümle o zaman. Daha sonraları, elinin çok acıdığını ama dişini sıktığını söylemişti bana. "İyi yapmıştın, yoksa ben de kendime gelemezdim," demişti.

"Gidelim," dediğimi hatırlıyorum.

Bir elim Nindana'da diğer elim Ninkilim'de yürüdük. Arkamızdan da iki genç kız bizi izliyordu. Benimle ilk konuşan kız, bir ara durdu, yanakları kıpkırmızı idi, başını öne eğerek, "prensesim kölelerini de birlikte mi götürmek istiyorlar?" diye sordu.

Kızdım birdenbire, ne anlayışsız kızdı, ellerinden tuttuğuma göre, evet birlikte gidecektik. "Onlar benim kölelerim değil, arkadaşlarım," dedim. Kız, hemen her ikisinin önünde de eğildi, selâmladı, "bağışlayınız lütfen, bilmiyordum," diye konuştu. Kumru gibi bir kızdı, hemen gözlerinin sulandığını gördüm. Yanına yaklaştım, dostça saçlarını okşadım, adını sordum. Ninti imiş. Bizim dilimizde 'yaşatan hanım,' anlamına geliyordu. "Hadi Ninti, gidelim." Ben prensestim artık.

Koridorlar geçtik, her geçtiğimiz yere şaşkın gözlerle bakıyorduk. Tavanlar, duvarlar altın kabartma süslerle doluydu. Kulaklarımda hâlâ o güzel kızın dilindeki tat vardı: "Prensesim." Koridorlardan, salonlardan geçerken o kabartma süsler, önümde eğiliyor; "prensesim, prenses geçi-

yor," diye fısıldaşıyorlardı sanki... Sarayın ne denli büyük olduğunu anlıyordum, bu sarayda tek başıma dolaşmama olanak yoktu. Evimizi, odamı küçük kandil lambamı özlemiştim. Ama evimizde bir ceset vardı. Yaşlı Gir kanlar içinde yatıyordu

Bir kapının önünde durduk. Ninti, bana baktı, "hamam prensesim," dedi, sonra gözlerini Ninkilim'e çevirdi. Anlamıştım, o küçüktü ama ne de olsa erkekti, bizimle birlikte yıkanabilir miydi? Benim onayımı bekliyordu. Gözlerimle "tamam," dedim. Ninkilim'i çıplak görmek gibi bir arzu doğmuştu içimde, o kocaman şeyini kızlara göstermek istiyordum, ama o elimi bırakıvermişti. Anlaşılan gelmek istemiyordu, utanıyordu, elini tuttum çektim.

Ninti kapıyı açtı, önce kendi girdi, arkasından biz. Burası oldukça geniş, kalın yastıklarla döşenmiş bir odaydı. Dinlenme, soyunma odası olmalıydı. İçerde neredeyse çıplak iki kız daha vardı. Bellerinde bağladıkları işlemeli futaları dizlerinin ancak iki karış kadar üzerine iniyor, göğüslerinin üzerine düşürdükleri uzun siyah saçlarının altından memeleri ışıldıyordu. Bir ara gözüm Ninkilim'e takıldı, başını önüne eğmiş, kaçamak gözlerle kızlara bakıyordu. Kızlar çabucak bizi soydular, sim işlemeli futaları belimize bağladılar. Ninkilim'in futası iki kez beline dolanmış olmalı. Kızlara göstermek istediğimi göremedim. Bizimle birlikte gelen kızlar da soyundular. Kızın birisi kalın bir kapıyı açtı, içeriye girip öne eğilerek yana çekildi. Önce, çekici, insanın içini gıcıklayan bir koku doldurdu burnumu. Buğudan bir şey göremedim Kalın, dalga dalga bir buğu çıplaklığımızı sıcacık örtüyordu. Gözlerim yavaş yavaş buğunun derinliğini delmeye başladı. Ortada kocaman yuvarlak, üstü dümdüz mermer bir taş vardı. Kenarlarda su dolu küçük havuzcuklar görünüyordu. Sabunu köpürmüş üç havuzcuğun içine üçümüz ayrı ayrı girdik... Köpükler her yanımı kapladı. İki kız havuzcuğun kenarına çömelip, havuzcuktan bir tasla aldıkları suyu üzerime dökmeye başladılar. Sonra biri kadife gibi yumuşak otlarla vücudumu

ovmaya başladı. Elleri o denli hafifti ki vücudumda kuş kanadı geziniyor gibiydi. Kızın biri de saçlarımı yıkıyordu. Kızların elleri kolumda, bacağımda, sırtımda dolaşırken, içimin geçtiğini hissediyor, kaslarım gevşiyor, tüm vücudumu bir rahatlık kaplıyordu. Sonra kollarımdan tutarak kaldırdılar; içi su dolu başka bir havuzcuğa götürdüler. Su mis gibi kokuyordu, içinde hiç bilmediğim minnacık otlar vardı. Kızlar yanıma oturdular, bir başka kız bize meyveler getirdi, buz gibiydiler. Bir başka kız şerbet sundu. Diğer havuzda gevşeyen vücudum burada canlanmaya başlamıştı, ayak tırnaklarımdan saçımın tellerine değin içime bir gücün dolduğunu hissediyordum. Buğudan Nindana, ile Ninkilim'i göremiyordum.

Havuzdan çıktıktan sonra belime futamı bağladılar, dinlenme odasına geçtik. Yumuşak yastıkların üzerine uzandım. İki kız, güzel kokulu bir suyla vücudumu ovdular, ayak tabanlarımdan, apış arama, koltuk altıma değin her yerimi hafif hafif ovuyorlardı. Hiç sesimi çıkarmıyordum, ama kızların elleri beni heyecanlandırıyordu.

Karşımda diğer iki kız ellerinde giysilerle bekliyordu. Beni ovan kızlar, ipekten, karnıma değin inen geniş göğüslüğümü taktılar, ben daha hiç göğüslük kullanmamıştım, memelerim bir gonca büyüklüğündeydi. Sonra ipekten donumu giydirdiler. Ardından kar gibi beyaz yakası çok açık entarimi sırtıma giydirdiler; üzerine gümüş işlemeli incecik bir yelek geçirdiler. Ayaklarımda da üstü yine sırma işlemeli sandaletlerim vardı. Tam bir prensestim. Göğsümü ileriye, boynumu geriye atmam gerekiyor muydu? Bana oyun gibi geliyordu bütün bunlar, ama ileri de prensesliğin kolay olmadığını anlayacaktım. Onlarca öğretmenin başıma tebelleş olacağını nereden bilecektim o zaman. Nasıl oturulur, nasıl kalkılır, nasıl yemek yenir, kişinin yaşına başına, mevkiine, cinsiyetine göre nasıl konuşulur... Bu nasıllar hiç bitmemişti. Matematik, gök bilimi, edebiyat, coğrafya, tarih derslerinden sıkıldığımız zaman araya bizim ilgimizi çekecek dersler koyuverirlerdi; örneğin yüzme, kılıç

kullanma, helâda kıçını kirletmeden dışkıyı dışarıya atma... hatta sevişme sanatı: Bir kadın öğretmenimiz nasıl sevişildiğini, nasıl sevişileceğini, bebek yapmaktan nasıl korunulacağını öğretirdi. Nindana ile kıkır kıkır gülerdik ders sırasında. Öğretmenimiz sevişme çizimleri yapardı, bunları kendisi de gösterirdi. Bazen Nindana ile bana uygulatırdı. Birimiz erkek, birimiz kadın olurduk. O zaman hoşumuza giderdi. En çok sevdiğimiz ders, hoşumuza giden bir erkeğin gönlünün nasıl kazanılacağıydı. İlk koşul, gülümseme idi; kadın gülümsediği ölçüde etkili ve güzel olurdu; cav cav değil, sakin sakin konuşacak, her kelimenin vurgusunu yerinde vuracaktın, konuşurken gözlerini erkeğin gözlerinden ayırmayacaktın. Bu erkekte, sana dokunma hissi uyandırırdı, ama dokunmaya cesaret edemez, içten içe sana göçerdi. Eğer cesaret ederse yine, örneğin elini tutarsa, farkında değilmiş gibi davranacaktın önce, biraz sonra onu incitmeden elini yavaşça çekecek, ona bir şey demeden örneğin önünüzde meyve varsa bir tane alıp gözlerinin içine bakarak yiyecektin ya da şerbetinizi yine gözlerine bakarak ve de gülümseyerek içecektin. Bu onu çıldırtırdı. Daha neler neler... Hiç uyguladım mı bunları bilmiyorum, aşkım, sevişmelerim içimden geldiği gibi gelişti dersem belki pek doğru olmaz. Büyüdükçe farkına vardım, yaptıklarım, hareketlerim bana tamamen doğal gibi geliyordu, gerçekten de doğaldı. Öğretmenimiz bizi öyle etkilemiş olmalıydı ki, öğrettiklerini bilincimize öyle yerleştirmişti ki her hareketimiz doğallığını hiç kaybetmiyordu. Bir de öpüşme dersleriydi hoşumuza giden. Güzel öpüşen bir kadın erkeğe her zaman üstünlük sağlar, derdi öğretmenimiz.

Hamamdan çıkmadan yorgunluğu giderici şerbet getirdi Ninti. Çok lezzetliydi. Ninti çevremde pervane böceği gibi dönüyordu. Bir ara önümde eğildi, "çok güzelsiniz Prensesim," dedi. "İnanna'nın güzelliği sizde toplanmış... Hep bir prensesimiz olsun istemiştim, ama sizin gibi birini hayal bile edememiştim."

Ninti'nin omzuna dokundum, ayağa kalktı.

"Annen, baban nerede Ninti?" diye sordum.

"Ben çok küçükken, bir savaşta ölmüşler. İki yaşındaymışım. Devletimiz diğer çocuklarla beni bir bakım evine göndermiş. Orada eğitildim efendim, sonra dokuz yaşımda sarayın hizmetine verdiler beni."

"Kaç yaşındasın."

"On beş, prensesim."

"Seninle arkadaş olalım."

Ninti, ellerimi yakaladı, öpmeye başladı. Ellerimi çektim. Gözleri sulanmış gibiydi, heyecanla konuştu.

"Tanrılarımın en büyük lütfü olacak bana efendim, sizin hizmetinizde bulunmak."

"Hadi, anneme gidelim."

Birden aklıma geldi. Ne çabuk prensesliğe uyum sağlamış en iyi arkadaşlarımı unutmuştum. Ninkilim ile Nindana neredeydi? Sordum, dışarıda beni bekliyorlarmış.

Nindana beyaz giysileri içinde sabah serinliğinde açmış esmer bir gül gibiydi. Yanaklarında çiğ damlaları vardı sanki, parıldıyordu. Ya Ninkilim, benim fare gözlüm, o eski giysilerinden sonra bana bir prens gibi göründü. Beline bir hançer sokmuştu nereden bulduysa...

Arkadaşlarım beni görünce, sol ayakları ile küçük bir adım öne atarak dizlerini kırdılar, selâmlıyorlardı beni, ama o denli zarif yapmışlardı ki o diz kırmasını doğrusu şaşırdım. Sonradan öğrendim, ben giyinme odasındayken eğitmişler... Kim bilir daha neler görecektim. Yanlarına gittim, ikisini de yanaklarından öptüm. "Unutmayın," dedim, "biz arkadaşız." Sonra Ninti'yi gösterdim. "O da arkadaşlığımı kabul etti." Ninti hemen dizlerini kırarak teşekkürlerini iletti. "Şimdi biz dört arkadaşız. Öyle eğilip selâm vermek filan yok artık, anlaşıldı mı?"

Ninti yine dizlerini kırarken hemen tuttum. Güldüm, o da gözleri minnet dolu gülüşüme karşılık verdi.

"Anneme gidiyoruz."

Annemi görmek, kardeşim Rimuş'u görmek istiyordum. Nasıl bir şeydi acaba? Hiç yeni doğmuş bir bebek görmemiştim o kanların içindeki, o kargaşada ne olduğunu anlamadığım bebeği saymazsak.

Yeniden sarayın ışıltılı koridorlarına saptık, Ninti dışında üçümüz her yere aptal aptal bakıyorduk. Ninti, geniş kanatlı bir kapıyı açtı, birden bir bahçeye, belki de adı kış bahçesiydi, girdik, aman tanrılarım her türlü meyve ağacı vardı, rengarenk çiçeklerin kokusu insanın içini bir hoş ediyordu. Ağaçların dallarında cıvıl cıvıl kuşlar ötüşüyordu. Küçük havuzlar da renkli balıklar yüzüyordu, minnacık dereler şırıl şırıl akıyordu; kenarlarında yüksek sedirler vardı, üzerleri yumuşacık kalın minderlerle örtülüydü. Gutiler buraya girememişlerdi, demek. Dayanamadım birinin üzerine zıpladım. "Hadi hoplayalım!" Dördümüz birden sedirden sedire, minderden mindere hoplayıp, zıplamaya başladık. Bir yandan da kahkahalar atıyorduk, kuşlar da kahkahalarımıza eşlik ediyorlardı. O denli çok zıplamıştık ki serilip kaldık. Ninti'nin çekingenliği biraz geçmişti, sarılıp yanaklarından öptüm, o da ellerimi öptü.

Anneme gidecektik. Kırışan üstümüzü başımız düzelttik, kış bahçesinden çıktık. "Buraya her gün gelelim." "Evet, evet," diye yanıtladılar, gerçekten çok sevmiştik. Kim bilir daha neler vardı sarayda?

"Karşıdaki kapı," dedi Ninti "koridorun sonundaki."

Koşmaya başladık, ama hemen durduk, açılan bir kapıdan geniş bir tahtanın üzerine yatırılmış bir ölü çıkarıyordu dört asker. Ölünün üstü çarşafla örtülüydü. Duvarın kenarına saygıyla dizildik.

Kimdi acaba? Birden içim cız etti. Annem olmasın?

Çok acı gördüm, çok acı çektim, ama o an duyduğum acıyı onlarla kıyaslamama olanak yok. Kalbim yanıyordu. Sevgili biricik annem, küçük Sargon'u bize armağan bırakıp gidiyor muydu? Gözlerimin önüne kaplana zincirle bağlanmış hali geldi. Kral parçalanarak ölmesini istiyordu. O anda bile annem gururluydu, kaplanın çektiği zincire

rağmen boynu dikti, dayanıyor, bir "ah," bile demiyordu. Doğumdan sonra güçlükle yürüyüp, dinlenmeye gitmişti, doğum sonrası ölümlerin aniden geldiğini biliyordum. Çektiği heyecana, acıya kalbi 'dur' demiş olmalıydı.

Askerlerin hemen arkasından, ilk karşılaştığımız, bizimle gizli geçitten geçen genç subay göründü. Yüzü yaslıydı. Hemen fırlayıp koşmak istedim, ama bacaklarım beynimi dinlemiyordu, bir adım bile atamadım... Subay da bizi görmüştü, ama süslü giysilerimizden bizi tanımakta zorlandığı belliydi. Baktı, baktı, sonra "a siz, prenses," diyerek bize doğru yürüdü, gülümsüyordu. Elini kaldırarak askerce selâmladı beni. Saygılarını, bağlılığını sunuyordu bana. Bunları dinleyecek halde değildim. Zorla "kim o," diye sorabildim.

"Ah prensesim, gerçekten şanssız, ama kahraman biriymiş. Lütfen onu bağışlayınız."

Ne dediğini anlayamamıştım, "kim o," diye sorumu yineledim.

"Maşgula efendim."

"Maşgula?"

"Evet, sizi kaçıran haydutlardan biri."

Hatırlamıştım elbet... Babamdan savaşmak için izin isteyen, kralın daha önce verdiği kahramanlık madalyası olan.

"Babanız, affedersiniz kralımız, kaçan Gutiler'in kralını yakalamaya giderken, bir Guti tarafından arkadan saldırıya uğramış, Maşgula yetişip, Guti'yi öldürmüş, kralımızın hayatını kurtarmış, ama kendisi de ağır yaralanmış. Kralımız Maşgula'yı saray doktoruna göstermemizi istedi. Ne yazık ki kurtaramadı. Gölgesi kıvansın."

Ne diyeceği mi bilemiyordum, bana okuyup yazmam olup olmadığını soran adamdı Maşgula... Babamdan fidye isteyecekler, tabii babam gururuna yedirip vermeyince de beni öldüreceklerdi...

"Onu bağışlarsanız prensesim, ölüler diyarında mutlu uyur, uyanacağı güne kadar," diyordu subay.

Maşgula'yı taşıyan dört askerin gözleri, arkadaşlarının, subayın gözleri bana dikilmişti. Sanki vereceğim yanıtı heyecanla bekliyorlardı. "Gölgesi kıvansın, elbette bağışladım," dedim. Bana bakanların gözlerinden mutluluk akıyordu. Askerler cenazeyi yere koymuş, beni selâmlıyorlardı; Nindana, Ninti önümde eğilmişlerdi. Ninkilim iki dizi üzerine çökmüştü, subay, başını öne eğmiş, saygıyla duruyordu. Elimle işaret edip, kaldırdım hepsini. Bu oyun biraz fazla sıkıcı olmalı.

"Diğer ikisi, arkadaşları ne oldu?" diye sordum subaya. Aldığım yanıt üzücüydü, ölmüşlerdi.

"Çok kaybımız oldu prensesim. Kralımız eğer batı kapısından sarayın bahçesine giden gizli geçidi bilmeseydi, kaybımız daha büyük olurdu. Vahşi dağlıları her yerde gafil avladık, çoğu sarhoştu, ama sayıları bizden kat kat fazlaydı. Baskınlarla onları yok ettik. Yardım kuvvetleri gecikti, daha henüz geldiler. Kralımız valilerle toplantıda."

"Anneme gidiyorduk," dedim subaya. Belki daha çok şey anlatacaktı, ama annemi bir an önce görmek istiyordum artık. Prenses olunca her şeyden seni bilgilendirmeleri gerek olduğunu sanıyor olmalılar. Subay, çok konuştuğu için özür diledi, biz yürüdük.

Nedense içim kararmıştı birden... Beni kaçıran haydutların ölümü... Onlara haydut diyebilir miydim artık? Ah ölüm! İşte bazıları için onur oluyordu. Onurlu ölmek... Onlar Sümerlilerdi, Sümerli onuru için yaşar, onuru için ölür. Hiç kuşkum yok, ölüme isteyerek gitmişlerdi. Savaştan sonra hakimlerimizin karşısına çıkıp, onurlarının yerle bir edilmesinden kaçınmışlardı. Ya bana davranışları onurlu muydu? Değildi elbet, açlıkta onur kalmıyordu aşkta olduğu gibi.

Annemi yatağında sararmış bulduk. Hâlâ sancısı varmış... Ben odaya girince, herkes Nindana'nın annesi bile, dizlerini kırarak beni selâmladı, içimden kahkahalarla gülmek geldi. On iki yaşında, hadi on üç diyelim, bir çocuğun

önünde insanlar eğiliyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bana prenses diye seslenmeye başladıklarından beri kendimi yetişmiş, büyümüş hissediyordum. Yaşım, arkamda kalmıştı.

Gözlerim bebeği ararken, yatağın dibinde kedi gibi uyuyan koca kaplanı gördüm. Aileden biri olmuştu sanki, beni görünce yerinden kıpırdamadan kuyruğunu salladı, demek ki uyumuyordu. Sonra başını hafifçe kaldırıp bana baktı, o dizlerini kırmadan beni selâmlıyordu. Eğildim, başını okşadım. Gözlerini kapayıverdi.

Nindana'nın annesi, babamdan sonra tahta çıkıp, ülkemizin sınırlarını doğuda dağları aştıracak, batıda, güneyde denizle kavuşturacak, kardeşim Rimuş'u kollarıma verdi.

Kardeşimi korkarak kucağıma aldım, yumuşacıktı, şöyle hafifçe bir sıksam ezilecekti sanki. Kapalı gözlerinin ardından gözbebekleri gülüyordu; o gülümseme buruşuk yüzünü aydınlatıyordu. Kara saçları vardı, bebekler bana saçsız doğar, demişlerdi ama saçları vardı işte. O doğar doğmaz prens olmuştu, hep prens olarak yaşayacaktı, benim gibi sonradan görme değil.

"Sana benziyor," diyordu Nindana'nın annesi. Hayır, hiç bana benzemiyordu, nerden anlamıştı ki. Ne bana, ne babama, ne anneme benziyordu, buruşuk yüzlü bir şeydi işte. Ama içim kaynıyordu, yavaşça göğsüme bastırdım, eğilip alnından öptüm. Annemin yatağına bıraktım, sonra annemi öptüm.

Kardeşlerim, benim güzel, kahraman kardeşlerim. Bir kardeşim daha olacaktı: Man-İstusu. Otuz iki kenti ülkemize katacaktı. Ya Naram-Sin? Babamın tek erkek torunu. Babam ona Ay Tanrımız Sin'in sevgilisi adını koymuştu. Naram-Sin'i biraz önce göğsüme bastırdığım kardeşim Rimuş'un oğlu biliyordu herkes, tarih bile böyle yazacaktı. Ah Naram-sin!!! Yavrum benim... Yavrum, diye bağrıma basamadığım oğlum. Dünyanın dört yanının kralı... Onun krallığını görmek istemedim. Ama doğduğu gün kraldı... Aşkımın en büyük ürünü. Yavrumu İnanna'nın bana armağanı sanmıştım. Bilemezdim ki İnanna'nın beni hiç bağışlamayacağını; Sümer'i yok edeceğini.

Anneme, evimize ne zaman gideceğimizi sordum. Orada bulunanların hepsi yanlış bir şey söylemişim gibi yüzüme tuhaf tuhaf baktılar. Nindana'nın annesi gülümsedi. "O kraliçe, evi artık saray."

Çevreme bakındım, böyle bir odayı ilk kez görüyordum; duvarları, tavanları renk renk ipekle kaplıydı. Köşelerde uzun gümüş şamdanlar vardı, pencereleri kocaman kocamandı, tüm gökyüzü odanın içinde gibiydi. Annemin yatağı, babamla kovalamaca oynayacak gibi genişti.

Sanırım, olanları anlamayan sadece bendim. Ben evimize gitmek istiyordum.

"Hiç mi?"

"Elbette gidecek, belki bazı eşyalarını almak için, ama şimdi değil. Annenin biraz daha yatakta kalması gerekli. Az da olsa sancısı var. Hekim başı onu şifalı ot suları içiriyor."

Evimize gitmek istiyordum ama tek başıma gidemezdim, korkardım, yaşlı Gir kanlar içinde üst kattaki odada yatıyordu. Bütün ders tabletlerim oradaydı, giysilerim oradaydı, geceleri odamı aydınlatan, beni İnanna'ya götüren küçük kandilim oradaydı.

"Şimdi anneni yalnız bırakmanız gerekiyor," dedi Nindana'nın annesi, "dinlenmesi lâzım, hem hekim başı da birazdan gelir."

Ninti, "size odanızı göstereyim prensesim," diye önümde eğildi. Artık alışmalıydım, bu önümde eğilmelere, prensesim diye çağrılmaya.

Annemin, kardeşimin yanaklarından öptüm, Ninti'nin gösterdiği yönde yürümeye başladım. Ninkilim'le, Nindana da bizimle geliyorlardı. Ninti, onlara döndü, "sizin odalarınızı da prensesim dinlenmeye çekildikten sonra gösteririm," dedi.

Odam, annemin odasından üç kapı uzaklıktaydı. Aslında oda değil, kocaman bir salondu. Yatağım bir ipek yığını gibi gözüküyordu. Tavandan inen cibinlik yatağın dört yanını kaplıyordu. Odanın bir köşesinde Tanrıça İnanna'nın küçük bir heykelciği, ahşaptan üçgen bir masanın üzerinde duruyordu, heykelciğin önünde tabletler vardı. İnanna bana bakıyordu, gözleri gözlerimdeydi; çok sevinmiştim, İnanna'nın içime huzur veren bakışlarıyla karşılaşınca. Hemen heykelciğe koştum, küçük ellerini öptüm. Bir tableti aldım, okumaya başladım.

"Gök ve yerin sevgilisi
An'ın fahişesi görkemli kadın."

Aslında okumuyordum, gözlerim tablette ama, dizeler içimden su gibi akıyordu, sanki bunları ben yazmış, ben söylemiştim.

Gözlerim sulanmıştı, ama içim mutluluk doluydu. Ben

bütün tableti ezbere biliyordum ya da tablette yazılanlar başkaydı da ben kendi duyduklarımı tabletten okur gibi yüksek sesle okuyordum.

Nindana yanımdaydı, elimi tuttu, "iyi misin?" diye sordu. İyiydim, elbette. Nindana'nın ılıcık eli, beni kendime getirmişti. Döndüm, Ninti'ye, Nindana'nın odasının nerede olduğunu sordum.

"Benim odamın yanında" dedi.

"Görmek istiyorum."

Odamdan çıktık, merdivenlere doğru yürüdük. Hemen durdum. "Hayır," dedim, "ikinizin de bana yakın olmasını istiyorum, alt katta değil."

Ninti durakladı, "ama prensesim," gibi laflar geveledi. "Evet, bana yakın olmanızı istiyorum," diye buyruğumu yineledim.

"Gidip, baş kahya ile konuşayım, prensesim, özür dilerim ben buraları pek bilmiyorum, odanızı baş kahya söylemişti bana."

"Sen konuşma, onu bana çağır."

Ninti, yıldırım gibi yanımızdan ayrıldı, biraz sonra, kaşla göz arasında yanında çınar ağacı gibi bir adamla geldi, bu baş kahya olmalıydı. Adam önümde eğildi.

"Arkadaşlarıma yakınımda bir oda istiyorum," diye buyurdum. Adam hiç sesini çıkarmadan geri geri iki adım attı, belinden kocaman bir anahtar destesi çıkardı. Hemen benim odamın yanındaki bir odanın kapısını açtı.

"Uygun görürlerse prensesim..."

İçeri girdim, oldukça büyük, güzel döşeli bir odaydı, iki yanında iki yatak vardı.

"Tamam," dedim. "Ninkilim nerede kalacak?"

Fare gözlümün gözleri ışıldadı. Onu düşündüğüme sevinmiş olmalıydı. Baş kahya, "erkekler alt katta kalırlar prensesim. Sarayın kuralları böyle." Çınar ağacı bana hemen saray kurallarını öğretmeye başlamıştı. Hiç sesimi çıkarmadım, sadece görmek istediğimi söyledim. Alt kata indik. Baş kahya bir kapıyı imledi, "burası benim odam, yandaki odayı da uygun görürseniz bu çocuğa verebiliriz." Bu çınar ağacı beni kızdırıyordu, "o çocuk değil, genç bir

savaşçı, beni, babamı, belki de Sümer'i kurtardı, böyle biline," diye adama çıkıştım. Belki o, kendi odasının yanındaki odayı göstermekle, Ninkilim'e değer verdiğini belirtmek istemişti, ama ben anlamamazlıktan gelmiştim. Adam kıpkırmızı oldu, yerlere kadar eğildi, odanın kapısını açtı, kenara çekildi... Kapıdan baktım, tamamdı, yine de içeri girip her yanı kontrol ettim.

Ninkilim'i odasında bırakıp, üçümüz yukarıya çıktık, "hadi benim odama," dedim. İçeriye girer girmez, yerde bulduğum küçük bir yastığı Nindana'ya fırlattım, "yastık oyunu," diye bağırdım. Biraz sonra yastıklar havada uçuşmaya başladı. Bir yandan kahkahalar atıyor, bir yandan yastıkları fırlatıyorduk. Yorgunluktan yere serilene kadar oynadık. Sanırım bu, sarayda oynadığımız son oyun oldu, ama ne zaman üçümüz bir araya gelsek bu yastık oyununu sanki pek önemliymiş gibi hep hatırladık, güldük. Belki de önemliydi, ne zaman çocukluğumu düşünsem aklıma bu yastık oyunundan başka bir anı gelmiyordu. Çocukluğumuzu, genç kızlığımızı o yastık oyunu ile geride bıraktığımızı ileride anlayacaktık. O günkü gibi bir neşe, bir sevinç bizi, üçümüzü bir kez daha gelip sarmadı, ben, dertsiz, gamsız, dünyayı bize unutturan o yastık oyununu hep özledim durdum.

Sonraki günler, üçümüze de sıkı bir eğitim uygulamaya başladılar babamın buyruğu ile. Babam, "senin çok iyi yetişmeni istiyorum, sağ kolum olacaksın," diyordu. Nindana ile Ninti benden daha rahattı, bana göre daha az ders görüyorlardı, onlara verilen dersler ancak benim yardımcılığımı görecek, benim hizmetimle ilgili derslerdi.

O gün evimize gidemedik. Babamı da görmedim. Yastık oyunundan sonra sarayın bahçesine çıkmak istedim, ama Ninti "özür dilerim prensesim, hava kararda, bugün çıkmasak iyi olur," diyordu. Akıllı kızdı, kim bilir neler oluyordu dışarıda, belki daha çarpışmalar bitmemişti. Üstelik yemek zamanı da gelmişti. Ben bir şey yemek istemiyordum, aslında odam meyve doluydu, acıkırsam onlardan yerdim. Nindana ile Ninti gittiler, kuş tüyü yatağıma sırtüstü yattım, düşünmek istediğim zaman böyle yatardım. Ama o gün hiçbir şey düşünemedim, hemen uyudum.

Sarayda ilk uyanışım bir türlü aklımdan çıkmıyor; bir rüya gibiydi. Bugün bana olağan gelen şeyler o sabah, benzersiz, akıl almaz, gerçek olması olanaksız, dediğim gibi bir rüyaydı sanki. Bir renk dünyasındaydım, ipeklerin sardığı bir renk dünyası. Pencerenin kepenklerinin arasından süzülen incecik güneş ışıkları odamı, insanın içini coşturan renklere bürüyordu. Işıklar birbirleriyle renk uyumlu ipeklerde dans ediyorlardı. Yatağımdan hafifçe doğruldum, tavandan aşağıya doğru inen yatağımın arkasına bağlı yuvarlak ipek yumağını hafifçe çektim. Çekmemle kapım açılıverdi. Nindana ile Ninti içeriye koştular, Ninti hemen kepenkleri açtı, sonra kar beyazı ipek geceliğimi sırtıma geçirdi, arkama da yastıklar koydu. Nindana elinde kahvaltı tepsisi ile karşımda duruyordu.

Hoşuma gitti, prenseslik güzelmiş, diye içimden geçirdim. İki kızın gözleri pırıl pırıl parlıyordu, sanki bana hizmet etmekten mutluluk duyuyorlardı. İyi uyuyup uyumadığımı, sordular, uyumuştum elbette. Yalnız ben kahvaltımı ederken öyle elleri önlerinde kavuşmuş karşımda durmaları sinirime dokundu. Yanıma çağırdım, yatağıma oturmalarını istedim. Havayı sordum laf olsun diye, ne olduğunu bilmediğim bir şeylere alışmak için zaman kazanmaya çalışıyordum. Havanın çok güzel ve dışarıda her şeyin normal olduğunu söyledikten sonra Nindana, "prensesim, size bir muştumuz var," dedi. Hemen Nindana'nın sözünü kestim, bana her zamanki gibi Enheduanna demesini istedim. Nindana'nın ballanmış hurmaya yakın yüzü kızardı.

"Muştunuz neymiş, şimdi söyle bakalım."

Benim güzel arkadaşım bir iki kez yutkunur gibi oldu, sanırım bana adımla seslenmek zor geliyordu ona. "Bir kardeşiniz daha oldu. Prens Rimuş'un ikizi geldi."

Göz kapaklarımın sonuna kadar açıldığından eminim. Ne, ne zaman, nasıl olur, ikiz mi, gibi saçmalayıp durdum.

Bu sabaha karşı annem bir erkek bebek daha doğurmuştu, sancılarının olması ondandı demek. Evimize de o nedenle gidememiş olmalıydık. "Adını babanız, Man-İstusu koydu."

"Man-İstusu mu?"

"Evet Enheduanna." Nindana'nın adımı söylemesi mi güldürdü beni, yoksa Man-İstusu adı mı şimdi bilemiyorum. Ama kahkahalarla güldüm. Bir yandan da "harika harika!" diye söyleniyordum. Babam nereden bulmuştu o adı, "o kiminle" gibi bir anlama gelen. Belki de ikiz mi, diye sormak istemişti, kralın ağzından böyle bir şey çıkınca kardeşimin adı sanmış olmalılardı.

"Hemen görmeliyim."

Kahvaltımı etmeden hızla giyindim.

İkizler kocaman altın yaldızlı bir beşikte yan yana uyuyorlardı. Beşiğin üzerindeki tülü kaldırdım, ikisi de iki küçük tanrı gibi saf, temiz görünüyorlardı. Yüzlerindeki buruşukluk gitmişti, bir an babamın bebekliğini görüyorum sandım. Eğildim, kokladım; kardeşlerim yağmurda kalmış çiğdem kokuyordu. Kaplan da beşiğin yanında kuzu gibi yatıyordu. Kardeşlerimin dadısı mı olmuştu?

Annemin yanakları yine sarayın bahçesindeki elmalar gibiydi, solgun hali gitmişti, annemle sarıldık. "Gözleri sana benziyor," dedi. Ben de "o zaman sana benziyorlar," diye yanıtladım. Gözlerimin annemin gözleri gibi olmasından hep gurur duymuştum. Babamı sordum. Savaşta ölen, yaralanan, evleri yağmalanan, yanan Sümerlilerin ailelerini saptatıyormuş, onlara buğday, bira, para yardımı yaptıracak, evlerini onarttıracakmış. Başını kaşıyacak zamanı yokmuş. Evimize ne zaman gidecektik? İçim birden cız etti, zavallı yaşlı Gir'i anımsamıştım. Katilini hâlâ bilmiyordum, belki bilmek de istemiyordum. Babamın katil olduğunu öğrenmek beni yıkardı.

"Birazdan," dedi annem. "Gideceğiz, bazı eşyalarımızı alıp yine buraya döneceğiz." Yüzüme bakan gözleri, cümlesini tamamladıktan sonra kardeşlerimin yatağına doğru

dönmüştü. "Onlar burada doğdular." O güzel gözlerinin buğulandığını gördüm, evimizden ayrılmak anneme zor geliyor olmalıydı, içini çekiyordu. "Evimiz, saray artık."

"Tabletlerimi getirebilir miyim?"

"Elbette, bebeklerini de."

Bebeklerim mi? Onları hiç düşünmemiştim, sadece tabletlerimi istiyordum. Bir de küçük kandili... Bebekler... Hayır istemiyordum. Bebeklerle oynamak istemiyordum. Yoksa bir, iki gün içinde büyümüş müydüm? Yalnız içimde bir sevinç vardı, evimizi yeniden görmek, tabletlerime yeniden kavuşmak beni sevindiriyor olmalıydı. Bir yandan da kalbim sızlıyordu, o evde doğmuş, büyümüş, bahçesinde koşarken düşüp bacaklarımı yaralamıştım.

Hekim başı geldi, anneme otlardan yaptığı bazı şifalı şuruplar içirdi. "Artık istediğiniz kadar yürüyebilirsiniz, hiç kanamanız yok, olmayacak da," diyordu.

Ninti'ye, "Ninkilim'i bul, o da bizimle gelsin," diye buyurdum; "tabletlerimi göstermek istiyorum."

Ninti hemen fırladı. İki kadın annemi giydirmeye başladılar, bir üçüncüsü saçlarını tarıyordu. Annem hazır olduğunda Ninti döndü, benim sıçan gözlümün kapıda beklediğini söyledi.

Hekim başının anneme yürüyebilirsin, demesine rağmen, dört kollu bir tahtırevan getirdiler, annemi kollarından kuş gibi tutarak tahtırevana bindirdiler; dört koluna dört siyahi köle geçti. Bizler de peşinden yürümeye başladık. Ninkilim çok şıktı, cüceliğiyle bile yakışıklı bir genç erkek gibi görünüyordu. Elinden tuttum, işte benim bebeğim oydu artık.

Sarayın kapısında iki kapalı at arabası hazırlanmıştı. Birine annem, ben, Nindana'nın annesi bindik. Diğerine Ninti, Ninkilim, iki köle bindi, iki üç atlı adam da bizimle geliyordu. Küçücük araba bana öyle geniş gelmişti ki anlatamam, sanki sarayın bir odası gibi yaldızlar, ipekler içindeydi. Yumuşacık kuş tüyü yastıklara oturduk. Ortadaki masanın üzerinde içine konulan suyu, birayı, şarabı soğuk

tutan testiler vardı. Bizim evimizde de vardı bu testilerden, babam özel, killi topraktan yaptırıyordu.

Araba çok güzeldi, ama benim içim arabanın titreşmesinden daha çok titremeye başlamıştı. Annem yaşlı Gir'in öldürüldüğünü bilmiyordu, anlatacak zaman olmamıştı. Annem o odaya girer miydi? Girerse... Onu görürse... Annem için kötü olur, gibi bir his vardı içimde. Yeni doğum yapmıştı, hem de ikiz. Hasta sayılırdı daha. Heyecanlanması belki ters etkiler yapabilirdi vücudunda. Belki Gir'in odasına bakmazdı. Konuk odası, oradan ne almak isteyebilirdi ki? Ya girerse... Anlatmalıydım... Onu hazırlamalıydım... Ama nereden, nasıl başlayacağıma bir türlü karar veremiyordum. Bu arada arabanın penceresinden bakan annem, "işte tam burada askerler beni yakaladılar," dedi. "Ellerime tahta kelepçeler taktılar, doğru kralın karşısına götürdüler. Şaşırmıştım, beni neden kelepçelemişlerdi, zaten ben de saraya, kraliçemize gidiyordum, her sabah olduğu gibi. Kralın önünde yere fırlattılar, kral, 'anlat bakalım hain kadın, kocan ne yapmak istiyor?' diye bana bağırdı. Ne diyecektim, bilemiyordum. Sargon her zamanki gibi krala güzel içkiler yapmak için ot toplamaya gitmişti. 'Nereye gitti o, nerede şimdi?' diye kral sorularını bir biri ardına sıralıyordu. 'Kırlara efendimiz,' diye kekeliyordum ben. Beni çok sevdiğini söyleyen kraliçemiz, hiç sesini çıkarmıyor, çatık kaşlarla beni süzüyordu."

Soluğumu tutmuş annemi dinliyordum. Aman tanrılarım neler olmuştu, anneme neler yapmışlardı? Ama neden?

"Kraliçeden yardım bekliyordum ama o bana düşmanıymışım gibi bakıyordu. Kaplanı getirdiler, kaplanın zincirini tahta boyundurukla boynuma bağladılar. Kral, 'ya söylersin ya da kaplanın nasıl parçalayacağını bilirsin,' diyordu. Neyi söyleyecektim, kral ne öğrenmek istiyordu, verecek bir yanıtım olmadığı için susuyordum. Kralımızsa beni korkutmayı sürdürüyordu. 'Bilirsin, buyurduğum an kaplan seni parçalayacaktır.' Evet öyleydi, kral, kaplana 'parçala,' diye buyurduğu an, kaplan bir anda beni parça-

lardı. O sırada kralın kahvaltısını getirdiler, beni de o kocaman odanın bir köşesine kaplanla götürdüler. Kral, kahvaltısını bitirirken yaşlı vezir odaya girdi. Kralın kulağına bir şeyler söyledi. Kralımızın ayağa fırladığını gördüm, o yaşında nasıl ayağa öyle kalkmıştı şaşırdım. 'Başkumandan nerede?' diye bağırıyordu, 'çağırın bana onu.' Vezir, 'savaşıyor kralım,' diyordu. 'Düşman sarayın bahçesine girdi.' Kral, kraliçenin elinden tuttu, tahtının arkasındaki gizli geçidin kapısını açtı, 'biz burada saklanıyoruz, sen git başkumandanı bul, sonucu bana bildirin,' diyerek gizli geçitte kayboldu. Vezir bacaklarını sürterek dışarıya çıktı, ben kaplanla baş başa kalmıştım, hâlâ kralın neden bana bunu yaptığını, neyi öğrenmek istediğini anlamış değilim."

Evimize gelmiştik.

Arabadan önce ben indim, sonra Nindana'nın annesi... Annemin kollarından tutup inmesine yardım ettik. Birileri hemen yine tahtırevan getirmişti, annem istemedi, yürüyecekti, zaten on adımlık uzaklıktaydı kapımız. Kapının önünde iki genç kadın duruyordu, koşarak annemin önünde diz çöktüler, sonra kollarına girmek istediler, annem reddetti. Kapımız açıktı, benim çıkamadığım, üzerimden kilitlenen kapı şimdi ardına kadar açıktı. Yaşlı Gir üs katta kanlar içinde yatıyordu.

Nindana, Ninti, Ninkilim arkamızdan gelen arabadan inip hemen yanıma koştular. "Hadi çocuklar gelin, odama çıkalım," dedim. Anneme de arkadaşlarımın toplanmam için bana yardım edeceklerini söyledim. Hemen kapıya koştum, ama Ninti kolumdan tuttu, önce annemin girmesi gerektiğini kulağıma fısıldadı. Tabii o, 'önce kraliçemiz,' demişti, 'annen,' değil. Demek ki kraliçeler, prensesten önce geliyorlardı, ama o benim annemdi, içeriye önce ben girsem bana bir şey demezdi. Ah saray kuralları... Öğrenecektim. Kenara çekildim, annem içeriye girdi, doğru ikinci katın merdivenlerine yürüdü, anlaşılan işe kendi yatak odalarından başlayacaktı. Annem yavaş yavaş merdivenleri çıkarken ileriye fırlamamak için kendimi zor tutuyor-

dum. Nindana'ya baktım, bakışlarımdan ne demek istediğimi anlamıştı, dudaklarını gererek hafifçe başını salladı. On dört ayak merdiveni annemin yavaş yavaş çıkması bana bitmeyecek bir zaman gibi geldi. Üst katın merdiven sahanlığında annem kendi odasına yönelirken, rahatlamıştım, konuk odasına gitmiyordu. Biz de, dördümüz, paldır küldür benim odama koştuk. Odamın kapısında bir an durdum, başımı çevirdim, içimde bir kuşku vardı yine de konuk odasına gider mi diye; annem de bana başını çevirmiş bakıyordu, bu ne gürültü, der gibiydi ama gülümsüyordu.

Odam bana dünyanın en güzel odası gibi göründü. Doğduğum günden beri bu odada yatıyor, oynuyor, derslerime çalışıyordum. Şimdi bu odadan ayrılmaya gelmiştim. Kapının önünde bir süre durdum, her şeye uzun uzun baktım, tabletlerim, yatağım, kandil lambam, bebeklerim beni bekliyor, kollarını açıyorlardı. Gözlerim sulanmıştı, ağlamamak için kendimi zor tutuyordum. Nindana, elimi tuttu, "istediğiniz zaman yine gelirsiniz prensesim," diye tuttuğu elimi okşadı. Öyle ya ben prensestim, ne istersem yapardım. Birden neşelendim, gülerek, yüksek sesle konuşarak onlara tabletlerimi gösterdim. Tabletlerimle övünüyordum. Ninkilim, "bunların hepsini okudun mu?" diye soruyordu. " Nindana ile birlikte okuduk, sana da vereceğim, sen de okursun Ninkilim," diyordum biraz kıvançla. O okuma yazma bilmediğini söylüyor; Ninti de, yarın derslere başlayacağını Ninkilim'e haber veriyordu. Benim odamdan alacağım fazla bir şeyim yoktu. Ninti, dışarı çıkıp, iki sepet getirdi, tabletlerimi düzgünce sepetlere yerleştirdik. Bebekleri soruyorlardı. Hayır almayacaktım. Bebeklerimi yatağımın üzerine koydum, artık benim yerime yatağımda onlar uyusundu. Küçük kandilimi aldım, bir yastık örtüsüne sardım. Ninti'ye verdim, onu saraydaki odama koymasını söyledim, sonra, "hadi siz tabletlerimi taşıtın, biz Nindana ile başka bir yere gideceğiz," dedim. Nindana'nın elinden tuttum, dışarıya çıktık, ama bir adım atamadım,

kalbim hızlı hızlı çarpıyordu. Nindana, "nereye gidiyoruz?" diye soruyordu. Korkuyor olmalıydım, yaşlı Gir'e diyemiyordum. Nindana, "sarardın," diyordu, "ne var, ne oluyor?"

"Yaşlı Gir," diyebildim.

"Görmek mi istiyorsun?"

"Evet, korkuyorum galiba."

"Hiç gerek yok prensesim. Nasıl olsa bulacaklardır."

Evet, bulacaklardır. Ya annem herkesten önce bulursa? Doğum yapanların uzun bire süre heyecandan, korkudan uzak kalmaları gerektiğini biliyordum. Annemin sağlığı tehlikeye girebilirdi. Gidip, Gir'in kapısını kilitlemeliydim, annem açamamalıydı.

"Annem görmeden kapıyı kilitleyelim," dedim, "sonra babama söyleriz."

Usul usul yürüdük, ayaklarım ağırlaşmıştı, Nindana da koluma sıkı sıkı sarılmıştı. İşte, beş altı adım ötemizdeydi, Gir'in odasının kapısı, rüyamı yorumladığı tas kan doluydu.

Birkaç adım daha atabildim, kapıyı görüyordum, aralıktı, yarı aralıktı. Kimse farkında değildi daha, Gir'i hiç kimse kanlar içinde görmemiş olmalıydı. Kapının önüne gelince aralıktan içeriyi görecektik, karar verdim, içeriye bakmadan kapıyı kilitleyecektim. Nindana'ya da içeriye bakmamasını söyledim. Söyledim ama, o kocaman kapı anahtarı kapının arkasındaydı, onu nasıl alacaktık. Nindana, "ben alırım," dedi, "gözlerimi kaparım, elimle bulurum."

Kapıya yaklaştık, ben başımı yana çevirdim, içeriye bakmıyordum, Nindana önüme geçti, gözlerini kapamış olmalıydı, kapıyı tutup elini arkaya doğru uzattığını, yan tarafa baksam da yine gördüm, bu iş bitecekti annem görmeden. Nindana'ya anahtarı bulup bulmadığını sordum, bulmuştu, kilitten çıkarmak için çeviriyordu. Birden "tak," diye bir ses duydum, anahtarı düşürmüş olmalıydı. Başım kendiliğinden döndü. Nindana'nın "burada kimse

yok" dediğini duydum, aynı anda gözlerim odaya girmişti, yatak bomboştu, düzgündü. İkimiz de dikilip kaldık kapının önünde; ne yaşlı Gir vardı yatakta, ne kan yerlerde, oda tertemizdi.

Nindana bana bakıyordu. Bakışları beni suçluyor, benim yalan söylediğimi haykırıyor, gibi geldi bana. "Ama ben iki kez gördüm," diye kekeledim.

"O zaman birileri daha önce gelip, cesedi götürmüş olmalılar," dedi. Evet, birileri götürmüştü, birisi götürmeleri için birilerine buyurmuştu. Babam!

'Babam,' dudaklarımdan çıkıvermiş, Nindana da duymuştu. Katil bir kral!.. Aman tanrılarım! Ne yapacaktım şimdi, nasıl katlanacaktım?..

"İkimiz biliyoruz," diyebildim Nindana'ya. Babamı ele veremezdim, ondan da susmasını istiyordum, ama bu sırla yaşamak çok zordu. Babamın yüzüne bakamazdım, ellerini tutamazdım, o eller bana hep kanlı gelecekti. Kaçıp buralardan gitmeliydim. Nindana'ya söyledim. "Ben de seninle gelirim," dedi. Nereye gidecektik? Birden aklıma geldi: Ninkilim... Ninkilim, bize gidecek, yaşamımızı sürdürecek bir yer, bir iş bulurdu. Köyde evleri vardı, yanmış, yıkılmış da olsa. O evi tamir eder, bahçesine sebze ekerdik. O da bizimle gelirdi. Gelirdi, ben kaçtıktan sonra, Ninkilim'i sarayda tutmazlardı, o da bunu bilirdi. Ama hakkım var mıydı, benim sıçan bakışlım rahat bir yaşama kavuştuktan sonra onu bu yaşamdan uzaklaştırmaya? Özgürlük, dedim kendi kendime. Sarayın dört duvarı arasında yaşayamazdı o. Ben bile sıkılmıştım daha ikinci günümde.

"Üçümüz," dedi. Nindana,

"Üçümüz."

Heyecanlanmıştım. Üçlü bir yaşam, özgürce. Birbirini seven üç insan. Üç çocuk diyemiyordum; son üç dört gün içinde kendimizi büyümüş, olgunlaşmış hissediyordum.

Bahçemize çıktık, kapının önündeki taşlara oturduk, bir kaçma planı yapmamız gerekiyordu. Ninkilim'e güvenim tamdı, ben ne dersem kabul edecekti. "Saraydan ko-

lay çıkarız," dedim, "ama yokluğumuz hemen fark edilir." Ninti, nereye gitsek peşimizdeydi, benim buyruğuma verilmişti, beni gölge gibi izliyordu. Ona planımızı söyleyemezdik. Nindana, "acele etmeyelim," dedi. "Biraz sarayın girdilerini, çıktılarını öğrendikten sonra... Ninti'ye de bir çare buluruz."

"İyi günler prensesim!"

Nindana'nın babası karşımızdaydı, kaçma planımızı konuşurken onun geldiğini görmemiştik bile. İkimiz birden ayağa kalktık, kocaman adam, yerlere eğildi; "aman prensesim," diyordu. Bu sırada, davul, trampet sesleri duyulmaya başladı. Seslere bağıran kızgın insan sesleri de karışıyordu. Ne oluyordu? İlk aklıma gelen babama karşı bir ayaklanma, bir protesto oldu. İliklerime kadar titredim. Eğer öyle bir şeyse babam öldürülürdü.

"Ne oluyor, bilginiz var mı," diye Nindana'nın babasına sordum.

"Duymadınız mı prensesim," diye yanıtladı beni; "Urzababa'nın ispiyoncu başını ve iki ispiyoncuyu asıyorlar."

"Neden?"

"Yaşlı Gir'i öldürdükleri için."

"Anlamadım," diyebildim. Kulaklarıma inanamıyordum. Kralın ispiyoncularının Gir'in öldürülmesiyle ne ilgisi olabilirdi? Gir bizim konuğumuzdu ve bizim evimizde öldürülmüştü. Açıklaması zor bir sevinç de içime dolmaya başlamıştı. Nindana'ya baktım, gözleri gülüyordu. Katil babam değil miydi?

"Ama yaşlı Gir bizim evimizde öldürüldü."

Söylediğime pişman olmuştum, belki Nindana'nın babası ne olduğunu bilmiyordu.

"Evet," dedi. "Uyurken öldürmüşler, kralın buyruğu ile."

Tam bir bilmeceye dönmüştü. Çözümünü ancak Nindana'nın babası yapabilirdi. "Anlatır mısın bana?" dedim. İçimden tüm kuşkuları atmalıydım.

"Sizin rüyanız prensesim."

Aman tanrılarım, benim rüyam... Kral da mı duymuştu yoksa? Ama olanaksız...

"Belki bilmiyorsunuzdur," diye başladı Nindana'nın babası anlatacaklarına. "Kralın her yerde ispiyoncuları vardı. Babanız ilk iş olarak bu örgütü dağıttı. Özellikle kral, kendine yakın olanları, valileri, vezirlerini, yardımcılarını, babanızı sürekli izlettirirdi. Siz Gir'e rüyanızı anlatırken, hatırlarsanız pencereniz açıkmış." Rüyamı yaşlı Gir'e anlatırken çok terlemiştim, babam da pencereyi açmıştı, elbette hatırlıyordum. "Zaten yaşlı Gir'in, bir rüya yorumcusunun evinize gelmesi ispiyoncuların dikkatini çekmiş, evinizi denetim altına almışlar. Sizin anlattıklarınızı, Gir'in yorumunu açık pencereden ispiyoncular duymuşlar. Sonra Gir biraz hava almak için dışarıya çıkmak isteyince, hatırlarsanız babanız beni de yanında göndermişti. Kapıdan çıkarken, ben, tuvalete gitmek için Gir'den izin istedim, o da bahçe kapısının önünde beni bekleyeceğini söyledi. Tuvaletten dönünce bahçe kapısının önünde Gir'i göremedim, ama ileride karanlıkta bazı insanlar vardı, o yöne doğru sessizce koştum. Bahçe meşalelerinin altından geçerken gördüm ki üç dört adam Gir'i sürükleyip götürüyorlardı. İzlemeye başladım, saraya girdiler. O zaman adamların ispiyoncular olduğunu anladım. Ama neden? Bilmiyordum elbette. Tam saraya girerlerken biri durup arkasına baktı, beni gördü, tanıyıp tanımadığını bilemem tabii. Koşarak eve döndüm, gördüklerimi babanıza anlatmak istedim, ama yatmışlardı. Sabahı beklememden başka çıkar yol yoktu. Fakat ispiyoncular sizin evi gözetlediklerine göre babanızla da ilgili olmalıydı. Köleliğimi unuttum, aslında istenilenden fazlasını söylemek, istenilenden fazlasını yapmak kölelik kurallarına aykırıdır. Buna karşın efendim Sargon'un da başı dertte olabilirdi, bu da benim görevlerim içindedir, diye düşündüm, anahtarımla kapınızı açtım. İkinci kata çıktım, babanızla bir tehlike anında birbirimizle haberleşmek için daha önce kararlaştırdığımızca gece kuşu gibi ötmeye başladım. Babanız daha uyu-

mamış olacak ki hemen kapıyı açtı, yemek odasına indik, gördüklerimin hepsini anlattım. Yine de babanız yukarı çıkıp, yaşlı Gir'in evde olup olmadığına baktı. Dönüp gelince, bana benim ne düşündüğümü sordu. Buradan hemen uzaklaşması gerektiğini söyledim, başı dertte olabilirdi. "Ama neden?" diye soruyordu. Sonra başını salladı, "konuştuklarımızı duymuş olmalılar," diye kendi kendine mırıldandığını duydum. "Pencere açıktı," diyordu. Babanız akşam bana, Nindana'nın sizin rüyanızdan bana ve karıma söz edip etmediğini sormuştu. Yanıtımız hayırdı elbette, Nindana bize, bana, karıma bir şey söylememişti, ama babanızın bize inanmadığını anlamıştım o zaman. Her şey bu rüyada gizliydi. "Durup dururken buradan ayrılmak doğru olmaz, bir neden bulmalı," diye bana soruyordu. Sonra rüyanızı bana anlattı. O zaman kaçmasının şart olduğunu söyledim efendime. Ya eşim ya kızım, diyordu. Birden aklıma bir şeyler geldi, bu olaydan kazasız belâsız babanız ancak böyle kurtulabilirdi. "Efendim," dedim, "rüyayı yaşlı Gir görmüş ya da uydurmuş olsun. Önce bana anlatmış olsun, ben de size anlatınca Gir'i görmek istemiş olun. Ben size Gir'i getiririm, siz dinlersiniz, sonra çok kızarsınız, götür bu adamın cezasını ver, diye baba buyurursunuz, benim bir anlık çiş için uzaklaşmamdan yararlanıp Gir kaçar, bulamam onu. Siz de bana kızar beni cezalandırmak için alır ailemle birlikte Kur'a götürürsünüz. Yanımıza iki de asker alırız. Onlara, bunlar kral düşmanı dersiniz, eğer mahkemeye çıkarsanız askerler tanıklık ederler." Aklımıza bundan başka bir şey gelmiyordu. Babanız da uygun bulmalı ki, hemen yola çıkmalıyız, diye emretti. Kur'da bizi yakma oyunu sırasında askerlerden bir fırsatını bulup, bizi ülkemize göndermek için serbest bırakacaktı, kaçacaktık. Yanımıza iki tane de boş at alacaktık. Bize de kırk kese gümüş verecekti. Biliyor musunuz gümüşler Kur'da bizim girdiğimiz çukurda kaldı. Üzerlerini neyse toprakla örtmüştüm. Bir gün gidip alır, babanıza getiririm. O zaman bile babanız hep Gir'i düşünüyordu.

Gir'i nasıl kurtarabileceğimizi düşünüyordu. Ama olanaksızdı, ona ne haince işkenceler yapacaklarını, sağ çıkmayacağını babanız da ben de biliyorduk. Böyle bir krala hizmet etmekle babanız çok acı çekiyordu. Bana çok zaman söylemişti.

Artık her şeyi biliyordum. Kalbim büyümüştü, babam büyüktü çünkü.

Nindana'nın babası anlatıyordu: "Tahmin ettiğimiz gibi çıktı. İspiyoncular yaşlı Gir'e işkence yapmışlar, cesedinde yanıklar, boyun germe izleri, her yanında kocaman kocaman çürükler vardı, anlaşılıyor ki Gir işkencelere dayanamayıp rüyanızı onlara anlatmış, diyelim, ama ben inanmıyorum anlattığına işkence esnasında bayılmış ya da ölmüştür. O işkenceyi bir gence de yapsalar dayanamazdı. Sonra gizlice eve getirip, kralın emriyle öldürmüşler. Niyetleri babanızı cinayetle suçlayıp, ölüme mahkum ettirmek. İspiyoncular itiraf ettiler her şeyi kralımıza."

"O gün sabaha karşı babanız bizi aldı, Kur'a götürdü. Ben karımla, Nindana'ya bu işin bir oyun olduğunu söylemeyi uygun bulmamıştım. Ne olur ne olmaz, çok rahat davranıp, askerleri kuşkulandırabilirlerdi. Şimdi öğreniyoruz, ispiyoncular Gir'i gizlice evinize getirip öldürdükten sonra, -belki de öldükten sonra kalbine hançeri sapladılar,- babanızı tutuklamak istemişler ama evde bulamamışlar. Annenizi alıp götürmüşler. Biliyor musunuz, babanız bu evi bize verdi."

Ne büyük tehlike atlattığımı şimdi anlıyordum. Beni evde tutuklatan ispiyoncu başıydı. Rüyayı gören bendim, kuşkusuz kral beni de öldürtmek isteyecekti, belki babamı yakalattırdıktan sonra.

Nindana'ya sarıldım. Babam katil değildi, içimi günlerdir kemiren kurttan kurtulmuştum. Babam, bir yerde özür dileme anlamında evimizi de Nindana'nın annesine babasına vermişti. Bu da beni sevindirdi.

"TATLANDIR BENİ BAL ADAM"

Babamın kutsal Nippur'da Ekur Tapınağında yapılan taç giyme töreninde annem sağında ben solunda oturuyordum. Krallarımızın taç giyme törenini Enlil Babamızın kutsal tapınağında yapılagelmiş hep. Babam bu geleneği bozmadı. Kiş'ten gemilere bindik, hayatımda ilk kez gemiye biniyordum. Gemimiz Fırat'ın sularında kuğular gibi kayıyordu. On iki köle kürek çekiyordu; öğleye doğru Nippur'a vardık. Dönüş yolcuğumuzun daha uzun süreceğini söylüyorlardı, çünkü akıntıya karşı gidecektik.

Aman tanrılarım, ne görkemli kentti Nippur; sokaklarında tanrılar geziniyordu sanki, gölgelerini görüyor, soluklarını ensenizde duyuyordunuz. Bizi rahipler, rahibeler, temiz giyinmiş yüzlerce kadın, erkek ilahilerle karşıladılar. Baş Tanrı Enlil Babamız bulutların üzerinden bize bakıyordu; gülümsüyordu. İnanna'nın kralını o da sevmiş olmalıydı. Ekur Tapınağına nasıl vardık hatırlamıyorum, uçarak mı, yürüyerek mi, koşarak mı bilemiyorum; kendimizi tapınağın geniş avlusunda buluverdik. Avluya ulaşmak için o yüzlerce merdiven basamağını nasıl çıkmıştık? Tanrıların mucizesi...

Burası gökyüzünün avlusuydu sanki; tüm Nippur ayaklarımızın, tapınağın ayaklarının altındaydı. Bizim, babamın, annemin, benim yerlerimiz ayrılmıştı. Arkamızda tüm ülkenin eyalet valileri, kumandanlar vardı, ayakta duruyorlardı. Bizden başka herkes töreni ayakta izliyordu. Hatırlayın lütfen, babamla Gutiler'e karşı çarpışan o eski kaçak genç subayı babam terfi ettirmiş saray koruma birliğine atamıştı; o da kumandanlar arasındaydı. Hemen kumandanların yanında da sarayın hazine başısı, adalet başısı, zanaat başısı, sağlık başısı, yapı başısı, içkici başı, -babam yerini çırağına bırakmıştı, kim bilir o da birayı çok içince bir gün kendisinin de kral olacağını düşlüyordurmuhasebe başısı gibi kişiler vardı. Hepsinin arkasında da bizimkiler dizilmişti. Nindana'nın babası, annesi, Ninda-

na, Ninti, Ninkilim. Koskoca mabet gürültüden yıkılacak gibiydi; halkın "yaşasın Sargon!" diye bağırmasından çalınan sazları duyamıyorduk. Benim gözüm rahibelerin dansındaydı. Dans etmiyorlar, o ak pak incecik keten giysilerinin içinde hazan mevsimde rüzgârda uçuşan yapraklar gibi dalga dalga kelebekleşiyorlardı. Hepsi melek gibiydiler. Tanrıça İnanna'nın melekleri... Yüzlerinden, bakışlarından fışkıran saflık, temizlik bu eski, yıpranmış, yer yer taşları kırılmış tapınağı bahar yağmurları gibi temizliyor, parlatıyor, incecik bedenlerinin kızgın güneşin altında saldığı gül, tarçın, zencefil, amber kokularıyla havayı sarhoşlaştırıyorlardı. Eminin, onların ateş pervaneleri gibi çevrelerinde dans ederek uçuşmaları, izleyenlerin başını döndürüyor, gönüllerini coşturuyor, kendilerini başka bir dünyada, göklerde, bulutlarda yaşıyor gibi hissettiriyordu. Babama bakıyordum; yüzünde bir hareket yoktu, ne gururlu ne sert ne yumuşak ne saf ne kurnaz... Düm düz bir yüz, ama bakışları deliciydi, o deliciliğin özünün, sevgi, hoşgörü dolu olduğunu görüyordum. Ara sıra eli boynuna gidiyor, kolyesindeki babasından kalma tek inci dişi kimseye göstermemeye çalışarak öpüyordu. Annem, utanmış gibiydi, yanakları al aldı, ama başı dikti, kraliçeliğe yakışıyordu.

Başrahip, hemen arkasında başrahibe görünür görünmez, sinekler bile sustu. Üzerlerinde beyaz, yan tarafları altın ipliklerden çiçek motifleri işlemeli, topuklarına kadar uzun bir giysi giymişlerdi. Başrahibin saçları incecik örülmüştü, göğsünün üzerine düşen örülü sakallarına dek uzanıyordu. O incecik örgüler lapis taçları ile süslenmişti. Başrahibenin başında kenarları simle işlenmiş sarı bir ipek kuşak bağlıydı; kuşaktan kırmızı, mavi, sarı kır çiçekleri sarkıyordu. Yüzünde meleklerin saflık ve sevecenlik dolu gülücükleri dolaşıyordu. Her ikisinin incecik, uzun boylarıyla attığı adımlar başka dünyaların habercisi gibiydi. Çevrelerindeki rahibelerin ellerindeki buhurdanlıklardan çıkan grimsi beyaz dumanlar içinde, gökten yere doğru süzülürken tapınağın beyaz mermerlerinin üzerine göğün er-

ken sabahının ve akşamının tüm renklerini sermiş, muştular sunan ruhları andırıyorlardı. Beyaz mermerlerin üzerinde oynaşan göğün renkleri, üzerimize, çevremize doğru yansıyor, tapınağın yıpranmış duvarlarının bir yanında güneş doğarken, öbür yanında ay uykuya çekiliyor doğuştan ölüme, varolmadan yokluğa doğru bir gidişi içimize coşkulu bir hüzünle dolduruyordu. Başrahip ve rahibenin zeminde kayan kısa adımları, Sümer'in yüzlerce yıllık onurlu, görkemli geçmişini ta başından alıp öne, ilerilere, sonsuza doğru taşıyordu. O adımlar, şanlı bir tarihin, yüce bir geleneğin, özverili bir gururun ağırlığını adım adım babama, anneme doğru yaklaştırıyordu. O şanı, o geleneği, o gururu, o onuru babamın kollarına teslim edecekti. Babamla annem ayağa kalkmış, bizden iki adım öne çıkmışlar, ikisi de bir dizlerini kırarak başlarını öne eğmişlerdi; geçmişin önünde saygıyla, geleceğin onurlu ağırlığıyla eğiliyorlardı. Başrahip, yaklaştı, yaklaştı, babamın yanına geldi, "kaldır başını evladım," dedi. "Seni tanrılar tanrısı Enki Baba, bana gönderdi. Göklerin tanrısı An, başı göklere değsin, dedi, Enlil Babamız, ama ayakları yerden kesilmesin, dedi. Nammu Anamız, o benim doğurduğum, toprağım göğüm, dağım, ırmağım, bulutum, dedi. Buğdayı arpası bol olsun, düşmanı kör olsun, kadınlar döl yataklarını erlerine açsınlar ki hayat mutlulukla dolsun, birası ırmaklar gibi sunulsun, dedi. Tanrıça İnanna, sana aşkı gönderdi, sevgiyi verdi, sunduğum sevgiyi paylaşsın ki Sümer'le, halkının gözleri gülsün, yürekleri aşk ve sevgi ile dolsun, oğulları ikiz, kızları güzel olsun, dedi."

Başrahip duasını bitirince rahibeler babamla annemin çevresini ellerindeki buhurdanlıklarla sardılar; buhurdanlıklardan dans eder gibi çıkan renkli, insanın içini bayıltan kokulu dumanlar, Fırat'ın sularının yolladığı nemle güneşin altında gökkuşağı oluşturuyor, babamla annem gökkuşağının yayı üzerine oturmuş görünüyordu. Başrahip, elindeki bir parmak kalınlığında, ortasında lapis taşından kartal işlemeli som altından tacı babamın başına geçirirken, "tahtın gökkuşağı olsun, güneşin, yağmurun eksilmesin,

kalbin sevgi, sevecenlik, adalet dolsun, haktan, haklıdan ayrılma, biranı iç ama kılıcını keskin tut, bil ki Enlil Baba, Enki Baba, senin tahtının üstündedirler. " diyordu.

Başrahip tacı babamın başına yerleştirdikten sonra, babamın omuzlarından kuş kanadı gibi tutarak ayağa kaldırdı, "kralım, sende Enki'yi, Enlil Babamızı görüyorum, onların gücü, adaleti, şiddeti, insafsızlığı, öldürücülüğü, dirilticiliği sende ve ben önlerinde eğiliyorum," diyerek ellerini göğsünde kavuşturdu, hafifçe öne doğru eğildi:

"Enlil Baba, buyrukları yüce Enlil Baba,
Buyrukları geri çevrilemez yüce efendimiz
Me'leri düzenleyen tanrıların babası,
Yüzümü kentime çevirdim, Kiş'in yazgısını
Belirledim,
Kutsal yüreğimle kral ilan ettiğimi kutsa,
Kral, çoban Sargon, ülkelerle dolu, sadık çoban
İzin ver benim adıma, yabancı ülkeleri
Fethetsin."

Başrahip, geri geri çekildi, bu kez de başrahibe elinde değerli taşlarla işlenmiş yine altından bir tacı annemin başına koydu, sonra iki omzuna iki elini koyarak, "ey Sümer'in kadını, ey Sümer'in anası, kralını sev ki o halkını sevsin, kralına gül ki o halkına gülsün, kralına destek ol ki o halkına destek olsun, kralına gönlünü aç ki o halkına gönlünü açsın, sen İnanna'sın, aşkını, şehvetini kocandan esirgeme, kralına göktekneni sun ki tüm Sümerli kadınlar, kız çocukları, erkek çocukları versin kocalarına, birayı soğuk sun kralına ki halkı bunalmasın, yanmasın. Güç sende, aşk sende, destek sende, bağlılık sende. Kralını gece gündüz düşün ki o halkını hiç unutmasın. Zevke sefaya dalma ki kralın gözleri kapanmasın, sarayın duvarlarının dışına taşsın."

Dua bitince annem ayağa kalktı, başrahibe aynı rahip gibi annemin önünde eğildi. Sonra kalkıp babamın yanına geldi:

"Gel efendim gel,
Heybetli duruşun tahta pek yaraşır,
Görenlerin gönlünü açar bakışın,
Tam erkeğim, ülkemin süsü kralım gel,
Yüksek tepeler arasından görmediğin
Sabah güneşinin doğuşunu,
Gel efendim gel, sunacağım sana."

Başrahibe babamın elinden tuttu, beraberce tapınağın içine doğru yürüdüler. Onlar tapınağın giriş kapısına doğru yürürlerken, sazlar çalmaya, rahipler korosu aşk şarkılarına başladı.

"Sen bizim efendimizsin, efendimizsin,
Sen gümüşsün, lapis taşısın, efendimizsin,
Tahılı ambarlarımıza dolduran çiftçimizsin,
Sen kadınlarımız tarlaları süren efendimizsin,
Sen bereketsin, bizim efendimizsin."

Arkasından rahibelerden biri ortaya doğru yürüdü, gür, ıpılık sesiyle şarkısına başladı:

"Bal adam, baldan tatlı adam,
Tatlandır beni bal adam,
Efendim, tanrıların bal adamı, tatlandır beni,
Anasının gözbebeği bal adam tatlandır beni,
Ellerin baldır, ayakların bal, hep beni tatlandır
Göbeğimi tatlandıranım, kamışın bahardır,
Benim güzel kalçalarım sana armağandır,
Bol sulu maruldur sana göğüslerim, bal adamım,
Gelişin hayat, tarlama girişin bolluk,
Yanıma uzanmandır en büyük sevincim."

Babamla başrahibe tapınağın kapısından kaybolur kaybolmaz bir gürültü koptu: "Yaşasın büyük Sargon, yaşasın kraliçemiz," çığrışları dört yanı sardı. Davullar dövülme-

ye, borular üflenmeye başladı. Halk ortaya atıldı, kralla başrahibenin birleşmesini kutsayan danslarıyla nerdeyse kendilerinden geçtiler. Yüzlerce kişi ellerindeki testilerle kalabalığa bira sunuyordu, şarap sunuyordu. Başrahip annemin yanma, babamın yerine oturmuştu. Annemin gözlerinde ince, sevinçli bir hüzün vardı. Babamın neden başrahibe ile gittiğini anlayamamıştım o zaman. Kral olur olmaz aşkı, cinselliği başrahibe ile kutsaması gerektiğini daha sonra öğrenecektim.

Erkekler rahibelerle ya da töreni izlemeye gelen kadınlarla dans ediyorlardı. Bazı erkekler de kadın giysileri giymiş, boyunlarına kolyeler, kulaklarına küpeler takmışlar, genç erkeklerle dans ediyor, dudak dudağa öpüşüyorlardı. Bazı kadınlar da erkek elbisesi giymişti; yanlarındaki genç kızlarla sarmaş dolaştılar. Davullar, lirler, flütler, harplar, tefler, tüm sazlar ortalığı inletiyordu. Herkes coşmuştu. Dans eden erkekler, arada bir dansı bırakıyor; gidip kucakları armağanlarla dolu geri geliyor, onları rahibelere veriyor; rahibeler de aldıkları armağanları tapınağın yetkilisine teslim edip, armağanı veren erkekle tapınağın içine doğru el ele yürüyorlardı. Bazı rahibelerin verilen armağanları beğenmeyip, geri çevirdiklerini görüyordum. O zaman o genç erkekler boyunlarını büküp tapınağı terk ediyorlardı.

Bense olanlara şaşkın şaşkın bakıyordum.

Birden sazlar sustu. Başrahip ayağa kalktı; ortalığı büyük bir sessizlik kapladı. Biraz önce bağırıp çağıran, coşkuyla bira içen, dans eden insanlar, kadın kılığındaki erkekler, erkek kılığındaki kadınlar, bira sunanlar sessizce tapınağı terk etmeye başladılar. Başrahip bir eliyle annemin bir eliyle de benim elimi tutup, tapınağa götürdü. Arkamızdan valiler, Sümer'in büyükleri, bizim nedimelerimiz geldi. İçerde kuş sütü eksik bir yemek masası hazırlanmıştı: Çeşit çeşit peynirler, her çeşit salata, marul, domates, maydanoz, havuç, kızarmış av etleri, kuzu etleri, pilavlar, meyveler, her türlü tatlı, benim sevdiğim kabak tatlısı bile

vardı. Masaların üzeri testi testi biralar, kocaman kupalara konulmuş şaraplar, meyve şurupları, neler neler... Yemekleri görünce karnımın acıktığını duydum. Nindana, Ninkilim, Ninti bana gülerek bakıyorlardı. Annem saçlarımı okşuyordu. Yemeklere saldırmak için fırsat bekliyordum ama başrahip, uzun bir duaya başlamıştı. Çaresiz duanın bitmesini bekleyecektim. Dua biter bitmez, bu kez de bir boru ötmeye başladı; herkes ellerini göğsünde kavuşturup bellerini kırdı: Babam içeriye giriyordu. Anlamıştım, herkes yemeğe başlamak için babamı bekliyordu. Başrahibin duasını uzatması da ondan kaynaklanıyordu. Nindana'nın elini sıktım, artık yemeğe başlayabilecektik, birbirimize gülümsedik. Babam koca salonun ortasına doğru yürüdü; o kalabalığın içinde herkesten daha büyük görünüyordu. Delici gözlerini çevresinde gezdirdi; şöyle bir baktım, orada bulunanların hepsi, eğik başlarının altından yukarıya çektikleri gözleriyle babamı izliyorlardı. Babamın gözleri, yapıcı başının üzerinde durdu, elini kaldırıp adamı yanına çağırdı. Yapıcı başı koşarak babamın yanına gitti, eğildi selâmını verdi. Babamın, "şimdi sana buyuruyorum," diyen gür sesi tapınağın duvarlarında yansıdı: "Ekur'u tanrımız Enlil'in büyüklüğüne, kutsallığına uygun hale getireceksin. Yarından tezi yok, iki bin adam bul, onarıma, yenilemeye başla ki Sümer'in şanına, şerefine üç ay içinde uygun hale gelsin. Bin adamı Kiş'ten işsizlerden seçeceksin, bin adamı Nippur'un köylerinden toplayacaksın." Sonra, muhasebeci başını, hazine başını yanına çağırdı, onlara da yapıcı başının her istediğini karşılamalarını buyurdu. Sık sık gelip yapının nasıl ilerlediğini, yapılan giderleri göreceğini de söyledi. Tapınaktan sonra Nippur'un tüm sokakları taşla kaplanacak, su kanalları onarılacaktı.

Nippur'un bağımsız valisi babamın yanına koştu, eğilip giysisini öptü. Başrahip diz çökmüştü, gözleri yaşlıydı. "Enlil Babamız kralımızı korusun, yanından eksilmesin," gibi mırıl mırıl dua ediyordu. Salonu dolduranların yüzlerinde mutluluk, sevinç ışıkları vardı. Anlaşılan babam

Nippur'un da kralı olacaktı. Aslında şimdiden kralı olmuştu. Rahibelerden biri babama yaklaştı, altın bir kupa içinde şarap sundu. Babam şarabını alıp yanımıza geldi, kupayı anneme uzattı, annem bir yudum içti, sonra kupayı babama verdi, bu sırada başrahip de anneme bir kupa şarap sunmuştu. Annem kupayı babamın dudaklarına götürdü, babam bir yudum içip kupayı geri verdi, sonra kupasını kaldırdı; herkes masalara saldırıp, hazır bekleyen şarapları aldı. Nindana ile ben de aldım, Ninkilim'le Ninti'yi o kalabalıkta göremiyordum, ne zaman yanımızdan ayrılmışlardı hiç fark etmemiştim. Artık yemeğe başlayacağımızı anlamıştım. Babamla annem kupalarını bir dikişte içtiler; babam masadan sadece bir elma aldı; karnı tok olmalıydı. Yemek başlamıştı.

Nindana ile ikimiz kabak tatlısına saldırdık. Bir iki lokma alınca, o ne, birdenbire doyduğumu hissettim. Nindana da tatlısını bırakmıştı. Elinden tuttum Nindana'nın, Ninkilim'le Ninti'yi bulmak için annemin, babamın yanından usulca ayrıldık.

Nereye gitmiş olabilirlerdi? Tapınağı tanımıyorduk. Salondan çıktık; o koskoca avlu bomboştu, bir iki saat önce davulların vurulduğu, harpların tellerinde parmakların dolaştığı, dans eden, bağıran çağıran, erkek erkeğe, kadın kadına, erkek-kadın öpüşen insanların doldurduğu avluda kimsecikler yoktu. Avlunun yan koruma duvarlarına yürüdük; aman tanrılarım! Ne yüksekti; aşağıda dolaşan insanlar tavşan gibi görünüyordu. Arabalar geçtikçe, hatta insanlar yürüdükçe yerden koca bir toz bulutu kalkıyor, ta bize kadar geliyordu. Nippur da Kiş gibi bakımsız kalmıştı. Avlunun güneyinde yükselen kule bana bulutlara değiyor gibi geldi. Her şey çok görkemliydi, ama avlunun taşları yerlerinden oynamış, duvarları yer yer yıkılmıştı, kule de yıkılacak gibiydi, düşen taşlardan gövdesinde kocaman kocaman delikler açılmıştı; ama hâlâ dimdik ayaktaydı, büyük bir fırtınada yıkılırdı sanki.

Neden bilmem kuleye doğru yürüdük. O göklere uzanan boyu bizi oraya çekmiş olmalıydı. Kapısından girdik, ilk birkaç basamağı çıktık, sonraki basamaklar nerdeyse çıkılacak gibi değildi. Kulenin yan duvarlarına tutunarak tırmanmaya başladık. Üç beş metre kadar tırmanmıştık ki yukarıdan inler, ağlar, güler gibi sesler duyduk. Yukarıda birileri vardı. Nindana ile bakıştık; tırmanmaya gözlerimizle karar verdik. Arada bir yarım basamaklar vardı, onlara ulaştığımızda tırmanmamız kolaylaşıyordu. Birkaç metre daha çıktıktan sonra, basamaklar düzgünleşti, rahat rahat çıkmaya başladık. Biraz önce duyduğumuz, ağlar gibi, güler gibi, inler gibi sesler kesilmişti. Belki yıpranmış kulenin çatlaklarından giren rüzgârın sesi bizi aldatmıştı. Bir iki basamak daha çıktık, evet hiçbir ses duyulmuyordu. Yanılmıştık; "dönelim," dedim Nindana'ya. O da başıyla onayladı. Daha fazla çıkmakla kendimizi tehlikeye atabilirdik. Dönecektik ama o tırmandığımız basamaksız yerlerden nasıl inecektik. Belki birbirimize, duvarlara tutunur,

yavaş yavaş kayardık. Eğer elimiz bir kurtulursa taşların çıkıntısından, kulenin dibinde ikimizin de ya cesetlerimizi bulurlar ya da taşlara, parçalanmış basamaklara çarpa çarpa kırılmış başlarımız, kollarımız, ayaklarımızla acılar içinde uzanır kalırdık. Tam dönmeye karar verdiğimizde, Nindana, benden bir basamak ilerdeydi, "burada biz düzlük var," dedi. Hemen iki basamak çıktım, evet kulenin ortasında bir alan görünür gibiydi. Hızla basamakları çıktık ve donup kaldık.

Ninti ile Ninkilim çırılçıplak, meyve ve et artıklarının arasında yana yana uyuyorlardı. Hayır! Kendilerinden geçmiş, sızmış kalmışlardı. Yanlarında yere devrilmiş iki bira testisi vardı. Ortalık korkunç bira kokuyordu.

Damarlarımda kanımın kaynayıp başıma çatlatacak gibi dolduğunu, saç diplerimden, kulaklarımdan, gözlerimden ateşler fışkırdığını hissettim. İçimde dağlar gibi bir öfke coştu, taştı. Yumruklarımı sıktım, tırnaklarım etime batıyordu. Sonra kollarımı açtım, ellerim pençeleşmiş, tırnaklarım uzamıştı. Vücudum gerilmiş, kaskatı olmuştu. İkisinin de üzerine atılıp parçalamak istiyordum. Kıskançlığı ilk kez tadıyor, bütün düşünce gücümü kıskıvrak bağlıyordu. Onları, daha doğrusu Ninkilim'i parçalamak istiyordum. Nefret doluyordu içime. Ninkilim'in çıplak vücudundan yalancılık fışkırıyordu. "Seni kalp kitabıma yazdım, unutmayacağım, Enheduanna " diye o kalın sesiyle arkamdan bağırmıştı, beni kaçıran o haydutlardan kurtulduğumda. Sesi dalga dalga kulaklarımda çınlayıp durmuştu. Nasıl o zaman bir sıcaklık doğmuştu gönlümde bu domuz suratlı, fare bakışlı cüceye. Bana ihanet etmişti. İhaneti ilk kez tadıyordum.

Hırsla Nindana'ya baktım; o gözlerinde ışıl ışıl sevecenlikle bana bakıyordu. O sevecenliğin içinde gizleyemediği endişeyi gördüm. Nindana önüme geçti, kollarını belime doladı, başını kaldırıp dudaklarımdan usulca öptü. "İnanna istemiştir," diye fısıldadı. Parçalamaya hazır kollarım yanıma düştü, kafamı dolduran kan, yavaş yavaş, ılık ılık

vücuduma yayıldı. Gözlerimi Ninti'nin ipekten, pürüzsüz, uyurken bile ışık saçan vücudunun güzelliği doldurdu. Ellerini ensesinde birleştirmişti. Göğsü, granit kayaların üzerinde yetişen gül bahçesi gibi açılmıştı. Bakışlarımı, ah bakışlarımı, dik, kabuğu soyulmuş pişmiş yumurta gibi göğüslerinden, yumurtanın ortasına konulmuş gül kurusu tomurcuktan, asma dalları gibi kollarından, tapınağın sütunları gibi parlak bacaklarından, bacaklarının arasına yerleşmiş göktaşının pembecik üçgeninden alamaz oldum. Dudaklarım kıpırdıyordu, dilimin ucundan kurtulan sözcükler Ninti'nin üzerini sıcak bir yorgan gibi örtüyordu:

"Dağınık saçların arasında uyuyorsun,
Düş mü görüyorsun, ağzın açık, şehvetli,
Soluğun dudaklarımı ıslatıyor,
Ellerin ensende, göğüslerin kaymaklı iki bal tası
Kapalı göz kapakların iki mor menekşe
Uyku, ey uyku menekşelerden ayrılma
Mutlu rüyamı ne olur sevgiye yor."

Sarılıp Nindana'yı dudaklarından hırsla öptüm. Usulca yere çöktük; birbirimize sarıldık. Gözlerimizi kapayıp, sıcaklığımızı birbirimize aktardık. Bütün vücudum gevşemişti, içime bir tatlılık yayılmıştı, kıpırdamak istemiyordum. Kıpırdarsam içimde duyduğum Nindana, içime dolan Ninti, beni terk edecek, çıkacak, uçacak gibi geliyordu. İkisini de kaybetmek istemiyordum. Belki Nindana sadece benimleydi, ama ben onun kollarında Ninti ile Nindana'yı birlikte hissediyordum. İkisiyle ne kadar böyle kaldım bilmiyorum; belki derin, tatlı bir uykuya dalacaktım ki Ninkilim'in fısıldar gibi "Enheduanna," dediğini duydum. Beni çağırıyordu. Başımı kaldırdım, hayır, o derin derin uyuyor, uykusunda sayıklıyordu. Belki rüya görüyordu. Nindana da kalkmış, oturmuş, gözlerini Ninkilim'e dikmişti. Toparlandım, gözüm Ninkilim'in çıplak vücudunda gezindi. Bir yere gelince takılıp kaldı, Nindana da oraya bakı-

yordu. Olamazdı, kısacık boyuyla hiç orantılı değildi. Hatta neredeyse boyunun dörtte biri kadardı. Ninkilim'in her şeyi vücuduyla orantısızdı, sesi, o şeyi. Ellerimi ateş bastı.

Nindana'nın da yanakları al al olmuştu; usulca, "hadi gidelim," dedi. "Gemiyi kaçıracağız." Ayağa kalktık; ama gözlerimiz Ninkilim'deydi. "Onları uyandırmayalım, bizim kendilerini gördüğümüzü bilmesinler. Zaten biradan sızmışlar, sarhoşlar."

Onları uyandırmazsak nasıl Kiş'e dönerlerdi? Nindana, "Ninkilim bir yolunu bulur, merak etme," dedi.

"Olur," dedim, dedim ama içimde bir ses, sanki yüksekten gelen bir ses, "Enheduanna buraya gel, Enheduanna buraya gel," diyordu. Duramazdım, beni çağıran sese gitmeliydim.

"Hadi gidiyoruz," dedim Nindana'ya. Basamaklara, yukarı çıkan basamaklara atıldım. Nindana, "nereye gidiyorsun?" diyordu. "Kulenin tepesine, en üstüne." Nindana, "sen..." dedi, sonunu getirmedi, belki "sen deli misin?" diyecekti, fakat prensesliğim aklına gelmiş olmalıydı. "Sen kalabilirsin, aşağıya inebilirsin," dedim, üç beş basamak çıkmıştım bile bunları söylerken. Çıkmaya devam ettim, zavallı Nindanacık peşimden gelmeye başladı. Basamaklar düz sayılırdı, yarıları kopmuş olsa da çıkabiliyorduk. Uzun uzun tırmandık... Ancak bir yerden sonra hiç basamak görünmüyordu. Taşlara tutunarak çıkmaya çalıştım; bir süre sonra avuçlarım kan içinde kalmıştı, kollarımın gücü de tükenmişti. Nindana yanıma geldiğinde, yüzünün sararmış olduğunu gördüm. "Gücüm kalmadı," diye inliyordu. Benim de yoktu. İnmekse, çıkmaktan daha beterdi. Ben ne yapmıştım? Ama o ses, hâlâ beni çağırıyordu. "Enheduanna, durma, hadi gel!" Gidecek halde olmadığımı biliyordum. Biraz dinlensem, yeniden gücümü toplardım belki ama taşlara sarılan parmaklarımın tüm gücü kesilmişti. Her an ellerimi bırakabilir, kulenin taş merdivenlerine, duvarlarına çarpa çarpa düşebilirdim. "Tanrım,

İnanna," diye mırıldandığımı hatırlıyorum. Birden aklıma, koynumda sakladığım elmas geldi. O elmas beni kaplandan kurtarmıştı, belki yine yararlı olabilirdi. Ama nasıl kolye gibi taktığım boynumdan onu ağzıma ya da koynuma alacaktım. Ağzımda ya da koynumda olmadan sihrini göstermiyordu. Nindana'nın yanına yanaştım, bedenimi, onun bedenine iyice yasladım. "Biraz dayan Nindana, kurtulacağız," dedim. Bir elimi taşlardan çekip, elması boynumdan aldım. Tam o sırada Nindana'nın parmakları taştan kurtuldu, aşağıya doğru düşmeye başladık. Bir kolumla Nindana'ya sarılmıştım. Can havliyle elması ağzıma koydum, kulenin içinde, boşlukta asılı kalakaldık; düşme durmuştu. İçimden "yukarıya," diye bağırmam kulaklarımda yankılandı. Kuş gibi, döne döne yükselmeye başladık, kulenin tepesine rüyada gibi ulaşıverdik. Hemen kulenin çevresini kaplayan sahanlığa çıktık. Aman tanrılarım! Gördüğümüz manzaradan dilimiz tutulmuştu. Parçalanan avuçlarımızın acısını duymuyorduk. Başımızın üzerinde bulutlar uçuşuyordu. Kulede değil, gökyüzündeydik. Gök Tanrımız An'ın kucağındaydık.

Tüm Sümer toprakları ayaklarımız altındaydı: Nippur, Kiş, Ur kentlerimiz küçük kümeciklerle çöle serpilmişlerdi. Dicle nehrini görüyorduk. Kuzeyde Fırat'la Dicle birleşiyor, büyük bir suya akıyorlardı. Onların sağında uçsuz bucaksız çöller uzanıyordu. Batıda uzanan sanki gümüşten suları olan kocaman ak bir deniz vardı; dalgaları kıyıları dövüyordu. Hiç deniz görmemiştim, okumuştum sadece, ama şimdi görüyordum. Kuzeyde, Dicle'nin, Fırat'ın yukarılarında tanrılarımızın cennetini görüyordum. Bin bir yeşillik, bin bir ağaçlık, otlaklar, zümrüt yeşili otlaklar; daha yukarılarda kocaman bir dağ vardı, üzeri bembeyaz karla örtülmüştü. Doğu pırıl pırıldı, dağlar parlıyordu, altın, gümüş, lapis, elmasla kaplıydı dorukları.

Heyecanım biraz yatışınca beni çağıran sesi aradım, bakındım durdum. rüzgârın uğultusundan başka bir şey işi-

tilmiyordu. Yalnız benim içim, "bu gördüğün yerler Enheduanna," diyordu. "Babanın, Sümer'in olacak."

Yüreğim kıpır kıpır atıyor, gözlerim kamaşıyordu. Ellerimle sulanan gözlerimi sildim. Birden daha önce fark etmediğim, Dicle ile Fırat'ın ortasında, içinden başka bir ırmak geçen, altın gibi parlayan bir kent gördüm. Kentin çok uzağında ay doğuyordu; Ay Tanrımız Nanna parlak yüzünü gösteriyordu; Ur Kentinin üzerinde olmalıydı. Evet, tanrımız Nanna'nın altından, gümüşten, lapisten yapılmış, kulesi gökleri delen tapınağını görüyordum. Eanna tapınağı olmalıydı. Hiç görmemiştim. En kutsal, en büyük tapınağımızdı. Tapınağın üzerinde tanrıçam İnanna, tüm güzelliğini, şuhluğunu çekiciliğini toplamış, başındaki boynuzlu tacı ile uçuyor, dans ediyordu. Benim tanrıçamdı o, bana güç veren, beni koruyan aşk, savaş tanrıçamdı.

Gözlerimi İnanna'dan alamıyordum, ama bulutlar birden bire parladı, daha önce gördüğüm Fırat'la Dicle'nin arasındaki kentin üzerine doğru yaklaşmaya başladı, kent yeniden parıldıyor, bulutlar biçimden biçime giriyor, imler veriyor gibiydi: Evet, bulutlar bir yazı yazıyorlardı. Okumaya çalıştım: A ga de... Bizim Agade diye bir kentimiz yoktu. O kaybettiğim sesi yeniden duydum: "Sargon'un kenti kutlu olsun. Sen, sen Enheduanna tapınağına hoş geldin, tapınağın seni bekliyor. Tapınağın seni bekliyor. Tapınağın..." Ses yavaş yavaş uzaklaştı, ama kulağımda uğuldamaya devam ediyordu: "tapınağın seni bekliyor."

"Nereye bakıyorsun," diye, soran Nindana'yı başımı çevirmeden yanıtladım. "Agade'ye."

"O da ne?"

"Agade kenti, bak karşımızda." Sözlerimi bitirir bitirmez kent kayboluverdi. Uçsuz bucaksız kum tepeleri birbiri ardına sıralanıyordu şimdi Agade'nin yerinde. Uzaklara baktım, ayın doğduğu yere, tapınak da kaybolmuştu.

"Ben bir şey göremiyorum."

"Evet, kayboldu."

"Ne kayboldu?"

"Tapmak da."

Nindana gülmeye başladı. "Serap görmüşsün."

Belki de serap görmüştüm. Ya gümüşten suları olan o ak pak deniz, ya o doruğu göğü delen karla kaplı dağ, ya o altın, gümüş, lapis, yakutla parlayan doğudaki dağ, ya Nanna'nın tapınağı, onlarda mı seraptı?

"Denizi gördün mü?"

"Hayır,"

"Fırat'ın Dicle'nin cennet bahçelerini gördün mü?"

"Hayır!"

Bu yanıtlar bana yeterdi. Benim gördüklerim gelecek Sümer'di ve bana aitti. Ben hayal dünyasında yaşarken Nindana heyecanla konuştu:

"Ama Fırat'taki tekneleri görüyorum, bizi bırakıp gidecekler."

Babamın gemisi Fırat'ın sularında sülün gibi usul usul sallanıyordu. Daha fazla burada kalırsak, bizi aramaya başlarlardı; belki de başlamışlardı. Acele etmeliydik.

"Hadi gidelim," dedim. Dedim de bir adım atamadım. Kuleden aşağıya inemezdik; ağzımdaki elmas, beni tehlikelerden koruyordu. Bile bile tehlikeye atılırsam, korumayabilirdi. Herhalde aptallığa ödün vermezdi. Ne yapacaktık? Nasıl buradan kurtulacaktık? "Bana Agade'yi gösteren güzeller güzeli tanrıçam İnana, ne yapacağımı lütfen söyle," diye içimden geçirdim. "Uç!" diye bir ses kulaklarımdan kalbime doldu. Durmamalıydım, Nindana'nın elinden tuttum, hızla çektim: "Gel benimle." Kulenin sahanlığının üzerine çıktık. "Sarıl bana Nindana!" diye bağırdım. O, "ne yapıyorsun?" derken Nindana'yı çekerek kendimi bulutların arasından boşluğa bıraktım. Nindana bana sıkı sıkı sarılmış çığlık atıyordu. Önce karanlık bir kuyuya düşer gibi olduk. Başım dönüyordu, taklalar atıyor olmalıydık. Sonra birden bir ışık denizine girdik. Kollarımı öne uzattım, düşme hızımız yavaşladı, gökten, tülden ince bulutların arasından süzülmeye başladık. Gerçekten uçuyorduk. Altımızda belki de ömür boyu göremeyeceğim harika bir

manzara vardı. "Nindana," diye seslendim. "Aç gözünü, uçuyoruz."

Nindana'dan hemen bir yanıt gelmedi, biraz sonra, "rüyada mıyız Enheduanna?" diye konuştuğunu duydum. "Hayır, Nindana, gerçekten uçuyoruz, ama rüya gibi. Hadi sadece elimden tut, aç kollarını bedenimden." Ağzımda elmasla zor konuşuyor, konuşurken de düşüreceğim, diye korkuya kapılıyordum. Nindana kısa bir duraksamadan sonra bedenimi bıraktı, bir eli benim elimde, yan yana, düpedüz uçmaya başladık. Uçtuğumuza göre kuşlar gibi de uçabilirdik. Onlar kanatlarını oynatarak, uçuş yönlerini değiştirebiliyorlardı. Ben de yapabilirdim. Hemen boşta kalan kolumu sağa sola indirip kaldırmaya başladım, evet oluyordu, eğriler çizebiliyordum. Sonra ellerimizi bırakmadan birlikte yapmaya başladık; ayaklarımızı, kollarımızı aşağı yukarı kaldırarak bir alçalıyor, bir yükselebiliyorduk. Doyumsuz bir uçuştu. İkimiz de kahkahalar atıyorduk, bu oyun çok hoşumuza gitmişti, ama bir an gözüm Fırat'taki teknelere ilişti; sanki hareket etmeye hazırlanıyorlardı. Belki Kiş'e kadar böyle uçabilirdik ama teknede bizi görmeyince merak etmeye başlarlardı. Hemen yönümü babamın teknesine çevirdim. Birden, "eyvah!" diye bir ses çıktı ağzımdan, ya bizi uçarken görürlerse, ne yaparlardı? Hayır, hayır, onlar bizi görmeden tekneye inmeliydik. Ama nasıl? "Ama nasıl"ı yüksek sesle söylemiş olmayım ki, Nindana, "ne oluyor?" diye sordu. Ona "hiç," diye karşılık verirken, birden küçüldüğümüzü gördüm. Küçüldük, küçüldük, iki serçe kadar olduk. Korkmaya başladım, Ninkilim'e cüce derken, biz parmak çocuk gibi olmuştuk. Nindana'nın ağladığını duyuyordum. Ne yapabilirdim? Elimden ne gelirdi? Hiçbir şey!.. Birden kendimi babamın gemisinin arka direğinde buldum. Serçe gibi direğe konuvermiştik. Hemen yelkenlerin üzerine sıçradım. Oradan da kimsenin olmadığı yan güverteye iniverdim. İner inmezde, eski halime geldim. Nindana da beni izledi.

Onun büyümesini zevkle seyrettim. Önce bacakları uzadı, belinden yukarısı nokta gibiydi bacaklarının üzerinde, sonra başı büyüdü, ardından kolları uzadı, beş kollu bir yıldız biçimine girmişti. Tanrı Enki Baba da bizi önce beş kollu bir yıldız gibi yaratmıştı. Sonra, göğsü, karnı, kalçaları genişledi, bildiğim güzel Nindana oldu.

Arka güvertede kalabalık vardı; babam, annem orada başlarında taçları küçük tahtlarında oturuyorlardı. Yavaşça yan güverteden onlara doğru yürüdük. Avuçlarımızı kapatmıştık, taşların yardığı avuçlarımızı göstermek istemiyorduk. O yarıklar yaşadıklarımızın kanıtıydı. Yanlarına geldik, hiç kimse, "neredeydiniz?" diye bir şey sormadı bize. Günün heyecanı, krallık, kraliçelik, bizi unutturmuştu onlara. Yiyip içiyor, gülüyorlardı. Nindana'nın annesi, babası bile bir şey sormamışlardı. Sadece Nindana'nın annesi birer üzüm salkımı uzattı ikimize. Üzümü yerken gözlerim geride bıraktıklarımızı arıyordu. Nindana'ya baktım; yüzü durgun, gözleri bulutluydu; arzunun, umarsızlığın o hüzünlü bakışı gözlerine çöreklenmiş; o kalabalıkta yalnızlığa düşmüş gibiydi. Yarım gün içinde tüm yaşadıklarımızdan, benim gibi, gözlerinde kalanın sadece kulede gördükleri olduğunu anlamakta zorlanmadım. Ninkilim'le Ninti ortalıkta yoktu.

Fırat'ın sularında yelkenimiz güney-batı rüzgârı ile dolarken, gönlümün onları aradığını derin derin içimde duydum. Bu kıskançlıktan öte bir duyguydu. Merak, aşk, özlem, sevgi, arzu, hepsi birbirine kavuşmuştu.

Sarayda bizi güç günler bekliyordu. Derslerimiz, ders saatlerimiz artmıştı. Sabah güneş doğarken annem, babam, kardeşlerimle yaptığım kahvaltıdan sonra Nindana ile derslere başlıyor, gün batıya yönelene değin sürüyordu. Nindana'nın benimle aynı dersleri almasını ben istemiştim. Yirmi iki dersimiz vardı; tanrıbilimden tutun da bitkibilim, hayvanbilim, madenbilim, coğrafya, matematik, dilbilim, yazın sanatı, yazı, hayatbilim, gökbilim, yıldızlar ve insan ilişkileri bilimi, muhasebe, görgü kuralları, kadın-erkek ilişkileri, ilk yardım, hukuk, savaş bilimi, kılıç kullanma, kamu yönetimi gibi pek çok şey öğreniyorduk. Derslerden sonra Nindana kendi odasına gidiyordu, ama ben babamın çalışma odasında geç saatlere kadar onunla oturuyordum. Babam buyurmuştu: "Devlet yönetimini öğrenmelisin."

Onun yanında oturuyor, sadece konuşmaları dinliyordum. Bazen de babam, bazı şeyleri neden öyle yapılmasını istediğini bana yanımızda kimse yokken anlatıyordu. Babamın ilk yaptığı, kralımız Urzababa'nın kaldırdığı halk meclislerini yeniden kurmak oldu. İki meclisimiz oldu, yaşlılar meclisi ile gençlerden oluşan savaş meclisi. Bütün yasalar önce savaş meclisinde görüşülüyor, sonra yaşlılar meclisine gidiyordu. Sonra babamın onayı ile yürürlüğe giriyordu. Savaş meclisinde kabul edilen bir yasa, yaşlılar meclisinde kabul edilmezse, sonucu babam belirliyordu. Babam, "Sümer son yıllarda çok kötüye gitti, bir an duracak zamanımız yok," diyor, ardı ardına yasalar çıkartıyor, kararlar alıyordu. Yolsuzluk, rüşvet almış yürümüştü, ilk iş bunları ortadan kaldırmaya çalıştı babam. Yolsuzlukla zengin olanların mallarını aldı, halka verdi. Herkes sahtekârlık yapıyordu, devletin başındakiler tutarsız olunca halk da onlara uymuştu. Tartı, ölçü araçlarını yeniden düzenledi, eksik tartan, eksik ölçen esnafa ağır para cezaları getirdi. Vergi düzenini adaletleştirdi: en çok vergiyi, en az kazananlar veriyordu, devlet memurları ile işçiler. Baba-

mın içkinin yanında muhasebeyi çok iyi bilmesi, işlerini kolaylaştırıyordu. Eski kralımız Urzababa'nın görünürde babamı çok sevmesinin nedeni güzel içkiler hazırlamasının yanında devlet muhasebesini çok iyi bilmesiydi. Devlet acımasızdır, baş tacı ettiği birini gün gelir çöpe atabilir. Bu bana çok hizmet etti demez. Benim rüyam yüzünden, eski kralımızın babamı dinlemeden, araştırmadan ölüme mahkûm ettiği gibi.

Balıkçılara, çiftçilere krediler verdi, yeni okullar açılmasını, bu okullara kız çocuklarının da kabul edilmesini buyurdu. Sümer'de kızlar okula gitmezlerdi babamdan önce. Urzababa'nın hazinesinin zengin olduğunu söylüyordu babam. "Şimdilik kalkınma için ilk adımları atmamıza yeter," diyordu. Tarım için su kanalları çok önemliydi, bütün su kanallarının onarılmasına en kısa zamanda başlandı.

Kutsal Ur eyaletine elçilerle para gönderdi, Ur'daki Ay Tanrımız Nanna tapınağının onarılmasını istiyordu. "Ur, Sümer bütünlüğünün içinde, devletin bir kenti olmalı," dediğini işitmiştim bir gün. Nippur'daki tapınakla Ur'daki tapınağın onarılmasını çok yakından izliyordu.

Ur'daki tapınağın onarıldığını haber aldıktan birkaç gün sonra, babamla Ur'a gittik. Yaşlılar meclisi babamın Ur'a gitmesini tehlikeli buluyorlardı; bağımsız Ur Kent Krallığı'nın babama bir şeyler yapacağından, hatta öldürülebileceğinden korkuyorlardı. Aslında Sümer kralları kutsal Ur Kentini zaman zaman ziyaret ederlermiş çok eskiden. Zamanla ne olduysa, Kiş'le Ur arasında, egemenlik konusunda düşmanlık yaşanmaya başlamış. Babam kararını vermişti, iki bin kişilik bir ordu ile yola çıktık. Şarap, bira, hububat kervanı da bize eşlik etti. Ur Kenti uzaktan görününce babam askerlerini orada bıraktı; iki subay, yiyecek yüklü kervanla yürüyüşe devam ettik. Kentin surlarından bizim geldiğimiz elbette görülmüş olmalıydı. Kentin kapılarına yaklaşınca, surların üzerinde büyük bir kalabalık gördük; bir yandan "Yaşasın Sargon," diye bağırıyorlar; bir yandan da kendilerini engellemeye, surlardan

indirmeye çalışan Urlu askerlerle didişiyorlardı. Kentin ana kapısı açılmıştı. Babamla ben önde, kervan arkada kapıdan geçtik; fakat yürümemize olanak yoktu; halk çevremizi sarmış, babamı alkışlıyor, sevinç çığlıkları atıyordu. Bu kez Urlu askerler, halkı itiyor, bize yol açmaya çalışıyorlardı. Nanna Tapınağı uzaktan ay gibi parlıyordu; yönümüz belliydi. Nerdeyse tüm Ur halkı, "kralımız Sargon," haykırışları ile peşimizi bırakmıyordu.

Tapınağa yaklaştığımızda başrahibin, tüm rahip ve rahibelerin bizi beklediğini gördük. Başrahibin elinde bir gül dalı vardı. Babam tapınağa yüz metre kala attan indi, beni de elimden tutup indirdi, birlikte başrahibe doğru yürüdük. Başrahip dahil, tüm rahip ve rahibeler ellerini göğüslerinde kavuşturmuş, başlarını saygıyla öne eğmişlerdi. Başrahip, gül fidanını babama uzattı, sonra yana çekilip yol verdi. Bu sırada rahipler kervandaki yiyecek, içecekleri boşaltmaya başlamışlardı. Halk da onlara yardım ediyordu. Nanna'ın pırıl pırıl parlayan merdivenlerini tırmanmaya başladık. Tam yukarıya ulaşmıştık ki, borular çalmaya başladı. Bu kralı karşılama töreniydi. Borular sustuğunda da hiç kimse bir şey konuşmuyordu. Babamla ben, Nanna Tapınağın görkeminden büyülenmiş gibiydik, gözlerimiz hayran hayran çevrede dolaşıyordu. İçim mutlulukla dolmuştu; bilmediğim, o güne değin tatmadığım, duymadığım bir huzur, sevinç, kıvanç esintisi soluyordum tapınağın güneşin sıcaklığını emmiş kızgın taşları arasında. Güneş Tanrımız Utu'nun ateşi, Ay Tanrımız Nanna'nın tapınağına gecenin serinliği gibi çöküyordu. İnanna'yı görüyordum, sütunların üzerinde sanki. Ona koşmak, sarılmak, ayaklarının önünde çökmek istiyordum. Bedenimden çıkmış, uçuyor gibiydim. Ruhum İnanna ile buluşuyordu; o kutsallığın içinde eriyecektim. Nippur'da Ekur Tapınağının kulesinin en üst noktasında gördüğüm bulutların arasında parıldayan tapınağa gelmiştik. İnanna bana iki yıl önce tapınağı göstermiş, "tapınağına hoş geldin, Enheduanna," demişti.

Ben, kulenin tepesinde gördüklerimle rüyada gibi yaşarken gözlerimin kamaşması ile kendime geldim. Başrahip elinde küçük bir Nanna heykeli ile yanımıza yaklaşmış, gümüş heykelden yansıyan güneşin ışıkları gözlerimi almıştı. Heykelin gözleri bana dikilmiş, tatlı tatlı gülümsüyor gibiydi. Babam heykeli aldı, öptü; sonra rahibe geri vererek dizlerini kırıp Nanna'ya saygılarını iletti. Lirler, harplar çalmaya başladı; rahibeler korosu, Nanna'ya ilahiler okumaya başladı:

"Sana tapınılmayan dünyada
Lanetlidir bitkiler,
Sensin her gösterişçiliği küle çeviren,
Kanlı yaşlar döker senin için nehirler
Tüm insanlar saf tutar senin önünde."

İlahiler sona erince rahibeler, rahipler yıldırım gibi masaları kurdular, babam için büyük bir yaldızlı koltuk getirdiler, herkese yiyecek, içki sunmaya başladılar. Sazlar neşeli parçalar çalıyor, halk dans ediyordu.

Merak etmeye başlamıştım: Kentin kralı, babamı karşılamaya gelmemişti; oysaki babam ziyaretini Ur'a gelmeden önce elçisiyle haber vermiş, kralın onayını almıştı. Bu babama hakaretti. Okuduğumuz devletlerarası hukuk bunu böyle anlatıyordu. Yaşlılar meclisimiz haklıydı, babamın gitmesini tehlikeli bulmuşlardı. Bu hakaret ileride bir savaş nedeni olabilirdi. Belki de savaşa gerek kalmaz; Ur Kent Kralı babamı tutuklatıp öldürtebilirdi. Herhalde beni de sağ bırakmazlardı. Bu babamın yeniden kurmaya, toplamaya, ülke içinde birliği sağlamaya çalıştığı Sümer'in tarihe gömülmesi demek olurdu. Çevreme bakınmaya başladım; babama karşı bir hareketin olup olmadığını anlamaya çalışıyordum. Görünürde her şey çok normaldi, Urlu askerler bile dans ediyor, o koca kalabalık, tapınak görevlileri neşe, sevinç içindeydiler. Belki de burada tapınakta

değil de, biz kenti terk ederken eylemlerini yapacaklardı. Askerlerimiz gelip bizi kurtaramazlardı; çok uzakta kalmışlardı.

Ben ikircikli çevreme bakınırken birdenbire sazlar sustu. Herkes olduğu yerde dondu kalktı, içki, yiyecek ikramı durdu. Korktuğum başımıza mı geliyordu? Evet, öyle oluyordu; babama baktım, o hiçbir şeyin farkında değil, hiçbir şeyi umursamaz gibi birasını içiyordu. Elim belimdeki yaşlı Gir'in ölüler diyarında bana armağan ettiği küçük zehirli hançere gitti. Onlara tutuklanmaktansa, ölümü tercih ederdim. Önce babama hançeri batırır, sonra kendimi öldürürdüm. Yanılmışım: Babam birasını bir şey yokmuş gibi içerken, bir elinin de kılıcının sapında olduğunu gördüm. Rahatlar gibi oldum; gözlerimin önüne babamın vahşi Gutilerle savaşı geldi. Gutiler bile ona bir şey yapamamışlardı. Üzerine saldıran olursa, askerlerimiz gelene kadar Urlularla baş edebilirdi. Ya halk? Babama bu denli sevgi gösteren halk, onu yalnız bırakır mıydı? Halka ne denli güvenebilirdi? Halk, doğrunun yanında değil, hep güçlünün yanında yer alır, kendi güveninin güçlüyü desteklemek olduğunu sanır. O güçlüdür zaten, onun desteğine ihtiyacı olmadığı bilmez. İçim, "hayır, hayır," diyordu: "Baban muhakkak önlemini almıştır." Belki de buraya gelmeden sivil giyinikli askerlerini, casuslarını göndermiş, halkın arasına karıştırmıştır. Ben, tüm bunları düşünürken, birden borular çalmaya başladı. Tapınağın merdiven başlarında elleri mızraklı Urlu askerler göründü; savaş başlıyor muydu?

Korktuklarımın hiçbiri olmadı: Ur Kent Kralı, arkasında kadınları ile merdivenlerden avluya girdi, babama doğru yürümeye başladı. Babam da ayağa kalkmıştı, yüzünde sevinçli ama gururlu bir gülümseyiş vardı. İki kral karşı karşıyaydılar. Birbirlerini eğilerek selâmladılar. Sonra, Ur Kent Kralı, başındaki tacı çıkardı; başrahibe uzattı. Başrahip de tacı babamın başına koydu. Büyük bir gürültü kop-

tu: Halk, "yaşasın kralımız Sargon!" diye bağırıyor, borular, tüm sazlar çalıyordu. Babam elini Ur Kent Kralının omzuna koydu, başından öptü: "Sümer-Akad devleti, tanrılarımızın buyruğu, onların isteği ile dünyanın en büyük devleti olacaktır," gibi sözler söyledi. O denli heyecanlıydım ki konuşmasının çoğunu anlayamadım. Babamın ağzından ilk kez, Sümer-Akad devleti, dediğini duyuyordum. Babam Akad'dı. Tablet hamurları geldi, yazıcılar Sümer birliğinin sağlanmasında çok önemli bir adım olan iki kentin birleşmesini, Sargon'un Birleşik Sümer'in kralı olduğunu, kent kralının yine Ur'u, Kiş'e bağlı olarak yöneteceğini tablete yazarak tarihe bıraktılar.

Babam, Nippur'dan sonra Ur'u da kurduğu devlete katarak, Sümer de birliği barış ile sağlamayı başarmıştı.

O gece kaldık, ertesi gün Ur'dan ayrılırken, uzakta bıraktığımız askerlerimizin gelip Ur Kentini uzaktan çevirdiğini gördüm. Benim babam, ne denli cesur olursa olsun, önlemini almayı da ihmal etmiyordu.

Enheduanna, Nindana, Ninti, Ninkilim

GÜNAYDIN AŞK

Kiş'i özlemiştim. Annemi, kardeşlerimi, arkadaşlarımı özlemiştim; ama her halde en çok Nindana'yı özlemiştim. İlk kez Nindana'dan dört gündüz, dört gece ayrı kalmıştım. Ur'da konuk olduğumuz gece, çölde çadırlarımızda uyuduğumuz gece, Nindana bedeni, ruhu ile hep benimle birlikteydi; babamın onu bana köle olarak armağan verişi, eski evimizdeki oyunlarımız, karşılıklı şiirler ezberleyişimiz, tatlı esmer teni, ayışığı bakışları, Kur serüveni kapalı göz kapaklarımın gerisinde tek tek canlanıyordu. Ellerim, ayaklarım, kollarım tüm bedenim çöl gecelerinde hep dondu, ısınamadım bir türlü. Ondan uzaktım; babam sonu belli olmayan bir serüvene atılıyordu, beni de serüvenine ortak etmişti. Beni üşüten, ölçülebilen uzaklık değildi; onu bir kez daha görüp göremeyeceğim kaygısından durmadan büyüyen içimdeki uzaklıktı. Büyüyor, büyüyor ve ben üşüyordum. Bazı anlar, onu tamamen kaybetmişim korkusuna kapılıyor, çadırımdan dışarıya çıkıp, Ay Tanrımıza, onun dünya güzeli, kudretli, merhametli kızı İnanna'ya bi-

zi ayırmasın, diye dua ediyordum. O yolculuk, ayın dünyanın öbür yüzüne kaydığı günlere gelmişti. Ay yoktu, yıldızlar pırıl pırıldı. Ben ayı göremeyeceğimi bildiğim halde ayı arıyordum. Eğer ayı görebilirsem ayrılmayacaktık. Olmayacak bir şeyi bazen, bile bile nasıl isteriz? İşte öyle... Mucize bekleriz. Nindana benim mucizemdi. Tanrılar mucize gösterip onu yaratmışlar, onu bana mucize gibi vermişlerdi. Ölmeyi hiç düşünmedim. Ölürsem tüm umudumu kaybederdim, bense umudumu kaybetmek istemiyordum. İnandığım bir şey vardı, tanrılar beni alırlarsa, onu da alırlar, bizi birbirimizden ayırmazlardı. Öyle de oldu. Çünkü o tanrıların benim için bir mucizesiydi. Siz bu tabletleri okurken Nindana yine yanımda; ayışığı bakışları yüreğimde.

Kiş'te sarayımızın kapısında Nindana'yı beni bekler bulunca, o mucizeye daha çok inandım.

Anlatmayı unuttum; Ninkilim ile Ninti, biz Nippur'dan döndükten üç gün sonra gelebildiler. O üç gün içinde onların yokluğunu diğer görevlilerden gizlemek için Nindana ile ne savaşlar verdik. Karşılaştığımızda ellerini yumruk yapıyor, gözleri önlerinden ayrılmıyordu. Nindana ile benim ellerim sarılıydı, saray hekimi taşların parçaladığı avuçlarımıza merhem sürmüş, bağlamıştı. Onların da avuçları kuleye tırmanırken parçalanmış olmalıydı. "Neredeydiniz, nerede kaldınız, gemiyi niye kaçırdınız?" gibi sorular sormadan onları aldım, saray hekimine götürdüm, yaralarını sarmasını istedim. İşte o zaman, yüzleri kıpkırmızı oldu, Nindana ile benim sarılı ellerimize yan gözle bakıyor; kuşkusuz bir şey soramıyorlardı, ama onları gördüğümüzü, bizim de kuleye tırmandığımızı anlamışlardı. Hekimin odasından çıkar çıkmaz, Nindana ile sarılı ellerimizi havaya kaldırdık, kahkahayla gülmeye başladık. Onlar birbirlerine bakıyor, renkten renge giriyorlardı. Bizim kızgın, kırgın olmadığımızı anlayınca onlar da ellerini havaya kaldırdılar, bizimle birlikte gülmeye başladılar. Gerçekten dört sarılı el, pek gülünç duruyordu. "Hadi benim odama,

kimse görmeden bira içelim," diye bağırdım. Koşarak, sarayın koridorlarını bir çırpıda geçtik, odama geldik, yatağımın altına Ninti'nin sakladığı bira testisini çıkardık içtik. Birbirimizle kardeşçe sarılıp öpüştük. Benim gözüm nedense, hep Ninkilim'in önüne gidiyordu. Kulede gördüğüm boyu kadar şeyi unutamamış olmalıydım.

Ben içimden onlara teşekkür ediyordum. O güne değin, içimde kıpırdayan, kalbimi neşelendiren şeyin ne olduğunu bana öğretmişlerdi. O gün, Nindana'yı odasına göndermedim, ikimiz benim yatağımda uyuduk. Ur'dan döndükten sonra da, Nindana'yı bırakmadım, o akşamdan sonra Nindana hep benimle uyumaya başladı. Onunla sarılıp yatmak çok hoşuma gitmişti; tatlı esmer teni kadifemsi bir sıcaklık yayıyordu. Hani, bazı kadınlar vardır elini tutmasanız bile teninden fışkıran ılıklığı hissedersiniz; o ılıklık sizi sarar, tüm bedeninizi, ruhunuzu kaplar; erir gibi olursunuz. Nindana da bana, "biliyor musun Enheduanna," diyordu. Prensesim demesini yasaklamıştım; "sana dokunmak hoş hoşuma gidiyor; içim kutsallıkla doluyor, ruhum tanımadığım bir yerlere gidiyor; sanki insanı kendinden geçiren, bin bir koku yayan görünmez bir gül bahçesindeyim, başım dönüyor, kanım kaynamaya başlıyor, sonra geceleri çölden esen serin rüzgârın ferahlatıcılığını duyuyorum; hep orada kalmak istiyorum; yeniden kendime dönmek beni korkutuyor." Nindana'ya sarılıyor, "korkma hiç ayrılmayacağız," diyordum ben de ona. Gecelerim güzelleşmişti; günün yorucu çalışmalarına, akşamı düşünerek severek katlanıyordum. Bazı akşamlar, babamın yanında geç saatlere kadar kaldığım oluyordu. Odama döner dönmez, Nindana kapıdan süzülüyordu; uyumuyor, benim gelmemi kimseye belli etmeden, odasının aralık kapısından gözetliyordu. Eğer biraz gecikse, kendimi koca odanın içinde kaybolmuş, ne yapacağını bilemez buluyordum. Soyunmadan, ayakta onu bekliyor, odamın köşesinden bana gülümseyen İnanna'nın küçük heykelinin ellerini öpüyor, beni daha çok bekletmemesi için yakarıyordum. Ninti'nin odama bıraktığı meyve-

lerin hiç birine elimi süremiyordum. Elmayı, armudu, kirazı, karpuzu, mevsimine göre Ninti ne bıraktıysa yatağımın başucuna, birbirimizin ağzından yemeye alışmıştık. Bir yandan da aynı odada yattığımız sarayda duyulacak, diye çekiniyorduk; sabahları Ninti beni yıkamaya, giydirmeye, saçlarımı örmeye gelmeden kaçıp gidiyordu Nindana. Ben de yatağımda uyur gibi yaparak Ninti'yi bekliyordum. O odaya giriyor, perdeleri açıyor, şafağın ışıklarını odaya dolduruyor, ben de gözlerimi açıyordum. Eğer gözlerim kapalıysa Ninti elinde banyo giyeceklerimle ayakta bekliyordu. "Günaydın prensesim, iyi uydunuz mu? Güneş Tanrımız Utu size mutluluk getirsin." Her sabah duyduğum ilk cümleler bunlar oluyordu. Ninti o denli tatlı söylüyordu ki, bu basit cümleler içimi neşeye boğuyor, yorucu geçecek gündüzlerime iştahla sarılmam için güç veriyordu. Hazırlandıktan sonra ailemle kahvaltıya gidiyordum.

Her sabah Nindana, beni uyandırmadan kalkıp giderdi. Kimseye yakalanmamak için nasıl zamanında uyanırdı anlayamıyordum, ama bir gün yakalandık; o da uyumuş kalmıştı. Çoktan uyanmıştım, ama gözlerim hâlâ kapalıydı, gecenin tadını yeniden yaşıyordum. Nindana'yı yanımda hissetmek içime huzur dolduruyordu. Dostluğun, kardeşliğin, arkadaşlığın yüceliği ile dopdoluydum. Gözlerimi açarsam o huzurun kaybolacağından korkuyordum belki. Nerdeyse içimdeki coşkuyla kendimden geçmiş gibi yatarken, perdelerin çekilme hışırtısı, odaya dolan şafağın ışığı gözlerimi açıverdi. Karşımda Ninti, banyo giysilerimle duruyordu. Yatağımın başucundaki ipek yumağını çekmeden, yani onu çağırmadan odama girmişti; yaptığı doğru değildi ama, sabahları onu çağırmak için ipek yumağı uzun süredir kullanmıyordum. Ninti, artık benim arkadaşımdı, zille onu çağırmak istemiyordum; böylesine bir davranışta bulunursam onu aşağılarım gibi geliyordu bana. Aslında Ninti de gerek bırakmıyordu; benim uyandığımı kapalı kapının ardından bile anlıyor; gözlerimi açar açmaz içeri giriyordu. Kim bilir belki de soluk alışlarımı dinliyordu.

Yanıma baktım, Nindana hâlâ uyuyordu. Ninti gülümsüyordu; gözlerinde en küçük bir şaşkınlık bakışı yoktu, sadece tatlı tatlı gülümsüyordu. Yakalanmışlığın tedirginliği ile ben ne yapacağımı bilemiyordum; yavaşça yorganın altından Nindana'nın bacağını hafifçe sıktım; uyanıverdi. Önce gülümseyerek bana baktı, sonra alışmadığı ışıktan gözlerini ovarken, benim bakışlarım doğrultusunda başını çevirdi. Bedeninin irkildiğini duydum; gözleri kocaman açılmıştı. Farkına varmadan ince örtüyü, açık göğüslerinin üzerine çekiyor, bir bana, bir Ninti'ye bakıyordu. Olan olmuştu, yakalanmıştık; paniğe düşüp, suçlu gibi davranmaya gerek yoktu, ama ikimizin ağzından tek bir sözcük çıkmıyordu. Ninti de her sabah söylediği, beni neşelendiren cümlesini tekrarlamıyordu. Ondan bir "günaydın," beklerken, Ninti, elindeki banyo giysilerimi yavaşça bir minderin üzerine bıraktı; sonra gözlerini bize çevirdi; gülümseyerek, giysilerini üzerinden yavaş yavaş çıkarmaya başladı. Kulede gördüğüm o taze gül fidanı vücudu birkaç saniye içinde kendini saklayan yapraklardan kurtulmuştu. Her sabah beni selâmlayan sözlerini söylemeden, gül kokusu yayan gülüşüyle yatağa yaklaştı; ayak ucundan yorganı açıp, ikimizin arasına tatlı, ılık bir su gibi sızıverdi.

Ninti sırtüstü aramıza uzanmıştı; iki kollarını açıp, boynumuzun altından geçirdi, başlarımızı göğsünde birleştirdi. Bacakları da bacaklarımıza dolanmıştı. Bizden üç yaş büyüktü, on sekizine girecekti yakında, biz de on beşimize. İkiz çocuğu olan bir anne gibi sevecenlikle sarılmıştı bize. O an içime güçlü bir duygu doldu; yalnız değildim, dayanacağım, güveneceğim, beni seven insanlar vardı. Kuşkusuz annem, babam da beni çok seviyorlardı ama yıllardır annemle yatmamış, onun sıcak kollarından uzak kalmıştım. Son günlerde yaşadığımız olaylardan sonra, annem de babam da bana yetişkin biri gibi davranıyorlar, benden de öyle davranmamı bekliyorlardı. Ninti'nin kucaklayışı belki unuttuğum, belki de özlediğim sevecenliği yeniden tattırıyordu. Başımı çevirdim, göğsünden öptüm.

O sevecenliği bana yeniden tattırdığı için belki ona teşekkür ediyordum. Ninti de saçlarımızı öpüyordu, bir benim sonra da Nindana'nın. Sanırım Nindana da benim içinde bulunduğum duygularla doluydu. Kendimi mutlu hissediyordum, hatta Nindana ile birlikte uyuduğumuz gecelerden daha mutlu. Aşka "günaydın," diyorduk.

Ninti, ellerini vücudumuzda gezdirirken, gözlerimin önüne kulede gördüklerim geliverdi. Ninti sere serpe, yan yatmıştı, Ninkilim bacaklarını açık, nerdeyse kolu kadar o şeyiyle sırt üstü uyuyordu. Bunları anımsayınca İçimden bir gülme geldi, ama Ninti'nin ipek parmakları kendimi tutmamı sağladı. Ninkilim de aramızda olsaydı, bacaklarımız arasında kaybolurdu. Benim fare bakışlı Ninkilim'im neden aramızda değildi ki? Onu arıyordum; hayret! Oysa ilk ihaneti bana Ninkilim tattırmıştı. Ondan nefret etmeliydim. Aşkı, sevgiyi yok eden, öldüren ihanettir, ihanet nefret doğurur, diyordu kitaplarımız. Hayır, hayır! Nefret korkunç bir duygu, seven insana, insan kalbine yakışmayan bir duygu. Bencillik nefretin kardeşidir; bencil kişiler nefreti duyabilir. Benim kalbim, sevgi doluydu Ninkilim'e; bana yalan mı söylemişti "adını kalbime yazdım Enheduanna," demişken? Bir başka kızla sevişmesi onun yalan söylediğinin kanıtı olamazdı. Erkekler kolay yalan söylerler kızlara, diye yaygınlaşmış bir söz vardır. Her erkeğe nasıl yakıştırabilirsiniz bunu, demek istiyor yüreğim; erkekleri henüz pek tanımadığından mı? Zavallı erkeklerin elinde kızlarınki gibi güçlü silahları yoktur ki, bu yüzden yalanı bir korunma silahı olarak kullanıyorlar belki. Kullansınlar, ne çıkar? Sonuç aşka, sevişmeye götürecekse... Seven, yürekten seven kadın da nefret duygusu yeşermez; ihanet, belki de aşkı güçlendirir. Yaşamın bir güzelliği de ihanet olamaz mı? İşte, Ninkilim'i, üçümüz birlikteyken bile özlüyordum; ona neler neler borçluyum ben.

O günden sonra sabahları selâmlaşmamız değişmişti. Birbirimizi "günaydın aşk!" diye selâmlıyorduk.

SARAYDAN KAÇIŞ

Yeniay göründüğü ve dolunay olduğu günler, bizim dinlenme, eğlenme günümüzdü. O günler, kardeşlerimin, Rimuş'un, Man-İstusu'nun yanına gidiyor, onlarla oynuyordum. Annem de kardeşlerimle oynamamdan çok hoşlanıyordu. Oyunumuza kaplan da karışıyordu zaman zaman. Ellerini uzatıyor, badi badi yürüyen kardeşlerimin ellerine bastırıyordu patilerini. Onlar da kaplanın kulağını çekiyor, kuyruğunu çekiyor, oynaşıyorlardı.

Bir gün annem, diğer bir odada yeni diktirdiği giysini gösteriyordu; kardeşlerim kaplanla yalnız kalmışlardı. Giysiye bakarken, birden kaplanla ilk karşılaşmam geldi aklıma. Titremeye başladım, iki bebeği kaplanla yalnız bırakmıştık; olacak şey değildi ne denli iyice evcilleşmiş olsa da vahşi bir hayvandı. Panik içinde bebeklerin odasına koştum; kapıyı açar açmaz, dondum kaldım. Kaplan yan atmış, kardeşlerim kaplanın iki memesine ağızlarına almış şapur şupur emiyorlardı. Kaplan loğusa değildi, ama memelerinde süt vardı... Benim aslan kardeşlerim kaplan sütü emerek büyüdüler.

Ayın ilk günü ile dolunayı özlemle bekliyorduk. Ders yoktu, asık suratlı öğretmenler yoktu, kılıç, mızrak çalışmaları yoktu, derslerden sonra babamın yanında devlet işlerini dinlemek yoktu, sabahleyin güneş doğmadan kalkmak zorunda değildik. Ayda iki dinlenme günümü kardeşlerim ve annemle geçiriyor, akşamları da babamın da katıldığı müzik dinletisine gidiyorduk. Sümer-Akad'ın en ünlü müzisyenleri on beş günde bir sarayda konser veriyorlardı. Babam, Urzababa zamanındaki gibi konserlerde içki içilmesini yasaklamıştı, ama konserden sonra tüm davetlilere büyük bir yemek yanında bira, şarap ikram ediliyordu. Sarayda her şey olağanüstüydü ama benim aklım sarayın dışındaydı, babamın yönetiminde Kiş'te bir değişiklik olup olmadığındaydı. Nindana'yı kurtarmak için Kur'a giderken gördüğüm sefaleti unutamıyordum. Babamın ara-

da sırada Kiş'i gezdiğini biliyordum, ama o kraldı, belki onun geleceğini bilen yöneticiler her şeyi düzenleyip gösteriyorlardı. Bu düşüncemi bir gün babama söyledim; olumlu karşıladı, yanımıza güvendiği adamlarını verecek onlarla kenti dolaşacaktık. Ben karşı geldim, prenses olarak değil, Enheduanna olarak dolaşmak istediğimi, yanıma arkadaşlarımı da alacağımı, süslü giysiler yerine halkın giysilerinden giyeceğimizi, böylelikle tanınmayacağımızı, belki iki eşekle dolaşabileceğimizi söyledim; önce biraz tereddüt etti, sonra kendine yakın birinin dışarıyı görmesinde, halkla konuşmasında yararlı olacağını düşünmüş olacak ki önerimi kabul etti. Dönünce ayrıntılı bir rapor vermemi de istedi ama.

Bu işi gizli tutmalıydık, sarayda dördümüzden başka hiç kimse bilmemeliydi. Babamın kaygısı arkadaşlarıma güvenip güvenemeyeceğim üzerinde yoğunlaşıyordu. "Bana güvendiğiniz kadar, onlara da güveniniz," dedim. Güldü; "sen de zamanla herkese güvenmemeyi öğreneceksin," diye yanıtladı beni, "ama sen de güçlü sezişler olduğunu biliyorum kızım, umarım bu sezişlerin ömür boyu yanıltmaz seni," diye yüreğinin isteğini dile getirdi. Babam büyük adamdı.

İlk dolunay gününe kadar kimseye bir şey söylemedim. Sadece anneme bir gün önce dışarıya çıkmak için babamdan izin aldığımı, bu gezinin çok gizli olacağını söyledim. Dolunay sabahı benim odamda kahvaltımızı yaptıktan sonra, Ninkilim'i çağırmasını istedim Ninti'den. Ninti hiç soru sormadan çıktı, çabucak, su damlası yerde kurumadan Ninkilim'le döndü. Yatağımın yanında minderlere oturduk, onlara bir görevimiz olduğunu, Kiş'e gideceğimizi, halkımızla görüşeceğimizi söyledim. Çok sevindiler; bir yerde bu, saraydan kurtulmaktı. Ben de babamdan izin isterken asıl amacımın saraydan bir günlüğüne kurtulmak olduğunu gizlemiştim elbette. "Bu iş gizli, dördümüzden başka kimse bilmeyecek," diye onları uyardım. Uyarılarımı duyduklarını sanmıyorum, sevinçlerinden kahkahalar

atıyorlardı. Gülmeleri bitince Nindana, kafamı kurcalayan soruyu soruverdi. Peki, saraydan kimseye görünmeden nasıl çıkacaktık? Babamın, Gutilerle savaşta askerlerini saraya sokmak için kullandığı gizli geçidi kullanabilirdik biz de, ama bu gizli geçidi Nindana dışında başkalarının öğrenmesini istemiyordum. Ninkilim, Ninti bana sadıktı. Nereye kadar? Bağlılığın da bir sınırı olduğunu kendimden biliyordum. Gir'in katili olduğunu sandığım zamanlar babamı öldürmeyi düşünmemiş miydim? Sadece Nindana'nın bağlılığından kuşkulanamazdım; ikimiz birdik, birbirimize karşı yapacağımız bir ihanet birin ikiye yaptığı ihanet olurdu. Her sadakatin tahammül edeceği, dayanacağı bir nokta vardır. Bir yazmanımız sadakati kocasına bağlı bir kadına benzetmişti. Bir altın bileziğe kanmazdı, bir elmas kolyeye kanmazdı, ama önüne hazineler döküldüğü zaman ihaneti düşünebilirdi. Hatta 'kocam için, ortak geleceğimiz için,' gibi bir teselliyle kendini aldatabilirdi. Ah, aslında yaşam, hep kendini aldatmakla geçmiyor mu?

Saraydan gizlice çıkmanın yolunu bulmalıydık. Nindana sorusunu ortaya atınca ne yapacağımızı düşünmeye başladık. Bir de halkın, daha doğrusu fakir halkın giydiği giysi konusu vardı. Ninkilim, giysi sorununu ben çözerim, diyordu. Çözerim, diyorsa çözerdi, nasıl, diye sormadık. Sonunda, sarayın doğu yakasından, evimizin ahırlarının yanından dışarı çıkmaya karar verdik, bu kesimde sarayın duvarı alçaktı, kolayca aşabilirdik; zaten daha önce de Kur'dan dönerken oradan Gutilere görünmeden sarayın bahçesine girmiştik.

Karar verince hiç düşünmeden, ellerimize birer kamış halka aldık, onları belimize takıp döndüre döndüre, oynuyormuş gibi sarayın koridorlarından gülerek, konuşarak geçtik, kapıdaki nöbetçi iki büklüm bana selâm verirken saraydan çıktık; halkaları hemen belimizden atıp, eski evimize doğru hızla koşmaya başladık. Gölgeli, binbir çiçekli, havuzlu bahçelerden geçtik, evimize bile doya doya ba-

kamadan ahırlarının arkasına dolaştık, kölelerin evlerinin önüne geldik. Bu saatte orada kimseler olmazdı, hepsi işlerine; sarayın tarlalarına, sürülerine, çeşitli işleklerine gitmiş olurlardı.

Doğum annem zavallı Nımakı'nın ölmeden önce oturduğu evin önüne gelince, arkadaşlarımı durdurdum. Nımakı için tanrılarımıza dua ettik, Kur'da mutlu olmasını diledik. Yaşlı Nımakı'dan öğrenmiştim, Nindana ile ailesini babamın Kur'a götürdüğünü.

Köle evlerinin arasından geçtik, işte sarayın duvarları; çıkış yolumuz karşımızdaydı, ama o bizim üzerinden atladığımız duvarlar değildi; onarılmış, yükseltilmişti. Bu duvarları aşmamız olanaksızdı. Birbirimize, şimdi ne yapacağız gibilerden baktık. Babam, neden bizim dışarıya çıkacağımızı gizli tutmak istemişti ki? Duvarların yanındaki bütün ağaçlar kesilmişti, eminim duvarın ardındaki kanallar da su doluydu.

Sarayın bahçesinin ana kapısından rahatlıkla çıkabilirdik, ama o zaman Kiş'e gittiğimiz bütün sarayda duyulur, casuslarımız da peşimize takılırdı. "Gidelim," dedi, Ninti, "şansımızı deneyelim."

Ne şansıydı?

"Ninkilim'e anlattım prensesim. Birlikte nöbetçiyi kandırmaya çalışacağız. Sarayda o kadar çok köle genç kız var ki nöbetçi, beni bir kez daha görse tanıyamaz. Yalnız siz, kendinizi göstermeyin."

Yürüdük, ana kapıya ağaçları kendimize siper alarak sessizce iyice yaklaştık. Ninti, yanımızdan ayrıldı; giderken sırtına aldığı ipek şalı açmış, omuzları, göğsü iştah çekici bal sepeti gibi ortaya çıkmıştı, on yedi yaşın çekici tazeliği vücudundan seller gibi taşıyordu. Nöbetçinin yanından kıvrak bir müziğinin melodisine o güzel vücudunu uydurmuş gibi kıvıra kıvıra geçti, ağaçlarının arkasında bir yerde durdu. Nöbetçinin Ninti'nin arkasından baktığını görüyorduk. "Hey, delikanlı!" diye seslendiğini duyduk. Nöbetçi, biraz sert, "ne var?" diye sordu, ama ağaçlara doğ-

ru da bir iki adım attı. "Terledim aslanım, biraz suyun var mı?" Nöbetçi, "gel buraya da vereyim," diyordu, ama Ninti "oraya gelirsem üstlerin görür, başına iş gelmesini istemem," diye yanıtlıyordu. Nöbetçi, bir sağına bir soluna bakındı, kimseyi göremeyince belinden deri kaplı su kabını çıkardı; ağaçların arkasında kayboldu. Şimdi gülüşmeler işitiyorduk. Ninti'nin şakrak kahkahası duyuluyor, nöbetçinin de kaba sesi kulaklarımıza geliyordu. Birden Ninkilim, ağaçlara doğru yanımızdan fırladı, birazcık bekledikten sonra biz de Nindana ile boş kapıya koştuk; Ninkilim'in o kalın sesiyle bağırdığını duyuyorduk: "Hey nöbetçi! Ne halt ediyorsun orada? Gel buraya çabuk!"

Dışarıdaydık; Ninti de nöbetçi Ninkilim'in sesine koşunca yanımıza gelmişti, duvar boyunca koştuk; sonra kendimizi uzun otların arasına attık. Sessizce beklemeye başladık. Bir süre sonra, Ninkilim'in bizi arayan sesini duyduk: "Nerdesiniz?" diyordu.

Gülerek yola koyulduk. Merak ediyordum, nasıl olmuştu, ne olmuştu? Ninti, nöbetçinin pantolonunu indirince Ninkilim bağırmış. Nöbetçi o kalın sesi duyunca titremeye başlamış, üstlerinden birine yakalandığını sanmış olmalı. Eliyle Ninti'yi itelemiş, o da fırlayıp kapıdan kaçıvermiş, nöbetçi "geliyorum efendim," derken Ninkilim de ağaçlarının arkasından dolaşıp, nöbetçi pantolonunu giyene kadar kapıdan çıkmış.

Kiş'in bir kenar mahallesine yaklaşmıştık. Bu giysilerle yola devam edersek, hemen saraydan ya da çok zengin ailelerin çocukları olduğumuz anlaşılır, dikkatler üzerimize yoğunlaşırdı. Bu giysilerden hemen kurtulmamız gerekiyordu. Yolun kenarında yıkık bir ahır vardı, Ninkilim kapıda bekledi, biz üç kız içeri girdik; soyunduk, giysilerimizi Ninkilim'e verdik. Sanırım, yarı çıplak, güneşin yarım mızrak boyu yükselmesi kadar bekledik. Ninkilim giysilerimizi sokakta rastladığı kızlarla değiştirmiş, kendine de köylü giysileri bulmuştu. Yanında üç tane de eşek vardı, satın almıştı. Yeni giysilerimizi birbirimize gösteriyor, "na-

sıl oldum, yakıştı mı?" diye soruyorduk. Tertemiz giysilerdi ama Ninti, bebekliğinden beri sarayda büyüdüğü için olsa gerek "ter kokuyor," diye biraz mızmızlandı. Giydiğim kaba kumaştan giysi beni rahatlatmıştı; sanki omzumda taşıdığım kayalardan kurtulmuştum. Kurtulmuştum ama bir yandan da içimde bir ürkeklik duyuyordum; güçsüzleşmiş, küçülmüş gibiydim. Bir atasözümüz, "iyi giysi her kapıyı açar," der, açmakla kalmıyor, içindekinin de kendine güvenini artırıyor. Nindana'nın "Enheduanna, her giysi sana yakışıyor, yine tanrıçalar gibisin," demesi ürekkliğimin, kendimi güçsüz hissetmemin geçmesine yetti. Dozunda övülmeye de, güzel sözlere de demek ki zaman zaman ihtiyacımız var. Yaşamımda çok övüldüm, övenin içten mi olduğunu, yoksa dalkavukluk mu yaptığını anlamada deneyim kazandım; şunu iyi bilin ki biri sizi çok fazla övüyorsa, övgünün dozunu kaçırıyorsa, sizi göklerden indirmiyorsa onda bir tuhaflık vardır; o kişi aslında sizden nefret ediyordur, ya yüzünüze karşı içindekileri söylemeye cesareti yoktur ya da tenezzülü aşan bir çıkar peşinde koşan adi bir mahlûktur.

Kızlar, ayrı ayrı birer eşeğe bindik, Ninkilim küçük kervanımızın önüne geçti yayan, benim eşeğimin yularını tutarak. Ellerimizdeki kısacık değneklerle eşeklerimizi sürmeye başladık. Köyden kente inen köylülerden hiç farkımız yoktu.

Geçtiğimiz yerlere dikkatle bakıyordum; sokaklar at arabaları, öküz arabaları, yüklü develer, çocuklar dışında tenhaydı. İki yıl önce gördüğüm aylak insanlar ortalıkta görünmüyordu; buna karşın arabalardaki adamlar, devesini sürenlerin yüzlerinde neşe yoktu. Bütün dükkânlar açıktı, birileri girip girip çıkıyorlardı; kentin dış mahallelerine bir canlılık gelmiş gibiydi. Yolların büyük kısmı onarılmıştı. Yol kenarlarında kuyulardan, giyimleri düzgün ama yüzleri gülmeyen, sanki birbiriyle şakalaşmayı unutmuş kadınlar su taşıyorlardı. Gördüklerim, buralarda yaşam koşullarının düzeldiğini fakat kadınların yaşamında bir

değişiklik olmadığını gösteriyordu. Babam, "ilk önce kenar mahallelerin yaşam koşullarını düzelteceğim," demiş; "aslında akıllı krallar kent merkezinin onarılmasını emreder, valiler, belediye başkanları da buna sevinir, herkesin her gün gelip geçtiği kent merkezlerini onarmak, yenilemek onları çalışkan gibi halka gösterir, kenar mahalleye yaptıkları çalışmaları kim görür ki," diyerek gülerdi. Anlaşılan babam dediğini yaptırıyordu. Yolların arabalarla, yük taşıyan develerle dolu olması, aylak erkeklerin ortalıkta görünmemesi buralarda yaşam koşullarının iyiye gittiğine işaretti.

Uzaktan, evlerin arasından, küçük bir tepenin üzerinde yükselen Tanrımız Enki'nin Kiş'i koruyan tapınağı görünüyordu. O yöne gitmek istedim. Sokak aralarından tozlu, kumlu, yer yer oyulmuş bir yola çıktık. Tapınak beş yüz adım kadar uzaklıktaydı. Tepenin başında cansız, soluksuz, ruhsuz, üst üste konmuş, parlaklığını yitirmiş kapkara taş yığını gibi duruyordu. Binaların da canı olduğunu, onların da soluk aldığını, yani yaşadığını ilerde öğrenecektim. Binalar bizden bir şeyler alır, gülersek güler, ağlarsak ağlar, kötüysek kötüleşir. Binaların da ruhu vardır. Onların ruhunu biz veririz; bizim ruhumuzla neşelenir, bizim ruhumuzla güzelleşir, bizim ruhumuzla huzur verici, rahatlatıcı, gönülleri coşturucu, iç açıcı mekânlar olurlar. Binaların kendi, öz ruhları da vardır. Kimileri coşturucu, esinlik veren ruhlardır. İç mekânları, dış görünüşleri karanlık olabilir, ama içine girdiğinizde huzur duyarsınız. Tersine görünüşleri çekici, odaları parlak olabilir, ama orada kâbuslar yaşarsınız, içiniz daralır. Binalar insan gibidir, çirkin biri size huzur verirken, güzel biri, dünyanızı karartabilir. Güzellik, huzursuz bir ruhla birleştiyse onun yanında yaşarken kendinizi ölüler diyarında sanırsınız.

"Ruhumu sana vermeye
Beni sevmene geldim,
Sevgi sunanı severim."

Yaklaştıkça yanılmadığımı anladım, tapmak harabe gibiydi, bahçesinde çalışan iki rahibi görmeseydim terkedilmiş olduğunu sanacaktım. Nippur, Ur tapınakları onarılmış, kendi kentimiz Kiş tapınağı harap bırakılmıştı.

Üzüntü ile oradan ayrıldık.

Sokaklarda deve kervanları görmüştük, ticaret iyiye gidiyor demekti bu, ama halkın cebine ne giriyordu? Giyimleri düzgün kadınlar, çocuklar görmüştük, gelen refahtan onların da yararlandığı anlaşılıyordu.

Sümer'i tanrılarımız yaratmıştı. Tarlalarımızı, ırmaklarımızı tanrılarımız bereketlendirirdi, biralarımızı, şaraplarımızı tanrılarımız en güzel kokularla, en güzel tatlarla bize sunardı, hastalarımızı iyileştirmek için tanrılarımız en şifalı otları yaratmıştı; tanrılarımız erkeklerimizin gücünü artırır, kadınlarımızın yeni doğan ayını, kutsal yayığını neşelendirirdi. Tanrılarımız tapınaklarımızda bizimle buluşur, dileklerimizi dinler, güçlü, sevecen ellerini uzatır, birleşmenin kutsallığını yaşatırdı. Tapınaklarımız tanrılarımıza yakışmalıydı. Kiş'i koruyan Enki Babamız kadınlarımızdan, erkeklerimizden neşeyi almış mıydı?

Hurma ağaçlarının, palmiyelerin arasından değişik boyda, beyaz, kırmızı, turuncu, yelkenler süzülüyordu sülünler gibi. Tapmakta kapıldığımız üzüntü, yerini esenliğe bırakmıştı. Bulunduğumuz yerden ırmağı ve kanalları göremediğimizden, yelkenler toprağın üzerinde, ağaçların arasından kayıp gidiyorlar gibiydi. Durup bir süre yelkenleri seyrettik; çift direkli, üç direkli olanları bile vardı. Gelenler mi çoktu yoksa gidenler mi? Limana gidersek durumu, yani başka kentlerle, ülkelerle yaptığımız ticaretimizi daha iyi anlayabilirdim.

Eşeklerimizi küçük bir kulübenin önündeki bir ağaca bağlayarak limanın yolunu tuttuk. Bir yandan da elim sende oynuyorduk. Ninkilim'i bir türlü yakalayamıyorduk; geliyor, bize vuruyor, vız, diye kaçıyordu benim koca farem. Limana yaklaştıkça, yüklü arabalar, develer, bağıra çağıra konuşan, gülüşen, insanlar da çoğalmaya başladı;

erkeklerin arasında kadınlar da vardı. Kadınlar alıştığımız biçimde giyinmemişlerdi; nerdeyse tüm bacakları, göğüsleri meydandaydı, erkeklerle elle, dille şakalaşıyorlardı. Dördümüz de şaşkın şaşkın bu kadınlara bakıyorduk. Kadınların bazıları Sümerli, Akadlı değil gibi geliyordu bize, ya renkleri bizden koyu ya da daha açıktı. Erkekler de vardı Sümerli, Akadlı olmayan. Kadın gibi giyinmiş erkekler, kendileriyle şaka yapanlara kart sesleri ile kabaca sövüyorlardı. Dillerini tutmayı bilseler, kadından farkları yoktu, hatta tavırları pek çok kadından daha zarifti.

Farkına varmadan liman yolundan ayrılmış dar sokaklara dalmıştık; kalabalık o denli artmıştı ki, onların gittiği yöne gitmekten başka çaremiz yoktu; kaybolmayalım, diye birbirimizin elini tuttuk ama durmadan birilerine çarpıyorduk. Girdiğimiz sokak bira kokuyordu, sokağın iki yanı bira evleri ile doluydu; sendeleyen, şarkı söyleyen sarhoşlar, kadınlara sarılmış erkekler üzerimize yığılacaklarmış gibi yanımızdan geçiyor ya da karşımızdan geliyorlardı. Dört kişi yan yana yürümemiz olanaksızdı, birbirimizin giysisinden tutup birerli kolda yürümeye başladık. Bu sokaktan bir an önce kurtulmak istiyorduk, adımlarımızı kalabalığın izin verdiği ölçüde sıklaştırdık; nerede bir boşluk görürsek oraya doğru yürüyorduk.

Biraz sonra, etrafı evlerle çevrili bir meydana geldik. İki kişi meydanın ortasına oturmuş, ellerindeki üç telli sazlarla şarkı söylüyorlar; kadınlı erkekli üç beş kişi de şarkıya uyup dans ediyorlardı ama dansları bir tuhaftı; birbirlerine önden arkadan sarılıyor, arada bir elleri bacak aralarına gidiyordu; belki sarhoşlardı. Meydanı çeviren evlerin önünde kadınlar erkekler sarmaş dolaş oturuyor, herkesin önünde öpüşüyordu. Evlerin kapıları açıktı; bazı kadınlar ya da erkekler içeri giriyor, bazıları da dışarı çıkıyordu. O evlerde ne vardı; merak ediyordum.

Meydanın bir köşesinde sakallı bir adam, bir taşın üstüne çıkmış bağıra çağıra konuşuyordu. Duyduklarım içimi ürpertti. Adam, Sargon, tanrılarımızı aldı, dilimizi aldı,

Akad tanrılarını başımıza dikti, gibi sözler ediyordu. Adama doğru farkına varmadan yürüdüm, herhalde söylediklerini iyice duymak istiyordum. Adam beni görünce, hemen parmağıyla beni gösterdi, "işte bu güzel Sümerli köylü kız, yarın Sümerce konuşamayacak, tanrılarımızı tanımayacak, Nanna'nın ulu kızı İnanna'yı bilmeyecek, ona İştar deyecek. Ne işi var bu genç güzel kızın burada, dilenmeye mi geldi yoksa fahişelik etmeye mi? Hem de bu yaşta. Tüm bunlar Sargon'un marifetleri. Aç olmasa..."

Duramadım yerimde, birden adamın yanma fırladım, kolundan tuttum; sesimin en kibar haliyle, "izin verirsen ben de bir şeyler söylemek istiyorum," dedim. Sakallı adamın gözlerinde bir sevinç parladı, kolumdan tutup, beni de yanına, taşın üstüne çıkardı; sonra kendisini dinleyen yirmi, yirmi beş kişiye, "bu küçük kızın da söyleyecekleri var, dinleyin size anlattıklarımda ne denli haklı olduğumu anlayın," diye bağırdı ve hemen taştan indi. Ne söyleyecektim, hiçbir şey aklıma gelmiyordu. Adam konuşurken sinirlenmiştim de ondan mı ileriye doğru fırlamıştım? Hayır, adama kızmamıştım, ama beni bir güç ileriye, adama doğru fırlatmıştı. Taşın üzerinde bakınıp duruyordum. Arkadaşlarım da yanıma gelmişler, meraklı gözlerle beni süzüyorlardı. Sadece onlara bakabiliyordum. Çevredeki insanlara, konuşmamı bekleyen insanlara bakmaya cesaretim yoktu sanki. Susuyordum; dudaklarımdan bir sözcük bile çıkmıyordu. Kulağıma gülüşmeler, homurdanmalar gelmeye başladı. "Gel çıtır kız, karnın açsa bir öpücüğe doyurum seni, oo ben daha fazlasını verirdim, o gül yanaklara," gibi sözler kulağıma geliyordu. Sakallı adamın, elimi tuttuğunu "hadi, seni bekliyoruz," dediğini duydum. "Korkma!"

Korku mu? Bu sözcük damarlarımda akan kanı sanki hızlandırdı; korku... Hayır, korkmuyordum. Başımı önümden kaldırdım; gülen, bana söz atan insanlara bakmaya başladım. Gözlerimi tek tek insanların üzerinde dolaştırdım. Birden bir sessizlik çöktü ortalığa. Meydanın öbür kö-

şesinde çalan sazlar bile durmuştu. Acayip acayip dans eden kadınlar, erkekler bana doğru geliyorlardı. Kalabalık gittikçe artıyor, ben yeni gelenleri gözlerimle karşılıyor, elimi açıyor, onlara yer gösteriyordum. Birden sesimin tüm gücüyle haykırdım: "Ben aç değilimmm! Gönlüm tanrılarımla dolu." Sonra sustum, ağzımdan başka sözcük çıkmıyordu. Bu insanlara ne söyleyeceğimi düşünürken başım kendiliğinden gökyüzüne doğru kalktı; küçük bir bulutçuk aşağıya, bize doğru kayıyordu. Meydandakiler de benimle birlikte başını göğe kaldırmışlar, bulutçuğu izliyorlardı. Bulutçuk bize doğru indikçe şekilleniyordu, bir insana, bir kadına benzemeye başlamıştı. İçim sevinçle doluyordu, şekillenen bulutçuğu kucaklamak ister gibi iki kolumu havaya kaldırdım, bulutçuk dağılıverdi. Ardından dudaklarım kıpırdamaya başladı; sesim meydanı tutuyordu. "Ben İnanna'yım, İnanna'nın sesiyim," diyordum. "Sümerlerin, Akadların ayrı tanrıları yoktur. Doğudan batıya, kuzeyden güneye, tüm evrene hükmeden tanrılarımız vardır. Akadlı, Sümerli yoktur, Sümer-Akad ülkesinin kahraman yurttaşları vardır. Sümerce, Akadca yoktur, Sümer dili, Akad dili vardır. Sargon, sevgili İnanna'mın size gönderdiği kraldır," gibi sözler ettiğimi hatırlıyorum. Ter basmıştı tüm vücudumu, ama içim neşe doluydu. Çevremdeki insanların, o sakallı adamın bile beni dinlerken diz çöktüklerini gördüm. Gözleri ben de değil, gökyüzündeydi, belki hâlâ o bulutçuğu arıyorlardı.

Ninkilim'in "hemen gidelim buradan," dediğini duydum, ama ben orada neler olup bittiğini anlamak istiyordum. Bu insanların, bizim insanlarımızın tanrılarına bağlılığı, İnanna'ya bağlılığı içimi coşturuyordu "prensesim, hemen gidelim." Aslında kararlaştırmıştık, bana prensesim, demeyeceklerdi. Ninkilim'e sert sert baktım; "biraz bekle," dedim. Nereye gitmişti, o dans eden, bağıran çağıran insanlar? Hepsi bir büyünün içinde gibiydiler ama Ninkilim haklıydı, oradan çabucak uzaklaşmalıydık.

Ninti'nin, Nindana'nın da o büyülenmiş insanlardan farkı yok gibiydi; gözlerini saygılı ince bir gülücükle bana

dikmişlerdi. "Hadi, gidiyoruz buradan," derken onları büyüden uyandırdığımın farkına vardım. Hızlı adımlarla meydanın öbür köşesine doğru yürüdük, ama kendimi çok yorgun hissediyordum. Bir ağaç kütüğünün üzerine oturuverdim. "Bana su verin," dedim. Ninkilim, suluğunu uzattı, doyasıya içtim, vücuduma güç geldi. Arkadaşlarım gülümsüyorlardı. Nindana, "nasıl büyüledin insanları, taşın üzerinde kocaman olmuştun," derken, Ninti, "gözlerinden ışıklar çıkıyordu konuşurken," diyordu. "Gözlerimi gözlerinden ayıramıyordum, tanrıçamız İnanna'yı görür gibi oluyordum sende. Sanki giysilerin bile değişmişti, parlıyorlardı." "Ya bulutçuk," diye sordum. Hiçbiri başımın üzerine doğru inen bulutçuğu görmemişlerdi. Ninkilim susuyordu, gördükleri ya da konuşmam hakkında bir şey söylemiyordu. "Ya sen Ninkilim, nasıl buldun konuşmamı?" diye sordum. Başını öne eğdi, "ben bir şey duyamadım," dedi, "sen taşın üstüne çıkınca, sana bir şey olacak, diye çok korktum, seni korumak için yerden taş toplamaya başladım; gerisini hatırlamıyorum, başım dönmüştü, yere yıkılmıştım. Kendime geldiğimde insanların dizleri üstüne çöktüğünü, sana gözlerinde bir umut ışığıyla baktıklarını gördüm. Yine korkmaya başladım, bu insanlar senden bir şeyler isteyecekler, belki de senin vermek isteyip de veremeyeceğin bir şeyler isteyecekler, seni bırakmayacaklar gibi geldi bana; ondan 'hemen gidelim buradan,' dedim. Ninkilim'in kalbinin sevgiyle dolu olduğunu anlamıştım.

Tam kalkacağımız sırada, karşı sokaktan kadınlı, erkekli büyük bir kalabalığın bağırıp, çağırarak, kahkahalar atarak meydana girdiğini gördüm. Ellerinde bira testileri, sazlar vardı. Sümerliye, Akadlıya benzemiyorlardı, başka ülkelerin gemicileri olmalıydılar; uzun, günlerce süren yolculuklarından sonra eğlenmek için meydana geldikleri anlaşılıyordu. Onların gürültüyle gelmeleri, meydanda sakinleşmiş kalabalığı da canlandırdı. Tanrılar gitmiş, İnanna gitmiş; bira, şehveti ve ihtirası bayrak yaparak gelivermişti. Meydanın çevresindeki evler canlanmış; kadınlar, erkekler girip çıkmaya başlamış, saz, o acayip danslar yine

yerini almıştı. Meydanın kenarında olmamıza rağmen sağımız, solumuz kadınlar, erkeklerle dolmaya başlamıştı. Nerdeyse çevremizde etten bir duvar örülmüş gibiydi, ortalarında kalmıştık. Ben, neler olacağını görmek istiyordum. Bu isteğimde sarayın duvarlarının içinde büyümüş bir kızın, sarayın bahçelerinden, duvarlarından başka dış dünyayla hiçbir ilgisi olmamış bir kızın insanları tanımak, yaşamlarını öğrenmek merakının ağır bastığını biliyordum, ama belki içimde kaynayan bir şeyler sanki bana onlara katıl diyordu: "Katıl, katılmazsan insanını tanımazsın." Benim insanımın, Sümer'in Akad'ın insanının sadece bu meydanı dolduranlar olmadığının elbette farkındaydım ama bu insanlar tümün bir parçası, buradaki, meydandaki davranışları da içlerindeki gizli, bastırılmış isteklerin boşalması değil miydi? Bağırıyorlar, çağırıyorlar, şarkı söylüyorlar, o bana tuhaf gelen dansları yapıyorlardı, ama dikkatimi çeken bir şey vardı, sarhoş olmalarına rağmen birbirlerine karşı kaba güç kullanmıyorlardı; kavga, dövüş yoktu. Şu kısa zamanda iki tür halkımı görmüştüm, tanrılarına bağlı, tanrılarını unutan. Belki de yanılıyordum tanrılarını unutan demekle. Ben, kendimden geçmişcesine çevreme bakarken, yine kulağımın dibinde, Ninkilim'in sesini duydum; "gidelim buradan Enheduanna," diyordu. Başımı Ninkilim'e çevirdim, "biraz daha kalalım," diyecektim ki, oradan ayrılmakta geç kaldığımızı anladım, başımız derde giriyordu. Bir adam, Ninti'nin elinden tutmuş, "hadi güzelim," diye çekiştiriyordu. Kaçırıldığım gün aklıma geliverdi; yine mi haydutlara rastlamıştık? "Bırak onu," diye bağırdığımı hatırlıyorum. Adam hiç oralı olmadı, gülmeye başladı, "üçünüz de yeni olmalısınız burada. Hadi gelin, size de arkadaş bulurum, körpe yavrular," diyerek yanağımı sıkmaya kalkıştı; elini sertçe ittim. "Bırak onu, yoksa başın derde girer," diye adamı tehdit ettim. Adam "vay vay, ablanı kıskandın mı yavrum; sana da bulurum," diye daha bir yılıştı; sonra Ninti'yi kucakladı. "Ben de para çok, hadi gelin." Ninti çırpınıyordu adamın kollarında.

Tüm bedenimin çelik yay gibi gerildiğimi hissettim, o gerginliği bacaklarıma vererek eşeklerimi sürmemiz için

Ninkilim'in verdiği küçük değnekle adamın üzerine fırladım; değneği adamın suratına indirdim, bir elimle de Ninti'ye sarıldım. Ne olduğunu anlayamadan adam haykırarak yere yıkıldı; suratına inen küçük değnekle yere yıkılacak gibi bir değildi; belki değneğim gözüne gelmişti. İnsan kavga sırasında bile ne olmadık şeyler düşünebilir. Ben değneğim adamın gözüne girdi belki, diye düşünürken Ninkilim'in adamın bacak arasından çıktığını gördüm. Adamın hayalarına kafa atmış olmalıydı. Bir an göz göze geldik, ama adamdan hemen kurtulmamız gerektiğini de unutmadık. Zaten Nindana da elindeki değneği iki büklüm yere çömelen adamın başına indirip duruyordu. Ninti de durmadan tekmeliyordu. Dördümüz birden adamı iyiye hırpaladık, ta ki adam, "bırakın beni fahişeler," diye yalvarana kadar. Sonra koşarak meydandan kaçtık. Şaşırdığım bir şey oldu, biz orada adamla boğuşurken, hiç kimse bizimle ilgilenmedi; hani bizim güvenlik görevlilerimiz vardı?

Durmadan koştuk, kalabalık iyice azalana kadar. Yeniden arabaları, deve kervanlarını gördük. Bu kez limanın batı yakasındaydık. Limanı görememiştik. Babama ne anlatacaktım?

Bir kervancıya limanı sordum; bize tarif etti. "Biraz dolaşacaksınız ama, kestirme yoldan gitmeyin, genç kızlar için değil orası," bizim, biraz önce kaçtığımız meydanı söylüyordu.

Sanırım, arkadaşlarımın hiçbiri limana gitmek istemiyordu Ninti olayından sonra ama ses çıkarmadılar. Güneş, tepemizden batıya yönelmişti, ayaklarımız terleyene kadar yürüdük adamın tarif ettiği yoldan, sonra penceresiz kocaman evleri gördük. "Onlar depo," demişti bize yolu tarif ederken...

Bu kez kaybolmamak, yanlış sokaklara girmemek için, mal yüklü bir deve kervanını izledik. Kısa bir süre sonra, limana ulaştık. Limanın çevresi palmiye ağacından yapılmış parmaklıklarla çevriliydi. Limanda pek çok iskele var-

dı; gemiler iskelelere yanaşmış, kimileri mal yüklüyor, kimileri de mal boşaltıyorlardı. Limana girmek istedik ama güvenlik görevlisi bizi içeriye sokmadı, biz de parmaklıklara yaslanarak gelen, giden, mal boşaltan, yükleyen gemileri izlemeye başladık. Limanın öbür yakasında yaşadığımız çirkinliği, ırmağın sularında hafif hafif sallanan gemilerin rengarenk güzelliği bize unutturmuştu. Liman o denli canlıydı ki, insanlar arılar gibi çalışıyordu, yürümüyorlar, sırtlarındaki ağır yüklerle nerdeyse koşuyorlardı. Gelişen, yükselen Sümer vardı karşımda. Bu ivmeyi izlemek kafamızdaki iyi ya da kötü bütün düşünceleri atmış, yerini coşkuya bırakmıştı.

Nerdeyse akşam olacaktı; yorulmuştuk, acıkmıştık da, bütün gün ne bir şey yemiş ne de bir şey içmiştik. Ninkilim'e bize yiyecek, içecek alması için para verdim; biz de bir palmiyenin serin gölgesine oturduk. Biraz sonra Ninkilim hurmalı çörekler, kaymaklı börekler ile geldi, bir testi de serinletici ahududu şurubu almıştı. Aç kurtlar gibi çöreklere atıldık. Şurup testisi elden ele dolaşmaya başladı. O sırada üstü başı pek de yeni olmayan, saçı sakalına karışmış bir adam yanımıza diz çöktü, başı önünde "şiir dinlemek ister misiniz?" diye sordu. Adamın konuşması, hareketleri çok düzgündü, insana güven veriyordu. "Dinleriz elbette," dedim. "Önce bizimle bir şeyler yemek istemez misiniz? Adam başını kaldırdı, gözlerinin içi gülmeye başlamıştı. "Buyurun," dedim. Şair, nerdeyse yiyeceklere saldırdı, hızlı hızlı yemeye başladı. Sonra birden durdu. "Sağ olun, doydum," dedi; "üç gündür bir şey yememiştim." Şaşırmıştım, şairdi ve açtı. "Ne iş yapıyorsunuz?" diye sordum. Yazıcı imiş, işsizlikten dükkânını kapatmış, artık hiç kimse ne şiir okumak istiyormuş ne de Sümer'in öykülerini. Herkes ticarete yönelmiş, sadece para düşünüyorlarmış. Yazılı tabletlerini satamıyormuş. Sırtındaki torbasında bulunan şiir tabletlerinden birini satın aldım. Şair teşekkür ederek yanımızdan ayrılmıştı ki, tepemizde bir güven-

lik görevlisinin, "hey! Ne yapıyorsunuz?" sesiyle irkildik. "Nerden çaldınız onları?" diye soruyordu, adam köylü giysilerimize bakarak, böyle kaymaklı börekleri, hurmalı çörekleri, ahududu şerbetini bize çok görmüş olmalıydı. Önce ne diyeceğimizi bilemedik, zaten arkadaşlarım da güvenliği benim yanıtlamamı istiyor gibi bana bakıyorlardı. Biraz kekeleyerek, "Çalmadık, satın aldık," diye yanıtladım, ama o inanmak istemiyordu, bu kez de parayı nereden bulduğumuzu soruyordu. Bir hata yaptım, cebimdeki paraları gösterdim; sanki, bizim paramız var, demek istiyordum. Zaptiye elimdeki gümüş paraları görünce, kaşlarını iyice çattı, sesini de iyice sertleştirdi, "kalkın bakalım hırsızlar, derdinizi güvenlik evinde anlatırsınız," diye ensemden yakaladı, ayağa kaldırdı. "Düşün önüme!"

Güvenlik kolumu yakaladı, çekmeye başladı. Ninkilim, Nindana, Ninti de benimle beraber kuzu gibi yürümeye başladılar. Öyle ya prenseslerini yalnız bırakacak halleri yoktu. Sanki adam beni tutunca diğerlerinin kaçamayacağını biliyordu.

Ben, "görevli bey, biz hırsız değiliz," diye yol boyunca söylenip durdum. O hiç oralı olmuyordu. Kurtulmamız gerekirdi, eğer güvenlik evine gidersek foyamız meydana çıkacak, hırsız olmadığımızı kanıtlamak için prenses olduğumu, diğerlerinin de benim arkadaşlarım olduğunu söylemek zorunda kalacaktım. Kim bilir babam nasıl kızacaktı? Üstelik babamı da küçük düşürmüş olacaktım.

Kurtulmalıydık. Kolumu zaptiyenin elinden kurtarırsam kaçabilirdik. Dördümüzün peşinden gelecek hali yoktu kuşkusuz. İyi de, ya birimizi yakalarsa, kaçma çabamız bir sonuç vermeyecekti. Yine de denemek de yarar vardı. Eşeklerimizi bağladığımız yere geldik. O ne, görünürde eşeklerimiz yoktu. Güvenliğe, "burada eşeklerimiz vardı," dedim. "Çalmışlar." Adam durdu, yüzüme baktı; "onlar sizin eşekleriniz miydi?" diye sordu. Dördümüz birden "evet," dedik. "Köyümüzden limanı görmeye gelmiştik, merak ediyorduk."

Güvenliğin "onlar sizin eşekleriniz miydi," sorusundan, eşeklerimiz hakkında bilgisi olduğunu anlamıştık. "Gördünüz mü eşeklerimizi?" Adam kolumu bıraktı, "Nasıl eşeklerdi?" Ninkilim'e baktım, hemen atıldı: "İkisi boz, biri de alacalıydı, boz eşeğin yuları örme ketenden, diğerleri yündü." Adam başını bir iki kere salladı, "nalları nasıldı?" diye sordu. Anlamıştım, adam bize inanmak istiyor, ama daha emin olmak için sorularını sürdürüyordu. İçim rahatlamıştı. Ninkilim, "nallanmamışlardı," diye yanıtladı. "Tamam," diye gülmeyle sırıtma arası yüzümüze baktı, çok mutlu görünüyordu, kendince iyi bir iş başarmış insanların haliyle konuştu: "Şimdi sizi yakaladım, ceza ödeyeceksiniz." Eyvah, hem hırsız, diye bizi götürüyordu, bir de ceza ödeyecektik. "Eşekler öyle her yere bağlanmaz, ahırlar var limanda. Sizin eşekleriniz, yolu bokladılar." Susuyorduk, ne dememiz, ne yapmamız gerektiğini bilemiyorduk. Ninti, "Efendim, izin verirseniz temizleriz," diye söze girdi. "Elbette temizleyeceksiniz, hem de ceza ödeyeceksiniz," diye sert sert Ninti'yi yanıtladı. "Gelin bakalım." Yürümeye başladı, biz de peşinden gittik, kolumu tutmuyordu artık. Gerçekten eşeklerimizi bağladığımız yerde pislikler vardı. Adam kollarını göğsünde bağladı. "Hadi, durmayın, hemen temizleyin burasını," diye sertçe buyurdu. Ne kürek vardı ne de başka bir araç pislikleri kaldırmak için. Hepimiz ellerimizle pislikleri alıp onun gösterdiği çalıların arasına attık. Sonra ellerimizle toprak alıp pisliklerin üzerini örttük. Adam, "sizin gibi cahil köylüler yüzünden memleket sinekten geçilmiyor," diye söylenip duruyordu. İşimiz bitince, "gelin bakalım, çeyrek gümüş ceza öderseniz, eşeklerinizi güvenlik evinden alabilirsiniz." Cezayı ödeyince serbest mi kalacaktık? Bizim hırsız olmadığımızı anlamış mıydı? Ninkilim, "yalnız ben gelsem olur mu," diye sordu. Zaptiye, "olur," der demez birbirimize sarıldık, demek ki serbesttik. "Bir daha eşeklerinizi önünüze gelen her yere bağlamayın, oldu mu?" Tabii biz,

"evet efendim," diyorduk. Zaptiye parmağıyla üçümüzü tek tek imleyerek, "sonra siz kızlar, bir daha limanda dolaşmayın, sarhoşlardan başınız derde girebilir," diye öğüt vermeyi de ihmal etmiyordu. Yine biz, "evet efendim," diyorduk. Zaten başımız derde girmişti, elbette ona söylemedik. Sonra adam cebinden etrafı yaldız boyalı küçük bir tahta pul çıkardı, Ninkilim'e uzattı. "Bunu güvenlik başına ver, eşekleri almaya geldiğini ve benim gönderdiğimi söyle," dedi. "Benim adım Azimua."

Ninkilim'e çeyrek gümüş verdim, o koşarak giderken, adam bize bir hurma ağacını gösterdi, gidip orada beklememizi söyledi. Kendisine teşekkür ettik, o Ninti'nin yanağını okşayıp ıslık çalarak bizi yalnız bıraktı; Ninti'yi beğenmişti anlaşılan.

Bu olaydan gerçekten ucuz kurtulmuştuk. Sevinmeliydik. Bir an cezanın çok yüksek olduğunu düşündüm. Ninkilim üç eşeği yarım gümüşe almıştı.

Güvenliğin bizi kaymaklı börek, muzlu çörek yediğimiz için yakalamasına, hırsızlıkla suçlamasına üzülmüştüm. Bu ülkede demek ki köylüler hâlâ o denli fakirdi ki bizim yediklerimizi yiyemiyorlardı. Bunları babama vereceğim rapora yazsam ne fark ederdi ki? Ederdi, hiç olmazsa, kil tabletim gelecek kuşaklara kalabilir, onlar da geçmişteki köylülerin durumunu öğrenirler, yaşadıkları dönemle kıyaslama yapabilirlerdi. Şairi de yazmalıydım. Sümer'in gururunu yazarlarımız, şairlerimiz yaratmıştı. Sanatsız bir ulusun olsa olsa benlikten kaynaklanan ham bir gururu olabilir. Bizi gelecek kuşaklara krallarımız değil, sanatçılarımız taşıyabilirdi.

Ninkilim çabucak geldi eşeklerle. O kenarları yaldız boyalı küçük tahta pulla çeyrek gümüşü verince, hiçbir şey sormadan eşekleri teslim etmişler. Artık saraya dönmeliydik. Akşam nerdeyse bastıracaktı. Fakat nöbetçilere yakalanmadan saraya nasıl girecektik? Sorun burada başlıyordu. Girişin, çıkış kadar kolay olmayacağını biliyorduk.

Kapıdan çıkarken hepimizi görmeseler de Ninkilim'den kuşkulanmış olmalılardı; belki de gözetleme yerlerini, güvenliği artırmışlardı. Aynı oyunu girişte oynayamazdık.

Aklıma, kentin batı duvarlarından saraya giden gizli geçit geliyordu. Babam askerleriyle bu geçitten girerek vahşi Gutiler'e saldırmıştı. Geçitin yerini biliyordum; babamla saraydaki bütün gizli geçitleri saptamış, hepsini ezberlemiştik. Kardeşlerim büyüyünce onlara da öğretmemi istemişti babam. Nindana'dan hiçbir saklım gizlim yoktu, o benim canım, ciğerimdi ama bu gizli geçitler kişisel olmaktan çok, bir çeşit devletle, krallığın güvenliği ile ilgiliydi, ona bile göstermem doğru olmazdı. İçime birden bir ağrı saplandı taa yüreğimin üstüne. Nindana'ya güvenmeyeceksem eğer yaşamamalıydım. Yaşamak: Güvenmek; sevdiğine, dostuna, arkadaşına, ailene, ülkene güvenmek değil miydi? Üstelik Nindana bana, benim yazgım gibi geliyordu; yazgımı ona bağlamıştım. Belki de ben Nindana'nın yazgısıydım. Kim bilebilir geleceği? Belki de sevgili Nindana'm benim neden olacağım olaylardan, benim başıma geleceklerden acılar çekecekti. Yüreğimin üzerine saplanan ağrı, Nindana'yı çok üzeceksin, onun ölümüne sen neden olacaksın, der gibiydi. İçimden, olmasın, olamaz öyle bir şey, diye haykırmak geldi. Karmakarışık düşünceler içindeyken, Nindana'nın "ay," diyerek göğsünü tuttuğunu gördüm. Yüzü sararmıştı. "Ne oldu," diye ellerine sarıldım. Bana baktı, gözleri bebekler gibi gülücükler saçıyordu; "geçti," dedi, "ta şuraya bir an bir ağrı saplandı." Göğsünü gösteriyordu. Eğildim, yanaklarından öptüm, benim ağrım da geçmişti. "Hadi çocuklar, saraya dönüyoruz," dedim. Ninkilim, bana karşı sevgi doluydu ama gizli geçidi o da bilmemeliydi. Ninti? Ninti benim hizmetimdeydi, ben gidersem benim yerime gelecek olanın hizmetine girecekti. Aslında ona da güveniyordum ama tam bir güven için daha çok yeniydi. Belki de kulede gördüklerim, Ninkilim ile sevişmesi bu güvensizliği yaratıyor olmalıydı bende.

Nedense, saraya nasıl gireceğiz, gibilerden hiçbir şey sormadılar. Bana güveniyorlardı, saraya dönüyoruz, dedimse, saraya dönüyorduk.

Eşeklerimize bindik, kent duvarlarının dibinden batıya doğru eşeklerimizi dehledik. Yol boyunca sadece bir mahalle bakkalından birkaç mum almak için yolcuğumuza ara verdik. Babamın öğrettiği gizli geçide yaklaşınca eşeklerimizden indik. Gömleklerinin eteklerinden Ninkilim'in bıçağı ile genişçe bir parça kestim, onları ikişer, üçer katladım, kendimde denemesini yaptıktan sonra hepsinin gözlerine bağladım. Birbirimizin ellerinden tuttuk, ben öne geçtim, gizli geçide doğru onları yavaş yavaş çektim. Gizli geçidin önüne gelince Nindana'nın bağını çözdüm, elimle de sesini çıkarmaması için işaret ettim, gizli geçidin yerini belirleyen koca kaya ile kapının nasıl açılacağını gösterdim. Gülümsüyordu. İçeriye girince Ninkilim ile Ninti'nin de göz bağlarını çözdüm. Arkadaşlarımdan özür diledim. Mumları yakıp yürüdük. Mumlar bitmeden saraya girdik, kimseye görünmeden odalarımıza gitmeyi başardık.

Dumuzi

GENÇ KIZ YÜREĞİMİZ BİR DUMUZİ ARIYOR

Beş tane kil tablet doldurdum; babam okuduktan sonra, karşılıklı oturup konuştuk. Hak veriyordu bana. "Önümüzde yapılacak çok şey var," diyordu. "Sen, benim güzel kızım, benim sağ kolum olacaksın. Oldun bile; yaşının çok üstündesin," diye saçlarımı okşuyordu. Kıvançlıydım, babama yardımcı olabildiğim için. O beni devlet adamı olarak yetiştirmek istiyordu. Kendisi yirmi yıllık saray denemesinde çok şey görmüş öğrenmişti; sadece içkici başı olarak çalışmamış, muhasebeci başının yardımcılığını da yapmıştı. Devletin gelir-gider durumunu herkesten iyi biliyordu. Ondan çok şey öğreniyordum. Babam, "her şeyi çabucak kapıyorsun, olayları çok iyi yorumlayabiliyorsun," diyordu bana. Ben bir kadındım, her işte kadın duyarlılığım önde geliyordu; sevgisiz, kaba güçle hiçbir şeyin başarılamayacağına inanıyordum; sevgi, hoşgörü başarının anahtarıydı bence. Olayları önce sevgi terazisinde tar-

tıp, kararımı sonra veriyordum. Yüce tanrımız Enki Baba, kadını yaratırken mayasına üveyik kuşunun sevecenliğini, balın tadını koymuştu, ama kaplanın yırtıcılığını da katmıştı.

Babamla konuşmalarımızdan sonra, Kiş tapınağının onarılmasına, düzenlenmesine karar verdik. Halk bekliyordu; yeni okullar açılmış, yollar yapılmıştı, su kanalları düzenlenmişti; şimdi sıra tapınağın olmalıydı. Tapınağın dört yanma tanrılarımızın heykelleri dikilecekti. Sümer, Akad tanrılarının aynı tanrılar olduğunu, tanrılarımızın tüm evrenin tanrıları olduğunu anlatan bir de yazıt konulacaktı tapınağın girişine. Böylece belki Akadlı bir kralın devletin başına gelmesiyle halkta uyanmaya başlayan, meydandaki sakallı adamın iddialarının dayanaksız olduğunu da kanıtlayacaktık. Babam valiye buyruğunu verdi, tapınağın onarımı gözetimiyle de beni görevlendirdi.

Babama sunduğum tabletlerde, halkımızın okumaktan uzaklaştığı, sadece para düşündüğü, erkeklerin, kadınların yüzlerinde neşe olmadığını, şairlerimizin, yazmanlarımızın zor günler geçirdiğini de bildirmiştim. Babam, "tüm suç bende," dedi, "halkımı para kazanmaya yönlendirdim. Yarından itibaren, her semte halk evleri yaptırması için valiye buyruk vereceğim. Buraların yönetimine şair ve yazarlar atanacak, evlerde okuma günleri, müzik dinletisi, dans gösterileri düzenlenecek, halkımıza huzur, neşe sunacak, ülkenin başka kentlerinden de şairler, yazarlar, bilim adamları davet edilecek, yazarlarımız birbiriyle tanışacak, bilgilerini, yapıtlarını birbirlerine aktaracaklar, yapıtları satın alınıp çoğaltılarak her kentin evlerine gönderilecek..." Babam bayağı heyecanlanmıştı, durmadan konuşuyor ben de sevinçten uçuyordum, şairlerimiz sokaklarda artık dilenmeyeceklerdi.

Kiş'in en iyi mimarlarını, yontucularını, ustalarını toplayıp işe koyulduk. Bir hafta içinde bütün proje çalışmaları sona erdi. Yapım giderleri için gerekli parayı hazinemizden aldık; tüm giderler benden sorulacaktı, hesapları ben

tutacak, harcamaları ben yapacaktım. Kendime yardımcı olarak Nindana'yı, Ninti'yi, Ninkilim'i seçtim. Dördümüz büyük bir yükün altına girmiştik, ama korkmuyorduk, yılmıyorduk. İlk iş olarak, süslü, parlak giysilerimizi değiştirdik, başımıza bizi güneşten koruyacak, ince kamışlardan örülü külahlar aldık, ayaklarımıza bizi taştan, topraktan koruyacak kalın çuha ayakkabılar giydik, yüzlerce işçinin arasına karıştık. Her gün yapılanları not ediyor, kaç günlük işimiz kaldığını plana göre saptıyordum. Tapınağın onarımı hiç aksamadan yürüyordu. Günler geçtikce, öngördüğümüz sürenin de önünde olduğumuzu görüyorduk. Tüm işçilerde, ustalarda, mimarlarda büyük bir coşku vardı. Yalnız onlarda mı? Meraklarından tapınağın onarımını ile prenseslerini görmeye gelen halk; kadınlar, erkekler, çocuklar, bir süre beni ve çalışmaları izliyorlar, biraz sonra bizim coşkumuz onlara da geçiyor; benden, prenseslerinden belki de tanrılarının sevgisini kazanmak umuduyla gönüllü çalışmak için izin istiyorlardı. Kırmıyordum onları. Kiş için, bir prensesin işçilerle çalışması alışılmadık bir şeydi, tüm gelenlerin gözleri bendeydi, eğilişimi, doğruluşumu, konuşmamı, gülüşümü, su içişimi her davranışımı dikkatle izliyorlardı. Genç erkekler yanlarına yaklaştığım zaman, en ağır taşları kaldırmaya uğraşıyor, bana güçlerini kanıtlamaya çalışıyorlardı.

Ninkilim, benim küçük farem atmaca gibiydi, yapının dört bir yanını durmadan dolaşıyor, aksayan bir şey görürse hemen bana haber veriyordu. Kasa Nindana'daydı, Ninti ile hesapları tutuyor, akşam iş bitince bana denetlemeye getiriyorlardı. Günde iki kez işçilere yemek veriyorduk. Sabah yemeği güneş doğarken başlıyor, güneşin ışıkları karşı tepenin doruklarını ışıldatırken bitiyordu. Öğle yemeği, sazlardan yaptırdığım uzun, geniş gölgeliğin altında güneş tam tepemizdeyken yeniyor, batıya yarım palmiye boyu kayınca bitiyordu. Bütün yemekleri tadıyordum, ben tatmadan işçilere yemekler sunulmuyordu. On beş günde bir işçilerin, otuz günde bir mal aldığımız tüccarın,

nakil araçlarının ücretlerini ödüyorduk. Ayın ilk göründüğü gün ve on beşi Sümer'de genel tatil olurdu. O gün işi üç saat önce paydos ediyor; işçilerin ücretlerini tapınakta yaşayan rahip ve rahibelerin yardımlarıyla ödüyorduk; ödeme sırasında soluk almaya zamanımız olmuyordu. Başrahip her sabah yanıma geliyor, ellerimi tutuyor, benim için dua ediyordu. Bir gün, yanıma her zamankinden çok erken geldi, sabah yemeği henüz bitmemişti. Bana "prensesim," derken sesi titriyordu. Anlattığına göre, bir rüya görmüş, rüyasında İnanna'nın yanında oturuyormuşum, sevgili tanrıçamız ellerimi tutuyormuş, bugünkünden biraz daha yaşlıymışım ama çok, çok güzelmişim. Tanrıçamız İnanna, "sana gençliği, güzelliği, iktidarı verdim," diyerek elleriyle beni kutsuyormuş. Sabah duasında bütün rahipleri, rahibeleri toplamış, rüyasını onlara anlatmış, hep birlikte rüyayı yorumlamışlar; İnanna'nın, beni ölümlü tanrıça düzeyine çıkardığı, ölene kadar hep genç ve güzel kalacağım kanısında görüş birliğine varmışlar. Başrahip rüyasını anlattıktan sonra eğilip tozlu ayakkabılarımdan öpmüştü. Kendisini kaldırmış, teşekkür etmiştim rüyayı bana anlattığı için. Giderken, "merhametinizi esirgemeyin," diyerek başını eğip beni selâmlamıştı. O günden sonra başrahip, yanıma her geldiğinde gözyaşlarını tutamıyor; "yüce tanrılarımıza şükürler olsun ki prensesimiz, aramıza katıldı. Bizi lütfen unutmayın," diyor, önümde günlük duasını yapıyor, sonra "merhametiniz halkımızla olsun," deyip gidiyordu. Rahip ve rahibeler de tesadüfen yanımdan geçerlerse, ellerini göğüslerinde kavuşturuyor, "bizleri affedin, günahlarımızın affı için lütfen merhamet buyurun," gibilerden mırıldanıyorlardı. Başrahibin rüyası kısa zamanda Kiş'te duyuldu. Adım, ölümlü prenses tanrıçaya çıkmıştı. Halk, işçiler beni nerde görürlerse diz çöküyor, tanrıları için benden merhamet dilememi istiyorlardı. Babam bile duymuştu rüyayı. "Ben de o rüyaya inanıyorum kızım, diyordu. İnanna seni, beni seviyor."

Başrahibin sözleri hoşuma gitmişti; hep genç ve güzel kalmak her kadının içinde yatan önlenemez bir arzudur ama zaman acımasızdır. İnandığım bir şey var, zaman istediği kadar acımasız olsun, içinde sevgisini kaybetmeyen ister kadın olsun ister erkek asla yaşlanmaz. Ben de görecektim, yıllar geçince başrahibin rüyasının hakikaten gerçek olduğunu.

Güneşin doğuşundan, güneşin batışına kadar çalışıyorduk. O, on beş günde bir gelen tatili özlemle bekliyor; sabahleyin geç uyanıyor, öğlene kadar havuzda yüzüyor, dinleniyordum. Öğleden sonra da babamla buluşuyor, onarım hakkında bilgi veriyordum. Yaptığımızın adı onarımdı ama aslında biz yeniden inşa ediyor gibiydik tapınağı: Ek binalar, kubbeler, fazla uzun olmayan, fakat tepesine çıkınca tüm Kiş'i görebileceğin bir kule, tapınağa çıkan çiftli mermer merdiven, tanrılarımızın heykellerinin dikileceği mermer kaideler... Hatta kaidelere yazılacak şairlerimizin ilahileri bile taşlara kazınmaya başlamıştı.

Bir akşam işten ayrılırken Ninti, "prensesim çok yoruluyorsunuz, bir gün halk bahçesine gidelim, dinlenir, eğlenirsiniz orada," dedi. Aylardan beri en küçük bir eğlencemiz yoktu tatil günleri sarayın bahçesinde gezinmekten, havuzda yüzmekten, birbirimizin güzelliğini tanrılarımıza sunmaktan başka. İyi bir fikirdi; aslında günün yorgunluğu, günün içinde çıkarılmalı, derdi atalarımız. "Ayın on beşinci günü gidelim," dedim. Halk bahçesinde müzik olduğunu, halkımızın buraya gelip küçük aşevlerinde yemek yediğini, dans ettiğini, eğlendiğini duymuş, okumuştum ama hiç gitmemiştim. Halk bahçelerinin, geçmişimizde, okuduklarıma göre büyük yeri vardı. Şairlerimiz şiirleriyle halk bahçelerini kutsallaştırmışlar, gençlerin gönlüne yerleştirmişlerdi. Ninti de okuduklarının, tarihimizin etkisiyle, belki de gönlündeki açlığı doyurmak için bana halk bahçesine gitmemizi öneriyordu. Sanırım her genç kız orada Dumuzi'yi, gönlünün erkeğini bulacağını umut ediyordur. Aslında Ninti'ye hemen "evet," demem de ruhuma

gizlenmiş, açıklanmamış, bastırılmış bir özlemin, belki de bir erkek elinin gizemi yatıyordu.

Ninti'ye, "ne dersin birer Dumuzi bulabilir miyiz orada?" diye sordum. Yüzü kızardı, yanaklarında gamzeler belirdi, başını öne eğdi. Soruma yanıt vermedi. Bu kez de, "bana o öykü hakkında bir şiir okur musun?" dedim. Gülümsedi, "izin verirseniz." Başımla onayladım, Nindana gelip yanıma oturdu. Ninti gözlerini kapadı, okumaya başladı:

"Dün gece ben, Tanrıça İnanna, dolunay gibi parlarken
Dün gece ben, ayın kraliçesi ışıl ışılken
Işıl ışıl parlar, dans ederken
Üzerime düşen ay ışığına bir şarkı söylerken
Dumuzi karşıma çıktı, o karşıma çıktı
Kral Kuli-Anna karşıma çıktı
Efendim tuttu elimi, elimi
Efendim sarıldı bana, bana sarıldı."

Durdu; "devam et," dedim "gerisini de biliyorsan." Ninti gülümsedi, şiiri okurken yanakları al al olmuştu, gamzeleri o allık içinde küçük gonca bebecikler gibiydi.

"Ey benim vahşi boğam, bırak beni, bırak beni,
Eve gitmeliyim evime, annem sorar bana.
Annem Ningal'i nasıl kandırabilirim, öğret bana."

Gülerek Ninti'nin ellerini tuttum. "Hadi bana öğret Ninti, halk bahçesinden dönünce anneme, babama ne söyleyeceğim?" Ninti, öyle kıkır kıkır güldü ki tanrıların yaratırken bu kızı, saçının telinden ayağının tırnağına kadar en tatlı sevişen kumrulların ruhu ile doldurduğunu gördüm. Giysilerinin içinde bile vücudunun her zerresi aşkla inliyordu.

"İzin ver güzel de söyleyeyim, izin ver,
Kadınların en düzenbazı İnanna, izin ver
Arkadaşım, kız arkadaşım beni halk bahçesine

Götürdü dans edeyim diye, şarkı dinleyeyim diye
Müzikle, dansla eğlendirdi beni, benim için
Aşk şarkısı tatlı şarkısını söyledi,
Ah zaman geçivermiş neşeyle bilemedim, nasıl geçti?
İşte bu yalan anneni kandırır, korkma
Gel kollarıma ay ışığı bekliyor tutkumuzu
Sana soylu, temiz bir yatak hazırlayacağım
Ay yatağımız olacak, ışıkları yorgan ve
Altında biz tutkulu, neşeli, hayatı yaşayacağız."

Ninti'ye sordum, "sonra ne olmuş?"

"Sonra," dedi. "İnanna eve dönmüş, uçuyormuş neşeden, zevkten. Hâlâ kutsal yayığında azgın boğayı düşlüyormuş. Annesi inanmamış ama, olan olmuşmuş."

Hep birlikte, tarihimizin bizden bin yıl önce geçen öyküsüne vücudumuz sıcak sıcak titreşirken uzun uzun güldük. Gidecektik. Gidecektik, bu kez Ninkilim yanımızda olmayacaktı. Gidecektik ama o gidişin, gelecek günlerimizde üçümüzün hayatını kökünden değiştireceğini, bizleri zevkle, acıyla inleteceğini, ak günleri, karanlık günleri getireceğini, hatta ölümümüze neden olacağını da görecektik.

Nerdeyse tapınağın onarımın sonuna gelmiştik. Planladığımızdan çok, çok ilerdeydik. İşçiler, ustalar, mimarlar, gönüllü halk büyük bir özveri ile çalışmıştı. İç süslemelere, heykellerin dikilmesine sıra gelince tapınağa giden tozlu, bozuk yolun yapımına da başlanılmıştı. O güne kadar babam bir kez bile gelip yapımın nasıl gittiğini görmemişti; aslında ben de gelmesini istemiyordum, ama bir akşam üstü çıkıp geliverdi. Güneş, bütün gün başımızın üstünde gücümüzü iyice emmiş, sormuş, yorulmuştuk; bir an önce tüm çalışanlar, ben dahil, güneşin uykuya gitmesini bekliyor; son gücümüzü durmadan içtiğimiz suyla ayakta tutmaya çalışıyorduk.

Babamın peşinde sarayın tüm ileri gelenleri olmasına rağmen benden başka kimse farkına varmamıştı; ne kral borusu çalınmış ne de kralın geldiğini bildiren bir duyuru

yapılmıştı. Aslında ben de bir rastlantı sonucu görmüştüm; heykellerden biri dikilirken numaraladığımız kaide taşlarından birinin -o da rastlantı sonucu- başka bir taşla karıştırıldığını fark etmiş, ustaları uyarmaya gidiyordum. Hemen babamın önünde ellerimi göğsümde kavuşturup eğildim; saygıyla selâmladım. Babam da küçük bir baş eğmesiyle selâmımı kabul etti, eliyle işime devam etmemi istedi. Ustaların yanına gidince onlar da krallarını görmüş oldular, hemen işlerini bırakıp iki dizleri üzerine çöktüler. Öyle bir an oldu ki tüm çalışanlar, art arda dizilmiş tahta parçaları gibi birbirlerini itermişçesine bir uyum içinde yere çömeldiler. Babam hiç oralı olmadı, "kalkın," gibi bir işarette de bulunmadı, bana döndü, "bu taş mı karışmış," diye kocaman, ağır taşı gösterdi. Anladım ki uzun zamandan beri bizi, belki de sadece beni izliyordu; taşın karıştığını fark ettiğimi anlamıştı. Yine ellerimi göğsümde birleştirerek, "evet, yüce kralım," diye yanıtladım. Dört kollu tezkere ile dört kişiyle taşıdığımız taşı, babam eğildi, yuvarlayıp kaldıracın üzerine koydu; çömelmiş iki işçinin omuzlarına dokundu, kaldıracın sapını işaret etti; adamlar başlarını kaldırmış ne yapacaklarını anlamamış gibi krallarına bakıyor; kıpırdamak için bir harekette bulunmuyorlardı. Babam, "yüklenin kaldıraca," diye konuşunca fırlayıp yakaladılar, yüklendiler ama taşı yerinden kıpırdatamadılar. Genellikle dört işçi bu işi yapıyordu. Babam gülümsedi, "akşamın yorgunluğu çökmüş üzerinize," dedi, işçilerin çekilmesini işaret etti, kollarıyla kaldıracın sapına yüklendi, ustaların, işçilerin hayret dolu bakışları içinde taşı onların gösterdiği yere hafifçe bıraktı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi eline bir saz sepet alıp, ustaların taş aralarını sıvadıkları killi toprak, mermer tozu ile yapılmış harcı sepete doldurdu, taşın üzerine bıraktı. İşçiler durmuş seyrediyor, kralları çalışıyordu. Ben de gururla, bir neşeyle işçiler gibi babamı izliyordum. Sonra aklım başıma gelmiş olacak ki elimi kaldırdım, çalışmaya devam etmelerini işaret ettim. İşaret etmemle birlikte, yüzlerce kişinin ayağa fırlamasın-

dan derin bir uğultu koptu, işçiler dörtnala giden bir deve gibi çalışmaya başladılar. Yürümüyorlar, koşuyorlardı; bacakları, kolları kanallardan su çeken çıkrıklar gibi bir aşağı iniyor, bir yukarı çıkıyor, eğiliyor, doğruluyor hızla giden bir araba tekerleğinin tekerlek dirençleri nasıl tek bir direk gibi görünürse, yüzlerce işçi de tek bir beden gibi işliyorlardı. Günün yüklediği yorgunluk uçmuş yeni, gizli bir güç kazanmış gibiydiler. Güneş batarken bile ellerindeki işleri bırakmak istemiyorlardı. Saraydan gelen saygın kişiler de nerdeyse babamla yarış eder gibi çalışıyorlardı. O parlak giysileri, o yılan derisinden yapılı sandaletleri toz toprak içinde kalmıştı. İş sonu borusunu çaldırttığımda bile hâlâ çalışmak ister, işe doymamış gibi bir durumları vardı. Ertesi gün yaptığım hesaplamada, babamın bizimle çalıştığı iki saat içinde en az iki günlük iş ürettiğimizi gördüm. İş sonu borusu öter ötmez babam elindeki işini bıraktı, yanıma geldi, sarayın saygın kişileri de babamın arkasındaydılar. Ben ellerimi göğsümde kavuşturmuş, saygıyla duruyordum. Babam yanındakilere döndü, beni göstererek, "İşte, devletimizin baş mimarı, tanrılar onu övsün," diyerek arkasını döndü gitti.

Her akşamki gibi sorumlu ustalarla kullanılan araçların depoya konulduğunu denetledikten sonra biz de bizi bekleyen saray arabasına binip, günün yorgunluğunu yataklarımıza sermek için saraya doğru yola çıktık.

Sümerliler

HALK BAHÇESİNDE GERÇEK AŞKI TANIDIM

Güneş batıdaki evine çekilirken üç taze kız, saray arabasında birbirimizin ellerini tutmuş, Halk Bahçesi'nin heyecanı ile dolu, dudaklarımızda gülücükler birbirimize bakıyor, birbirimizin neler düşündüğünü zaman zaman ince bir utançla kızaran yanaklarımızdan anlıyorduk. Arabamız Halk Bahçesi'ne yaklaştıkça ellerimizin sıcaklığı artıyor, göğsümüzdeki vuruşlar hızlanıyor, kıpır kıpır kıpırdanıyor, yerimizde duramıyorduk. Eski kralımız, Çoban Tanrısı Dumuzi'nin, tanrıçamız fettan kadın İnanna ile Halk Bahçesi'nde tanışması, birbirlerine âşık olmaları, tüm Sümerli kızlar gibi bizim de kanımızı kaynatıyor; içimizdeki gizli arzumuzun, aramızda konuşurken şaka olsun diye söylesek de gerçekte bir Dumuzi ile karşılaşmak olduğunu pekâlâ biliyor, umudumuzun gerçekleşeceğine inanıyorduk. Utanmasak arabacıya "ne olur, biraz daha hızlı, daha hızlı," diye yalvaracaktık.

Ninkilim'i atlatmıştık. Ondan tapınağın hesaplarını gözden geçirmesini, yarın bana bildirmesini istemiştim. Babama, anneme de Halk Bahçesine gitmek istediğimizi, oraya saray giysileri ile değil, köylü giysileri ile gideceğimizi söylemiştim. Bizi orada kimsenin tanımayacağına hem kız kıza eğlenmek hem de halkımızın nasıl eğlendiğini görmek istediğime inandırmıştım. Başlangıcım bile İnanna'nın öyküsüne benziyordu, ya sonu? Genç kızlığa adım attığımdan beri devlet işlerinin içinde yoğrulmuştum. Nindana ile Ninti olmasaydı, vücudumun güzelliklerinin, onların vücudunun güzelliklerinin, tadının, lezzetinin farkında olmayacaktım. Üçümüz de benim iliklerime kadar tat aldığım koklaşmalarımızda bir eksikliğin olduğunu biliyorduk; belki zaman zaman Ninti bu eksikliği Ninkilim ile kaçamakça gideriyordu ama biz ikimiz, Nindana ile ben, bir erkek elinin sertliğini bacaklarımızda, göğsümüzde hayal ediyorduk.

Arabanın penceresinden bakıyordum. Güneşin ışıkları çoktan Sümer'in üzerinden çekilmiş; kuru bir serinlik hızla giden arabamızın penceresinden yüreklerimizin üzerine vuruyordu. Ah dolunayın sıcaklığı! Şairimiz, Dumuzi'nin İnanna'yı dolunay yatağına uzattığını söylüyordu. Evet, nerdeyse dolunay kutsal tapınağımızı aydınlatacak, Halk Bahçesi'nde eğlenceler başlayacak ve biz de orada Dumuzi'mizi bulacaktık.

Bahçenin yüz adım uzağında arabadan indik; kapısına kadar saray arabasıyla gitsek, halk, içinden inenleri merak edecek, peşimizi bırakmayacak, biz de rahat rahat eğlenemeyecektik. O anda eğlenip eğlenemeyeceğimizden pek haberimiz yoktu ama içimizdeki umut büyüktü.

Arabadan iner inmez koşmaya başladık, çevremiz genç, yaşlı, kadınlı erkekli insanlarla kaynıyordu; hepsinin yönü Halk Bahçesi'nin kapısıydı. Bahçeden müzikle karışık bir uğultu geliyordu, insanlarımız on beş günün yorgunluğunu atmak, dolunayın sihrinde erimek için çoktan bahçeyi doldurmuş olmalılardı. Kapıdaki güvenlik görevlisi ailesi

yanında olmadan gelen kızların, genç erkeklerin yaşını soruyor, on yedi yaşından küçükleri almıyordu. Ninti, on sekize yaklaşıyordu. Nindana ile ben daha on dördümüzü aşmak üzereydik, önümüzde artık yıllar değil, aylar kalmıştı. Zaman nasıl çabuk geçiyordu; tapınağın onarımmda nerdeyse bir yılımızı geride bırakmıştık. Ninkilim artık boyu kısa da olsa tam bir erkekti, on dokuz yaşında.

Kapıda durakladık; görevli yaşımızı sorarsa kaç diyecektik? Ninti, "hiç düşünmeyin prensesim," dedi. "Güzelliğinizi görünce güvenliğin dili tutulur."

"Bu giysiler içinde mi?"

Sorduğuma utandım; nasıl alışmıştım o caf caflı giysilere... Evet, kendimden utanmalıydım, ama sonradan anladım ki Dumuzi'yi bulma hayalim, o hayal erkeğin karşısına en güzel halimle çıkma arzum bana bunları söyletiyordu.

"Giysileri siz güzelleştiriyorsunuz, prensesim."

Ninti, kendime güvenimi artırmıştı. Bu kız nerede ne söyleyeceğini çok iyi biliyordu. "Hadi," dedim, "girelim."

Güvenliğin önünden onu hiç fark etmemiş gibi gülüşerek geçtik; adam ya bizi o kalabalıkta görmedi ya da yaşımızın on yediden aşağı olmadığını düşündü. İçimden ikincisini düşünmesi beni sevindirirdi; yaşımdan büyük göstermek hoşuma gidecekti; aradığımız Dumuzi, çocuk bunlar diyemezdi. Aslında çabuk serpilmiştim, kuşkusuz yaşımdan büyük gösteriyordum, gonca gibi olan göğüslerim olgun turunç büyüklüğüne erişmişti ama köylü giysileri içinde ne yazık ki pek belli olmuyordu. Nindana da benden hiç aşağı değildi, belki daha güzeldi, şakalaşmalarımız sırasında tanrıların zevkli, keyifli bir zamanında yaratıldığını, nokta nokta çamurunu hazırladıklarını söyler, gülüşürdük.

Bahçe oldukça aydınlık sayılırdı, dört bir yana yağ kandillerinin oynak ışığı yayılıyor, gölgeler yakından gelen bir müzikle dans ediyordu sanki. Havada dalga dalga esen lavanta, karanfil, sandal ağacı, kekik kokusu vardı; soluk aldıkça, insan daha derin soluk almak istiyor, o kokuları ciğerlerinde tutmak, sonra dışarıya çıkmasını engellemek

için soluk vermeyi geciktirmeye zorluyordu kendini. Kandillerin içine tütsüler koymuş olmalılardı. Yürüdükçe tütsü kokuları daha da yoğunlaştı. Kokular hafifçe başımızı döndürüyor; değişik, garip, rahatlatıcı bir dünyaya doğru ilerliyorduk Kapıdan girerken duyduğumuz heyecan, Dumuzi'yi bulup aşka kavuşma tutkusu uçup gitmiş, yerini kavrayamadığım bir huzura, bir kutsallığa bırakmıştı. Eleleydik, konuşmadan ağır adımlarla yürüyor, yaşadığımız huzuru içimize sindirmeye çalışıyorduk. Her şey bambaşkaydı, geniş yolun iki yanındaki meyve ağaçlarının yaprakları güzün çekiciliğine kanıp üzerimize düşüyor, başımızın üstünden rengarenk kelebekler gibi uçuşuyordu.

Küçük bir meydana varmış, tütsülerin sadece yoğun kokusu değil, bulut bulut yayılan dumanı içine de girmiştik; yerde değil, gökyüzünde bir yerlerde dolaşıyorduk. Çevremiz uçuşan meleklerle dolmuştu. Tanrılarımızın öldükten sonra bize muştuladığı o sonsuz esenliğin ortasındaydık: Ayaklarını bile gizleyen uzun beyaz giysiler giymiş rahibeler, bir yandan melekler gibi toprağın üzerinde süzülürcesine dans ederken bir yandan da rahiplerin çaldığı sazların eşliğinde dinleyenlerin içine işleyen sesleriyle ilahiler okuyorlardı. Kulaklarımıza ulaşan o ilahi müziğinin içimden tüm kötülükleri alıp götürdüğünü, ruhumun temizlendiğini hissediyordum. Gözlerim bir ara Nindana ile Ninti'ye ilişiverdi. Yüzlerine o güne değin görmediğim bir güzellik gelip yerleşivermişti. Üçümüz de insanların mutluluğu için kendilerini tanrılara, tanrıçalara adayan rahibelerin danslarının gizemi, seslerinin sıcaklığı içinde sarhoş oluyor gibiydik.

Dolunayın ilk ışıkları ağaçların arasından gözlerimizi doldurana değin o mutluluk içinde kaldık. Rahipler, rahibeler de köşelerine çekilmişlerdi. Biraz dinlendikten sonra yeniden başlayacaklarını sanıyordum ama göreceğimiz daha çok şey olmalıydı. Yürüdük. Ay iyice yükselmeye başlamış, Ay Tanrımız Nanna sevgi ışıklarını tüm cömertliğiyle üstümüze salmış, geceyi neşelendirmişti. Biraz durup,

Nannu babamıza teşekkür ettikten sonra yol boyunca yürüdük. İki yanı küçük dükkânlarla dolu geniş, ağaçlıklı bir yola girmiştik. Kuzu koyun çevirmeleri, av etleri mis gibi kokuyor, şerbetçiler yoldan geçenleri kuvvet verici şerbetlerinden içmek için davet ediyorlardı. Soğukluğunu yitirmeyen testiler içinde bira satan küçük dükkânların önünde gruplar oluşuyor, testisini alan bir ağacın altına uzanıyor ya da yoluna devam ediyordu. Üçümüz için bir testi bira ile üç içme kamışı aldık; hem yürüyor hem de ellerimizdeki ince kamışları testiye sırayla daldırıp içiyorduk. Her geçtiğimiz alanda müzik ve dans vardı ama hepsi ülkemizin ayrı yörelerinin müziğini yapıyor, dansını oynuyorlardı. Dans eden çok yaşlı kadınlar erkekler gördüm. Müzik ve dans bizim için tanrılara yakarıştı, bir çeşit tanrılara yaklaşım, onlara giden yoldu. Her dans alanında durup, dans ettik, bilmediğimiz dansları da öğreniyorduk. Dans ettikçe dans edeceğimiz geliyor, bir dans alanından öbürüne koşuyorduk.

Dolunay insanları iyice kucakladıktan sonra danslar da hızlanmaya başladı, bazılarına uyum sağlayamıyor, sadece izliyorduk. Dansların hızlılığı, bira insanları da hızlandırmış, bir dans alanından bir diğerine giderken ağaçların kuytularına çekilmiş çiftler görmeye başlamıştık. Dumuzi'nin ay yatağını sermişlerdi. Yanımızdan kadın kılığında erkekler geçiyor, yakışıklı genç erkeklere onları övücü laflar atıyorlardı: "Horozunun güçlü olduğunu duydum, benim tavuğumda kimsesiz." "Yiğit, yeni doğan ayla kavuşunca yiğit olur muş," ya da "kutsal yayığımı döver misin?" gibi anlamlarını çözemediğimiz, yine de bizi çağrışımlara yollayan laflar duyunca birbirimize bakıyor, kıkır kıkır gülüyorduk.

Kiş danslarının yapıldığı bir alana gelmiştik. Kalabalığın bir kenarında durmuş, izliyorduk. Birden, "yine mi siz?" diye soran bir erkek sesiyle irkildik. İrkildik ama kulağımıza dolan seste azar, eleştiri değil, sevecenlik gizliydi. Karşımızda limanda bizi hırsızlıkla suçlayan güvenlik gö-

revlisi vardı. Bu adam bizi mi izliyordu? Sorusu eleştirel olmasa da seçtiği sözcükler yanlıştı; şuna iyi bir ders vermeli, Sümerli insanların özgür olduğunu anlatmalıydım. Saraydan izinli ayrıldığımdan korkmadan, çekinmeden prensesliğimi kullanabilirdim. "Ne istiyorsun?" diye sert sert konuştum. "Bizi rahat bırak." Adam benden böyle bir şey beklemediğinden olsa gerek hemen yumuşadı. "Hayır," dedi, "sizi rahatsız etmek gibi bir niyetim yok." Sesi tatlıydı, gözlerini öne eğmiş, özür diler gibi bir hali vardı. İlk kez bu görevliye dikkatle bakıyordum; gençti, ağzı, burnu, çenesi uyum içindeydi, güçlü görünüyordu. Başında güvenlik görevlilerinin sardığı başlık, belinde kılıcı yoktu. "O zaman hemen gidin." Gidin, dedim ama kafamdan bu adamla biraz laflasak hiç de fena olmaz gibi bir düşünce de geçiyordu. Belki dans bile ederdik. O, "gitmeden önce sizden özür dilemek istemiştim," diye söze girdi. "Geçen gün size fazla kaba davrandım, haksız yere suçladım."

Ninti'nin gözlerinin içi gülüyordu, adamın yanağından bir çimdik aldığı aklına gelmiş olmalıydı.

"Yaptığım kabalığı biraz geç fark ettim. Sizin peşinizden özür dilemek için geldim ama bulamadım." İşte benim aradığım görevliler bunlardı. Babama verdiğim raporda, güvenliğin insanlarımıza suçlu kanısıyla değil, güler yüzle yaklaşmalarını yazmıştım. Peşimizden özür dilemek için geldiğine inanmamıştım. Gittiğimiz düz bir yoldu, bin adım uzaktan bizi görebilirdi. Üstelik, şimdi de "yine mi siz?" deyişinde kafasındaki peşinen verdiği suçlu yargısını yineliyordu.

"Doğru mu söylüyorsun?"

Adam, başını öne eğdi, yalan söylediğini itiraftan kaçınıyordu. "Yoksa bu son günlerde üstleriniz size insanlara güler yüzle davranın, diye mi buyurdu?"

Ben raporumun ilgili yerlere ulaşıp ulaşmadığını araştırıyordum. Yerinde, zamanında sormuşum ki, "siz nereden biliyorsunuz?" diye soruma soruyla yanıt verdi. "Siz," diyordu bana.

"Bir yerden bilmiyorum, ama doğrusunun öyle olması gerektiğini düşünüyorum."

"Haklısınız, yeniden özür dilerim."

İçimden bir acıma duygusu yükseldi bu genç adama. Ben de biraz sert davranmıştım.

"Bu akşam sivil giysilerle burada mı görevlisiniz?"

Yanıtı kısa oldu: "Evet," derken ay ışığında yanaklarının kızardığını gördüm. İyi yürekli bir adama benziyordu. Yoksa köylü giysileri içindeki bize davranışından ötürü özür dilemezdi.

"İzninizle ben görevimin başına döneyim, size iyi eğlenceler."

"Durun," dedim. "Bizimle dans etmek istemez misiniz? Sivil olduğunuza göre bir sakıncası yoktur."

Genç, yakışıklı güvenlik görevlisinin gözlerinin parladığını gördüm. Yalnız onun mu, Ninti'nin de.

"Elbette yok, hem görevli olduğumu saklamak için dans etmem en çıkar yol. Teşekkür ederim."

Adam bana elini uzattı.

"Adım..."

"Adınız Azimua."

"Unutmamışsınız. Oysa ben o küçük çocuğa söylemiştim." Ninkilim'i küçük çocuk sanıyordu.

Bana uzatılan eli tuttum, Ninti'nin eline verdim. İkisi de uçar gibi dans eden insanların arasına karıştılar. Bir süre onları seyrettik, sonra Nindana ile ben de dans edenlere karıştık. Biz dansı bırakıp soluk soluğa yerimize döndüğümüzde onlar hâlâ dans ediyorlardı. Gözleri birbirinde, elleri ellerinde kendilerinden geçmiş gibiydiler, ne müziğin ritmini duyuyor ne de dansın kurallarına uyuyorlardı. Ninti rüyalarını süsleyen Dumuzi'ye, Azimua da hayalindeki kıza kavuşmuş gibiydi. Nindana'yla bakıştık, küçük alanın kenarına otların üzerine kollarımızı birbirimizin omzuna sararak oturduk. Birkaç genç gelip bizimle dans etmek istedi, onları kırmadan çevirdik, ama biri...

Evet o biri, karşımda durunca, gözlerim dolunay kadar büyüdü, dilim boğazıma kaçtı, burun deliklerim bir kapa-

nıp bir açıldı, müzik durdu, hoplayıp zıplayanlar, Ninti, Azimua gözlerimin önünden kayboldu; bir o vardı: Upuzun boyu, dünyayı taşıyacak kadar geniş omuzları, kolsuz giysisinden fırlayan kaslı kolları, yanık teni, kapkara saçlarının çevrelediği ayın ışığını yansıtan ay yüzü, ham hurma yeşili, ışıklı gözleri, yüzüme gülümseyerek bakarken yanaklarına oturan bebeksi gamzeleri ile. Soluğum tıkanır gibi oldu sonra hızlı hızlı dudaklarımı kavurarak çıkmaya başladı. "Dans edelim mi?" dediğini ikinci, belki de üçüncü söyleyişinde kavrayabildim. Uzattığı elini tuttum mu, yoksa o mu beni kucaklayıp kaldırdı, kendimi kalabalığın içinde buldum. Çok iyi bildiğim Kiş danslarından biri yapılıyordu ama ben adımlarımı, kollarımı, vücudumu rast gele oynatıyor ona uymaya çalışıyor, gözlerimi, insanın içine çivi gibi işleyen ham hurma yeşilinden alamıyordum. Tanımıştım: Ben Nindana'yı kurtarmak için Kur'a, ölüler diyarına giderken sarayın kapısında beni durduran nöbetçiydi. "Bana ay gibi parlıyor, güneş gibi yakıyorsun," demişti. Bir erkekten ilk kez duyduğum içimi açan sözlerdi bunlar. Hiç unutmamıştım, yalnız gecelerimde kulaklarım çınlarsa, o anıyorsa dursun çınlama, derdim, hemen durdurdu. Sarayın kapısından çıkarken, "Enheduanna büyümeni bekleyeceğim," demişti. Sesi, Kur'a değin bana eşlik etmişti. Büyümüş müydüm ki gelip beni dansa kaldırmıştı? Bir ara kulağıma eğildi, "adınız ne?" diye sordu. Tanımamıştı; hani ay kadar güzel, güneş kadar yakıcıydım, hani büyümemi bekleyecekti? Unutmuştu beni, ama ben onu unutmamıştım; görür görmez, yıllardır gönlümde sakladığım o güzel yüzü, delici yeşil gözleri hemen tanımıştım. Asker giysileri içinde değildi, ne giyerse giysin, isterse tüm yüzünü örtsün, yeter ki gözlerini açık bırakasın, bin kişinin içinde olsun, onu tanırdım. O gözler, kaç geceler, rüyalarımı süsleyen gümüş işlemeler olmuştu.

Adımı sorması, elinden içime işleyen sıcaklığının verdiği sarhoşluğu, başımın tatlı tatlı dönmesini geçiverdi. Unutulmuş olmanın acısını belki ilk kez o anda tattım. Zama-

na gücendim. Zamanın acımasızlığını, zamanın kahredicilığini, zamanın kalleşliğini, bütün bu olumsuz özellikleri yanında zamanın beynimizi, yüreğimizi yiyen, oyan, burgulayan cefalı anılarımızı iyileştiren cömertliğinin de olduğunu ilerde belki daha iyi öğrenecektim. Bu satırları kil tablete yazarken yine de zamanın dostluğuna sığınıyorum. Beni, sizlere o yakalayamadığımız, o göremediğimiz, o içinde yaşayıp, değerini fark edemediğimiz, o ırmaklar gibi hep ileriye giden, her anı, şu anı bile bir anda geçmiş yapan o dost zamanın ulaştıracağını düşünürken mutluyum; zamana teşekkür ediyorum. Belki de zamanın en büyük tanrı olduğunu, hayatımın sonuna yaklaştığımı sandığım şu son günlerimde anlayabildim. Tanrıların eli kahredicidir, tanrıların eli sevgi, aşk, merhamet, şifa, cömertlik doludur. Zaman sizleri korusun.

Ellerimi ellerinden çektim, dansı bıraktım. Başımı kaldırmadan, "siz tahmin edin," dedim. Sonra söylediğimden pişman olmuş gibi, "hayır, hayır, önce siz isminizi söyleyin," dedim. Şulgi imiş. Şulgi tarihimizde edebiyatçıları koruyan bir kralın adıydı.

"Edebiyatı seviyor musunuz?"

"Babam çok severdi, evimiz şiir, öykü tabletleri ile doluydu. Yazıcıydı o. Bana da edebiyatı sevdiği için Şulgi adını koymuş. Ben de çok severim."

O kalabalığın içinde ayakta karşı karşıya durmuş konuşuyorduk. Şiir seviyordu. Bir asker şiir seviyordu, sadece savaş sanatını öğrenen askerlerin şiir seveceklerini umınazdım. Bilmiyormuş gibi sordum.

"Siz de yazıcı mısınız?"

"Hayır, ben askerim. Bugün yükselmemi kutlamaya geldim buraya. Sağ olun beni yalnız bırakmadınız."

"Ne yükselmesi? Hikâyenizi anlatınız bana."

Çok saygılıydı. Sorumdan utanmış gibiydi.

"Efendim, ben sarayın koruma birliğinde askerdim. Gutilerle savaşta, yüce kralımız Sargon beni savaşırken görmüş..."

O gürültüde sesini zor duyuyordum, hem de dans eden insanların arasında durup konuşmak tuhaf oluyordu. Hatta bazıları bize çarpıyordu.

"Şu kenarda oturalım," dedim. Yürüdük, ağaçların, biraz önce Nindana ile dans edenleri seyrettiğimiz ağaçların altına gelip oturduk. Gözlerimle Nindana'yı aradım, göremedim. Şulgi, benden iki üç ayak uzağa oturmuştu.

"Evet, sizi dinliyorum."

"Evet, kralımız, benim dokuz başılığa yükseltilmemi buyurmuş."

"Ne demek dokuzbaşılık?"

"Efendim, buyruğuma dokuz asker veriliyor. Sonra kırk dokuz başılığa yükseldim. Bu günde doksandokuzbaşı oldum. Mesleğimi seviyorum."

"O zaman kutlayalım bunu."

Yerinden bir fırladı. "Buyruğunuz olur, efendim, bir an izin veriniz bana."

Bir köylü kızına "buyruğunuz olur," diyordu. İyi yetişmiş, kibar bir askerdi. Şulgi gider gitmez, Ninti, Azimua ile kanter içinde döndü. İkisinin de yüzlerinde güvercinlerin uçuşurkenki sevinci vardı. Ninti, yalnız kaldığım için özür dilemeye başladı. Yalnız değildim, hikâyeyi anlattım. O sırada Nindana tek başına döndü, dans ettiği arkadaşını getirmemişti. O da önümde diz çöküp özür dilemek istedi, terli yanaklarından öptüm, hikâyeyi bir kez daha anlatmak zorunda kaldım. Şulgi elinde iki testi bira, iki toprak kupayla göründü. Azimua ile Şulgi'yi, tanıştırdım. Nindana ile Ninti'ye , "işte doksandokuzbaşılığa yükselen asker," dedim. "Kutlayacağız yükselmesini." Şulgi büyülenmiş gibi Ninti'ye bakıyor, Ninti de ona en alımlı gülümseyişiyle yanıt veriyordu. Ninti belki de Sümer'in en güzel kızıydı. Hangi erkek olsa Ninti'nin çekiciliğinden kendini kurtaramazdı. Şulgi'yi kaptırıyorum gibi bir duyguya kapıldım. "Hadi arkadaşlar içelim," diye bağırdım.

Şulgi iki kupa getirmişti, Azimua da bira alıp geldi, beşimiz Şulgi onuruna kupalarımız kaldırdık. Ninti, kupası-

nı kaldırırken Şulgi'ye iyice sokulmuştu, nerdeyse başları birbirine değecekti, hatta çıplak bacağı askerin bacağına değiyordu. Şulgi de bu yakınlaşmadan hoşnut gibiydi, Azimua hiçbir şeyin farkında değildi. Dolunay tepemizde hınzırca gülümsüyordu. Azimua, Şulgi gülünç şeyler anlatıyor hep birlikte gülüyor, kupalarımızı üst üste midemize boşaltıyorduk. İki erkek bizi neşelendirmek için nerdeyse yarışa çıkmışlardı, ama Şulgi gülünç şeyleri anlatırken bile gözlerini bir bana, bir Ninti'ye çeviriyordu. Sanki seçiminde kararsız gibiydi. Diğerleri bir gülünçlüğe kendilerini kaptırmışken hınzırlık olsun diye, usulca Ninti'yi çok mu beğendiğini sordum. Genç askerin dolunayın ışığında kızardığını gördüm. "Evet çok güzel bir kız, ama siz daha güzelsiniz." Hoşuma gitmişti, bir erkeğin beni başkalarından daha güzel bulması. Bu konuşmamızdan sonra Şulgi birden değişti, sanki bir şeyi keşfetmek ister gibiydi; artık komik fıkralar anlatırken bile sürekli bana bakıyordu. Yine hınzırlığımdan neden şimdi de sürekli bana baktığını usulca sordum. Önce biraz çekinir gibi oldu, sonra beni birisine çok benzettiğini söyledi. "Eski bir kız arkadaşın mı?" diye sordum, duraladı; sonra, "eğer şaka yaptığımı sanmazsınız söyleyeyim. Efendim, prensesimize benziyorsunuz." Ben gülmeye başlayınca, "evet inanınız bana, bu denli benzerlik olamaz, onu üç, dört yıl önce saray kapısında nöbetteyken bir kez görmüştüm, güzelliği içime işlemişti; çok gençti. O zamanlar prenses değildi daha, sonra birkaç kez de kısa süreli rastlantılar da gördüm. İkiz kardeşi gibisiniz." Beni hatırlıyordu. Beni hatırlıyor, diye bağırmak geldi içimden. "Atalarımız, tanrılarımızın insanı çift yarattığını söyler," diye konuyu geçiştirmek istedim. O uzanıp elimi tuttu, "sizi yeniden görmek isterdim," dedi. Gülümsedim, köyümüzün çok uzak olduğunu, her zaman buralara gelemediğimizi söyledim, ama o ısrarcıydı. "Ben gelirim köyünüze efendim, ailenizle de tanışmak isterim." Ninti, konuşmalarımızı duymuş olmalı ki hemen ayağa kalktı gelip, Şulgi ile aramıza oturdu. "Saray da mı doksandokuzhaşı

oldunuz?" diye sordu. "Size yakışır." Şulgi, kısaca "evet," diye yanıtladı. Ah bu Ninti! Azimua ile dans ederken, Dumuzi'sini bulmuş gibi mutlu gelmişti bana. Yanılmıştım her halde, şimdi açıkça Şulgi'ye iltifat ediyor, onu kendine bağlamaya çalışıyordu. Azimua'nın Ninti'ye sevecen, tatlı bakışlarından hiçbir şeyden kuşkulanmadığını anlıyordum.

Şulgi'ye hiçbir yanıt vermedim, hafifçe gülümseyip, ayağa kalktım. "Hadi kızlar gidelim, yarın sabah iş var."

Onlara, iki erkeğe, esenlikler diledik. Arkamıza bakmadan çıkış kapısına doğru koşmaya başladık. Azimua da Şulgi de biz kalkarken, bizleri ne zaman görebileceklerini sorup duruyorlardı. Çıkış kapısında durup izlenip izlenmediğimizi anlamak için arkamıza baktık. Kimseyi göremedik, ama ne olur ne olmaz, diye bizi bekleyen saray arabasına arkadan dolaşarak gitmeye karar verdik. Yan bir sokağa saptık, peşimizden hâlâ müzik sesi, neşeli kahkahalar geliyordu. Arabaya doğru sokağı kıvrılınca müzik sesi neşeli gürültüler işitilmez oldu. İkide birde arkamıza dönüp bakıyorduk. Kimsenin bizi izlemediğine emin olduktan sonra arabanın beklediği ana yola çıktık, araba az ilerimizdeydi, yürüdük. O olgunlaşmamış hurma yeşili gözleri özlemeye başlamıştım.

Arabanın yanına geldik, kandili yanmıyor, arabacı ortalıkta görünmüyordu, yakın bir yere gitmiş olmalıydı; beklemeye başladık. "Neler konuştunuz Azimua ile," diye Ninti'ye sordum, Ninti, "hiç," derken, Nindana, "ilerde bir araba daha var," dedi. "hem bu bizim geldiğimiz araba değil." Gerçekten değildi, saray arabasıydı, ama bu başka bir arabaydı. Bizim geldiğimiz araba pırıl pırıldı; bu kaplamaları dökülmüş eski bir arabaydı. Ayrıca biz bu kadar uzakta inmemiştik arabadan. Üstelik öndeki arabanın kandili de yanıyordu. "Hadi gidelim buradan," dedim. Koşmaya başladık. Arabaya yaklaştığımızda, karşıdan dört adamın da koşarak bize doğru geldiğini gördük. Nerdeyse soluk alıp verdiklerini duyuyordum. Bize mi geliyor-

lardı? Haydutlar mıydı, Halk Bahçesi'nde bizi izleyip, dışarıya çıkınca bize saldırmak isteyen kötü kişiler miydi? Olabilirdi, yanımızdaki güçlü kuvvetli erkeklerden çekinip, bahçede uzaktan izlemişler, onlardan ayrılınca da peşimizden gelmişler ama biz yan sokağa sapınca yollarını şaşırmış, aramaya başlamışlardı. İşte tesadüf yine bizi karşılarına çıkarmıştı. Durduk; araba çok uzakta değildi, arabacıya bağırsam bizi duyardı. Biz durunca, onlarda durup, gerisin geriye dönmüşler, geldikleri yöne doğru hızlı hızlı yürümeye başlamışlardı. Anlamıştım. Her şey açıktı, ikinci saray arabası, bizi görünce geriye dönmeleri, her şeyi açıklıyordu. Babam, bana duyurmadan dört adamı bizi kollamaları, güvenliğimizi sağlamaları için arkamızdan göndermişti; boşuna telaşlanmıştım. "Hadi kızlar, bir şey yok, gidelim," dedim. Arabacı, bizi saygıyla karşıladı, bindik, yola çıktık.

Biner binmez kıkırdamaya başlamıştık. Hayatımızda ilk kez böyle bir heyecan yaşıyordük; erkekler bizi beğenmiş, güzelliğimiz onları büyülemiş, bizimle ilişkilerini sürdürmek istemişlerdi. Gururlanıyor muyduk, yoksa içimizdeki gizli arzuların biraz dizginlerini boşalttığımızdan keyifleniyor muyduk farkında değildik. Sanırım kadın olmanın lütfettiği haklı gururumuzu yaşamanın tadını çıkarmıştık birazcık.

Daha önce Ninti'ye sorduğumu yineledim. "Neler konuştunuz?" O "hiç," dedi, ama sesi titriyordu.

"Evet Ninti?"

"Beni çok beğendiğini söyledi."

"Sonra,"

"Sonra istersem benimle evlenirmiş. Köylü olmam onun için önemli değilmiş."

"Sonra?"

"Biz çok kibar köylülermişiz. Çok güzel konuşuyormuşuz. Hiç köylüye benzemiyormuşuz?"

"Sana köyümüzü sordu mu?" Köyümüz derken, gülüyordum.

"Sordu, ama ben, yoruldum, diyerek yanıt vermedim. Ama senin konuştuğun genç çok daha yakışıklıydı prensesim."

"Çok mu beğendin onu?"

Ninti başını öne eğdi, yanıt vermedi.

"Ama sen öbürüyle, neydi adı Azimua'nın seni beğendiğini, seninle evlenmek istediğini söyledin. Öyle değil mi?"

"Evet öyle prensesim."

"Hadi bana açık söyle, o askeri mi çok beğendin?"

Ninti susuyordu. Karanlıkta gözlerinin parladığını görüyordum. Ninti'yi tanımaya başlamıştım, Ninkilim'i de o baştan çıkarmış olmalıydı. Çok çok ilerde Ninti'nin Şulgi'yi deli gibi sevdiğini anlayacaktım, bu, acı bir kader olacaktı onun için de, benim için de. O akşam konunun üzerinde fazla durmadım, konuyu değiştirmek için Nindana'ya sordum kiminle dansettiğini?

Nindana dört erkekle dans etmişti. Birlikte gelmişlermiş, sırayla hepsiyle dansetmişti. Ona değişik sorular sormuşlar, niye Halk Bahçesi'ne geldiğimizi, burada arkadaşlarımız var mıymış, benim, Ninti'nin dansettiği erkekleri daha önceden tanıyor muymuş, gibi. Nindana, hiç açık vermemiş, ilk kez köyümüzden kaçıp geldiğini söylemiş. O köy, köyümüz derken, adamların gülümsediğini fark etmiş, ona inanmadıklarını düşünmüş. Nindana'ya, Ninti'ye bir şey söylemedim ama, o dört erkek babamın peşimize taktığı bizim kollamalarımızdı, ama sorularıyla ileriye gitmişlerdi. O dört adamı, o gizli bölüm adamlarını bulmalıydım, pek aptal şeylere benziyorlardı.

Dediğimi yaptım. Ertesi gün tapınak onarımından döndükten sonra, babamın yanında iken gizli bölüm başını, babamdan izin alarak çağırttım. Babam, neden bölüm başıyla konuşmak istediğimi hiç sormadı. Adam gelince, "prenses seninle konuşmak istiyor," dedi sadece. Adam karşımda ayakta duruyordu, hemen söze girdim. "Dün Halk Bahçe'sine gönderdiğiniz dört adamın raporunu hemen getirtiniz." Bölüm başı, bir babama baktı, bir bana

baktı. "Bir rapor yazılmadı prensesim," dedi. Babama döndüm, o gözleriyle bölüm başının doğru söylediğini bana onayladı. "Onları bizim güvenliğimiz için mi göndermiştiniz?" Bölüm başı yine bir babama baktı, bir bana baktı. Babam dudak uçlarıyla içten içe gülümsüyordu. "Evet, prensesim." Adam, o dört elamanını nasıl tanıdığımı bir türlü anlayamamanın şaşkınlığını yaşıyordu. "Onlar, bizim güvenliğimizi, bize hissettirmeden sağlayacaklardı, değil mi?" Bölüm başı yine aynı hareketleri tekrarladı. "O adamların size aptal olduğunu söylersem, o adamların kendilerine verilen görevin dışına çıkıp, aptalca sorular sorduklarını söylersem, izlediklerini kaybettiklerini söylersem, ne düşünürsünüz?"

Bölüm başı koca başını önüne eğdi: Biraz düşündükten sonra, ellerini göğsünde kavuşturdu, yumuşak bir sesle sorumu yanıtladı: "Prensesimin zekâsına hayranım. Onların eğitiminin yeterli olmadığını anladım efendim. Görevden alınacaklardır."

Adama gitmesini işaret ettim. Babam bana bakıyor, gülümsüyordu. Sonra, birden ciddileşti. "Demek ki," dedi, "gizli servisimizin bir kez daha yeniden örgütlenmesi gerekiyor."

İçimden "eyvah," dedim, "eyvah," dediğimde de ne denli haklı olduğumu babamın, kralımın cümlesinin sonunda anladım. "Prensesimin, devletin temelini oluşturan, geleceğini güvence altına alan bu örgütü en iyi yeniden yapılandıracağına güveniyorum."

Buyruk verilmişti, ama ben ne yapabilirdim? O konuda hiç deneyimim yoktu; babamın bu denli bana güvenmesine de bir anlam veremiyordum. Bu gibi işler için çok deneyimsiz sayılırdım, ama babam, yıllardır beni devlet yönetimi için yetiştirmeye uğraşıyordu. Buyruk buyruktu, kaçamazdım, peki ne yapabilirdim? Birden toparladım kendimi, tapınağın onarımında da bir deneyimim yoktu ama başarıyla bitmişti. Mimarlar, ustalar hiçbir önerimi geri çevirmemişlerdi. İlk günler, dediklerimi isteksizce, bir pren-

sesin buyruğu olarak yerine getiriyorlardı. Zamanla bana güvenmeye başladılar, önerilerimi büyük bir istekle kabulleniyor, ortaya çıkarttıkları eserlerini görünce kıvançla yanıma gelip teşekkür ediyorlardı. Korkmama gerek yoktu, benim yüce tanrıçam, göklerin kraliçesi, ayın kızı, savaşın gülü, fettan kadın, İnanna bana yardım ederdi.

Gizli Bilgi Edinme Örgütünü yapılandırmayı tapınağın açılışına erteledim. Yalnız, örgüt başını çağırıp, Ninkilim'i eğitmesini istedim, kendisinden şikâyetçiydim; yemek, içmek, uyumaktan başka bir şey yapmıyordu. Belki örgüt disiplini içinde adam olurdu. Ninkilim'e de gözünü açmasını her gördüğünü, her duyduğunu, her öğrendiğini harf harf kafasına yazmasını, zamanı gelince bana anlatacağını söyledim. Kahya başını çağırıp Ninkilim'e sarayın hizmetliler bölümünde bir oda vermesini emrettim. Onun sarayda yaşamasını istemediğimi söyledim.

Tapınağın açılışı belki o güne değin Sümer'de görülmemiş çeşitli etkinliklerle yapıldı. Tapınakta ilahiler söylenir, şairler şiirlerini okurken, kentin her meydanında konserler verildi. Halk büyük bir coşku içindeydi. Kiş'in dışından, komşu kentlerden rahipler, rahibeler, dokuzdan doksana insanlar geldi; büyük meraklarının tapınağı görmek, açılışında bulunmak gibi bilinse de babamın açacağını duymaları, babamı daha yakından görme isteği olduğu anlaşılıyordu. Dillerde Sargon'dan başka sözcük dolaşmıyordu artık. Üç gün süren eğlenceler düzenlendi. Bu üç gün içinde Sümer'in ileri gelen ailelerinden kırk genç kız rahibe, yirmi genç erkek rahip olmak için başvurdu. Babam sonuçtan çok mutluydu. Kendisine bir ara, "sevgili babacığım, daha büyük işler yapmalısınız," dedim. Heyecanla "evet, evet, benim akıllı kızım," saçlarımı okşadı. "Söyle, ne yapmalıyım?" Babama akıl verecek yaşta, görgüde değildim, ama sorusunu yanıtsız bırakamazdım. "Bir kent kurmalısınız, Sümer topraklarının tam ortasında büyük bir kent kurmalısınız. Bu, Akad-Sümer insanlarını kaynaş-

tıracak, Sümer birliğini sağlayacak, bölünmüşlükten kurtaracak, gücünüzü tüm dost ve düşman ülkelere duyuracak, Sümer'in toprakları Fırat'ın, Dicle'nin kaynağına, batıda denizlere kavuşacaktır." Birden başımdan çok büyük laflar ettiğimi anladım ama ağzımdan çıkmıştı bir kez, ne yapabilirdim? Başımı önüme eğdim, Nippur'da kulede gördüklerimi konuşuyordum.

Babam hiç yanıt vermedi. Belki de saçmaladığımı düşündü, ama o sözleri bana bir güç söyletiyordu, babamın bilmediği buydu. Nippur'daki tapınağın kulesinden dumanlar içinde gördüğüm kenti babama anlatıyordum. Bulutların üzerinde A ga de, diye adını okumuştum.

İHANET

Ninkilim gizli örgütte çalışmaya başlayalı altı ayı geçmişti. Bana anlattıklarına doğrusu inanasım gelmedi. Benim farem kimseye belli etmeden her deliğe girmiş çıkmış, çalışanlarla konuşmuş, eğitimin dışında örgütle ilgili pek çok bilgi edinmişti. Sarayın içinde, bize hizmet edenler arasında bile gizli örgüt görevlileri vardı: Hamamda, mutfakta, muhasebe bölümlerinde, ordu kumandanının, valinin evlerinde, her yere, çeşitli görevlerle yerleştirilmişlerdi. Annemin neler yaptığını, hatta kardeşlerimin neler yediğini, içtiğini, kaplanla nasıl dostluk kurduklarını, bile biliyorlardı. Benim gökbilim öğretmenim, saçlarımı tarayan kız bile örgüt üyesiydi.

Örgütte çalışan adamlardan biri Ninkilim'i tanımış, bizi, yani dördümüzü uzun bir süre önce sarayın duvarlarının yanında gördüğünü söylemiş, sonra nasıl olduysa gözden kaybetmiş. Tanrılardan olsa gerek, kapıdan nasıl kaçtığımızı, limana gittiğimizi bile bileceklerdi. Kentte her yerde adamları vardı, Ninkilim'in anlattığına göre koskoca bir gizli ordu her yerden bilgi topluyordu. Kentin zenginlerinin evlerine hizmetçi kimliğinde kadınlar yerleştirmişlerdi. Neler söylüyorlardı o adamlar? Neler anlatıyorlardı? Nasıl, kimlerle ticaret yapıyorlardı? Ninkilim, boş zamanlarda, derslerin dışında bol bol zenginlerin dedikodularını da dinliyormuş, kiminle görüşüyorlar, kiminle yatıp kalkıyorlar. Zengin bir adam ya da karısı birisiyle ilişkiye girerse, onu kıstırıyor, şantaj yaparak rüşvet alıyorlarmış. Ya da kocasını kandıran kadını, örgüt başına, örgütün üst düzey yöneticilerine getiriyor, onlarla yatmaya zorluyorlarmış. Limanda başka ülkelerden gelen mallardan giriş vergisi almadan Kiş'e sokan gümrükçülerle işbirliği halindeymişler. Gümrükçüler malı içeri sokuyor, bunlar da malı getirene baskın düzenleyerek hapisle tehdit edip ya kaçak malı ellerinden alıyor ya da para karşılığı bırakıveriyorlarmış. Aynı haraç peşinde koşan güvenlik güçleriyle

de aralarında zaman sıkça kavga çıkıyormuş. Örgüt başı Sümer'in en zengin en korkulur adamı olmuş, bir çok yerde kraldan daha çok sayılıyormuş. Zenginler her ay, örgüt başına özel vergi ödüyorlarmış. Ödemeyenler, bir gün yok oluyormuş, katiller bir türlü bulunamıyormuş.

Başka ülkelerden bilgi gelip gelmediğini sordum. Ninkilim kısaca yanıt verdi: "Onlar saray mensuplarını, hazine başından tutun da, sofracı başına kadar herkesi izliyorlar, en korkuncu da ülkeyi soyuyorlar."

Ninkilim bana gelmeden önce, o sabah babamın yanında gider-gelir hesaplarını denetlerken, gizli örgüt başı izin alıp huzura girdi. Babamla konuştuktan sonra bana, "prensesim, sizin yaramaz çocuk çok zeki, örgütümüzün iyi bir elemanı olacak, size onu bana verdiğinizi için teşekkür ederim," dedi. Ben, "ya öylemi? İyi," diye dilimle dişim arasında, soğukça yanıtladım. Ninkilim hakkında, onunla ilgisizmişim gibi hiç soru sormadım.

Ninkilim'i altı aydan beri hiç görmemiştim. Birkaç kez görmek istemiştim ama Ninkilim benden kaçmıştı. Akıllı fare, örgütün güvenini bu yoldan kazanacağını düşünmüş, o nedenle bana görünmek istemiyormuş. İlk bir ay, Ninkilim'i eğitime bile almamışlar, çevreyi temizlettirmişler, onlara şerbet, bira taşımış, ama bu arada hep etrafı gözlemiş, bira içip sarhoş olanların konuşmalarını dinlemiş. Arada bir benim hakkımda sorguya çekiyorlarmış, Ninkilim de bana kırgın olduğunu, beni haydutlardan kurtardığı öyküyü anlatmış, benim prenses olduktan sonra çok değiştiğimi, kendisine hep hakaret ettiğimi, ona fare suratlı, aç gözlü cüce dediğimi, bundan üzüldüğü için bir gün bana karşı geldiğini, prensesin çok kızdığını, bir daha yanına çağırmadığımı, hayatımı kurtardığını unuttuğumu söylemiş. Sarayda gözden düşmüş adam rolünü pek iyi oynamış, inandırmış olmalı ki bir gün örgüt başı yanına çağırıp, "yeniden prensesin merhametini, sevgisini kazanabilir misin?" diye sormuş. O da bir şeyler öğrenebilirse, prensesin hoşuna gideceğini, ne de

olsa hayatımı kurtardığından içimde ona karşı bir vefanın olabileceğinden, ancak sayın örgüt başı, onun iyi bir öğrenci ve artık disiplinli biri olduğu hakkında prensese bir şeyler söyleme lütfünde bulunursa yeniden prensesin güvenini kazanabileceğini umduğunu söylemiş. Örgüt başının o sabah bana Ninkilim'i övmesinin nedeni anlamıştım. O günden sonra eğitime almışlar, bir göreve giderken yanlarında götürmüşler. "Senin boyun kısa, işimize her zaman yarayabilirsin," demeye başlamışlar. Bugün de örgüt başı benimle konuşması için göndermiş, "git bakalım, prenses senin eski arkadaşındı, neler yapıyor, neler düşünüyor, öğren, o doksandokuzbaşı Şulgi ile ilişkisi sürüyor mu?" demiş. Şulgi'nin adını duyunca içime bir ateş çöktü. "Başka," diye sordum. "Bir de Ninti'nin, Azimua adındaki güvenlik görevlisi ile ilişkisi varmış, halk bahçesinde birlikteymişsiniz." Ninkilim'in son sözlerini duymamazlıktan geldim. "Aferin," dedim, demek ki iyice güvenlerini kazanmışsın."

"Sanırım," dedi. "Bir şey daha var, örgütte çalışanların çoğunluğu Urzababa zamanından kalma. Bir bölümünü babanız kral olunca işten çıkarmışlar, sonra yavaş yavaş tekrar işe almışlar."

Durum hiç de iç açıcı değildi. Ninkilim'den yeniden işe giren o eski örgüt elemanlarını, eski ispiyoncuları, yapabildiği kadar tanımaya çalışmasını, isimlerini ve niyetlerini öğrenmesini istedim.

Ninkilim'e onlara anlatması için bazı bilgiler vermem gerekiyordu. Ama ne? Öyle bilgiler olmalı ki örgüt yöneticileri ona iyice inanmalılardı.

Babam eski ispiyoncu örgütü dağıtmış, yerine bunu kurdurtmuştu ama Ninkilim'in anlattıkları korkunçtu. Bu örgütün yeniden düzenlenmesinin altından benim kalkmam olanaksızdı. Örgüt başı nerdeyse kraldan daha güçlüydü. Saray mensuplarını izletmesinin nedeni onların bir açığını yakalayıp, belki de kafasında tasarladığı gizli amaçlarına sırası gelince hizmet ettirecekti. Belki de babama suikast hazırlayıp, devletin başına geçmeyi amaçlıyor-

du. Adamı görünce sevmemiştim, hilebaz bakışları vardı, babam nerden bulmuştu bu adamı. Olayı babama anlatırken öğrendim, kral Urzababa zamanında da gizli örgütte çalışıyormuş, Gir'i öldüren, babama tuzaklar hazırlayan ispiyoncuları, babama o bildirmiş. Babam da adamı, yaptığı işe karşılık o hengâmede fazla araştırıp soruşturmadan örgütün başına geçirmiş. Ninkilim'e bazı gerçek bilgiler vermem gerekiyordu, düşündüm, bir oyun geldi aklıma. Hemen babamın yanma koştum, allahtan kimse yoktu yanında. Babama, yarın sabahleyin hekim başını da yanma çağırıp, ertesi güne kadar yatak odasından çıkıp çıkmamasının mümkün olup olmadığını sordum. O da bana tabii nedenini sordu. Babam sanki zehirlenmiş olacaktı, birisi sütüne zehir katmıştı. Bu haberi Ninkilim'e verecek, o da onlara bildirecekti. Tepkilerinin ne olacağını izlemeye çalışacaktım. İkinci haber de, bunu babama söylemedim, o akşam Şulgi ile buluşacağımdı. Nerede buluşacağımı Ninkilim'e güya söylememiş, gizlemiştim.

Ninkilim'e haberleri verdim; gitti.

Gizli örgüt başı haberleri alınca tutuşacaktı. Prensesin bir subayla ilişkisi var; "hım! Bu subayı kullanılacakların listesine almalı, tam şantajlık." Ama ilk haberi Ninkilim yarın verince kuduracaktı. "Kral zehirlenmiş; kim yaptı acaba?" Kralın zehirlenmesi onun için önemli olmayacaktı, önemli olanın eylemi kimin gerçekleştirdiğiydi. Bu demekti ki, sarayda birisi ya da birileri krala karşı oynuyor, onun amaçları ile ters düşüyordu. Düşünemediği, kestiremediği rakipleri vardı. Bir gizli örgütün başında olsun, sarayın her köşesine adamlarını yerleştirsin ve bilemesin. Kuduracaktı. Belki de kafasında hayal ettiği, -belki de benim kuruntum,- tahtın elden gideceğinden korkacak, o korkuyla bir yerde açık verecekti. İçin için gülüyor, onun nasıl etrafına saldırdığını görür gibi oluyor, keyifleniyordum. Hainlerin, nankörlerin her devirde çıkacağını öğrenmiştin. Onlara iyilik yapmak, nankörlüklerini gidermezdi. Nankörlük doğuşla birlikte gelişir, büyür.

Yaşamım boyunca çok nankörlük, hainlik gördüm ve hiç şaşırmadım. Beni üzen vefasızlık oldu. Ah, vefa! Kimseden minnet beklemedim. Yaptığın bir iyiliğe karşı minnet beklemek insan yaradılışıyla bağdaşmaz. İnsan verecendir. Tanrılarımız insanın mayasına verecenliği insanı hayvandan ayırmak için koymuşlardır. Ama insana bir 'ben' verdiğini duyurmak, bir 'ben' olması gerektiğini hatırlatmak için mayanın içine bencillik de katmışlardır. Bu bencillik belki yaptıklarının karşısında bir vefayı bekler. Yalnız vefa! Birine sevgini verir, karşılık beklersen bu en büyük alçaklıktır. Maddi vermelerle sevgi karşılaştırılamaz. Birine, birilerine mevki vermişsinizdir, mülk vermişsinizdir, onur vermişsinizdir, ama bunlar sizin ruhunuz, kalbiniz değildir. Verirken mutluluk, keyif duymuşsunuzdur; bu bir yerde bir cebinizden alıp, bir cebinize koymak demektir; verirken mutlu olmuşsunuz, beninizi doyuma ulaştırmışınızdır. Ama sevgide, ruhunu veriyorsun, kalbini veriyorsun. Sevgi, karşılıksız verildiğinde gerçek sevgi olur; karşılığında küçük bir vefa bile beklemek o sevginin gerçek sevgi olmadığının kanıtıdır.

Kararımı vermiştim; o andan itibaren sarayın her bölümüne gidip denetleyecektim. Aynı zamanda gizli bölümün farelerini arayacak, onları saptamaya çalışacaktım. O fareler krallığımız için büyük tehlikeydi. İlk işim, gökbilimi öğretmenime, daha fazla bu dersi almayacağımı söylemek oldu. Saçımı tarayan kızdan da daha yakınımda olmasını, sabah kahvaltımı getirmesini, beni giydirmesini, yanımdan ben istemeden ayrılmamasını istedim. Sanki onu özel hizmetlim yapmıştım, görevinde bir aşamaydı bu.

Aslında sürekli babamın yanında devlet işleriyle uğraştığımı her devlet görevlisi biliyordu; krallarının yanına geldiklerinde prenseslerini de görüyorlardı. Babamın veziri yoktu; tüm bölüm başları babamın gözüne girmeye, vezirliği kapmaya uğraşıyordu. Babam onların bu arzularını anlıyor, vezirsiz kalarak onları çalışmalarında kışkırtıyordu, ama bölüm başlarının aralarında "kralın veziri var. Kız

vezir," diye benimle alay ettikleri de kulağıma gelmiyor değildi. Ninti, sarayın tüm girdisinden çıktığından, hizmet işlerinde çalışanlardan sorumlu kahya başından duymuştu bu alayı. Ninti'ye göre çok namuslu, iyi niyetli, krala ve kralın ailesine bağlı bir adamdı kahya başı.

Babamın bölüm başlarına karşı tutumu oldukça kurnazcaydı ama bir çok sorumluluğu bu yaşta bana yıkmıştı. Ona göre beni geleceğe hazırlıyordu. Son örnek, İşte Gizli Bilgi Alma Örgütü. Kendime, bu işte bana yardımcı olacak ortaklar bulmalıydım. Ninkilim başta geliyordu ve zaten başlamıştı. Aklımda üç isim daha vardı; kuşkusuz bu isimlerden yararlanıp yararlanamayacağımı zaman gösterecekti.

Sarayın tüm bölümlerini dolaşmak babamın da hoşuna gidecekti. Çok sonraları, çalışmalarımın sonunda öğrendim, babam da bazı yanlış bilgiler yayarak, yaydığı bilgilerin nerelerde dolaştığını araştırmış; ikimiz de aynı noktalarda buluşmuşuz.

O gün ilk olarak, sarayın kral ailesine yemek pişiren mutfağına baş kahyayı da yanıma alarak gittim. Yemeklerin nasıl yapıldığını, mutfağın ve çalışanların temizliğini denetledim; ufak tefek bazı uyarılarda bulundum, genelde teşekkür etmiştim. İlk denetlemeyi mutfaktan yapmaya başlamam, ertesi gün babamın sözde zehirlenmesi ile ilgiliydi. Örgüt başı nasıl olsa mutfağa gittiğimi öğrenecekti. Niyetim ona şok geçirtmekti. Prenses mutfağı denetliyor, ertesi günü kral zehirleniyor. Adamın, kralı kim zehirlemiş, kim onun rakipleri olabilir kaygısına hiç umut edemeyeceği birini, kralın kızını katmak istemiştim. Örgüt başından kuşkulanmam Ninkilim'in bana anlattıklarından çıkardıklarımdı. Belki hayal gücüm çok fazla çalışıyordu.

Mutfakta özellikle tabak çanakların bulunduğu bölüme gitmiş, kral ailesine yemek verilen tabakları kaseleri incelemiştim, güya temizliklerini elimi içlerine sokarak denetlemiştim. Babamın çorba kasesi bizimkilerden farklıydı, kasenin kulpları aslan başı biçimindeydi. Bizim kasele-

rimizin kulpları ise düzdü. Krala ait ne kadar kap varsa hepsini tek tek elime alıp içine dışına dikkatle bakmıştım.

Kral ailesi mutfağından sonra, genel mutfağa gittim, çalışanları sayınca inanasım gelmedi, yemek servisi yapanların dışında doksan kişi çalışıyordu. Hepsini karşıma dizdim, örgütün köstebeğinin kim olabileceğini araştırdım; sorular sordum, ne zaman işe başlamışlardı, nereden gelmişlerdi, saraya girmeden nerede, ne iş yapmışlardı gibi. Baş kahya o doksan kişinin bir bir isimlerini biliyordu; zeki adamdı. Ben de konuştuklarımın yüzlerini belleğime yerleştirmeye çalıştım.

Ninkilim'le örgüt başına Şulgi ile akşama buluşacağım haberini göndermiştim, ama Şulgi'yi nasıl bulabileceğimi bilmiyordum. Kahya başına askerleri görmek istediğimi söyledim, belki bana yardımcı olabilirdi. Sarayda beş yüz kadar asker varmış, hepsinin de görevi ayrıymış.

"Kaç tane doksandokuzbaşı var?"

"Beş tane efendim."

Şulgi beşin biriydi ama görevini bilmiyordum. Belki bir nöbet birliği vardı, sordum, varmış. O zaman, bu gün sadece nöbet birliğini görmek istediğimi söyledim. Kahya başı, hemen alay başına gideceğini, buyruğumu ileteceğini söyledi. Bir saat sonra saray kapısında hazır olmalarını istedim.

Kalbimin vuruşları artmaya başlamıştı. Eğer tahminim tutarsa Şulgi'yi görecektim. Ya nöbet birliğinin başı değilse. O zaman alay başına diğer subayların nerede olduğunu sorardım. Kahya başına, "alay başı da gelir mi?" diye sordum. "Kuşkusuz prensesim, hem de tüm karargah subayları ile."

İçim rahatlamıştı. Şulgi'yi bulacaktım, ama akşam bir yerde buluşma işini nasıl düzenleyecektim, şimdi bunu düşünmeliydim. Kendi kendime "bir çözüm bul Enheduanna," diyordum, ama heyecanımdan aklıma hiçbir kurnazlık gelmiyordu. Kafamın içinde, "Şulgi beni görünce ne yapacak?" sorusu yuvarlanıp duruyordu. Masallarımız gibi

bir oyun olacaktı, fakir köylü kız, prense âşık olur, prens kimliğini belli etmez ya da prenses bir köylüye âşık olur, karşısındakinin aşkını denemek için kimliğini saklı tutar. Ah bu oyun binlerce yıldan beri oynanıyor, belki binlerce yıl daha oynanacak, öykülere konu olacak.

Benim niyetim oyun oynamak değildi, kimliğimi Şulgi'ye açıklayacak, onun tepkisini ölçecektim.

Akşama doğru, özellikle yanıma Nindana'yı, Ninti'yi alarak sarayın kapısından çıktık. Askerler yan yana dizilmiş bizi bekliyorlardı. Gözlerim Şulgi'yi arıyordu ama alay başı karşıma geçmiş, askerler hakkında bir şeyler anlatıyor, yanındaki diğer subayları tanıtıyordu. Aralarında Şulgi yoktu, belki bugün izinliydi. Eğer öyle ise tüm düşündüklerim hiçbir işe yaramayacak, Ninkilim de verdiği haber doğru çıkmadı, diye zor duruma düşecekti.

Subayların selâmlarını alırken alay komutanının son sözlerini anlayabildim. Prenseslerinin arkadaşlarıyla askerlerini ziyaret etmesi onlar için büyük bir onur ve moral kaynağı imiş. Kralımız, kraliçemiz, prensesimiz, prenslerimiz çok yaşasınmış. Ben hâlâ Şulgi'yi görememiştim, şu tören bir bitse, diye dua ediyordum. Bu esnada bir subay, henüz kurumamış bir kil tablet getirdi; prensesleri saray birliği için bir iki satır yazarlar mıydı? Bir koltuğu çektiler, kil tableti getirdikleri masaya bıraktılar; ne yazacaktım ki?

"Yürek askerimizde, erlik askerimizde,
Sümer-Akad askeri hep yüreğimizde.
Prenses Enheduanna."

Ben de ilk kez Sümer-Akad deyimini kullanmıştım. Yazdıklarım doğruydu, o asker, o doksandokuzbaşı, bu askerin bir üyesiydi ve hep yüreğimdeydi.

Tableti kurusun, diye kenara çektiler, tepsiler içinde şuruplar geldi, alay başı, subaylar kupaları kaldırıp prensesleri onuruna, dediler, biz de askerlerimiz onuruna, dedik. Kupayı ağzıma götürürken, birliğinin başında heykel gibi

duran Şulgi'yi gördüm, gözlerimi gökyüzünde parlayan sabah yıldızı gibi kendine çekmişti, ellerim titremeye başladı, başım döndü, Nindana bacağımı çimdikleyince kendime geldim. Şerbetimi içtim, boş kupayı masaya bıraktım. Alay komutanı ile nöbet birliğini serdikleri yumuşak halılar üzerinden yürüyerek denetlemeye çıktık. Uzun halının bitim yerinde yuvarlak bir halı vardı, oraya gelince alay komutanı durdu; "efendim askere merhaba der misiniz?" diye geleneği bana kibarca hatırlattı. Ben de sesim çıktığı kadar, "merhaba kahramanlar!" diye bağırdım. Askerler hep bir ağızdan "prensesimiz çok yaşa," diye erkek sesleriyle yanıt verdiler: Asker sesini hep sevmişimdir; gök gürlemesini andıran sesleri içime canlılık doldurur.

Şulgi'ye bakamıyordum, o karşıma gelmiş, elleri bedenine sıp sıkı yapışık başıyla beni selâmlıyordu. Gözlerimi kaldırdım, "merhaba doksandokuzbaşı" dedim. O, "buyurun prensesim, birliğim denetlemenize hazır," diyerek, bir adım attı. Ben de sıradaki ilk askere doğru yürüdüm, Şulgi bir adım gerimden geliyordu. Askerlerin önünden yavaş yavaş geçerken, yan gözle Şulgi'ye bakıyordum. Hiç şaşırmış bir hali yoktu, başı dik, vücudu gergin, yüz hatları çelikten beni izliyordu. Alay komutanı geride kalmıştı, o ilk karşılaştığımız yere dönmüştü, görev doksandokuzbaşınındı. Son askere yaklaşırken bile, onunla nasıl, nerede buluşacağımızı bilmiyordum. Ve son askerin de önünden geçtik. İki adım yürüdüm, sonra döndüm, çabuk çabuk, yavaşça "asker, bu akşam ay tepeye çıkınca, bizim eski evimizin ahırına gel. Seninle konuşacaklarım var, kimseye söyleme, kimse seni görmesin," dedim, kaçar gibi alay komutanının yanına geldim. Nindana'nın dediğine göre, yüzüm sararmıştı. Alay komutanı ve diğer subaylarla vedalaşırken, gizli örgüt başının beni gözetlediğinden emindim.

Odama kızlarla döndüğüm zaman bile Şulgi'nin heyecanı içindeydim; kızlar gülüyorlar, Şulgi'nin üçümüzü bir arada görünce şok geçirdiğini söylüyorlardı; ben alay başı ile konuşurken, Şulgi'nin kocaman açılmış yeşil gözlerinin

üzerime dikildiğini, yanaklarının al al olduğunu, hatta bir ara nerede olduğunu unutup ellerini başının içine aldığını anlatıyorlardı. "Zavallı doksandokuzbaşı," diyorlardı, "köylü kızları karşısında görünce sersemledi." Kızlar gülüşüyorlar, "ne olur prensesim," diyordu Ninti, "bu çok güzel bir oyun olacaktı, bir gün yine Şulgi'nin karşısına köylü giysileri ile başınızda örtü, sırtınızda kaba kumaştan giysiler ile çıkmalısınız. Bakalım yine size âşık olacak mı?" diye imalı imalı soruyor, hiçbir şeyin farkında olmayan Nindana da, "oo, zavallı askeri çıldırtmak mı istiyorsun?" diye fitneci fitneci konuşuyor, "eğer prensesimizin yanında biz olmasaydık, belki hâlâ o köylü kızın prensese ne denli benzediğini düşünüp duracaktı," diyor, kahkahayı basıyordu. Onlar şakalaşırken ben geceki buluşmanın heyecanı ile titriyordum. Onlara hiçbir şey söylememiştim, gece buluşacağımızı bilmiyorlardı.

Kapım vuruldu: Babam beni istiyormuş...

İLK ÖPÜCÜK

Biz kızlarla konuşurken zaman yıldırım gibi geçmiş, ay yükselmeye başlamıştı. Babam bazen çok uzun konuşur, kafasında tasarladığı düşünceleri anlatır, hepsi üzerinde benim de uzun uzun fikrimi alırdı. Ona ters gelen fikirlerim olursa, benimle tartışır, "doğruyu bulmalıyız Enheduanna," derdi. Derdi ama bu doğruyu bulma çabamız bazı geceler bizi uykusuz bırakırdı.

Odadan çıkarken bunları düşünüyordum; Şulgi ile buluşmamız tehlikeye girebilirdi. Babam özel çalışma odasının kapısında karşıladı beni. Heyecanlı görünüyordu. Elimden tuttu, "gel şuna bir bak," dedi. Masanın üzerinde kocaman bir tablet duruyordu. "İşte kuracağımız yeni kentin taslak çizimi. Ülkemizin en büyük kenti olacak. Hatırla, bu senin önerindi." Benim incelememe, ne olduklarını sormama gerek yoktu, babam eline aldığı küçük bir kamış kalemle, çizimi bana anlatıyordu. "Düşündüklerimi mimarlara söyledim, onlar da tam istediğim gibi çizmişler. İşte şu gördüğün tapınak. Ur'dakinden bile büyük olacak, onu İnanna'ya sunacağım. Şunlar okul... Bu ikisi de sayrı evi. Şu gördüklerin pazar yerleri. İki limanı olacak kanallarla ırmağa bağlanan, birisi gelen mallar, öbürü de giden mallar için. Şu kentin dışında kalan bölüm, zanaatçılar için. Bak yollara, hepsi ok gibi düpedüz, kenti düpedüz yollarla kestik, her yolu ara yollarla ana yola bağladık. Yolların ağızları serinlik gelsin diye kuzeye açık. Bütün yollar, doğudan gelen, batıdan, kuzeyden, güneyden gelen yollar tapınağın önünde birleşiyor. Tapınak kentin tam ortasında kalıyor, önündeki meydan da yüz bin kişi toplanabilir."

Babamı, savaşta bile bu denli coşkulu, heyecanlı görmemiştim. "İsmini koymadım daha. Çizimi beğendin ise, adını sen koy. Hadi söyle bakayım." Ben de doğrusu heyecanlanmıştım, Şulgi bile aklımdan çıkıp gitmişti. Çizim hayal gibi güzeldi, ben de hayal gibi bir ad bulmak isterdim, ama o an dilimin ucuna gelen, bulutlarda gördüğüm adı söyle-

yiverdim. "Agade." Babam eğilip yanaklarımdan öptü. "Bu ad yakışıyor, değil mi? Agade... Yani Akad. Biz Akad'ız. Ama bu kent Sümer'in en zengin, en büyük kenti olacak. Sümerli, Akadlı bu kentte birleşecek."

Babam birden durgunlaştı. "Ölmeden bu kenti kurmak istiyorum ama..." Önüne bakıyordu.

"Ama, para diyorsunuz sanırım."

"Evet, öyle. Şu anda bu kenti kuracak krallığımızın parası yok."

"Para her zaman bulunabilir babacığım. Yeter ki güzel düşünceler üretilsin, Agade gibi." Babam saçlarımı okşarken, "hayal etmekten korkarsak hiçbir şeyi başaramayız. Hayal etmek, başarının ilk adımıdır, derdiniz bana. Değil mi?" diye konuşuyordum.

"Bir fikrin var mı?"

"Olabilir, ama şimdi söylemek için çok erken."

"Neden?"

"Gizli örgüt konusu bitmeden hiçbir işe başlayamayız. Bu düşünceyi bile kimse duymamalı, engellemek isteyenler, hatta devlet görevlileri çıkabilir."

"Tamam, ben de mimarları zaten sıkı sıkıya uyardım. Hatta tehdit ettim, başka bir dünyaya gitmek istemiyorsanız bu düşünce aramızda kalmalı, dedim."

Gülümsedim: "Ağır bir tehdit ama sanırım bazen gerekli oluyor." Bir an yan pencereden odanın içine ayın ışığı doldu, sanki o geceleri dünyamızı neşelendiren o davetsiz konuk bana buluşmamı hatırlatıyordu. Geç mi kalmıştım? Pencereye gidip gökyüzüne baktım. Ay tepeye doğru yaklaşıyordu. Babamdan izin istedim. O "tamam," dedi, "hadi uykusuz kalma. Bugün epey yoruldun." Yüzüne soruyla baktım, ne iş yaptığımı nereden biliyordu? Babam gülümsedi. "Ben kralım unutma," dedi. "Ne düşündüğünü bilmiyorum, ama iyi yolda olduğundan kuşkum yok."

Yanaklarımı öptü; tam kapıdan çıkarken, "kahvaltıdan sonra yatak odama çekileceğim," diye ardımdan seslendi. "Hekim başı da benimle olacak. Unutmadım."

Elimle selâmladım. Odama gelirken düşünüyordum, babam beni uyarıyordu; ben de izleniyordum, dikkatli ol, demek istiyordu. Babamın uyarısı planımda küçük bir değişiklik yaptı, odamdan eski evimizin anahtarlarını aldım, koşarak saraydan çıktım. Beni izleyen birisi varsa, eski evimize gittiğimi sanacaktı. Yeni özel hizmetlime de eski evimize gittiğimi söyledim.

Kapıyı açıp içeri girer girmez, elimdeki mumla doğru merdivenleri tırmanıp, bebeklik odama gittim, kandili yaktım, dışardan beni izleyen kişi odamda olduğumu düşünecekti. Sonra hızla mutfağa geldim. Mumu mutfakta bırakıp, küçük yılanın gösterdiği gizli geçide girdim, kapısını kapadım. Bildiğim bir yerdi, hiç irkilmeden karanlıkta yürüyebildiğim kadar hızla yürüdüm. Ahırın kapısını açtım; ahır çatı penceresinden gelen ay ışığı ile aydınlanmıştı. Bir iki adım yürüdüm, Nindana'yı kurtarmak için Kur'a giderken tökezlediğim kütük hâlâ orada duruyordu; düşerken bileziğim de bileğimden fırlamıştı. Şulgi yoktu, belki daha gelmemişti. Kütüğün üzerine oturdum. Gutilerle savaştan döndüğümüzde, Kur'a giderken düşürdüğüm bilezik olmasaydı, belki gizli geçidin yerini kolay kolay bulamayacaktım. Ahırda karanlıkta yürürken yerde bileziğimin parladığını görmüş, doğru yolda olduğumu anlamıştım. Acaba evimize giden gizli geçidi bulamasaydım, şimdi hayatta olur muyduk? Bizi o zaman bilezik kurtarmıştı belki. Yaşam rastlantılarla doluydu. O küçük rastlantılar, önce hiç önem vermediğimiz minicik rastlantılar hayatımızı düzenliyordu; bazen kaybolmuş bir bilezik, bazen küçük bir gülümseme ya da tatlı bir bakış hayatımızı değiştirebiliyordu. Tanrıların alnımıza çizdiği kaderdi bu.

O sıska ay ışığında çevreme bakınıyordum, birden birinin yavaşça yanıma yaklaştığını gördüm; Şulgi'ydi bu. Boynuna atılmamak, dudaklarından öpmemek için kendimi zor tuttum. "Prensesim," diyordu, yumuşacık sesiyle. Halk Bahçesi'ndeki sesi böyle yumuşak değildi. Onun "prensesim," demesi görevimi hatırlattı. "Gel, yanıma

otur asker," dedim, bu bir buyruktu. Şulgi geldi, saygıyla yanıma iki-üç karış ara koyarak oturdu. "Sizi gören oldu mu buraya gelirken?" İçim, yanıma oturmasını, dizinin dizime değmesini, sıcaklığını duymak istiyordu. "Her zaman bir gören vardır prensesim. Komutanımdan kente gitmek için yarın sabaha kadar izin istedim."

"Güzel. Umarım, bana dargın değilsindir?" Yeterli aydınlık olsaydı, Şulgi'nin yüzünün kızardığını görürdüm. Biraz bekledim, yanıt vermeyince, "üçümüzü bir arada görmeseydin, benim hâlâ o köylü kıza benzediğimi düşünür müydün?" Onu biraz rahatlatmak istiyorum, kendisiyle dalga geçtiğimiz düşüncesinden uzaklaşmasını istiyordum. Bir erkekti, hem de bir asker, onuru kırılmış olabilirdi. "Evet prensesim," diyebildi. Bu yanıt o köylü kızın içindeki varlığının değerini de ortaya koyuyordu. Üstelemedim, yalnız, "Halk Bahçesi'ne giderken kılık değiştirmek zorundaydım. Orada da kimliğimi açıklayamazdım, değil mi?" Bu sözlerimle ondan özür dilemek istediğimi anlamıştı. "Haklısınız prensesim," dedi; biraz durduktan sonra "ama sizi tanımalıydım, beni bağışlayınız," diye devam etti. İçimden coşan ellerini tutmak, kendime çekmek, doyasıya öpmek isteğini güçlükle zincirliyor, dudaklarımı titreten 'beni bağışla,' sözcüklerini gerisin geriye yutuyordum. Birden sordum. "Ülkeni seviyor musun subayım?" Hiç duraksamadan "ülkem için kralım için her an ölebilirim prensesim," dedi. Belki bir askere böyle bir soru sorulmazdı ama ülke kavramının insanlarda yerleşmediğine inanıyordum. İyi konuşan birinin coşturucu bir iki sözcüğünün insanlarda yapay bir ülke sevgisini çoğulcu bir içgüdüyle canlandırdığını, aslında kafamızdaki ya da gönlümüzdeki ülkenin, sevgilinin eviyle, işyerimizle ya da tüten ocağımızla ya da tapınağımızla eş değer olduğuna inanıyordum. Rahat yaşamak isteği ile ölüm korkusu insanlarca ülke sevgisi, diye algılanıyordu.

"Şimdi bana bir asker olarak, doğruyu söyle. Krallığımızın gidişini nasıl görüyorsun?"

"Ben bir askerim. Kralımın emrindeyim."

"Peki, halk ne düşünüyor?"

"Halk kralımızı seviyor, size Tanrıça İnanna gibi tapıyor. Tapınağı yaptırmanız halkımızı büyüledi."

"Halkın hiç şikâyeti yok mu?"

"Her zaman vardır."

"Nedir onlar?"

Şulgi durdu. Başını önüne eğdi. Yanıt vermek istemiyordu.

"Bir askerle gece yarısı neden buluştum sanıyorsun?" Soruma kendim yanıt verdim: "Askerler, erkekçe konuşur umuduyla. Bu krallığın geleceği, askerin, babamın, benim, halkın elinde. Birlik olmazsak, birbirimize açık olmazsak, geleceğe umutla bakamayız. Şimdi sorumun yanıtını bekliyorum."

Şulgi'nin yeşil gözlerinin ay ışığına karıştığını gördüm.

"Rüşvet, soygun, yargı."

"Yargı mı?"

"Bazı kişiler yargıçları bile satın almışlar. Asker bütün bunlardan tedirgin. İspiyonlar. Polis ve gizli örgüt halkı sindirmiş."

Hemen bir şey söylemedim, düşünür gibi ellerimi ovuşturdum.

"Bütün bunları düzeltmekte bana yardımcı olur musun?

"Ben askerim, benim görevim değil, ama siz buyurursanız, buyruğunuzdayım. Ancak ben bir doksandokuzbaşıyım, yetkim ve sorumluluklarım sınırlı."

Dayanamadım, uzanıp ellerini tuttum, dudaklarıma götürdüm; içindeki ateşi içimde yaşadım. Gözlerimin altında beliren beyaz damlacıkları Şulgi, küçük parmağı ile sildi.

"Ağlıyorsunuz prensesim."

"Bana, beni ilk gördüğün günkü gibi Enheduanna de Şulgi."

Ellerini bıraktım, "büyümüş müyüm?" diye sordum. "Senin nöbetçi olduğun avlu kapısından çıkarken, 'büyümeni bekleyeceğim Enheduanna,' demiştin."

"Unutmamışsınız, ama beni affediniz, siz şimdi bir prensessiniz."

"Köylü kızı mı olmalıydım?"

Sustu, yanıt vermedi. "Beni köylü kızı gibi düşün," dedim. "Giysilerimi unut, içime bak Şulgi; içim Enheduanna, sen subay oldun, ben prenses. Hepsi bu kadar. "

Yavaşça, "ama ben sözümde durdum," dedi.

"Ben de o kapıdaki karşılaşmadan sonra hep seni düşündüm, aklımdaydın, ruhumdaydın."

"Size karşı duyduklarımı anlatmak isterdim. O zamanki Sargon'un küçük kızı benim güç kaynağım oldu. Onun için savaştım, onun için çok çalıştım. Enheduanna'ya layık olmaya, onun güzelliğine layık olmaya uğraştım. Tapınağa her gidişimde İnanna'dan tek dileğim oldu. Bekledim onu hep. Şimdi de prensesimin hizmetinde olmaktan onur duyuyorum."

Şulgi son cümleyi söylemeseydi, kendime gelemeyecek, kucağına atlayacaktım. Beni uyarıyordu, buraya aşk yapmaya gelmemiştik. Biraz geri çekildim.

"Peki, Şulgi," dedim, "o rüşveti, soygunu kimlerden duydun?"

"Halktan... Fakat halk dedikoduyu sever. Güvenlik görevlilerinden, gizli örgüt görevlilerinden."

"Oralarda güvendiğin kişiler var mı?"

"Var prensesim, çok namuslu, ülkesini seven pek çok kişi var. Fakat onlar da baştakilerce sindirilmiş durumda."

"O akşam Azimua ile yalnız kaldınız. Yoksa bunları mı konuştunuz?"

"Hayır prensesim, o akşam sizleri konuştuk. Azimua sizin hizmetliniz Ninti'ye âşık olmuş. Köy köy dolaşıp aramış."

"Ya siz?"

"Birlikte dolaştık, arkadaş olmuştuk. Bizi birbirimize bağlamıştınız; tüm köyleri gezdik, ama içimde bir duygu sizin yakınımda olduğunuzu söylüyordu."

Konu yeniden kayıyordu, toparlamalıydım.

"Nasıl biri Azimua?"

"Tertemiz bir güvenlik görevlisi. Sanırım bazı rüşvet olaylarına göz yummadığı için bu günlerde işinden atacaklar."

"Alay başı nasıl bir komutan?"

"Tanıdığım en temiz insan. En yetenekli asker. Her zaman kralımız için, onu bize tanrılar gönderdi, der."

Artık konuyu açmanın zamanı gelmişti.

"Şulgi," dedim. "Ülkene yararlı olmanın, bana yardımcı olmanın zamanı geldi. Güvenlik örgütü ile gizli örgütü birlikte yeniden yapılandıracağız. Bu iş çok gizli kalacak."

"Buyruğunuz olur prensesim."

"Gizli örgüt içindeki rüşvetçileri, soyguncuları, ispiyoncuları saptamamız gerekli. Bu işi sen yapacaksın. Azimua'yla konuş, o da güvenlik içindekileri saptayacak. Sonra üçümüz oturup, güvenlik ve gizli örgütü yeniden düzenleyeceğiz. Bir örgüt yönetmeliği hazırlayacağız, görevlerini tek tek saptayacağız. Bize en çok gerekli olan diğer ülkelerdeki, komşularımızdaki durum. Gizli örgütün ülke içinde faaliyet göstermesi de insanlarımıza şüpheli önyargısıyla bakmaması koşuluyla önemli kuşkusuz, fakat dıştan hiç haber gelmiyor. Sümer büyüyecek, Sümer halkı huzur ve refah içinde yaşayacak, zenginliğimiz dünyayı tutacak. Var mısın?"

"Varım prensesim." Bir askerin komut verişi gibi konuşmuştu. Yarın alay komutanı ile konuşacağımı, bu görevi Sümer adına ona verdiğimizi, kendisinden izin alacağımı söyledim.

"Güveniniz için teşekkür ederim."

"Ben de ülkeni canından çok sevdiğin için teşekkür ederim," dedim. Ayağa kalktım, "ayrılmalıyız." Sonra birden aklıma geldi, "yarın sabah duyacaklarına inanma, ama tedbirli ol. Birileri bir şey söylerse, birileri askeri tahrik etmeye kalkarsa onları sapta. İşte sana ilk görev. Bir hafta sonra yine bu vakitte, burada buluşalım, belki Azimua da gelir."

"Buyruğunuz olur prensesim," dedi.

"Güle güle," dedim. "Kimseye görünmeden çık. İlk önce sen gidiyorsun."

"Ama siz nasıl gideceksiniz," diye soruyordu.

"Sen beni düşünme, geldiğim gibi giderim," dedim.

Asker gibi selâm verirken, ayak parmaklarımın üzerinde yükseldim, dudaklarından öptüm, koşarak ahırın karanlıklarına karışıverdim. Gözlerim ondaydı, bir an yerinde dondu kaldı.

Şulgi çıktıktan sonra, yine gizli geçitten eski evimize geldim, doğru odama çıktım, yatağa attım kendimi, ilk kez bir erkeği öpüyordum dudaklarından. İçimden dudaklarımı yalamak geliyordu, ayrımına varmadığım o tadı gönlüme doldurmak istiyordum.

Gönlüm dudaklarımla dolu kalktım, içi ot dolu bebeklerimden ikisini aldım, kandili de öbür elime alıp aşağıya indim, mutfaktaki mumu söndürüp, dış kapının kilidini açtım, kandilin ışığını biraz dışarıda tuttum, sonra kandili söndürüp kapıyı kilitledim, koşarak saraya döndüm. Kapıdaki dış nöbetçiler saygıyla selâmladılar, iç nöbetçilere geldiğimi ulaştırdılar; kapı açıldı, askerlerin yanındaki genç bir subay, "merak ettik prensesim," dedi. Subaya sadece gülümsedim, odama çıktım, soyundum banyoya girdim, her sabah akşam yıkanmama yardım eden üç kız, banyo odasının girişinde beni bekliyorlardı. Özel hizmetlim yoktu. Onlara, Halk Bahçesi'ne giderken söylediğim gibi "beni beklemeyin," demeyi unutmuştum. Üzüldüm, kendilerinden özür diledim. Bu kızlardan biri de benim izleyicim olamaz mıydı? Hayır; herkesten kuşku duymaya başlarsam kısa zamanda kuruntu hastası olur çıkardım. İyi, güzel de bize egemenliğin ilk koşulunun herkesten kuşku duymak ve hiç kimseden kuşku duymamak olduğunu söylemişlerdi.

Yatağa girmeden önce İnanna'nın küçük heykelinin önünde ellerimi göğsümde kavuşturup, ona yakardım, teşekkür ettim; beni hiç yalnız bırakmıyordu. Hiç uykum

yok gibiydi; banyodan mı yoksa yılların arzusu Şulgi'nin elini tutmamdan, dudağından öpmemden mi kendimi bulutlar gibi hafif hissediyordum. Gözlerim odanın kör aydınlığında dolaşıyor, sanki bir şeyler arıyordu. Aradığı içimdeydi; ama o kör aydınlıkta karşısında beliriverecek bir biçimin, bir sıcak gülüşün koca yatağın boşluğunu çölde yanmış birinin vahaya kavuşturma sevinciyle dolduracağına umutlanıyordu. Bir süre sonra kapanan göz kapaklarımın içinde Şulgi'nin olmamış hurma yeşili gözleri, sanki karşımdaymış gibi kandillerin sarsak ışığının ardından huzursuz ve umutsuzca bana bakıyordu. Şulgi'yi nasıl umutlandırır, nasıl onu huzura kavuştururum, diye düşünürken; İnanna'nın zalimce gülümsediğini hissediyordum.

Henüz kahvaltımı bitirmiştim ki Ninti ile Nindana, Ninkilim'in geldiğini haber verdiler. İçeri almalarını, Ninkilim'le yalnız görüşeceğimi söyledim; içeriye kimse girmemeliydi. Ninti ile Nindana neden Ninkilim'i saraydan uzaklaştırdığımı merak ediyorlar, ama bir türlü soramıyorlardı. Yalnız Ninti, Nippur tapınağının kulesinde olanlar yüzünden Ninkilim'i cezalandırdığımı düşünüyormuş Nindana'nın bana söylediğine göre. "Çok bira içmiştim, nasıl yaptım o işi bilmiyorum," diyormuş. Kızların böyle bir nedene inanmaları işimi kolaylaştırıyordu; Nindana'ya hayır, ondan değil, gibi bir şey söylemedim; benim susmam, onun da inanmasına yetti.

Ninkilim, örgüt başının bu sabah çok sinirli olduğunu, "size sarayda sinek uçsa haberim olacak, diyorum, sizin gibi beceriksizleri hiç görmedim," diye bağırıp çağırdığını, dün gece benim ve Şulgi'nin peşine takılanların ikimizin nerede buluştuğunu göremediklerini, benim eski evime gittiğimi, çocukluk odamın ışığının hep yandığını, bir süre sonra elimde bebeklerimle çıktığımı, ancak Şulgi'nin karargahtan ayrıldıktan sonra izini kaybettiklerini, eski evimizin önünden acaba Şulgi de orada mı, diye sabaha kadar ayrılmadıklarını, ancak Şulgi'nin daha sabah olmadan karargaha döndüğü bilgisini alabilmiş. Sonra örgüt başı

Ninkilim'i çağırmış, onun nerede buluştuğumuzu bilip bilmediğini bir kere daha sormuş. O da "bilmiyorum," deyince, "şimdi prensese git, nerede buluştuklarını öğren, ağzını ara. Nasıl olsa yakında yine buluşurlar," demiş.

Her şey düşündüğüm gibi gerçekleşiyordu. Ninkilim'e şimdi git, dün söylediğim babamın zehirlendiği haberini ver." dedim, ardından ekledim: "Örgüt başına de ki, evde buluşacaklarmış; Prenses dün denetleme yaparken Şulgi, kral Urzababa'ya ait çok değerli ve gizli bir tableti prensese armağan etmek istediğini, ancak kimsenin görmemesi ve bilmemesi gerektiğini, çünkü tabletin kralımız Sargon ile ilgili olduğunu söylemiş, nerede buluşabileceklerini sormuş. Prenses tabletin babasıyla ilgili olduğunu duyunca çok merak etmiş, Şulgi'ye 'ay tepeye çıkınca küçük balık havuzunun yanındaki sık ağaçların altına gel,' demiş. Prenses dediğinden biraz geç gitmiş, Şulgi bekliyormuş, ama elinde tablet filan yokmuş, Prenses tableti sorunca, 'önce bir kere seni öpmeliyim, demiş, tablet yakında bir yerde.' Prenses kızmış, tableti istemiş, ama Şulgi üzerine saldırmış, prensesi öpmeye kalkmış. Tablet filan yalanmış. Prenses elinden zor kurtulmuş; koşarak eski evlerine kaçmış, odasına çıkıp uzun uzun ağlamış. Bugün Şulgi'yi alay başına şikâyet edecekmiş, onu ordudan attıracakmış. Dediklerimi unutma. Hadi benim Ninkilim'im hemen git."

Ninkilim, "tamam," dedi ve gitti. Şimdi beklemeye geçmeliydim. Kızları çağırdım; usulca Nindana'nın kulağına, Azimua'nın, Ninti'yi bulmak için tüm köyleri dolaştığını söyledim, ama Şulgi ile birlikte demedim. Nindana bana kuşkuyla baktı; nereden duymuş olabilirdim ki? Ona şakacıktan, gülerek "ben prensesim unuttun mu? Her şeyi duyar, görürüm. Hadi Ninti'ye söyle," dedim.

Ninti, Azimua'nın adını duyunca kıpkırmızı oldu. Halk Bahçesi'ni o günden sonra hiç konuşmamıştık. "Benimle eğleniyorsunuz, biliyorum," diyordu. Ninti'ye, duyduklarımın gerçek olduğunu söyledim. Ne var ki biz sarayda yaşıyorduk, dış dünya ile bir ilişkiye giremezdik, kuralları-mız böyleydi. Ninti'nin gözlerine yağmur dolu bulutlar doldu, küçük bir rüzgâr esse boşalacaklardı. Bir ara "Şulgi'de sizi aramıştır belki prensesim," diye bir şeyler söylemek istedi. Bakışlarımı görünce, "bağışlayınız, ileriye gittim efendim," diyerek özür diledi. Anlıyordum, o "belki," sözcüğünü özellikle seçmişti.

Gevezeliklerimiz sürerken, baş kahyanın beni görmek için izin istediğini haber verdiler. İçeri gelmesini söyledim. Kahya kapıda durdu, gözleriyle kızlara bakıyordu, bakışlarından benimle yalnız konuşmak istediğini anladım, zaten kızlar da anlamışlardı, odayı terk ettiler. Baş kahya heyecanlıydı, "efendim," diyordu, "kraliçemiz, kralımızın dairesinde sizi bekliyorlar."

"Bir şey mi var?"

"Bilmiyorum efendim, galiba kralımız rahatsızlanmışlar."

Teşekkür ettim kahyaya; özel hizmetlim kızı görevinden uzaklaştırdığımı, ona mutfakta bir iş vermesini söyledim. O kızdan öğreneceğim bir şey yoktu, daha çok yanımda kalması zararlı olabilirdi. Kahya gittikten sonra babamın dairesine çıktım, annem kapıda karşıladı beni, "ne oluyor, bana doğrusunu söyle," diye ellerimi tuttu. Babamın söyleyip söylemediğini sordum; "bir oyun oynuyoruz, hasta

filan değilim," dedi. "Enheduanna sana açıklar," dedi. Babam herhalde yanında hekimbaşı olduğu için anneme söyleyememişti. "İşte öyle anneciğim, sadece bir oyun. Dün babamla kararlaştırdık."

"Peki ama neden?"

"Telaşlanmazsan söyleyeceğim." Annem, babamın üzerine titrerdi, tepkisini çok doğal buluyordum. Gözleri ile telaşlanmayacağı güvencesini dili ile de pekiştirdi. "Tamam, tamam," diyordu.

"Sarayda bazı şeylerin değişmesi gerekli. Bu nedenle babamın hastalığının, zehirlendiği haberinin sarayda nasıl tepki doğuracağını öğrenmek istedik. Bu gelecek için önemliydi. Sen de bir şeyler fark edersen bu akşama kadar, lütfen babama ya da bana söyle."

Annem gelip sarıldı.

"Ah Enheduanna, eski evimizi özlüyorum. Orada daha mutluydum sanki."

"Burada da mutlu olacaksın anneciğim."

"Babanın, senin yüzünü çok az görüyorum. İkizler olmasa hayatım kararacak."

Annemin yanaklarından öptüm. Babamın çalışma odasına gideceğimi, yapılacak bazı işler olduğunu söyledim, onun da kardeşlerimin yanına dönmesini rica ettim.

"Eskiden akşam yemeklerini birlikte yerdik, son bir yıldır, sen tapınakla uğraşmaya başladığından beri ben ikizlerle birlikte yiyorum. Çok zaman baban bile gelmiyor."

Annemi nasıl avuturdum bilemiyordum, gerçekten çok yalnız bırakmıştık. "Bundan sonra yine birlikte yiyeceğiz anneciğim," dedim, "işlerim rahatladı. Koca kız oldum artık, yalnız, bazı akşamlar belki arkadaşlarımla olmak isterim, kuşkusuz izin verirsen? Şimdi lütfen babamı yalnız bırakma."

Annemi gülümsetmiştim. O gülerken dünyanın en güzel kadını olurdu. Annem yanaklarımdan öpüp gitti, ben de babamın çalışma odasına çıktım. Masanın üzerinde Agade kentinin çizim tableti duruyordu. Üzeri bir bezle örtülü-

yordu. Babam herhalde odaya giren herkesin çizimi görmemesini istemiş olmalıydı. Burada yapılacak bir işim vardı; beklemek. Şimdi çoktan babamın zehirlendiği haberi sarayda yayılmış olmalıydı; bakalım bu haber bazı kişiler üzerinde ne etki yapacak nasıl tavır alacaklardı? Haberi duyan bölüm başları işin aslını öğrenmek için bana koşacaklarından, aralarında dalga geçtikleri kız vezire koşacaklarından emindim. Yanılmamıştım; çok beklememe gerek kalmamıştı, alay başının beni görmek için izin istediğini bildirdiler, ama alay başından önce başkalarının, özellikle muhasebeci başının, içkici başının, yapım-onarım başının merakla bana geleceklerini umut ediyordum. Muhasebeci başı, içkici başı eskiden babamın yardımcılarıydı, babam onları bu yerlere getirmişti.

En son beklediğim alay başıydı. Şimdi ülkemizin en büyük askeri geliyordu, kalktım kapıda karşıladım kendisini. Şulgi alay başı hakkında çok iyi sözler etmişti, benim nöbetçi birliğini denetlemem sırasında da torunu yaşındaki bir kıza büyük saygı göstermişti. Bu da onun kraliyete ne denli bağlı olduğunun bir göstergesiydi.

Alay başına yer gösterdim, oturdu. Yüzü gergin ve sararmıştı. Heyecanlı ve tedirgin olduğu bakışlarından anlaşılıyordu. "Buyurun," dedim. "Bana söylemek istediğiniz nedir?"

"Prensesim, siz kralımızdan sonra geliyorsunuz, onun en yakın yardımcısısınız. Halkımız kralımızı ne denli seviyorsa sizi de aynı ölçüde seviyor. Huzursuzluğum şu prensesim: Sarayda birileri bazı önlemler alıyorlar, çalışma odalarının önüne adamlar yerleştirerek, görevlilerin dışarı çıkmalarını, başkaları ile görüşmelerini engelliyorlar."

Bu ana kadar kimsenin gelmemesini anlamıştım, ama saf saf "neden?" diye sordum.

Alay başı asıl söylemek istediğine iyi bir giriş yapmıştı, ama benim birden "neden," diye sormamdan rahatsız olmuş gibiydi.

"Buraya gelirken bile çalışma odanızın dışında bazı görevliler vardı."

"Ne görevlileri?"

"Sanırım gizli örgüt elamanları."

Yine, "niye acaba?" diye anlattıklarına bir anlam verememiş gibi boynumu yana eğerek bir önceki sorumu tazeledim.

Alay başı bu kez sinirlenmiş gibiydi, ellerini ovuşturuyordu. "Kralımız," diyebildi.

Koskoca askeri daha fazla üzmek istemedim.

"Size güveneceğimi biliyorum," dedim gözlerinin içine bakarak. "Bana söyler misiniz, bazı kişiler ya da gizli örgüt sarayda önlemler almış, dediniz. Ya siz, ya siz kralın koruması ile görevli siz de bunlara karşı bir önlem aldınız mı?"

Alay başı hiç tereddüt etmeden sorumu yanıtladı:

"Evet prensesim, kralımız ve başta siz olmak üzere şu anda güven altındasınız. En küçük bir işaretinizle bu oda sizi korumak için askerlerimizle dolacaktır."

"Siz nereden öğrendiniz?"

Olayı konuşmuyorduk; ikimiz de neyin üzerinde olduğumuzu biliyorduk, ama alay başının bildikleri benim sızdırdığım haberdi. Haber uydurma da olsa, alay başı olayı duyar duymaz, kendine göre önlemlerini almış ve bana gelmişti. Ona güvenebilirdim.

"Bizim de askeri bilgi alma bölümümüz var."

"Ya, bakın bunu bilmiyordum. Başında siz mi varsınız bu bölümün?"

"Bir doksandokuzbaşı arkadaşım da yardımcım."

"Şulgi mi?" Nasıl ağzımdan Şulgi'nin adı çıkıverdi anlayamadım.

"Prensesim, demek biliyorsunuz."

Alay başı bana kibarca yalan söylüyorsunuz, diyordu. Gülümsedim. Kuşkusuz hiçbir şey bilmiyordum, ama alay başının bilmediği de Şulgi'nin adının hep dudaklarımın arasında olduğuydu; bunu alay başına nasıl söylerdim. İçimden de Şulgi'ye darıldım, bana bu örgütten hiç söz etmemişti, ama ben anlamalıydım, yolunda gitmeyen pek

çok şeyi nerdeyse ayrıntılarına kadar biliyordu. Belki de Azimua ile arkadaşlığına neden, görünüşte bizdik, Ninti ile ben, ama aslında askeri gizli örgütte çalışmasıydı.

Şulgi'nin dün akşam konuştuklarımızı alay başına anlattığını anlamıştım.

"Sevgili alay başım," dedim. "İçiniz rahat olsun, kralımız hasta değil, zehirlenmedi; odasında dinleniyor. Bu bir oyun, yani sizin yaptığınız bir askeri tatbikat gibi. Kralımızla birlikte bu oyunu düzenledik. Güvendiğim birisine bu sabah için duyacaklarınıza inanmayın, demiştim, belki de sizin kulağınıza da gelmiştir, ama olaylar fazla ileri gitti, duyarlılığınız için teşekkür ederim."

Alay başı gözleri "evet," der gibi bir gülümsedi önce, sonra yüzünde utanmanın izleri gezindi, ardından gerçeği öğrenmenin huzuruyla yüzü yeniden renklendi. Bir ara yerinden kalkacak gibi oldu, sanki bana sarılacak sevincinden kızını, torununu öper gibi öpecekti.

"Kuşkularımız vardı, ülkede bazı işler iyi gitmiyordu. İki yılı aşkın bir süreden beri eski düzenin hâlâ yürüdüğünü, rüşvet, yolsuzluk, sindirme eylemlerinin devam ettiğini öğrendik. Halk arasına kılık değiştirerek çıktığım gezilerde de bir şeyler görmüş ama tam olarak algılayamamıştım. Küçük bir olay, küçük bir soruşturma kuşkularımızın gerçek olduğunu ortaya koydu. Kralımızdan rahatsız olan, bulunduğu yüksek görevden tatmin olmayan, daha büyük iktidar hayalleri yaşayan bir yöneticinin varlığını sezinledim. Belki yanılıyordum, aslında yanılmış olmayı da çok isterdim. Bu küçük oyun onun tepkilerini, tavrını, neler yapmak isteyebileceğini ortaya koymak için oynanmıştır. Ancak itiraf edeyim ki, bu denli ileriye gideceğini, çalışma odamın önüne bile adamlarını yerleştirmeye cüret edeceğini ve dolayısıyla hemen kendini ele vereceğini kestiremedim. Yoksa oyuna başlamadan sizden yardım isterdim. Sağ olun, siz kendiliğinizden gerekli önlemleri almışsınız. Muhakkak kralımız tarafından ödüllendirileceksiniz."

"Buyruğunuzu bekliyorum prensesim."

"Siz hiçbir şey olmamış gibi davranınız lütfen. Gelişmeleri bekleyelim. Şu anda yapılacak bir şey yok, ama bunun çok uzun sürmeyeceğini tahmin ediyorum. Siz lütfen çevreyi telaşa vermeden gizlice önlemlerinizi artırınız. Sanırım işe benden başlamak isteyeceklerdir."

"Merak etmeyin prensesim. Bu çalışma odasını çok iyi tanıyorum. Herhangi bir tehlikede küçük bir öksürüğünüz bile bu odaya girenleri sağ bırakmayacaktır."

"Hayır, hayır kan dökülmesini istemem. Siz kraliçemiz ile prenslerin güvenliği sağlayın yeter."

Alay başına, teşekkür ettim, babama gidebileceğini söyledim. "Kralımıza her şeyin düzenlediğimiz gibi ilerlediğini bildirin," dedim. "Kralımızın kapısında bekleyen görevliye, lütfen sizi benim gönderdiğimi söyleyiniz." Saygıyla beni selâmlayıp, arka arka odadan çıktı. Bu adamla ileride çok iyi çalışacağımı anlamıştım. Yalnız onunla mı? Yüreğim güm güm vurmaya başladı, Şulgi onun yardımcısıydı, alay başıyla çalışmak demek, Şulgi'yi her gün göreceğim anlamını taşıyordu. O zamanlar pek kavrayamadığım iki klasik kavramdı: Aşk ve görev... Aşkımı mı görevime, yoksa görevimi mi aşkıma feda edecektim? Zaman hangisinin daha ağır bastığını gösterecekti.

Nindana ile Ninti yüzleri sararmış, titreyerek odama girdiler. Kapıdaki adamlar önce onları odaya sokmak istememişler, ama tanımadıkları biri, "bırakın," demiş. Ne oluyordu? Kralımız ölmüş müydü? Bunları soramıyorlardı; sadece ikisi de "prensesim," deyip, ağlıyorlardı. Oyun, diye başladığımı bu denemeden, onlara önceden söz etmediğimden ilk kez pişmanlık duydum; kızları üzmüştüm. Dostlar tek tek meydana çıkmaya başlamıştı. Kızları yanıma çağırdım, "sakin olun," dedim. "Önce gördüklerinizi, duyduklarınız anlatın."

Nindana, "saray korku içinde," derken, Ninti, "kahya başını bile hapse atmışlar," diyordu. "Koridorlarda hiç görmediğimiz adamlar var, sizin oda yardımcınız kızlardan ikisini birileri alıp götürmüş. Öbürü bizim yanımıza geldi,

yılışık yılışık yüzümüze baktı, 'yakında siz de gidersiniz,' dedi, 'yeni kralımız gelince.' Ne oluyor prensesim, söylenenler doğru mu?"

Kızların yanaklarından öptüm, "hiçbir şey doğru değil," dedim. "Gülün, sakin olun, her şey eskisi gibi." Konuşmamı sürdürüp kızlara oyunu anlatmayı düşünürken, kapı hızla açıldı; gizli örgüt başı yanında üç adamla içeriye girdi. Adamların ellerinde kılıçları vardı. Örgüt başı, "kralımızı zehirlemekten tutuklusunuz prenses," dedi kaba kaba.

Yerimden hiç kıpırdamadan, "hemen dışarı çık, izin alarak gel!" diye adama bağırdım. Örgüt başı herhalde böyle bir şeyi hiç beklemiyordu ki bir an duraladı, sonra kapıya doğru gitti, adamları da onu izlediler, sonra kendini toplamış olacak ki bana doğru bir iki adım attı. "Artık bana buyruk veremezsiniz."

Gülerek, "nedenmiş o, sen krallığın hizmetindesin."

"Hayır değilim. Siz kralı zehirlediniz, onun yerine tahta çıkmak istediniz, ama bunu size yedirmezler."

O "yedirmezler," argo sözcüğünü ilk kez duyuyordum. Gülerek "ne demek o yedirmezler sözcüğü?" diye konuştum. Nindana ile Ninti bana sarılmışlardı, etlerinin titrediğini vücudumda duyuyordum.

Adamın benim sakin alaycı tavırlarım karşısında afalladığı yüzünün aldığı biçimden, garip hareketlerinden anlaşılıyordu: Ağzını büzüyor, dudaklarını uzatıyor, kollarını dirseklerinden büküp öne, geriye oynatıyor, bir şeyler yapmak ya da söylemek istiyor beceremiyordu. Adamı rahatlatmak için, babamı nasıl zehirlediğimi sordum.

"Dün mutfakta ne işiniz vardı. Söyleyin bakalım."

"Karnım acıkmıştı."

Adam yine dudaklarını büzdü, avurtlarını şişirdi, sonra "hayır!!!" diye patladı. "Kahya başı ile kralın, kralımız demiyordu, çorba kasesine zehir sürdünüz. Kral bu sabah çorbasını içince zehirlendi.."

"Ya öyle mi?"

"Öldüğünü biliyoruz."

Adamın neşesi yerine gelmişti; artık ağzı, kirli dişlerini gösterecek kadar açık gülüyordu, yendiğini sanmanın gururu, neşesi yüzünde geziniyordu. Başı dikleşmiş, şişkin göbeğini içine çekmişti.

"Yeni kralımız kim şimdi? Onu da biliyor musunuz?"

Örgüt başı yine duraladı. Yanındaki adamlara baktı, adamlar ona bakıp sırıtıyorlardı. O gözlerini kısıp, alt dudağını üst dudağına kapatıp, yüzüne beni küçümser bir ifade vererek, "pek yakında öğrenirsiniz. Ama belki de öğrenmeye ömrünüz yetmeyebilir. Onun için söyleyeyim. Saray benim elimde. Ben kral olacağım."

"Yanılıyorsun Gizli Bilgi Alma Bölümü Başı; senin foyanı meydana çıkarmak, senin gibi küçük adamların halka yaptığı zulme, rüşvete, hırsızlığa, soyguna, cinayetlere son vermek için küçük bir oyun oynadık. Sen ve adamların bu oyuna ayağınızla düştünüz. Aslında bu oyuna başlarken bazı kuşkularımız vardı, kendimiz bile inanmıyorduk. Niyetimiz sadece saraydaki köstebekleri bulmaktı. Çok aceleci davrandın, biraz sabırlı, akıllı olsaydın, bizi yeniden kandırabilir, başını da kurtarabilirdin."

Gizli örgüt başı, iyice afallamıştı. Geldiğinden beri benimle konuşurken "siz, siz" derken, "sen, sen ne diyorsun be..." diye kekeliyordu. Adamın haline bakıp gülmeye başladım, kızlarda bana sarılmayı bırakmışlar gülüyorlardı. Bölüm başı ile gelenler hemen kapıya yönelmiş kaçıyorlardı ki, öksürmeye başladım. Birden iki yandan hiç bilmediğim iki kapı açıldı; alay başı, yanında Şulgi on askerle içeriye girdiler. Adamlar ne olduğunu anlamaya fırsat bulamadan ellerinden kılıçları alınmış yere yatırılmıştı. Şulgi'ye atılıp sarılmak istedim, ama babam o heybetli yapısıyla ön kapıdan giriverdi.

Örgüt başı babamı görünce, yüzünün rengi evlerimizi badana ettiğimiz beyaz toprağa dönüştü; çevresine aptal, şaşkın gözlerle bakınmaya başladı. Sonra o bembeyaz yüze çirkin bir gülümseme oturdu, elini hızla koynuna sokup birşey çıkardığını, hızla ağzına götürdüğünü gördüm. Ağ-

zına attığı şeyi zorlanarak yuttu, yüzündeki o çirkin gülümseyiş kararmaya başladı; ağzı bir karış açıldı, başını geriye atmış, boğazını, çenesini kanırıyor, soluk almakta zorlanıyor gibiydi, vücudu kum fırtınasına uğramış palmiyeler gibi sallanıyordu, birden dizlerinin üzerinde sarsıldı, yere yıkılıp kaldı.

Hayatımda ilk kez birinin kendini zehirleyerek öldürdüğünü görüyordum. Korkunçtu; dudaklarımdan içime dökülen sözcükler, tanrılarımın bir daha böyle bir olaya beni tanık etmemelerini yakarıyordu. Bir süre hiç kimse yerinden kıpırdayamadı; ne babam, ne alay başı, ne askerler, ne de Şulgi. Kızlar eteğime yapışmış, cesedi görmemek için arkalarını dönmüşlerdi.

Babam, elimi tuttu, "hadi çıkalım buradan," dedi; başıyla da alay başına, Şulgi'ye bizimle gelmelerini işaret etti. Ben de kızlara, odalarına çekilmelerini, beni beklemelerini söyledim. Birlikte krallığın kabul salonuna gittik, babamın sağına oturdum, iki asker ayakta duruyorlardı. Halk Bahçesi'ne gidişimiz, o gizli örgüt üyelerinin bizi aptalca izlemeleri nerelere getirmişti olayları. Gizli örgütün yeniden yapılanmasına karar verdiğimizde sonucun buraya gelebileceğini birisi çıkıp da bana söyleseydi güler geçerdim. Ninkilim'i gizli örgüte sokuşumuz, onun getirdiği bilgiler, çocukça bir oyun denemesi, Şulgi ile konuşmamız hiç aklımıza gelmeyecek, hayal bile edemeyeceğimiz bir sonuca ulaştırmış, krallığın ne denli bir tehlike içinde olduğunu göstermişti. Babam bir devrim yapmıştı, aslında babam değil, halkımız babamı seçmekle bir devrimi onaylamıştı, ama okuduğumuz tarih bize, her devrimin, her ihtilalin bir ikincisinin, bir karşıtının er geç olacağını söylüyordu. Birinci devrim sağlam temellere oturdu ise, halka dayanıyorsa, kıskançlıkla, iktidar tutkusu ile gelecek başkaldırıların aceleci tutumlarının, fırsat sandıkları olayları yanlış değerlendirmelerinin sonucu başarıya ulaşamayacağını da bu olay gösteriyordu.

İlk, bir oyun oynamak, saraya sızan köstebekleri bir oyun içinde bulmak düşüncesinin aklıma gelmesinde genç kızlığımın kendini kanıtlamak isteğinin, cüretinin yattığı apaçıktı, ama kendimi bu oyundan alamamıştım. Elbette babamın bana güveninin, beni bir kez daha sınamak isteğinin, belki de benim eğleneceğimi düşünmesinin oyuna başlamamda ve sürdürmemde etkili olduğu da açıktı.

Soğuk biralar geldi, bana şurup getirmişlerdi. Babam gülümsüyordu. "Kızımın fikriydi bütün bunlar," diyordu. "Gördünüz, sonuçta neler ortaya döküldü. Gizli örgütün yeniden yapılanması, askeri örgütle birleştirilerek tek bir çatı altında toplanmasını istiyorum. Bütün bu işler en kısa zamanda yapılacak. Prensesiniz sizinle birlikte olacak, gerekli önerilerinizi ona ileteceksiniz, o da benimle ilişkiye geçecek. Prensesinizin düşüncelerine çok önem vermenizi, sizinle birlikte çalışırken kraliyeti temsil ettiğini unutmamanızı istiyorum. Şimdi çalışmalarınıza başlamak üzere ayrılabilirsiniz."

Babamı, kralımızı saygıyla selâmlayıp salondan çıkarken, babam, "bundan böyle çalışma yeriniz, bu kabul salonunun yanındaki oda olacak," dedi. Öyle sevinmiştim ki eski örgüt başının odasına gitmek istemiyordum; ayrıca artık tek örgüt olacaktı, birbirlerinden kuşkulanan, gizli gizli birbirlerini denetleyen iki örgütün yararlı olmayacağına babam karar vermişti. Aslında kafamda üç örgütü bir başa bağlamak düşüncesi vardı, o baş da ben olacaktım.

Babamın önerdiği odaya geçtik, kapıdan girer girmez Şulgi'ye, "ölen örgüt başının bazı tutuklamalar yaptığını duydum, ilk önce onları, başta kahya başı olmak üzere, şimdi derhal serbest bıraktırınız, sonra kahya başı ile birlikte hemen buraya geliniz," diye buyurdum. Şulgi çıktı, biz ikinci şerbetlerimizi bitirmeden döndü, yanında kahya başı da vardı. Babam en kısa zamanda yapılanmayı bitirmemizi istiyordu, zaman kaybetmeye niyetim yoktu. Onlara oturmaları için izin verdikten sonra söze başladım, ama Şulgi'ye, onun yeşil gözlerine buyrukta bulunmak içime hüzün dolduruyordu.

"Kahya başı, olayları biliyorsun, buyruğunda kuşkulandığın bütün elemanlarının isimlerini sapta, neden kuşkulandığını da gerekçeleriyle bana getir. Bu bir. İki: Mutfakta doksan kişi çalışıyor, onları yirmiye düşür. İşlerine son verdiklerine üç aylık ücretlerinin ödenmesi için muhasebeci başına buyruğum olduğunu söyle. Gidebilirsin."

Kahya başı çıktıktan sonra, alay başına döndüm; "aynı işlemi gizli güvenlik örgütünde de siz yapacaksınız, iyice araştırılacak, Kiş'te bir alay dolusu, kayırmayla ya da başka yollarla örgüte girmiş görevli istemiyorum, özellikle sarayın içinde bir kişi bile kalmayacak. Halkı sindirmeye çalışanlar, rüşvet, soygun, çıkar işlerine karışanlar, sarayda eski örgüt başı taraftarları saptandıktan sonra, tutuklanıp yargılanacaklar. Şu anda sizlere bu konuda yardımcı olabilecek kişi Ninkilim'dir."

"Ayrıca ben, genel iç güvenlik örgütünün de benimle çalışmasını istiyorum. Bu şimdilik gizli kalacak. Sayın doksandokuzbaşı, Azimua adlı genel güvenlik görevlisi ile görüştünüz mü?" Boş bulunmuştum, adı ağzımdan kaçıvermişti, bu da benim daha bu işlerde çok acemi olduğumu gösteriyordu.

Alay başı, bu soruma bir anlam verememiş olacak ki kaşları çatıldı, gözlerini merakla Şulgi'ye çevirdi. Belki de aklından kendisinin bilgisi dışında Şulgi ile bir şeyler çevirdiğimiz kanısına saplanır diye, Halk Bahçesi'nin öyküsünü, sonra oyunumun bir parçası olarak Şulgi'yle buluşacağım haberini Ninkilim aracılığıyla ölen örgüt başına duyurduğumu anlattım, ama Şulgi ile buluştuğumu söylemedim. Bu sözlerim Azimua olayını açıklamıyordu. Alay başının akıllı, kurnaz bakışları "daha sonra," diye soruyordu. Gerçeği olduğu gibi anlatmalıydım, birlikte çalışacaktık, bana güveninin tam olması gerekiyordu. "Sonra," diye konuşmamı sürdürdüm; küçük oyunumun gereğinin Halk Bahçesi'nde tanıdığım askerin asıl kimliğimi öğrenmesini istediğimi, çünkü bana güven verdiğini, onun kanalıyla Azimua'ya ulaşabileceğimi, rüşvetçileri, soyguncuları öğrenebilmek için güvenlik örgütünün içine Azimua gibi

birini köstebek olarak yerleştirmeyi düşündüğümü, bu nedenle nöbetçi birliğini denetleyerek Şulgi'nin köylü kızı olarak tanıdığının aslında prenses olduğunu, bu unvanımdan yararlanarak köstebek olarak kullanmayı düşündüğüm Azimua'yı bulmasını söylemek için denetleme sırasında Şulgi'ye o gece benimle buluşmasını buyurduğumu, kendisinin, sayın alay başımızın, bana Şulgi'nin yardımcısı olduğunu söyleyene kadar bu konuda bir şey bilmediğimi, Şulgi'nin de söylemediğini, işin başında ben oyunumu oynarken, onlar prensesle konuşurken birbirimizden karşılıklı bir şeyler sakladığımızı açık açık anlattım.

Alay başı rahatlamıştı; "elbette prensesim, devlet işleri gizlilik ister, sizi anlıyor, takdir ediyorum," diyordu. Alay başı gözlerini dizlerine indirmişti, bir şeyler söylemek istiyor, sanki nasıl başlayacağını bilemiyor gibi bir hali vardı. "Buyurun, devam ediniz lütfen," dedim. Alay başı mahçup mahçup gözlerini bana çevirdi: "Ben de size itiraf edeyim prensesim, doksandokuzbaşı, buluşmanızı, neler konuştuğunuzu bana ertesi sabah anlattı. Bu askerin üst ast geleneğidir, ordu böyle ayakta kalır efendim. Yalnız size şunu bildirmek isterim ki, devlet işlerini kavrayışınız, yürütüşünüz beni size hayran bırakıyor."

Alay başının övücü sözleri kulağıma gelmeden uçup gitti. Kafamda, ahırdaki buluşmamızda Şulgi'nin alay başını öven, kralına ne denli bağlı olduğunu söyleyen sözleri vardı. Şimdi o sözleri kuşkuyla karşılıyordum. Alay başı onun üstüydü, üstü hakkında kötü konuşamazdı, üstelik bana alay başının askeri gizli örgütte yardımcısı olduğunu da söylememişti. Bütün düşüncelerimi onlara açıkça anlatmakta hata mı ediyordum? Kime güvenecektim? Güven dağ gibi bir sorun olarak karşıma çıkıvermişti. Devlet yönetiminde hep kuşkuyla mı yaşayacaktım? Aman tanrılarım, sevgili İnanna'm ne olur beni yalnız bırakmayın, adımlarımı kollayın, yanlış yönlere gitmesinler.

Şulgi'nin ezilip büzüldüğünü, delici yeşil bakışlarının sarardığını gördüm. Sevdiğim, güvendiğim adam bana ihanet etmişti.

Alay başı konuşuyordu: "Öyle sanıyorum ki, yüce prensesimiz, askerlerinin birbirine bağlılığından, birbirlerine güveninden mutlu olmuştur."

İçimden "ya ne demek," geçti, ama tüm sözcükleri yuttum. "Bu bağlılığın sürmesini dilerim," dedim. Sonra Şulgi'ye döndüm.

Şulgi, Azimua ile görüşmüş, buyruğumu sevinçle kabul etmişti. "Bu akşam onu da görmek istiyorum, bana, buraya yemekten sonra gelin."

Her şey yıldırım hızıyla yapıldı. Genel güvenlik örgütü temizlendi. Azimua'nın önerisiyle, deneyimli bir güvenlik görevlisi bana bağlı olarak iş başına getirildi. Alay başı, her iki gizli güvenliğin başı oldu, Şulgi de yine yardımcısı kaldı. Eski güvenlik örgütü sadece ülke içinde bilgi toplayıp bunları kendi çıkarları ve halkı sindirmeye yönelik baskılar için kullanırken, biz bilgi toplama ağırlığını ülke dışına kaydırdık. Araştırmalarımız derinleştikçe gördük ki, kendilerine ters gelen, ülkede eşitlik, refah isteyen düşünürlerimizin, şairlerimizin bazıları, hatta bazı zenginler gizli örgüt eliyle ortadan kaldırılmış. Bütün bu yapanı bilinmeyen cinayetlerin suçluları, kaçakçılık yapanlar, soygunda bulunanlar, rüşvet alanlar bir bir saptanıp cezalandırıldılar. Azimua bunların çoğunu biliyordu, yalnız üstlerinin koruması altındaki bu adamlara hiçbir şey yapamadıklarını söylüyordu.

Bizim için komşu ülkelerden bilgi toplamak; örneğin, onların yaşam biçimlerini, halkın özlemini, eğitim düzeyini, askerlerinin gücünü, hazinelerin doluluğunu, topraklarının verimini, dağlarının ovalarının zenginliğini bilmemiz çok önemliydi. O ülkelerin yurttaşlarından, kervancılardan, gemicilerden güvenebileceğimiz adamlar bulduk. Ninkilim dış bilgi toplamanın başına getirildi. Kısa zamanda komşu ülkelerin bırakın askeri güçlerini, içtikleri suyun, biranın cinsini, tadını bile bilir olduk. Kervancılar, gemiciler getirdikleri bilgiler karşısında aldıkları dolgun bah-

şişlerle yorulmadan çalışıyorlardı. Bize gelen bilgileri süzgeçten geçiriyor, doğruluğunu başka kaynaklar kullanarak öğrenmeye çalışıyorduk. Bazı ülkelerin saraylarına bile adamlarımız sızmıştı. Gelen bilgiler arasında yüce Sargon'un krallığının bazı ülkelerin iştahını çektiği, ulaşılmaya çalışan refah düzeyini kıskandıkları da vardı. Bunlar tehlikeliydi ama hayal içinde, vurdumduymazlıkla, zevk ve eğlenceyle günlerimizi geçirmemizi değil, her an bir saldırıya karşı hazır olmamızı, ülkemizi askeri, ekonomik, Akadlı ve Sümerlinin birlikte yurttaşlık duygusu içinde yaşamını daha da güçlendirecek önlemler almamızı sağlıyordu. Urzababa'nın da bizim gibi bir örgütü olsaydı, Gutiler topraklarımızı işgal edemezler yakıp, yıkamazlar, binlerce yurttaşımızı öldüremezlerdi.

Bu arada unuttum söylemeyi; bana hizmet eden kızlardan biri, hani babamın öldüğüne sevinen kız saraydan kaçmıştı. Bir de kahya başı ile işbirliği yaparak, sarayda çalışanların sayısını iyice azalttık. Genel güvenlikte, gizli örgütte ülke dışına görevliler gönderdiğimiz halde eskisinden daha az elamanla çalışmaya başladık. Gereksiz hizmetlilere ödenen paralarla hazine iyi bir birikim yapmaya başlamıştı. Ah, unutamıyorum, Nindana'nın babası, Kur'a gidip, babamın kendilerine verdiği, Kur'da toprağa gömdüğü elli kese gümüşü alıp getirmiş, ezilip, büzülerek babama vermeye kalkışmıştı. Bu yüce yüreklilik karşısında hepimizin dili tutulmuştu. Ur Kentindeki, tanrıçamız İnanna'nın babası, kutsal Ay Tanrımız Nanna'ın Ekişnugal tapınağının onarımı da tamamen bitmişti. Sık sık Ur'dan çeşitli heyetler, iş adamları, esnaflar, rahipler, şairler gelip babama bağlılıklarını belirtiyordu. Ur Kenti yıllık vergisini aksatmadan ödüyordu. Babam da Ur'un korunması için valilik buyruğuna asker göndermişti. Nippur'dan sonra, Ur da Sümer-Akad topraklarına eklenmişti. Ülkemiz büyüyordu.

Babamın hayali, Agade kenti üzerinde durmamızın zamanı geldiğine inanmıştık. Artık fikir gizli değildi, tüm bölüm başları biliyor, onlar da böyle büyük bir girişimi destekliyorlardı. Yalnız hazine başı ile muhasebecinin verdiği bilgiler bizi düşündürüyordu. Bu günkü devlet gelirleri ile kentin temelleri atılabilir, yapımına başlanabilirdi ama ilerde tanrılarımızın krallığımıza bir kızgınlığı yüzünden, hatta kendi aralarındaki bir geçimsizlikten bile üzerimize salacakları azapları, bir felâketi, halkımızı perişan etmeden gidermek için yeterli birikimin hazinede olması gerekiyordu. Bir sel felâketi, bir büyük fırtına ya da tanrıların kavga ederken yer yüzünü alt üst etmesi, taş üstünde taş koymaması gibi korkunç olayların yaralarını zamanında onarmak için tedarikli olmamız gerektiğini biliyor, girişimin başlatılması buyruğunu veremiyorduk. Ülkemize yeni gelir kaynakları gerekliydi. Bütün bölüm başları bu yönde kafalarını yoruyor, önerdikleri babamca geri çevriliyordu. İlk akıllarına gelen, halkın her kesimine yeni vergiler salmaktı. Babamla ben yürürlükteki vergileri bile çok görüyorduk ama hazine başına bazı zamanlar hak verdiğimiz de oluyordu. Liman giriş ücretlerini artırdık, gümrük vergilerine zam yaptık, bunların karşısında dış satışlardan vergiyi kaldırdık. Sulamadan yerel yönetimlerin aldığı paranın bir bölümünü devlete vermeleri yasasını çıkardık. Yerel yönetimler de suya zam yaptılar, köylü karşı geldi, büyük gösteriler yaptılar. Bu yasayı iptal etmek zorunda kaldık, yerel yönetimler de yaptıkları zammı geri aldı. Fakat, bütün aldığımız bu önlemler Agade'nin yapımına başlamayı hızlandıracak sonucu vermedi. Gümrük vergilerini, liman ücretlerini artırmamız da kaçakçılığı başlattı. Gemiler limana girmeden alıcıyla anlaştıkları bir yerde, ırmağın bir kenarında mallarını gece yarısı gizlice boşaltmaya başladılar. Bu öyle bir yayıldı ki, nerdeyse limanlara başka ülkelerden, kentlerden gelen hiç gemi uğramaz oldu. Hem li-

man giriş vergisini hem de gümrük vergisini alamaz olduk. Güvenlik görevlilerimiz kaçakçılar peşinde koşmaktan diğer işlerini, halkın güvenliğini sağlayamaz oldular, kentin içinde hırsızlıklar arttı. Yeni güvenlik elamanları almak hazinedeki birikimi eritebilirdi. Yanlış adım atmıştık, hazine başının önerilerini kabul ederek.

Bir gün Nindana ile dertleşirken, "ırmak boylarına, limanlara deniz tanrıçamız Nammu'nun heykellerini diktirirseniz acaba gemicileri etkiler mi?" dedi. İlk önce boş bir fikir gibi geldi bana, sonra düşündüm. Tüm denizciler, balıkçılar, deniz ticareti yapanlar Enki Babamızın annesi Nammu'nun kendilerini koruduğunu ve doğru yoldan ayrılırlarsa onları cezalandıracağına inanırlar, her sabah ve akşam Nammu Anamıza dua ederlerdi. İnanmıştım. İnanmıştım ama önce gemicileri korkutacak, cezalandıracak bir şey, bir yaptırım bulmalıydım.

Ertesi sabah alay başı ile liman başına gittik; yolda neler düşündüğümü alay başına anlattım, dediklerimi onayladı. Eski bir gemiciydi liman başı, tüm ırmaklarımızı, kanallarımızı çok iyi bildiğini söylemişti alay başı. Eski gemiciden, yirmi tane kiralık tekne bulmasını, sonra ilk başlangıçta iki direkli, on kürekli, on tekne yapımına başlatmasını, tekneleri kırk dokuz gün içinde bitmiş olarak istediğimi söyledim. Liman başı hemen kiralık tekneleri buldu. Kaçakçılığın en çok hangi kanallarda, ırmağın nerelerinde yapıldığını öğendik. Alay başı silahlı adamlarını o gün akşama kadar kiraladığımız teknelere doldurdu. Kaçak mal indiren bir tekne görürlerse, gemicilerini tutuklayacaklar, teknelerini de ellerinden alacaklardı. O gece tekneler ava çıktılar, sabaha üç kaçakçı teknesini yakalamış döndüler. Dokuz gün içinde de Nammu'nun ahşaptan iki adam boyunda heykelleri, bazı kanalların kenarına, limana dikildi. İnanılacak gibi değil, onuncu günden itibaren kaçakçılık olayları duruverdi. Kiralık tekneleri birkaç gün daha devriye görevine çıkardıktan sonra bıraktık. Güvenlik görevlileri de kentteki normal görevlerine döndüler, hırsızlık

olayları da kısa sürede yok denecek kadar azaldı. Vergilere zam yapmak çıkar yol değildi, halkı devlet eliyle sahtekârlığa özendiriyorduk. Liman ve gümrük vergilerini eski düzeyine yaklaştırdık; yabancı gemiler yine limanlarımıza dolmaya başladı. Bu çalışmalarımız sırasında gümrükçülerin çoğunun rüşvetçi olduğu da ortaya çıktı. Çoğunluğunu işten attık, yeni eğitilmiş elamanlar bulduk. Bir ay içinde gümrük gelirlerimizin arttığını da gördük.

Şimdi çözümlememiz gereken bir sorun vardı. On adet tekne siparişi vermiştik, bu teknelerini nerelerde kullanacaktık? Alay başıyla oturup konuştuk, Sümer gün gelecek denizlere açılacaktı. Denizci askerimiz yoktu. Irmakların, kanalların güvenliğinin sağlanması, kentimizin güvenliğiydi. Her altı ayda bir yeniden on gemi siparişi vermeyi kararlaştırdık. Yapılan gemilerden beşi ırmak güvenliğinin olacaktı. Devriye gezileri sürdürülecekti. Ah, bütün bunlar olurken Şulgi ile sadece gözlerimiz birleşiyordu. Hep iş konuşuyorduk. Geceleri, yatağımda benimleydi, onu düşlüyordum, gözlerimi karanlık bir noktaya dikip onu düşünüyor, düşünüyor ve tatlı bir uykuya dalıyordum. Bazı geceler, ben onu düşünürken onun başka bir kadınla olduğu gibi bir hisse kapılıyordum. Gençti, yakışıklıydı, iyi bir işi vardı, iyi para kazanıyordu, dürüsttü, özel yaşamında hiç kimseye karşı sorumlu değildi. Bütün kızların evlenmek için hayal ettikleri bir erkekti. Belki de benden başka bir sevdiği vardı. Bunları düşününce kıskançlık tüm bedenimi kollarının arasına alıyor, sıkıyor, sıkıyordu, soluk almakta zorlanıyor, uykularım kaçıyordu. O gecelerimin dostu Nindana ile Ninti oluyordu.

Bir gün, korkularımda, kuşkularımda yanılmadığımı bana kanıtlayan bir haber aldım: Alay başı torununu Şulgi'yle evlendirmek istiyormuş. Haberi duyduğum anda o yüzünü görmediğim kızı içimden yok etmek geldi. Şulgi ile konuşmalıydım, hatta alay başına Şulgi'yi sevdiğimi açıklamalıydım. Düşündüklerimin hiç birini yapamadım. Ben bir prensestim, istesem her şeye sahip olabilirdim, bir buy-

rağum yeterdi, ama alay başı ile bu konuda konuşamazdım; Şulgi eğer istiyorsa alay başının torunuyla evlenebilirdi. Onu kaybedeceğimi düşünmek bile içime Gutilerin ucu çatal mızrakları gibi girip yüreğimi parçalıyordu: Aşkın ölüm kadar güçlü, kıskançlığın mezar kadar karanlık olduğunu zamanla bilecektim. Duyduklarım gerçek çıkmadı.

Babam hazineyi, askeri güçlendirmeye çalışırken kervancıların getirdiği Aratta kralının Ur üzerindeki amaçları haberleri neşemizi kaçırıyordu. Ur'un yaşlı valisi de haberleri doğruluyordu. Aratta, iki günlük, arada aşılması zor yedi dağ bulunan uzaklıktaydı Ur'a. Aratta kralının iştahasını Ur'daki Ay Tanrımız Nanna Tapınağının onarıldıktan sonraki görkemli halinin kabarttığı anlaşılıyordu. Tahıl almak için Ur'a gelen Arattalılar tapınağının güzelliğini öve öve bitiremiyor, göğe eren kulesinin sanki tanrılarla konuştuğunu söylüyorlarmış. İştahı kabaran kral da, Aratta'yı İnanna koruduğuna göre, tanrıçamızın babası olan Nanna'nın tapınağının da Aratta'ların olması gerektiğini ileri sürüyormuş. Gerçekten de birkaç gün sonra Aratta kralı, ülkesini koruyan İnanna'nın babasına ait tapınağı istediğini, kendi rızamızla Ur'u onlara teslim etmezsek askerleriyle gelip, Ur'u işgal, Kiş'i de yerle bir edeceğini bildiren bir kil mektubu elçisiyle gönderdi. Babam, elçiye bu kadar yolu başarıyla geldiği için övgüler yağdırdı, sıcak sularla saray hamamında yıkattı, temiz giysiler giydirtti, şaraplar, meyveler ikram ettirdi, onuruna müzik dinletisi düzenlettirdi. Elçi o gece dinlendikten sonra sabahına beni elçiyi gezdirmem için görevlendirdi. Yanıma hiç koruma almamamı buyurdu. Üstü gölgelikli saray arabasına bindik, yollardan geçerken halkın bana gösterdiği sevgi, yollarımızın düzgünlüğü, temizliği, yeni tapınağımızın güneş gibi parlayışı, limana girip çıkıp gemiler, birbiri ardına gidip gelen kervanlar, ağzına kadar dolu tahıl ambarlarımız adamı sarhoş etmişti. Yol boyunca, "muhteşem, muhteşem, halk sizi çok seviyor," diye tekrarlayıp duruyordu. Bir ara "bunları nasıl yaptınız?" diye sordu. "Halkımızın sevgisiy-

le," diye yanıtladım, üsteleyemedi. Ertesi gün giderken, babam, "kralınıza saygılarımı iletiniz, Sümer'in verilecek bir adet hurması yoktur. Eğer Ur'u çok almak istiyorlarsa, gücüne güveniyorsa buyursunlar, gelip alsınlar," dedi. Elçiyi, Sümer hudutlarını aşana kadar yardımcı olacak iki asker, iki deve yükü de erzak verip uğurladık.

Aratta kralının tehdidi kafamda şimşekler çaktırmıştı. Alay başı, Şulgi ile toplandık, Aratta hakkında elimizdeki bilgileri değerlendirdik. Kral halk tarafından sevilmiyordu. Tahıl sıkıntısı çekiyorlardı, halkın çoğunluğu açtı, dağları altın, gümüş, lapis, akik taşları ile doluydu, çok zengindi. Altın işleyicileri, demircileri, bakırcıları, araba, bina yapımcıları işlerinde çok ustaydı. Aratta Kenti koca bir dağın doruklarında kurulmuş, çevresi surlarla çevrilmişti. Kralın sarayı ikinci bir surun içindeydi. Kervancılar, iki günde yedi dağı aşıp kentin yükseldiği dağın eteklerine geldiklerini, yarım günde de dağa tırmandıklarını söylemişlerdi. Aratta da her zaman tahıl sıkıntısı oluyordu.

Anlamıştık, Nanna tapınağı bahaneydi, bize İnanna'dan söz ederek gözdağı vermek istiyor ve yalan söylüyordu. İnanna bizimle beraberdi. Derdi tahıldı; Ur'un verimli topraklarını ele geçirmeyi düşlüyordu.

Bizim derdimiz de altın, gümüş, lapis, akikti. Agade'yi, Sümer'in en büyük kentini kurmak, halkımızı en gelişmiş kentte yaşatmak için bu değerli taşlara, madenlere ihtiyacımız vardı, o dağlardaki taşlar, değerli madenler bizim olmalıydı. Aratta kralı, Nannu tapınağını sözde neden olarak gösteriyordu. Biz de onun karşısına başka bir tanrı tapınağıyla, başka bir tanrıyla, insanlık altın çağını yaşarken kendisini unuttukları için gazaba gelip yarattığı tufanla dünyayı yok eden Enki Baba ile çıkmalıydık.

O akşam İnanna'nın odamdaki küçük heykelinin önünde yakardım: "Kutsal yüreğinden seçtiğin babamı, ziftle sıvanmış saz sepette ırmakların dalgasından koruyarak bahçıvan Akki'ye ulaştırdığın babamı, bahçe de sebzeler arasında sevdiğin, okşadığın babamı yücelt. Aratta'nın ustala-

rına söyle iyi işlesinler altını, gümüşü, lapisi, akiği. İşlesinler babama göndersinler. Ben senin sevgilin, ben senin rahibenim. Benim için yap. Agade kenti için yap, Aratta Kiş'e boyun eğsin ki Agade kenti kurulsun. Aratta halkı dağlarından altın, gümüş kayalarını indirsinler, Agade'de ırmağın tam ortasına Enki'nin tapınağını yapsınlar, yüce kutsal alanı kursunlar benim için. Yap ki sana hep yakarışta bulunayım, senin için şarkılar, ilahiler söyleyeyim, senin için toprağa değsin alnım, toprağı öpsün dudaklarım. Bir genç kız, ruhunu verdiğin Enheduanna sana yakarıyor, benim için yap."

O gece rüyamda, İnanna, altın, gümüş, dağ taşları Sümer'in olacak, diyordu pencereden giren rüzgârın sesinde. Sabaha babama gittim, ayağına çabuk bir elçiyi Aratta'ya göndermemizi, söyledim. Elçi, yazdığım kil mektubu krala verecek, İnanna'nın Kiş'le birlikte olduğunu söyleyecekti. Mektupta şöyle yazmıştım: "İnanna artık sizi korumuyor; o büyük tufandan sonra ilk kurulan Kiş'te kendine beden seçtiği Enheduanna'ya bildirdi ki, en kısa zamanda Aratta Kiş'e teslim olmalı ve Kiş'e altın, gümüş değerli taşlar yığmalıdır ki ırmağın ortasında Enki tapınağını yapabilsin. Ve dedi ki eğer buyruğumuza girmezse Enki'nin gazabına uğrayacaktır; Aratta'nın yüce dağı ters dönecek, gökten öyle çok ateş gönderecek ki Enki, Aratta yanarak yok olacaktır."

Kim gidecekti, o zorlu dağları hızla, en kısa zamanda kim aşacaktı? Bize fırtına gibi biri gerekti. Sümer'in, yeni kentini kurması için kaybedecek zamanı yoktu, Agade'nin yapımına en kısa zamanda başlanılmalıydı. "Kim?" diyordu babam. Yanıtım, "Ninkilim," oldu.

Ninkilim ağırlık olmasın, diye yanına sudan başka bir şey almadı, yollarda, dağlarda, ormanlarda kolaylıkla karnını doyuracak yiyecek bulabileceğini söylüyordu.

Üç gün sonra döndü. Aratta kralı, mektubu okur okumaz irkilmiş, "hayır, hayır, İnanna bizimle birlikte," diye bağırmış, nerdeyse bayılacakmış. Hekim başı naneli, li-

monlu sularla başını, göğsünü ovmuş, biraz kendine gelince kral, "biz Enki Babamıza saygılıyız, saygılıyız, niye bizi yok etsin?" diye çevresinde oturanlara, yorumculara soruyormuş. Mektubumuzun kral üzerinde istediğimiz etkiyi yaptığı anlaşılıyordu, onu korkutmuştu. Belki bu korkmasında kendi Elçisi'nin Kiş'te gördüklerini de krala iletmesinin büyük etkisi olmuştu. Kralın mektupta anlamadığı tek şey benim adım olmuş; "kim bu Enheduanna?" diye sormuş. Ninkilim de oldukça abartmış, "İnanna'nın yer yüzündeki gölgesi, İnanna'nın sonsuz gençlik verdiği yüceler yücesi Sargon'un kızı ölümlü tanrıça," demiş. Sonra eklemiş; "Enheduanna eğer isterse şimdi yanımıza İnanna'nın kanatlarını takarak uçarak gelir, dağlar, ırmaklar onun için engel değildir. İyiliğin, güzelliğin, merhametin, şiddetin, ölümlü tanrıçasıdır o."

Ninkilim'i dinlenmeye göndermişler, kral da bilginleri ile toplanmış.

Ay yerini güneşe bırakırken, kral Ninkilim'e, eğer Sargon kendisine her yıl halkını doyuracak kadar tahıl gönderirse, Kiş'in buyruğuna gireceğini, bildirmiş.

Aratta kralının sözüne inanmadık, ama denemekte yarar vardı, bizimle oyun bile oynuyor olsa, isteği korkusunun sonucuydu. Biz iyi niyetimizi göstermek için yüz deve yükü tahılı, Ninkilim'in yanına deveciler vererek gönderdik. Ninkilim, krala, eğer yine fikrinden cayarsa, Sargon'nun gelip, Aratta'yı başına yıkacağını da söyleyecekti. Bir hafta sonra boş develer, devecilerle Ninkilim döndü.

Bu arada babam elimizdeki birikimlerle Agade'nin temellerini atmış, yapım hızla ilerlemeye başlamıştı, ülke dışından taa Elam'dan işçiler gelmişti. Eninde sonunda Aratta kralının ya da beyinin buyruğumuza girmeyi kabul edeceğine inanıyorduk, ama Ninkilim'in getirdiği haber hiç de beklediğimiz değildi. Aratta beyi, Sargon'un buyruğuna girmeyi ya da Sargon'un onun buyruğuna girmesini bir koşula bağlıyordu. Bir meydanda iki kral karşılaşıp savaşacaklardı. Kim yenerse karşı ülkenin de kralı olacaktı. Ba-

bam için aşağılatıcı bir öneriydi, o bir Aratta beyiydi, babamsa bir kral. Buna rağmen babam hiç tereddüt etmedi ve Ninkilim yeniden yolcu oldu. Ninkilim, Sargon'un ordusu ile dağın eteklerinde kralı beklediğini söyleyecekti. Savaş başlıyordu. Sümer orduları kısa zamanda hazır oldu, bir sabah güneş doğarken yola çıktık, Ur'a kadar gemilerle gittik.

Yaşlı Ur valisi bizi karşıladı, son gördüğümden beri çok yaşlanmıştı, ayakta zor duruyordu. Bizi bekleyen bir de acı haber vardı. Acı haberi orada hemen iskelede aldık. Başrahiple başrahibe krallarını karşılamak için, iskeleye gelmişler. Islak tahtaların üzerinde yürürken başrahibenin o gün özel olarak giydiği demir sandaletleri kaymış, başrahip rahibesini tutmaya çalışırken, ikisi birden ırmağa uçmuşlar. Demir sandaletler başrahibeyi mırıkların içine almış, orada bulunanlar hemen ırmağa atlamışlar, ama ikisinin de ancak cesetlerini çıkartabilmişler. Gölgeleri kıvansın. Başrahiple, rahibenin Kur'a gidiş törenlerine babam katılmak istiyordu ama zamanımız dardı.

Ur'da Urlu askerler, Nippurlu askerlerle birleşip, çok sıkı bir yürüyüşten sonra bir buçuk günde sabah güneş doğarken Aratta Kentinin aynı adı taşıyan dağının eteklerine geldik. Ordumuzda develi, atlı, yaya askerler, öküz arabaları, sıcak yemek yapabilen mutfağımız, hekimlerimiz, hekimlere yardımcı hemşire kızlarımız vardı. Nindana ile Ninti hemşirelik yapacaklardı. Alay başı sarayda kalmış, babamın görevlerini de üstlenmişti.

Ninkilim'in daha sonra anlattığına göre, dağın eteklerinde ordumuzu gören Aratta halkı sevince boğulmuş, kent surlarından çıkıp bizimle birleşmek istemiş, ama kale kapılarını kral kapattırmış. Konuştuğu bazı Arattalı askerler, bu denli hızlı bir ordu görmediklerini, duymadıklarını söylemişler. Babamın da askere çok sıkı yürüyüş yaptırması, Aratta beyini şaşırtmak içindi. O gün, o gece karşıdan hiçbir hareket olmadı. Gözlerimiz yay krişi gibi gerilmiş; kale kapılarından çıkacakları bekliyordu. İkinci gün aske-

rimiz huzursuzlaşmaya başladı, "çıkıp şu kaleyi devirelim," diyorlardı. Babam savaş yapılmadan, kan dökülmeden Aratta'yı almak istiyordu, "bir Sümerlinin ölümü, kendi ölümüm gibi beni yok eder," derdi, "Sümer barış içinde büyüyecek."

Sümer'in hudutlarını güneyde gümüş zengini sıra dağların ardındaki Fırat'ın, Dicle'nin kaynağı güneş ülkesine, batıda uçsuz denize, kuzeyde Enki'nin kutsal kenti Eridu'ya, güneyde dokuz dağların gerisine taşırken de sözünden, fikrinden dönmedi, ama yine de yeraltı dünyasının tanrılarına armağanlarımız oldu.

Askerimizi oyalamak için ok atışı yarışları, deve yarışları yaptırdık, müzikçilerimiz akşamları dinletiler düzenlediler, kendilerine müzik eşliğinde ilahiler okudum; askerimizin morali yeniden yükseldi, düşmanı düşünmez oldular. Ne olur ne olmaz bir baskına uğrarız, diye, Şulgi nöbetçilerini artırıyordu. Subaylarla sık sık nöbetçileri denetlemeye çıkıyorlardı, ben de bazen onlara katılıyordum; nöbetçiler beni görünce çok mutlu oluyorlardı, onların ay karanlığında bile hoşnutluktan parlayan gözlerini görebiliyordum. Şulgi ile o denetleme gezilerimde kendimi aşk bahçelerinde yürüyor hissediyordum. Savaştı, ama benim için ömrümün en güzel günleriydi.

Aratta'da bekleyen Ninkilim'den de bir haber gelmiyordu. Aratta beyi belki de Ninkilim'i tutuklamıştı. Böylece, hareketsiz, habersiz, hiçbir şey yapmadan yedi gün geçti. Üç yedi günlük yiyeceğimiz kalmıştı; belki de Aratta kralı yiyeceğimizin tükenmesini, geri dönmemizi bekliyordu, ama onun da yiyecek birikimleri bizden fazla olmamalıydı. Kale kapıları kapalıydı, halk hayvanlarını bile otlatmak için dışarı çıkamıyordu. Görünürde onların durumu bizden daha iyi değildi. Dayanmalıydık; Aratta kralı bize sinir savaşı yapıyordu bizim önceden yaptığımızın öcünü alıyordu.

On dokuzuncu gün Ninkilim göründü. Bir iki saat sonra kralın babamla dövüşmek için askerleriyle kaleden çı-

kacağını, bazı askerlerinin de, duyduğuna göre, yandan dolaşarak gerimize sarkacağını söyledi. Halk sarayın önünde toplanmış, "çocuklarımız aç," diye bağırmış. Haberler güzeldi, halkın dayanma gücü kalmayınca kral verdiği sözü tutacaktı anlaşılan.

Şulgi; artık doksandokuzbaşı değil, dörtdoksandokuz başıydı; Ninkilim'in verdiği bilgiyi daha önceden düşünmüş, kalenin yan tarafına da birlik göndermişti, planları tutmayacaktı.

Birkaç saat sonra, güneş batıya doğru eğildiğinde kalenin tüm kapıları açıldı, önce askerler çıktı, arkasından halk. Tam karşımıza düzlüğe inen askerlerin önünde batı güneşi altında pırıl pırıl parlayan bir atın üzerinde kralları duruyordu, daha askerler savaş düzenine geçmeden ipek kumaştan koskoca bir otağ kuruldu, kral için. Halk bir eğlenceye gelmiş gibi dağın eteklerine dizilmişti. Arattalı askerler savaş düzenini alınca babam atına bindi, öne doğru yüz metre gitti. "Ey Aratta beyi geldim işte. İkimiz savaşacağız, kim kimi atından düşürürse, düşük yenik sayılacak. Beni yenersen tüm Sümer senin buyruğuna girecek, kardeşler kardeşlerle sarılacak. Öneri senindi, işte buradayım." diye bağırdı. Babam atın üzerinde öyle heybetli duruyordu ki hiçbir savaşçının onun karşısına çıkma cesaretini göstereceğini sanmıyordum. Nitekim zaman geçiyor, karşı taraftan bir ses çıkmıyordu. Babam bağırdıklarını bir kez daha yineledi, bu kez sesi daha güçlü çıkmıştı. Karşıdan bir atlı elinde beyaz bir bayrakla babama doğru geldi. Kralları, iki kralın savaşmasının doğru olmayacağını, krallar yerine iki taraftan iki savaşçının çıkmasını, hangisi yenerse yenilen karşı tarafın buyruğuna girmesini söyledi. Arata beyi yine fikir değiştirmişti.

Bu öneriyi de babam kabul etti; gelen atlı hemen geri döndü. Biraz sonra tanrılarının gazabını insanlara salan canavar görünüşlü dev gibi, tüm silahlarla donanmış bir adam atının üzerinde belirdi; "Hey Sargon! Gönder korkağını," diye bağırdı. Babam daha kimin savaşacağına ka-

rar vermemişti; karşıdan gelen ejderha gibi savaşçının karşısına çıkabilecek kimse yoktu ordumuzda; adam tanrıların tüm güçlerini kendinde toplamış gibi görünüyordu. Bize, bir gönüllü gerekti, ama adamın karşısına kim çıkarsa çıksın yenilmeye tutsaktı. Sümer böyle bir savaşla yok olamaz, Aratta beyinin buyruğuna giremezdi. Babam çevresine bakındı, sonra "ben savaşacağım," dedi. Evet, belki babam bu adamı alt edebilirdi, o da belki... fakat, varılan anlaşmaya aykırıydı. Gözlerimi göğe kaldırdım, yeniay Aratta'nın üzerinden parlak güneş ışığında donuk bir beyazlıkla doğuyordu. Nanna oradaydı, Ay Tanrımız bize yüzünü gösteriyordu. Dudaklarım İnanna'yı çağırıyordu, "Ey tanrıçam, sen dedin diye, geldik buralara. Ey aşk tanrıçası, sözünde dur, altın, gümüş, akik, lapis için, senin için geldik buralara. Aratta Kenti Sargon'a başını eğsin, benim için, benim için." Dudaklarım kalbime doğru kıpırdarken, Şulgi'yi gördüm. "Ben savaşırım," diyordu. Bu canavarla savaşacaktı, bu devle savaşacaktı, olacak gibi değildi; Şulgi uzun boyluydu ama, o devin yarısına bile gelmezdi boyu; eni, devin eninin dört biri bile değildi.

Babamın başıyla onayladığını gördüm; Şulgi bir sıçrayışta atına atladı, meydana doğru sürdü. Şulgi'nin belden yukarısı bacaklarına oranla daha uzundu; atın üzerindeki görünüşü devin boyuna eşti, eni değil ama. Yüreğim parçalanıyordu.

Aratta'nın devi, "hadi korkak, parlak oğlan, saldır bana!" diye bağırdı, ardından da "sen evinde otur hamur aç parlak! Ne işin var er meydanında?" diyerek tüylerimi diken diken eden vıcık vıcık bir kahkaha attı. Bu adam çirkin bir savaşçıydı. Şulgi'yi kızdırıp, hataya düşmesini sağlamak istiyordu. Yakınımda olsaydı, Şulgi'nin yanaklarının ateş kestiğini görürdüm. Adamın sözleri, Şulgi'yi ok gibi sarsmış olmalı ki, mahmuzları hızla atın karnına bastırdı; at önce şaha kalktı, ardından yıldırım gibi ileriye atıldı. Şulgi mızrağını ileriye uzatmış deve doğru rüzgâr gibi gidiyordu. "İnanna seninle olsun," diye kıpırdayabildi dudak-

larım. Kalbim yerinden çıkıyor gibiydi, gözlerim açılmış, soluğum kesilmiş uçar gibi giden Şulgi'ye bakıyordum. Dev adam yerinden kıpırdamıyor, atı ile bir heykel gibi duruyordu. Belki de Şulgi'nin hızı onu büyülemişti. Şulgi iki göz kırpması arasında deve yaklaştı, mızrağını kaldırdı, yıldırım gibi indirdi. Mızrak tam devi delip geçecekti ki inanılmaz bir şey oldu, adam kara yılan kıvraklığıyla atının üzerinde yana kıvrılırken o koca parmaklarıyla mızrağı yakaladığı gibi Şulgi'nin elinden alıverdi... Şulgi'nin mızrağı boşa gitmiş, üstelik mızrak da adamda kalmıştı. Arattalı şimdi silah deposu gibi vücuduna bir yenisini daha eklemişti. Şulgi'nin mızrağını eyerinin yanına diğer mızraklarının arasına yerleştirdi. Şulgi daha ilk atakta başarısızdı, mızrak elinden çekilip alınırken dengesini kaybetmiş nerdeyse atından da düşecekti.

Karşıdan, Arattalıların başarıya övünç yağdıran, sevinç çığlıkları, Şulgi'yle alay eden kahkahaları yükseliyordu; "eve... hamur açmaya, eve hamur açmaya" diye tempo tutuyorlardı. Sesler dağlardan dağa, dalga dalga yankılanıyor, dönüp tam göğsümün ortasına dev adamın gürzü gibi iniyordu.

O anda, ne Sümer'in geleceği, ne babamın zaferi, ne hayallerimizi süsleyen Agade, ne kendim vardım. Yüreğim, "Şulgi yaşasın, Şulgi yaşasın," diye kıvranarak inliyordu. Gözlerim Şulgi'den başkasını görmüyor, atının üzerinde yeniden dengesini, gücünü, inancını bulması için İnanna'ya yalvarıyordum. İçim kaynıyordu, herkes düşmanım gibiydi, bir sevgim vardı, bu sevgimi barışa kurban mı edecektik? Hani nerde babamın "Sümer barış içinde gelişecek, büyüyecek," demesi... Barış bu muydu? "Ey Güneş Tanrımız, adalet tanrımız Utu! Barış uğruna ölüm mü adalet? Böyle mi diyorsun, barış uğruna ölüm mü diyorsun? Ey yüce Utu, dağların arkasına çekiliyorsun, adaletsizliğini görmekten mi kaçıyorsun? Dön gel ve bak, bir devin karşısında kim var? Ey İnanna, kardeşinin adaletinden sen de utanıyorsundur. Durdur onu, adalet tanrısı ise adaletini göstersin."

Aratta beyinin oyununa gelmiştik; bizi buralara kadar çekmiş, karşımıza çıkmayarak, gizli bir belirsizliğe bürünerek üç hafta gücümüzü, inancımızı, sabrımızı kemirmiş, umutlarımızı kırmaya uğraşmış, son oyununu da oynayarak, yer yüzünde insanlar arasında bulunması olanaksız bir canavarla dövüşmeyi kabul ettirmişti. Eğer Sümer tanrıların yardımıyla bu savaştan ezilmeden çıkabilirse, babam sanırım savaşta onura, gurura yer olmadığını, savaşın hile, sahtekarlık, düzenbazlıkla yürüdüğünü anlayacaktı. Buraya geldiğimizin ikinci günü Aratta beyinin hileye başvuracağını anlamalı, dönüp topraklarımıza çekilmeliydik. Ya da kartalların bile zor ulaştığı Aratta Kentine saldırıp, şansımızı denemeliydik. Bunca gün beklemekle yiyeceğimizi tüketmiş, askerlerimizin sinirlerini germiştik. Çok şey kaybetmiştik; oysa Aratta beyinin ummadığı bir zamanda gelmiştik, kenti ele geçirmemiz şu andaki durumumuzla kıyaslandığında olanaksız değil, her ne kadar zor da olsa başarı ihtimali çok büyüktü. Bu andan sonra kente bir saldırı Sümer'in sonu olur, yüzlerce Karabaşlımın cesedini akbabalara bırakırdık. Hiç olmazsa şimdi Şulgi yenilirse, bu dev karşısında elbet yenilirdi, sadece babamın iktidarı biter, her zaman dediği gibi, "bir Sümerlinin ölümü" onun da "ölümü olurdu," ama Sümer yaşardı. Biz Sümer'i birleştirmek, birliği barış içinde sağlamak için buradaydık. Ah! Nasıl inanmıştık; her şeyin barış içinde yürüyeceğine, Sümer toprakları içinde, nerede bir Sümerli varsa zenginlik, refah içinde yaşayacağına.

Ah!.. Barışın diğer anlamının savaş olduğunu, tanrılarımızın, insanları yarattığı günden beri barış diye diye bizleri kandırarak, kanlarımızı içerek savaşa sürüklediğini anlamak için geç kalmıştım.

Şulgi şaşkındı, elinden mızrağı gitmiş, atının dizginlerini çekmiş, dev adama bakıyordu. Atak sırası şimdi dev adamdaydı, ama o hiç oralı değilmiş gibi silahları ile oynuyor, gürzünü top gibi havaya döndürerek fırlatıp yeniden sapından tutuyor ya da iki mızrağını iki eline alıp onları

birbirine çaptırmadan havada daireler çiziyor, uzun kamçısını şaklatıp, fırtına vınlamasını andıran sesler çıkartarak yılan gibi kıvrım kıvrım kıvırıyordu. Her gösterisinde halktan alkışlar alıyordu. O da atını hafifçe şaha kaldırarak alkışlayanları selâmlıyordu. Dövüşe değil, gösteriye çıkmış gibiydi. Bir süre sonra gösteri bitmiş olmalı ki dev atını yavaş yavaş Şulgi'nin çevresinde dolaştırmaya başladı. O dolaştıkça, Şulgi de atının yönünü değiştiriyordu. Birden tüm korkularım geçti, Şulgi'nin devi yeneceğine inanmaya başladım. Adamın atı sanki bana zor adım atıyormuş gibi geldi; zavallının üzerinde devin ağırlığından başka o kadar çok ağırlık vardı ki, gürzler, mızraklar, çift kılıç, belinde sokulu hançerler, oklar, yay, Şulgi'ninkinin üç kat büyüklüğünde boyunca demir bir kalkan; ne denli güçlü olursa olsun çevikçe hareket edemezdi, ama dev kara yılan gibi kıvraktı. Tam ben bunları düşünürken, dev adam atını mahmuzladı, at düşündüklerimin tersine hızla Şulgi'ye doğru atıldı. Yanılmıştım. Dev iki elinde iki mızrak, uzun bacakları atın beline dolanmış atmaca gibi uçuyordu şimdi. Şulgi hiç kıpırdamadı ya da kıpırdayamıyor gibi geldi bana. Sonra adam tam mızraklarını "saplıyor," diye düşündüğümde Şulgi'nin kendini atın altına bırakıverdiğini, atının da ileriye doğru fırladığını gördüm. Ciğerlerimde farkına varmadan tuttuğum tüm hava "oh," diye boşalıverdi. Devin mızrak atağı boşa çıkmıştı; dev, atının boynuna doğru hızını alamayıp düşerken, Şulgi fırsatı kaçırmadı, gürzünü sallayıp adama savurdu. Dev, kalkanını tam zamanında kullanarak, darbeden kurtuldu. Şulgi bu atağı yapmıştı ama aynı atağı bir kez daha denerse tehlikeli olabileceğini anlamış olmalı ki, eline kılıcını alıp deve doğru atını hızla sürüyor, tam yanına yaklaşırken birden dönüyordu. Dev de mızrağını ya da kılıcını indirmeye çalışıyor, Şulgi kaçınca hızla peşinden gitmeye uğraşıyor, Şulgi'nin hızlı atını yakalayamayınca da "kaçma gel, kaçma korkak, kaçma erkek donunda kadın," diye bağırıp duruyordu. Dev sinirlenmeye başlamıştı, şimdi Şulgi meydanın dört

köşesinde hızla dolaşıyor, arada bir atak yapacak gibi davranıp, yeniden dönüyordu. Devin atının yorulduğu görülüyordu. Arattalılar da Şulgi'yi yuhalıyorlardı, onlar da "kaçma, kaçma," diye bağırıyorlardı. Dev ataklarını, Şulgi'ye değil, atına yöneltmişti, atı mızraklamaya, öldürmeye çalışıyordu. O zaman dövüş yerde devam edecek, dev o koca vücudu ile üstünlük sağlayacaktı. Şulgi de devin niyetini anlamış, ustalıkla atını devin mızraklarından uzak tutmaya uğraşıyordu.

Dev birden atından atladı, "hadi gel, yere in karı kılıklı," diye bağırmaya başladı. Devin atından inmesi, Arattalıları derin bir sessizliğe boğmuştu. Dev, at üstünde Şulgi'yi alt edemeyeceğini anlamıştı. Şulgi, devin oyununa düşer, atından inmeye kalkarsa sonu olurdu, ama inmek zorundaydı, bu bir dövüş kuralıydı. Eğer Şulgi onu atından düşürmüş olsaydı, inmeyebilirdi. Karşı savaşçının isteğini kabul etmek yiğitliğin şanındandı.

Hiçbir yerden ses çıkmıyordu, herkes heyecan içindeydi. Şulgi ya öneriyi kabul edecek ya da reddedip yenilmiş sayılacaktı. Yenilmiş sayılması, Kiş'in, Ur'un, Nippur'un Arattalıların egemenliğine geçmesi demekti. Eğer kabul ederse devle baş etmesi olanaksızdı, ölecekti. Sonuç değişmeyecekti, büyük Sümer hayallerimiz her iki yolda da yok olacaktı. Babama baktım, düşünceliydi, onun da umutsuz olduğu anlaşılıyordu. Şulgi yaşamalı, diyordum, ama yaşaması ne Sümer'i kurtaracaktı ne bizi ne de kendini. Atından inmeyip, yaşamayı seçerse, ömür boyu, eğer Arattalılar sağ bırakırlarsa onursuz yaşayacaktı. Bizim başımıza gelecekler belliydi, babam, annem, kardeşlerim, ben ölüler diyarına gönderilecektik. Sümerli onursuz yaşayamazdı, Şulgi atından eline kılıcını alıp atladı.

"Kılıçla dövüşeceğiz," diye bağırdı. "Kalkansız!"

Dev bir elinde mızrak, bir elinde gürz o korkunç gözlerini Şulgi'ye dikmiş, sanki ne dediğini anlamak istiyordu. Şulgi'nin önerisini kabul etmek zorundaydı, eğer Şulgi bu öneride bulunmasaydı, her silahı kullanabilirlerdi. Anlaşı-

lan dev böyle bir öneriyi beklemediğinden bir süre kıpırdamadan Şulgi'ye baktı durdu. İçimde yine bir umut belirmişti, dev Şulgi kadar kıvrak olamazdı, kılıçla dövüş kıvraklık isterdi. Biraz önce yanılmıştım, gözlerimin önüne Şulgi'nin ilk atağı geldi, dev kara yılan gibi kayıp kurtulu-vermişti. Devin, at üzerinde başarılı olamaması, atının o denli ağırlık altında yeterlice kıvrak olamayışından kaynaklanıyordu.

Dev, gürzünü, yayını, hançerlerini, mızraklarını attı, Şulgi'nin iki katı uzunluğundaki kılıcını çekti, arkasını döner gibi yapıp, kulaklarımı tırmalayan bir haykırışla koca bir akbaba gibi Şulgi'ye saldırdı. Şulgi zamanında yana sıçrayarak atağı atlattı, ama dev hızla yeniden kılıcını salladı; kılıç Şulgi'nin sol omzunu yalayıp geçti, belki daha ilk atakta yaralanmıştı. Dev o koca bedeninden umulmayacak kadar çevikti, hopluyor, zıplıyor saldırıyordu, Şulgi o uzun kılıç yüzünden olsa gerek, kendini savunmaktan başka bir şey yapamıyordu. Aratta halkı isteriye kapılmış gibi kendisinden geçmiş, devi alkışlıyor, bağırıyor, yüreklendiriyordu.

Utu dağların ardından gölgesini göndermeye başlamıştı, biraz sonra çekilecek yerini Nanna'ya bırakacaktı. Ayın ilk günü, yeniayın göründüğü gün Sümer'in dinlenme, eğlence, Nanna'ya yakarış günüydü. Biz savaşıyorduk, gökyüzünden Nanna bizi görüyordu, İnanna bizi görüyordu, onlara karşı mı geliyorduk? "Babamla, benimle olduğunu söyleyen İnanna, tanrıçam, cesur yürekli kadınım, cennetin ve dünyanın tanrıçası, gör ve bak, ve bizi lütfen anla. Senin için buradayız İnanna."

Şulgi ilk atağını devin boşa giden bir saldırısından sonra tökezleyince yapabildi, atmaca gibi atılıp kılıcını devin tam başına indiriyordu ki dev yine kara yılan gibi kaçmış fakat kılıcın sırtına yandan inmesine engel olamamıştı. Dağın eteklerinden ses çıkmamıştı bu kez. Dev adam, Şulgi'nin atağından kurtulur kurtulmaz, bir an şaşkın şaşkın durmuş, sonra korkunç bir nara atarak Şulgi'ye saldırmış-

tı. Şimdi dev daha kıvrak, daha atak, daha saldırgandı, yaralı bir kaplan gibi Şulgi'nin üzerine atak üzerine atak tazeliyordu. Şulgi, takla atıyor, yerlerde yuvarlanıyor, sağa sola sıçrıyor, ataklardan kendini kurtarmaya çalışıyordu. Arattalılar savaşçılarını destekleyen haykırışları tanrıların göklerden inen kahreden korkunç yıldırımları gibi üzerimize yağıyordu. Şulgi yenilmekten kurtulamayacaktı, ne kadar kaçabilecekti. İnana bizi terk etmişti; tanrılar bizi terk etmişti. Bir şeyler yapmak istiyor; içimden, elimden bir şey gelmiyordu. Çocukluğumda beni bahçemizde uçuran İnanna neredeydi? Nippur'daki tapınağın inmesi olanaksız o kulesinden Nindana ile beni alıp kuşlar gibi babamın gemisine uçuran İnanna neredeydi? Üzerime saldıran kaplanı kedi yavrusu gibi uysallaştıran İnanna neredeydi? Babamı Gutilere karşı bir ordu yapan İnanna neredeydi? Yoksa bütün bunlar hiç olmamış, rüya mı görmüştüm? İnanna, o güzel kadın koruyucu elini bizden çekmişti. Birden aklıma elmas kolyem geldi, boynumdan çıkarıp, göğüslüğümün içine koydum. "Şulgi yensin, Şulgi yensin," diye tekrarlayıp durdum, ama gördüklerim sihirli elmasımın da bu savaşta bir yarar sağlamayacağıydı. İnanna beni terk mi etmişti?

Şulgi artık dövüşmeyi bırakmış, kaçıyor, devin kılıçlarından kurtulmaya çalışıyordu. Dev Şulgi'yi biraz kovalıyor, atak yapacakmış gibi yapıp yapmıyor, Şulgi'nin kendini yerlere atmasına kahkahalarla gülüyor, Şulgi ile kedinin fare ile oynaması gibi oynuyordu.

Artık dövüşenlere bakamıyordum; ayakta duracak gücüm kalmamıştı, bacaklarım titriyordu. Utu göklerden dağın arkasına iyice çekildiğini, Nanna'nın aya gönderdiği parlaklığın arttığının bile farkında değildim. Akşam, ölümün sessiz, kimsesiz acı karanlığına bürünüyordu. Tanrılar bizi yalnız bırakmıştı.

Birden, kulaklarıma, "dövüşenler durun!" diye bir bağırma doldu. Karşıdan elinde beyaz bayraklı atlı bir adam meydana doğru yürümüş, "durun," diye bağırıyordu.

Elinde beyaz bir bayrakla gelen Arattalı asker, krallarının, havanın kararmasından, dövüşün yarın sabaha ertelenmesini istediğini bildiriyordu. İki dövüşçü bekliyorlardı. Karar babamındı: O "Hayır," diyordu. Ah babacığım! Neden bir gecelik daha yaşama hakkı vermiyordu Şulgi'ye?

Babam hemen yağ kandillerini yaktırdı, dövüş alanının dört bir yanına yüzlercesini koydurttu.

Dövüş yeniden başlamıştı: Aratta kralı devinin yorulduğunu belki de yaralandığını düşünüyordu. Şulgi de şimdi kaçmıyor, çevik hareketlerle devi yormaya çalışıyordu; ama dev de hiç yorgunluk belirtisi görünmüyor; yine hoplayıp zıplıyor, düşmanına saldırıyordu. Şulgi bir kaç ataktan sonra yeniden meydanın dört köşesinde kaçmaya başladı. Şulgi yorulmaya başladı gibi geliyordu; hareketlerinde önceki çeviklik, tavşan gibi kaçışlar kalmamıştı. Dev saldırılarını gittikçe artırıyordu, Şulgi bu saldırılar karşısında kendini korumakta zorlanıyordu, arada bir o da saldırmayı deniyor ama her atağı etkisiz kalıyordu.

Hava iyice kararmış, kandillerin kirli sarı ışığı meydanı aydınlatıyordu. Dev yine saldırıyor, fakat bu kez saldırıları rasgele olmaya başlamıştı; Şulgi bu saldırılardan kolayca kurtuluyor, hatta karşı atağa geçme olanağı bile buluyordu. Dev yorulmamıştı; bu belliydi, ama atakları yerini bulmuyor, kılıcını hedef gözetmeden sallaması sanki sadece kendini savunmaya başladı izlenimi yaratıyordu. Belki de bir savaş oyunuydu, Şulgi'yi kandırmaya, aldatmaya yönelik bir savaş oyunu. Şulgi de devin hedefsiz kılıç sallamasının ardında ne yattığını sezinleyememenin tedirginliği görülüyordu. Devin üzerine gitmiyor, çevresinde dolaşıyor, karşısında dört yana hızla sallanan kılıcın ördüğü duvarda bir gedik arıyor gibiydi. Adam kandillerin ışığında bir yanıp sönen, havada daireler çizen kılıcının ardına, ortasına gizlenmiş gibiydi.

Bir ara Şulgi bir şeyler sezinlemiş gibi kedi ayaklarıyla yavaşça dev adamdan oldukça uzağa çekildi, yere çömeldi. Ortalıkta adamın dört yana savurduğu kılıcın sesinden

başka bir ses duyulmuyordu. Birden o ses de kesildi, adam "kaçma korkak," diye haykırdı. Şulgi, "kaçmıyorum, buradayım," diye bağırıp, çömeldiği yerden yine kedi adımlarıyla hızlı hızlı kılıcını sallayarak üzerine gelen adamın yolundan çekildi, arkasına geçti, tam saldıracakken dev döndü, yine Şulgi'nin üzerine geldi, Şulgi hafifçe yana çekildi, adam ileriye doğru gidip kılıcını boşluğa sallayıp durdu... Şulgi bağırdı: "Dur, beni dinle: seni her an öldürebilirim, ama öldürmek istemiyorum. Bu bizim kişisel savaşımız değil. Pes et!" Dev sese doğru atıldı, kılıcını bir salladı, sonra durdu. Şulgi, yeniden konuşmaya başladı, sesi, yumuşacık çıkıyordu. "Sen benden her zaman güçlüsün. Ama şimdi değil. Kralımız buraya savaş için gelmedi. İki halkı, iki Sümer halkını birleştirmek için geldi. Pes et. Bu bizim ikimizin kişisel savaşı değil. Seni öldürmek istemiyorum."

Dev kılıcını elinden attı. Yere oturdu, boynunu uzattı. "Hayır, gel! Beni öldür." diye ağlamaklı bağırdı.

"Sen bir kahramansın. Ölmemelisin. Sümer'in senin gibi kahramanlara ihtiyacı var."

Çıt çıkmıyordu, binlerce insan donup kalmış, meydanda konuşulanları anlamadan dinliyordu.

Adam doğruldu: "Sargon'a teslim oluyorum," diye bağırdı. "Eğer kör bir savaşçıyı isterse."

Korkunç bir gürültü koptu, herkes bağırmaya başladı, kimin ne dediği anlaşılmıyordu. Dağın eteklerine dizilmiş halk, Aratta askerleri, bizim askerlerimiz meydanda sarılıp öpüşüyorlar, arada bir "yaşasın Sargon!" diye bağırıyorlardı. Şulgi, dev savaşçının koluna girmiş, babama doğru geliyordu. Geldiler, babam önce Şulgi'yi alnından öptü, sonra dev adama döndü. "Sen büyük bir kahramansın," dedi. "Ordularımıza seni dokuzbaşı yaptım." Adam, yere çömeldi, babamın elini tutmaya çalıştı. Hekim başı koştu geldi, izin isteyip devin gözlerine bir kandilin ışığında baktı. "Tavuk karası var, geceleri göremez," dedi. İki savaşçıyı hemşire kızlar aldılar, geriye götürdüler, küçük yaraları

vardı. Kızlar yaralarını şifalı ot merhemleriyle ovmak için Şulgi'yi götürürlerken, "sen Sümersin Şulgi," dedim, elini tutup dudaklarıma götürdüm.

Meydanda düğün vardı, nerden çıktığı belli olmayan sazlar ezgiler çalmaya başlamıştı, kadınlar, çocuklar dans ediyorlardı. Babam Aratta beyinin otağına doğru yürüdü, arkasından biz de gittik. Bey otağında yoktu, kaçmıştı. Oysaki babam, Aratta beyini yine orada bırakmayı düşünüyordu.

Babam sabahı beklemedi, yanına yüz kişi alarak Aratta'nın yolunu tuttu. Benim kendisiyle gitmemi istemedi, belki Aratta beyi kale içinde bir tuzak hazırlamış olabilirdi.

Babam hiçbir zorlukla karşılaşmadan Aratta'ya girmiş, beyi, eşi, çocuğu, iki askerle hazineyi develere yüklerken yakalamış. "Öldürtebilirdim, ama yapmadım," diyordu. Kendisine yarım deve yükü gümüş vermiş, kişisel eşyalarını, giysilerini üç deveye yükletmiş, eşi, iki çocuğu içinde iki deve vererek, doğuya on günlük yola gitmesini buyurmuş. Bey, babamın ayaklarına sarılmış, onu yüce kalplilikle övmüş, halkımın yüzüne bakamazdım, o nedenle kaçmıştım," demiş.

Güneş doğarken, insanlar toprağa uzanmış uyuyorlardı, kimisi de Aratta'nın, evlerinin yolunu tutmuştu.

Babam Aratta'ya tahıl getirmeleri için Ur'a haber gönderdi. Biz orada on gün daha kaldık, Aratta'ya çıkan yol, askerler, halkın işbirliği ile taştan, sağlamca yapıldı. Artık Aratta'ya tırmanmak güç değildi.

Şulgi Aratta'nın beyi oldu; babamın ona armağanıydı.

Dönüş yolculuğumuzda yüzüm gülmüyordu. Hayalimiz Agade için altınımız, gümüşümüz, lapisimiz, akiğimiz develerle yola çıkmıştı. Nindana'dan, Ninti'den başka içine dönmüş yüzümün acısının kimse farkında değildi.

Şulgi ile vedalaşmaya bile fırsat bulamamıştım. Yeşil gözlerini gözlerime doldurup zafer şenliği içinde yürüyen kervanın arasında bir tek ben kaybedişin hüznünü yaşıyor-

dum. Sümer kazanmıştı, ama kaybeden bendim. Ve zavallı ben... Kapımı tıklayıp hemen sonra kaçıp giden aşkın peşinde dalından düşmüş güz yaprağı gibi her gün biraz daha solarak, çöl rüzgârının önünde sürüklenip duracaktım. Tanrıların bana yükledikleri kader buydu; zavallı küçük gönülteknem, yalnızlığın ırmağında bir iskeleye uğrayamadan, bir ılık koyda demir atamadan, denizine ulaşamadan dalgalarla, çağlayanlarla bir o yana, bir bu yana savrularak ömür boyu akıp gidecekti.

Ve benim zavallı küçük kalbim, umutsuz, tesellisiz, aşkın insanlara bir kez geldiğini, insanın yaşamında bir kez derinden sevebileceğini öğrenecekti. Benim gideceğim, benim bundan sonra yaşayacağım yer, dört duvarın arası, tanrıların evinden, manastırdan başka bir yer olamazdı; ne prenseslik ne kız vezirlik ne iki örgüt başı olmak, ne saray umurumda değildi; babamdan dileyecektim.

Birinci kitabın sonu

MANASTIRA KAPANMALIYDIM.

Kervandaki arabamızda Ur'a doğru yol alırken bir manastırın loş, nemli, sessiz hücresinin ruhuma iyi geleceğini, aşkımla tanrılarıma daha kolay ulaşacağıma iyice inanmıştım. Tanrılara karşı gelmiştim, İnanna'ya karşı gelmiştim. Bana İnanna'nın verdiği güce karşı gelmiş, onun yeryüzündeki gölgesi olduğumdan kuşkulanmıştım. Şulgi savaşırken aşkıma yenik düşmemeli, İnanna'ya güvenmeli, sabırlı olmalıydım. O güzeller güzeli kadın beni sınamıştı; devin gece körlüğü olduğunu elbet biliyordu. İnanna'nın sevgisini, aşkını, yardımını yeniden kazanmanın yolu ona ömür boyu yalvarmaktan başka ne olabilirdi? İnanna, "ben sensin," demişti, Nindana beni tanrıça gibi görüyordu. Ah, bana verilenlerin değerini anlayamamış, ölümlülerin benliğine yenilmiştim.

On yedi yaşımda manastıra kapanacak, ruhumu, bedenimi tanrılarıma, aşkıma adayacaktım. Benim için başka çıkış yolu yoktu. Babamın da beni anlayacağını umut ediyordum. Kiş'e varmadan babamla konuşmalı, saraya bile uğramadan doğruca Kiş'in manastırına kapanmalıydım. Kararım buydu, bu kararı verecek yaştaydım.

Arabayı durdurup indim, bir at istedim, kervanımızın önünde askerlerinin başında yürüyen babamın yanına gittim. Gözlerinin ışığı neşe doluydu; yüzünde görmeye alıştığım o her zamanki düşünceli, insana durmadan düşünen adam hissini uyandıran çizgiler gevşemiş, dudak uçları sevincin incecik parmakları ile yukarıya doğru çekilmişti. Beni görünce yüzündeki sevinç aydınlığı bir kat daha arttı. "Senin Agade kentin üç yıl içinde tamam artık," diye konuştu. "Sümer'in başkenti yapacağım orayı, sarayı ora-

ya taşıyacağım, sen de Agade'nin daha gelişmesinden sorumlu olacaksın. Agade'yi sen yöneteceksin. Senden başkasına Agade'yi emanet edemem."

Babam konuşurken öyle heyecanlıydı ki düşüncelerini hiç duraksamaksızın bir ilahi okur gibi sıralıyordu. "Senin Agade kentin," diyordu. "Senden başkasına Agade'yi emanet edemem," diyordu. Bana, güveni için teşekkür etmekten başka bir şey kalmıyordu. Manastıra kapanmak istediğimi artık söylememe de olanak yoktu. Babam da olsa, kralımızdı. Güveni için teşekkür ederken yine de belki fikrini değiştirebilirim umuduyla, bir kenti yönetecek, özellikle Sümer'in en büyük, en görkemli kentini yönetecek kadar bilgi birikimimin, yeteneğimin olmadığını söyledim. "Daha on yedi yaşındayım."

Babam atının dizginlerini çekti, eğildi, saçlarımı okşadı. Babam saçlarımı okşayınca kendimi öyle mutlu hissederdim ki, yine içime bir sevinç geldi kondu.

"Bilgi birikimini yeteneğini bilmesem önerir miyim? Ben Sümer'in kralıyım, kızımı değil, Sümer'i korurum. Bunu benim sevgili kızım da çok iyi bilir. Üstelik Agade'nin yapımı bittiğinde yirmi hatta yirmi bir yaşında kocaman bir kız olacaksın. Şurada on yedini doldurmana ne kaldı ki. Ben saraya girdiğimde, hesap işleri, içkici başılık bana verildiğinde on sekiz yaşındaydım." Güldü, "bak benden iki yaş daha büyük olacaksın Agade bittiğinde. İnanna seninle olacaktır, her zamanki gibi."

Hiçbir yanıt veremedim. Babamın bilmediği İnanna'nın beni terk ettiğiydi. Konu kapanmıştı, kral buyuruyordu. Babam, Aratta'yı anlatmaya başlamıştı. Yüzlerce değerli taş işleyen işyeri varmış, ama zanaatkârlardan dinlediğine göre, işledikleri taşları satacak pazar bulamıyorlarmış, nedeni de yolların bozukluğu ve dağlardan geçen yollardaki haydutlarmış. Hemen yolların onarılmasını, dağlara devriyeler çıkarılmasını buyurmuş. Bizimle birlikte gelen Arattalıların tehlikeli yerler olduğunu söyledikleri geçitlerde nokta güvenlik evleri yaptıracakmış.

Yüzlerce Arattalı da bizimle birlikte geliyordu, Agade'nin yapımında çalışacaklardı. Değerli taş işleyiciliğinden, hayvancılıktan başka iş alanı yoktu Aratta'da. Yollar onarıldıktan sonra Aratta'nın da ticareti artacaktı. Şulgi oradaydı.

Üç yıl sonraki görevim belirlenmişti. Babamdan izin istedim ama arabaya dönmedim, gönlüm kendinle buluşmak, kendini dinleyecek bir yer arıyordu. Gözüm, güneşin kavurduğu dağların doruklarında dolaşıyor, o yücelikler yeryüzünde bana kuytu bir mekân gibi görünüyordu. Bu dağlarda yanar, bu dağlarda kavrulur, olgunlaşmamış inancımı bu dağların doruklarında kazanabilirdim.

Yeşile hasret, biteksiz yüksek dağların arasından geçiyorduk. Toprak yoldan ayrıldım, kervanın dışına, dağın zirvesine doğru atımı sürdüm, tırmanmaya başladık. Arada küçük düzlüklere ulaşıyorduk, ama her taraf irili, ufaklı taşlıktı; bir taş çölünde ilerliyorduk. Taşlar, atımı zorluyor, zaman zaman tökezletiyordu. Gökten düşen ateş yağmuru taşları renksiz kor haline getirmiş, yerden bacaklarıma doğru yakıcı bir sıcaklık yükseliyordu. İki ateş arasında yanıyordu hava. Atım, ateşleşmiş taşlardan sık sık bastığı yeri değiştiriyor, üzerine bastığı her taş parçalanıyordu. Kiş Tapmağını onarırken büyük kayaları daha kolay kırmak için, ustalar kayaların üzerinde odunlar yakarlar, sonra bir kova su dökünce üzerlerine, o koca kayalar bir balyoz darbesi bile gerektirmeden patlayıp, parçalanırdı.

Zirveye yaklaşınca taşlar yerini katı bir toprağa bıraktı, attan indim, doruğun ucuna yürüdüm. Dipsiz bir uçurumun kenarındaydım; üç dağın doruğu nerdeyse birleşmiş, aralarında külah gibi bir uçurum oluşturmuşlardı. Eğilip derinliklere bakarken, aşağıdan bir kartal gurklayarak, kanatlarını hızla çırparak uçtu, havada birkaç kez dolandıktan sonra uçurumun sivri kayalarına doğru daldı, ağzında bir yılanla döndü, ilk uçtuğu yere doğru gitti, gözden kayboldu. Yavrularına yiyecek götürüyor olmalıydı. Kartal yavrularını düşünüyordu; babam beni değil, Sü-

mer'i düşünüyordu. Bana sormamıştı bile, sadece buyruğunu iletmişti. Yavrular da yarın büyüyecek, kendi yavruları olacak, uçurumun özgürlüğünde yaşayacaklardı.

Uçurum özgürlüktü, üç yanı dağlarla çevrilse de özgürlüktü. Uçuruma doğru kendini bırakmak özgürlükte, sonsuzlukta uçmaktı. Ölüm müydü tanrıların insanlara verdiği tek özgürlük? Yaşamak tanrıların gazabı gibiydi, senin arzun, isteğin yoktu, olamazdı, kabul etmiyorlardı; seni, dört yanını aşılmaz duvarlarla ördükleri bir alana atıyorlar, burada kalacaksın, ölene kadar burada yaşayacaksın, diye buyuruyorlardı. Buyurmalarına bile gerek yoktu, bu alanda, bir küçük adımını bile sana verdikleri yüreğin, sana verdikleri aklın doğrultusunda atmana izin vermiyorlardı. O dar alanda bile özgür değildin, Tanrılar alay ediyorlardı, gülüyorlardı sana, onların çizdiği çerçevenin dışına aklınla, yüreğinle çıkmak istediğinde. "Ey tanrılar, verdiğiniz işe yaramaz bu aklı, bu gönlü alın o zaman; alın ki özgürlüğümüzü, insanlığımızı tadalım. Evet, şimdi de biliyorum ki düşündüğümüze gülüyorsunuzdur." Onların eğlencesi, oyuncağıydık.

Hâlâ yadsıma içindeydim, benim ruhum kirlenmiş, pis mırıklara bulanmıştı. Bu ruhu manastır kabul etmez, manastırın loş, nemli sükûnet dolu hücreleri bile temizleyemezdi. Önümdeki dipsiz uçurum temizlikti.

Bir adım atmak, bir adım ileriye atmak özlediğim özgürlüğü, temizliği, bana geri verirdi. Uçuruma gözlerimi dikmiş, o derin boşluğa zamanın varlığını unutmuş bakıyordum. Bir ara kartalı aradım, onun özgürlüğüne özlem duydum. Uçurumun dibinden gelen sessiz bir uğultu sanki bana "hadi gel, hadi gel, temizlen," diyordu. Atım arkamda kişniyordu.

Döndüm, atımın yularından tuttum, cansız, korlaşmış taş tarlalarına yeniden girdim. Sandaletlerim ateş üzerindeki saç gibi ayaklarımı yakıyordu. Birkaç adım attım, birden durdum; olamazdı, olamazdı; o ateş taşların arasından yeşil bir ot başını çıkartmış bana gülümsüyordu. Çevreme

dikkatlice bakındım, başka yeşil ot, kurumuş bile olsa başka ot yoktu. Ateş taşların arasında kavuran sıcağın yarattığı hava dalgasıyla hafif hafif sallanıyordu. Eğildim iyice: daha yakından görmek için çömeldim, incecik dalının üzerinde kelebek kanatları gibi narin yaprakları vardı. Otun çevresindeki taşları temizlemek istedim, elimi taşlara doğru uzattım, birini parmaklarımın ucuyla kenara çekmek istedim, parmaklarım kızgın demire değmiş gibi yandı, bırakmak zorunda kaldım. Ayağa kalktım, başımı göğe çevirdim; tanrıları aradım.

(Tablet)

AY TANRISI NANNA'NIN BAŞRAHİBESİ OLMAYI HAYAL BİLE EDEMEZDİM

Arabaya geri döndüğümde Ninti ile Nindana uyuyorlardı; yavaşça yanlarına uzandım. Kızgın taşların arasında yanmadan, kavrulmadan çıkan, belki de büyüyecek incecik dalının üzerindeki kelebek yapraklı ot aklımdan çıkmıyor; gözümün önünde hâlâ narin narin sallanıyordu. Tüm o ateş taşlar, yüreğime dolmuş içimi yakıyordu. "Ah tanrılarım," diyecektim, diyemiyordum; birilerine yakararak, birilerine boşalarak; birilerinden, bir şeylerden, gökten, yerden, ağaçlardan, uçurumdaki kartaldan, ırmakların sularından yardım bekliyor, yanan içimi soğutmak istiyor-

dum. Aslında içimi yakanın taşlar değil, o ateş taşların arasında yeşeren küçük ot olduğunu biliyordum. O otun gücüne, o otun kelebek kanatlarının direncine, o otun yanmazlığına, o otun evreni kapsayan yalnızlığına, evet, evet, o otun yüceliğine, kutsallığına erişmek istiyordum. O otun yüceliğine erişebilsem, ne tanrılara ne babama ne Agade valiliğine ne Sümer'e ve ne de Şulgi'ye ihtiyacım kalır mıydı hiç? Ah Şulgi, sensiz kurumuş bir otum ben şimdi. Yoruldum Şulgi, bedenim, ruhum çok yorgun.

Uyumuşum Nindana'ın, Ninti'nin yanında. Gözlerimi açtığımda arabamız daha az sarsılıyordu; düzgün yollara gelmiş olmalıydık, hava da o deli sıcaklığını oldukça yitirmişti. Arabanın perdesini araladım, hurma ağaçlarının arasından, gölgelik bir yoldan gidiyorduk. Atların, askerlerin, yayaların ayaklarının, öküz arabaların tekerleklerinin yorgun sesleri, yorgun ruhumun inlemelerine karışıyordu. Hurma ağaçları bitip, açıklığa çıkınca, çılgın bir kalabalığın içine girdik. Nindana ile Ninti sıçrayarak uyandılar. Davullar çalınıyor, flütler ötüyor, "yaşasın Sargon! yaşasın kahramanlarımız!" bağırmaları birbirinin içine giriyordu, ama Şulgi'nin adı yoktu

Arabanın yanında, yedeğinde bir atla bir subay belirdi, kralımızın beni istediğini söyledi. Arabadan çıktım, renkli örgülü bezlerle süslenmiş ata bindim, babamın yanına geldim. Binlerce kişi krallarını, zaferle dönen krallarını karşılamaya gelmişti. İki deve tanrılara kurban edilirken başımı çevirdim, tanrılar bizden sadece kendilerinin varlığına inanmamızı istiyorlardı, deve kanı değil. Onlar, çıkardıkları savaşlarla bol bol kan içiyorlardı zaten.

Ur'a gelmiştik.

Halk güvenlik güçlerince ırmağın kenarında durdurulmuştu, kentin ileri gelenlerinden bir heyet krallarına şükranlarını sunuyordu. Ur güvenlik güçlerinin başı elindeki altın bir anahtarı babama uzatıyor, hazineci, vergici başı, diğerleri onun arkasında kolları göğüslerinde kralı selâmlıyor, rahip, rahibeler ilahiler okuyorlardı. Yaşlı vali gö-

rünmüyordu. Babam valiyi sordu. Bir hafta önce ölmüş, Kur'a yolcu edilmişti. Gölgesi kıvansın.

Halkın gösterisi arasında valinin sarayına gittik. O gece orada dinlenecektik. Babam büyük bir eğlence düzenlenmesini, on yedi yaşından büyük kadınlara erkeklere bira, şarap, çocuklara şerbetler ikram edilmesini emretti. Ay yükselirken kısa bir süre eğlencelere katıldık; sonra kızları yanıma aldım, valinin sarayında üçümüz bir odada uyuduk. Belki onlar uyudular, ama ben şimdiden, daha Kiş'e gitmeden sarayda başlayacağım görevlerimin altında ezilmeye başlamıştım. Hemen hemen sabaha kadar gözlerimi yummadım. İtiraf etmekten çekinmiyorum, babamın bana yükledikleri, aslında gönüllü olarak onlara talip olduğum, şimdi yükledikleri, dediğim görevler, omuzlarımın taşıyamayacağı kadar ağır gelmeye başlamıştı, Aratta serüveninden sonra. Aratta'yı babamın aklına ben sokmuştum, Agade için, Sümer için paraya ihtiyacımız vardı. Sonuç neydi? Agade kurtulmuş ama yitiren ben olmuştum. Şulgi'yi kaybetmiştim, sevgimi, aşkımı kendi ellerimle dağların doruklarında bırakmıştım.

Nasıl bilebilirdim, kralımızın, babamın böyle bir karar vereceğini. Şulgi'siz bu zayıf omuzlarım o denli yükü nasıl kaldırırdı? Şulgi'yi içimde yaşatmak bundan böyle tek gücüm, tek dayanağım olacaktı, ne kadar dayanabilirsem. Düşündüklerim birbirini izlemiyordu, bir yerde kopuyor, beni yeni serüvenlerin eşiğine getiriyordu. Hayatım boyunca yarın için düşündüklerimde hep düşünmediğim şeylerle mi karşılaşacaktım? Her yeni doğan gün, bana yeni serüvenler hazırlıyordu. Tanrılar, kullarının hamurunu hazırlamadan önce kaderlerini belirleyip kızgın kazana koyuyor, sonra hamuru hazırlayıp içine atıyor, birlikte yoğuruyorlardı. Onların eğlencesiydik, kaderimizi göremediğimize bakıp neşeleniyor olmalılardı. Yarın sabah saraya vardığımızda beni nelerin beklediğini nasıl bilebilecektim tanrıların elinde her zaman ipleri istenilen yere çekilen küçücük bir bez bebek olunca.

O gece, uykusuz geçen o gece tek bir kazancım oldu, kendime yönelik yarın için artık hiçbir şey tasarlamayacaktım. Tanrıların ırmağında kuru bir yaprak olduğumu bilecek, kaderimin akıntısında hayat yolculuğunun sonuna dek parçalanmadan yüzmeye çalışacaktım.

Ninkilim'i Aratta'dan ayrıldığımızdan beri görmemiştim, eğlencede de karşılaşmamıştık. Sonradan öğrendim ki Ninkilim Aratta'da kalmış, Şulgi'nin çıkaracağı hazine listesini alıp, bir gün sonra gelecekmiş.

Sabahleyin Urluların hazırladığı büyük bir şölen bizleri bekliyordu; babam, biz, kahraman diye anılan subaylar, Ur'un ileri gelenleri, Nanna tapınağının ardından güneş insanlara yaşama sevincini sunarken vali sarayının bahçesinde hazırlanan kahvaltıda buluştuk. Gözlerim, tapınağın kulesinin en ucunda takılı kalmış, hazırlanan kahvaltının ne denli zengin olduğunu bile fark edememiştim. Saraydaki kahvaltılarımız bile bu denli çeşitli değildi; atalarımızın dediği gibi kuş sütü eksikti diyeceğim ama arı sütü bile vardı soframızda, ama benim gözlerim Sümer'in koruyucusu Yüce Nanna'nın tapınağının bana bulutlara erişmiş gibi gelen kulesinin en ucunda aşkını arıyordu; orada İnanna vardı, Şulgi vardı. Ömrün izin verirse onlara kavuşmaktan başka tanrılarımdan bir dileğim olmayacaktı. Sanırım benden başka herkesin yüzü, yüreği gülüyordu. Manastıra kapanmamı babam kabul etseydi, benim de yüzüm, tanrılarımla birlikte olacağımdan, İnanna'ya, ruhumda Şulgi'ye kavuşacağımdan gülecekti, ama kaderim, Sümer'in benden yeni görevler beklediği yolunda yazılmıştı.

Valinin sarayının önünde halk birikmiş babamı görmek istiyor, "Sargon, Sargon," diye bağırıyorlardı. Babamın sarayın balkonuna çıkıp Sümerlilerle konuşması, sorularını yanıtlaması gerekebilirdi, ama o hiç oralı görünmüyordu. Kahvaltının sonuna doğru, davullar gümbürdemeye, lirler çalınmaya, flütler üflenmeye başladı. Bu bir törenin başlayacağını gösteriyordu. Kızlar soru dolu gözleriyle bana bakıyorlardı; ne gibi bir törenin başlayacağını benim bildiğimi sanıyorlardı belki. Omuzlarımı kaldırıp, bir şey bilme-

diğimi anlatmak istedim. Bahçenin dışında "Sargon," bağırışları durmuş, müziğin eşliğinde kahramanlık şarkıları, tanrılarımızı öven ilahiler söyleniyordu.

Babam ayağa kalktı, elimden tuttu, "hadi halkımıza muştumuzu verelim," dedi; gözlerinin içi gülüyordu. Kızların bana baktığı gibi ben de babama baktım, o sadece tatlı tatlı gülümsüyordu. Agade'yi şimdiden muştulamak istiyordu anlaşılan, beni de yanma aldığına göre. Babam, o koca adam gülümsediği zaman, tanrılar kadar çekici, güzel oluyordu. Onun gülümsemesi içime huzur veriyordu. Ne muştusu olduğunu sormaktan vazgeçtim, ben de hafifçe gülümsedim. Sarayın kapısından girerken tuttuğu elimi çekip, başını bana çevirdi, biraz eğilerek o gülen gözlerini gözlerime dikti, sonra ağzını sağ kulağıma yaklaştırıp, "Enheduanna," dedi, "sen doğduğun zaman içime büyük bir sevinç düşmüştü. Tanrılarımın bana senin gibi bir kız çocuğu vermelerinden nedense büyük gurur duymuştum. Senin en büyük yerlere geleceğin, Sümer'i yöneteceğin gibi içimde büyük bir his vardı. Tanrılarıma şükürler olsun, beni mutlu ettin." Dudaklarımdan sadece, "size lâyık olmaya çalışıyorum," gibi kelimeler çıktı. O tuttuğu elimi hafifçe sıktı, merdivenlere doğru yürüdük. Sahanlıkta iki saray kadını bekliyordu, ellerinde gümüşle, lapisle işlenmiş, ipek bir şal vardı. Kadınlar önümüzde eğildiler, babam başıyla işaret edince, kadınlar şalı iki ucundan tutup, başımdan omuzlarıma sarkıttılar, göğsümün üzerinde incecik bir gümüş iğneyle tutturdular. Babamın armağanı olmalıydı, yavaşça teşekkür ettim. Arkamızdan Ur'un önde gelenleri yürüyordu, kızlar onların arkasında kalmıştı. İki katlı sarayın balkonuna çıktık. Babam halkın isteğini yerine getirmiş, onları selâmlamak, soruları varsa yanıtlamak için karşılarına gelmişti. Balkonda babam, ben, bir de valinin görevlerini de üstlenmiş olan güvenlik başı vardı. İlk kez bir balkondan halka bakıyordum, kralımız Urzababa öldürüldüğü zaman, Nindana, Ninkilim ile gerilerdeydik, sadece halkın bağırmalarını duyabiliyorduk.

Babam görünür görünmez, müzik durdu, halk çılgınca babamı bir yandan alkışlarken, bir yandan da, "büyük Sargon! Yaşasın Sargon," diye bağırmaya başladı. Babam elini kaldırıp, halkı susturdu. Meraklı, ama mutlu bir sessizlik sarmıştı havayı, hiç kimse yerinde bile kıpırdamıyor, esen mutluluğu solumak istiyordu sanki. Dışarıda toplananlardan iki, üç mızrak boyu yükseklikteydi balkon; insanların yüzlerindeki neşeyi, sevinci görebiliyordum. Ön sıraya güvenlik görevlileri dizilmiş, arkalarında bembeyaz elbiseleri ile başları tıraşlı rahipler, sıkma başlı rahibeler yer almıştı. Tüm gözler, ben dahil babama bakıyorduk.

"Yaklaşın Urlular," diye söze başladı babam, eliyle de güvenlik görevlilerinin ön sıradan çekilmelerini istedi. Bir koşuşturmadır, itiş kakışdır başladı, taa sarayın duvarına kadar geldiler. Rahipler, rahibeler yerlerinden kıpırdamamış, o itiş kakışa karışmamışlardı. "Nanna'nın kutsal rahiplerini, rahibelerine öne alın," diye buyurdu bu kez babam. Halk açıldı, onlar da düzgün bir sıra içinde yürüyerek, ön sıraya dizildiler.

"Büyük, yüce Urlular, tanrıların sevgilisi Urlular, size muştum var bugün," diye söze başladı babam, o yüzündeki gülüşlerin en güzeli ile. Sert sesi, kalın sesi gülüşünde erimiş; yumuşacık, çok uzak ülkelerden gelen kadife kumaşı gibi sıcacık çıkıyordu.

"Valimizin, başrahibimizin, rahibemizin gölgeleri kıvansın. Onlar size hizmet için vardılar, görevlerini bitirip, yeraltı tanrısının huzuruna kavuştular. Bir gün, yeraltı dünyasından çıkıp yine göklerden geri dönecekler, onlara kavuşacağız."

Babam başını öne eğip susunca, Nanna tapınağının kutsalları hafif hafif üflenen flütlerin eşliğinde bir ilahi okumaya başladılar. Fazla uzun sürmeyen ilahiyi, "gölgeleri kıvansın," diye bitirdiler. Halkta mırıldanır gibi "gölgeleri kıvansın," diye tekrarladı.

Babam, elimi tuttu, havaya kaldırdı. "Size yüce Nanna'nın kızı aşk, barış, savaş tanrıçamız İnanna'nın yeryü-

zündeki gölgesi Enheduanna'yı, kralınız Sargon'un biricik sevgili kızı Enheduanna'yı takdim ediyorum," diye konuşmaya başladı. Ne oluyordu? Neden kızını halka tanıştırıyordu? Herkes susmuştu; ben de halk gibi bu takdimin nedenini merak ediyordum, ancak benim de halkın da merakı uzun sürmeyecekti, babam açıklıyordu.

"Kralınız, ben Sargon, başı İnanna'nın tacı ile donanmış Enheduanna'yı, yüce Ay Tanrımız Nanna'nın tapınağına başrahibe atamıştır. Tüm güçler, tüm sorumluluklar onundur. Kutsal görevine şu andan itibaren başlamıştır; tapınağımıza, Sümerlilere duyururum."

Ayaklarım titremeye başlamıştı. Ben, aşkıma ve tanrılarıma ulaşmak için bir manastıra kapanmak isterken, babam ülkemizin en kutsal tapınağına beni başrahibe yapıyordu.

"Başrahiplik görevi de iptal edilmiştir. Ayrıca, başrahibeniz, şu andan itibaren Ur'un tek sorumlusu, kralınızın Ur'daki elçisidir. Onun buyrukları İnanna'nın buyruklarıdır, onun gülüşü İnanna'nın gülüşüdür, onun cezası İnanna'nın cezasıdır. Kralınız şimdi, başrahibe, Ur'un sorumlusu, valisi, başı taçlı Enheduanna'nın konuğudur. Nanna'nın Ekişnugal Tapınağı başrahibesinin önünde başımı eğiyor, onu saygıyla selâmlıyorum."

Babam başını eğmiş, kaşlarının altından, gözlerinde kutsal bir sevinçle bana bakıyordu. Sarayın önünde toplanan halkta çıt çıkmıyordu: herkes, rahipler, rahibeler, halk, Ur'un ileri gelenleri dizlerinin üzerine çökmüştü. Ne yapmam, nasıl davranmam gerektiğini bilmiyordum. Başım kendiliğinden gökyüzüne kalktı, küçük bir bulutçuğun içinde İnanna'nın gülümseyen kutsal yüzü karşımdaydı. İnanna iki kolunu kaldırdı, avuçlarını gökyüzüne açtı, sonra avuçlarını yere doğru çevirerek kollarını indirdi. Küçük bulut dalgalandı, tanrıçam kayboluverdi. Belki bir işaretti bu. Önümde diz çökmüş halka döndüm, iki kolumu ben de avuçlarım gökyüzüne açık kaldırdım, İnanna gibi sonra avuçlarımı yere çevirerek indirdim. Diz çökenler ayağa kalktılar; rahipler, rahibeler bir ilahiye başladılar:

"Saltanatın mutlu günler getirsin,
Yüzleri aydınlatan bayram ol Sümer'e
Elleri parlatan tunç ol,
Enlil'in gözleri, tanrıların sevecen yüreği senin olsun,
Tanrın yolunu açık etsin."

Rahipler ellerini göğüslerinde kenetleyip dizleri üstüne çökerlerken rahibeler başka bir ilahiye başladılar:

"Yetimi bilir, dulu bilir Enheduanna,
İnsanın insana zulmünü tanır,
Öksüzlerin anası Enheduanna,
Dulları kayırır Enheduanna,
Umarsızlar umar bulur,
Ona sığınana kucak açar kraliçe.
Güçsüze güç katar, güçsüzü korur Enheduanna."

İlahi bana görevlerimi hatırlıyordu. Zor ve kutsal günler başlıyordu.

Halk dağılıp babamla yalnız kaldığımızda neden fikrini değiştirdiğini sormak istiyordum, ama Agade'nin valisi olmaktansa, tanrılarıma yakın durmak isteğimin en üst düzeyde gerçekleşmesi beni mutlu ediyor; sormakla sormamak arasında tereddüt ediyordum. Babam, büyük kral, kızının bakışlarının anlamını hemen fark ederdi; beni karşısına oturttu. "Bu benim düşüncem, fikrim değildi Enheduanna," dedi. "Sen yücelerden, göklerden, evrenden istendin. Dün gece sabah kadar kulağıma durmadan fısıldanan bir ses vardı: "Enheduanna, Nanna'nın başrahibesi, Enheduanna Nanna'nın başrahibesi. Enheduanna'da Ur'un gücü, Ur'un gücü, diye. Ben sadece bu sese uydum; uymasam, hayır desem, kendi kendime bir kral için bile olanaksızdı senin başrahibe olmanı engellemek. Sen tanrıların kızısın artık, kutlu olsun. Kutsal görevin seni bekliyor."

Sarıldık birbirimize, babam gözlerimin üzerinden öptü, sonra, "Kiş'ten istediğin eşyaların varsa, gider gitmez gönderirim. Yanma almak istediklerin, yaverlerin varsa onları seç."

Babam hemen görevime başlamamı istiyordu. Aslında benim de içimde Kiş'e gitmeyi isteyen bir duygu olmadığı gibi, başrahibeliğin bana verilmesi geç kalınmış bir karar gibi geliyordu. On iki yaşımda gördüğüm rüyada, İnanna elimden tutup, bir taht göstermiş, "sen benim rahibem olacaksın, sen bensin artık," demişti. Yaşlı Gir'in öldürülmesine neden olan rüyam tek tek gerçekleşiyordu. Ah, rüyayı görmeseydim ya da anneme anlatmasaydım, belki Gir yaşıyor olacaktı.

Bir çok görev vermişti bana babam; her görevin verilişinde şaşırmış, hatta başarısız olurum, diye korkmuştum. Çok gençtim, deneyimsizdim; İnanna'ya teşekkür ediyordum, beni hiç yalnız bırakmamış, her görevi başarıyla sürdürmemi sağlamıştı, ama babamla konuşurken başrahibeliğin benim hakkım olduğunu, babamın kulağına fısıldanan sözlerin belki daha önce fısıldanması gerektiğini düşünüyordum. Belki de Nanna tapınağının onarımının bitmesini beklemişti tanrılar. Ben Kiş tapınağında çalışırken onlar da bana Nanna'yı hazırlamışlardı acılarımı unutturmak, ruhumu sessizliğin mutluluğuna eriştirmek için. Ben biliyordum ki, inanıyordum ki beni buraya taşıyan Şulgi'nin aşkıydı, o aşk ruhumu yüceltmiş, bedenimi eğitmiş, gözlerimi ışığa açmıştı.

Ey İnanna! Yüce kadın! Sana şükürler olsun: Beni olmam gereken yere, içime doldurduğun aşkla olmam gereken yere, tanrılarımla birlikte soluk almaya, onları soluklamama, onları yaşamama, kutsallığın yaşatan ölümüne kavuşturmana yıldızlarca şükran. Bu aşkı, bu duyguyu sen verdin, her şeyim, ruhum, bedenim, içimdeki kutsal soluğun, yüreğim senin; ne zaman istersen, ne zaman onlara lâyık olmazsam geri al, emanetini geri al. Aşk için yollara düşeceğim, senin evrene sığmayan büyük sevgini, barışla yoğurup, aşkla pişirip, cinselliğin kutsallığı içinde kadınlarıma, erkeklerime sunacağım, tüm insanları, rahimdeki dölden gelişip, olgunlaşıp, günü, vakti gelince yeraltı dünyasına dönüp, bir gün yeniden bedene bürünüp gelen tüm

ruhları, kral babamı, kraliçe annemi, prens kardeşlerimi, Sümer halkını, mutlu kılmak için kendi mutluluğumu ayaklarının altında ezilmesine rıza göstereceğim. Seni seviyorum.

Nasıl da sevinçli, mutluydum o gün; annemden, babamdan, kardeşlerimden ve de Şulgi'den ayrı kalacaktım, ama tanrılarımla soluyacaktım. Bu bana yetiyordu, tanrılarımın sevgisi ailemden, Şulgi'den uzaklaşmanın burukluğunun, acısının çok üstüne çıkıyordu.

Gün geldi, umutlarım karardı; görevimi yapamaz olduğumu duydum, hatta görevim ruhuma yük olmaya, ağır gelmeye başladı; sıradan bir insan olmayı özledim. Sıradan bir kadın olarak yaşamayı özledim. Annemi özledim, kardeşlerimi özledim, Şulgi'yi hep özlüyordum. Gecelerim karanlığın gözyaşlarına boğuldu, tanrılar değil; ailemdi, kavuşamadığım aşkımdı mutluluğum. İsyan günlerimdi, kadın gibi, kadınca yaşamak istiyordum. Ne tanrılar, ne de şiir!.. Biliyorum, o günler İnanna'nın beni unuttuğu günlerdi, ama her türlü yükten sıyrılıp kadınca yaşamak en güzeliydi; tanrılar da bunu istiyordu; yaşayın, kadınlığınızı yaşayın, diyorlardı, ama bana, "sen," diyorlardı, "sen Enheduanna'sın, sana kimseye vermediğimizi verdik, tanrıların lütfûna karşı gelme."

Verdikleri şiirdi, mutluluğu şiirde "ara," diyorlardı. Aramadan bulmuştum ben şiiri, onlar o yüce ruhları ile şiiri gönlüme dolduruyorlardı. Eğer şiir olmasaydı, ne gönlümde aşk ne ruhumda sevgi coşardı. Şiire teşekkür etmeliydim.

İsyan günlerimde soyundum bana sunulan kutsallıktan. Kadın oldum. Kutsallığı, yaşamı, mutluluğu, kısa da olsa bir erkeğin kollarında, dudaklarında buldum. Nindana ile sevişmelerimizde zevkin doruğuna ulaştığımızda bile hep bir şeyin noksanlığını, erkeksizliğin eksikliğini duyduk. Nindana ile birlikteliğimiz bir ayin gibi, bir dini tören gibiydi; göklere uçar, ılık, insanı saran pamuktan bulutların içine gömülür; onları gizli arzuların, zevkin, coşkunun,

kendinden geçmişliğin, zamanı durdurmanın yorganı yapardık. Gözlerimizi açtığımızda, aşkın, zevkin yumak yumak ipek ipliklerle bedenlerimizi sardığını görür, onları çözmeye elimiz varmaz, olduğumuz yerde çöker kalır, ulaştığımız doruğu, ruhumuzda bir kez daha yaşamak için yeniden göz kapaklarımızı indirirdik. Nindana'dan ayrılamazdım. İnanna o rüyamda, "siz dünyasınız, gökle yersiniz, geceyle gündüzsünüz, akla karasınız, ak karadan ayrılamaz," demiyor muydu? Nindana'dan ayrılacaktım bir gün, ama bir daha hiç ayrılmamak üzere.

Dördümüz birlikteydik yine. Nindana, Ninkilim, Ninti ve ben. Ninti'yi düşünüyordum, onu tapınağa götürürsem, o canlı, kanlı, yaşam dolu kız tüm ömrünü nasıl tanrılara adardı? Azimua'dan onu ayırmayı tanrılar bile istemezdi. Seviyordu Azimua'yı, bana aşk dolu gibi geliyordu ona.

Aşk, içimizde; başımızda, gözümüzde, kulağımızda, kolumuzda, bacağımızda, kalbimizde, karnımızda, midemizde, bağırsaklarımızda, memelerimizde, memelerimizin süt yapan yuvarlarında, döl yatağımızın yumurtalarında, bedenimizin her noktasının içinde, bölünüp, çoğalıp yerleşmişti. Tanrılar gökyüzünü kaplayan yıldızlar, yeryüzünü kaplayan hava kadar aşk olup, ruh olup tüm bedenimizi doldurmuşlar, bizden kendilerini kutsamamızı, sevmememizi istiyorlardı. Aşk tanrıydı. Yıldızlar aşktı. Aşk, belki gördüğümüz, göremediğimiz yıldızlardan, soluduğumuz havadan daha çoktu bedenimizde.

Bedenimiz tüm aşktı; yaşayan, ölen, nefret eden, ete kemiğe bürünen görünmez yıldızcıklardan, su olup içimize dolan soluduğumuz havadan oluşmuştu. Bedenimizi sevmeliydik, bedenimizi kutsamalıydık; tanrılar sevgisiz yaşayamaz, bedenimizi oluşturan milyonlarca yıldızcıklarımız korumasız, sevgisiz yaşayamaz; bedenimiz sevgiyi arar. Yok olacağını, öleceğini anlar bedenimizi dolduran gözle görünmez yıldızcıklar. Son solukta ağzımızdan çıkan hava, o zaman haykırır, beni sevin, sevin, diye...

Sevdiğinin elini tut, bırakma, diyor, tanrılar... Sıcaklığın ona geçsin, sıcaklığın onun suyudur, güneşidir, havasıdır, diyor. Sevdiğine dokun, sarıl, ısını ver, öp, kokla... Kokla ki bedenini oluşturan o gözle görünmez minicik yıldızcıklar genç kalsın; sevdiğin ölmesin.

Ur'un tek egemeni, valisi, "Ensi"si, Nanna'nın başrahibesiydim. Görevlerim genç bedenimin minicik yıldızcıklarının, bedenimi yaşatan ruhumun kaldıramayacağı kadar ağırdı, ama İnanna benimle olduğu sürece hiçbir görev zor gelmeyecekti bana biliyordum. Babamın dediği gibi bu göreve beni tanrılar getirmişti, tanrılar gücümü verecekti.

Babam ordusu ile Kiş'e dönmüştü. Ensilik sarayında uyandığım ilk gün İnanna'nın önünde diz çöküp tüm tanrılarıma yakardım, onlardan güç istedim. Ayağa kalktığım zaman ben o genç Enhedunna değildim sanki, boyum büyümüş, kaslarım gelişmiş gibi gelmişti bana. Kafamın içinde yapmam gerekenler, birbirleriyle yarışıyorlar, her biri diğerinin önüne geçmeye çalışıyordu. Sabah yemeğimi taze süt, taze hurma ile yaptıktan sonra güvenlik başını çağırttım, kenti gezmek istediğimi bildirdim. Hazırlanan arabalara bindik; bir arabada ben ve güvenlik başı, diğer arabada yaverlerim, Nindana, Ninti, Ninkilim yola çıktık. İnanna kulağıma fısıldıyordu: "Bak, Enheduanna, güneş Nanna tapınağının üzerinden içimizi ısıtarak başrahibesini, ensisini selâmlıyor. Ona haktan, hukuktan, halktan, adaletten yana olmaya çağırıyor," Evet, bu kent benimdi, bu kentte her şey benim isteklerim doğrultusunda yürütülecekti, ama güneş'in taze ışıkları ortalığı aydınlatırken isteklerimin, doğru, adaletli, hak tanır, sevecen yönde olması için de İnanna'nın sesiyle uyarıyordu.

Kentin merkezinden geçtik, dükkânlar yenice açılmaya başlamıştı. Ensiliğin arabasını gören esnaf başlarını öne eğip saygılarını gösteriyordu. Arabayı durdurtup esnafla konuştum. İşlerinin iyi olmadığını, bazı günler siftah etmeden evlerine döndüklerini söylediler. Kentin dış mahallele-

rini dolaştım, sokaklarda öbek öbek erkekler gördüm; güvenlik başı işsiz olduklarını söylüyordu. Sokaklarda eski püskü giysili, ayakları çıplak okul çağında çocuklar oynuyordu. Tarlalara uzanan az sayıdaki su kanalları kuruydu, duvarları çöküktü, yer yer çöküntüden tıkalıydı. Güvenlik başı, kanalların ırmağa açılan uçlarının da zamanla tıkandığını söylüyordu. Hurma ağaçları kurumuştu. Ninkilim'i, kızları yolda arabadan indirdim, onlara halkın arasında dolaşmalarını, onlarla konuşmalarını, duyduklarını, gördüklerini akşam bana anlatmalarını söyledim.

Aynı gün öğleden sonra hazineci başı, tarımcı, eğitimci, güvenlik başı, vergici, sağlıkçı, imarcı, asker başı, iki yaşlı rahiple bir toplantı yaptım. Hepsi tek tek kenti anlattılar, dileklerini sıraladılar. Ölen çok yaşlı valiye isteklerini dile getiremediklerini, kendilerini hiç kabul etmediğini söylediler. Her yeniayda, her dolunayda kent hakkında toplanacağımızı, neler yaptıklarını bana rapor etmelerini buyurdum. Su kanalları hemen onarılacak, onarılmaları biter bitmez yeniden yeterli su kanalları yapılacaktı. Yollarda gördüğüm o öbek öbek toplanan işsizlere böylece iş sağlanacaktı. Başıboş dolaşan çocuklar toplanıp okullara yerleştirilecekti. Okuma yazma bilenler öğretmenliğe alınacaktı. Okul olmayan yerlerde eğitim, hurma ağaçlarının gölgesinde yapılacaktı. Güvenlik başı çocukları korkutmadan toplayacak, onların derslere girmelerini sağlayacaktı. Hazineci başı ile hazinenin hesaplarını gözden geçirdim, vergi gelirlerine baktım, nerdeyse hiç vergi toplanmıyordu; hazine tam takırdı. Limanlardan, gümrükten, küçük zanaatkarın günlük ödediği vergilerinden gelen para da vali konağının, askerin giderlerine harcanıyordu. Vergisini zamanında ödemeyenler için sürgün ve mallarına el koyma cezası koydurttum, kararın o günden başlayıp üç gün tellalla duyurulmasını buyurdum. Geçmişte vergisini ödemeyenler için durmadan af çıkartılmış, tüccar da alışmış tabii. Sadece vergisini günlük ödeyen küçük işyerlerinden vergi toplanmış, zenginlerin yükü, küçük esnafa, devlet memur-

larına yüklenmiş, devletin gücü zenginlerin gücü yanında çaresiz kalmış. Böyle devlet mi olur? Bazı giderleri kısmak gerekiyordu, eğitimden, sağlıktan, özellikle askerden yapamazdım; çevremiz düşman doluydu. Yine de subaylardan giderleri kısmaları için önlem almalarını istedim. Ensi konağı, konak değil saray gibi bir binaydı; her yer hizmetli doluydu. İlk işim, sarayda beş kişi kalmasını, diğerlerinin sarayın bahçelerinde, tarlalarında çalıştırılmasını, sebze yetiştirmelerini, hayvancılık yapmalarını saray kahyasına buyurdum. Saray kendi giderlerini, kendisi karşılamalı, hazineye yük olmamalıydı.

O akşam kızlar, Ninkilim kentte gördüklerini, duyduklarını uzun uzun anlattılar. Yoksul bir kentin valisi olmuştum. Bana düşündüklerimi yapabilmem için para gerekti. Ama nasıl?

Ertesi günü akşamı kentin ileri gelenlerini, zenginlerini karılarıyla birlikte bira içmeye davet ettim. Sade, fakat tüm boynumu, göğüslerimin aralığını açığa çıkaran bir elbise giymiştim. Boynumda Kiş'te iken kolye yaptırdığım ve hiç çıkarmadığım o sihirli elmas, belimde, Kur'da yaşlı Gir'in bana sunduğu o küçücük altın hançer vardı. Ayağıma deve derisi basit sandaletlerimi giymiştim. Vergi kararımdan olsa gerek gelen zenginlerin yüzleri asık, bakışları buruktu. Karıları değerli taşlarla süslü giysiler giymişler, en paha biçilmez mücevherlerini takmışlardı; erkeklerin parmaklarında bile elmas işli altın yüzükler ışıl ışıl parlıyordu, birbirleriyle sanki zenginlik, gösteriş yarışına çıkmışlar ya da benim, ensilerinin gözlerini kamaştırmak istemişlerdi. Gelenlerin hepsini kapıda karşıladım, hatırlarını sordum. Ne iş yaptıklarını öğrendim. Öğrendim denemez aslında, bana kaçamak yanıtlar verdiklerini seziyordum; servetlerini doğru yollardan kazanmadıklarını, köle ticaretinden, kaçakçıktan edindiklerini öğrenmiştim. Gelenler arasında yazmanlar, şairler, bilginler de vardı. Arkamda en güzel giysileri içinde Ninti, Nindana, Ninkilim, valilik görevlileri duruyordu. Kızlara, Ninkilim'e en süslü elbiseleri

bulup giymelerini buyurmuştum. Giysileri göz kamaştırmalıydı. Tüm davetliler önümden geçerken eğilip eteklerimi öpmek istiyorlar, ben de yavaşça başlarını tutup öpmelerini engelliyordum. Yiyecek dolu tepsiler arasında hazırlattığım minderlere buyur ettim tüccarları, işadamlarını. Yazmanları, şairleri, bilginleri salonun en arka yerinde, ama salonu tam görecek bir köşeye oturtmalarını söylemiştim. Valilik, yani ensilik tahtına prens gibi kurulmuş; kızları, Ninkilim'i sol yanıma almıştım. Bir baş işaretimle küçük şölenin başlamasını buyurdum. Rahibeler bira sunarlarken, sarayın müzik ekibi iç gıdıklayıcı melodiler çalıyor, genç rakkaseler de kıvrak dansları ile müziğe eşlik ediyordu. Müziğin, dansın coşkusu kısa bir süre de salonu kaplamıştı. Sarayın taze bira, şarap testileri birbiri ardına boşalmaya başlayınca, saray bahçesinin meyveleri, haşhaş çörekler, özel hazırlattığım şarapla yıkanmış kuru yemişler sunuldukça devlet memurları, bilginler, yazmanlar dışında kalanların yüzlerinin gerginliği gitmiş, kısa bir süre sonra valinin huzurunda olduklarını bile unutarak bol kahkahalar atıyor, hatta birbirlerin karılarına sarkıntılık ediyor, zenginliklerinin şımarıklıklarını sergiliyorlardı. Şairler de durmadan içiyorlardı. Çöreklere, özellikle normalden fazla haşhaş koydurtmuştum. Biranın, şarabın, haşhaşın etkisi görülüyordu. Kiş'te, kızlar ve Ninkilim'le saraydan kaçtığımız gün limanda karşılaştığımız o sarhoş, kaba, saldırgan gemicilerden farkları kalmamıştı tüccarların, işadamlarının hatta karılarının.

Salonun arka tarafında oturan yazmanları, şairleri, bilginleri gece yarısına doğru yanıma çağırttım, sağ tarafımda boş duran minderlerde yer gösterdim. "Ur bunlar mı?" diye sordum onlara. "Hayır," dediler, "bunlar milletimizin azınlığı." Yanlarına gittim, "o halde şiirinizle, bilginizle bu azınlığı da millet yapın," dedim. Sonra kızlarla yavaşça salondan çıkıp, odama geldik. Yaptırdığım, tapınakta kullanacağım İnanna'nın boynuzlu parlak tacını başıma koydum, bir omzumu, göğsümün yarısını açıkta bırakan be-

yaz ipek giysimi giydim. Uzun siyah saçlarımı çıplak omzumdan göğsümü hafifçe kapatacak şekilde bıraktım. Elmas kolyem, yine boynumda, hançerim belimdeydi. Ayaklarıma fosfor kaplı sandaletlerimi giydim. Sarayın baş kahyası, buyurduğum gibi salondaki şamdanların çoğunu ben içeri girerken söndürtmüştü. Ortalık akşamın alaca karanlığına bürünmüştü. Salondakilerden şamdanların söndürülmesine itiraz, hayret sesleri yükseliyordu. Tahtımın arkasındaki kapıdan kızlar ellerinde kocaman şamdanlarla hemen iki yanımda yürürlerken salona girdim. Ben girer girmez müzik sustu, rakkaseler durdu; on davul birden gök gürültüsü gibi vurmaya başladı. Yavaş yavaş yürüdüm, tahtımın önünde durdum, iki elimi havaya kaldırdım. Tüm sarhoşlar ayılmış gibiydiler, bu halk soyguncuları, kaçakçılar, köle tacirleri, onların şımarık karıları şaşkın, korkak gözlerle bana bakıyor; teker teker diz üstü çöküyorlar; "İnanna! İnanna!" diye çekingen, korkak, sözcükler dudaklarından dökülüyordu. Karşılarında Tanrıça İnanna vardı. Güzeller güzeli fettan kadın, aşk elçisi, acımasız, savaş ve barış tanrıçası İnanna! İnanılmazı o sarhoş gözlerinin önünde bulmak paniklemelerine yetmişti. Anlaşılmaz mırıltılar yükseliyordu salondan. Başımı çevirip arkamda duran, kurguladıklarımdan bilgisi olmayan devlet görevlilerine baktım; onlar da diğerlerine uyup diz çökmüşler; sanki dillerini yutmuşlardı. İçki sunan rahibeler ellerini göğüslerinde birleştirmişler, ağlıyorlardı. Bilginler, şairler, yazmanlar ikircikli bir gülümseyiş içindeydiler. Bir tek kahya biliyordu, o da her şeyi değil, sadece ona buyurduklarımı.

Hafif bir baş işaretimle davulları susturdum. "Sümerliler!" diye sesim çıktığı kadar bağırdım. "Urlular! Size geldim. Günahlarınızı affetmesi için Nanna'ya yakarmaya geldim. Secde edin tanrılarımıza!" Ağzımdan sözcükler çıkar çıkmaz, herkes, o diz çökenler, başlarını yere yaklaştırıp, dudaklarını minderlere değdirip, değdirip kaldırmaya başladılar. "Tamam, yeter," diye bağırdım. "Dünyaya çıp-

lak geldik, çıplak gideceğiz. Ne mal, ne mülk bizi Kur'un karanlıklarından kurtaramaz. Bizi temiz ahlak, adalet, hak, sevgi, aşk kurtarır sadece, Kur'un bitmez tükenmez gecelerinden. Kur'a dünyaya geldiğimiz gibi çıplak gitmeliyiz. Tüm zenginliklerden, mücevherlerden, takılardan kurtulmalıyız. Onlardan soyunmalıyız." Salondan çıt çıkmıyordu şimdi; donmuş kalmışlardı. Şairlerden en yaşlısını çağırdım. "Bir şiir oku ya şair," dedim. Yaşlı şair ayağa kalktı, bakışlarından nasıl bir şiir istediğimi anladığını gördüm. Şiirini okumaya başladı.

"Bir altın yüzüğüm var, Ur için,
Bir elmas küpem var, Ur için
Ur benim elmasım, küpem
Ur benim altın yüzüğüm,
Al Ur'um boynumdaki elması al,
Al Ur'um kolumdaki altını al.
Bana okul yap Ur'um,
Bana sayrıevi yap Ur'um,
Hepsini sana veriyorum Ur'um
Al malımı mülkümü, Ur'um
Beni koru kötülüklerden
Bizi koru vahşi dağlılardan
Hadi verin, hadi verin Ur'a
Kurtar bizi Kur'un zift karasından
Çıplak geldik, çıplak gidin,
Yatakta çıplaklık mutluluktur,
Bedende çıplaklık mutluluktur
Kirli paradan kurtulun
Sevgiye, aşka soyunun,
Hadi soyunun kirden, soyunun.
Ur'um var benim Ur'um."

Şaire teşekkür ettim. Yine kollarımı kaldırdım, "şiiri dinlediniz, şölen bitti, tanrılar sizi korusun. Ayağa kalkınız. Çıplak geldik, çıplak gidiyoruz. Gülegüle gidiniz! Kö-

tülüklerden soyunun! İnanna sizi korusun!" diye haykırdım. Valilik görevlilerine, yazmanlara, bilginlere, şairlere işaretle beklemelerini bildirdim. Davullar yeniden gök gürültüsü gibi vurmaya başladı. Nindana, Ninti, Ninkilim salonun ortasına geldiler; ölen valinin eşinden kalan mücevherlerden bir kaçını onlara armağan etmiştim. Ninkilim'e bir yüzük düşmüştü, ama parmağına bol geldiği için, gümüş bir zincirle boynuna takmıştı. Kahya yeniden kandilleri yaktı. Kızlar, Ninkilim önce boyunlarından kolyelerini çıkardılar sonra bileziklerini bir tepsinin üzerine bıraktılar, ardından süslü giysilerinden yavaş yavaş soyunmaya başladılar. Kızları, Ninkilim'i gören davetliler ayağa kalktılar, üzerlerinde ne varsa çıkarmaya başladılar, sadece iç çamaşırları kalıyordu. Bazıları, "soyunun, soyunun!" diye mırıldanıyordu. Elbiselerini takılarını, paralarını minderlerin üzerine, tepsilerin içine bırakıp kapıya doğru başları önde, İnanna'yı selâmlayarak, yarı çıplak içkiden, haşhaştan sallana sallana yürüyorlardı. Son kişi de ayrıldıktan sonra içeriye gidip tacımı, ipek giysimi çıkarıp geri döndüm. Hazine başını çağırıp, şairlere, bilginlere, yazmanlara hazineden birer avuç, yaklaşık bir mina ağırlığında gümüş vermesini buyurdum. Onlar da eteklerimi öperek gittiler. Güvenlik başı adamlarını çağırdı, giysileri toplattı, onları yarın yoksul halka dağıtacak, kime ne verdiğini bana bildirecekti. Ninkilim, kızlar altından, gümüşten, elmastan, yakuttan takıları topladılar, değerli taş işlemeli giysilerden taşlar söküldü. Tek tek sayıldı, hazineciye teslim edildi. Kızlara bıraktıkları armağanlarımı geri verdim. Valilik görevlileri daha uyanamamış gibiydiler; hâlâ karşılarında İnanna varmış gibi huşu içinde duruyorlardı.

Görevlilerle orada bir toplantı yaptım; bana karşı ilk günlerdeki tavırları değişmişti; bakışları, konuşmaları saygı yüklüydü. Eğitimci, yapımcı, hemen yarın işbirliği edecek yeni okulların hazırlığına, tarımcı yeni su kanallarının yapımına, eskilerinin onarıma başlayacaktı. Yaptıklarından her gün Ninkilim'e bilgi vereceklerdi, Ninkilim yapı-

lanları denetleyecekti. Benim fare bakışlı cücemin bütün görevlilerin gözlerinde büyüdüğünü görüyordum.

Toplantı bittiğinde, hepsi salondan arka arkaya, saygılarını göstermede yarış eder gibi çıkıp gittiler. Dördümüz birbirimize sarıldık, öpüştük. Nindana, "sen İnanna'sın," deyip duruyordu.

Tapınakta görevime başlamadan önce kafamdaki bazı işleri bitirmek istiyordum. Limanların güvenliği, kaçakçılığın önlenmesi, yoksul çocuklara yiyecek, üst baş, sandalet dağıtılması gibi. En kolayı sandalet oldu. Tüm kavaflar saraya çağrıldı; kendilerine bir hafta boyunca ellerindeki tüm işleri bırakarak çocuklar için sandalet üretmeleri buyruldu. Saraya uzaktan bile bakmaya cesaret edemeyen kavaflar için saraya girmek büyük bir onurdu. Buyrulanı severek kabul etmişlerdi, bana Ninkilim'in anlattığına göre. Hatta sandalet başına alacakları parayı bile yarı yarıya indirmişlerdi. Bu arada babama bir ulak gönderdim; Azimua'ya ihtiyacım olduğunu bildirdim, elbette uygun gördüğü taktirde, diye yazmayı da ihmal etmedim. Bilim adamları için sarayın bahçesinde bir bina yapımını ve onlara eyalet kadrosundan maaş ödenmesini buyurdum. Kaçakçılığı önlemek için de güvenlik güçlerine Kiş'te yaptığımız gibi şimdilik iki tekne kiralanmasını, iki teknenin de yapımına başlanmasını, güvenlik başına söyledim.

Azimua bir yedi gün sonra Ur'a geldi. Ninti'nin sevincini unutamam, kızcağız ellerimi bırakıp ayaklarımı öpüyordu. Sanırım, yüreğinde kararsız kaldığı iki aşktan, Şulgi'den umudunu kesmişti. O göğsümüzdeki küçük kalbimizin çelişkisi beni hep şaşırtmıştır; bazen tek bir aşk bile sığmazken, bazen iki, üç aşka yer vardır. İşte tanrıların oyunu. Kalbimize girerler, "sevin," derler, "sevin, sevmeye doymayın," derler. Sonra, bizi acılar içinde bırakıp giderler.

Azimua bir de babamdan mektup getirmişti, babam bütün yaptıklarımdan haberdardı, beni kutluyordu. Mektu-

bu okuduktan sonra, "Azimua," dedim gülümseyerek, "babam nasıl öğrenmiş olabilir bunları?" Azimua suçlu gibi başını önüne eğdi, bir yanıt vermedi. "Seni kutluyorum, burada da Gizli Bilgi Alma Bölümünün başı olacaksın. Aynı zamanda bana vekâlet edeceksin, yani ensi, vali yardımcılığı görevini de yürüteceksin." Azimua ellerini göğsüne götürerek, sadece "buyruğunuz prensesim," diyebildi, ama gözlerinde sevinç ışıkları yanıyordu. Ben sözlerimi sürdürdüm. "Çok ve sorumlu işler veriyorum sana, ama Ninti'yi ihmal edersen limandaki eski işine, o güvenlik görevine dönersin." Azimua, şaşırdığını, sözlerime inanamadığını gizleyemiyordu. "Yoksa bir başka kadın mı var hayatında?" Sorum Azimua'yı titretmeye yetmişti, "hayır prensesim, hayır," diye âdeta inliyordu. "Tamam öyleyse. Bu hafta düğününüzü yaparız." O koca adam her şeyi unutup dizlerimin dibine kendini attı, eteklerimi öpmeye başladı. "Kalk ayağa," dedim, "sen ensisin, yakışmıyor. Hem daha Ninti'ye söylemedim. Kabul eder mi bilmem? Ne de olsa saraylı bir kız." Birazcık oyun hoşuma gitmişti. Bir de gerçek payı vardı söylediklerim de. Ninti görgülü, saray terbiyesi almış, kibar bir kızdı. Azimua'nın nereden geldiği belliydi, namusluydu, dürüstü, ama vali yardımcılığı gibi bir görevin gerektirdiği görgü kurallarından habersizdi. Ninti onun bu konuda en büyük yardımcısı, öğreticisi olacaktı.

Azimua geri geri çekilirken, dudakları kıpırdıyor, ama ağzından sözcükler çıkamıyordu. Daha fazla dayanamadım, "hadi," dedim, "sen git şimdi, düğün hediyelerini al, ben Ninti'yi ikna etmeye çalışırım. "Azimua'da biliyordu, ben istersem her şey olurdu, ikna etmeme gerek yoktu, ama erkek milleti kolay ele geçirdiğinin değerini bilmez, içine kuşku düşürmeliydim ki Ninti gibi dünya güzeli, pırıl pırıl, görgülü bir kıza sahip olduktan sonra şımarmamalıydı. Bilmiyorum, Ninti'yi Azimua ile evlendirme kararımda, zaman zaman Ninti'nin o alımlı güzelliğinden rahatsız olduğum duygusu da var mıydı? Ninti gördüğüm en güzel kızdı, hiçbir erkek kolay kolay karşısında direnemez-

di. Yıllar öncesinde Halk Bahçesi'nde bile Şulgi'nin ona ne denli sıcak baktığını görmüştüm.

O hafta düğünlerini yaptık. Ninti'ye sarayın tüm sorumluluğunu verdim. Saray düzenini biliyordu, sarayda yetişmişti. Vali konağının bir bölümünü onlara ayırdım; bana ait bölüme Ninti'den, Azimua'dan başkası giremeyecekti.

Kaçakçılık oldukça önlenmişti. Ninkilim kaçakçıları tek tek saptamış, güvenlik de gerekli cezalarını vermişti. Kanal onarımları, yenilerinin yapımı başlamıştı; yüzlerce işsize iş de bulunmuştu, artık evlerine bir tas sıcak çorba girebilecekti. Hazine başı, vergi gelirlerinin arttığını söylüyordu. Vergisini ödemeyenlere uygulayacağımı söylediğim cezalar etkisini göstermişti. Başlangıçta, yine eskiye dönüleceğini umut eden vergi kaçakçısı bir iki zenginin mallarına el konunca, zenginler hazinenin kapısını vergilerini ödemek için aşındırmaya başlamışlardı. Ur'da zenginler arasında yeni bir gösteriş yarışı ortaya çıkmıştı; okul, sayrıevi yapımı için valilikten arazi istiyorlardı; iki okul yapımı da başlamıştı. Okullara adlarının konması, onları ölümsüzleştirecekti. Sayrıevleri onarılıyor, ilaç üretim birimleri kuruluyordu. Nindana'yı sayrıevleriyle görevlendirmiştim; ateş gibi çalışıyor, yeni hekimler buluyor, dağlardan şifalı otlar toplattırıyordu. Her şey yoluna girmiş gibiydi; artık esas görevim tapınağa gidebilirdim.

Enheduanna'nın "Irak'ta," Ur Kentinde bulunan tapınağı

YÜZLERCE KIZ KUTSAL FAHİŞE OLMAK İSTİYOR

O sabah titreyerek uyandım. Vücuduma baskın çıkamıyordum; titreyen kollarımla bedenimi sarıyor, titrememi engellemeye çalışıyordum, ama başaramıyordum. Titrem gittikçe, üşüme titremesini aşıp sara nöbeti gibi şiddetlendi, daha da yükseldi; kaslarımın iniş çıkışlarını, uzayıp kısalışlarını görebiliyordum. Vücudum benim değildi; yüzlerce el kollarıma, bacaklarıma, karnıma, göğsüme yapışmış durmadan, tüm güçleriyle sarsıyorlardı. Kollarımı bedenime sarıp, bacaklarımı toplayıp sarsılmamı önlemeye çalışıyor, ne kollarıma ne de bacaklarıma hükmedemiyordum. Göz kapaklarım durmadan kırpışıp duruyordu. Soluk almam bile duruyor, sonra birden içimdeki hava pof diye dışarıya fırlıyordu. Zamansız bir yerdeydim, gece miydi, gündüz müydü, yaşıyor muydum, ölüyor muydum,

ayrımında değildim. Kıvrandım, sarsıldım, titredim; ne bir duygu vardı bedenimde ne bir düşünce beynimde. Ne kadar zaman geçti böyle hatırlamıyorum, kaslarımın gerilip uzaması biraz azalınca yatağımdan iki büklüm kalktım, emekleyerek pencereye doğru yürüdüm; pencerenin alt pervazlarına titreyen ellerimle zorla tutunarak yeni doğan güneşin ışıklarına ulaşmak, taze hava solumak için olsa gerek kendimi yukarıya doğru çekmeyi becerebildim. O anda neden pencereye yürüdüğümü, neden dışarıya bakmak gereksinimi duyduğumun ayrımında değildim. Başımı açık pencereden dışarıya doğru uzattım; güneş Nanna'nın Ekişnugal Tapınağının göğe erişmek ister gibi yükselen iki kulesinin arasından parlıyor, tapınağın kurşun kaplı kubbelerini yarımay gibi ışıldatıyor; güneş ve ay yan yana Ur'u aydınlatıyordu. Ben Ekişnugal'ın başrahibesiydim, ben bu tapınakta tanrılarımla doğruya, güzele, iyiye, sevgiye, aşka yönelip ömrümü dolduracaktım. Güneş ışıkları gözlerimi kamaştırıyor, titreyerek, sarsılarak göz kapaklarımı indirmeden inatla güneşe, o yarımaya bakıyordum: Şulgi'nin hurma yeşili gözleri gülümsüyordu. İçime bir sıcaklık dolmaya başladı bana gülümseyen gözlerden; sıcaklığı ayak parmaklarımın uçlarında hissetmeye başladım. Vücudum dikleşti, titremem, sarsılmam geçiverdi, ama ayakta duracak gücüm kalmamıştı, yorgundum, yatağa attım kendimi, gözlerimi kapattım. Şulgi bana dargın değildi.

Büyük bir gücüm vardı, prenseslik, başrahibelik, valilik. Dünyanın ve ahret işlerinin egemeniydim; yaşam da ölüm de benden sorulacaktı. Tek'tim. Tanrılar beni seçmişlerdi; onların istediği gibi davranacak, öldürürken sevecek, severken öldürecektim... Ama bir yolum vardı gidilecek, tek bir yol: Aşka ulaşmak...

Azimua arabaları hazırlatmış, tüm görevlileri de bana eşlik etmeleri için çağırmıştı. Bir arabada ben ve Nindana, önümüzde Ninkilim ile güvenlik başı, arkamızdakinde Azimua ile Ninti, onların arkasında da il görevlileri, bilginler, şairler, Nanna'ya, evime, ocağıma, İnanna'ya doğru

yola çıktık. Yol boyunca tüccarlar, esnaflar, arabaları ile, halk atları, eşekleri, yayan peşimize takıldı. Nerdeyse tüm kent halkı, onlardan böyle bir şey istenmemesine rağmen kervanıma katılmışlardı. Nindana'nın ellerini tutuyordum, onun sıcaklığı bana güç veriyordu. İnanna'nın boynuzlu tacını başıma koymuş, onunkine benzer beyaz, işlemeli ipek elbisemi sırtıma geçirmiştim. Şölen akşamı gibi giysinin açıkta bıraktığı sol, ak, diri göğsüm siyah saçlarımla gizleniyordu.

Nanna'ya yaklaştığımız zaman anladım ki sadece tüm kent halkı peşimize takılmamış, çevre köylerden de kadınlar, erkekler, genci, yaşlısı tapınağın duvarlarının dibinde öbek öbek bizi bekliyorlardı. Nanna'nın geniş merdivenlerinin önünde arabadan inerken, korkunç bir uğultu koptu orada toplananlardan. "İnanna, bizi koru! İnanna bizi koru!" diye hep bir ağızdan, hıçkırıyor, çığrışıyorlardı. "Ben Enheduanna'yım, başrahibe Enheduanna, prenses Enheduanna," demek geçiyordu içimden, ama onlar beni İnanna, diye kabulleniyorlardı. Merdivenin ilk basamağına gelince elimi kaldırıp, bağıranları susturdum, sonra basamakları çıkmaya başladım.

Merdivenlerin iki yanına rahibeler, rahipler sıralanmışlardı. Elleri göğüslerinde ilahiler okuyor, harplar, flütler, tefler çalıyorlardı. Merdivenleri olduğunca yavaş çıktım, Nindana da arkamdan geliyordu. Tören alanına geldiğimde benim için hazırlanan tahta oturdum, Nindana için de bir koltuk konulmuştu. Rahipler, rahibeler ben merdivenleri çıkarken hemen arkama geçiyorlardı; tören alanına ulaştıklarında sazlar bir kenara çekilmiş, benim rahip ve rahibelerimde karşımda yarımay biçiminde dizilmişlerdi. Görevliler, halk da tören alanında gürültü çıkarmadan, sessizce yerini aldı. Tapınak görevlileri halka duracakları yerleri gösteriyordu. Bir rahibe elinde bir şarap testisi ile önümde diz çöktü, kupaya doldurduğu şarabı bana uzatırken rahiplerle diğer rahibeler dans ederek şarkılar söylemeye başladılar:

"Inanna, tanrıçanı benim,
Şarap sunuyorum sana,
Tatlıdır kızın şarabı,
Şarabı gibi tatlıdır döl yatağı,
Dudakları tatlıdır, sunduğu şarap gibi
Tatlıdır, döl yatağı, dudakları,
Karıştırılmış içki gibi tatlıdır.

Bana gülen Nanna'm,
Sana geldim Nanna'm,
Beni okşayıp seven,
Bana iyi davranan Nanna'm,
Kralım, ülkemin tanrısı."

Şarkılar devam ederken, şarabımı yudumluyor, bir yandan da rahiplerime, rahibelerime bakıyor, kaçar yaşında olabileceklerini kestirmeye uğraşıyordum. Ortalama hepsi de kırklarını, ellilerini oldukça aşmıştı, demek yıllardan beri hiç kimse tapınağa rahip ya da rahibe olmak için baş vurmamıştı. Bakımlıydılar, ciltleri düzgündü, ama elli yaşını aştığını tahmin ettiğim rahibeler bile vardı. Üstelik sayı olarak çok azdı. Sadece dokuz rahibe vardı. Böyle bir tapınağın ne geliri olabilirdi ki? Tapınağın işleriyle uğraşacak rahip sayısı da sayabildiğim kadar altıydı, hepsi de altmış yaşın üzerinde görünüyordu. Tapınağın zaman içinde harap olması, hem çalışacak elemanın hem de gelirlerinin düşük olmasından kaynaklanıyordu.

Şarkılar bittikten sonra, gelenlere de şarap, bira ikram edilmeye başlandı, ama herkese sunulamadı. Nindana'ya ilgilenmesini fısıldadım. Biraz sonra Nindana, tapınakta bir testi şaraptan, bir testi biradan başka kalmadığını, onları da bana ayırdıklarını gelip söyledi. Yapılacak bir şey yoktu.

Ayağa kalktım; bir ilahiye başladım. Halk da ilahime eşlik etti. İlahi bittikten sonra yerime oturdum, bu törenin bittiğinin işaretiydi; şimdi sıra halkın sırayla önümden geç-

mesi, başlarını sıvazlayarak kutsamama gelmişti. Rahipler, rahibeler iki yanıma dizildiler, ben de ayağa kalktım. İlk Azimua ile Ninti geldi, kader arkadaşlarım olmuşlardı. Ninti ayaklarımın dibine iki adet inci bıraktı, başını okşadım, mutluluk diledim. Arkasından, Ninkilim bir demet buğday başağı bıraktı, başını sıvaladım; bereket diliyordu haşerelerden sorumlu tanrının adını taşıyan benim fare bakışlım. Gözlerim dolmuştu. Sırayla vilayet görevlileri gelmeye başladılar, onlar da bir şeyler bırakıyorlardı. Sonradan tüccarlar, zanaatkârlar, eşleri, çocukları kendilerini kutsamam için armağanlarını bırakıp önümden geçmeye başladılar. İçlerinden bazılarını şölen akşamından tanımıştım. Önümdeki armağanlar gittikçe çoğalıyordu, değerli taşlar, gümüş paralar, som altınlar, takılar birbiri üstüne yığılıyordu. Un, hurma, tulum peyniri, zeytin, şarap, bira getirenler de vardı, hem de oldukça çok. Yoksul halk bile bir şey bırakmadan geçmiyordu. Kutsama töreni güneş batana kadar sürdü. Tapınağımıza azımsanmayacak bir servet girmişti; altmışlık rahipler böylesini çok uzun yıllardır görmediklerini söylüyorlardı.

Akşam ayinini yönettikten sonra odalarımıza çekildik. Nindana, "dikkat ettin mi Enheduanna" diyordu, "tüm insanların gözlerinin içi gülüyordu."

Ertesi günü, sabah duasından sonra, tek kişilik çile hücreme çekildim. Dokuz gün orada kaldım, kapıdaki küçük delikten günde bir testi su ile bir arpa ekmeği veriliyordu. O dokuz günde tanrılarıma şükran şiirlerimi kafamda yazıp, ezberledim. Işık almayan hücrem ışıl ışıldı. Çilem bitince Nindana anlattı: Rahipler, rahibeler hücremin nasıl ışıl ışıl olduğunu merak etmişler, iki de bir gelip kapı aralığından içerisini denetlemişler, beni hiç yatarken, uyurken görmemişler, hep dizlerimin üzerinde dua ediyormuşum. "Nanna bize, kızını, İnanna'yı gönderdi. Şükürler olsun," diyorlarmış. Aşk öğrenmek için, aşkı tatmak için ara sıra genç erkekler değerli armağanlarla tapınağı ziyaret ediyormuş; rahibeler şaşkınmış, o kadar çok olmamasına karşın,

gelenlerin tümünü kabul etmeye, zaman ve güç bulamıyorlarmış. Olgun, yaşlı erkekler de armağanlarla geliyorlarmış, dua ediyorlarmış, rahibelerin aşk önerisine çekimser davranıyorlarmış, ama yinede saysan iki elin on parmağını geçmezmiş benim çilede kaldığım dokuz gün içinde. Dikkat etmiş, gençler pek hoşnut ayrılmıyorlarmış tapınaktan. "Bir gün ben de rahibe olmak isterim Enheduanna," deyiverdi Nindana. Saçlarını okşadım; "sen benim yaverimsim, burada benden sonra sen geliyorsun, hem de yakında çile odasına da gireceksin rahibe olmak için, üzülme."

Tapınağın önünde bekleyenler çoktu, ama tapınağı ziyaret edenlerin sayısı tapınağı ayakta tutacak kadar değildi. Rahibeler yaşlanmıştı, kutsal aşk eğitmenliğinden usanmışlardı belki de. Nindana, "çok güçlüsün," diyordu. "Günlerdir hiç uyumadın, yine her zamanki gibi çok çok güzel ve güçlüsün." Nindana özlemişti anlaşılan, yanımdan ayrılmak istemiyor; konudan konuya geçiyordu. "Halk seni görmek için nerdeyse tapınağın önünden ayrılmıyor. Eğer kutsal aşk eğitimi versen, burası genç erkeklerden yıkılır." Ben gülüyor, Nindana'yı öpüyordum.

Gerçekten de o dokuz günde hiç uyumamıştım, hekimlerimiz insanoğlu yedi gün hiç uyumazsa ölür, derlerdi. Nindana'yı tapınağın işleri ile bırakıp, hücremden çıktığımda hiç yorgunluk hissetmiyordum; başımda İnanna'nın boynuzlu tacı, sırtımda beyaz ipek giysim, boynumda pırıl pırıl yanan elmas kolyem, belimde yine gümüş kemerime sokulu yaşlı Gir'in armağanı hançer, ayaklarımda işlemeli sandaletler vardı. Askerler gibi benim de bir resmi giysim olmuştu: Boynuzlu taç, beyaz ipek giysi, kolye, hançer, sandalet ve uzun siyah saçlarımla.

Tapınağın her yanını dolaştım, tapınağa girip çıkanlar gördüm, bahçemizde, tarlalarımızda ekilip biçilenlere göz attım; gerekli buyrukları verdim. Tapınağın önünde de yüzü aşkın kadın, erkek, çocuk vardı; beni gezdiren rahip, günlerdir insanların başrahibelerini görebilmek için beklediklerini söylüyordu. Tanrılara adak dilediğimiz, tapınağın

balkon gibi çıkıntısına çıktım; ellerimi havaya kaldırdım. Kalabalıktan inler gibi büyük bir uğultu çıktı, dizlerinin üzerine çökerek beni selâmlıyorlardı.

Tapınağın mutfağından, kilerinden, hamamından, yatak odalarına, kütüphaneye, okula, dua odalarına, aşk odalarına, dinlenme, sohbet odalarına, dokuma, demircilik, marangoz, şarapçılık, biracılık gibi bütün üretim işleklerine, tarlalara, bahçelere, manastıra kadar dolaşmadığım yerini bırakmadım, işlekler adamsızlıktan çalışmıyordu. Beni gezdiren rahibin yorgunluktan adımları kısalmıştı, sallanır gibiydi. Yaşlı rahip haklıydı, nerdeyse Ur kadar bir kenti dolaşmıştık. Tapınak onarıldığı halde daha yapılacak çok iş vardı, aşk odaları ile okulun elden geçirilmesi gerekiyordu. Dışardan işçi bularak kumaş dokuma, marangozhane, diğer işlekleri üretime yöneltebilirdik.

Ben akşam ayininde de dimdiktim, ama bir bardak süt, beş hurmadan oluşan yemeğimi yeyip, odama çekildiğimde daha başım yastığa değmeden uyumaya başladığımı hatırlıyorum. Derin derin uyumuşum. Güneş doğarken Nindana'nın gül kokan soluğu ile uyandım.

Sabah ayininden sonra valiliğe gidip önce Ninkilim'in gözlemlerini dinledim. Tapınağın önü yine kalabalıktı. Halkın arasından geçerken elimle onları kutsuyordum. Ninkilim'in anlattığına göre, okul, kanal yapımı hızla ilerliyordu. Halkın arasında dolaşmış; insanların yüzü gülüyormuş, yapılanlardan hoşnutmuşlar, yüzlerce işsiz yapımlarda çalışmaya başlamış, halk, kız çocuklarını da okula göndermek için öğretmenlerden izin istiyormuş, şairler benim için şiirler yazıyorlarmış, sayrıevinden yakınmalar azalmış. Benim dokuz gün çile hücreme çekilmem, kentte de duyulmuş, penceresiz hücrem gece gündüz ışık doluymuş, rahipler, rahibeler, "İnanna bize geldi, o İnanna," diyorlarmış. Haberler güzeldi, ama tapınaktan dışarıya haber sızdırılması hoş değildi, bunu bizimkilerle konuşmalı, gerekirse ceza vermeliydim. Sonra Azimua'yı kabul ettim, hazine başı ile gelmişti. Sarayın giderleri büyük ölçüde azalmıştı, Ninti nerede,

ne gerek bilirdi; askerin giderlerinde de azalma eğilimi vardı. Kamu işleri bitince Ninti'yi çağırdım; bir yandan ağlayarak, bir yandan gülerek içeri girdi, kendini ayaklarımın dibine attı. Tuttum kaldırdım, sıkı sıkı sarıldık, yanaklarından boynundan öptüm. Çok mutluydu ama beni, Nindana'yı özlediğini söylüyordu. Ona izin almadan istediği zaman gelebileceğini söyledim. Sarayda yaptığı işleri, değişiklikleri anlattı. Sarayın bahçelerini, tarlalarını tarımcıyı getirterek iyileştirme çalışmalarını başlatmış; tarımcı gelecek yıl, tarla ve bahçelerden elde edilecek gelirin sadece sarayın değil, kamuda çalışanların büyük bölümünün giderlerini karşılayabileceğini söylüyormuş. "Su sorunu var mı?" diye sordum; yokmuş, eskiden beri saraydan geçen küçük, fakat bakımlı bir su kanalı zaten kullanılmadan duruyormuş. Tarımcı kanala yeni balık yumurtaları bile bırakmış. "Size üç ay sonra balık ziyafeti verebilirim," diyordu. Saraya bir de büyük baş hayvan ahırı yaptırmaya başlamış.

Tapınağa dönerken düşünüyordum; gerekli yerlere güvendiğim adamlarımı yerleştirmiştim; Ninkilim bilgi almada, denetim işlerinde, Ninti sarayda, valilik işleri Azimua'da, tapınak Nindana'ya teslimdi. Artık ben tanrılarımla baş başa kalabilir, Sümer'i, Ur'u mutluluğa taşıyabilmek için buyruklarını yerine getirmeye gayret ederdim. Ah! Şulgi de yanımda olsaydı; belki artık ömür boyu sevdiğim adamı göremeyecek, kokusunu duyamayacak, sıcaklığı vücudumu sarmayacaktı, ama ruhum onunlaydı.

Gün bitiyordu tapınağa dönerken. Yorgundum, ama içim dirlik düzenlik içindeydi. İçimin ağız tadı, dilime doluyor; kıpırdamayan dudaklarım yüreğime şiirler yazıyordu. Dizeler birbiri ardına geliyor, gözlerimin önünde göremediğim yeni dünyalar yaratıyordu. Testilerce şarap içmiş gibiydim.

Tapınağın önüne gelince onlarca güzel, süslü araba gördüm.

"Sizi bekliyorlar efendim," diyordu arabayı süren altmışlık rahip. "Bağlılıklarını sunmaya, kutsanmaya gelmişler. Siz İnanna'sınız onlar ve hepimiz için."

Kendimi huzur içinde hissediyordum, hiç kimseyle bu gönencimi paylaşmak istemiyordum. Tek isteğim odama çekilip, her gün bir iki tane hazır bulundurmalarını istediğim tabletlere, içimdeki gönenci dökmekti, Inanna'ya teşekkürlerimi sunmaktı. O an başka hiçbir şey, dünyanın tüm nimetlerini verseler, tanrıların tüm güçlerini eteklerime dökseler içimdeki gönençten, esenlikten önemli olamazdı; hatta Şulgi bekliyor deseler de...

"Onlara vezirim Nindana'nın kendilerini kabul edeceğini söyle."

Arabadan iner inmez hızla merdivenleri tırmandım; Nindana beni karşıladı, gelenlere bira ikram etmesini, benim dua için çekildiğimi, yarın güneş tapınak kulelerine ulaşınca gelmelerini söyle, dedim. Ekledim sonra, "yarın sabah tüm gelenleri kutsal eve alsınlar, tütsüler yakılsın, lirler çalınsın." Nindana'nın gözleri mahzun, hüzünlü yüzüme bakıyordu. "İşin bitince hemen bana gel, özledim seni." Gözlerine sevinç dolduğunu gördüm.

Güneş doğmadan çok önce uyandım. Nindana'yı arandım yatağımda, yoktu. Bugün gelecek olanlar için hazırlık yapmaya gitmiş olmalıydı. Odacı rahibemi çağırdım, yıkandım, rahibelerin otlardan yaptığı kokularla vücudumu ovdurdum. Gittiğim yere kokumun dolacağını, geçtiğim her yerde kokumun kalacağını biliyordum. Dudaklarım kıpırdıyor, diyordum ki:

"Kokum, İnanna'nın fettanlığı
yağmur olup damlayacak erkeklere
Yanaklarına süzülen arzumu yalayıp
Gebe bırakacaklar Ur'lu kadınları.
Sabah rüzgârında uçan kokum,
Aşkım benim.
Kokum, arzum benim
Aşkım gebe bırakacak kadınları."

Giyindim, boynuzlu tacımı taktım, kirpiklerime kömür karası sürdüm. Kum aynasında kendime baktım; gözlerim-

de İnanna'yı buldum. Yanaklarım al aldı, dudaklarım taze gül goncası gibi gülümsüyordu. Kara saçlarımın çerçevelediği yüzüm Nanna'nın dolunayının parıldayan ışığıydı. Bedenimi saran beyaz ipek giysimden arkamdan, yandan gelen ışıkla, çıplak dik göğüslerim, yuvarlak göbeğim, düzgün, uzun bacaklarım gözlerime yansıyordu. Devekuşu tüylerinden yapılmış, yaldızlı kanatlarımı omuzlarıma geçirdim; göğsümden, belimden sıkıca bağladım. İnanna'ydım.

Yürüdüm usul usul kutsal eve; kapıda Nindana ile rahibeler karşıladı beni: Görür görmez iki yanımda diz çöktüler. Nindana'ya baktım, bir tanrıça kadar güzeldi, esmer yüzündeki mavi gözleri, denizlerin sularını kükretip yüreğime boşaltıyordu. Nindana, bana İnanna'nın armağanıydı, alev alev ellerinden tutup kaldırırken içimi aydınlatan güzelliğine dayanamayıp usulca alnına dudaklarımı değdirip öptüm. Rahibelerin de saçlarını sıvazlayıp ellerinden tutup kaldırdım. Tuttuğum ellerini dudaklarına götürüp öpüyor, sonra derin derin kokluyorlardı. Kapıyı açtılar; bir davul geldiğimi duyururken, iki yanımda rahibelerle kutsal eve girdim; tahtıma doğru adımlarımı yavaş yavaş atarak yürüdüm. Rahibeler arkamdan kandiller taşıyor, uzayan gölgem insanların üzerine düşüyordu. İçerisi yaşlı, genç erkekler, kadınlar, on sekizine varmamış genç kızlarla tıklım, tıklım doluydu. Ben kapıda görününce oturdukları sıralardan ayağa kalkmışlar, sonra gözleri bende iki dizleri üzerine çökmüşlerdi; tutamadıkları inleyen ahlı oflu sesler kutsal evin duvarlarında, tavanında uçuşuyordu. Kandillerin arkamdan gelen ışığıyla tahtımın önünde bir süre ayakta durdum, yaldızlı kanatlarımı omuzlarımı ileri, geri hafif hafif kıpırdatarak uçmaya hazırlanır gibi oynattım, sonra durdum, gözlerimi gelenlerin üzerinde tek tek dolaştırdım; gözlerimin ulaştığı kadın olsun, erkek olsun titreyip başlarını öne eğiyordu. Gözlerim elimde olmadan genç kızlara takılıyor, bir daha, bir daha bakıyordum. Benim Sümerli güzellerimin, anasının memesini emmeye gelmiş aç ceylan yavruları gibi arınmış, süzgün bakışları ılık ılık içime doluyordu.

İki rahibe de devekuşu kanatlarından yapılmış kocaman yelpazeleri arkamdan sallıyorlar, dağların binbir çiçeğini taşıyan kokum ince bir buğu gibi gelenlerin üzerine çöküyordu. Derin derin soluk alışlar duyuyordum. "Kokum, arzum benim/ kokum aşkım benim," aşkımı gönderiyordum.

Kutsal evi dolduranların çoğunluğu şık giyinmiş genç, yaşlı erkeklerdi. Kadın, erkek hepsinin bakışı sarhoşlaşmıştı; gözleri boş boş bakıyor, göğüsleri inip inip kalkıyordu. Güzel giyinmiş ceylan yavrusu genç kızların bahar saçan bakışları da bana tatlı şaraplar içirtiyordu. Bir ara Nindana'nın gözleri ile karşılaştım; ateş saçıyordu; genç kızlara bakışlarımı yakalamış, kıskançlığını gözlerine taşımıştı. Gelenlerin fark edemeyeceği tarzda hafifçe güldüm; içimden, çocuk olma Nindana, diyordum. Anladı, başını çevirdi.

Elimle işaret ederek, diz çökenlerin doğrulmalarını istedim: Sessizce, korkar gibi gözlerini yüzümden, bedenimden ayıramadan sıraların önünde bir sihre kapılmış gibi hafif hafif titreyerek dizildiler. Deve kuşu kanatlarından yapılmış kocaman yelpazeleri sallayan iki rahibe yorulunca görevlerini başkalarına devrederlerken o bir anlık duraksama içinde salonun dört yanına yayılmış kokumu ben de duydum. Gözlerini benden ayırmadan duran genç kızların, kokumun arzum olduğunu anlamaları için içimden İnanna'ya dua ediyordum. Yerime otururken, en üst düzey tapınak yöneticisi "Şabra," ve vezirim atadığım Nindana'ya töreni başlatmasını başımla duyurdum. Salonun üç köşesinden üç ayrı lirin ezgin ezgileri yükselmeye başladı. Rahibelerin getirdiği iki şarap testisinden birer yudum içtim, sonra rahibeler testileri elden ele dolaştırmaya başladılar; kutsanmış, yoğunlaştırılmış şaraptan birer yudum içip testiyi yanındakine uzatıyorlardı.

Tören gereği en arka sırada oturan kalkıp, armağanları ile önüme geliyor, armağanlarını bırakıp, sandaletlerimi öpüyor, ben de başlarını sıvazlıyordum. Gelen erkekse, ar-

mağanlarını başımın bir imlemesiyle yeterli bulursam bir rahibe ile odalardan birine çekiliyorlardı. Topraklarımızın bereket geleneği idi bu. Kutsal aşk gerektiği gibi, gerektiği ölçüde gerçekleşmezse topraklarımızın bereketi de düşerdi. Ama erkekler çoğunlukla armağanlarını bırakıyor, benim yaşlı rahibelerimle ilgilenmiyorlardı. Bu, tapınağım için hiç de hoş değildi, hatta onur kırıcıydı. Kutsanma töreninden sonra tapınağıma erkeklerin uğramayacağının, ileride tapınağın giderlerini karşılayabilmesi için bahçelerinden, tarlalarından, hayvanlarından başka bir gelirinin olmayacağının belirtisiydi. Beni zor günler bekliyordu.

Tören sona ermişti, kutsanan gitmiş, birkaçı rahibelerle bir odaya çekilmiş, ama gelenlerin bir kısmı, bazı orta yaşlı erkeklerle, kadınlar ve o gözlerimi alamadığım genç kızlar, genç erkekler fısıldaşarak hâlâ sıralarının önünde ayakta bekliyorlardı; kutsal evde ilk kez böyle bir töreni yönetiyordum; başımı hafifçe kaldırmış bekleyenler için ne yapmam gerektiğini düşünüyor ama bir karar veremiyordum. Yardıma ihtiyacım vardı. Beklediğim yardım Nindana'dan geldi, deneyimli rahibeler kulağına fısıldamış, o da arkamdan başını başıma yanaştırarak kulağıma fısıldıyordu: "Sunakları varmış, izin bekliyorlar." Ne sunağı, diye soramadım; başımı "olur" anlamında hafifçe öne eğdim. Nindana en ön sıradakinin yanına yürüdü, başıyla "buyurun," der gibi bir işaret yaptı, sonra bana doğru yürüdü. Orta yaşlı bir kadın bir erkek ellerinden tuttukları ceylan bakışlı bir kızı tahtın önüne getirdiler. Kız diz çöktü. Anlamıştım, kızlarını tapınağa sunuyorlardı; rahibe olmasını istiyorlardı. Ya kabul edecektim ya da hayır, diyecektim. Hayır demem olanaksızdı, tapınağımdaki rahibeler yaşlanmıştı, dinlenmeye ihtiyaçları vardı. Gözlerimi rahibelere çevirdim, bakışları "lütfen," diyordu. Genç kızın annesi, babası da istiyordu kızlarını sunduklarına göre; kızlarının rahibe olması onlar için onurdu. Ya genç kız? Kızın başına elimi koydum, annesine babasına uzaklaşmaları için işaret ettim. Kızcağızın elini tutup kaldırdım, Nindana'ya teslim

ettim. "Ablanla konuş, sonra bana gel." Nindana anlamıştı ne demek istediğimi, kızla salondan çıktılar. Biraz sonra döndü, kızı rahatça düşünmesi için bir odaya bırakmış olmalıydı. Sonradan öğrendiğime göre ailelerinin bana teslim ettikleri kızlar da istemişlerdi rahibe olmayı, ailelerinin önerisini severek kabul etmişlerdi.

O gün, törende, törenden sonra da yüz yirmi iki kız rahibe olmaları için ailelerince tapınağa getirildiler. Ur'lular sanki kızlarını rahibe yapmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Yaşlı rahibeler, "görülmedik bir şey," diyorlardı. Kızlardan çok iyi dinsel ve dünyasal eğitim almış ikisini rahibeliğe kabul ettim; diğerleri eğitileceklerdi. Kırk iki genç delikanlı da rahiplik eğitimi için baş vurdu. Aileler kızlarının, oğullarının eğitimi için, her yeniay göründüğünde bir mina ağırlığında, yaklaşık bir avuç dolusu gümüş ve yeterli yiyecek, içecek getireceklerdi. Kızların, oğlanların tüm eğitim sorumluluğu hem yaverim, hem tapınağın en üst yöneticisi yani şabram Nindana'ya aitti. Ur'dan yeni öğretmenler getirttik, dünyasal bilimleri, dini bilimleri öğretmeye başladılar. Kızlar, deneyimli rahibelerin pratik aşk derslerinde çok başarılı oluyorlarmış Nindana'ya göre. Bir gün merak ettim, derslerine girdim. Benim yaşlı dediğim rahibelerim meğer ne ustaymışlar tanrıların aşkını sunmakta, şaşırıp kalmıştım. Vücudun tüm hassas noktalarını biliyorlardı. İçlerinden biri, "başrahibem, tanrıçamın yeryüzü gölgesi," diyordu, "bu yaşlı kızlar, yatalak doksanlık ihtiyarı bile uyandırabilirler." Genç kızlarımız bilgili, görgülü, deneyimli ellerdeydi; tanrının aşkını öğrenmişler, öğrendikleri kutsal birleşmeyi genç kızlarımıza deneyimlerini de ekleyerek aktarıyorlardı. Tapınağımıza günahlarını affettirmek, tanrılarımıza yakarmak için gelecek erkeklerin sağlıklı kutsal birleşmenin huzuru, rahatlığı, mutluluğu içinde evlerine, güç kazanmış olarak işlerine döneceklerinden, üretimlerini kat kat artırmak için gerekli gücü alacaklarından kuşkum kalmamıştı. Tapınakta bu günlerde en çok üretilen gebeliği önleyici şuruplar oluyordu. Bu bir ön-

lemdi, kızlar sevişecekler, erkeği sona ulaştıracaklar, ancak kendileri doyuma ulaşmaktan kaçınacaklardı. Kızlara kendilerini nasıl tutacakları sıkı sıkı öğretiliyordu. Gebe kalmak yasaktı ve bu tanrıların koyduğu bir kuraldı. Yine de önlem olarak sevişmeden önce hazırlanan şuruplardan içmeleri gerekiyordu. Gebe kalan rahibe zindana atılır, çocuğu da öldürülürdü. Onlar kendileri için değil, tanrı adına sevişiyor, kutsal birleşmeyi tanrı adına öğretiyorlardı. Biz hepimiz, tanrıların karısıydık. Tanrılar kendilerinden olmayan piçi istemezdi.

Artık işleklerimiz çalışmaya tarlalarımız, bahçelerimiz ekilmeye, hayvanlarımız güdülmeye başlamıştı.

Nindana'nın da yaşlı rahibelerin derslerinden yararlandığını akşamları odama geldiği zaman anlıyordum. Bir gün tanrılarım izin verirlerse Şulgi ile kutsal aşkımızı doruklara taşıyabileceğimi umuyordum. Acaba beni unutmuş muydu? Dağ ülkesi Aratta'nın kızlarının teni yanıkmış, kor gibi parlar, dokunanı ateş gibi yakarmış. Bakışları güneşin ışıklarından delici oklar gibiymiş, gülümseyince yanaklarında gonca güller açarmış. Göktekneleri, ayın çizgi gibi ilk gününden darmış. Aratta'nın kızlarını şairlerimiz böyle tanımlıyorlardı. Ya Şulgi de bu kızlardan birine vurulduysa. Aratta beyiydi, kızlar yalnız bırakır mı hiç? Düşünmek istemiyordum, içim acıyordu, ah Nindana olmasa nasıl dayanırdım. Benim, Ur'un ensisi, Nanna'nın Ekişnugal Tapınağının başrahibesi olduğumu duymuştur, neden bir kutlama bile göndermedi? Hayır, Şulgi'yi düşünmeyecektim, yapacak çok içim vardı.

Tapınakta yapılacak işler beni bekliyordu. Aşk odalarının sayısı azdı, düzenleri de iç acıcı değildi. Yirmi oda daha yapımını emrettim. Nindana da yapılacak odaların insanın aklını başından alacak güzellikte olması için Ur'dan mimarlar bulacaktı. Azimua yardım edecekti. Tapınağın önü her gün genç erkeklerle doluyordu, ellerinde armağanlarla içeri girmek istiyorlar, ama rahipler yapım olduğu ge-

rekçesiyle kimseyi kabul etmiyorlardı; tapınağı sadece dua için açık tutuyorduk. İki ay içinde odaların yapımı, iç düzenlemeleri tamamlandı. Bu sürede kızlar da iyice eğitilmişlerdi.

Yüz yirmi kızın rahibeliğe, kırk iki delikanlının rahipliğe kabul töreninde yüzlerce kişi vardı. Kentin tüm ileri gelenleri yine birbirleriyle yarışır gibi en şık giysilerini giyerek tapınağın tören terasını sabahın erken saatlerinden itibaren doldurmuşlardı; ama benim Ninti ile Azimua'm o denli gösterişli, şık giysiler içindeki kentliler arasında ağır başlı, onurlu gülümseyişleri ile hemen göze çarpıyor; kral ve kraliçe gibi duruyorlardı. Benim fare gözlüm Ninkilim'im önlerinde sanki onların uslu çocukları gibi oturuyordu. Törenden önce hepsini odama çağırtmış; beşimiz bir süre sohbet etmiştik. Can borçlu olduğum Ninkilim dizlerimin dibine oturmuş, o sevgi dolu çipil gözlerini bana dikmiş, hiç konuşmuyor, sadece bana bakıyordu. Bir süre sohbetten sonra Ninkilim ile Azimua'dan törenden sonra görüşmek için izin istemiş ve biz yine üç kız geçmişte olduğu gibi sarmaş dolaş, bazen gözlerimiz dolarak anılarımızı tazelemiş, birbirimize özlemimizi gidermeye çalışmıştık. Bizi kahkahalara boğan yastık oyunu, sabahları birbirimizi "günaydın aşk," diye selâmlamamız artık çok gerilerde kalmıştı. Konuşmaya öyle dalmışız ki nerdeyse töreni unutacaktım.

Tazecik rahibelerimin ailelerinin yanında törene katılanların çoğunluğunu genç, yaşlı erkekler oluşturuyordu. Kızlarım rahibe giysilerinin içinde İnanna'nın aşk meleklerini kıskandıracak kadar güzeldiler. Aşkın kutsallığı yüzlerinde esiyordu. Annelerin, babaların hatta tüm gelenlerin, kızlarımın güzelliği karşısında gözyaşlarını tutamadıklarını görüyordum. Kızların aileleri komşularınca kutlanıyordu; onlar da mutluluk içinde sulanan gözlerini silerken kutlayanlara gülümseyerek teşekkür ediyorlardı. Gerçekten gözlerimin önünde inanılmaz güzellikte bir huzur, gönülden kaynayan bir sevinç tablosu sergileniyordu. Kızları

takdis ettikten sonra, yüz yirmi iki kızın, kırk iki delikanlının annesini, babasını ben de kutladım. Ömrümde bir kez daha gözyaşlarının, böylecesine bedeni ve ruhu oluşturan milyarlarca minicik yıldızcıkta duyulan bir mutluluk için aktığını görmedim. Anneler, babalar kızlarını rahibe yapmakla daha şimdiden ruhlarının ölümsüzlüğünü gerçekleştirdiklerine ve tanrıların önünde her türlü kirden, nefretten, öfkeden, pislikten kurtulduklarına inanıyorlardı.

Tören bittikten sonra kutsal birleşme için sıraya girenleri saymaya olanak yoktu. Rahipler, kutsal birleşmeye gelen erkeklerin getirdikleri armağanları inceliyor, uygun gördüklerini sırayla aşk odasına gönderiyordu.

Bu akın günlerce durmadı; bana ulaşan haberlere göre tapınağımın ünü ülkenin dört yanına dağılmıştı ve biz kısa zamanda belki de ülkenin en zengin tapınağı olmuştuk. Evli kadınlar da tapınağımıza gelip, tanrıların aşkını yaşıyor, yaşatıyor, kocalarına mutluluk, kutsallık içinde dönüyorlardı.

KÖLE KIZIN ÇİLESİ VE KADINLARIMIZ

Bir gün Ninkilim'in getirdiği bir haber, günlerce uykularımı kaçırdı; ne dua edebiliyor ne şiir yazabiliyor, sadece günlük işleri denetliyordum. Benim yönettiğim kentte hâlâ insan hakları çiğneniyordu:

On dört yaşında köle bir kız, evin beyi tarafından tecavüze uğramıştı. Tecavüzden sonra kız evden kaçmış, fakat aşırı kanaması olduğundan fazla uzaklaşamadan yola serilmiş kalmış. Kızın kanaması olduğunu fark etmeyen bey, güvenlik güçlerine kölesinin evden kaçtığını bildirmiş; üstelik yakalanıp cezalandırılmasını istemiş. Güvenlik, kızı kanlar içinde yolun ortasında bulmuş, kızı sayrıevine taşımışlar, ama fazla kan kaybından kız ölmüş. Kız ölmeden önce, evin beyi tarafından tecavüze uğradığını güvenlik güçlerine söyleyebilmiş. Adamı mahkemeye çıkarmışlar, tabii adam inkâr etmiş, ben öyle bir şey yapmadım, onun bir köle sevgilisi vardı, o yapmış olabilir, demiş. Kızın sevgilisi on sekiz yaşında başka bir köle imiş. Köleyi sorguya çekmişler, köle bir şeyden haberi olmadığını söylemiş, ama işkence yapılınca suçu kabul etmiş. Zavallı çocuk ölüme mahkum edilmiş, şimdi yaşlılar meclisinin idam kararını onaylamasını bekliyormuş. Bir genç kız ölmüştü, belki genç delikanlı da asılacaktı. Ur'da işkence yapılıyordu. Olayı Ninkilim'den öğrenince çok rahatsız olmuştum. İşkence yapanları görevden aldırtmış, yeniden olayın incelenmesini istemiştim.

Azimua da çok üzülmüştü, yaşlılar meclisine giden idam onayını, başlattığı yeni kovuşturmanın sonucu belli olana kadar geri çekmişti. Bu arada idam cezalarının kaldırılması için meclislere öneride bulunmuştum. İşe Ninkilim girmiş, Ninti de Ninkilim'e yardım etmiş. Ninti, tecavüz ettiğine inandığı adamın karısını valilik sarayına davet etmiş, kendisi ile konuşmuş. Hatta biraz doğruyu söylemesi için gözdağı verir gibi konuşmuş. Kadın çözülmüş; kocasının bütün genç kölelere daha önce de tecavüz ettiğini,

hatta bazılarından çocuğu olduğunu, çocukları da boğarak öldürdüğünü itiraf etmiş, bu adamla yaşamak istemediğini, ama onu da öldürür korkusundan ayrılamadığını söylemiş, Ninti'den boşanması için yardım istemiş. Kadının söylediklerini bir yazman getirtip, tablete yazdırmışlar, altına da kadın imza atmış, ama kadın evine gitmek istememiş, Ninti de kadını sarayda alıkoymuş; tableti de yüksek mahkemeye göndermişler. Mahkeme aynı gün karar vermiş, adam, asılarak Kur'a gönderilmiş, genç köle kurtulmuş, adamın tüm malları da karısına verilmiş. Adalet yerini bulmuştu. Bulmuştu ama köle haklarının yeniden düzenlenmesi gerekiyordu. Azimua'ya, şikâyet etme hakları olmayan kölelerin de şikâyetlerinin bundan böyle bir yasa ile dikkate alınması için çalışma yapmasını buyurdum. Kısa bir de açıklama yaptım. Hukuk hiçbir zaman tam bir güvence değildir. Adalet ve hukuk her zaman çatışır. Adalet hukuktan doğduğu halde, adalet hukuka karşı olarak hukukun dışında gelişir. Burada güvenlik ön plana çıkar. Adaleti hukuk içinde sağlayacak olan yazılı kurallar değil, güvenliğin çalışması, zekâsıdır. Köle hakları ya da insan hakları her zaman hukukun üstündedir. Güvenlik çalışırken, soruşturma yaparken ilk göz önüne alacaklarının insan hakları olduğunu, Azimua'dan buyruğundaki tüm birimlere duyurmasını, onları eğitmesini istedim. Azimua'ya yaptığım konuşma benim de hoşuma gitmişti, ama çoğu babamın düşüncelerinden kopyaydı.

Tanrılarımızın bile çok zaman bencilliklerine kapılarak adaletsiz davrandıklarını da ekledim. Bu sözler tamamen bana aitti. Bunu neden söylediğimi o zaman anlayamadım, dilimden sözcükler çıkıvermişti. Köle kız olayında görünüşte adalet yerini bulmuştu, ama hak, hukuk insanların kalbine yerleşmezse verilen cezalar sadece göstermelik olarak kalacaktı.

Her akşam dua için odama çekilince, İnanna'ya şükrediyor, bana daha çok güç vermesi için yakarıyordum. Güç-

süzlüğümü hissediyordum. Bir kenti, bir tapınağı yönetmek, halkıma daha iyi yaşam koşulları verebilmek için güce ihtiyacım vardı. Köle kızın acı olayı beni çok etkilemişti, bir türlü unutamıyor; kendimi suçlu hissediyordum. Tapınağımda elim kolum bağlı oturuyor, kentte olup biten adaletsiz, ahlâksız olaylardan haberim olmuyordu. Kim bilir, o zengin, egemen güçler halka neler yapıyorlardı? Halkın içine dönük, sessiz, korkak, sinik olduğunu, her şeyi sineye çektiğini düşünüyordum. Ben, haksızlığa karşı, adaletsizliğe karşı baş kaldırmayı bilen, hakkını aramayı bilen bir toplum yaratmak istiyordum. Sümer'in geleceği, krallarında, yöneticilerinde değil, haksızlığa karşı savaşmayı bilen toplumun elinde olacaktı; buna inanıyordum. Önümde diz çökmeler zaman zaman hoşuma gitse de bana bile baş kaldıracak insanlar arıyordum. Nindana yapabilirdi, Şulgi yapabilirdi, hatta Ninkilim yapabilirdi, ya diğerleri? Onlar kendilerini bana borçlu duyumsuyorlardı. Hayır değillerdi, yetenekleri ile verdiğim görevlere gelmişlerdi.

Köle kadınları bırakın, kadınlarımız, kızlarımız bile hareketlerinde, seçimlerinde bağımsız değillerdi. Ailelerinin baskısı altında yaşıyorlardı. Tanrılarımız kadınları, kadınların bedenlerini kutsal yaratmış, güzelliklerle donatmıştı. Kadınlar sevişmeyi tanrıya ulaşmak için bir araç olarak düşünürken erkeklerimiz kadınlarını sadece bir cinsel araç olarak düşünüyorlardı. Kadınlarımız bağımsızlığını kazanmalı, erkek egemenliğinden kurtulmalıydılar.

Tapınakta kadınlarımızı eğitmek için kurslar başlattım. Onlara kim olduklarını, tanrıların kendi güzelliklerini görmek için onları yarattığını, her kadının bir tanrı olduğunu, ama evlerine, ailelerine karşı erkeklerle eşit sorumlulukları olduğunu, iş hayatına atılmalarını, işyeri açmalarını, seçimlerini kimsenin etkisinde kalmadan kendilerinin yapmalarını, Sümer, sanatta, kültürde, iş hayatında büyüyecekse, gelişecekse, sağlam, güçlü bir ordusu olacaksa ancak kadınlarımızın desteği ve katılımı ile gerçekleşebilece-

ğini, ilk derste kısaca anlattım. Kurslarımıza ilgi büyük oldu. Sayrıevlerine sadece kadın görevli alınmasını, okullarda kadınlara öncelik verilmesini Azimua'ya bildirdim. Ninti'yi yapılan, yapılacak işlerle, kadınlara yol göstermekle görevlendirdim. Tam adamımı seçtiğime emindim, Ninti kadınlığın tüm bağımsız duygularını kendinde toplamıştı. Kurslarımız, Ninti öyle başarılı oldu ki iki yıl içinde kadınlarımız iş hayatına atıldılar, kız çocukları okula gitmeye başladılar, aileleri kızları istemedikleri erkekle evlendiremez oldu.

Enheduanna ile Enki (tablet)

YÜCE TANRI ENKİ ŞEHVETE YENİLİYOR

Rahipler, rahibeler, hepimiz mutluyduk, huzur içinde günlerimiz, aylarımız geçiyordu. Ur'dan şairler, bilim adamları, yazmanlar görevlendirmiş okulumuzdaki derslerin niteliğini artırmış, Ur'un en iyi okulunu yapmıştık. Ur'dan da öğrencilerimiz vardı. Kentlilerin çocuklarından belirli bir ücret alırken, köylerden gelenlerin ya da yoksulların çocuklarını parasız eğitiyorduk. Uzak köylerden gelen çocuklar okulda kalıyor; yiyip, içmelerini tapınak üstleniyordu.

Babamdan beni şaşırtan bir haber, daha doğrusu bir düğün davetiyesi almıştım, kardeşlerim Rimuş ile Man-İstusu'yu evlendiriyordu. Aman tanrılarım, kardeşlerim büyümüş müydü, yıllar ne çabuk geçiyordu? Ben ne kadar yaşlanmıştım? Ben hâlâ onları kaplanları ile oynayan iki bebek gibi düşlüyordum; büyümüşler evleniyorlardı. Haberi Nindana'ya söylediğim zaman o da en az benim kadar şa-

şırımıştı. Evet, yaşlanmıştık. Nindana'ya baktım uzun uzun, hayır hâlâ genç, dinç ve güzeldi. Nindana, "tanrıçam siz de hâlâ on altı yaşında gibi görünüyorsunuz," diyordu. Biliyordum genç göründüğümü, İnanna, bana ömür boyu yaşlanmama yeteneğini armağan etmişti. Birkaç gün içinde yola çıkarsak, düğüne ancak yetişirdik; Nindana'ya hazırlıklara başlamasını, gelinlerimize en güzel armağanları verebilmek için araştırma yapmasını söyledim. Azimua ile Ninti de bizimle gelmeliydi. Tekneleri Ninkilim hazırlardı.

Haberi aldığım akşam odama çekilmiş, babamdan sonra Sümer'i yönetecek kardeşlerimi gözlerimin önüne getirmeye çalışıyor; bir yandan da haksızlıklarla savaşabilmek için daha güçlü olmam gerektiğini düşünüyordum. Kralın kızıydım, valiydim, başrahibeydim, bütün güçler benim elimde gibi görünüyordu, ama adaletsizlikleri hâlâ önleyemediğime inanıyordum. Kötülük her şeyden güçlüydü. Kötüler kadar güçlü olmak gerekiyordu. İnanna'ya ihtiyacım vardı.

Odamı bir tek mum aydınlatıyordu, mumun sarsak alevine gözlerimi dikmiş; İnanna'ya, kardeşlerime mutluluk, bana halkımın refahını sağlamam için ek güçler versin, diye yalvarıyordum. Gözlerim yanıyordu; göz kapaklarım bir açılıyor, bir kapanıyor, mumun solgun alevinden başka bir şey göremiyordum. Sanki odam dipsiz karanlıklar denizine gömülmüştü. Dudaklarımın kenarına kadar inen göz yaşlarımın tuzu çaresizliğimi yüzüme vuruyor, yüreğimi yakıyordu. Güçsüzleşmiştim. Köle kızın öyküsü içimde büyüyor, insanlarımın bilemediğim ne çileler çektiğini, dertlerini, acılarını dindirebilmek için elimdeki güçlerin yetersiz olduğunu haykırıyordu. Kadınlarımızın haklarını yavaş da olsa ellerine almaları bile bana yeterli gelmiyordu. Ah güçsüzdüm, çaresizdim. Bedenimin her noktası erimeye başlamıştı, dünya çevremde dönüyor, düşüyordum, iki dizimin üzerinden taş zemine kapaklanırken birden odam pırıl pırıl oldu; içime bir canlılık doldu, göklerin kraliçesi İnanna boynuzlu tacı, ışık saçan gözleri, bulutlar-

dan ak giysisi ile karşımda duruyordu. "Ya Enheduanna," diyordu. "Her dilde bir 'eklemek,' eylemi vardır. Ekle Enheduanna, gücüne güç ekle."

İki dizimin üzerinden ayağa kalkmıştım. Karşı karşıyaydık göklerin tanrıçası ile. İnanna'yı bir kol uzaklığında görmek beni şaşırtmamıştı. O eğilip gözlerimden öptü, soluğu ateş gibiydi. Ben de ellerini tutmuş, öpüyordum. Elleri ipektendi. "Dinle Enheduanna, dinle."

"Gönlüm, kulağım sende ya tanrıçam," diye mırıldandım.

"Eklemesini bilmek gerek. Kimse sana yeni bir güç veremez, güç istenmez alınır. Gücüne güç ekle benim başrahibem. Bilgeliğin efendisi, geçmişin, geleceğin yaratıcısı, geleceği gören o yaşlı Enki tüm tanrısal güçleri "Me"leri elinde tutuyor. Elinde de değil, bir rafa koymuş, karşısına geçip 'güç bende,' diye böbürleniyor. Tüm tanrısal güçleri toz kaplamış, küfleniyor. O tanrısal güçleri insanlar için kullanması gerektiğini unutmuş. O güçler bizde olmalı, sende ve bende. O güçler bizde olursa onlara yeni güçler ekleyebiliriz. Sen ve ben insanları, o ölümsüzleri, o zavallıları seviyoruz. Sümer'in adını ölümsüzleştirmek istiyoruz. Ya o yaşlı Enki? O yarattığı insanların, o insanların neler çektiğini görmüyor, seslerini duymuyor. Sadece ben güçlüyüm, diye elindeki tanrısal güçler Me'lerle kendi kendine övünüyor. Git ona, o dipsiz deniz Abzu'da oturduğu Eridu'ya git, o tanrısal güçleri al, bana getir. Halkımızın mutluluğu, refahı için bana getir. Gökkayığım ırmakta. Durma hemen git. Seni görünce yaşlı Enki'nin aşktan gözleri kararacak, yüreği coşacak, ne istersen verecek. Başına boynuzlu tacını giy, ben İnanna'yım, de ona. Gökkayığımın sulardaki hışırtısını duyunca benim geldiğimi sanacak, senin ben olduğuma inanacak. Al, tüm tanrısal güçleri, Me'leri bana getir, ben de senin ihtiyacın olanları sana vereyim. Hadi kalk, yola çık."

İnanna, Bilgelik Tanrısı Enki'ye gitmesini, tüm tanrısal güçleri almasını istiyordu. Ona güveniyordu, tanrısal güç-

lerin bir ölümsüzün eline geçmesinden çekinmiyordu. Hayır, diyemezdi. Onun rahibesiydi. Dudakları titriyordu, içi gururla doluyordu; gidecek, tanrısal güçleri alıp getirecek, İnanna'ya teslim edecekti. Onu bekleyen tehlikelerden habersizdi. Tam "gidiyorum," diyecekti ki, oda kararıverdi, mumun o çelimsiz alevi yeniden tüm gücünü odayı aydınlatmak için harcıyordu. İnanna gitmişti.

Yerinden kalktı, beyaz giysilerini giydi, başına boynuzlu tacını koydu, küçük hançerini beline taktı, elmas kolyesi boynundaydı. Odadan çıktı, uykuda gezer gibiydi, Nindana'nın kapısını çaldı, "benim," dedi. Kız vücudunun tüm güzelliğini kaplayan giysilerini çıkarmış çırılçıplak kapıyı açtı, arzuyla gülümsüyordu. Enheduanna onu istemiş, odasına gelmişti. Enheduanna, kızın sadece gözlerini görüyordu. Ne dik memelerinin, ne yuvarlak karnının, ne hâlâ ayva tüylü önünün farkındaydı. "Ben Enki'ye gidiyorum, İnanna böyle istedi. Yerimin boşluğunu belli etme," dedi; arkasını döndü, tam giderken durdu. Dönüşü olmayan bir yola çıkıyor gibi hissetmeye başlamıştı kendini. Bir ölümlünün, bir tanrıya gitmesi, dönüşü olmayan bir yoldu. "Şulgi'ye haber gönder. Dönmeyebilirim de. O, benim kalbimdeki tek erkeğim olduğunu bilsin."

Nindana ne söyleyeceğini bilemiyordu. Bir ölümlü, yüce Tanrı Enki'ye gidiyordu, kulakları yanlış mı duymuştu, ama o tanrıça gibiydi, İnanna'nın yeryüzündeki gölgesiydi, onunla özdeşleşmişti. Enki'ye gitmesini de İnanna buyurmuştu. "İyi ama," diyordu Nindana kendi kendine. Daha sabahleyin kardeşlerinin düğününe gitmek için hazırlıklar yapılmasını buyurmuştu. "Tanrıçam, Enheduanna, kardeşlerinizin düğününden sonra yola çıksanız."

Enheduanna, tam kapıdan çıkarken başını geri çevirdi; bakışları çok farklıydı, rüya içinde gibiydi, belirli bir yere bakmıyor, hatta baktığını görüp görmediği bile belli değildi. "Vaktim yok, Nindana," dedi. "Siz gidin Azimua ile, babama İnanna için, belki aylar, yıllar sürecek uzun bir yolculuğa çıktığımı söyleyin. O anlar."

Sözlerini bitirir bitirmez kapıyı ardından çekti; tapınağın uzun koridorlarını geçti, Nindana'nın, "prensesim, başrahibem, Enheduanna!" diye çırpınışlarını duymuyordu. Irmağın kenarına geldi. Nindana ışık saçan bir tekneye Enheduanna'nın bindiğini gördü; dört çift kürek kendi kendine sulara dalıp çıkıyordu. Enheduanna yalnızdı. Teknede ayakta, tanrıça gibi duruyordu. Nindana gözlerini ovuştururken, ışıklı gökkayığı, bir kıvrımı aşarak bakışlarından kayboldu.

Enki Baba, Eridu'daki evinde tahtına oturmuş, raflara dizdiği tanrısal güçlere bakıp gururlanıyordu. O güçleri o yaratmıştı. En büyük tanrı oydu. Kölesi İsumud'un sunduğu taze meyvelerden yiyor, taze bira içiyordu. Birden keskin kulakları, derin dipsiz deniz Abzu'nun sularının hışırdadığını duydu, gözlerini kapadı. Gökkayığı yavaş yavaş kıyıya yaklaşıyordu. Enki Baba Isumud'u çağırdı:

"Buraya gel İsumud, sevinçli haber var,
Sana söylediklerimi iyi dinle,
tek başına genç bir kız atıyor adımlar,
Eridu'ya yöneldi adımları,
Buyur et kızı Eridu'ya
İnanna'yı Eridu'ya buyur et.
Tereyağlı arpa çöreği sun İnanna'ya
Serinleten sudan ikram et genç kıza
Bira sun aslan yüzlü kaptan
Kutsal sofrada, gök sofrasında
Güzel sözler söyle ona,
Kraliçe geliyor karşıla."

İsumud, efendisinin buyruğunu yerine getirmek için hazırlattığı tahtırevan ile iskeleye koştu; henüz karaya çıkmış Enheduanna'yı karşısında görünce dili tutuldu, dizlerinin bağı kesildi. Tam yere düşecekken adamları kollarından yakaladı. Ağzı açıldı, dili dolandı, yine de konuştu: "Göklerin

kraliçesi, tanrıçam İnanna hoş geldi, yüceler yücesi Enki sizi bekliyor. Onurlandırdınız Eridu'yu, güzelliğiniz karanlığımızı aydınlattı. Buyurunuz tahtırevana. Yürüdüğünüz yere bereket saçan o minik ayaklarınız tozlanmasın."

Elini uzattı, Enheduanna'nın tahtırevana binmesine yardım etti, elleri ateş kesti. Enheduanna ilk sınavı atlattığını anlamıştı, İsumud onu İnanna sanmış, tanıyamamıştı. Dört kişinin omuzlarında tahtırevan giderken, İsumud yanında yürüyor, tereyağlı çörek ile soğuk bira sunuyordu. Enheduanna, birayı içmeyip, tahtırevanın öbür yanından yere döküyordu.

Koca Enki ayakta karşıladı göklerin kraliçesini. Evrene egemen gözleri kamaştı, içinden volkanlar taştı, koca vücudu bir titredi, dağlar beşik gibi sallandı. Elini kalbine bastırıp rahatladı, kızı yumuşak minderlere buyur etti. Koca tanrının gözleri, Enheduanna'nın uzun siyah saçlarının yarı gizlediği ay ışıklı göğsüne çakılı kaldı. Enki soğuk bira ikram ederken, Enheduanna da hafifçe öne eğilip göğsünün diri parlaklığını biraz daha sergiliyordu. "Tanrıların tanrısı beni huzuruna kabul ettiği için çok mutluyum," diyordu. Koca tanrı konuşmayı unutmuş, ne yanıt vereceğini kestiremiyor; kızın su gibi parlak, saf güzelliğini seyrediyor, Enheduanna da bira testisini tanrıya uzatarak elleriyle içiriyordu.

İsumud ayakta bekliyor, arada sırada Enheduanna'nın uzattığı yarı boş bira testilerini dolularıyla değiştiriyor, artan birayı da içiyordu. Testiler boşaldıkça uşağın ayakta duracak hali kalmamıştı. Enheduanna bir ara tanrıya iyice yaklaştı, gözlerini gözlerine dikti, bedeni bedenine değiyordu. Teninin sıcaklığı yaşlı tanrının kalbinin çarpıntılarını artırmış, soluğunu sıklaştırmıştı. "Bu kız, Ay Tanrısı Nanna'nın kızı, senden hoşlandı Enki," diyordu kendi kendine. Koca tanrı kızı koynuna sokmanın yollarını aramaya başlamıştı. "Hoşlandı, hoşlandı, ama bir tanrı kızı öyle kolayca bırakmaz kendini, kaçırma fırsatı, kandır İnanna'yı."

"Ne güzel saçların var."

"Onlar tanrıların en büyüğü Enki Babamın.Güzel mi?"

"Çok!"

"Okşamak ister misin ey bilge Tanrım?"

"Evet!,"

İnanna öne doğru uzandı.

"Neyim varsa senin, benim en büyük tanrı babam. Onları sen yarattın. Senin yaratıcı ellerinden onları nasıl alıkoyayım."

Koca tanrı çekinerek ellerini kızın saçına götürdü, Enheduanna hemen geri çekildi, geri çekilirken de göğsünü kapatan saçlarını arkaya atıverdi. Tanrının gözleri yuvalarından fırlayacak gibi kaşlarının altından taşmıştı; kız hemen saçlarını tekrar önüne serip göğsünü kapattı.

"Yavaş olalım tanrım, keyifle. Önce içelim." Enheduanna ağzından çıkan "yavaş olalım," dan utandı. İnanna bu sözcükleri kullanmazdı elbette. Hemen, özür diler gibi "huzurlu olalım, tanrım," diye ilk cümlesini değiştirmeye uğraştı.

Enki de tanrılığından utanmış gibiydi. Ellerini birbirinin içine aldı, canı acıyıncaya kadar sıktı, ama içi yarattığı depremler gibi sarsılıyor, yanardağlar gibi kavruluyordu.

"Oh, sıcak bastı bana."

"İç tanrım, soğuk bira iç."

Enheduanna'nın sunduğu bira testisini ağzına götürüp sonuna kadar içti tanrı, sonra boş testiyi İsumud'a fırlattı. Zavallı İsumud testiyi tutmak isterken yere düştü, tanrı kahkalarla gülmeye başladı.

"Bak İnanna, bu benim kölem, sarhoş oldu."

Sesi boğuk çıkıyor, dili de peltekleşmişti. Gözlerini açık tutmakta zorlanıyordu.

"Söyle bana, sana ne vereyim benim aşk tanrıçam? Ne istersen iste benden. Seni yalnız göklerin değil, yeryüzünün de kraliçesi yapayım."

Enheduanna, başını hafifçe tanrıya uzatarak, "hiçbir şey, senin yanında olmak yeter bana." diye işveli işveli konuştu.

"Olmaz, iste. Her şey sana feda olsun."

Enheduanna, tanrının ellerini tuttu, yüzüne götürdü.

"Yarın konuşalım, benim en büyük tanrım, geç oldu."

Enki, yanan ellerini çekti, "En büyük tanrıyım ben, hemen kapılmayayım," dedi içinden. "İsumud, tanrıçama en güzel odayı göster, dinlensin. En lezzetli meyveleri sun."

Enheduanna kalktı, İsumud sallanarak öne geçti.

Ertesi gün, Enki Baba, şarapların en güzelini, en sertini getirtti, çöreklerin en tatlısını pişirtti, Enheduanna'yı beklemeye başladı. İsumud haberi getirdi, tanrıça çok yorgundu daha, aylar süren bir yolculuktan gelmişti. Enki Baba, "haklı, dinlensin güzel tanrıçam," dedi, ama tüm gece kavuşmayı, okşamayı hayalledığı o göğüslerden, o pürüzsüz bacaklardan kasıklarına oturan ağrıyı nasıl dindireceğini bilemedi. Soğuk sular döktü, beş testi şarap içip sızdı.

Üçüncü gün, Enheduanna, Enki Babanın yanına geldi, yanağından bir öpücük kondurdu. "Tanrıların tanrısı, izin ver bir gün daha dinleneyim." Enki'nin öpücükten yanağı yandı, ateşi apışlarına kadar sardı.

Her gün Enheduanna bir görünüp bir kayboldu, Enki Babanın sabrı taştı, ama tanrılar sabırlı olmalıydı. Yüreğinde gittikçe büyüyen ateşi oflayarak, dağları tutuşturdu. Dağlardan fışkıran ateş ovaları yaktı kavurdu, buğdaylar, arpalar yandı, meyveler kurudu. Halk tapmaklara koştu, adaklar adadı, yağmur duasına çıktı, ama tanrıların en büyüğü âşıktı, kulağı İnanna'nın sesinden, gözü İnanna'dan başkasını görmüyordu. Aşk ateşi sarmıştı yüreğini.

Üç ay mı geçti aradan bilinmez, Enki Baba sararıp soldu, "tanrının sabrı bu kadar," deyip, kızı yanına oturttu. O gece kıza sahip olmayı aklına koydu. İsumud, şarapların en süzülmüşünü, en yıllanmışını, yiyeni çıldırtan en sihirli meyvelerle sofraya doldurdu.

Kız bir giyinmiş, bir giyinmiş, içi, dışı bir olmuştu, incecik tüllerden yangılar saçıyordu. Enki Baba, kızın vücudunu soymaya gerek kalmadan çıplak karşısında görünce dili, damağı kurudu, kızın sunduğu şarap testisini bir içişte dibine indirdi. Kız yaklaştı, sokuldu babaya, başını kaldı-

rıp dudaklarını araladı. Enki Baba yüzünü yalayan soluğa ağzını uzattı, kız kaçıverdi.

"Kız kaçma gel, seni yeryüzünün de kraliçesi yapacağım."

"İstemem."

"Ne istersin peki?"

"Seni."

"Gel kucağıma o zaman."

"Biraz içelim de sonra. Gönlüm ayıkken yapamam."

Enki Baba, şarap testisine uzandı, kıza uzattı, kız bir yudum aldı, tanrıya bıraktı testiyi.

"İç de tatlansın, dibinde bir yudum bana kalsın."

Tanrı Enki, ikinci testiyi de boşalttı. Kız testiyi aldı, başına dikti, "aa içinde hiç kalmamış, hani bana bir yudum bırakacaktın?"

İsumud, kalan testileri saydı, kendi içtikleri ile dört olmuştu, tanrı baba bir içince o da bir içiyordu, ah şu tanrı baba olmasaydı, o kızı çoktan baştan çıkarırdı. Testiyi elinde tutarken şişkin yerlerini okşuyor, İnanna'nın kalçalarını hayal ediyordu. Tanrı doyunca kıza, belki bir iyilik yapardı Isumud'a.

Kız bir testi daha uzattı tanrıya... Tanrı içti içti, yana doğru serildi, ağzından köpükler taştı. "Kız ne istersen iste, sana her şey feda olsun."

"Öyle mi?" İşveli işveli konuştu Enheduanna, tanrının yanağına bir öpücük daha kondurdu. Tanrı peltekleşen dilini eliyle tuttu.

"İste, her şey feda olsun."

"Hım, ne bileyim. Seni sınamak için tanrım, önce küçük bir şey isteyeceğim, darılma."

"Hayır büyük şeyler iste.

"Hayır, küçük."

"Peki söyle, o zaman, ama sana lâyık olmalı."

Enheduanna ayağa kalktı, tanrısal güçlerin durduğu rafın önüne geldi. "Buyur İsumud'a, şu tozlanmış, eskimiş, artık zamanı geçmiş, adına komikçe güç dediklerini, yani şunları kayığıma taşıtsın hemen."

Enki de sallanarak ayağa kalktı. "İsumud, gel buraya, şunların hepsini tüm Me'leri İnanna'nın kayığına taşıt."

Enheduanna, Enki'nin yanağını öptü, kolunu beline dolayıp yumuşak minderlerin üzerine yatırdı: "Biraz dinlen tanrım, biraz fazla kaçırdın şarabı, sonra alamayacaksın balımı." Enheduanna da yanma uzandı, başını okşamaya başladı; "hadi biraz uyu tanrım. Uyu da güçlen. Kolların, belin dinlensin, güçlü olsun." Tanrı yumuşak mindere uzanınca yarattığı dağlar çöktü gözkapaklarına, horultusu göğü tuttu. Rüyasında dünyayı yeniden yaratıyordu. Birden yağmur isteyenlerin sesini duydu, neşesini onlarla paylaşmak istedi, "yağ yağmur, yağ!" diye buyurdu. Öyle güçlü söylemişti ki, yağmur bir yağdı, dünyayı sel aldı.

Enheduanna, tanrıya baktı, yüzünde gülücükler vardı, o sırada tanrı İnanna'yı rüyasında öpüyordu. Enheduanna "İznimizle tanrım," diyerek ayağa kalktı. "Hadi İsumud! Tanrının buyruğunu yerine getir."

Ayakta zor duran İsumud yanına birkaç kişi alarak tozlanmış tanrısal güçlerin hepsini kayığa taşıdı. Enheduanna kayığa atladı, görünmeyen ellerin çektiği dört çift kürek suları yarmaya başladı.

Enki, sabahleyin uyandığında hâlâ gecenin mahmurluğu içindeydi. Sağına, soluna bakındı, Öptüğü İnanna yanında yoktu. Dizlerinin dibine kıvrılmış yatan İsumud'u dürttü.

"Hey uyan!"

İsumud, sırtına dokunan Enki'nin parmağının verdiği ateşle zıplayarak uyandı.

"Buyurun prensim."

"Nerede İnanna?"

İsumud da bir an çevresine bakındı, "yanınızda yatıyordu tanrım." Enki, rüyasını hatırladı, "ben dünyayı yeniden yaratıyordum, uyandım, İnanna'yı öptüm kokladım. Sonra, sonrasını hatırlamıyorum. İnanna da sevdi, okşadı mı beni?" İsumud düşündü, taşındı, "okşamıştır tanrım."

Tanrının yüreği rahatladı: "Birleştik mi?"

"Ayıptır, diye başımı çevirmiştim."

"Ah, İsumud, birleşmişizdir, ama ben o hazzı hatırlamıyorum. Yazık değil mi?"

"Doğrudur tanrım, yazıktır."

"Peki nerede benim sevdiğim şimdi? Bul bana aşkımı."

İsumud kapıya doğru gitti, tam çıkarken olanları hatırlayıverdi, ne de olsa bir testi eksik içmişti tanrıdan.

"Sizden izin aldı, gitti tanrım."

"İzin mi aldı?"

"Evet."

Enki, nasıl böyle bir aptallık yaptığına şaştı; izin verilir miydi hiç, binlerce yılda böyle bir fırsat eline geçmişken. Her yarattığının kaderini yaratan tanrı, kendi kaderini yaratmayı unuttuğunu anladı. Düşündü, kafasını iki yana salladı, sonra karar verdi; ilk iş olarak kendine fırsatları değerlendirmesini bilen bir kader yaratmalıydı.

Evrenden yaşlı tanrı, İsumud'un yardımıyla ayağa kalktı, temiz havaya ihtiyacı vardı, pencereye doğru yürüdü. Oda şarap kokuyordu. Rafların önünden geçerken yüzü aşkın tanrısal gücün yerlerinde olmadığını gördü. Yanakları kıpkırmızı oldu, gözleri ateşe döndü. "Ey uşağım, İsumud, nerede benim tanrısal güçlerim?"

"Tanrıça İnanna'ya armağan ettiniz dün gece. O da tanrısal kayığına yükleyip gitti."

Koca tanrının, "aman tanrılarım, " diyecek hali yoktu, sadece içinden "Ah! Ah! Ben ne yaptım?" diye ağlamaklı geçirdi. Ne aptallıktı bu: Kızı alıkoymayı becerememiş, kızın güzelliğinden, işvesinden coşmuş, bir bir testileri devirmişti. Ah, şu içkiyi niye yaratmıştı ki? İçki tanrı gücünden daha güçlüydü. Gözlerine dolan ateş söndü, bacaklarında, bedenini taşıyan güç eridi, rafların önüne yığıldı. Şimdi kim, "sonsuz tacı," "tanrısal asa"yı taşıyacak, şimdi kim "ölüler diyarına iniş ve çıkışı, adaleti, iyiliği, barışı, yargıyı, yaşama sevincini, zaferi," sağlayacak, şimdi kim "girdapları, tayfunları, kentlerin yok edilişlerini, kahramanlığı, korkuyu, dehşeti, yalanı, iftirayı, cinsel ilişkiyi, savaşı, tüm zanaatları, sanatı, müziği, edebiyatı, hadımlığı, ikti-

darsızlığı, didişmeyi," düzenleyecek, şimdi kim "silahları, yasaları," yapacak, şimdi kim istediğine "krallık tahtını, verecek, kızdığını tahtan indirecekti." Tüm güçleri elinden gitmişti, şimdi adında sadece bir yücelik sıfatı kalmıştı. Güçsüz, sıradan bir tanrıya dönmüştü.

Duracak zaman değildi, İnanna onu ülkesine götürmeden önce tanrısal güçlerini geri almalıydı.

"Ey uşağım İsumud,
Ben göklerin güzel adına konuşurum."
"Ey kralım Enki, zamanın ötesinde övülen
Ey kralım Enki, işte burayım."
"Gökkayığı şimdi hangi sularda?"
"İdal iskelesine doğru gidiyor."
"Git, tüm yedi başlı canavarlarımı al,
Gökkayığını içindekilerle geri getir."

İsumud en hızlı kayıkla Eridu'dan çıkar, ama Enki'nin emrine de karşı gelir, âşık olduğu İnanna'ya bir şeyler yapar korkusuyla canavarları yanına almaz önce, biraz uzakta bırakır. Gökkayığının bir gecede ulaştığı İdal iskelesini bir solukta alır. Kayığını İnanna'nın kayığına yanaştırır:

"Ey göklerin aşk kraliçesi,
Baban buyurdu bana,
Beni baban gönderdi Ey İnanna,
Buyruğu yüce baban,
Unutulmayacak değerli sözlü baban."

Enheduanna anlamıştı; sabahleyin Enki uyandığı zaman tanrısal güçlerin elinden gittiğini görmüş, şimdi onları geri istiyordu.

"Babam ne buyurdu sana ey İsumud
Kıymetli uşağı ile ne konuştu,

Nedir değerli sözleri ?
Rica ederim söyle bana İsumud."
"Konuştu kralım benimle,
Dedi ki yüce Enki,
İnanna gitsin ülkesine, bırak
Gök kayığını geri getir,
Geri getir Eridu'ya kayığım."

İsumud, Enki'nin tanrısal kayığını içindekilerle geri getir, dediğini unutmamıştı ama, Enki kızınca ne yapacağı belli olmazdı. Belki İnanna'nın güzelliğini yok ederdi.

"Ah olamaz, babam Enki bana söz verdi, kral o
Sözünden dönmez krallar rica ederim.
Şerefli sözler verdi bana, neden geri dönsün sözünden.
Eder mi saygısızlık verdiği söze kral
Yalan mı söyledi bana babam, olamaz söylesin yalan.
Onun her sözü yemindir, yeminler etti bana kral."

İsumud, Enheduanna'ya bakarken yüreği gibi gözleri de kayıyordu. Tanrı elinden kaçırdıysa hiç olmazsa o sahip olmalıydı kıza. "Bak, güzel tanrıçam," dedi. "Tanrı baban buyurdu "Me"leri senden almamı. Bilirsin, yaparım, alırım, bir öpücük verirsen bana... Benimle bir olursan... belki almam. Ha?" diye uşakça yılıştı. Enki'ye yakalayamadım, çoktan gitmişti, derim diye düşünüyordu. Enheduanna, gülümsedi, "ver elini bana uşakların veziri," dedi. İsumud heyecanla elini uzattı, Enheduanna uzanan eli hızla çekti, sonra göğsünden ırmağa iteleyiverdi. İsumud sularda çırpınırken gökkayığı ileriye atılıvermişti. İsumud hırsla sudan çıktı, kendi kayığına bindi, kısa bir süre kovalamacadan sonra Enheduanna'yı yine yakaladı. Ne olursa olsun, güzellikle İnanna'nın tanrısal güçleri geri vermeyeceğini anlamıştı uşakların veziri. Enki'nin yedi canavarı biraz geride İsumud'un buyruğunu bekliyordu. Çaresizdi. Canavarlarına iki parmağını şıklatarak işaret verdi. Orta-

lık birden karardı, yedi başlı canavarlar kanatlarını açmış tanrısal kayığa doğru uçuyorlardı. Korkunç canavarların yaklaştığını görünce Enheduanna titremeye başladı. Kim onu, kutsal güçleri, kim kurtarabilirdi, kim bu canavarlarla başa çıkabilirdi? Boynundaki kolyeyi öptü, "ah, belki, Şulgi," dedi, ama Şulgi Aratta'dan buraya gelene kadar canavarlar kayığı ele geçirirlerdi. Gelse bile bu korkunç yaratıklarla nasıl başa çıkardı? Enheduanna belindeki küçük hançerini çıkardı, çevresinde sallamaya başladı. İnanmadığı bir şeyi yapıyordu, elinde başka silahı yoktu.

Canavarın biri kayığa saldırdı, Enheduanna'yı pençeleriyle tuttuğu gibi havaya kaldırdı. İki canavar, suya dalıp tanrısal kayığı çekmeye başladılar. Dördü de kayığın içine girmişti. Gökkayığını ele geçirmişlerdi. Tanrısal güçler elinden gidiyordu, İnanna'ya verdiği sözü tutamayacaktı. Canavarlar dağı, taşı inleten seslerle gülüyorlardı. Nasıl olmuştu, nereden çıkmıştı bilinmez, Şulgi kayığın içinde, iki elinde iki mızrak dört canavarla dövüşmeye başlamıştı. Enheduanna da bir şeyler yapmalıydı, ama ne yapabilirdi? Elindeki küçük hançeri kendisini yakalayan canavarın bir pençesine umutsuzca batırıverdi. Canavar önce bir dikildi, silkinmeye başladı, pençeleri gevşedi, sonra hızla suya doğru döne döne inmeye başladı. Canavarın pençeleri gevşeyince Enheduanna da ırmağa düşmüştü, ama koca canavar üstüne geliyordu, altında kalıp boğuluverirdi. Hızla kulaç atıp sahile çıkmaya çalıştı, bir yandan da Şulgi'yi izliyordu. Olacak şey değildi, canavarın ikisini öldürmüş, ikisini de ırmağa fırlatmıştı. Sandalı çeken canavarlar nerdeyse boğulacak arkadaşlarının yardımına koşmuşlar, Şulgi'yi de yakalayıp kıyıya çıkartmışlardı. Onu Enki'ye götürecekler, Enki cezasını verecekti.

Enheduanna, Şulgi'ye doğru koşarken kayığın dört çift küreğinin çalışmaya başladığını, kayığın Ur'a doğru yönlendiğini gördü. Kayık onları bırakmış, tanrısal güçlerle tek başına gidiyordu. Enheduanna'nın kulaklarına İnanna'nın tanıdığı kahkahaları doluyordu. İnanna onları terk

ediyordu. Göklerin kraliçesi onu aldatmıştı, kayığı tanrısal güçlerle alıp gidiyordu, onu canavarların eline bırakmıştı. İsumud bir ağacın dibinde durmuş olanları şaşkınlıkla seyrediyordu. Enheduanna, Şulgi'nin yanına gitmekten vazgeçip, İsumud'a bağırdı: "Ey İsumud, Enki'nin değerli sözlerini yerine getiremedin, bak gökkayığı gidiyor."

İsumud, yerin göğün birbirine geçtiği canavarların savaşında korkudan dilini yutmuş gibiydi. Enheduanna İsumud'a yaklaşmış, ellerini tutup göğsüne götürmüştü. Uşağın parmakları alev alev yanmış, yüreğinin tam orta yerine bir hançer saplanmıştı. "Söyle bana İnanna ne yapayım?" diye kekeliyordu. "Şu kalbim kimin için atıyor?"

"Kimin için İnanna?"

"Ben İnanna değilim, Enheduanna'yım. Onun başrahibesiyim. Sen bil bakalım, kimin için?"

İsumud, elini Enheduanna'nın göğsünde gezdirdi.

"Benim için mi?"

"Aşk için. Aşk birden gelir ya İsumud."

"Evet, evet, öyle."

"Ah İsumud! İnanna, Enki'ye de bana da oyun oynadı. Bak, kayığı tanrısal güçlerle çaldı, gidiyor."

"Canavarları hemen salayım mı peşinden?"

"Aşk için çarpan yüreğim diyor ki, İsumud canavarları senin buyruğuna versin. Kayığı kurtar, aşkını yaşa."

"Canavarları benim buyruğuma ver, kayığı kurtarayım."

İsumud, yanan parmaklarının tadındaydı, gerisi boş geliyordu ona.

"Sen çok güçlü erkeksin İsumud. Her kadın kollarına atılmak ister, Enki Baba mı seni engeller?"

İsumud bir düşündü, taşındı. Binlerce yılın acısını yaşadı, o uşaktı.

"Ah İsumud, koca Enki bile sözünde durmuyor."

Öyleydi, Enki sözünden dönüyordu. Binlerce yıl, kadınları ona yasaklamıştı. Şöyle bir gerindi, başını arkaya attı, biradan çıkmış göbeğini içe çekti, neyi eksikti her erkekten.

"Enheduanna," dedi, "istediğin olsun, kayığı istediğin yere götür."

"Söyle canavarlara benim buyruğumda olduklarını."

İsumud, yine parmaklarını şıklattı. "Göklerin kraliçesi Enheduanna'nın buyruğundasınız."

Enheduanna, İsumud'u yanaklarından öptü, uşakların veziri iki testi şarap içmiş gibi yere serildi. Enheduanna canavarlara döndü, "bırakın o adamı? Sonra koşun kayığı yakalayın. Ben gelene kadar da orada bekleyin."

Şulgi'yi serbest bırakan canavarlar tanrısal gökkayığının peşinden koştular, kısa zamanda kayığı durdurdular. Enheduanna koşarak Şulgi'ye sarıldı, ikisi birden insan boyu otların arasına yuvarlandılar. Dudakları, elleri, kolları birbirine karıştı. Enheduanna tanrısal güçleri unutmuş, aradığına, aşkına kavuşmuştu En büyük tanrısal güce erişmişti. Ne İnanna umurundaydı, ne tapınak, ne valilik, ne başrahibelik... Saatlerce seviştiler. O gün, Enheduanna'nın rahmine Şulgi'nin tohumu düştü ve hemen yeşermeye başladı.

İsumud gizlendiği bir ağacın ardından sevişenleri gözlerini patlatarak, vücudu titreyerek seyretti; içine tatmadığı hazlar doldu. Enheduanna "aşk için," demişti. Uşaklığını unuttu, bu iyiliğinin karşılığını bir gün alırım umuduyla saklandığı ağacın dibine uzandı; rüyasında Enheduanna'yı gördü.

İnanna, neler olup bittiğini merak ediyordu. Gökkayığının çoktan Ur'da olması gerekirdi. Enheduanna ile o adamı orada bıraktırıp, kayığı ulağı Ninşubur'a kaçırtmıştı. O tanrısal güçlere sahip olacaktı, istiyordu. Enheduanna'ya da işte sevdiği adamı vermişti. Ulağı Ninşubur'a buyruk verdi, "git neler olduğunu bana öğren gel." Ayağı tez Ninşubur, geldi gördü ki Şulgi ile Enheduanna sarmaş dolaşlar. Gökkayığını da canavarlar ele geçirmiş. Koştu haber verdi tanrıçasına. Kötü haberdi, kayık canavarların elindeydi. Tanrısal güçlere sahip olamayacak mıydı? Ama İnanna, merak etmişti en çok, kimdi, nasıl biriydi adını duyduğu şu Şulgi, Enheduanna ile yatan. Uçtu geldi yükseklerden, gökkayığını gördü canavarların elinde, ah tanrısal güçlere sahip olsaydı, yok ederdi canavarları o anda. Ezilmiş, dağılmış adam boyu otların arasında uyuyan Enheduanna ile Şulgi'yi gördü. Bu Şulgi, şimdiye değin görmediği bir yiğitti. Kolları, bacakları damızlık aygırlar gibiydi. Çıplak bedeninin her yanını inceledi. Böyle ölümsüz bir yaratığı kim, ne zaman özenerek yaratmıştı? İnanna'nın göğsüne bir ok saplandı. Şulgi onun olmalıydı. Enheduanna gibi bir ölümsüze çoktu. İnanna'nın başı döndü, yüreği kanadı, uçup Ur'a geri döndü ama dönerken Şulgi'yi ele geçirmeye karar verdi. Şulgi, sadece onun olmalıydı. Enheduanna tanrılarına ihanet etmiş, tapınak dışında bir adamla yatmış, sefil şehveti, kutsal aşka tercih etmişti. O, yoktu artık.

Canavarlar kayıkta beklemekten sıkılmışlardı. Birisi uçarak geri geldi, yan yana uyuyan sevgililerin üzerinde dolaştı, onlara gölge yaptı, uyandırmaya kıyamadı, ama diğer canavarlar onu bekliyordu, kavga çıkarabilirlerdi. Irmaktan birkaç damla su alıp, sevgililerin üzerine damlattı, ikisi birden uyandılar. Enheduanna, "hadi bizi kayığa götür," dedi, canavara. Canavar bir kanadını eğdi, kanada tırmandılar, canavar bir güvercin gibi uçarak sevgilileri ka-

yığa getirdi. Kayıkta her şey yerli yerindeydi. Tüm tanrısal güçler elindeydi artık. Canavarlara teşekkür etti, onlara hemen Eridu'ya dönmelerini söyledi. "İsumud uyuyor, onu rahatsız etmeyin," dedi. Canavarlar sevinç çığlıkları atarak havalandılar.

Ertesi sabah İsumud uyandığında kimseleri göremedi, ne canavarlar vardı, ne gökkayığı, ne aklını taktığı ne de yüreğini yaktığı. Enheduanna'nın öpücüğü yanağında duruyordu. Binlerce yıldır bir kadın ilk kez onu öpmüştü.

İsumud'a dönmek kalıyordu; hızlı kayığı ırmakta onu bekliyordu, ama çok geç kaldığını anladı, gökkayığı Ur'a varmıştı, yapacak bir şey yoktu. Olsa da yanağındaki öpücük her şeye bedeldi. Enki Babaya ne yalan uyduracağını düşünmeye başladı. Nehirdeki üç canavarın ölüsü, dediklerini yerine getirdiği hakkında kanıt olabilirdi.

Enheduanna, yolda uyuyan Şulgi'nin göğsüne başını koymuş giderken tanrısal güçleri kendi tapınağına taşımak istiyordu, kendisine oyun oynadı, diye İnanna'ya vermemeye karar vermişti. Bir ölümsüz tanrısal güçlere sahip olacaktı. Kararlıydı, tanrıçadan onurunu kurtarmalıydı. Gökkayığı Ur iskelesine yanaşırken tanrısal güçlere sahip olmaktan başka bir şey düşünmüyordu.

Şulgi'yi uyandırmadan ayağa kalktı. Şulgi'ye bakmaya doyamıyordu. İçinde Şulgi'yi taşıyordu, küçük Şulgi dokuz ay on gün sonra doğacaktı. Doğabilecek miydi? Düşünmek bile istemedi ama gerçeklerden kaçamazdı. Bir rahibe çocuk sahibi olamazdı, tanrılar piç istemezlerdi; ama tanrısal güçler elinde olursa, İnanna bile ona bir şey yapamazdı. Ne olursa olsun, tüm tanrıları karşısına alacaktı.

Yanaklarında iki damla yaş, Şulgi'ye yaklaştı, uyuyan gözlerini öpmek isterken düşen bir damla yaş Şulgi'yi uyandırdı. Enheduanna hemen yaşlarını sildi, ama Şulgi ağladığını anlamıştı.

"Ağlıyorsun,"

"Hayır, sana kavuşmanın sevinciydi onlar."

İki beden yeniden birleşti. İnanna hırsla üzerlerinden geçti. Şimdi o da Şulgi'den başka bir şey istemiyordu. İstemiyordu ama, tanrısal güçler bir ölümsüzün olursa, dünya tehlikeye girerdi. Ölümsüzler güçlerini dengeli kullanmayı bilemezlerdi, yaradılışlarının en yoksun tarafı buydu. Ama şimdi o sadece Şulgi'yi düşünüyordu. Sevişmelerini öfkeyle izledi, hırsı, kıskançlığı kat kat arttı.

Onlar sevişirken gökkayığı iskeleye yanaşmıştı. Sabah oluyordu, güneş ışıkları tapınağın kulesinin ardından Ur'u aydınlatmaya başlamıştı. Enheduanna mutluydu, Şulgi'ye kavuşmuştu. Onu Şulgi'ye kavuşturan İnanna'ydı. Ona teşekkür etmeli, ona ömrünü vermeliydi. Şulgi'yi ona veren İnanna'nın, tanrısal güçler hakkıydı. Zaten o güçleri birlikte kullanacağız, sana ihtiyacın olanları vereceğim, diye söz vermişti. Yine de kafasında bir soru vardı, Şulgi nasıl, zamanında yardımına koşmuştu. Sordu, Şulgi anlattı: Aratta'da sarayında otururken, pencereden bir ışık parlamış, sanki boynundaki elmas ışığı gibi, renk renk. Sonra ışık sese dönüşmüş, "koş Şulgi, Enheduanna tehlikede," diyormuş ses. "Hepsi bu kadar," diyordu Şulgi, "kılıcımı taktım, mızraklarımı aldım, ama nereye gideceğimi bilmiyordum. Sonra bir gölge belirdi karşımda 'ben İnanna'nın ulağı Ninşubur'um,' dedi, 'ver elini bana.' Gölgeye elimi uzattım, kendimi canavarların arasında buldum."

Tanrısal güçler İnanna'nın olmalıydı, ona Şulgi'yi yollamış, sevdiğine kavuşturmuştu.

Gökkayığını iskeleye bağladılar; tam kıyıya adımlarını atarlarken, dikine duran ve konuşan bir insan gölgesi belirdi karşılarında: "Tanrısal güçleri İnanna adına teslim almaya geldim. Enheduanna, tanrıçam sana teşekkür ediyor. Şulgi sen burada bekle, seni Aratta'ya bırakacağım."

Enheduanna ile Şulgi birbirlerine sokuldular; Şulgi'nin anlattığı, İnanna'nın ulağı Ninşubur'un gölgesiydi bu. Her yere duman gibi girip çıkabiliyordu. Şulgi'yi Enheduanna'ya getirmiş, şimdi de getirdiği gibi geri götürecekti. Ay-

rılık vakti gelmişti; havayı vücutlarının arasından kovdular, solukları, dilleri birbirine karıştı.

"Bir bebeğimiz olacak Şulgi."

Şulgi daha sıkı sarıldı, inler gibi konuştu.

"Ben nasıl giderim Aratta'ya?"

"Git, orası seni bekliyor, benim de görevlerim var."

Enheduanna Şulgi'nin kollarından sıyrıldı, arkasını dönüp tapınağa doğru yürüdü; Şulgi'ye, şimdiden kafasını, yüreğini kemirmeye başlayan kurdu söyleyemedi; "eğer doğurabilirsem, baba olacaksın," diyemedi. Şulgi sevdiğinin, karnında bebeğini taşıyanın arkasından bakarken, gölge elinden tutuverdi. Şulgi uyandığında yatağındaydı.

KUTSAL BİRLEŞME

Nindana, "günaydın prensesim," dediğinde, Enheduanna, İnanna'nın heykelinin önünde sabah duasını bitirmiş, küçük penceresinden, rüzgârda hafifçe dalgalanan hurma ağaçlarının uzun yapraklarının arasından görülen ırmakta güneye, kuzeye yol alan beyazlı, kırmızılı yelkenli gemilere bakıyordu. Enheduanna sese doğru döndü, "gün tüm ülkeye mutluluk getirsin benim biricik, sevgili vezirim," dedi. Sesi, kaynaktan fışkıran su gibi berrak, sabahı müştulayan kuş sesleri gibi şakraktı. Yüzü, ay gibi neşeyle parıldıyor, bakışları odaya sevinç ışıkları saçıyordu. Yıllardan beri tanıdığı Enheduanna'yı bu denli mutlu, neşeli, huzurlu görmemişti Nindana.

"Kraliçem, bu sabah her günkünden çok daha güzel, daha mutlu görünüyorsunuz. Yüreğime sevinç kattınız."

Enheduanna, birkaç adım attı, Nindana'nın ellerinden tutup, dudaklarından öptü. "Bir bebeğim olacak sevgilim. "Nindana şaşırmıştı, nasıl davranması, ne söylemesi gerektiğini bir an bilemedi, sonra göğsünün içinde yuvalanan sevinci, "oh güzel tanrılarım," diye açıklamaya çalıştı; sıkı sıkı Enheduanna'ya sarıldı: "Bundan daha güzel bir haberle güne başlama olamaz."

"Evet, bir bebeğimiz olacak. Bizim, ikimizin. Bir annesi de sen olacaksın. Onu şimdiden içimde hissediyorum." Nindana'nın ellerini tuttu, karnına götürdü. "İşte burada o."

Nindana ipek giysinin üzerinden karnı okşadı, "evet, bir annesi de ben olacağım." Nindana'nın bakışlarına da ışıklar dolmuştu. O da anne olacaktı, Enheduanna'nın bebeği onun da bebeğiydi elbette. "Ben de emzireceğim onu."

Elleri birbirinin ellerinde bedenlerinin her yıldızcığı, ruhları mutluluk içinde yan yana yatağa oturdular; birbirlerinin gözlerine bakıp gülümsüyorlardı. Nindana'nın aklına, nasıl oldu, kimden gibi sorular geliyor, sorarsa mutluluklarının kaybolacağından korkuyordu. Önemli olan Enheduanna'nın kanını, canını taşıyan bir bebeklerinin olmasaydı. Ah tohum, ne önemi var, onu yeşertecek, besleyecek, büyütecek tarla dururken?

Bir an ikisinin de bakışları durgunlaştı, elleri gevşedi. Gözleri tapınağın duvarlarında bir yardım arar gibi dolaşmaya başladı, sonunda İnanna'nın heykelinde odaklandı. İnanna'nın başrahibesi, yüce kral Sargon'un kızı, tapınak kurallarına, tanrı yasalarına karşı gelmişti. Hamile olduğu anlaşıldığı gün, zindana atılır, ömür boyu orada kalır, bebek de öldürülürdü. Tanrılar kendilerinden olmayan bebeği kabul etmezlerdi. Onlara göre tapınakta bir piç yaşayamazdı. Enheduanna titremeye başlamıştı. "Zindana girerim, karanlıkların kölesi olurum, ama yavrumu nasıl, na-

sıl..." Ağlıyordu... Nindana da gözyaşlarını içine akıtıyordu. "Ben başrahibeyim, kendi kurallarıma kendim karşı çıkamam. Zindana girmeliyim, tanrılarımdan af dilemeliyim, beni en kısa zamanda Kur'a göndersinler."

"Enheduanna." Tek bir sözcük oluyordu Nindana'nın dudaklarından çıkan. Saçlarını okşuyor, yanaklarına süzülen yaşları öpüyor, ama bir çözüm öne süremiyordu. Enheduanna, durmadan tekrarlıyordu, "evet, benim yerim zindan, zindan. Tanrılar bunu istiyor." Bir an durdu, başını Nindana'ya çevirdi. "Peki, ne diyeceğim Şulgi'ye?"

"Şulgi'ye mi?"

"Evet, onun bebeğinin öldürülmesine nasıl razı olurum? Buna hakkım yok. Beni zindana atabilirler, ama bebeğimi öldürtmem."

Bir çıkar yol yoktu. Hamileliği belli olduğu gün, hekimler hamile dedikleri gün, zindan ve ölüm onları bekliyordu. Enheduanna birden ayağa kalktı. "Bırakırım rahibeliği." Aslında biliyordu, rahibeliği bırakmasının da çözüm olmayacağını. Günahı büyüktü, rahibe iken adi şehvetine kapılmış, günaha girmişti. Üstelik krallar kralı Sargon'un kızı, tanrılara karşı gelmiş, en büyük günahı işlemişti. Sümer sarsılırdı, yıkılırdı. Sargon, kızını affetse bile böyle utanç verici, yüz karası duruma düşmüş bir kral, krallığını sürdüremezdi. Krallık giderdi, Sümer dağılırdı.

Nindana yanına geldi, yüzü aydınlıktı, Enheduanna'ya arkasından sarıldı. "Bol elbiseler giyersin, kimse farkına varmaz. Doğumu ses geçirmez dua odalarının birinde yaparsın, sonra ben bebeği güvenli bir mağaraya götürür bırakırım. Her gün gider emziririm. Sütten kesilince de Şulgi'ye, babasına bırakırım. Sen de istediğin zaman gider görürsün."

Çözüm bulunmuş muydu? Enheduanna döndü, Nindana'nın gözleri gülümsüyordu, "güven bana," der gibiydi. Başka ne yapabilirdi, sonuna değin gitmeliydi, paniğe kapılmaya gerek yoktu. O da gülümsedi, "ama senin sütün gelmez."

"Bana ikinci annesi sensin, demedin mi?"

"Evet,"

"Sen tanrıçasın, öyle söylüyorsan, sütüm gelecek demektir, meraklanma prensesim."

Birbirlerine bir kez daha sarıldılar. Enheduanna bir çıkar yol bulmaktan mutluydu, gülümsüyordu şimdi.

"Hadi, sabah duasında bizimkileri bekletmeyelim. Sonra gelir kahvaltımızı yaparız."

Enheduanna içindeki "Şulgi'nin oğlu," sevinciyle, Nindana'nın elinden tuttu, birlikte dua salonuna gitmek için kapıdan çıktılar.

O gün Enheduanna, rahiplere ve rahibelere "tanrısal güçlerin" el değiştirmesi öyküsünü kendi adını anmadan İnanna'nın ağzından kısaca anlattı. "Ve İnanna, elinde tuttuğu güçlerden başrahibesinin ihtiyacı olanları vereceğine söz verdi," diyerek konuşmasını tamamladı.

Günlük işlerin ardından akşam üstü dua odasına çekilince, odayı aydınlatan tek mumun alevinde, İnanna'dan kendisine hangi güçleri vereceğini sordu. Uzun uzun bekledi, bir yanıt alamadı.

O sırada İnanna, aşk, bereket, göklerin kraliçesi, cinsel birleşme tanrıçası İnanna, Aratta dağlarının üzerinde gurur ve ihtirasla uçuyor, aklına ne tanrısal güçler ne yaklaşan kutsal evlilik töreni geliyor ne de kendine yakaran sesleri duyuyordu. O Şulgi'yi arıyor; Şulgi'yle birleşmek, onun aşkını yaşamak için fırsat kolluyor; yüreği alevler içinde kavruluyordu. Baharı, Şulgi'yle karşılamak istiyordu. Toprağın bereketini, suyun bereketini, cinsel birleşmenin sevincini, çoğalmayı sağlayacak kutsal evlenmeyi, bu yıl, sanki ilk kez yaşanacakmış gibi Şulgi'yle gerçekleştirmek için bedeni, ruhu aşkın koru ile birleşmiş, onu alıp sürüklüyordu. Bir tanrıça değil, aşkını, tutkusunu arayan, ona kavuşmak için sahip olduğu her şeyi fırlatıp atan ölümlü bir kadın gibiydi. Ah, Şulgi bir kral değildi, tanrı da değildi Dumuzi gibi. Yüz yıllarca önce Dumuzi ile Sümer'in çoban kralı ile tanrılar toprağın bereketi için evlen-

mesini istemişlerdi, öyle uygun görmüşlerdi. O büyük aşktı; Şulgi o aşkın yerini almıştı şimdi. Dumuzi, sevdiği adam, kocası Dumuzi, ona ihanet etmişti. Şulgi ile kutsal evlenme gününde birleşecek Dumuzi'nin kırdığı onurunu kurtaracaktı. Dumuzi'yi yeraltı dünyasına göndermesi bile, içindeki hıncı, öfkeyi yüz yıllardır gidere memiş, tersine dağ, dağ üstüne konmuş gibi artırmıştı. Dumuzi yine bu baharda da yeraltından çıkacak, onunla dünyaya bereket sunmak, koyunları çift doğurtmak, buğdayların başağını büyütmek, ineklerin sütünü artırmak, kadınların tarlasını bereketle sürdürmek, ırmakların sularını, balıklarını çoğaltmak için onunla birleşecekti. Tanrılar böyle istiyordu, insanlar seviniyordu. Birleşecekti ama önce Şulgi'ye kaymağını sunacak, Dumuzi ihanetinin cezası olarak kaymaksız gökteknesinde yelken açacaktı. rüzgârını vermeyecek, yelkenini şişirtmeyecekti.

İnanna, yazgıları yazan yedi büyük, kararları veren dört, elli küçük tanrının gözbebeğiydi. Yüzlerce yıl geçse de, el değmemiş, goncası koklanmamış, aşk iksirine susamış, tazecik, ovaların, dağların süsü topraktan yeni yeşermiş çiğdem gibiydi hâlâ. Tanrılar onu doyumsuz güzelliğin, şehvetin, cilvenin, kumru sıcaklığının, panter gibi parçalayıcılığın, hırsın, tutkunun, düzenbazlığın, fettanlığın, insafsızlığın, kurnazlığın, çekiciliğin, sevecenliğin, önderliğin, cinselliğin, çoğalmanın, dövüşün, bereketin tanrıçası olarak yaratmışlardı. Ünü tüm evreni kaplamış, tüm tanrı krallar peşinden koşuyordu. O göğe, yere egemen kılınmıştı tanrılarca. Tanrılar onu yaratmış, o çekiciliği, fettanlığı, şehveti ile tanrıları kendine kul etmişti; bir dediğini iki edemiyordu tanrılar. Ölümsüzdü, evrence sürecek, İştar olarak, Asterte olarak, Zühre, Afrodit, Venüs olarak ve kadınlarda kadın olarak evrence varolacaktı.

Tanrılar ona yaraşabilecek, onunla evlenebilecek yiğit, erkek güzeli yeni tanrılar, çoban tanrısı gibi, çiftçi tanrısı, avcılık tanrısı gibi birbirinden güçlü, birbirinden yakışıklı yeni tanrılar yaratmışlardı. İnanna, çiftçi Enkimdi'yi beğe-

niyordu. Enkimdi, tarlaları suluyor, güneşle ısıtıyor, bitkileri yetiştiriyor, ambarları buğdayla, arpayla dolduruyor, sofraları donatıyordu. Avcılık tanrısını hiç gözü tutmamıştı, kuş avlıyor, ırmakların balığını tüketiyor, doğanın dengesini bozuyordu. Kral ve çoban tanrısı Dumuzi çok yiğitti, ama yünden, sütten başka bir şey bilmiyordu. Kardeşi Güneş Tanrısı Utu da Dumuzi ile evlenmesini istiyordu.

İnanna Aratta'nın en yüksek tepesine oturmuş, Şulgi'yle yeni yılda nasıl birleşeceğini düşünürken yüz yılların yoğun bulutlarının örttüğü anıları, gözlerinin önünde yeniden canlanıyordu. Kardeşi Güneş Tanrısı Utu geliyor, çarşafsız düğün yatağını görüyor:

"Çekici kraliçem, güzel kraliçem üzülme, sana keten çarşaf getireceğim."

"Ah kardeşim, sen keten çarşaf sereceksin yatağıma, peki kim yatacak benimle, kim yatacak yatağımda?"

"O yatacak seninle, o yatacak, kocan yatacak seninle."

"Kim olacak benim kocam?"

"Dumuzi yatacak seninle, Enlil'in değerlisi yatacak, verimli döl yatağında, bir kral dölü yatacak."

Çoban kralı Dumuzi! Hayır, olamazdı. İnanna'nın gönlü başkasındaydı.

"Hayır, hayır kardeşim, yüreğimi kandıran çiftçidir, yüreğimin erkeğidir o. Çiftçidir tahılı ambarlara dolduran, yüreğimi kazanan çiftçidir."

"Ah kardeşim benim, çobanla evlen,
Kaymağı iyidir, sütü iyidir,
Çoban her şeyi parlatır,
İnanna çobanla evlen.
Kaymağı seninle yiyecek,
Niye gönülsüzsün sen?"
"Ben giyemem kaba giysiler,
Yünlerini istemem onun,
Çiftçiyle evleneceğim ben."

Dumuzi, ziyaret için Utu'ya gelmiştir; kapıdan duyar bu konuşmaları, içi öfke, keder dolar. Kapıyı açar, İnanna'nın önünde diz çöker:

"Benden fazla neyi var çiftçinin,
Kara ununa karşılık, kara koyunum var,
Var ak ununa, ak koyunum,
İyi birası varmış ne olur,
Sarı sütümü veririm sana.
Yok benden fazla bir şeyi,
Ben bilirim kadını sevmeyi."

Dumuzi'nin son sözleri, yumuşatır yüreğini İnanna'nın, odadan çıkar, ırmak kenarına koşar. Sevincinden "o biliyormuş kadını sevmeyi," diyerek dans etmeye başlar ay ışığında. Çiftçi Emkimdu beklemektedir İnanna'yı, "acaba iner mi kıyıya?" demiştir kendi kendine. İnanna'yı dans ederken görünce, ona geldiğini sanır, koşar bacakları titreyerek, "toprağıma bereket ol," diye yakarır, ama daha sözlerini bitirmeden Dumuzi'yi karşısında bulur. Yüzler sertleşir, gözler alevleşir, yumruklar sıkılır. İnanna'yı bir neşe basar; tanrılar dövüşecektir onun için. Dumuzi saldırır çiftçiye ya, Emkimdu geri çekilir. Barışçıdır o, sevmez kavgayı. İnanna bir bakar ikisine, birisi korkak, birisi yiğit, sonra koşar Dumuzi'nin yanına ulaşır... Emkimdu başını öne eğer, ciğerini ateşe dağlar, yürür gider tarlalarına.

Dumuzi genç kıza sarılır. Olanlar olur, İnanna sonra anlatır:

"Ben kraliçe, pırıl pırıl parıldarken dün gece
Dün gece parıldarken göğün kraliçesi
Dans ederken ışıl ışıl
Şarkım karışıyordu ayın seline.
Çıktı karşıma o, karşıma çıktı
Enlil'in değerlisi Dumuzi çıktı karşıma
Tuttu elimi efendi,

Sarıldı bana Dumuzi.
Dumuzi beni bahçesine götürdü
Ağaçların arasına götürdü
Mis kokulu çiçeklerin yanında durdurdu
Elma ağacının dibine diz çöktüm,
Dayadı beni şarkılar söyleyerek elma ağacına
Döl yatağımda baklalar doldurdum,
Tahıl doldurdum döl yatağıma.
Uzandık kamışların arasına
Ay ışığı aydınlattı üstümüzü,
Yorgan olur ışık seli;
Seviştik sabaha kadar da
Doyamadık birbirimize.
Sonra, erkek kardeşim Dumuzi
Götürdü beni evine, yatırdı mis kokulu yatağa,
Benim tek erkeğim, uzandı gökteknemin yanına
Dil yaptı birbiri ardına dil yaptı
Benim kardeşim elli kez dil yaptı
Doydu benim sevgili tatlım."

Sabah olmuştur, tüm bir geceyi kollarında geçirmiştir Dumuzi'nin. Ya annesi? Annesi onu beklemektedir. Kızmıştır, köpürmüştür. Ne diyecektir annesine? Dumuzi kilitlediği kollarını açmaz. İnanna yalvarır:

"Bırak beni hadi, boğaların en vahşisi
Tanrının oğlu eve gitmeliyim, bırak beni.
Ne diyeceğim annem Ningal'e şimdi,
Nasıl kandıracağım annemi söyle."

Dumuzi, sevgilisinin saçlarını okşar, göğsüne bastırır. İnanna'ya verecek öğüdü yoktur, yerin, göğün tanrıçası ondan iyi bilecektir annesine ne söyleyeceğini. Hoşnut olsun diye kraliçe, onu mutlu edecek bir yanıt eder.

"İzin ver kraliçem söyleyeyim, izin ver bana,
Bana izin ver kadınların en çekicisi İnanna,
Halk Bahçesi'ne gittik de kız arkadaşımla,
Dans ettik, lir dinledik, zamanı bilemedik.
Yalan söyle, anne inanacaktır sana.
Ben sana bir yatak hazırlayacağım en soylusundan
Ay ışığında tutkumuzla baş başa ikimiz
Neşeli, tatlı, güzel zamanlar geçireceğiz."
"Doğru mu dediklerin?"
"Doğru, karım olacaksın."

İnanna mutluluk içinde koşarak evine gider, annesi Ningal'e her şeyi olduğu gibi anlatır. "Dumuzi benimle evlenecek, efendi Dumuzi kutsal yatağa yaraşır," der. Annesi mutlu sona ulaşmanın keyfiyle kızına kızar gibi yapar, ama içinden de övünür. İnanna, şarkılar söyler düğün gününe kadar.

"Vahşi boğa için yıkanacağım,
Bedenimi yağlarla ovacığım Dumuzi için.
Kokular süreceğim ağzıma, amber kokusu,
Sürme çekeceğim gözlerime
İnce belim onun kolları arasına girdiğinde,
Ovduğunda karnımı süt ve kaymakla
Yaladığında karnımı
Rahmime koyduğunda elini
Sahip olduğunda rahmime
Daracık rahmime sahip olduğunda
Yatakta her yerimi okşadığında
Ona yazgı biçeceğim ülkenin çobanına.
Önderin olacağım savaşta, zırhını taşıyacağım
Toplulukta senin savunucun
Kutsal fetihlerde gücün olacağım.
Kutsal tahta oturtacağım seni,
Başına taç koyacağım
Kutsal memelerim sana yaraşır.
Ah sevdiğim, yüreğimin erkeği,

Güzel yüzlü kardeşim, sana kötü yazgı getirdim
Güzel yüzlü erkeğim,
Sana yazgıların kötüsü gelecek
Rahmime koydun sağ elini
Sol elin okşadı başımı
Aldın ağzımı ağzına
Bastırdın dudaklarını rahmime
Ben tanrıça, sen ölümlüsün
Bu nedenle gelecek kötü yazgı sana."

Gök gök olalı böyle mavi olmamıştı. Güneş güneş olalı böyle ateşli olmamıştı; kükrüyor, gürlüyor, patlıyor, fırlattığı ateş fişekleri birbiri ardına allı, pullu, korlu, morlu, açıklı, koyulu binbir renk saçıyor, gümbürtüsü evreni aşıyordu. Güneş ışıklarını cömertçe aya, yıldızlara ödünç verip, gökte asılı milyonlarca kandili yakıyor, gece de gündüz de görülmemiş bir başka parlak gündüz, bir başka aydınlık gece oluyor, gök, tanrıların kutsadığı evlenmeyi kutluyordu.

Tüm tanrılar, yücesinden yücesine, evrenin kurucusu Nammu'dan An'a, Ki'ye, oğlu Enki'sinden Enlil'e, Utu'ya, Nanna'ya, büyük Ana Tanrıça Ningal'e, büyüğünden küçüğüne, rüya yorumcusu görümce Geştina'dan fırtına tanrısına, saban tanrısına, demirciye, yazgıları belirleyen, "ol," deyince "olan" yedi tanrıdan, yardımcı elli tanrıya, yanlarında vezirleri, cariyeleri, ikili, dörtlü, altılı; altın, gümüş kanatlı atlarının çektiği arabalarıyla on bin günlük, bin günlük, bir günlük yolu kaşla göz arasında geçerek bulutlardan süzülüp, kız babası Nanna'nın tapınağında yerlerini almışlardı. Yeraltı tanrıçası Ereşkigal'e bir günlük izin vermişti Tanrı Enlil yeryüzüne çıkıp, kız kardeşi İnanna'nın düğününe katılması için.

Namınu'nun dizlerinin dibinde, büyük tanrılar, Enlil'le Enki en yüksek tahta oturmuşlar, yanlarında Utu, Nanna, arkalarında elli tanrı, sazın, sözün, şarkının, seller gibi ak-

tığı, birbirinden alımlı, salımlı kızların dans edip coştuğu, biranın köpük köpük olup taştığı, tapınağın bahçesinde kendilerinden geçmiş gelin aşk ve bereket tanrıçası İnanna ile çoban tanrısı atadıkları kral Dumuzi'yi bekliyorlardı.

Dumuzi çaldı kapısını İnanna'nın, çok bekletmek uygun düşmezdi tanrıları. İnanna kapıyı açtı, bir güzeldi ki dünya böyle güzel görmemişti tanrılar yarattığından beri. Boynuzlu tacının altındaki saçları en karanlık geceydi, yüzü dolunaydan bin kez parlak, yıldız gözlerinde binlerce yıldız yanıp sönüyordu. Bedenini saran beyaz ipek giysisinden, dimdik göğüsleri fırlıyor, karnının yuvarlaklığı sulu şeftali gibi taşıyor, bacakları cilalı mermer sütunlar gibi pürüzsüz beliriyordu. Boynundaki elmas kolyesinin çevresine taktığı lacivert lapis taşlı kolyesinin ışınları, boynunu kuğulara kıskandırıyordu. Bu güzelliğe çarpılan Dumuzi, önce bir duraladı, sonra dayanamayıp İnanna'nın dudaklarına yapışıp odaya daldı. Çekti kendini İnanna.

"Gelinim, ey İnanna, uzak durma bana,
Sofranı donatacağım tatlı sütümle,
Sevgim seni coşturacak, mutlu olacaksın.
İnanna halkın süsü, Sümer'in neşesi
İnanna ayın kızı, gecenin hanımı
Sana hep övgüler düzeceğim şarkılarımla."

İnanna erkeğine bir bardak şarap doldurup uzattı, Dumuzi'nin gözleri İnanna'nın gözlerinde, dudakları kendiliğinden açılıp kapandı:

"Şarap sunan genç kızın içkisi tatlı,
Dudakları sunduğu şarap gibi ballı
Dölyatağı da tatlıdır, tatlıdır dudakları gibi."

Dumuzi'nin tatlı sözleri İnanna'nın başını döndürdü. Erkeğin ellerini ellerinin içine aldı:

"Ah Dumuzi, sana söyleyeceklerimi dinle
Sana söyleyeceklerim şarkılarla dokunsun
Kulaktan kulağa yaşlıdan gence duyulsun.
Güvey, canımın içi, aslan, canımın içi,
Yüreğimi açar güzelliğin, tatlı hal gibi
Güzelliğin hoştur bal gibi tatlı.
Beni tutsak aldın, titriyorum önünde
Ah güvey götür beni yatak odasına
Durayım titreyerek önünde
Aslan yatak odasına götür beni.
Güvey şafağa değin uyu evimizde
Okşayışlarını esirgeme benden yalvarırım."
Dumuzi, İnanna'yı göğsüne yasladı. Kulağına fısıldadı:
"Baldan tatlıdır sevdalı okşayışlarım
İnanna, okşayışlarım baldan tatlıdır."
İnanna mutluydu, heyecanlıydı.
"Oh Dumuzi, beni sevdiğin için sen
Ver bana yalvarırım, okşayışlarını
Bal gibi tatlı yerini, koy onun üstüne
Elini koy bal gibi tatlı yerime."
"Tatlı İnanna, ne istersen yaparım
Sen iste ben her balı yaparım."
"Benim tarlamı kim sürecek
Kim benim ıslak toprağımı işleyecek?
Rahmimin dudakları, o gökyüzü teknesi
Dolunay gibi dopdolu arzuyla
Kim sürecek benim tarlamı?"
"Kim mi sürecek tarlanı kutsal mücevherim?
Ey benim doyulmaz İnanna'm
Ben süreceğim tarlanı."
"Evet, kim öküzünü koyacak oraya?"
"Ben işleyeceğim ıslak toprağını,
Ben süreceğim rahminin dudaklarını.
Ben koyacağım oraya öküzümü."
"Öyleyse kalbimin sahibi sür rahmimin dudaklarını.
Sür tarlamı bal adam,
Beni tatla yoğuran bal adamım."

Dışarıdan sesler duyuluyordu.Tanrılar sabırsızlanmışlardı, işleri çoktu. Yeni fırtınalar, depremler, su baskınları yaratacak, ateş salıp yakıp yıkacak, savaşlar hazırlayıp kullarını öldürecek, aşk, kin, nefret, sevgi, ihtiras üfleyecek insanlarına, hayvanlarını birbirine parçalatacak, tohumları fışkırtacak, ağaçları kurutacak, yağmur verip tarlalara bolluk getirecek, hastalık yayacak, şifa sunacak, güneşi patlatıp yeni yıldızlar doğuracak, evrenin dengesini koruyacaklardı.

Kapı vuruluyordu. İnanna'yla Dumuzi gözleri korlaşmış, bedenlerini ateş sarmış, birbirlerine bir kez daha sarıldılar. El ele kapıdan çıktılar. İnanna altın işlemeli, "Gel Adam Gel," tabelasını da göğsüne asmıştı. Damatla gelinin hemen arkalarında rahibeler, rahipler yerlerini aldılar. Geniş meydana açılan kapıda görünür görünmez, bir uğultu, bir bağırış koptu, vuran davulların sesi duyulmaz oldu. Gelinle damat yavaş yavaş yürürken tanrıların önüne, İnanna'nın güzelliğinden, Dumuzi'nin kaplanlığından dünya bile dönmesini bir an unuttu; ayakta duranlar sarsıldı, düşer gibi oldular, tanrılar bir yan bakıp dünyaya aklını başına getirdiler. En çok sarsılan, İnanna'nın ablası yeraltı tanrıçası Ereşkigal oldu. O yeraltında karanlıklarda kraliçelik yaparken, kardeşi İnanna ışıklar içinde, güzelliğiyle, alımlılığı ile ışıklara ışık katarak aşk yapıyor, aşk veriyor, kadınları yüceltiyor, erkekleri mest ediyordu. Tanrıların adaleti bu muydu? Ereşkigal kıskançlıktan titriyordu. Kardeşi önünden binbir işveyle yürürken, içinden, üzerine atlamak, o beline değin uzanan saçlarından kavrayıp altına almak, ay yüzünü, gümüş bedenini sırtlanlara parçalatmak geçti ama yalancıktan da olsa gülümsemeyi becerdi.

Şarap testileri elden ele uzanıyor, tanrıların dünyanın her yerinden getirttikleri iştah açıcı, güç verici, aşk yapıcı bin bir meyve, tatlılar konuklara sunuluyordu.

Rahibeler sazlarını çalıyor, gelinle damada şarkılarını okuyordu:

"Halkın mücevheri, neşesi Sümer'in İnanna,
Yer ve gökte selâmlanan kutsal fahişe
Ayın kızı, gecelerin sultanı İnanna,
Bu şarkılar senin için söylenen
Ülkede bayram var, düğün var
Dumuzi gel gelini kucakla."

Gelinle damat yedisi yazgı yazıcı, ellisi yardımcı tanrıların önünden diz çöküp, cömertliklerini dilediler, tanrılar Dumuzi'yi kıskandılar, ama kendi adlarına o kıza sahip olacağından biraz rahatladılar.

Gelin yatağı hazırdı. Rahibeler şarkılarını söylüyordu:

"Yatağın hazırlandı İnanna, tütsüler serpildi dört yana,
Bakirelik çarşafın serildi, sabaha göster babana
Gelin çarşafı kalbi neşelendirir,
Vücudun tada bulanacak İnanna.
Çağır Dumuzi'yi gelin yatağına."

İnanna Dumuzi'nin elini tuttu. "Güvey," dedi, "kalbimin neşesi, benim bal tatlım, aslanım, bak karşında titriyorum, hadi gel, yatak hazır. El ele uyumak hoştur, kalp kalbe uyumak baldan tatlıdır."

Dumuzi, İnanna'yı kucağına aldı, "seninle yatmak bana mutluluk," derken, gök gürledi sanki, bir bağırış bir haykırış, davullar derilerini patlattı vura vura. "Patlat o ince deriyi," diye düğüne gelenler bağırıyorlardı.

Tanrılar birer birer gök arabalarına binip uzaklaşırlarken, zifaf odasında bedenler tek olmaya, birbirinde erimeye, tanrıların armağanı aşkı tatmaya doğru yol alıyorlardı.

İnanna, oturduğu Aratta'nın en yüksek dağındaki kayadan geniş ovaya bakarken, Dumuzi'nin yerine Şulgi'nin ateşli dudaklarını, pençe gibi ellerini, taş gibi bacaklarını hayal edip, o geceyi Şulgi ile yaşıyordu bir kez daha. Şulgi onun olacaktı, eğer aşkına ihanet ederse, acımasızca göndereceği tek yer vardı: yeraltı ülkesi Kur.

İhanet aşkta vardır, tanrılar aşkı yaratırken, ihaneti de ona ortak yaratmışlardı. Aşk ve ihanet hep el ele mi gezerdi? "Aşkta ihanet tatlıdır, ihanet olmazsa aşk olmaz," diyordu kendi kendine, sonra düşünüyordu, "ben ihaneti insanlara verdim. Ben tanrıçayım, bana kimse ihanet edemez."

Yüreği şimdi yeniden yanıyordu. Dumuzi ona ihanet etmişti, affetmeyecekti Dumuzi'yi.

Yedi gün yedi gece aşk odasından dışarı çıkmamışlardı, ne yemişler ne içmişler, sadece sevişmişlerdi. Yedinci günün sonunda, karınlarını bir güzel doyurdular, sonra tanrılara teşekkür yolculuğuna çıktılar. Tanrıların ziyareti tamamlanınca, taa yeraltından kalkıp gelen ablasına da teşekkür etmek istemişti İnanna. Dumuzi gelemezdi, gelirse bir daha yeryüzüne çıkamazdı. İnanna bu yolculuğa yalnız gitti. En güzel giysilerini giydi, en gösterişli takılarını taktı.

İnanna'nın ziyareti yeraltı kraliçesi ablası Ereşgikal'i endişelendirmişti. Niye bu kadın Kur'a geliyordu? Nezaket, saygı ziyareti bahane olabilirdi. O doyumsuz fettan İnanna'ydı; muhakkak yeraltını da ele geçirmek istiyordu.

Yeraltının yedi kapısından geçerken İnanna'yı kapıcılar her kapıda durdurdular; takılarla kura giremezdi; birinci kapıda takılarını, tacını çıkarttırdılar. Yeraltının kuralı böyleydi. İkinci kapıda sandaletlerini, üçüncü, dördüncü yedinci kapıdan geçerken İnanna çırıl çıplak kalmıştı. Ereşgikal'in buyruğuyla, töre böyle, diye her şeyi tek tek üzerinden çıkartmışlardı. Yeraltına çıplak girilebilirdi ancak. Ereşkigal'in lapis taşından yapılmış sarayında karde-

şinin karşısına çırılçıplak çıkmıştı. Çıplak tanrıça giysilerinden, takılarından yoksun kalınca, tüm güçlerini de kaybetmiş gibi bir duyguya kapıldı. Bir koluyla ay gibi parlayan gökteknesini kapatıyor, diğer koluyla sulu turunçların ortasında açmış pembe goncalarını kem gözlerden korumaya çalışıyordu. Ereşkigal, tüm giysilerinden, göz alıcı takılarından yoksun kardeşinin vücudunu görünce, içindeki hırsa, öfkeye, kıskançlığa engel olmaya çalışmıştı; ama, yine de "bu güzellikle bu kadın, çıplak da olsa yeraltını bile ele geçirebilir," diye düşünmekten, endişelenmekten, korkmaktan kendini alamamıştı. Hemen bir çaresine bakmalı, bu güzelliği yok etmeliydi. Gözlerini kardeşine dikti yeraltının tek güçlü tanrıçası, baktı baktı, İnanna'yı taş yaptı; sonra kaldırıp koca bir ağaca astı; gönlü rahatladı, yine yeraltının tek egemeniydi. İnanna'nın artık yeryüzüne dönme şansı yoktu, evren sonra erene kadar, ölüler diyarında taş olarak kalacaktı.

İnanna'nın veziri, her yerde yardımına koşan veziri Ninşubur üç gün bekledi, İnanna dönmeyince, tanrıçasının başına bir iş geldiğini anladı. Çünkü İnanna, yeraltına giderken, "üç gün içinde dönmezsem, göğe git, tanrıların toplantı salonunda benim için ağıt yak. Onlardan yardım iste," demişti. Dördüncü gün, Ninşubur, parlak giysilerini çıkardı, sırtına eprimiş, lime lime bir çuval geçirdi ve göğe uçtu, acınacak giysilerinin içinde tanrıların toplantı salonuna girdi. Gözlerine yaş doldurdu, ağzını çarpıttı, saçlarını dağıttı. İlk önce kendini Enlil'in önüne attı:

"Kızın ölüler diyarında ey Enlil Baba,
Öldürülmesine izin verme ölüler diyarında,
Değerli varlığın, tozuyla kirlenmesin ölüler diyarının
Lapis taşı kızın, lapis işçisine kırılmasın, izin verme
Bakire İnanna'nın ölüler diyarında ölmesine izin verme."

Enlil Baba, kızgındı İnanna'ya, tüm güzelliği, tüm çekiciliği o vermişti, ama o güzelliğini hiç sunmamıştı babaya. Ninşubur'a arkasını döndü.

Çaresiz kalan Ninşubur, İnanna'nın babası Ay Tanrısı Nanna'ya gitti, kızını kurtarmasını istedi. Nanna gücünün yetmeyeceğini biliyordu, "İnanna'yı Enki kurtarır ancak, hadi ona gidelim," dedi. Birlikte Enki'ye geldiler. Nanna ile Ninşubur ağlayıp, sızladılar, "yardım et, ey Bilgelik Tanrısı," diye yalvardılar.

Enki Baba can kulağıyla dinledi anlatılanları, yüreği parçalandı. "Çok kaygılandım şimdi. Kızımın başına ne geldi acaba?" diye üzüntüyle dillendi:

"Kaygılandım, ne geldi İnanna'nın başına,
Ülkelerin kraliçesinin başına ne geldi, kaygılandım,
Tanrıların kutsal sevgilisinin başına ne geldi?"

Enki başını öne eğmiş, susuyordu. Nanna ile Ninşubur göz yaşlarını Enki'nin yüzüne serpiyordu. Enki düşündü, düşündü, tırnağından kırmızı bir çamur çıkartıp, Kurgarru ile Kalaturru adlı cin gibi iki yaratık yarattı. Birine "hayat yiyeceği," birine de "hayat içeceği," verdi. "Hemen şimdi yeraltına gidin, benim buyruğumu iletin, hemen İnanna'yı alın gelin," dedi. "Size bir şey ikram ederlerse sakın ola ki kabul etmeyin, yemeyin."

Ne canlının ne cansızın ne ruhların görebileceği, iğne deliğinden geçebilecek, su olup sızabilecek, hava olup ciğerlere girebilecek bu iki yeni yaratık, ölüler diyarına gittiler. Kimseye görünmediler. Prensesler gibi görünmek istedikleri zaman da; onlara suyunu ikram ettiler ırmakların, içmediler, en leziz tahıllar ikram ettiler yemediler, "bize ağaçta asılı cesedi verin," dediler.

Tanrı Enki'nin elçilerinin karşısında Ereşkigal'in yapacağı bir şey yoktu, zaten İnanna taş olmuş cesetti. "Alın, gidin," dedi.

İki yeni yaratık, İnanna'nın cesedini aldılar, biri "hayat yiyeceğini," öbürü de "hayat suyunu," İnanna'nın üzerine dökünce, İnanna anasından yeni doğmuş gibi taptaze dirildi, ayağa kalktı. Ekeşgikal hırsından saçlarını yoldu, biliyordu ki öyle yeraltından kolay kolay çıkılamazdı, yeraltının kuralları vardı. Ekeşgikal hemen cinlerini gönderdi, ölüler diyarının koşullarını tanrılara hatırlattı ve dahi

İnanna'ya iletti: "Eğer İnanna, ölüler diyarından çıkacaksa yerine kendisi gibi birini bıraksın."

Yerine bırakılacak olan ya tanrı ya da tanrıça olmalıydı. İnanna, ablasının koşulunu kabul eder; cinler İnanna'yı alırlar yer yüzüne çıkarlar. İnanna önce, kendisine âşık olan avcı tanrısı ile çiftçi tanrısına gider. Tanrılar, öbür dünyadan gelen cinleri görünce kendilerinden ne isteneceğini anlarlar, çullara bürünüp ağlayıp, yalvarırlar, yeraltına gitmek istemezler. İnanna, onlardan vazgeçer, kocası Dumuzi'ye gidip akıl danışmak ister.

Kullap kentinin koruyucu tanrısı Dumuzi, İnanna ölüler diyarından dönmeyince, kentin en güzel kızını alır, sarayına getirir, onunla sevişmeye başlar. İnanna saraya gider, Dumuzi'yi kızla aşk yaparken yakalar.

İnanna çılgına döner; Dumuzi'ye "ölümün gözüyle bakar."

"İnanna dikti gözlerini Dumuzi'ye
Konuştu kızgın ateşten sözlerle,
Bir çığlık attı inledi yer, gök,
Alın bu adamı benim yerime,
Götürün ölüler diyarına."

Ablasının azılı cinleri Dumuzi'nin üzerine atılır, sille tokat sürüklemeye başlarlar.

"Dumuzi'yi yakalayan cinler,
Ne suyu bilir, ne de yiyeceği,
Dökülen suyu içmezler şölende
Öpmezler gürbüz çocukları
Doldurmazlar iştahla kadın kucağını,
Babanın elinden oğlunu alırlar
Adamın elinden karısını."

Dumuzi, perişandır, cinlerin elinden kurtulmaya çalışır, ama başaramaz, İnanna'ya ağlar, sızlar... İnanna hiç oralı olmaz, kendine ihanet eden cezasını bulmalıdır.

Dumuzi, kollarını gökyüzüne kaldırır, tanrılardan yardım bekler, ama hiçbir tanrı, İnanna'dan çekindiklerinden, Dumuzi'ye yardıma yanaşmaz. Aklına İnanna'nın kardeşi, sı Utu gelir, dünyayı ısıtan, insanlara hep iyilik sunan Utu belki ona yardım eder. Utu da ölüler diyarına gitmesine engel olamayacağını söyler. O zaman Dumuzi, hiç olmazsa ellerini, ayaklarını yılan eline, ayağına çevirmesini yakarır, böylece cinlerin elinden kurtulabileceğini sanır. Utu, Dumuzi'nin bu isteğini de reddeder.

Cinler, Dumuzi'yi yeraltına götürürler, ama İnanna, kocasının öküzünü, rahmine koyduğu elini, bir seferde attığı elli dilini hatırlar; fakat sözünden dönmek istemez; artık yapacağı bir şey yoktur. Dumuzi'nin kız kardeşi Geştinanna, İnanna'ya gelir, kardeşini kurtarması için yalvarır, göz yaşlarını akıtır.

"İnanna sen büyüksün, sen güzelsin
Kocan ölüler diyarında sen mutsuzsun
Bir çare bul, kurtar onu,
Kavuş kocana, boş kalmasın rahmin.
Beni gönder yeraltına."

İnanna inatçıdır, o gitmese yeraltına birinin gitmesi gerekecektir. Bir yandan da aşkı, şehveti ağır basmaktadır. Kız kardeşinin özverisi İnanna'nın kalbini yumuşatır, Geştinanna'ya bir çare bulacağı sözünü verir. Gökyüzünde bir geziye çıkar tek tek tüm tanrıları ziyaret eder, onları bir mecliste toplamayı başarır. "İnanna kocasız kalmasın, sizler çoban tanrısız, bir çaresini bulun," der. Tanrılar gece demez gündüz demez tartışırlar, hem yeraltı tanrıçasını, hem de İnanna'yı kırmak istemezler, sonra ikisinin ortasını bulurlar; Dumuzi, altı ay yeraltında, altı ay da yerüstünde kalacaktır.

Dumuzi yeraltına gider, altı ay sonra çıkar; İnanna ona büyük karşılama törenleri düzenler. Yatağını güllerle doldurur. Öyle olur ki, Dumuzi yeryüzüne çıktığı gün tüm dünya-

ya bereket gelir; buğdaylar büyür, otlar yeşerir, koyunlar, inekler bol süt vermeye başlar, arılar kovanlarını doldurur, ırmakların suyu artar, soğuklar biter, güneş daha bir parlar, ağaçların dallarına su yürür, meyve çiçekleri açar, kadınların döl yatağı neşelenir, erkekler daha bir erkek olur.

İnanna oturduğu kayanın üstünde şimdi Şulgi'yi düşünüyor; onun uzun, sert, aygır bacakları, güçlü kolları, geniş omuzları, ince beli, dar kalçası, yakıcı bakışları, gözlerinin önüne gelince tutkuyla titriyordu. Şulgi'yi elde etmeliydi. Şulgi'nin, Enheduanna'ya âşık olduğunu biliyordu, ama o tanrıçaydı, o istediğini alırdı; ona hiçbir ölümlü karşı koyamazdı.

O gün, yüzlerce yıl önce Dumuzi'nin yer yüzüne çıktığı günün yıl dönümüydü. Yüz yılların hasreti Şulgi de toplanıyordu. Kutsal evlenmede onu elde edecekti; eğer karşı korsa Şulgi'nin hiç şansı yoktu. İnanna kararlıydı, aşkına karşı koyanı affetmeyecek, yeraltına gönderecekti.

KUTSAL EVLENME TÖRENİNİDE SARGON, BAŞRAHİBE İLE YATIYOR

Enheduanna'nın karnı hızla büyüyordu; yüzü, dolunayın ırmağa vuran yansımasını kıskandıracak kadar güzelleşmişti. Rahibeler, başrahibelerine bakıyor, bakıyor, "bu tanrının güzelliği, daha başka bir şey olamaz, bir ölümlü bu kadar güzel olamaz," diyor, her gördükleri yerde diz çöküyor, dua odalarına çekildikleri zaman, tanrılara kendi güzelliklerini açıkça başrahibelerinde sergiledikleri için şükrediyor, kendilerini hatadan, başrahibeden uzaklaşmaktan korumaları için yakarıyorlardı.

Enheduanna'nın karnı sivriydi, kalçalarında bir genişleme olmamıştı. Nindana: "Annem seni görseydi, oğlun olacak, derdi. Kız doğacaksa kalçalar genişlermiş." Nindana, pazara gitmiş, en iyi ipekleri alıp gelmiş, Enheduanna'ya gizlice hamile giysileri dikmişti. O giysiler içinde hiç kimse gebeliği fark edemezdi; karnını da dolaklarla sarmıştı. Hamileliğin Enheduanna'da yaptığı tek değişiklik, yüzünün inanılmaz bir aydınlığa, bakanların doyamayacağı bir güzelliğe bürünmesi, gözlerinin insana uzak karanlıkları bile delebilecek kadar güçlü gelen ışıklanmasıydı. Gözlerine bakanlar, bu ışığa dayanamıyor, bakışlarını kaçırıyorlardı. Nindana, "gözlerinin ışığı yıldızlardan daha güçlü oldu," diyor, Enheduanna gülümsüyordu. "Onlar benim değil, küçük Şulgi'nin ışığı, içimdeki Şulgi'nin ışığı. Babamdan, kardeşlerimden sonra Sümer'i o aydınlatacak. Sümer'i aydınlık çağlara taşıyacak. Oğlumuzun adı, Ay Tanrımız Nanna'nın gücü, öfkesi, şefkati Naram-Sin olacak."

Kutsal "Evlenme Töreni" bahar şenlikleri yaklaşmıştı. Dumuzi'nin yeryüzüne çıktığı gün kutlamalarının hazırlığını Nindana yürütüyor, yaptığı her şeyi Enheduanna'ya bildiriyordu. Tapınağın bahçesine et kızartmak için yüzlerce kerpiç ocak yerleştirilmiş, soğuk sulu kuyulara yüzlerce testi bira sarkıtılmış, kentin en iyi şarkıcıları, ilahi söyleyenleri, saz heyetleri, aşçıları, kasapları davet edilmişti.

Halk, evinde, elinde ne varsa tapınağa yağdırıyordu. Kilerler yağ, un, şarap, bira ile dolmuş, ahırlarda, ağıllarda gelen inekleri, koyunları koyacak yer kalmamış, tapınağın uzağına hayvanlar için geçici ahırlar, ağıllar yapılmış, kentten onlarca bakıcı çoban getirilmişti. Binlerce kişiye yetecek erzak birikmişti. Ur halkı heyecan içinde kutsal evlenme şenliğini bekliyor, kentlerine, topraklarına, ırmaklarındaki balıklarına, Enheduanna'nın kutsallığı ile bereket yağacağına inanıyordu. Erkekler macunlarla besleniyor, kadınlar bedenlerindeki tüyleri her gün alıyor, süsleniyor, takıyor, takıştırıyor, döl yataklarının balını erkeklerine sunmaya hazırlanıyordu. Terziler siparişlere yetişmekte zorlanıyordu. Kentte kumaşlar tükenmiş, komşu kentlerden, dağ kentlerinden çeşitli kumaşlar getirtiliyordu. Kadınlar, erkekler, çocuklar kutsal güne yaraşır giysilerle törene katılmak istiyordu.

Tek bir korku vardı. Enheduanna tanrılara karşı işlediği günahtan korkuyor, eğer törende karnı belli olursa her şeyin sonunun geleceğini biliyordu. Nannu'nun kutsal tapınağı tanrılarca lanetlenecek, Enheduanna belki de karnındaki bebeğiyle kızgın kuma gömülerek günahının ceremesini hayatıyla ödeyecekti.

Enheduanna'nın tek bir dileği vardı. Bebeğini, adını şimdiden Naram-Sin koyduğu bebeğini sağlıkla dünyaya getirmek, onu güvenli bir yerde saklayabilmekti. Bebeği kurtulsun, isterlerse onu kuma gömsünler, leş kargaları gözünü oysun, kafatasını delip beynini yesinler, umurunda değildi. Nindana, günde üç kez giydirdiği değişik, bol giysilere bakıyor, "merak etme tanrıçam, karnınız hiç belli değil," diye güven veriyordu. Gerçekten belli olmuyordu, ama ya bir terslik çıkarsa?

Enheduanna her gün yürüme alıştırmaları yapıyor; karnının germesinden kurtulmaya çalışıyor, oldukça da başarılı oluyordu. Yürüme alıştırmaları Enheduanna ile Nindana'yı kahkahalara boğuyordu.

Kutsal evlenme bahar şenliği, Dumuzi adına bir rahip, Inanna adına tanrıçalık rolünü oynayacak "lukur" denilen

bir rahibe tarafından gerçekleştirilecekti. Rahiple lukurun aşk odaları pembe ipeklerle donatılmış, yerlere yumuşak kilimler serilmiş, yatakları en iyi yünle hazırlanmış, çarşafları beyaz has ketenden dokutulmuştu. O gün, aşk odasında şehveti artırıcı tütsüler yanacak, oda güllerle donatılacaktı. Sevişmenin güneş doğana kadar sürmesi için rahiple rahibe için özel güçlendirici macunlar hazırlanmıştı.

Her şey yolundaydı. Kente gelen bir haber, tapınağı ayağa kaldırmış, halk sevinçten çılgına dönmüştü. Kral geliyordu, kral büyük Sargon ailesi ile, karısı, çocukları ile geliyordu. Kral, kutsal evlenme törenine katılacaktı. Halk sokaklara düşmüş, sevinçlerini şarkılarla dile getiriyordu. Tapınakta rahiplerle rahibeleri telaş almıştı. Kral törene katıldı mı, tanrıların buyruğu ile o tapınağın başrahibesiyle aşk odasına gidecek, kutsal evlenmeyi tanrılara sunacaktı. Düzenledikleri gibi o gün bir rahip ile rahibe birleşmeyecek, kral ile başrahibe birleşecekti, yapılacak tören krala, başrahibelerine yaraşır bir düzeyde olmalıydı. Hazırlıklar gözden geçiriliyor, en eksiksiz sandıkları şeylerde eksik buluyor, yeniden düzenliyorlardı. Kralın kendi tapınaklarında törene katılması, onlara yeryüzünde verilecek en büyük kerem, en büyük onurdu.

Enheduanna dalgındı. Ne yapacağına karar veremiyor, olayların nasıl gelişeceğini tahmin bile edemiyordu. Önünde tanrısal kurallar vardı, bu kurallara uymak zorundaydı, ama ne olursa olsun, kim olursa olsun Şulgi'den başkası ile bir arada olamazdı. Akşam duadan sonra, Ninti'nin odasında karşılıklı oturmuşlar, ikisi de konuşmadan önlerine bakıyorlardı.

Haberi, vali yardımcısı Azimua ile Ninti getirdikleri gün, her ikisine de sarılıp, İnanna'nın küçük heykelinin önünde teşekkür duası yapmış, sonra tapınağın bahçesine koşmuş, çiçekler arasında kuşlarla dans etmiş, çocukluğundaki gibi ağaçlara tırmanmaya bile yeltenmişti, ama karnındaki küçük Şulgi'nin tepicikleri birdenbire başlayınca olduğu yerde kalmış, bir sevincine bir sevincin daha ek-

lenmesini kısaca tatmıştı. Babası geliyordu. Babasını, annesini, kocaman erkek olmuş kardeşlerini görecekti. Ah! Ne çok özlemişti! Bu tanrıların ona lütfuydu. Kardeşlerinin düğününü bile görememişti, tanrısal güçleri İnanna için Enki Babadan almak için gittiğinden. Düğün dillere destan olmuştu, Nindana uzun uzun anlatmıştı tanrısal güçleri alıp Enki Babadan döndüğünde.

Küçük Şulgi'nin tepiciklerini karnında hissedince, kısacık da olsa tatma mutluluğuna eriştiği iki sevincin yerine gerçekler kafasına birdenbire tüm ağırlığıyla yüklenivermişti. Koşmayı, dans etmeyi bırakıp, bir kanepeye oturmuş, sanki kaderi yazan tanrıları arar gibi gözlerini tapınağın göğe uzanan kulelerinde uzun uzun dolaştırmıştı. Ellerini kaldırıp, "acıyın," diyecekti, ama kaderi yazan tanrılar acımayı hiç bilmemişlerdi. Tanrılar yüceydi, tanrılar güçlüydü; yüceliği, güçlülüğü kendilerinde toplamışlar, acımayı yarattıkları küçük insanlara vermişlerdi. Tanrılar acımasızdı. Tanrılar neden kralı gönderiyor Ur'a, diye soramazdı. Acımayı bilmeyenler bu sorunun anlamına gülerlerdi. Tanrılar hep bize bakıp bakıp çaresizliğimize neşelenmiyorlar mı?

Karnını sevecenlikle okşayarak ayağa kalktı, tapınağa doğru yürüdü; kafasında, yüreğinde küçük Şulgi'den başka bir şey yoktu. Ninti ile Azimua tapınakta onu bekliyorlardı, Enheduanna'dan gitmek için izin almamışlardı. İkindi yemeğinden sonra onları gönderdi, kendisi de akşam duasına kadar odasından çıkmadı. Çaresizdi. Akşam Nindana'nın odasına girdiğinde çaresizliğine hiç kimsenin, tanrıların bile yardım edemeyeceğini biliyordu. "Bu denli çaresizlik duymadım şimdiye dek benim çiçek Nindana'm" diyordu. "Tanrılar neden bana bunu yapıyor, karnımda Şulgi'm varken; babam da olsa, kutsal evlenme de olsa nasıl bir başkasıyla birleşebilirim. Babam karnımı görecek. Sormayacak mı bana?"

Nindana, "tanrı kuralı bu," diyemiyor, içinin kavrulmasını belli etmekten çekiniyordu. Yüce kral gelmemeliy-

di, yapmayacaktı bunu, ama ne bilsin kızının gebe olduğunu. Kutsal evlenmeyi yeniden yaşatmak bile olsa, tanrılar buyurmuş bile olsa direnecekti. İçi, "dirense de, fayda sağlamaz," diyordu, tanrılar öcünü alır; "tahtı gider, Sümer gider, tanrıların buyruğuna karşı gelinmez." Nindana, korkuyordu, Enheduanna'nın sonunun geleceğinden korkuyordu. Kral, kızının büyümüş karnını görünce töreleri, tanrıların buyruğunu uygulamak zorunda kalacaktı. Bir başrahibe, tanrılara karşı gelip gebe kalırsa, kral tanrıların istediği cezayı verirdi, kızı da olsa. "Ah, Enheduanna'm aşkını bile yaşayamayacak."

Tüm kent sokaklara dökülmüştü. Büyük Sargon geliyordu. Limanın çevresinde adım atılacak yer kalmamıştı. Enheduanna, başında boynuzlu tacı, arkasında Azimua, Nindana, Ninti, Ninkilim, tapınağın rahipleri, rahibeleri, kent yöneticileri, iskelede onlarca teknenin önünde süzülen üç direkli, aslan başlı teknenin yaklaşmasını bekliyorlardı. Kentte büyük bayram vardı, her yan bayraklarla, renk renk boyanmış, kuzu karın zarından yapılmış balonlarla süslenmişti. Enheduanna'nın gözleri doluydu, babasını, annesini, kardeşlerini, kardeşlerinin karılarını görüyor, bir an önce onlara sarılmak için kabaran gönlünü susturmaya çalışıyordu.

Toplanan halkın çılgın bağırışları, davulların gümbürtüsü arasında ilk önce tekneden kral indi. Halk, kent yöneticileri yerlere kapanarak krala saygılarını gösteriyordu. Enheduanna babasına doğru yürüdü, ellerini göğsünde kavuşturarak başıyla babasını selâmladı: "Kentimize bereket, huzur, neşe getirdiniz yüce kralım."

Sargon'un gözleri yanıyordu, karşısında gördüğü kendi kızı değil, İnanna'ydı. İnanna yer yüzüne inmiş, kendisine "kralım," diyordu, "Dumuzi"yi karşıladığı gibi. Dev gibi kralın bacakları titriyordu, bir yandan kendini çoban tanrısı Dumuzi gibi görüyor, bir yandan onu koruyan, onu yücelten Tanrıça İnanna karşısında tüm güçsüzlüğünü,

düşkünlüğünü hissediyordu. "Kentiniz, krallığımın guru-ru, onuru, yüz aklığı tanrıçam," derken ayrımına varmadan ağzından çıkan 'tanrıçamın' yüceliğini selâmlamak için olsa gerek iki dizi üzerinde hafifçe eğiliyor, saygıyla gülümsüyordu. Annesi bir an için kraliçeliğini unutmuş ağlıyordu, ama halkın karşısında güçlü görünmeli, kraliçe olduğunu bilmeliydi. Ana, kız sadece bakışları ile birbirlerini kucaklıyorlardı. Enheduanna yürüdü, iki erkek kardeşinin alınlarından öptü, kardeşlerinin karıları diz çökmüşlerdi, onları kaldırdı, ellerinden tutarak Azimua'nın yol göstericiliğinde arabalara doğru yürüdüler.

Valilik sarayına geldikten, herkes gittikten sonra ne kral vardı ne kraliçe ne prensler ne de başrahibe; oturdukları salonda sadece bir sevgi yumağı oluşmuştu: baba, anne, kardeşler birbirlerine sarılıp, gözlerinden süzülen yaşları silmişler; hep birlikte İnanna'nın küçük heykelinin önünde tanrıçalarına teşekkür etmişlerdi. Enheduanna o akşam iki kardeşi eşleriyle alarak tapınağa döndü, onlara tapınağı gezdirdi, en taze meyveler, tatlılar sundu. Gelinler gebeydiler, görünürde doğumlarına çok az kalmış gibiydi. Enheduanna gebe kızları fazla yormak istemedi, onları odalarına gönderdi. Kardeşleri odalarında uykuya dalınca, dua odasında, İnanna'ya karnının büyüklüğünü hiç kimseye fark ettirmediği için teşekkür borcunu iletti.

Yarın büyük gündü, kutsal evlenme bir kez daha yaşatılacaktı, Enheduanna'nın dinlenmesi gerekliydi. Nindana güç veren binbir çiçek dolu banyolar hazırlattı, hekimlik öğrenmiş bir rahibe tanrıçalarına bedenini hem dinlendirmek hem de güçlendirmek için yaptığı şurupları ikram etti. Enheduanna derin derin uyumaya başladıktan sonra Nindana odasına çekilip, yarınki hazırlığına başladı.

Kutsal evlenme töreni, Ur, Ur olalı böyle görkemli, böyle onurlu, böyle bolluk içinde geçmemişti. Kent halkı, onlarca yıl o evlenme törenini, çocuklarına, torunlarına, torunlar çocuklarına, onlar da torunlarına anlattı. Kente, ülkeye o güne dek görülmemiş bir bereket, sanki gökyüzü-

nün tüm bereketi yağmıştı. Kısır koyunlar, inekler, develer, kısraklar, kadınlar bile ikiz doğurmuş, kısır erkekler uyanmış, tarlalarda tahıl bire yüz vermiş, ırmaklarda balıklar bin yumurtlamış, tavuklar her gün çift sarılı, iki yumurta yumurtlamış, arılar dört kez kovanlarını doldurmuş, dağlarda, bayırlarda, hatta çöllerde bile çiçekler açmış, ağaçların dalları meyveden kırılmış, su kanallarında, ırmaklarda tekneler bir çoğalmış bir çoğalmış, ırmaklar bile dar gelmiş, dokuma tezgahları kendiliğinden dokumuş, yaşlılar gençleşmiş, kadınlar, kızlar daha güzelleşmiş, erkekler bir yiğit daha olmuştu.

Kral bir kez daha Ur'daki evlenme törenine katılmamıştı... Kral bile o törenin büyüklüğünü, onurunu, bereketini bir kez daha yaşayamayacağını anlamıştı. Tanrısal bir törendi; tanrılar tüm büyüklüklerini, kutsallıklarını, sevecenliklerini, bereketlerini o evlenme töreninden esirgememişti. Dünya mutluydu.

Enheduanna, Nindana mutluydu.

Nindana ilk kez bir erkekle yatmış, ilk birleşmenin lezzetini, kutsallığını, körpe bedenine dokunan o dudakların verdiği hazzı ömür boyunca unutamamıştı.

Kutsal evlenme törenini boyunca, Enheduanna babası ile birlikte, yüzünde ipekten tül peçe ile yan yana töreni izlemiş, annesinin sevecen bakışlarını yüreğinin tam ortasında duyarak babası ile el ele, alkışlar, ilahiler arasında, ipek çarşaflarla, yumuşacık halılarla donatılmış, testilerle aşk iksiri dolu, kırmızı ışık saçan tek bir kandilin yandığı gerdek odasına doğru arkasında rahibelerle yürümüş, odanın tam kapısında dua etmek için rahibelerden, babasından ayrılmış, biraz sonra dönüp babasının elini tutmuş, odaya girmişlerdi. Rahibeler sabahleyin pembe kanla lekelenmiş çarşafı gümüş bir tepsiye koyarak kentte dolaştırmışlardı.

Enheduanna, gerdek odasının kapısından ayrıldıktan sonra dua odasında kendisini bekleyen Nindana'ya üstündekileri çıkartarak giydirmiş, tül peçeyi yüzüne takmış, başına boynuzlu tacını koymuştu. Nindana tanrıça gibi ol-

muştu. Hiç kimse onun Enheduanna olmadığını anlayamazdı, hatta tek kandilin solgun ışığında, üstelik tül peçe altında babası bile.

Enheduanna, kardeşlerini babası ile Agade'ye göndermemişti. Aslında gelinler de Ur da kalmayı istemişlerdi. Tapınağın yaşlı ebesi bütün Sümer'de ünlüydü. Kadınlara hiç ağrı çektirmeden doğum yaptırıyordu. Ur'lu kadınlar, tapmak ebesinin yetiştirdiği birkaç ebe daha kentte olmasaydı, tapınağın önünde kuyruk oluştururlardı. Enheduanna'nın hiç şansı yoktu. O küçük Şulgi'yi nerede, nasıl doğuracağını bile Nindana'nın dediklerinin dışında bilmiyordu. Doğum yaklaşınca ses geçirmez bir dua odasına gidecekler, Nindana yardımcı olacaktı. "Korkma tanrıçam, bizim ebeden çok şey öğrendim," diyordu. "Hatta bir doğumu tek başıma yaptırdım, hekimimiz izin verdi bana."

Gerçekten de Nindana sırf Enheduanna'ya yardım edebilmek için pek çok doğuma girmiş, oldukça deneyim kazanmıştı. Kendisine güveniyordu.

Gelinler, kollarını geriye ata, karınlarını çıkara çıkara tapmakta dolanırlarken, Enheduanna artık iyice büyümüş karnını nasıl saklayacağının acısını çekiyor, tanrıların ona gebeliğini bile yaşatmamalarına küsüyordu, ama genç kardeşleri, onların karılarıyla bir arada olmaktan mutluydu. Her akşam İnanna'ya teşekkürlerini yolluyordu, ama İnanna ne söz verdiği ek güçleri veriyor ne de dualarında onu duyduğuna dair bir işaret gönderiyordu.

İNANNA, ŞULGİ'NİN AŞKIYLA YANIYOR

İnanna kutsal evlilik törenini Aratta dağının doruklarından seyretmiş, yerini Şulgi'ye bırakan Dumuzi ateşi ile tutuşmuştu. Tüm Sümer onların birleşmesini yaşarken, o bir dağın tepesinde bir kayanın üstünde aşksızlığın, yalnızlığın, birleşememenin hüznünü, ateşini, acısını bedeninin milyonlarca yıldızcığının her noktasında kahredici bir zevkle hissediyordu. Oydu insanlara aşkı bağışlarken, acıyı zevkle inlettiren, zevki acıyla yoğuran. Oydu acı için, zevk için yarattığı sözcükler de ahlar da, oflar da ikisini yan yana koyan. Oydu cinsel birleşmeyi tanrısal boyutlara ulaştırıp kutsallaştıran. Şimdi aciz bir ölümlü gibiydi. Olamazdı, o tanrıların sahip olmak, bir anlığına bile cinselliğini tatmak istedikleri bir tanrıçaydı. Nanna'nın, dünyaya geceleri güzellikleri dağıtan, insanları aşka çağıran Ay Tanrısının Nanna'nın kızıydı.

Susamıştı, içi alev alev yanıyordu; oturduğu kayanın üzerinden kalktı, ağaçların arasından süzülen ay ışığının sularını gümüş gibi parlattığı, kıvrıla kıvrıla akan küçük bir dereceğin kenarına kuş gibi süzüldü. Sırtını bir ağaca dayadı, bacaklarını uzattı. "Nerdesin benim sadık vezirim Ninşubur? Çabuk buraya gel," diye usulca seslendi. Sesi küçük derenin sularına çarptı, dağları, ovaları, bulutları aştı, Ninşubur'a ulaştı. Bedenine baharın suyu yürümüş, minicik yıldızcıkları iştahla canlanmış Ninşubur çırıl çıplak uzanmış yatıyordu. Tanrıçası yokken belki tanrılardan biri göz ucuyla parlak bedenini görür, tenini tenine değdirmek ister umudu çağrıyı duyunca sönüverdi; derlendi, toparlandı, ayın bir ışık seline katılıp, dereceğin kenarına diz çöktü. "Sevgili vezirim, tez git Şulgi'nin sarayına, onu bul, Enheduanna seni derecik kenarında bekliyor, de. Bol şarap getirmeyi de unutma."

Şulgi hesaplar, kitaplar içinde boğulurken, Ninşubur sarayın kapısındaki nöbetçilere göğüslerini gösterip, birer öpücük sunup, bir arkadaşını göreceğini, dönüşte onlarla

şarap içeceği sözünü bir göz kırpmasıyla vererek kapalı kapıları açtırmıştı. Şulgi'nin odasına girerken bir an kapıda durmuş, böyle Ninşubur olarak Şulgi'nin karşısına çıkmasının doğru olmayacağını, İnanna'nın vezirinin Enheduanna'nın çağrısını getireceğine Şulgi'nin inanmayacağını düşünmüş, işi güvenceye almak için Ninti'nin kılığına girivermişti. Giysisinin sol omzunu aşağıya çekmiş, eteğinin bir ucuna beline dolayıp güzel bacağını açıkta bırakmış, saçlarını göğsüne indirmişti. Başını dikleştirip, göğüslerini çıkartıp kapıyı ardına kadar açmıştı. Şulgi karşısında taze süt kaymağı gibi Ninti'yi görünce, gözlerini değirmen taşı gibi büyütmüş, yuvalarında döndürmüş, ağzına dolan kaymak tadını yalamış, sonra kendini toplayıp "ne oldu, Enheduanna'ya bir şey mi oldu Ninti?" diye dizlerinin titremesini eliyle bastırmıştı. Ninşubur, bir sıcak göz kırpmış, anlarsın ya, der gibi "meraklanma, Enheduanna seni bekliyor, küçük dereceğin gümüş sularının kenarında," diye cilvelenmişti.

"Buraya neden gelmedi?"

"Şulgi, o bir prenses, senin ayağına gelir mi? Kalk sen git ona."

"Doğru dersin, tanrılara dedi kodu konusu olur hem. Azimua ile birlikte mi geldiniz. O mu size eşlik etti?

"Evet, kentin yamacına kadar, aşağıda bizi bekliyor."

"Hadi hemen gidelim."

"Sen yalnız git, sabaha gelirim yanınıza. Bol şarap götür. Azimua beni bekler."

Şulgi iki testi şarabı sırtlayıp, güle zıplaya dereciğin kenarına koşmuş, Enheduanna'yı başında boynuzlu tacı, ağacın dallarına kollarını takmış, göğsünü dışarı çıkarmış, onu bekler bulmuştu.

"Prensesim!"

Enheduanna hemen uzanmış, parmaklarıyla Şulgi'nin ağzını kapamış, "vaktimiz yok, konuşma, sarıl bana, çok özledim," derken üstündeki giysisi bacaklarından aşağıya kaymıştı. Ay bir bulutun arkasına gizlenmiş, yeşil çimenle-

rin üzerine düşüvermişlerdi. Şulgi, elini Enheduanna'nın karnına uzatınca, birden durmuş, "içinden eyvah!"ı basmıştı. Dudaklarından sadece "karnım," çıkmış, dizlerinin üzerine çekilmişti.

"Ne olmuş karnıma?"

Şulgi'nin dili mi tutulmuştu, ne olmuştu kimse bilememiş ama gözleri karında kalmıştı.

"Beğenmedin mi karnı mı?"

"Benim görmek istediğim karın bu değildi," diye kekeleyerek konuşabilmişti.

İnanna bir kahkaha atmış, sesi Şulgi'nin kulaklarında nerdeyse patlamıştı.

Evet, bu kahkaha da yabancıydı. Şulgi ayağa kalmış, çimenlerin üzerinde çırıl çıplak yatan kadına bakmış, ya çocuğunun başına bir iş gelmiş ya da tanrılar onu oyuna getirmişlerdi.

"Karnına ne oldu Enheduanna?"

"Karnına ne oldu?" diye sorarken, babalık umudunu yitirmenin acısı içini kanatıyordu. "Baba," olacaktı, Enheduanna öyle söylemişti. Ya şimdi?

"Karnım benim karnım, hep böyle gümüştendi ve hiç değişmedi."

"İçinde..."

İnanna bir kahkaha daha atmış, Şulgi kulaklarını kapamıştı.

"Karnımın içinde hiçbir şey olmadı, kimse bana dokunamaz. Yalnız sen Şulgi, gel, gel bana gel! İnanna'ya gel."

Ağzından çıkanları kulakları duyunca İnanna, çılgına döndü, kendi kendini ele vermişti. Tutkusunun ateşinden perişan olan diline baskın olamamıştı. O İnanna'ydı, kaybetmeye dayanamazdı. Hemen İnanna'nın o yakıcı güzelliğine bürünmüş, gözleri zevk ışıkları saça saça, hafifçe gülümseyerek ellerini uzatmış Şulgi'nin ellerini yakalamış, "evet, ben İnnanna'yım, ayın kızı, kutsal fahişe, Tanrıça İnanna'yım."

Şulgi büyülenmiş gibiydi, elleri İnanna'nın ellerinde ateş kesmişti.

"Seni kral yaparım, seni tüm savaşlarda üstün kılarım. Gel bana Şulgi, seni istiyorum, öküzünle tarlamı sür, balımı balıma kat."

Şulgi, İnanna'nın güzelliğinin fettanca saçtığı tutku, lezzet, zevk çemberinin içinde eriyordu. İnanna'nın çıplak teni tenine değdikçe, kobra yılanı avını nasıl ipnotize edip kendine çekerse, gözleri İnanna'nın gözlerine kilitlenmiş bir başka tutkular dünyasında yaşar gibiydi. İnanna ne derse, onu yapıyordu artık. "Gel, sarıl bana," diyor, Şulgi güçlü kollarıyla kadını kavrıyor, "öp beni," diyor, ağzı ağzına yapışıyordu. "Okşa beni," diyor, sert erkek elleri, kadife gibi tenin üzerinde dolaşıyor, İnanna çıkardığı şehvetli seslerle erkeği daha çok kızıştırmayı başarıyordu. "Al beni kucağına." Şulgi'nin elleri tanrıçayı kalçalarından yakalayıp, kucağına çekiyor, "em göğüslerimi," emiyor. Tüm buyruklar, İnanna'dan geliyor, Şulgi de istenileni yapıyordu. "Yatır beni," yatırıyor. "Öp karnımı, yala karnımı."

"Karın," bir uyarıydı, Şulgi'nin uyanmasına yetmişti. Karınla, kaybettiğini sandığı babalık duygusu öyle bir birleşmişti ki birden İnanna'nın üzerinden ayağa kalkmış, çimenlerin üzerine attığı giysilerini kaparak giyinmeye başlamıştı. Bir yandan da "hayır, hayır, tanrıçam," diye inliyordu. İnanna, "gel buraya erkeğim, beni bırakma," diye yalvarmaya başlamıştı. Sanki tanrıça değil, istenmeyen, terk edilen bir ölümlü kadındı.

"Hayır tanrıçam, beni aldattın."

"Gel kralım, seni kral yapacağım, Sümer'in değil, tüm dünyanın kralı olacaksın."

Şulgi, giysilerini giymiş, İnanna'ya arkasını dönmüştü, onu çıplak görmek istemiyordu. "İzninle tanrıçam, ben gidiyorum."

İnanna'nın "gidemezsin," diye bağırması, küçük dereciğin sularını bile havaya fışkırtmıştı. "Gidemezsin, gidersen cezanı çekersin." O yine güçlü, istediğini ele geçiren düzenbaz kadın İnanna olmuştu. İnanna'nın sesi bir an Şulgi'yi durdurmuş, bacaklarını titretmiş, ama gözlerinin

önüne gelen karnı büyümüş Enheduanna'nın gülümseyen gözleri, yeniden güçlenmesini sağlamış, sarayına doğru yürümeye başlamıştı.

İnanna ayağa kalkmış, haykırıyordu: "Ninşubur! Benim sadık vezirim, tüm canavarları Şulgi'nin üzerine sal." Tanrıça yerinde duramıyor, ağaçları bile yerinden koparan sesiyle bağırıyordu. "Ey tanrılar, Şulgi bana tecavüz etti, öcümü alın, onu yok edin!"

İnanna'nın sesi dağlarda kayaları parçalayarak yankılanıyor, Şulgi'nin kulaklarında gök gürültüsü gibi patlıyordu. Saraya dönemezdi, İnanna'nın canavarları, eğer tanrılar İnanna'ya inanırlarsa, tanrıların canavarları onu sarayında kıskıvrak yakalar, yok ederlerdi. Aratta'nın dağlarına doğru koşmaya başladı. Acele etmeliydi, canavarlar gelmeden sığınacak bir yer bulmalıydı. Birden aklına, dağın doruğunda, dibe doğru açılan bir mağara geldi, bu mağaraya ulaşabilirse, dağın eteğindeki, bir insanın zor geçebileceği mağaranın kapısından kaçabilirdi. Gök kararmış, yıldırımlar düşmeye başlamıştı. Her geçtiği yere, yıldırımlar iniyordu. Tanrılar, İnanna'ya inanmışlar mıydı? Eğer inandılarsa, mağaraya ulaşamadan yıldırımlarıyla onu yakabilirlerdi. Koşabildiğince koştu, tüm gücünü bacaklarına vermiş koşuyordu. O koştukça, yıldırımlar bir önüne bir arkasına düşüyor, Şulgi yerlerde yuvarlanıyor, tekrar doğrulup koşuyordu. Tam Aratta'nın eteğine inen mağaranın ağzına gelmişti ki Enki'nin annesi Tanrıça An'ın dokuz başlı ejderi Usumgalanna'ın Aratta Dağı gibi yüksek boyuyla, alev saçan gözleriyle kendisini beklediğini gördü. Yıldırımlar bitmişti, ama kurtuluş yoktu. Evrenin en büyük ejderinin eline düşmüştü. "Tanrılar, İnanna'ya inanmışlar," diye titreyerek düşündü; yapacak hiçbir şey yoktu, bu ejderin elinden kimse kurtulamazdı, tanrı gücü verilmiş Gılgameş bile olsa. Ama savaşmadan ölmek istemiyordu. Savaşabildiği kadar savaşacaktı. Kılıcını çekti, bağırdı, "Hey, Usumgalanna, işte buradayım."

Ejder, başının birini aşağıya eğdi; "gördüm," dedi, "o yıldırımları sana ben yağdırdım."

"Ama beni yakamadın,"

Ejder güldü, "istesem yakardım, bir önüne, bir ardına düşürdüm yıldırımları sadece."

Ejder eğilmeye başladı, başını hızla salladı, öyle bir rüzgâr oluştu ki, Şulgi yere yıkıldı, üç takla attı, elinden kılıcı uçtu gitti.

"İstesem yakabilirmişim, değil mi? Başımın rüzgârına dayanamadın. Ben oyun oynuyordum yıldırımlarımla. Hadi kalk ayağa."

Şulgi ayağa kalktı, kılıcını aradı, bulamadı..

"Kılıcın dağın eteğine uçtu; unut şimdi onu."

Ejder yavaşça oturdu, oturduğu yerde boyu, Nanna tapınağının kulelerinden uzundu.

"Ey söyle bakayım, ne yapayım sana?"

Şulgi sustu. Ne diyebilirdi ki? Bu dünya devi ejderin yumuşacık, ılık bir sesi vardı, tehdit etmiyor, sanki dostça bir iyilikte bulunacakmış gibi davranıyordu. Şulgi biliyordu, tüm ejderler istedikleri zaman, avlarını kolayca avlayabilmek için yumuşacık bir kalbin diliyle konuşurlardı.

"Elindeyim, kılıcım da yok, seninle savaşamam."

"Dinle beni. Tanrıların tanrısı, evrene adalet dağıtan Tanrı Enki annesinden beni istedi. Ben en büyük ejderim, tüm canavarlar, ejderler benim buyruğumdadır. Ben istemeden hiçbir canavar yanına yaklaşamaz, Ninşubur'a da bir tek canavar bile vermedim. Benim gücümü anladın mı?"

Şulgi cesaretlenmişti. Ne olursa olsun, savaşmadan ölmeyecekti.

"Kendini övmene gerek yok, biliyorum," diye sert sert konuştu.

Usumgalanna hafifçe güldü, soluğu Şulgi'yi yere devirdi, ama o hemen ayağa fırladı.

"Dinle beni," diye yine gülerken Usumgallanna, soluğundan düşmesin, diye Şulgi'yi kolundan tuttu. "İnanna, tanrılardan seni yok etmelerini istedi. Tanrılar da bu görevi Enki'ye verdiler. Tanrılar senin, İnanna'ya tecavüz etme-

diğini biliyorlar, ama İnanna'ya hayır diyemiyorlar, onu kıramazlar; İnanna'nın tüm tanrıların gönlünde tahtı var. Enheduanna da tanrıların en sevgili rahibesi, onun hatırına sana bir şey yapmayacaklar. Ancak İnanna'ya en güçlü ejderi gönderdik, ama o adam bir yolunu bulup kaçtı, artık bizim yapacağımız bir şey yok, diyecekler. Şimdi sen şu mağaraya gir, saklan, birkaç gün sonra da dağın dibindeki delikten çıkarsın."

Ejder sustu, "ben gidiyorum," dedi. Doğrulurken rüzgârından Şulgi düşmesin, diye yavaşça kalktı: "Ama dikkat et, İnanna dev yarasalarını üzerine salarsa, ben karışamam, tanrılar da karışmaz." Şulgi şaşırmıştı. Ölmeyecekti, Enheduanna onu kurtarmıştı; ejdere teşekkür etmek istedi ama Usumgullanna bir adımda Aratta'yı aşmıştı. Mağaranın ağzına doğru yürüdü. İçeriye girerken Usumgullanna'nın yumuşacık sesini duydu, geriye döndü, ejderin sadece bir başını görüyordu, bedeni dağların ardındaydı. "Seni uyarıyorum. İnanna çok kincidir, seni affetmeyecektir, seni yok edene kadar uğraşacaktır. O ilk kez istediği bir şeyi alamadı, onu aşağıladığını düşünüyor. Kaç bir yerlerde saklan, belki bir gün aşağılanmasını unutur. Yarasalara da dikkat!"

ŞULGİ YAKALANIYOR

Enheduanna, dua odasında tek kandilin sönük ışığında diz çökmüş İnanna'ya her akşamki gibi yakarıyordu. Birden kulaklarına bir haykırış doldu. "Ey tanrılar, Şulgi bana tecavüz etti, öcümü alın, onu yok edin! Ey tanrılar, Şulgi bana tecavüz etti, öcümü alın, onu yok edin! Yok edin!" Bu İnanna'nın sesiydi, Şulgi'nin tecavüz ettiğini kinle, öfkeyle haykırıyor; Şulgi'nin, karnındaki bebeğin babasının tanrıçasına tecavüz ettiğini söylüyor, onun yok edilmesini istiyordu. İnanılacak şey değildi; onun Şulgi'si sevgili tanrıçasına tecavüz ediyordu. Enheduanna'nın kalbi taş kesmişti; ihanet korkunçtu, o Şulgi'nin bebeğini karnında taşırken, sevdiği adam gidip tanrıçasına tecavüz ediyordu. Tanrılar, dünyayı kurduğu günden beri böyle bir alçaklık ne yerde ne gökte görülmemişti.

Birden Enheduanna'nın karnına tepicikler inmeye başladı. Taş kesen kalbi eridi, yumuşadı. "Bebeğim, baban olmayacak, babasız büyüyeceksin, deden Sargon gibi. Sen bana tanrıların armağanısın, o Şulgi denen hainin değil."

Gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Kandilin sönük alevi daha da bir sönükleşmiş, duvarlara vuran gölgeler daha bir silikleşmişti. "Enheduanna buradayım," diyordu İnanna, küçük heykelinin önünde tüm alımı ile belirmiş, sıcacık konuşuyordu. "Niye ağlıyorsun benim başrahibem?"

Enheduanna, aylardan beri hasret kaldığı tanrıçasına kavuşmuştu. Onu bırakmamıştı, işte yine karşısındaydı. Sevincinden hıçkırıyor, gözyaşlarını tutamıyordu, tanrıçasına onu yalnız bırakmadığı için şükranlarını sunmalıydı.

Enheduanna, yerinden fırlamış, tanrıçanın ayaklarının dibine kendini atmıştı. "Sen çok büyüksün, yücesin tanrıçam, senin için, senin gururun, onurun için ağlıyorum."

"Sesimi duydun mu?"

"Duydum, tanrıçam,"

İnanna, Enheduanna'nın saçlarını okşamaya başlamıştı, "kalk ayağa başrahibem, kalk."

Tanrıçanın sesi değişmişti, sesindeki o yumuşaklık, o sıcaklık uçup gitmiş, yerini gerçek sesi, o egemen sesi almıştı.

"Sana verdiğim görevleri hep yaptın, benim sadık başrahibem. O babanın komutanı Şulgi bana tecavüz etti küçük dereciğin kıyısında, ağaçların altında. Sonra kaçıp gitti. Enki canavarlarını üzerine saldı, yakalayıp parçalayamadılar. Şimdi sen Şulgi'yi bulacaksın, ona cezasını belindeki o küçük hançerle vereceksin. Gece gündüz deme, git onu bul ya da buldur. Sümer'in kurtulması ona cezasını vermene bağlı. Sümer'in kurtuluşu için onu bul! Onu bul, öcümü o hançerinle al! Al! Durma!.."

Küçük kandilin alevi titremeye başlamış, oda ölü aydınlığına bürünmüştü. İnanna geldiği gibi birden yok olmuştu.

Küçük Şulgi hâlâ tepicikler savuruyordu karnında. Enheduanna karnını okşuyor, bebeğini avuçlarında hissediyor, içi acıyla, nefretle yanıyordu. İnanna çok merhametsizdi: Ondan bebeğinin babasını öldürmesini istiyordu. Şulgi'den nefret ediyordu ama, yarın bebeği büyüdüğü zaman ona ne derdi. "Babanı ben öldürdüm," mü diyecekti? Oğlu, adı Naram-Sin, ayın sevgilisi olacak oğlu, annesinden nefret etmeyecek miydi? "Ah İnanna, sen tanrıçasın, sana kötülük yapanı neden benim cezalandırmamı istiyorsun. Beni de cezalandırıyorsun ey zalim tanrıçam." İnanna, "Sümer'in kurtuluşu için, onu bul!" diyordu. Tanrıçanın öfkesi büyüktü, Sümer'i bile yok etmeye hazırdı.

Yere iki büklüm çökmüş ağlıyordu. Kapısı vuruldu, Nindana gelmiş olabilirdi, gözlerinin yaşını eteği ile silmeye çalıştı; doğrulurken belindeki küçük hançer yere düşüverdi. İlk kez hançer yere düşüyordu, yatarken çıkarır, yastığının altına kordu, ama hiç düşürmemişti ya da hiç düşmemişti. Hançer yerinden çıkmak istiyordu, hançeri veren İnanna öyle istiyordu. Hançeri alıp beline taktı, dağılmış saçlarını topladı, "buyurun," dedi. Gelen küçük kardeşi Man-İstusu'nun karısıydı. Bu kızı çok sevmişti Enheduan-

na, sessiz, devamlı gülümseyen, cana yakın bir kızdı. Karnı oldukça büyümüştü, kapıdan girerken bile adımları geri gidiyor gibiydi. "Rahatsız ettim, prensesim," diyerek Enheduanna'nın önünde eğildi. Enheduanna, kızın ellerinden tuttu, yanına oturttu, yanaklarından öptü. "Sen benim kardeşimin karısısın. Benim canımsın, bir daha öyle söz duymayayım senden." Kızcağız kızardı; gönlü, bu büyük gönlün, gönlüyle doldu. "Buradan bizi göndermediğiniz için teşekkür etmeye gelmiştim. Gerçekten doğumdan korkuyordum, sanki bebeğim doğmayacak ya da ölü doğacak gibi bir his vardı içimde, şimdi sizin yanınızda bebeğimin güvende olduğuna inanıyorum."

Kapı yeniden vuruldu, büyük kardeşi Rimuş'un karısı Nindana ile içeri girdi. Rimuş'un karısı da teşekkürlerini bir kez daha iletmeye gelmişti. İlk doğum heyecanı kızları sarmıştı, günleri azalmıştı. Prensesin yanında olmaları onlara güven veriyordu. Enheduanna bir yandan onlarla konuşuyor, bir yandan da gözü hançerine takılıyordu. Nasıl yapardı bunu? Şulgi'yi kalbi parçalansa da ruhundan, bedeninden, beyninden silmek istiyordu. İhanete katlanamazdı, ama öç bir rahibeye yakışmazdı, bir canı almak sadece tanrılara mahsustu. Şulgi'yi öldürürse, İnanna istediğini almış olurdu ama, büyüyünce ne Naram-Sin ne de tanrılar onu affetmezdi. Şulgi suçlu ise tanrılar onun cezasını verirdi. Verirdi ama, bu cezayı onun vermesini istiyordu Tanrıça İnanna. Ah, tanrılar, insanları hep kötü arzuları, tanrılara yakışmayacak istekleri için kullanmazlar mı?

O gece hiç uyumadı Enheduanna. Hülya ve rüya karışığı kâbuslar içinde geçti gecesi. Rüyasında İnanna durmadan belindeki hançeri çıkartıp, çıkartıp Enheduanna'ya veriyordu. "Kolay olacak Enheduanna," diyordu, "kolay olacak, ona bir elma ver, senin hançerinle kessin. Yarısını sana uzatacak, yarısını o yiyecek. Sen yemeyeceksin. Elmaya bulaşacak hançerindeki zehir öcümüzü almaya yetecek Enheduanna, senin ve benim öcümü." Sabaha kadar kim bilir kaç kez görmüştü bu rüyayı... Elmayı Şulgi kesiyor,

bir parçasını ona uzatıyor, öbür parçayı ağzına götürüyor, sonra bir karanlık kaplıyordu ortalığı. İçinden, "ben de, ben de yerim elmayı" diyor, sonra karnında canlanan Naram-Sin'in tepiciklerini eliyle bastırıyordu. İnanna, öcümüz, diyordu, senin ve benim öcümüz, diyordu. Tanrıça her şeyi biliyordu.

Güneş doğmadan çok önce yatağından kalktı; gördüğü, tekrar tekrar gördüğü rüyaya, yaşadığı hülyaya dayanacak gücü kalmamıştı. Tapınağın terasına çıktı, kuzeyden serin bir rüzgâr esiyordu, göğsünü açtı, yanan yüreğini serinletmek istiyordu. Boynunda elmas kolye bile fazla gelmişti. Kolyeyi çıkardı, avucunun içine aldı, derin derin soluklandı. Bir an avucunun içinden, parmaklarının arasından ışıklar çıkmaya başladı, ne olduğunu anlamak için avucunu açtı, kolye güneşin henüz görülmeyen ışıklarından pırıl pırıl parlıyordu. Gözleri elmas taşa takılıp kalmıştı, Şulgi'yi görüyordu, Aratta Dağının eteklerindeki bir mağaranın ağzındaydı. Korkuyla avucunu kapattı. Işıklar kayboluverdi, kolyeyi tekrar boynuna taktı. Sabah duasını beklemeden arabasını hazırlattı, doğru valiliğe geldi.

Kent yeni uyanıyordu, araba sokaklardan geçerken erken kalkmış birkaç kişi prensesin yaldızlı arabasını görünce rüya gördüklerini sanıyordu. Valiliğin kapısındaki uykulu nöbetçiler gözlerini ovuşturuyor, karşılarındakinin gerçek olup olmadığı anlamaya çalışıyorlardı.

Azimua bile telaşla karşıladı Enheduanna'yı. O, gülümseyerek, "size sabah kahvaltısına geldim," diyordu. Ninti eteklerine atıldı, Enheduanna'nın ellerini öpüyordu durmadan, sevinçten gözleri dolu dolu olmuştu. Enheduanna onlara kahvaltıya gelmişti, onları yüceltiyordu. Ama Ninti'nin beklediği gibi bir kahvaltı olmadı, bir bardak ballı sütü içtikten sonra, Ninti'ye bazı devlet işlerini Azimua ile görüşeceğini söyledi. Ninti çıkar çıkmaz, "beni iyi dinle Azimua, şimdi hemen silahlarını kuşan, atına atla, yanma bir de yedek at al. Aratta dağının eteklerine git, orada, bir mağaranın kapısının önünde Şulgi'yi göreceksin. Onu al,

bir kadın giysisi giydir, valilik sarayına getir. Yolda kimse onun Şulgi olduğunu anlamasın. 'Ne oluyor?' diye sorarsa benim onu koruduğumu, söyle; 'o anlar,' dedi de.

Enheduanna habersizdi, İnanna'nın, veziri Ereşkigal'in Ninti'nin kılığına girip Şulgi'yi Enheduanna seni bekliyor, diye çağırttığından; üstelik, Ninti kılığındaki Ereşkigal'in Azimua ile geldiklerini, Azimua'nın onu Aratta dağının eteklerinde beklediğini söylediğinden. Azimua'nın hiçbir şeyden haberi yoktu, Şulgi, bu kez de İnanna'nın yeni bir oyunu olduğunu düşünebilir, Azimua'ya güvenmez, onunla yola çıkmayabilirdi. Azimua'nm işi zordu, ama her ikisi de İnanna'nın oyununu bilmediklerinden Şulgi'nin hemen geleceğini sanıyorlardı.

"Niye? diye de bana bir şey sorma, hemen dediğimi yap, en kısa zamanda Şulgi'yi burada görmek istiyorum."

Enheduanna, kesin ve çok sert konuşuyor, Azimua'nın soru sormasının önünü kesiyordu. "Ben gidiyorum. Sümer'in geleceği için, onu getir."

Azimua, ne olduğunu anlamamıştı ama Enheduanna Şulgi'yi istiyor, getirmesi için de onu görevlendiriyordu. "Sümer'in geleceği için," diyordu. Sümer tehlikede miydi? Edindiği bilgiler, kuşkularını doğrulamıyordu. Sümer, doğudan batıya, güneyden kuzeye tüm birliği sağlamış, Sargon'la dünyanın en güçlü devleti olmuştu. Zengindi, halk refah içinde yaşıyordu. Bu refah, bu zenginlik bazı beylerin iştahını çekebilirdi, onları kral olmak hırsına kaptırabilirdi elbet. Gerçekten de kuşkulandığı Lugalanne adında bir kent beyi vardı, ama elinde henüz kesin kanıtlar yoktu.

Azimua bir yandan da arkadaşını göreceğine seviniyordu; kim bilir Şulgi de onu görünce ne yapacaktı? Ama neden Şulgi sarayında değil de dağın eteklerinde dolaşıyordu? Yoksa Aratta elden gitmiş miydi? Evet, bir tehlike vardı, Enheduanna o tehlikenin ne olduğunu söylememişti ama bir tehlike olduğu kesindi.

Enheduanna, tam kapıdan çıkarken durdu, omuzlarına örttüğü şalı çıkarıp verdi, "bunu Şulgi'ye ver." dedi. Şul-

gi'nin şalı tanıyacağını umuyordu, Enki'ye gittiği zaman, Şulgi onu canavarlardan kurtarırken aynı şal omuzlarındaydı.

Azimua, Ninti'ye Enheduanna'nın verdiği bir görevi yerine getirmek için hemen yola çıkacağını söyledi. İki üç gün içinde dönerdi.

Azimua'nın iki kısrağı kuştu sanki, uçtu uçtu Aratta dağının eteklerine bir gece bir gündüzde ulaştı. Bir ağacın altında, küçük bir kaynağın kenarında durdu, bir gece bir gündüz ne içmiş, ne yemişlerdi. Azimua kısrakların keçeden eyerlerini sırtlarından aldı, gemlerini ağızlarından çıkardı, boyunlarına uzun birer urgan bağladı, kısrakları rahatlattı. Kısraklar kana kana suyunu içtikten sonra, Azimua elini, yüzünü yıkadı, bir iki yudum su içti, yem torbasını kısrakların boynuna taktı. Gelirken zaman zaman kısrakları değiştirmiş, bir birini bir diğerini dehlemişti. Kısraklar yemlerini yerken, azık çıkınını açmış, bir güzel karnını doyurmuştu... Çimenlerin üzerine yatmış, yorgunluktan yüzükoyun düşüp uyuyakalmıştı. Uyuyakalmıştı ya pek de uzun uyuyamamıştı, ensesine dayanan sivri uçlu kılıç, gözlerini önce kırpıştırmış, ardından yuvalarına dar getirttirmişti.

"Uyan ey hain," diyordu bir ses. "Uyan da anlat bana."

Yabancı değildi duyduğu ses; bildiği, yıllardır kulağında duymaktan hoşlandığı, neşelenince sıcaklığını, kızınca öfkesini bildiği sesti. Bu Aratta dağının eteklerinde tanıdığı seste yanılıyor muydu? Başını yavaşça çevirmiş, gözleri ayaklardan yukarıya doğru kaymış, kızınca soğuk demir gibi donuklaşan yüzü görmüştü. Etiyle, kanıyla, sesiyle, sevinciyle, öfkesiyle tanıdığıydı gördüğü. "Hey, korkuttun beni!"

"Kıpırdama Azimua, canın çıkmadan yaptığınız kalleşliği anlat."

Azimua, sarılarak, yanaklarından öperek, hasretini gidermek istediği adamın hâlâ hoş olmayan şakasını sürdürmesini anlayamıyordu. Kılıcın ucu giysisini delmiş, tenine dokunuyordu. "Ne oluyorsun Şulgi? Fazla uzamadı mı bu şaka?"

"Ha, evet, şaka. Karımı da şaka olsun, diye gönderdiydin bana değil mi? Hain adam!"

"Çek şu kılıcı da konuşalım, dediklerinden bir şey anlamıyorum. Hem karımı çirkince ağzına alma, yakışmıyor sana."

"Sizin yaptıklarınızın yanında az kalır."

Bir şeyler olmuştu Şulgi'yi böyle delirten, ama ne? Azimua şaşkın şaşkın eski arkadaşına bakıyor, gözlerindeki öfkenin şakayla ilgisi olmadığını anlıyordu.

"Bak Şulgi, sana ulaşmak için gece gündüz durmadan yol aldım, kısraklarıma bak, daha terleri bile soğumadı. Seni çok özlemiştim, bir an evvel arkadaşıma kavuşmak istiyordum."

Şulgi'nin öfkesinin yatışmadığı gözlerinden fışkıran öfkeden anlaşılıyordu.

"İki günden beri burada olduğunuzu biliyorum; karın nerde? Ona kardeşim, demiştim, beni tuzağa düşürdünüz."

Azimua ne yanıt vereceğini bilemiyordu artık, ama ortada büyük bir yanılgı vardı.

"İki günden beri mi? Hayır, daha yeni geldim. Kısraklara bak, dedim, terlerinden anlarsın."

Atların terlerinin henüz soğumadığı boyunlarındaki parlayan damlalarda görülüyordu. Şulgi bir atlara baktı, ama içinden inanmak gelmiyordu.

"Yine ne yalanlar için geldiniz buraya. Karın nerede?"

"Şulgi, yalnız geldim, Ninti Ur'da, o buraya hiç gelmedi, hem neden gelsin ki?"

Azimua'nın kendisine yöneltilen suçlamalardan duyduğu acı, sesinden belli oluyordu. Şulgi, Azimua'yı hep mert, sözüne güvenilen biri olarak tanımıştı. Ama Ninti, ona gelmiş ve Enheduanna seni bekliyor, Azimua da dağın eteğinde kaldı, demişti. İşte Azimua buradaydı, dağın eteğindeydi, üstelik iki kısrak vardı.

"Hiç mi gelmedi? Ya bu ikinci kısrak?"

Azimua her şeyi göze alıp ayağa kalkmıştı, ama keskin, hançer gibi sivri uçlu kılıç sırtından göğsüne dönmüştü.

"O kısrak senin için"

"Benim için mi?"

Dokuz başlı ejder kaç, demişti, ortalıkta gözükme, kaçabildiğince kaç. Ah bir atı olsaydı, onu kimse kolay kolay yakalayamazdı. Azimua uyurken, Şulgi yavaşça atları alıp kaçmayı düşünmüş, ama arkadaşının ihanetinin de cezasını vermek istemiş, kılıcını Azimua'nın ensesine dayamıştı.

"Evet, senin için, kısrağın heybesinde başka şeyler de var senin için, istersen bir bak."

"Ne var, sen söyle."

"Kadın giysileri."

"Onlar sana yaraşır hain."

"Prensesimiz, başrahibemiz yüce Enheduanna gönderdi, seninle Ur'a döneceğiz. Yolda hiç kimse onun Şulgi olduğunu anlamasın, diye beni uyardı."

Şulgi öyle bir azarladı ki Azimua'yı sesi dağlara gökgürültüsü gibi düştü.

"Yine mi aynı yalan! Enheduanna'nın adını bir kez daha söylersen, seni param parça ederim."

Azimua, yere çömeldi. "İnan ki doğru söylüyorum. İşte başım; vur, eğer yalansa."

Şulgi, duraklamıştı. Kılıcını da hafifçe geri çekmişti. Azimua elini koynunu götürdü. Enheduanna'nın şalını çıkardı, "bunu tanıyor musun?" Şulgi şalı görür görmez tanımıştı, canavarlarla dövüştükten sonra Enheduanna bu şalla terini silmişti onun. Şalı kaptı, dudaklarına götürdü, kokladı, öptü.

"Neler oluyor Azimua?" Kılıcını kınına koymuştu.

"O dedi ki, şey dedi, eğer ne oluyor, diye sen sorarsan, 'seni koruduğunu,' söylememi istedi o."

"Enheduanna mı?"

"Evet."

Bu oyun değildi, Enheduanna ona şalını göndermişti, "gel," diyordu, koruyacağını söylüyordu. İnanna'nın oyununu öğrenmiş olmalıydı. Şulgi düşündükçe olayları çözmeye başlamıştı; İnanna, güveneceği birinin kılığına, Nin-

ti'yi sokmuş ya da kılık değiştirmekte hünerli, yetenekli veziri Ereşkigal'i, Ninti donunda ona göndermişti. Azimua yalan söylemiyordu. Nasıl olmuştu da en yakın arkadaşından kuşkulanmıştı? Gitti, Azimua'ya sarıldı, "anlatacaklarımı dinlediğin zaman, neden sana öyle davrandığımı anlayacaksın, beni affet," dedi. Kucaklaştılar.

Azimua gülüyordu, Şulgi'nin ona öyle davranmasını gerektirecek bir şeyler olduğunu anlamış, ama ne olabileceğini bir türlü tahmin edememişti.

Şulgi, "hemen gidelim," dedi.

Kısraklar yorgundu, biraz dinlenmeye ihtiyaçları vardı, ama yerlerinde duramıyor, huysuzlanıyor, kesik kesik homurdanıyorlardı. Şulgi atların biraz dinlenmesine razı oldu. Sonra, o kadın giysilerini istedi, ne olur ne olmazdı. Azimua getirdi, Şulgi giyince ikisi de kahkahalarla gülmeye başladılar. "Karnım aç," dedi Şulgi. Azimua yiyecekleri çıkardı, iki testi de biraları vardı. Şulgi yiyeceklere kurt gibi saldırmıştı, Azimua birasını içiyor, hâlâ Şulgi'ye gülüyordu. "Böyle aç bir kadını ilk kez görüyorum," diyordu. "Umarım sevişirken de böylesindir." Şulgi, sesini inceltiyor, "ay diyordu, Dumuzi bile olsan dönüp sana bakmam."

Atların huysuzlanması geçmemişti. Azimua yerinden kalktı, yem torbalarına baktı, boyunları okşadı. "Neden bunlar huysuzlanıyor, anlamadım," diyerek döndü. "Burayı sevmemiş olmalılar," diye yanıtlıyordu Şulgi. "Yola çıksak mı acaba?"

"Ama yorgunlar."

Yorgunlardı, ama atlar sanki bir şeyden kuşkulanmış gibiydiler.

Azimua bir yandan birasının içerken bir yandan da Aratta dağına hayranlıkla bakıyordu. Gözleri de dağın kapkara bulutlara ulaşan doruklarında dolaşıyordu.

"Çok yüksek bir dağmış bu Aratta." Şulgi, koca bir lokmayı ağzına tıkarken "öyledir," diye yanıtladı Azimua'yı, ama o koca lokmayı çiğnemeye gücü yetmedi, ağ-

zında taşlaşmış gibiydi. Daha düne kadar o dağın, Aratta Kentinin, suyunun, ağacının, kıymetli taşlarının, altın toprağının tek egemeni iken şimdi korkaklar gibi tanrıların gazabından kaçmaya uğraşıyordu. Gözleri nemlendi, son bir kez daha görmek ister gibi gözlerini dağa çevirdi; bildiği, kaç yıldır her yerinde at koşturduğu, avlandığı dağ değildi bu. Bir yılgıya kapılır gibi oldu: "Neredeyim?" diye kendi kendine içinden sordu; ama gözlerini biraz sağa sola çevirince, "neredeyim," sorusunun yanıtını aramaktan vazgeçti, bildiği, valisi olduğu Aratta'nın eteklerindeydi, ama dağ bir kat daha büyümüş gibi geldi. Bulutlara uzanan doruğunu ilk kez görüyordu, üstelik kapkara kocaman bir tepe. Azimua, "biliyor musun," diyordu, "doruğu kapkara bir dağı ben ilk kez görüyorum," Şulgi'nin, "ben de," demesi Azimua'yı şaşırtmıştı. "Sen de mi?" diye sorarken kapkara kocaman dağ kıpırdamaya başladı; ikisi de deprem mi oluyor, gibilerden birbirlerine baktılar. Dağ kıpırdayınca görünüşü de değişmişti, şimdi yana doğru eğilmişti o kara doruk. Şulgi yerinden fırladı, kısraklardan birinin bacakları arasına girdi. "Beni bekliyorlar," diye sesini yükseltmeden konuştu. "Seni mi?"

"Evet, beni... Dikkatli bak dağa, o kara doruklara..."

Azimua'nın ağzından çıkan kendi sözlerine, eğer görmemiş olsa kendi de inanmazdı. "Bunlar yarasa, dev yarasalar, birbirinin üzerine çıkmışlar." Dağ hâlâ kıpırdıyordu. "Sesimizden huzursuz oldular, onun için kıpırdayıp duruyorlar; saldırmak için geceyi bekliyorlar."

Ama yarasaların geceyi beklemeye pek niyetleri yok gibiydi, önce biri havalandı, ardından onlarcası, koca dev kanatları güneşi kesmiş, akşamı getirmişti sanki. Pençelerini açmış, keskin kulaklarının duyduğu seslere doğru uçmaya çalışıyorlardı, ama birbirleriyle çarpışmaktan başka bir şey yapamıyor, yeniden doruklarına dönüyorlardı.

"İnanna'nın canavarları beni arıyorlar." Azimua, neden diye sormadı, kılıcını çekti, oklarını yokladı; eğer bir saldırı olursa, yapacağı hiçbir şey olmadığını bildiği halde ken-

dince önlem almaya çalışıyordu. "Havanın kararmasını bekleyecekler saldırmak için,"

Burada daha fazla kalmaları güvenli olmayacaktı, gözleri gündüz görmeyen bu dev yarasalar onları görememişti, ama hava kararınca aradıklarını kolayca tanıyabilirlerdi. Atları yormadan yavaş yavaş gitmeye karar verdiler. Hava kararana kadar bir yerleşim alanına ulaşırlarsa tehlikeyi atlatabilirlerdi. Geceyi orada geçirir, gün ışığında yola çıkarlardı.

İki geceyi köylerde geçirdiler, üç gündüz atlarını dehlediler. Yol boyunca bir daha canavarlarla karşılaşmadılar; üç gün sonra Ur'a ulaştıklarında akşam oluyordu. Yolda Şulgi başına gelenlerden hiç söz etmedi, "sonra anlatırım," diyordu.

Ninti en lezzetli Sümer yemeklerini hazırlattı, en güzel şarapları kendi eliyle sundu. Ninkilim'i de çağırmışlardı, dört arkadaş birlikte olmanın keyfini yaşadılar o akşam. Ninkilim'in komiklikleri üçünü de neşeden neşeye taşıyordu. Ninkilim arada bir Ninti'ye bakıyor, kulede, daha sonraları onunla yaşadığı, Azimua ile evlenmeden önce yaptıkları küçük kaçamakları düşünüyor, artık bir kez daha yaşayamayacağı o sevişmelerinin tadını içtiği şarapla karıştırıyordu. O akşam daha fazla kalmadı, yapılacak işleri vardı, Şulgi'ye hoş geldin, demenin hazzı ona yetmişti.

Ninti'nin isteği ile Enheduanna'ya sabahleyin haber vermeyi kararlaştırmışlardı. Hem Şulgi dinlenmeli, tıraş olmalı, sabahleyin güzel kokulu bir banyo almalı, yeni, temiz giysiler giymeli, Enheduanna'nın karşısına öyle çıkmalıydı. Yemeklerini yedikten sonra, çekildikleri yumuşak minderler üzerinde yoğunlaştırılmış şaraplarını içerken konuşuyorlar, gülüşüyorlardı, ama üçünün aklında Enheduanna'nın neden Şulgi'yi çağırttığı sorusu vardı. Azimua da Şulgi'nin dağın eteğinde onu öldürmeye kalkmasının nedenini öğrenmek istiyordu. "Ne oldu biliyor musun Ninti?" diye söze girdi, Azimua, "Şulgi, Aratta da nerdeyse beni öldürecekti. Bana hain diyordu."

Taş Şulgi'ye yönelikti, o da başına gelenleri tüm ayrıntılarıyla anlattı. Tanrıça nasıl yapabilmişti bunu? Acaba Enheduanna'yı mı kıskanmıştı, hem nerden bilebilirdi ki? Bir neden bulamıyorlardı. Birden Şulgi'nin içine bir acı düştü; belki de İnanna, Enheduanna'nın ondan bir bebek beklediğini sezmiş, başrahibesinin ona ihanet ettiğini düşünmüş, tanrısal öcünü alıyordu. O zaman Enheduanna da bebeği de tehlikedeydi. İkisi birden İnanna'nın bulamayacağı bir yerlere kaçıp gitmeli, kendileri ölse bile bebeklerini kurtarmalıydılar. Yarını beklememeli, bu akşam Enheduanna ile buluşmalıydı. "Prensesi bu akşam görmeliyim," dedi, "çok önemli." Ninti, "dur bir dakika," diye söze girdi. "Sana benim kılığımda gelen, gerçekten bana benziyor muydu?" Şulgi'nin yanıtı, acısı içinde sadece "evet," oldu. Ninti bir kupa daha yoğunlaştırılmış şarabı Şulgi'ye uzattı. "Şunu iç lütfen, bana da söyle." Şulgi kupayı bir dikişte boşalttı. Ninti, kadınlığının o meraklı tutkusu ile soruyordu.

"Güzel miydi?"

"Ne? Ya da Kim?"

"O sana gelen kadın."

"Evet, güzeldi."

"Ne kadar güzeldi,"

Şulgi gülümsüyordu, bir Azimua'ya baktı, bir Ninti'ye baktı.

"Azimua, seni ne kadar güzel buluyorsa o kadar güzeldi."

Azimua, oldukça çok içmişti, arkadaşının sözleri hoşuna gitmiş bir şeyler söylemek gereği duymuştu, ama sözcükler ağzından yuvarlanarak çıkıyordu.

"Ooo ben onu ay kadar güzel buluyorum."

"İşte gördün mü, ne kadar güzel bulduğunu söyledi."

Ninti kanıksamamıştı, kocasının dışında başka bir erkeğin görüşünü öğrenmek istiyordu. O erkeği ilk kez Halk Bahçesi'nde görmüş, bir daha unutamamıştı. Enheduanna, Nindana, kendisi gizlice halk bahçesine gittikleri gün. Azi-

mua ile dans etmiş, kanter içinde kalmıştı, döndüğünde Enheduanna'nın yanında Şulgi'yi görmüş, gönlüne yıldırımlar düşüvermişti. Hatırlıyordu, saraya dönerlerken Enheduanna da Şulgi'ye bakışlarından kuşkulanmış olmalı ki, arabada onu sorguya çekmişti. Enheduanna anlamıştı Şulgi'ye tutulduğunu. Ah, Azimua ile evlendirmesi, belki de sadece kendisinden kurtulmak, Şulgi'ye tek başına sahip olma isteğindendi. Prenses Şulgi'yi ondan çalmıştı.

"Ben senin gördüğünü sordum."

Şulgi'nin başı dönmeye başlamıştı, gülmeye çalışıyor, dudakları geriliyordu.

"Ben de Şulgi kadar güzel buluyorum."

Ninti, dilinin tüm iç gıcıklayıcılığı ile "inanmadım ama öyle olsun," diye gülümserken Şulgi, "prensesi ziyaret etmeliyim," diyerek ayağa kalmıştı; hafifçe sendeliyordu. Ninti, koca adamı belinden tutmaya çalıştı; "bu halinle gidersen, sevgili prensesimiz hoşlanmayacaktır."

Ninti'nin sözleri, koyu şarabın Şulgi'nin beyninde yarattığı uyuşukluğu bir anda sildi. Ninti onu dostça uyarıyordu, sevdiğinin hoşlanmayacağı bir şeyi yapıyormuş gibi titredi, duraladı, sendelemesi geçti. Ninti'ye baktı, dediği doğruydu, şarabı fazla kaçırdığına pişman oldu. "Evet, hoşlanmaz, hoşlanmaz değil mi?" diye kendi kendine yineledi.

"Hoşlanmaz elbette, o kral kızı. Benim gibi sarayda hizmetçi olarak büyümüş bir piç değil. Gel sana odanı göstereyim." Şulgi'nin elinden tuttu, onlar kapıdan çıkarlarken Azimua yumuşak minderin üzerinde sızıp kalmıştı.

Ortaya atılan bir iğne vardı, ama bu iğnenin kime batırılmak istendiğini Şulgi pek anlayacak halde değildi. Yine de, "evet! O bir prenses, ben de sarayın bahçesinde doğmuş babası belirsiz biriyim, sıradan bir askerim," derken iğne farkında olmadan hedefini buluyor, iki belirsizi birleştiriyordu. Şulgi'nin yüzüne bir acı çökmüştü. Ninti bir koluyla Şulgi'nin belinden tutarak, "hadi, yaptığımız hatayı konuşmayalım şimdi," diyordu.

"Hata yaptık, sevdik, dengimizi aştık."

"Bir gün düzeltiriz Şulgi."

Ninti, ne demek istediğinin Şulgi'nin anladığından emin değildi, ama bilinç altına bazı sözcüklerin kendiliğinden işleyeceğini biliyordu.

Odanın kapısında durdular, "işte odan Şulgi, hadi iyi uykular. Sabaha dinç uyan, prenses seni görecek."

Ninti, odanın kapısını ayağıyla iteledi; eli hâlâ Şulgi'nin elinde, kolu hâlâ Şulgi'nin belindeydi. Şulgi'yi yatağa oturttu; "dur sana yardım edeyim." Sandaletlerini çıkardı, sırtındaki yeleğini çıkarırken düşer gibi yapıp Şulgi'nin üzerine yığıldı. Şarabın uyuşukluğu birden Ninti'nin sıcaklığı ile geçiverdi. Ninti doğruldu, "ben de sarhoş olmuşum, hadi iyi uykular," Dudaklarını Şulgi'nin alnına kondurdu. Odadan çıktı, Azimua uzandığı yumuşak minderde horul horul uyuyordu. Ninti, yeniden Şulgi'nin odasına döndü, kapıdan baktı, Şulgi de sızmıştı. İçeriye bir adım attı; sonra hırsla geri döndü.

Odasına dönerken, Şulgi'yle Halk Bahçesi'nde ilk karşılaşmalarını düşündü, birbirlerinden gözlerini alamamışlardı. Eğer prensesin özel hizmetçisi olmasaydı, belki bu gün Şulgi onun olacaktı. Enheduanna onu hanımefendi yapmıştı, Ur'un en büyük kadınıydı şimdi, ama gönül sevdiğinle dolu olmayınca saygın olmanın ne değeri vardı. Yine de prensese şükran borçluydu.

Sabahleyin Azimua tapınağa gidip haberi verdi: Şulgi valilik konağındaydı. Enheduanna en yeni giysilerini giydi, boynuzlu tacını taktı, zehirli altın hançerini beline yerleştirdi; Nindana'ya, "ihanetin cezasını vermeye gidiyorum," dedi, tapınağın gösterişli arabasına tek başına bindi. Ne yapacaktı? Şulgi'ye nasıl bir ceza verecekti? İnanna'nın buyruğuna karşı gelmesi olanaksızdı, ama karnındaki oğlunun babasıydı ölümü istenen. Eli hançerinin üzerine gidiyor, madenin buz gibi soğukluğu çölün kızgın rüzgârında içini titretiyordu. Nerden bilebilirdi ki, ölüler diyarında yaşlı Gir'in verdiği hançerin ucundaki zehirle sevdiği adamın hayatına son vereceğini? Acaba bilge Gir biliyor muydu? Ah, hayır bilseydi vermezdi, hançerinin cinayet aleti olmasını istemezdi.

İnanna mutlu olacaktı. Mutlu olacaktı, ama Şulgi'nin cezalandırılmasını neden ondan istemişti tüm güçler elindeyken? İnanna affetse bile tanrılar affetmezdi, bir tanrıçaya bir ölümlünün yaptığı hakareti ve tanrılar o ölümlüyü en şiddetli şekilde cezalandırırdı. Enheduanna, İnanna'yı arar gibi başını göğe kaldırdı, gözlerine dolan güneş ışığı ile birlikte kafasındaki soruların karanlığı da aydınlanır gibi oldu. Ah! Evet, o biliyordu. O biliyordu, Şulgi'nin onu sevdiğini ve belki de karnındaki bebeği... Belki de bebeğin Şulgi'den olduğunu. Şulgi'ye en büyük cezayı sevdiği, âşık olduğu kadının eliyle verdirmek istiyordu. Ah!.. Tanrıçanın lâneti!.. Korkunç!.. Enhedunna'nın alınacak öcü yoktu; Şulgi ona ihanet ettiyse, ihanetini ölümle değil, seven kadının aşkından yoksun kalmakla, nefretini kazanmakla öderdi. Enheduanna biliyordu Şulgi'yi ömür boyu seveceğini. Kalbinin içinde, vücudunun her yerinde, Şulgi'ye aşkı, kapanmayan bir yara gibi sürüp gidecekti; aşk, gerçek aşk bitmez, unutulamazdı; nefretini de ondan geri alamazdı. Sevecek, hep sevecek, karşısına başka bir erkek de çıksa, ona âşık olsa da o aşk içinde, nefretini artırarak süre-

cekti. İnanna eğer Şulgi'nin bebeğini beklediğini biliyorsa, Şulgi'den sonra ona da cezasını en ölümcül bir biçimde verecekti. Dudakları kıpırdadı: "Hazırım cezama, ama bebeğime lütfen dokunma." Aslında şimdiden en ağır cezayı vermişti İnanna ona bebeğinin babasının katili olmasını buyurarak.

Araba, vali konağının önüne gelince, borular çalmaya, davullar dövülmeye başladı. Urlular, daha güneş yüzünü yeni gösterirken önce ne oluyor, diye yataklarından fırladılar, tellal filan bağırmayınca yıllardır prensesleri sayesinde alıştıkları barışın bozulmadığını, kanlarının akmayacağını, sadece prenseslerinin valiliği denetlemeye gelmiş olabileceğini düşündüler, kimileri karılarının sıcak, yumuşak koynuna dönerken, yaşlı bilgeler sabahın köründe bu gelişin yine de "hayra alâmet" olmayacağını bildiler.

Azimua koşarak Enheduanna'nın arabasından inmesine yardım etti. Prensesin eli buz gibiydi. Kapıya dizilen nöbetçilerin arasından geçtiler. Salonun kapısında Ninti, eski saray alışkanlığıyla "hoş geldiniz, yüce Sargon'un kızı prensesimiz," diyerek Enheduanna'nın eteklerini öptü.

"Nerde o?"

"Kim efendim?"

"Şulgi."

"İçeride efendim."

"Bekleyin burada, kimse içeri girmesin."

Salonun kapısında bekleyen nöbetçilerden biri, iki kanatlı kapının bir kanadını açtı, Enheduanna içeriye girdi, kapıyı sertçe kapadı. Nindana ile Azimua birbirlerine bakıştılar, ne olduğunu anlamaya çalıştılar; tek anlayabildikleri prensesin çok kızgın olduğuydu. "Çok güzel yemekler hazırlatmıştım prensese. Daha henüz sağılmış deve sütümüz bile vardı," diye Azimua'ya fısıldıyor; bir yandan da içi kan ağlasa da kendi salonunda prensesin Şulgi ile buluşması hoşuna gidiyordu, iki sevgili, belki de yılların özlemini gidereceklerdi. O an içinde kıskançlık yoktu Ninti'nin, Şulgi'yi sevse de, ona âşık olsa da; aksine iki seven

insanın buluşması içinde büyük bir huzur yaratıyor, gözleri buğulanıyordu.

"Heyecanlıydı."

"Hem heyecanlı, hem kızgın görünüyordu. Arabadan inerken dişlerini gıcırdattığını duydum."

Birden kapalı kapılar ardından kulak zarlarını yırtarcasına titreten tiz bir ses yükseldi.

"Azimua! Azimua!"

Kapının önünde ayakta, ne yapacaklarına karar veremeden duranları ses önce irkiltti, sonra birbirlerine gözleri şaşkın şaşkın baktırdı; ardından boşalan yayın verdiği buyrukla fırlayan ok gibi önce Azimua, arkasından Ninti salona koştular. Kapıyı açtıklarında biraz önceki şaşkınlıkları bir kat daha arttı. Şulgi, Enheduanna'nın ayaklarının dibinde diz çökmüş, başını cellada uzatır gibi öne eğmişti; Enheduanna elinde pırıl pırıl parlayan altın hançeriyle heykel gibi dimdik duruyordu. Hançer inmek için kalkmış, kalkan kol kalktığı yerde kalmış gibiydi.

"Azimua! çağır nöbetçileri, bu adamı zindana atın!"

Enheduanna'nın gözlerinden korktu Azimua. Yüzünde iki göz değil, alev fışkırtan iki delik vardı. Ninti dizlerinin üzerine çöküvermişti, o gözlere ne bakacak gücü ne de cesareti vardı. Azimua aldığı buyruğu kavrayamamış gibi o alev saçan gözlere bakamadan içinden yinelemeye çalışıyordu. "Bu adamı zindana atın!" Kimdi bu adam? Kim? Şulgi'den başka kimse yoktu imlenen 'bu' ile. Azimua yüreğinin tüm cesaretini toplayarak Enheduanna'nın gözlerine baktı. Biraz önce gördüğü alev saçan gözler değildi gördükleri, heykelleşen, hançeri taşıyan kol yana düşmüştü. Şulgi celladına uzattığı boynunu kıpırdatmadan tanrılara sunulan kurban gibi prensesin ayaklarının dibine çökmüştü.

"Hemen şimdi, atın bu adamı zindana."

Duyduğu ses, aldığı buyruk öfke doluydu, kin doluydu, ama gücünü kaybetmiş gibiydi. Azimua, sevdiği adamı zindana attırmak isteyen kadının sesinin o eski gücünü

kaybetmesinden ve anladığı buyruğun yanlış olmasını dilediğinden "Şulgi'yi mi prensesim?" diye sormaya cüret edebildi. "Evet!!!" Öyle uzun bir 'evet'ti ki tek sözcükle salon titredi. Azimua yanılmıştı; bağırdı: "Nöbetçiler!!!"

Dört nöbetçi birden içeriye girdi. Azimua, parmağını uzattı, sadece "dip zindana götürün," dedi. Sesi, bir buyruk sesi değildi, aldığı bir buyruğa sadece aracılık ediyordu. Kulakları daha önceki Enheduanna'nın sesi ile dolu nöbetçiler, Şulgi'yi kollarından yakaladılar, ayağa kaldırdılar, Şulgi başı önde nöbetçilerle kapıdan çıkarken Enheduanna, "tanrıların istediği cezayı alacaksın," diye Şulgi'nin arkasından nefretini yolluyordu.

Enheduanna'nın kızgın gözleri, Şulgi'nin arkasından bir süre kapıya takıldı kaldı, sonra o gözler yumuşadı, göz kapakları ağırlaştı, göğsünün üzerine dağlar kondu, eliyle arkasındaki tahtın kenarlığına tutundu, vücudu sarsılıyordu; başı öne düşük tahtın ucuna yığılıverdi. Başı dönüyordu, midesi bulanıyordu. Ninti dizlerinin üzerinden başını kaldırdı; Azimua'ya baktı, "prenses iyi değil," diye fısıldadı. Ninti, Enheduanna'nın yanına koşarken, Azimua sarayın hekiminin hemen gelmesini buyurdu. Ninti, "prensesim şöyle arkanıza yaslanın," diye Enheduanna'yı kollarından tutarak, tahta yerleşmesini sağlamaya uğraşıyordu. Enhedunna, rahatça oturunca, başının arkasına bir yastık koydu. "Ben iyiyim."

Midesinin bulantısı, başının dönmesi önemli değildi. Ağlamak istiyordu, hıçkırmak istiyordu, bağırarak, haykırarak ağlamak istiyordu; kimse onu ağlarken görmemeliydi. Enheduanna, "beni yalnız bırakın," demek isterken, hekim elinde torbası ile içeriye girdi, doğruca prensesin yanına koştu; torbasından küçük toprak kaplar çıkardı, birinden su dolu bir bakır kaba birkaç damla damlatıp Enheduanna'ya içirdi; birinden eline birkaç damla döküp, prensesinin ensesini, el, ayak bileklerini ovmaya başladı. Salonun havasında ferahlatıcı, huzur verici kokular, bir duvardan bir duvara yayıldı.

Hekim bir başka toprak kabı açarken, Enheduanna ayağa kalktı. "Bırak yeter, çık dışarı," diye hekim başını kovaladı. Ninti ile Azimua'ya, "ne bir şey gördünüz, ne bir şey duydunuz. Ben gidiyorum," dedi. Kapıya doğru hızlı hızlı yürüdü; dipdiriydi, pırıl pırıl parlayan başındaki boynuzlu tacı ile tanrıçalar kadar güçlü, tanrıçalar kadar çekiciydi. Ninti ile Azimua arkasından yürüdüler; arabasına binerken saygıyla selâm verdiler, Enheduanna selâmlarını almadı, Azimua'ya eliyle yaklaş işareti yaptı. "Aç bırakmayın, zincire vurmayın, özel besleyin, gücünü yitirmesin. Onu sağlam istiyorum; her gün ziyaret edin, ama onunla, olanlardan tek bir kelime konuşmayın," diye buyruklarını tek tek sıraladı. Arabacıya başıyla, "yürü," işaretini yaptı. Dört at tırısa kalktı. Enheduanna iki elini karnına koydu.

Naram-Sin

NARAM-SİN GELİYOR

Güneş, tapınağın kulelerinin ardında kara bir buluta saklanmıştı. rüzgâr olsa, bulutu oynatsa, küçük bir aralık, bir yırtık meydana getirse, kutsal Ur Kenti ışığına, hayat veren ışığına kavuşacaktı, ama ne bulutun aklaşmaya ne güneşin parlamaya ne esmeyen yelin esmeye iştahı, neşesi yoktu bu sabah, arabanın içindeki gözlerini gökyüzüne dikmiş kadın gibi.

Neydi İnanna'nın ondan istediği; Tanrı Enki'ye yollamış, tüm tanrısal güçleri çalıp ona vermişti. Şulgi olmasaydı, o canavarların elinden kurtulamaz, İnanna gücüne, evrene egemen gücüne ulaşamazdı. Tüm tanrısal güçler elindeyken, neden Şulgi'ye cezasını onun vermesini istiyordu? Canavarlarını salar, dünyayı batırır, fırtına yaratır, dep-

remle kentleri yok eder, suları azgınlaştırır, Şulgi'yi yok edebilirdi. Neden? Neden ondan istiyordu Şulgi'nin cezasını vermesini?

Şulgi bu sabah valilik sarayında Enheduanna'yı karşısında görünce, "sen Enheduanna'sın, Tanrıça İnanna değilsin, gönlüm seni tanıdı, aldanmadım, aldanamam bu kez," demişti. Nerde, nasıl, neye aldanmıştı? Şulgi ne demek istiyordu? O anda Şulgi'nin dediklerini düşünecek, onları yorumlayacak hali yoktu; yüreği öfke, beyni tanrıçanın buyruğu ile doluydu. Eteğini kaldırmış, sargılarla sarılmış karnını göstermiş, "işte burada sen vardın. Nasıl ihanet ettin?" diye sormuş, Şulgi'den bir yanıt beklemeden hançerini çekmiş, "seni öldüreceğim," demiş, Şulgi de ayaklarının dibine çökerek boynunu uzatmıştı. Kolunu kaldırmış, hızla indirirken karnında duyduğu tepicikler onu kasmış, heykelleştirmiş, avazı çıktığı kadar, "Azimua! Azimua!" diye bağırmıştı.

Neden İnanna kendi gücünü kullanmıyordu? Neden?

Tapınağın kulelerinin ardındaki bulut daha bir koyulaştı, koyulaştı, günü geceye döndürürken, bir iğne deliği kadar noktadan kaçak bir ışık Enheduanna'ya vurdu.

"Evet!" dedi, "İnanna beni cezalandırıyor. İkimizi birden cezalandırıyor. O her şeyi biliyor, karnımdaki küçük Şulgi'yi bile."

Titremeye başladı. Kara buluttaki küçük delik kapanıverdi. Işık gitmişti, üşüyordu. Elini karnına götürdü, parmaklarının altında o varlığı, ikisinden oluşan o küçük varlığı aradı. İki elini karnına bastırdı; ellerini karnının üstünde dolaştırdı, yeniden bastırdı, o küçük varlığa zarar verirm korkusuyla yavaşça bastırıyordu. Elleri karnının üstünde bir işaret alırım umuduyla bekledi, bekledi... Tepicikleri duyamadı elleri. Titremesi arttı, o küçük, kara bulutun içinden kaçan ışığı aradı yüreğinin gözleri. O anda ne Şulgi vardı ne kendisi; duyamadığı, ellerinin hissedemediği tepiciklerdi dünyası.

Kara bulut içine çöktü oturdu. Her şeyi kaybedebilirdi, ama içindeki yaşamalıydı. "İnanna! Her zulmüne razıyım, dokunma benim Naram-Sin'ime yeter ki."

Tapınağın merdivenlerinin son basamağını çıkarken bacaklarının arasından ılık bir su topuklarına doğru süzülmeye başladı. Rahipler, rahibeler merdivenin başında onu bekliyorlardı, yüzlerinde büyük bir sevincin sunulmaya hazır mutluluğu vardı. Enheduanna onlara baktı, aydınlanmış yüzlerinden neşeli, sevinçli, mutlu bir haberi alacağını anladı, ama bacaklarından topuklarına doğru yayılan ılık suyu görmelerini istemedi; son basamağa eteklerini yayarak oturuverdi, gülümseyerek, "hadi siz gidin, burada bir parça yalnız kalmak istiyorum," dedi. Başrahibelerini bekleyenler başlarını öne eğdiler, söylemek istedikleri muştuyu söyleyememenin burukluğunu yaşadılar. Bacaklarından süzülen bulanık, ılık su eteklerinin altından merdivenlere doğru incecik akmaya başlamıştı. Rahipler, rahibeler gidince doğrulmaya çalıştı; bacaklarındaki, kollarındaki kuvvet sanki bacaklarının arasından süzülen suyla akıp gitmişti. Tüm Ur'u yüksekten gören tapınağın en üst merdiveninden gözlerini kentin üzerinde dolaştırıyor, kara bulutun kararttığı, bildiği, tanıdığı binalara bakıyor, valilik sarayını görüyor, kısa bir süre önce sarayda bıraktığı, yaşadıkları, hiçbir şey kafasında canlanmıyordu. O ılık, duru olmayan su, her şeyi ruhundan, kafasından, yüreğinden silip atmıştı. Şimdi tek düşündüğü, tapınağın bahçesinin kuytu bir köşesine kadar yürüyüp, oğlu Naram-Sin'i, Sümer'in gelecek kralını sağ salim doğurabilmekti. Sanki doğurmuş gibi "göbeğini nasıl keseceğim," diye düşünmeye başladı. Hayvanlar ne yapıyorsa, ilkel çağlardaki kadınlar ne yapıyorsa onu uygulardı. Dişleri, inci dişleri keskindi.

Dudaklarına ince bir gülümseme yayıldı, Naram-Sin geliyordu. Ne Şulgi'yi düşünüyor ne de karanlık kendi geleceğini düşünüyordu. Naram-Sin ölmeyecekti, tanrılardan, tüm tanrılardan onu koruyacaktı. İçi, gönlü, kardeşlerinden sonra Sümer'in tahtına Naram-Sin'in çıkacağını söylü-

yordu. Kader yazan tanrılar Naram-Sin'in kaderine krallığı yazmışlardı. Öyleyse korkulacak hiçbir şey yoktu; oğlu, kendisi ölse, kendisini öldürseler bile yaşayacaktı. "Prensesim," diyen neşeli sese başını çevirdi. Nindana gülümsüyordu, "size muştulu haberlerim var, gelinlerinizin ikisi de, prenseslerin ikisi de doğum yapmak üzereler. Başlarında rahibelerimiz bekliyor. Geldiğinizi duyunca..."

Nindana, prensesin solgun yüzünü fark edince birden sustu, "ama siz hastasınız." Enheduanna elini uzattı, "hasta değilim baş vezirim, arkadaşım." Nindana uzanan eli, dudaklarına götürdü, öptü. "Suyum geldi, doğurmak üzereyim ben de." Nindana eteklerin altından merdiven basamaklarına uzanan suyu gördü. "Hemen gidelim buradan, gelin, koluma girin." Enheduanna birden güçlenmiş gibiydi, Nindana'nın yardımıyla ayağa kalktı: "Bahçede çok kuytu bir köşe biliyorum, oraya gidelim." Nindana belinden kavradığı Enheduanna'nın yanağını öptü. "Ben sizin için günlerden beri, kimsenin bilmediği bir odayı hazırladım. Sıcak su bile yapabileceğiz. Aşağı kapıdan gireceğiz, kimse bizi göremez."

Merdivenleri inmeye başladılar; Enheduanna güçlenmişti, ama yüreği işkilliydi yine de, "doğurabilecek miyim?" diye soruyordu... "Merak etmeyin, ebe rahibemize çok yardım ettim, hatta bana benden iyisin," diyor. Yüzlerine hoşnutluğun rüzgârı esiyordu, ama Nindana yine de ikircikliydi, yaklaşık dokuz ay, sıkı bağlarla cendereye alınan bebeğin sağlıklı doğma olasılığı ne denli olabilirdi?

Bahçeden tapınağın arka kapısına geldiler; önce Nindana kapıdan şöyle bir baktı, etrafı kolaçan ettikten sonra Enheduanna'nın beline sarıldı, içeri girerlerken Enheduanna başını göğe kaldırdı, kara bulut kapkatı, kıpırtısız duruyordu. Doğacak bebeklerin kaderimiydi bu kara bulut? İçi karanlıklara gömülürken, belinden kavrayan Nindana'nın yardımı ile yüksek basamakları çıktılar. Ah, basamaklar bir türlü bitmiyordu, Nindana, "az kaldı prensesim, yapabileceksiniz," diye yüreklendiriyordu. Son basa-

mağa gelmişlerdi, Enheduanna bir çığlık attı, sonra eliyle ağzını kapadı, yürürken kıvranıyordu. "Erken bir doğum bu," diyordu. Belki de valilik sarayında hekimin içirdiği şurup neden olmuştu zamansız doğumuna. "Çok erken değil ama, belki iki hafta." Bir yandan da prensese sarılıyor, "dayan Enheduanna, az kaldı," diyordu. Kısa bir koridoru geçtiler, gül kokan, temizliğin aydınlattığı bir odaya girdiler.

Günah işleyen, rahipler ya da rahibelerin tövbe etmeleri için atıldığı, tavana yakın bir yerde pencere gibi hava deliği bulunan bir odaydı bu. Nindana odayı gelin odası gibi süslemişti. Enheduanna sancıdan kıvrılarak yatağa uzandı. Nindana hemen ocağı yaktı, su dolu bakır bir kabı ocağa yerleştirdi. Enheduanna'nın bacaklarını büktü, yanlara doğru açabildiği kadar açtı, usta bir ebe gibi rahme baktı, muayene ederken bir yandan da konuşuyordu; "güzel, rahim iyice açılmış; derin soluk al, sancın azalır. Kolay doğum olacağa benziyor." Enheduanna'nın avuçlarının içine iki bez top koydu; "sık bunları prensesim, sık... Topları sık, bağırmak istersen bağır, bu odadan sesini kimse duyamaz." Şulgi de yanında olsaydı bu denli sancı çekmezdi belki. Ah, babasız doğacak ilk çocuk olmayacaktı Naram-Sin. Nindana yeniden Enheduanna'nın bacak arasına baktı. "Prens gelecek, az kaldı, ıkın tanrıçam, ıkın gökyüzünün güzelliği, ıkın kraliçem, ıkın!" Enheduanna bir çığlık attı, Nindana, bu odadan dışarıya ses çıkmaz, dediğinden korttu. Çığlık odanın taş duvarlarını bile titretmişti. Bebek geliyordu, Enheduanna bir çığlık daha arttı, kendinden geçti, başı yana düştü. Nindana bebeği çoktan kucağına almıştı, şaşkındı, bu denli büyük bir bebek görmemişti. Yeni doğmuş değil, görenler en az bir yaşında derdi. Bebeği ayaklarından tutup salladı, minik kıçına bir tokat attı. Naram-Sin ilk kez ağladı.

Bebeği yıkadı, sardı; Enheduanna'ya koştu, yüzündeki sarı sevinci yanaklarından öptü, derin derin soluyordu, gözleri açıktı, ama baygın gibiydi, bu denli büyük bir be-

beği doğurmak onu yormuş olmalıydı. Bebeği yavaşça Enheduanna'nın yanına yatırdı, Enheduanna'nın memesini bebeğin ağzına verdikten sonra koşarak dışarı çıktı; prenseslerin doğumunu öğrenip Enheduanna'ya haber vermeliydi. Doğum odasına girdi, içeri de sevinçle karışık bir hüzün vardı. "Ne oluyor," der gibilerden içeridekilerin yüzlerine baktı. Ebe rahibe yanına geldi, "üzgünüm, bir bebeği kurtaramadık. Kız sağlıklı, ama oğlan..." Nindana yavaş yavaş yürüdü, annenin biri gülümserken, diğeri baygın yatıyordu. Bebek ters gelmiş, kordon bağı ile boğulmuştu. Bebeciğin gözleri kapalıydı. Nindana, "ikisini de kucağıma verin, prenses görmeli." Niye öyle söylediğini bilmiyordu. Ebe rahibe, yardımcıları prenses gelir, görür, diye umutlanıyorlardı. Ölü bebeği de kundaklayıp, kızla birlikte Nindana'nın kucağına yerleştirdiler.

Nindana kucağında bebeklerle odaya girdiğinde Enheduanna yatağında doğrulmuş, Naram-Sin'ini göğsüne bastırmış emziriyordu. Penceresiz oda gün gibi ışıyordu, Enheduanna'nın yüzüne geleceğin korkusu, yavrusunu kimseye göstermeden nasıl büyüteceği endişesi gelip oturmuştu. "Nindana!" Sesi, "şimdi ne yapacağız?" diye soruyordu. "Dışarısı nasıl, yine o kara bulut gökyüzünde asılı mı?" Nindana sorunun anlamını, neden sorulduğunu anlayamamıştı, ama şu anda bebeklerin dünyaya geldiği sevinçli anda neden başrahibenin bulutlardan söz ettiği üzerinde durmak bile istemedi; başka bir zaman olsa soruda bir gizemin bulunduğunu düşünürdü.

"Hayır prensesim, güneş pırıl pırıl."

Enheduanna'nın solgun yüzü de birden bire aydınlandı.

"Gelinleriniz de doğurdular. İşte kucağımdalar."

"Ver bana, göster bana yeğenlerimi."

Nindana ölü bebeği yatağın ayak ucuna bırakarak kızı Enheduanna'ya uzattı. "Kız bu?"

"Oh çok şirin, anneme benziyor. Oğlanı da göster."

"Enheduanna, Naram-Sin'in, ayın, Ay Tanrısının Sevgilisi oğlun kutlu olsun."

"Sağ ol vezirim. Oğlanı da görmek istiyorum."

Nindana, duymamazlıktan geliyor, başka sorular soruyordu.

"Şimdi nasıl büyüteceğini düşünüyorsun prens Naram-Sin'i değil mi?"

Nindana'nın sesi toktu. "Bir mağaraya götüreyim mi onu?"

"Hayır!" Sesi kanayan bir çığlıktı. "Hayır, bu odada."

"Nasıl? Çok zor olur, bir gün görülebilir."

"Nasıl olursa olsun bu odada yaşamalı, bir yolunu bulmalıyız, evet çok tehlikeli ama..."

"Hayır, prensesim Naram-Sin, Sümer Sarayında yaşamalı."

"Ah Nindana, neden olmayacak şeyleri söylüyorsun. İnanna her şeyi biliyor, mağarada onu bulabilir, öldürür."

"Doğru prensesim, ama Sümer'in sarayında bilemez ve bulamaz."

Enheduanna sustu, bir yanıt vermede zorlanıyordu.

"Onun yeri saray olmalı elbette."

Nindana yaklaştı, Enheduanna'nın kucağından bebeği aldı, ölü bebeğin kundağına sardı, öbür koluna da kız bebeği yatırdı, kapıya doğru yollandı. Enheduanna şaşkın bakışlarla Nindana'yı izliyordu.

"Nindana ne yapıyorsun?"

"Naram-Sin saraya gidiyor, benim bir tanecik prensesim, o yaşayacak, Sümer'in kralı olacak."

Enheduanna, "ne diyorsun?" diye yatağından fırlamak isterken Nindana ardından kapıyı kapatmıştı bile.

Enheduanna'nın beyni durmuş gibiydi, olanları yorumlayamıyordu. İçindeki bir dürtüyle doğruldu, yatağın ayak ucuna eğildi, çıplak bebeği gördü, gülümser gibiydi, elini sürdü, sürmesiyle geri çekti, buz gibi olmuştu. Ölüydü.

Duran beyninde bir şeyler kıpırdadı, Nindana, Naram-Sin'i saraya yolluyordu, içine bir eziklik çöktü, bir yudum sütünü emzirdiğini hatırladı. Tanrıların biri ona yardım etmişti, Naram-Sin'i yaşatırken yerine yeğenini almıştı. Ölü

bebeğe eğilip, buz gibi yanaklarından öptü. Yavaşça yatağından indi, Naram-Sin için Nindana'nın hazırladığı ipek örtüyü bebeğin üzerine örttü. Yatağın dibine oturdu. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Tarih, Naram-Sin'i kral Rimuş'un oğlu sanacaktı.

Nindana onu ağlarken buldu. Gelip saçlarından öptü, sonra ölü bebeği kucaklayıp çıktı; döndüğünde Enheduanna saçlarını tarıyordu. Solgun yüzü, ince bulutların arkasındaki ay gibi parlıyordu. Nindana'nın bebeği bahçeye gömdüğünden, bebeğin değişiminden hiç söz etmediler. Birbirlerine sarılıp, Enheduanna'nın odasına çekildiler. Geride kalan kanlı çarşafı, bezleri Nindana sonra gelip ocakta yakacaktı.

Tapınağın içi, başrahibenin ölü bebeğe can verdiği ile çalkalanıyordu. O bir tanrıçaydı.

Ertesi gün sabah duasında rahipler, rahibeler yerlere yatarak başrahibelerini karşıladılar. Kıpırdayan dudaklarında, yüreklerindeki dualarda onun bir tanrıça olması, tapınaklarını bir tanrıçanın yönetmesiyle dünyanın en kutsal tapınağında tanrılarına ulaşmanın yolunun hiç de zor olmadığıydı. O, ölümsüz bir tanrıçaydı. Tanrılar ona bu doğaüstü olayı yarattırarak tanrıçalığını tüm kullarına gösterme olanağı vermişti. Bebeği yeniden can bulan gelini, Enheduanna'nın ayaklarını yalamaktan zorlukla alabildiler; kendisi de daha çocuk yaşta olan anne, ne söyleyeceğini, nasıl teşekkür edeceğini bilemiyor, sadece ayaklarını öpüyordu. Bildiği, inandığı tek şey oğlunun her zaman tanrıça Enheduanna tarafından kollanıp, korunacağıydı.

Bebekler, kırk kez güneş doğup batana kadar tapınakta kalacaklardı. Kırk kez güneş doğup batmadan tapınaktan dışarıya çıkarılması hem anne hem de bebek için uygun değildi. Tanrılar korusun sonra yemez, içmez, uyumaz Ereşgikal'in hain cinleri basardı. Bu geleneklerinden en mutlu olan Enheduanna'ydı, yavrusunu görecekti. Genç babalara, Sümer'in en büyük kenti olmuş, Sargon'un İnanna'ya adadığı Agade'ye haberciler gönderildi, bebeklerini görmek isterlerse Ur'a gelebilirlerdi.

Enheduanna, geceleri Naram-Sin'in kendi yanında kalmasını genç kızdan rica etti. Çocuk yaşındaki anne geceleri uykusuz kalmaktan yorulmuştu, sevinerek "evet," dedi. Enheduanna artık hiçbir şey düşünmüyor, bebeğinin kurtuluşunu kutluyor, yüzünden çiçekler saçılıyordu. Her zamankinden daha bir aydınlık olmuştu yüzü. Geceleri Naram-Sin'i koynuna alıyor, gül memesini ağzına dayıyor, oğlunu, aşkının en tatlı meyvesini doyuruyordu. Memesi oğlunun ağzında iken gözlerinin önüne Şulgi geliyordu, artık kızmıyordu ona. İnanna yoktu, dualarında, rüyasında görülmüyordu; belki affetmişti.

Kardeşleri, genç babalar bir gün geliverdiler. Sargon kızını Agade'ye davet ediyordu, gelip Agade'yi görmeli, birkaç ay kalmalıydı. Güzellikler, sevinçler birbiri ardına Enheduanna'nın yüreğini dolduruyordu. Agade'ye gidecekti, oğlunla birkaç ay daha kalma olanağını yakalamışken bundan vazgeçemezdi. Nindana, "git Enheduanna, Agade senin kentin sayılır, onu sen kurdun git, Naram-Sin'le birlikte olacaksın," diyordu. "Gözün arkada kalmasın, bana buyuracaklarını eksiksiz yerine getiririm." Enheduanna'nın kuşkusuz gözü arkada kalmazdı, ama Azimua, Ninkilim'in getirdiği bir haberden huzursuzdu. Babasının Uruk kentine bey tayin ettiği Lugalanne'nin bazı kuşku uyandıran eylemlere giriştiği yolunda bilgiler alıyorlardı, ama şimdilik Lugalanne'nin niyetinin ne olduğunu anlayamamışlardı. Gereğinden fazla asker topluyordu, savaş eğitimleri yaptırıyordu, ama ne de olsa Sargon'un buyruğundaydı. Bu duyumu da babasıyla görüşmesi iyi olacaktı.

Hazırlıklar oldukça uzun sürdü; seçme koruma askerleri tek tek gözden geçirildi, en şık elbiseler giydirildi, en keskin kılıçlar, en sivri oklar, mızraklarla donatıldı. Irmaktan sonra çölde yollarına devam edeceklerdi. Atlar, arabalar teknelere yüklendi; bir tekne dolusu da armağan götürülüyordu yüce kral Sargon'a, değerli taşlardan kumaşlara, şaraptan biraya, iste kurutulmuş av etlerinden, kuzu etlerine, gözün görebildiği uzaklıktaki kuşa bile erişebilen güçlü yaylara, altın gümüş işlemeli hançerlere kadar.

Enheduanna, üç aylığına geldiği Agade'de kalma süresini yarın dönerim, öbür gün dönerim diye diye üç yıl uzatmıştı. Döndükten sonra, Nindana'ya yaşamında bu denli mutlu günler geçirmediğini söylüyordu. Naram-Sin hızla büyümüş, altı aylık olmadan yürümeye başlamıştı. Hatta bir gün Enheduanna'ya "anne," demişti. "Biliyor musun Nindana bana anne dedi." Nindana bu kısacık cümleden Enheduanna'nın sevgisini, coşkusunu, mutluluğunu nasıl yaşadığını anlıyordu Oğlunun elinden tutuyor, Agade'nin dünyada eşi olmayan bahçelerinde dolaşıyordu. Yorulunca kucağına alıyor, Naram-Sin onu yanaklarından, dudaklarından öpüyordu. "Ah Nindana, kadınların en büyük mutluluğunun annelik olduğunu anladım. Kocanı seversin, babanı seversin, kardeşlerini seversin, ama evladını severken yüreğin dışarıya fırlıyor, belki de kendi canını seviyorsun, canından bir parça o senin."

Üç aya, üç yıl eklemişti, belki daha da ekleyecekti ama, Lugalanne'den kuşkular iyice artmıştı. Sargon, kızının görevinin başında, askerlerinin her olasılığa karşı hazır olmalarını istemişti. Gelir gelmez Ur'a, Azimua'yı çağırmış, duyumları değerlendirmişler, güçlerini artırmayı kararlaştırmışlardı.

Tüm tapınak görevlileri Enheduanna'nın yüzünde yıllardan beri görmeye alıştıkları ruhları rahatlatan gülümsemeyi artık bulamıyorlardı. Tanrıçaları sessizdi, çok az konuşuyor, yapılmasını istediklerini Nindana ile duyuruyordu. Her zaman ki gibi sabah dualarına katılmıyor, çile odasında duasını tek başına yapıyordu. Akşamları tapınağın bahçesinde başı göğsüne düşmüş ay batana, yıldızlar sönene kadar oturuyordu. Artık boynuzlu tacını da kullanmıyordu. Rahiplerin, rahibelerin çile odasında dua yaptığını sandıkları Enheduanna bir yandan ağlarken, hazırladığı tabletlere ilahilerini yazıyor; onları kuruduktan sonra

raflara kaldırıyor ve bir daha da okumuyordu. Günde bir kez yemek yemeye başlamıştı; o da birkaç hurma, bir kap sütlü buğday aşından oluşuyordu. Rahipler, rahibeler onun tanrı sofralarına gidip geldiğine inanıyorlar, günde bir kez yemek yemesini kendilerine dert etmiyorlardı. Her sabah valiliğe gidiyor, güneş batıya yıkılana kadar valilikte kalıyor, Azimua ile gelişmeleri izliyorlardı... Ninkilim hep yanlarındaydı artık, en gizli bilgileri bulup getiriyordu. Enheduanna bütün bu günler içinde Şulgi'yi hiç sormamış, görmek de istememişti, ama içindeki en büyük arzu, Şulgi'yi oğlunu elinden tutup gezdirirken görmekti. Ah! Neden tanrılar onu sevmiş, başrahibe yapmışlardı? Sıradan bir kadın olmak, tanrıların dişi türüne verdiği en büyük bağıştı.

Tapmakta, valilikte görünürde kimsenin yüzü gülmüyordu; sadece ve sadece Ninti, buruk bir mutluluk içindeydi; her gün Şulgi'yi ziyaret ediyor, kendi eliyle yaptığı yemekleri götürüyor, sürekli susan Şulgi'yle konuşmaya çalışıyordu. Şulgi'nin zaman zaman elini tutmak istiyor, ama Şulgi hemen geri çekiyordu. Ninkilim yine işbaşındaydı, Ninti'nin ne zaman gideceğini biliyor, hatta yaptığı yemekleri aklında tutuyor, Ninti'nin konuşmalarını fare gibi kimseye görünmeden zindanın kapı penceresinden dinliyor, arada bir zıplayıp içeride neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Ninti sabırlıydı, ilk gençlik aşkına bir gün ulaşacağına inanıyordu, prenses, Şulgi'yi sevdiğini anladığı halde onu elinden almıştı.

Enheduanna, Lugalanne'nin ne yapmak istediğini anlayamıyordu, babasının bir beyiydi, kendi kentinde egemendi. Sümer bolluk, mutluluk içinde yaşıyordu. Böyle bir ülkeyi deli olmadıktan sonra kimse kötüye, yoksulluğa, acıya, kana sürüklemek istemezdi. Odasında küçük İnanna heykelinin önünde ayakta durmuş, İnanna'ya yalvarıyordu. Aylardan beri İnanna ona hiç görünmemişti. Şulgi'yi öldürüp öldürmediğini, öcünün alınıp, alınmadığını bile sormuyordu. "Ah İnanna," diyordu. "Kadınların en güze-

li, en koruyucusu, teşekkür ederim sana. Bizi bağışladın, anlıyorum. Sen en büyük bağışlayıcısın. O zindanda artık, yaptıklarının cezasını ölüler kentine gitmiş gibi karanlıklarda çekiyor." İçinden "Naram-Sin'i koru," demek geçiyor, dudaklarına gelen sözcükleri korkusundan geri yutuyordu. "Ah büyük kadın, fettan kadın, affedici olduğun kadar da acımasız kadın, nedir bu Lugalanne, neler yapmak istiyor? Ne olur bana bildir." Son sözcüğü ağlayarak söylemişti. Birden İnanna'nın odanın taş duvarlarını parçalayan korkunç kahkahasını duydu. Titredi. Kahkaha taştan taşa, tavandan yere vura vura durdu, bu kez öfkeli çığlık gibi bir ses odayı doldurdu: "At o tacı başından, benim tacım o." Enheduanna, aylardır boynuzlu tacını takmıyordu, ama İnanna'nın onu affetmediğini söylemek istediğini içi acıyarak anladı. "Tüm Sümer'i, seni, Şulgi'yi yok edeceğim! Benim buyruklarıma karşı geldin, Şulgi'yle seviştin, cezasını tüm Sümer çekecek. Bana tecavüz edeni korudun, onu bulamadın, doğurduğun bebeği ben ölü doğurttum. Tapınağıma, babamın tapınağına ihanet ettin." Enheduanna yere çökmüştü, tüm vücudu titriyordu, oysaki bebeği yaşıyordu, tanrıçalar bile yanılabiliyordu. Nindana'ya teşekkür etti içinden. İnanna'nın öfkeli sesine gülümsüyordu.

"Lugalanne Sümer'i, Akad'ı yok edecek. O benim prensim şimdi. Tüm gücümü ona verdim."

Enheduanna dizlerinin üzerinden yüzükoyun yere kapaklanmış, İnanna'ya saygısını, sevgisini göstermek istiyor gibiydi. Aslında bedeninin her noktasından gücünün çıkıp gittiğini, boş bir çuvala dönüştüğünü hissediyordu. Ağzını açacak, dudaklarını kıpırdatacak, diline dolan "güzel kadınım, tüm o güçleri ben sana Enki Babamızdan alıp getirdim," diye bir hatırlatma yapmak, bir karşılık istemek, merhametini uyandırmak gibi sözleri bile diyecek en küçük bir gücü kendinde bulamıyordu.

Duvarlarda, beyninde çınlayan İnanna'nın sesi susmuştu. Oda, ölüm buyruğunun yarattığı kara sessizlikle karar-

mıştı. Enheduanna yavaş yavaş yerinden doğruldu; penceresinden ay içeriye gülümsüyordu... Inanna Sümer'e ölüm sunuyordu.

Odasından çıktı, tapmak dünyanın dışında, hiçbir şeyi umursamaz derin bir dinginlik içindeydi. Uzun koridorları geçerken ölümün başında harelendiği bir hayalet gibi sessizdi. Bahçede de hayaletler toplantı yapıyordu: Ağaçların, ay ışığının uzattığı, yerlere serdiği, çiçeklerin üzerini karartan, tümseklerde eğrilip büğrülen, birbirine geçmiş gölgeleri ile gecenin ince rüzgârında hafif hafif sallanan, bir birbirine yaklaşan dalları ölümü alayla, hınçla, neşeyle birbirlerine fısıldıyorlardı. Gölgelerin, ışığın, hayaletlerin arasında ölümü başında taşıyarak bahçenin dar yollarında uzun uzun yürüdü. Bir yarasa kanatlarının rüzgârını yüzüne çarparak başının hemen üzerinden geçti, bir gece kuşu acı acı öttü. Enheduanna bir tahta sıraya oturdu. Gece kuşunun sesi, yüzüne çarpan yarasanın kanatlarının rüzgârı sanki onu uyandırmıştı. Şulgi'yi, İnanna'ya güvenip de karanlıklardan, zindandan çıkartmadığına iyi ettiğini düşünüyordu. Yoksa İnanna dev yarasalarını üzerine salacak, yok edecekti; o kinciydi. Gözlerinin önüne Naram-Sin geliyor, Agade'de sarayın bahçesinde oğlu ile oynuyordu. Şulgi, zindanda çürüyor; İnanna onu, Sümer'i terk ediyordu. Ne Naram-Sin vardı yanında ne Şulgi ne İnanna. Yalnızdı, yapayalnız. Bir sese, bir dosta ihtiyacı vardı şimdi.

"İyi misiniz prensesim?"

Nindana karşısında duruyordu.

"Nindana! Sen uyumadın mı?

"Hayır, prensesim, ışığınızın sönmesini bekliyordum, siz kapıda göründünüz."

Beklediği ses, dost Nindana'ydı. Onu, ölümü fısıldaşan ağaç dallarının gölgesinde sessizce izlemişti. Ne güzel bir üçlüydüler, hatta dörtlü Kiş'teki yaşamlarında, çocukluklarında, yastık oyunlarında, genç kızlıklarında; kaçamak yapıp Halk Bahçesi'ne, limana geziye, maceraya çıkmalarında. Yıllar nasıl da geçip gitmişti; şimdi orta yaşın üstün-

deydiler, ama Enheduanna hep o Enheduanna, Ninkilim hep o Ninkilim, sakalı vardı şimdi sadece, Nindana, Ninti biraz değişmişlerdi, yine de çok çok çekici ve güzeldiler. Sevişirlerdi, ikili, üçlü. Sevişmeyi birbirlerinden öğrenmişlerdi. Cinselliği birbirinden tatmışlardı, ama bir erkeğin eksikliğini hep duymuşlardı.

"Gel, yanıma otur."

Konuşmak istiyordu, konuşursa daha iyi düşüneceğine inanıyordu. Boşalacaktı, içindeki kuşkuları boşaltacaktı, boşaltamazsa, hep onlarla yaşarsa, olayları, geleceği düşünmesinin olanaksız olduğunu biliyordu.

Nindana'nın ellerini tuttu.

"Sıcacık ellerin."

"Sizinkiler soğuk."

"Sen ısıtırsın şimdi."

Enheduanna gözlerini aya çevirdi. Nanna ona yardım eder miydi, kızına, İnanna'ya rağmen?

"İnanna her şeyi biliyor. Benim yüzümden tüm Sümer'i cezalandırmak istiyor."

Nindana, "Aman tanrılarım," diye mırıldandı.

"Şulgi'yi yok etmemi, öldürmemi istedi tapınağına ihanet ettim, onu sevdim, bebeğine hamile kaldım, diye."

Şimdi çok iyi düşünebiliyor. Şulgi'nin valilikte söylediği sözler kulağında çınlıyordu: "Sen Enheduanna'sın, Tanrıça İnanna değilsin, gönlüm seni tanıdı, aldanmadım, aldanamam bu kez," Şulgi yalan söylemiyordu, gözlerinin, kalbinin doğru söylediğini görüyordu şimdi. İnanna, fettan kadın, tapınağına ihanet etti, diye kendisini cezalandırmak için bir oyun oynamıştı. Kendi kılığına girmiş, Şulgi ile sevişmek istemişti, ama onu Şulgi tanımış olmalıydı, "gönlüm seni tanıdı, aldanmadım," diyordu. Şulgi, kendisi olmadığını anlayınca İnanna'yı reddetmişti, onunla sevişmek istememişti.

"Evet, Şulgi onunla sevişmedi. Bu İnanna'yı çıldırttı, reddedilmeye alışık olmayan acımasız tanrıça, cezasını daha da şiddetlendirerek benim Şulgi'yi öldürmemi istedi."

Nindana'nın da elleri buz kesmişti, "oh, zavallı Enheduanna'm," diye prensesinin saçlarını okşuyordu. Ölümü konuşan dalların gölgeleri de kıpırdamadan onları dinliyordu. Yaşamak güzeldi, ölümü bir kez bile akıllarından çıkarmayan dalların gölgeleri susmuş, şimdi kin, nefret, öç alma duygusu ile dolu dünyada soylarını nasıl devam ettireceklerinin endişesine kapılmışlardı.

Enheduanna, teşekkür etmek istiyordu, ama kime edeceğini bilemiyordu. Nanna onu dinliyor muydu? Ay biraz batıya kaydı, ışıklarını Enheduanna'nın yüzüne yolladı.

"Hiç suçu, günahı olmayan sevdiğim adamı öldürecektim, içimde kin, öç gibi bir duygu yoktu, evet, öyle bir duygu yoktu, ama İnanna yanılmaz diyordum. Yapamadım, öldüremedim, şimdi Şulgi'm karanlıklar içinde."

Enheduanna'nın gözlerinden dökülen yaşları, Nindana avucuyla topluyor, içiyordu; toprağa düşmesine kıyamıyordu.

"Şimdi tüm ülkeyi yok etmek istiyor, bizim aşkımızdan, kendi acımazlığından, tanrıça gururundan. Lugalanne artık onun prensi."

Enheduanna ayağa kalktı, "Şulgi'yi hemen şimdi gidip zindandan kurtarmalıyım."

Nindana, Enheduanna'nın ellerine sarıldı.

"Zindandan çıkarırsan nereye gidecek?"

"Dağlara, ovalara kaçar."

"İnanna onu her yerde bulur. Canavarlarını peşine salar. O ayın kızı, ışığın kızı, aydınlıkta her şeyi yapmaya kudretlidir o. Ama karanlıkta? Karanlıklara, ışıksız zindana giremez. Şulgi orada güvende."

Nindana'nın söyledikleri doğruydu, Şulgi güvendeydi.

Bir sabah Ninkilim, Lugalanne'nin komşu kentlere saldırdığı duyumunu getirdi. Aynı gün Sargon, Lugalanne'ye doğru ordusunu harekete geçirmişti. Gelen haberci, Ur'un da batıdan saldırmasını Sargon'un buyruğu olarak bildiriyordu. Enheduanna ülkede savaş hali ilan etti. Ordu Lugalanne'nin üzerine doğru yürüyüşe geçti. Azimua'da ordusunun başındaydı. Sargon gelene kadar Ur ordusu, düşmanı oyalayacaktı. Lugalenne'nin hedefinin önce Kiş'i, sonra Agade'yi ele geçirmek olduğu biliniyordu.

Lugalanne önüne gelen her yeri yakıp yıkıyor, çocuk, yaşlı demeyip herkesi öldürüyordu. Gutilerden daha vahşi idi. Savaş ülkenin dört yanına yayılmıştı; Lugalanne durdurulamıyordu. Savaşanlar düşman askerlerinin üzerinde İnanna'yı gördüklerini söylüyorlardı. Ülkenin her yerinden yenilgi haberleri geliyordu. Enheduanna, tapınağı terk etmiş, valiliğe yerleşmişti, Ninkilim gelen haberleri anında iletiyor, ne yapacaklarını düşünüyorlardı. Kente yetişkin erkek kalmamıştı. Yaşlılar bile gönüllü olarak Sümer'i kurtarmaya gidiyorlardı. İşyerleri, kapanmış, üretim durmuş, barış zamanında depolanan erzak, malzeme azalmaya başlamıştı. Her gün kadınlardan oluşan kervanlarla askerlere yiyecek taşınıyordu.

İnanna'nın felâketi dağlar gibi devriliyordu Sümer'in üzerine. Lugalanne'nin, Sümer'in en eski tapınağı Eanna Tapınağını yıktırması, kendisini "Dört Yanın Kralı" olarak ilân etmesi, Sümerli ve Akadlıların tüm direncini kırdı. Askerler topluca teslim olmaya başladılar. Azimua'nın savaşta ölmesi, Ur ordusunu dağıttı, askerlerin bir bölümü teslim olurken, bir bölümü de kente yorgun, aç, yaralı, en kötüsü umutları bitmiş bir halde döndüler. Askerlerin anlattıkları kentte panik yaratmış, kentliler evlerini, barklarını bırakıp, yanlarına alabildikleri birkaç hayvan, gümüş, yiyecekle kimisi batıya kimisi çöllere, kimileri de dağlara kaçmaya başlamıştı. Lugalanne'nin kente girmesi bekleni-

yordu artık. Enheduanna durmadan tanrılarına, İnanna'ya yakarıyordu:

"Söyledin kutsal buyrukları kentin üstüne
Açıklanmadı:
'Bu topraklar sizindir,'
Açıklanmadı,
'O sizin babanızdır, babanızın babası'
Ama kapattın sana giden yolları,
Ayağını kaldırdın, bıraktın bizi
Onlara üretkenliğin boş ambarlarını,
Konuşmuyor artık kentin kadınları aşktan kocalarıyla.
Soyunmuyorlar kocalarına uzun zamandır,
Açarak cömertçe gizli hazinelerini
Nanna'nın büyük kızı,
Coşkun vahşi inek,
An'a buyruk veren yüce kadın,
Kim cüret edebilir Sana tapınmamaya."

Enheduanna, Nindana'yı çağırmış, tapınağın tüm değerli eşyalarını, altın, gümüş ve diğer değerli taşları bahçede bir yere gömdürmesini istemişti. Valilikte de Ninkilim, kentin tabletler halindeki değerli evrakını, hazinesini valiliğin bahçesine gömmüştü.

Sargon'dan haber yoktu. Agade'den haber gelmiyordu. Lugalanne'nin Kiş'i yerle bir ettiği, Agade'ye girdiği söyleniyordu. Enheduanna kara günler yaşıyordu. Naram-Sin, annesi, kardeşleri sağ mıydı, bilemiyorlardı.

Azimua'nın yeraltına dünyasına gittiğini Ninti'ye söylemek o güne değin yaptığı görevlerin en ağırı olmuştu Enheduanna için. Genç kadına sarılmış, saatlerce avutmaya çalışmış, yatıştırıcı kokular koklatmış, otlardan yapılan şuruplardan içirmişti.

Valiliğe geldiğinden beri, Nindana'nın uyarılarına uyarak Şulgi'yi görmeye gitmemişti, arada sırada Ninti'ye soruyor, iyi beslenip beslenmediğini, sağlığını öğrenmek isti-

yordu. Ninti, "arada ben görüyorum, çok iyi," diyor, Enheduanna'yı rahatlatıyordu.

Ninkilim, kent düşerse Enheduanna için sarayın içinde gizli bir bölümü hazırlamış, aylarca yetecek yiyecek ve suyla doldurmuştu. "Bir gün yine tapınağına gideceksin Enheduanna," diyordu. Ninkilim her zaman yanında, cin gibi aklıyla yardımcıydı. "Ah, bu cüce fare bakışlım olmasaydı," diye düşünüyordu Enheduanna, "ne yapardım?"

Ninti o gün kocasının ölüm haberini aldıktan sonra odasına çekilmiş, bir daha görünmemişti. Akşam yemeğine oturmadan önce Ninti'yi görmek için Enheduanna üst kata çıktı, biraz konuşup, acılı kızı yemeğe çağırmak istiyordu. Hizmetlilerden birini göndermeyi uygun bulmamıştı. Ninti odasında yoktu, Ninti'nin oda hizmetlisi, prenseslerinin tutuklusuna yiyecek götürdüğünü söylüyordu. "Hanımefendi, sizin tutuklunuza, size saygısından özel ilgi gösteriyor efendim," diyordu.

Ninkilim, sessizce, gizlice prensesini izliyordu. Büyük, korkunç şeyler olacaktı, hissediyordu.

Merdivenlerden aşağıya inerken, Enheduanna'nın içine bir hüzün sökmüştü. Her şey kötüye giderken arkadaşları vardı, arkadaşları yine yanındaydı, tanrılarına teşekkür etmeliydi. Birden Şulgi'yi görmek istedi. Ne olacağı belli değildi, belki son görüşü olurdu. Ölmeden kırdığı, üzdüğü, zindana attığı adamdan özür dilemek istiyordu. Eğer gizli bölmeye geçmek zorunda kalırsa, Şulgi'yi de zindandan çıkartırdı. İnanna'nın öfkesi bir gün geçerse, Lugalanne yok olursa, belki yine eski günlerine dönerlerdi. O zaman tapınakta kalmayacaktı, babasından özür dileyerek, başrahibelikten, rahibelikten ayrılacak sevdiği adama dönecekti. Şulgi ile Agade'ye giderler, oğlunu her gün görürdü. Babasının ihtiyacı yoktu artık ona, kardeşleri büyümüş, devlet işlerini öğrenmişlerdi. Prenses değil, sıradan bir ailenin sıradan kadını olmak istiyordu.

Zindana giden merdivenlerden inerken biraz önce içine çöken huzur sevince dönüşmüştü. Bir nöbetçiye Şulgi'nin

hücresini sordu, asker birkaç adım onunla gelip, ilerideki bir kapıyı gösterdi. "Orada prensesim," dedi. Enheduanna yürüdü, zindanın kalın tahta kütükten yapılmış kapısının önüne geldi, durdu; elini göğsüne götürdü, kalbinin dışarıya fırlayacak gibi atışlarını sanki durdurmak istiyordu. Yüzü yanıyordu.

Şulgi'yi, sevdiği adamı görecek, ondan kendisini affetmesini dileyecekti. İçeriden hiç bir ses gelmiyordu. Derin derin soluk aldı, Şulgi'yi ilk gördüğünde, Halk Bahçesi'nde nasıl bir köylü kızı gibi durduysa, içinden, üstünden, ruhundan, yüzünden, dudaklarından prensesliği attı, kapıyı hafifçe iteledi. Peşindeki Ninkilim saklandığı sütunun arkasında yüzünü elleriyle kapattı.

LUGALANNE ENHEDUANNA'NIN TAHTINA OTURUYOR

Çalışma odasına döndüğünde Ninkilim yanındaydı. Başını tahtın arkalığına dayamış, boş gözlerle karşı duvara işlenmiş gümüş, altın karışımı süslere bakıyordu. Kaderi yazan tanrılar neden onu prenses yapmışlardı? İnanna neden, sevmenin, sevişmenin, bir rahibe de olsa, bir kadının en doğal hakkını neden elinden alıyordu? Kadınlara "sevişin," diyordu, "sevişin ki tanrıya ulaşınız, bana ulaşınız. Aşk, cinsel ilişki kutsaldır," diyordu. "Cinsel ilişki her kadının en büyük hakkıdır, ben size cinselliği verdim; onu kayıtsız, sınırsız, kuralsız kullanın," diyordu. "Ya zavallı Ninti? Senin buyruklarına mı uyuyordu?"

Ninkilim, Enheduanna'nın karşısına geldi, şimdi gözleri karşıdaki işlemeleri göremiyordu. Tüm olayların tek tanığı Ninkilim'e baktı: "Suçlu muyum?" diye sordu.

Fare bakışlı cücenin yanıtı, "daha önemli şeyler var prensesim," oldu. "Lugalanne Agade'yi ele geçirmiş."

"Agade'yi mi?" Sesi çığlık gibiydi, biraz önce olanlar kafasından silinmiş, gitmişti.

"Ya Naram-Sin?" İlk sorduğu oğluydu. "Babam, annem, kardeşlerim, halkım?"

"Yüce kralımız Sargon ve ailesi hakkında bir haber yok. Size bunu bildirmek için yanınıza gelmiştim, ama sizin zindana indiğinizi söylediler." Ninkilim'in sesinde suçlama vardı; devletimiz elden gidiyor, siz kadınlar aşk peşinde koşuyorsunuz, der gibiydi.

"Hemen Agade'ye gidelim."

"Siz buradan sorumlusunuz prensesim. Üstelik gidemezsiniz, yolda Lugalanne sizi yakalar."

"Peki kim gidecek babamın, kralımızın yardımına."

Ninkilim, prensesin demirci körüğü gibi inip çıkan göğsüne, bembeyaz olan yanaklarına baktı.

"Agade düşebilir, ama kralımız sarayın gizli yerlerinde aylarca kalabilir. Üstelik Lugalanne şimdi Ur'un kapılarında."

Ninkilim, Lugalanne Ur'un kapılarında diyordu; ama Enheduanna'nın kafası Agade'ye gitmişti. Sarayın gizli bölümleri?.. Sadece sarayın değil, Agade'nin planı yapılırken, Agade'nin altında da bir kent düşünüldüğünü hatırlamıştı Enheduanna. Planı aylarca birlikte düzenlemişlerdi ilk taslaktan sonra mimarlarla. Babası zorda kaldıysa, askerleriyle yeraltı kentine, yeniden düşmana saldırıya kalkmak için bir fırsatını bulana değin çekilmiş olabilirdi. Agade' de kaldığı üç yıl içinde babası ile yeraltı kentini gezmişti. İçi biraz rahatladı, Naram-Sin de kuşkusuz onlarla birlikteydi, ama ya babası öldüyse. "Hiçbir haber yok," diyordu Ninkilim, "kralımız hakkında."

"Haber olmamasını sen iyiye mi yoruyorsun?"

"Ah, prensesim, kralımız ölseydi, Lugalanne canavarı cesedini sokaklarda süründürür halka gösterirdi," Enheduanna titredi. "Eğer esir düşseydi, Lugalanne kralımızı boyunduruğa vurur kent kent dolaştırırdı." Enheduanna titreyen ellerini bacaklarına bastırdı.

"Siz şimdiden gizli bölüme geçseniz iyi olur."

Enheduanna birden ayağa fırladı, "sen ne diyorsun, halkım perişanlık, açlık içindeyken kendimi kurtarmanın çaresini mi düşünmeliyim?"

Ninkilim önüne baktı, hafifçe gülümsüyordu. Sesini yumuşatıp, yavaşça konuştu.

"Tüm krallar kaçabilir prensesim. Bu kaçış halkları içindir, yeniden dönmek, halklarını yeniden dirlik, düzenliğe kavuşturmak içindir. Tanrılar, Lugalanne'nin cezasını vereceklerdir bir gün. Zamana ihtiyacımız var o kadar? Lütfen gizli bölmeye geçiniz. Size söyleyemedim, savaşı tamamen kaybettik."

"Savaşı mı?"

"Evet, prensesim."

Enheduanna kendinde değildi, savaşı kaybetmenin ne anlama geldiğini anlayamamış gibi kuru kuru sormuştu. Biraz önce yaşadıkları hâlâ gözlerinin önünden, kafasından gitmiyor, yüreğine çöken acıyla hiçbir şeyi yeterince

algılayamıyor, hissettiği suçluluk içinde eriyordu. O Ninkilim'in dediği tanrıları, Lugalanne'nin cezasını verecek tanrıları düşünüyordu.

"Tanrılar mı?" diye sordu içinden. Bilmiyordu ki Ninkilim bu acıları yaratan İnanna'ydı. İnanna, Sümerliden Akadlıdan elini, gözünü çekmişti sırf öcü için. Şimdi yapayalnızdı, ne tanrılar onu koruyordu, ne babası. Bir Ninkilim vardı artık yanında, o da ne kadar kalırsa. Nindana'nın başına dertler açmış, tapınağın tüm sorumluluğunu vermişti. Birden içinden ciğerlerini parçalayarak haykırmak geldi, dişlerini sıktı: Adalet, adalet, diye bu günlere gelmişler, tanrıça, adalet sunan İnanna, kullarından daha adaletsiz olmuştu. Neden Ninti ölüydü şimdi.

Akşam yemeği hâlâ onları bekliyordu. İkisinin de içinden bir lokma yemek gelmiyordu. Ninkilim, "prensesim gizli bölmeye lütfen geçiniz," diye yeniden tekrarlarken, dışarıdan gürültüler gelmeye başladı. Ninkilim kapıya koştu; daha o kapıyı açamadan içeriye Lugalanne'nin askerleri doldu. Başlarındaki bir adam, "İşte bu," diye Enheduanna'yı gösteriyordu. Askerler koştular, Enheduanna'yı yakaladılar, Ninkilim, cüceliğine teşekkür edip, bir fare gibi hızla tahtın altına girivermişti. Enheduanna'nın kollarını, ayaklarını bağladılar. Tahtan indirip yere fırlattılar. Lugalanne dev boyuyla içeriye girdi; gidip tahta oturdu, uzun kollarını tahtın iki yanma uzattı, tüm tahtı kaplamıştı. Enheduanna tahta oturduğunda iki yanında daha ikişer kişilik yer kalırdı. Başını geriye attı, renksiz, donuk kocaman gözlerinden buz gibi bakışlar saçılıyordu. Doğuştan çarpık ağzından kirli dişlerini göstererek konuştu:

"Vay vay! Prensesimize, başrahibemize neler olmuş böyle?"

Enheduanna uzandığı yerden, "babama ne yaptın?" diye nefretle sordu. Dev adam, bir kahkaha attı, ayağa kalktı, başını Enheduanna'nın başına yaklaştırıp, "yakında onu da sıçan gibi yakalayıp yanına getireceğim. Sokaklarda boynuna boyunduruk vurup, halka zulmeden korkak

fareyi herkese göstereceğim," diye aç kalmış domuzlar gibi bağırdı. "Ben dört yanın kralıyım. Ben tanrıyım."

Enheduanna, başını hafifçe kaldırıp, tüm gücüyle Lugalanne'nin yüzüne tükürdü. Tükürmesiyle koca bir elin havaya kalktığını gördü. Bayıldı. "Alın bu fahişeyi, götürün buradan."

Sonra çevresine bakındı; "hazine başını bulun bana," diye bağırdı. Çok geçmeden burnundan akan kanlarla giysileri kana bulanmış hazineciyi getirdiler, adamın kısa boyu daha kısalmış, sırtına koca bir kambur gelip oturmuştu. Lugalanne ayağa kalktı, titreyen hazineciye bir tokat attı, "düş önüme." Adam yediği tokattan sersem sersem düştüğü yerden kalktı, titreyerek kapıya doğru yürüdü. Lugalanne ile dışarı çıktılar. Taht odasını dolduran askerler de peşinden gittiler. Ninkilim yine bir fare gibi tahtın altından fırladı, zindana doğru koştu.

Hazine dairesi bomboştu, birkaç kilo bakır, kurşundan başka bir şey yoktu. Lugalanne umduğunu bulamayınca çılgına döndü. "Nerde altınlar, elmaslar?" diye hazineciye bir tekme yapıştırdı. Adamcağız böğrüne yediği tekmeden kıvranırken, Lugalanne bıçağını çıkardı, hazinecinin sağ kulağını bir çırpıda kesiverdi. Acı bir çığlık hazine odasını doldurdu. Lugalanne hızını alamadı, adamın burnunun ucunu da keskin bıçağı ile yere düşürdü. "Söyle nereye koydunuz altınları, gümüşleri, paraları?" Hazinecinin çektiği acıdan yanıt verecek gücü tükenmişti, sadece acı acı inliyordu. Lugalanne adamı bir eliyle yakasından tutup, havaya kaldırdı, bıçak boynuna dayanırken kanlı boş bir çuval gibi sallanıyordu.

"Konuş!"

Adamın başı öne düşmüştü, iki eliyle yüzüne bastırdığı ellerini kollarının gücü kesilince iki yanına sarkıtıvermişti. Kulağından, burnundan akan kan yüzünü kırmızıya kesmişti. Bıçak boğazına doğru hafifçe girdi, adam bir çığlık attı.

"Konuş!"

Sivri bıçak yavaş yavaş derinlere doğru batıyordu. Adam ağzını açtı, bir şeyler söylemek istiyordu. Lugalanne ucundan kan damlayan bıçağını çekti, "söyle!" Adamın ağzından iki hece titreyerek çıktı.

"Cü... ce!"

Sonra başı öne düştü, ölmüştü. Lugalanne söverek adamı odanın köşesine fırlatıverdi. Hazinecinin ne dediğini pek anlayamamıştı. Yanındakilere sordu, onlar da pek anlayamadıklarını, sadece "cüce," gibi bir sözcük duyduklarını söylediler.

"Burada bir cüce olmalı, bulun bana. Kentte ne kadar cüce varsa toplayın".

O gün üç cücenin boynunu kestiler.

ENHEDUANNA: AŞK EVİNİN FAHİŞESİ

Enheduanna pis bir yer yatağında gözlerini açtı. Elleri, kolları, bacakları çözülmüştü. Önce bir şey hissetmedi, biraz sonra acıyla inlemeye başladı. İplerin bağlandığı yerlerde derileri soyulmuş, üzerini kuru kan kaplamıştı, tuz ekmiş gibi sızlıyordu. Ağzını oynatamıyordu, çenesindeki, sağ yüzündeki ağrı yüreğine oturuyordu. Elini yüzüne götürdü, şişmişti. Sağ gözü şişten kapanmış gibiydi. Acıyla gözlerini odada gezdirdi. Nerede olduğunu anlamaya çalışıyordu: Sıvaları dökük, kireçsiz, siyah bir bezle perde yerine kapatılmış penceresinden gündüz olduğunu anladığı, kapısının çatlamış tahtalarının arasından ışık giren, tavanından sazlar sarkan oda gibi bir yerdeydi; tahta kapının yanında bir toprak leğen ile bir toprak ibrikten başka bir eşya görünmüyordu. Dışarıdan çirkin gülüşmeler, bağırmalar, kaba erkek seslerine karışan kadın sesleri geliyordu. Çarşafsız, yer yer kurumuş meni lekeli, pis yatakta doğruldu.

Nasıl gelmişti buraya? Gözlerini duvarlarda, siyah perdede, toprak ibrikte, leğende dolaştırdı. Beyni durmuş gibiydi, acılardan ne düşünebiliyor ne de nasıl bir yerde olduğunu anlayabiliyordu. Yer yer çatlak tahta kapının ardından bir gözün kendisine baktığını gördü. Heyecanlandı. "Hey kim var orada?" diye bağırmak istedi ama, ağrıyan çenesinden sesi inleyerek çıktı. Kapıdaki göz her kiminse kayboluverdi, ama biraz sonra nerdeyse yarı çıplak, kocaman memeleri göbeğinde, yanakları kırmızıya boyanmış, şişman, orta yaşını aşmış, siyaha yakın esmer bir kadın elinde bir leğenle içeriye girdi. Yılışık yılışık gülerek, "uyandın mı prensesim?" dedi. Enheduanna'nın ilk öğrenmek istediği, ağzını oynatınca çenesinin ağrısından güçlükle sorabildiği nerede olduğuydu. Sorusuna "yakında öğrenirsin güzelim, önce şu yaralarına bir bakalım," yanıtını aldı. "Ah seni ne hale koymuşlar?"

Şişman kadın, içi sıcak su dolu elindeki leğeni yere koydu, içinde birkaç tane bez vardı. "Uzan güzelim, acılarını

azaltacağım; şöyle sol yanma." Enheduanna denileni yaptı. Kadın, sıkıp sıcak sudan çıkardığı bezi yanağının üstüne koydu. Diğer bezlerle de sıyrılmış derilerdeki kurumuş kanları temizledi. İşi bittikten sonra, "şimdi geliyorum," diye çıktı. Kadın, yaralarını temizlerken Enheduanna hiç sesini çıkarmamıştı. Kadın biraz sonra yeniden geldiğinde elinde bazı kaplar, bir beze yatırılmış, daha soğumamış, yeni kesildiği anlaşılan koyun derisi parçası vardı. Deriyi Enheduanna'nın şiş yüzüne kapadı, ağzını, burnunu açıkta bırakacak gibi sardı. Diğer kaplardaki renkli sular ile yaralanmış, kollarını, bacaklarını bir kez daha temizledi. Bir başka kaptaki suyu da Enheduanna'ya içirdi. "Şimdi iyice bir uyu, bu su seni uyutacak, uyanınca hiçbir ağrın, sızın kalmayacak," diye tüm bunları yaparken ilk kez konuştu; getirdiklerini topladı. Tam kapıdan çıkarken durdu, "yine güzel olmalısın eskisi gibi; yoksa bu halinle bana yaramazsın." dedi. Enheduanna kadına boş gözlerle bakıyordu. Kadın o yılışık gülümsemesini dudaklarından hiç eksik etmeden konuşuyordu: "Sen bana kralımız Lugalanne'nin armağanısın, seni günahlarını ödemen için bana yolladı. Ha, sakın ha! Buradan çıkmaya, kaçmaya çalışma kapıda elleri kılıçlı iki asker nöbet tutuyor."

Enheduanna'nın kadının ne dediğini o an algılayacak hali yoktu, içirdiği şuruptan göz kapaklarının üzerine kayalar oturmaya başlamıştı. Biraz sonra derin derin solumaya başladı.

Ninkilim arandığından habersiz, Şulgi'nin yanına koşmuştu; Enheduanna götürülmüştü, esir edilmişti. Bir prenses nasıl esir edilebilirdi, elleri, kolları nasıl bağlanır, yerlere atılabilirdi? Ömründe hiç duymadığı kinin ne olduğunu şimdi anlıyordu. Ninti'ye bile en ufak bir öfke duymamıştı; ilk aşkına, ilk cinsel birleşmeyi yaşadığı kadına, onu başkaları ile hep aldatmasına rağmen kin, öfke değil, yüreğinde hep teşekkürle yaşamıştı. Sevişmeyi o tattırmıştı, sevişmenin kutsallığını onunla yaşamıştı. Arada sırada limandaki fahişelere gitmişti, fakat Ninti ile kule'nin taş basamak-

larında yaşadığı coşkuyu, gökyüzüne çıkışını hiç ama hiç unutamamıştı. Tapınağa gidip, oradaki rahibelerle sevişmek isterdi, Nindana, Enheduanna görür, diye çekinmişti. Nindana da rahibeydi, ona, tapınağa iyi armağanlar sunabilse, Nindana ile de yatabilirdi. Bulduğu, düşündüğü armağanların hiç birini Nindana'ya yaraşır bulmuyordu. Bazen de bunları düşününce kendine kızıyor, "sen ahlâksız birisin pis cüce," diyordu; "o senin kız kardeşin."

Zindana girdiğinde Şulgi başı önde dolanıp duruyordu. Ninkilim'i görünce koşmuş, "Enheduanna iyi mi?" diye sormuştu. "Oh Şulgi her şey bitti, Enheduanna esir edildi, onu bir yere götürdüler."

"Kim?" Şulgi'nin sesi balyozun demire inişindeki ses gibi hücreyi çınlatmıştı. Ninkilim, hiçbir şeyden habersiz Şulgi'ye tüm olanları, Lugalanne'nin tüm Akad ve Sümer'i işgal ettiğini, kendisini kral olarak tanıttığını, Sargon'dan bir haber alınamadığını bir çırpıda anlattı. "Şimdi seni buradan çıkarmalıyım."

"Ama nasıl, nöbetçiler?"

"Bir çaresini bulmalıyız. Dışarısı Lugalanne'nin adamları ile kaynıyor."

Ninkilim yanında getirdiği bohçayı açtı; "Giy şunları, bunu da başına ört." Şulgi, başına ört diye uzatılan şalı tanır gibi oldu. "Kimin bu? Ninti'nin mi?"

"Evet, elbise de şişko aşçı kadının. Zindandaki bizim nöbetçiler, Ninti'yi görmeye alışkınlar, seni o zannedebilirler. Çabuk olalım, Lugalanne'nin eşkiyaları buraya gelmeden saraydan çıkmalıyız."

Şulgi, kaderine güldü, yeniden kadın kılığına girecekti; şalı başına örttü, aşçı kadının entarisini giydi. Kapıdan çıktılar, koridorun başından gürültüler, bağrışmalar, acılı haykırışlar geliyordu. Lugalanne'nin adamları zindana girmiş, nöbetçilerle çarpışıyor olmalıydı. Ninkilim, "bu taraftan," diyerek ters yönde koşmaya başladı. Koridorun sonunda, kapalı bir kapı vardı. "Bu kapıyı kırabilirsen sokağa çıkan bir tünele gireceğiz," dedi. Şulgi önce şöyle bir denedi, kapı kımıldamadı bile. Ninkilim, boyu kadar hançe-

rini verdi. Şulgi, kapının ortasından kalın bir parçayı hançerle çıkarmayı başardı. Sonra bir, iki, üç kez gerilip gerilip kapıyı omuzladı, sonuncusunda kapı ortadan çatladı. Karanlık bir tünele girdiler, "uzun değil," diyordu Ninkilim, "on adım. Sonra bir kaya var, iteleyince sokaktayız."

Kızgın güneş gözlerini aldı önce, karanlıktan çıkınca. Kurtulmuşlardı, ama Şulgi, Enheduanna'nın anlattıklarını düşünüyordu. "Burada bir süre daha kalmalısın, dışarısı senin için tehlikeli şimdilik. İnanna bir gün bizi affedecektir."

Azimua ile yola çıkarken saldırmaya hazırlan İnanna'nın canavarları geliyordu aklına. "Saklanalım, bir yere, gece çıkarız Enheduanna'yı aramaya," demeyi düşündü. Hiçbir yararı olmazdı, canavarlar bulurlarsa bulurlardı, yeter ki Enheduanna'yı kurtarmadan bulmasınlar. Kaderi yazan tanrı ne yazdıysa o olurdu.

Ninkilim önden yürüyordu, önüne gelen kentlilere prenses hakkında bir şey duyup duymadıklarını soruyordu. Hiç kimse bir şey bilmiyor, üzüntülerini dile getirmekten başka bir bilgi veremiyordu. Sarhoş bir adam, "duydum, duydum, limana götürmüşler," derken, Lugalanne'nin bir askeri, "işte bir cüce de burada," diye bağırdı. Kılıcını çekip Ninkilim'in üzerine yürüdü. Ninkilim'in çevresi birkaç askerle birden sarılıverdi. Ninkilim birinin bacağının arasından kaçtı, ama karşısına bir başka biri çıktı. Şulgi askere arkadan saldırdı, elinden kılıcını kaptı, bir vuruşta askerin başını yere düşürdü. Diğer üç asker, arkadaşlarının başı yere düşünce kaçmaya başladılar.

Ninkilim'le Şulgi de rast gele koşup durdular. Ninkilim dar bir sokağa girdi, Azimua'mn annesinin evi vardı sokakta. "O bizi saklar," dedi. Kapıyı bir kez çaldılar, kimse açmadı, biraz hızlı vurunca yumruğunu Şulgi, kapı açılıverdi. İçeri girdiler, kapının önünde donup kaldılar, yaşlı kadın kanlar içinde yatıyordu. Ölmüştü. Lugalanne, yaşlı, kadın, çocuk demiyordu.

Koca evin odalarından birinin toprak zeminine bir mezar kazdılar. Yaşlı kadını gömdüler. Bu savaş içinde yapacakları başka bir şey yoktu. Geceyi orada geçirmeye karar verdiler; kilerde yiyecek bazı şeyler de vardı.

NİNTİ'NİN ACIKLI ÖYKÜSÜ

Enheduanna uyandığında ağrıları, acıları geçmişti. Burnunun dibinde pis bir koku vardı; önce kokunun geldiği yeri saptamaya uğraştı, hırsla elini yanağına götürdü; oradan, kokmuş deriden geliyordu. Başındaki sargıyı hızla çözdü, elini yüzünde gezdirdi; şiş inmişti, ama hafif bir yanma vardı. Yorgundu sadece; ruhuyla, bedeni ile yorgundu. Son iki günde, belki de daha çok, ilacın etkisiyle ne kadar uyuduğunu bilmiyordu, neler olmuştu tanrılarım? Gözleri tavanın sarkan kamışlarında düşünmeye başladı. Şulgi neredeydi? Zindanda kaldıysa belki de Lugalanne'nin askerlerine tutsak düşmüştü. Lugalanne tüm tutsakları öldürüyordu. Ayağının parmaklarından boynuna kadar bir ürperme esti bedeninde. "Ah! Şulgi," diye mırıldandı. Şulgi'yi görmek için zindana inmişti, hücrenin kapısı iteleyince açılıvermişti. İlk gördüğü çıplak bir kadındı. Şulgi kollarından, ayaklarından, bacakları açık zincire vurulmuştu, çırılçıplaktı. Uzun siyah saçları omuzlarından aşağıya sarkmış kadın, Şulgi'nin üzerindeydi. Bir adım içeriye atmış, durmuştu; gidememişti daha ileri ama gözleri çıplak kadının düzgün, çekici vücudundaydı. Bu bedeni tanıyor gibiydi. Boğazı kurumuş, soluğu daralmıştı. İçinde ne öfke ne kızgınlık ne kıskançlık vardı. Gördüğü, çıplak adamın üzerinde devinmeye çalışan bedenin düzgün, yuvarlak çizgileri, poposunun güzelliği karşısında tutulmuş gibiydi. Karşısında Tanrıça İnanna'nın kutsallığı vardı. Bir an gözleri kadının altındaki adama yöneldi; Şulgi'de ona bakıyordu, "Enheduanna!" diyordu. Demiyor, sanki yalvarıyordu. Şulgi'nin sesi, üzerindeki kadının başını geriye çevirtti, devinimleri durdu. Kadın birden ayağa fırladı. Vücudu terden pırıl pırıldı, alnından inen terler elmas gibi parlıyordu. Ekur Tapınağının mermer sütunlarını andıran ak pak, sert, düzgün bacaklarının üzerine en uyumlu bir biçimde yerleşmiş yuvarlak karnı, dik göğüsleri ile dünyaya, tüm kadınlara meydan okur gibi şahlanmış süt beyazı

bir kısrağa benziyordu. Pervasız, sıkıntısız, utanmaktan uzak bakışları, bu güzellik ilahesinin karşısında tüm tanrıları secdeye getirebilirdi. Kadın vücudunun tüm güzelliği ile bir adım attı, durdu; yağmur sonrası açan yaban çiçekleri gibi gülümsüyordu; bakışlarını Enheduanna'ya dikmişti.

"Onu benden almıştın prensesim." Sesi dingindi, ılıktı, 'lütfen dinle beni," der gibiydi. "Ama ben onu hep sevdim, istedim." Başını iki yana hafifçe salladı. "Yine de size teşekkür ederim, onu zindana attırmakla bana büyük lütufta bulundunuz. Çünkü onu her gün görebiliyordum yıllardır."

Enheduanna, bu güzel bedende bakışlarını dolaştırırken sevdiği bir şarkıyı dinliyor gibi huzur duyuyordu. "Üçümüz, siz, Nindana, ben çok seviştik, bir erkeği arzulayarak seviştik. Ben sizi öperken Şulgi'yi düşlüyordum. O benimdi, ama siz prensestiniz, size söyleyemiyordum. Şulgi de beni sevmiyordu, biliyorum, ama aşkı tanrılarımız hiçbir zaman iki kişilik yaratmamıştı. Onu arzuluyordum. Zindanda onun olmak istedim, reddetti, hem de defalarca. Ben de zorla onun olmaya karar verdim; kollarını, ayaklarını, işte gördüğünüz gibi zincire vurdurdum. Bir kez olsun onu içimde hissetmek istiyordum."

Kadının sesi titremeye başlamıştı. "Onu benden aldınız, ona sahip olabilmek için, benden koktuğunuz için, beni o iyi adamla, Azimua ile evlendirdiniz. O da sizin için öldü, onu da benden aldınız. Sevdiğim iki adamı da benden aldınız."

Vücudu sarsılarak hıçkırmaya başlamıştı, durmadan "sevdiklerimi aldınız," diye yinelerken bir yandan da saçlarını yoluyor, yüzünü tırnaklıyordu, bir cinnet nöbetinde gibiydi. Enheduanna birkaç adım attı, gelip kadına sarıldı, "Ninti lütfen ağlama." Ninti isteri içinde boğuluyordu. O da saçlarını yolmayı, yüzünü tırnaklamayı bırakmış Enheduanna'ya sarılmıştı, ama hıçkırıkları boğulacak gibi artmıştı. Ninkilim kendini göstermemeye çalışarak kapının

aralığından içeriyi gözetliyordu. O güzel vücudu tanıyor, tanrısına teşekkür ediyordu. Enheduanna, "Ninti, Ninti, hiçbir şey olmadı. Her şey unutulur. Biz arkadaşız," gibilerden aklına ne gelirse söylüyordu. Ninti, birden Enheduanna'nın kollarından kurtuldu, "hayır, hiçbir şey unutulmaz. Yaklaşma bana," diye bağırdı. Enheduanna Ninti'yi sakinleştirmek için yeniden kollarını açıp sarılmak istiyor, bir yandan da "sana kızmıyorum, inan bana," derken Ninti, Enheduanna'nın belindeki altından zehirli küçük hançeri kaptı. "Bitti prenses, oyun bitti," diyerek hançeri karnına sapladı. Göz açıp kapayıncaya kadar ayakta şöyle bir sallandı, yere yıkıldı. Gözleri açık kalmıştı. Yıldırımlar düşmüş, yer yarılmış, Nuh'un tufanı hücreyi doldurmuştu. Şulgi zincirlerini unutarak ileri fırlamak istemiş, Enheduanna Ninti'nin yanaklarını öpüyordu; Ninkilim koşarak içeriye girmiş, omzundaki terini silmek için kullandığı şalı ilk kez aşkı tattığı kadının Ninti'nin üzerine örtmüş, "kalkın prensesim, kendinizi toplayın," diyerek Enheduanna'nın kollarından çekiyordu.

Enheduanna kapatıldığı pis odada "her şey benim günahım mı?" diye kendini sorguluyor, bir yanıt bulamıyordu. Ninkilim, Enheduanna, hücrenin bir köşesinde başı ellerinin arasında otururken, cebinden çıkardığı anahtarlarla Şulgi'nin zincirlerini çözmüş. Sonra Şulgi'yi yanına alıp, tutuklular için bekletilen tahta tabutlardan birini getirmişler, Ninti'yi içine koyup, ölüler odasına bırakmışlardı. Ninkilim hançeri temizleyip, bir beze sarmıştı, sanki suç aletini gizliyordu. Enheduanna önce hançeri almak istememişti; acıydı, göz yaşıydı, Ninti'yi hep anımsatacak bir suçluluktu o hançer. Yaşlı Gir gelmişti aklına, onun armağanıydı. Hançeri sarıldığı bezden çıkarmayıp, koynuna attı. Yarın sabah, bir törenle Ninti'yi ölüler diyarına göndereceklerdi. Şulgi, "biz suçlu değiliz Enheduanna," diyerek prensesin dizlerinin dibine oturmuştu. Ne kadar vakit geçti bilmiyorlardı, üçü de susup durmuşlardı. Enheduanna, "sen bir süre daha zindanda kal Şulgi," diyordu. İnanna'nın ona söylediklerini, buyruğunu kısaca öykülemişti.

Gözleri takılı kaldığı tavanın, kamışlarında, kalın atmalarında buğulanmıştı; "zavallı Ninti," diyordu içinden. "Eğer bilseydim, eğer inansaydım, Şulgi'yi çok çok sevdiğine, sana bırakırdım onu." Gözlerinin önüne Ninti'nin kulede Ninkilim'le sevişmesi geliyor, Nindana'dan, Ninkilim'den Ninti'nin çapkınlıklarını dinlediği, Ninti'ye sorunca, "arada bir erkekleri mutlu etmenin bir zararı yoktur değil mi prensesim?" dediğini duyar gibi oluyordu. "Ah, keşke Ninti'yi Şulgi ile evlendirseydim," diye düşünüyordu. "Bizim aşkımız yüzünden Sümer bu hallere düşmezdi, İnanna öfkelenmezdi bana, Lugalanne cezasını başımıza sarmazdı." Gözleri doluyor, "ya ben," diyordu yine, "ya ben? Aşkımı içimde büyütürdüm, Şulgi'nin bedeni değil, aşkı gerekti bana." Yüreğinde bir burkulma duyuyor; İnanna'nın onu bir yandan desteklerken, bir yandan da en zor, en güç, en tehlikeli yerlerde yalnız bıraktığını hissediyordu. Tanrısal güçleri İnanna için çalıp gelirken, Enki'nin canavarlarından Şulgi olmasa kurtulamazdı. Kafasının içinde binlerce soru canlanmaya başlamıştı, tanrılara soru sorulmaz, yanıtları da aranmazdı.

Kara sinekler doluşmuştu odaya. O pis odanın yer yatağının yanına üzeri temiz beyaz bir bezle örtülü bir tepsi konulmuştu. Sinekler tepsinin üzerinde vızır vızır uçuşuyorlar, beze konuyor, bir başkası onun yanına gelip, ilk konanı kovuyordu. Enheduanna, eliyle sinekleri kaçırmaya çalıştı, bezin ucunu kaldırdı, tepside meyveler, bal, süt, hurma, peynir gibi yiyecekler duruyordu. Onların yanında üç testi, iki toprak kupa vardı. Yatağından uzanıp testileri kokladı, ikisi bira, biri de şaraptı. Bira ve şarap, iki de kupa. Yalnızdı, neden iki kupa? Aldığı ilaçtan derin derin uyurken birisi getirip koymuş olmalıydı bunları; belki de o yanakları kırmızıya boyalı, memeleri göbeğindeki kadındı. Neresiydi burası? Şimdi çevresini daha iyi görüyordu, kapının yanındaki leğeni, toprak ibriği, ah bir de lazımlık eklenmişti, kirli, kararmış duvarları, siyah perde taklidini, yatağın pisliğini.

Yataktan kalktı, kasıkları zonkluyordu, tiksinerek lâzımlığa oturdu, işi bittikten sonra ibrikten bir eliyle su döküp, ellerini, yüzünü yıkardı, leğeni ters çevirip lazımlığın üzerine kapadı. Yeniden o pis yatağa dönmedi, yer belki daha temizdi, yer yer çürümüş ahşap zemine, yiyeceklerin yanına oturdu. Bezi kaldırıp yiyecek dolu tepsiye bir kez daha baktı, tepsi temizdi, meyveler yıkanmıştı, süt, bal, hurma temiz toprak tabaklara konmuştu. Ekmek daha yeni fırından çıkmış gibi kokuyordu. Ekmeğin ucundan kopardı, ağzına attı, birden büyük bir açlık hissetti, midesi kazınmaya başlamıştı. Kara, azgın sineklerle savaşarak önündekileri hızla yemeye başladı.

Karnı doyunca ayağa kalktı, pencereden dışarıya bakmak istedi, belki de yardım edecek birini bulurdu. Kimi? Sokaklar Lugalanne'nin askerleri ile kaynıyordu. Perdeyi kaldırdı, hemen kapadı, pencere sokağa değil, bir koridorun karşı duvarına bakıyordu. Umutları sönmüştü, yürü-

dü, duvarın kenarına geldi, sırtını duvara yasladı. Dışarıdan gürültüler, tek tük sözcüklerini anlayabildiği konuşmalar kulağına doluyordu, siyah perde biraz daha aydınlandı, kapı çatlaklarından giren ışık güçlendi, anlaşılan sabah oluyordu. Sinekler de artmıştı, kapının kenarına bıraktığı tepsinin, lazımlığın üzerinde yoğunlaşmışlardı şimdi. Neredeydi? Buradan nasıl kurtulacaktı? O siyaha yakın esmer kadın, "kaçmaya kalkma ellerinde kılıçlı iki asker kapıda nöbet bekliyor," demişti. Kadının dedikleri tek tek aklına geliyordu. Kralı Lugallanne'nin onu kadına armağan ettiği, günahlarını ödemesini istediği. Ne günahı! Ne günahı olabilirdi? Kul günahsız olmaz. Başrahibeydi, o da tanrıların buyruğuna karşı gelmiş, bir adamı sevmiş, sevmekle kalmamış onunla yatmış, bir çocuk doğurmuştu. Günahı buysa, günahkârdı, ama burada günahlarını nasıl ödeyecekti? Yüzünün kızardığını hissetti, Lugalanne, ona "fahişe," diye bağırmıştı. Fahişe!!! Tanrıça İnanna da fahişeydi, tüm rahibeler de tanrı için fahişeydi; aşkı, sevişmeyi, tanrılar buyurmuştu. Onların, tanrıların fahişeleriydiler. Sevişmek, bize ulaşmaktır, demişlerdi. Sevişmelerini tanrılarına sunuyorlardı. Tanrıların insanlara verdiği yaşama sevinci cinsel ilişki ile başlıyordu. Sevişin, soyunuz devam etmeli, tarlanızı, erkeklere sürdürün, bal tatlısı göktekneniz balını erkeklere verin ki, siz de onların balını alasınız, diyorlardı. Limanda, kentin batı kapısında erkeklerle para için sevişen fahişeler vardı. Tanrılar onları da kutsuyordu. Cinsel ilişki kutsaldır, diyorlardı. Lugalanne ona fahişe demekle tanrılara karşı geliyordu.

Yüreği kabarmaya başladı, "ah İnanna, güzel kadın, neden bu denli acımasızsın? Bir ejderha gibi saldın ülkenin her yerine, ağzından saçılan zehri." Göz pınarları coşmuştu, yaşlar yanaklarından dudak uçlarında toplanıyordu; Enheduanna ağlıyordu. Ağzının kenarlarında toplanan göz yaşlarına yüreğinden süzülen saf, temiz sözcükler ekleniyor, dudakları durmadan kıpırdıyordu:

"Sana tapınılmayan dağlarda
Lânetlidir bitkiler,
Sensin her şeyin yüceliğini küle çeviren,
Döker kanlı yaşlar nehirler senin için.
Taşıdım ayin kabını ve söyledim sana ilahilerimi,
Sürgün edildim şimdi, cüzamlıların içine,
Yaşayamıyorum şimdi seninle birlikte,
Gölgeler yanaşıyor, gün ışığına, ışık
Kararıyor benim yanımda,
Ah İnanna! baldan tatlı ağzım çarpıldı,
Güzel yüzüm toprağa bulandı."

Enheduanna, başını arkaya atmış, gözleri kapalı, bedeni incecik titreyerek mırıldanıp duruyordu. O bulunduğu pis odayı unutmuş, İnanna'nın aşkıyla yanmaya başlamıştı.

"Kenti zorla zaptetti Lugalanne,
O terbiyesiz biri bence,
Söyle Gök Tanrıma kurtarsın beni.
Sen İnanna kadın, yok edeceksin biliyorum
Bu azılı horoz Lugalanne'yi.
Sen kurdun Agade'yi
Sen yaşattın Sargon'
Dağlar tufanlar senin ayaklarında köle
Def et bu ülkeden Lugalanne'yi
Unut bana olan öfkeni
İzin ver yakarayım sana
Tatlı bir içki gibi izin ver bana, rahatça dökeyim
Göz yaşlarımı kutsal İnanna'ya
İzin ver yakarayım sana.
Lugalanne yıktı Eanna tapınağını
Soydu soğana çevirdi An'ı
Mahvetti o kutsal yeri
Senin için geldi o, İnanna bir dost gibi görünerek
Seni baştan çıkartmaya,
Ayartmak ister gibi kardeşinin karısını.
Sen yücesin cennet gibi, bırak dünya bilsin,
Sen enginsin evren kadar, bırak dünya bilsin."

Enheduanna'nın yüreğinden yükselip dudaklarına süzülen sözcükleri, tahta kapının gürültüyle açılması kesiverdi.

"Vay benim güzelim, uyanmış,"

Siyaha yakın esmer, memeleri göbeğinde şişman kadın içeri girmişti. "Aferin, prensese, yemeğini de yemiş."

Enheduanna kadının itici görüntüsünden ürkmüş, duvara iyice sokulmuştu. Kadın gelip yanına oturdu. "Güzel, gül yanağın inmiş, güzel gözün açılmış. Günahlarını ödemeye hazırsın."

Enheduanna korkulu gözlerle kadına bakıyordu. "Neredeyim ben, sen kimsin?"

"Ben senin annenim, artık benim malımsın."

"Anlamıyorum, nerdeyim?"

"Sen aşk evinin prensesi idin, yine benim aşk evimin prensesi olacaksın güzelim." Kadın çirkin çirkin gülerek ellerini Enheduanna'nın saçlarına götürdü. Enheduanna yana kaçtı.

"Benden kaçarsın ama dışarıda seni okşamaya, gül yanağını koklamaya can atan erkekler var."

Ne diyordu bu kadın?

"Onlar, o bereketli tarlanı sürecek, sen günahlarını ödeyeceksin." Kadın iğrenç bir kahkaha attı. "Ben de para kazanacağım."

Ayağa kalktı, "seni boşuna mı besleyeceğim yoksa? Bokunu dökeceğim." İğrençleşmişti, çürük dişleri sırtlan gibi sırıtırken tehdit dolu bakışlar fırlatıyordu gözleri. "Kuyruğa girdiler seninle sevişmek için. Prenseslerini düzecekler. Hani onlar senin kullarındı?" Kadın o iğrenç kahkahalarından birini daha attı. Lâzımlığı, tepsiyi aldı, tam kapıdan çıkarken, durdu. "Ben cömert anayım. Karnını iyi doyururum. Sade karnını mı?" Kadın yine bir kahkaha attı, sonra bir iş buyruğu verir gibi konuştu: "Önce Lugalanne'nin iki askerini yollayacağım sana. Üç aydır kadın yüzü görmemiş zavallılar. Onları memnun et!" Kapıyı çarparak çıktı, ahşap kolu kapının ardından indirdi.

Küçük altın hançeri, beze sarılı, koynunda duruyordu. Yaşlı Gir, geleceği görmüş olmalıydı, onu Ninti için değil, kendisi için vermişti. Rahatladı, içine huzur doldu. Ölüm güzelliklere kavuşmaktı. Küçük hançer onu tüm çirkinliklerden kurtarıp güzelliklere kavuşturabilirdi. Ninti, hançeri karnına sapladıktan sonra, hafifçe sarsılmış, hemen yere yığılıp ölmüştü. Boynundaki elmas kolye duruyordu. Kolyeyi okşadı, "kurtulayım buradan, yardım et bana," diye diledi. Bekledi, bir ışık, bir işaret gelmedi. Havalarda kuş gibi uçmasını sağlayan kolye de artık onu terk etmişti.

İki gündür sormadıkları yer, sormadıkları kimse kalmamıştı. Dedi kodunun bol olduğu içki evlerini tek tek dolaşmışlardı. Tek öğrendikleri Lugalanne'nin bir cüceyi aradığıydı. Askerlerden uzak duruyorlardı. Lugalanne, bir çağrı yapmış, herkesin evine dönmesini istemişti. Evler soyulmuş, bazıları yakılmıştı. Çağrıya uyup dönenlerin çoğu yakınlarının cesetlerini buluyorlardı evlerde. Her gün yeraltı ülkesine insanlar yeni yolcular taşıyorlardı. "Evim," diye dönüyorlardı. Bir kral gitmiş, başka bir kral gelmişti. Onlar halktı, egemenler, halk her şey için, diyorlarsa, doğruydu; tarihleri onlara öğretmişti. Evet, halk her şey içindi, önce halk krallar içindi. Vergi verecek, savaşa gidip ölecekti. Beş verip, bir almayı, can verip, kul kalmayı yeniden öğrenmelerine gerek yoktu. Yavaş yavaş evlerine dönüyorlardı. Lugalanne'nin azgın askerleri de biraz uslanmış gibiydiler, cepleri, heybeleri altınla, gümüşle dolmuş olmalıydı; artık ilk geldikleri zaman gibi soygunlara pek yeltenmiyorlardı, sadece ırza geçme olayları durmamıştı. Kalabalık yerlerde bile gözlerine bir genç kız, bir kadın kestirdiler mi yaşına başına bakmadan, hiç çekinmeden kadını, kızı alıp gidiyorlardı. Kız ya da kadın direnmeye kalkarsa, boynunda kılıcı buluyordu. Evlerine dönenler, kızlarının, karılarının yüzünü kapattırıyor, vücutlarını meydana çıkartmayacak giysiler giydiriyorlardı.

Aramalarının dördüncü günü sabahı, kentte bir haber dolaşmaya başladı. Sargon saldırıya geçmişti, Agade'yi işgalcilerden kurtarmıştı. Haberin ne denli doğru olduğunu bilen yoktu, ama Lugalanne'nin askerlerinde bir çekingenlik seziliyordu; sokaklarda da eskisi kadar asker görülmüyordu, askerlerin kuzeye gönderildiği söyleniyordu. Şulgi ile Ninkilim'e güç gelmişti, haberler doğru ise kurtuluş yakındı, Enheduanna'ya bu vahşiler bir şey yapmadan, onu bulmalı, kurtarmalıydılar.

Güneş tepeye yaklaşırken limana geldiler. Limanda tek bir hareket vardı, insanlar sadece içiyor, arada bir aşk evlerine girip çıkıyorlardı. İskeleler boştu, ırmak batırılmış tekneyle doluydu. İnsan tarihinin değişmeyen iki konusu yine kol kola yürüyordu. Ölüm ve cinsellik... Limanda ve kentte... Her ikisi de, kentte ırza geçme, ölüm olarak dehşet yaratırken, limanda aşk evlerinde ölümsüz huzur dağıtıyordu. Aşk evlerinin fiyatları çok düşmüştü; çeyrek gümüşe, iki somuna, hatta bir sepet meyveye bile kadın bulmak kolaylaşmıştı. Kadının bu denli ucuzladığı bir yerde yalnız bir aşk evinin önünde uzun kuyruk vardı. Diğer aşk evleri karın tokluğuna müşteri bulamazken buranın önü genç, yaşlı, sarhoş, ayık erkeklerle doluydu. Kuyruğun önüne doğru yürüdüler, öfkeli bir ses, "hey sıraya," diye bağırdı. "Açık gözler, ben sabahtan beri bekliyorum," Şulgi ne beklediğini sordu öfkeli sese, özür dileyerek. "Sıra numarası almayı." Neyin sıra numarasını almayı... Şaşırmışlardı. Şulgi, adama yeniden kibarca sordu.

"Biz yabancıyız, neyin sıra numarasını alacaksınız?"

Adam Şulgi'ye baktı, gerçekten buralarda hiç görmemişti.

"Prensesi düzmek için sıra numarası alacağız. Günde yirmi kişiden fazlasını kabul etmiyormuş fahişe."

"Hangi prensesi?"

Adam gülümsedi. "Yabancı olduğun belli, şu ölen eski kral Sargon'un kızı Enheduana'yı."

Şulgi, kanının beynine çıktığını duydu, eli belindeki Lugalanne'nin askerinden aldığı kılıca gitti. Zorlanarak, dişlerini sıkarak kendini tuttu; Enheduanna'yı bulmuştu. Ninkilim'e baktı, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Sakin olmalıydılar. Kaşlarını kaldırarak bir işaret yaptı.

"Ooo, prenses ha! Ben de sıraya gireyim. Nerede bu prenses?"

"Gir gir, bir ay sonra sana sıra gelir, eğer vaktin varsa."

"Nerede, ama bilmiyorum ki."

Adam sıkılmış gibiydi sorulardan, kızgın kızgın konuştu.

"Şu iki asker bekliyor ya karşıda. İşte oradaki evde. Limanın en aşağılık evi.

"Ama o sizin prensesiniz değil miydi?"

Adam patladı, "şimdi değil arkadaş, git işine , yeter be!"

Şulgi ile Ninkilim sessizce gerilere doğru uzaklaştılar. Bu insanlar, daha birkaç gün öncesine kadar, tanrıça diye taptıkları, görünce yerlere kapandıkları prensesleri ile sevişmek için sıraya girmişlerdi. İkisinin de içi yanıyordu, ama yapacak bir şeyleri yoktu. Adam, "ölen kral Sargon'un kızı," diyordu. Haberler çelişkiliydi, Sargon'nun Agade'yi kurtardığı söylenirken şimdi de öldüğünü duyuyorlardı. Ninkilim, "ne düşünüyorsun?" diye soruyor, Şulgi, "savaşlarda haberler çıkara göre değişir," diyordu. "İkisine de inanmıyorum şimdilik ben, ama prensesin, adamın dediği evde olduğu kesin." Midesine asit doldu birden.

Çevrede biraz dolaşarak evin arka tarafına geçtiler. İki katlı kerpiçten yapılmış oldukça eski bir evdi, çevresini ağaçlıklı bir bahçe sarıyordu. Adam, limanın en aşağılık evi, demişti. Pencerelerinde siyah perdeler asılıydı. Acaba Enheduanna hangi odadaydı? Eli kolu bağlı değilse pencereden bakardı. Yolun kenarında durdular, pencerelere bakmaya başladılar.

"Ne o yiğitler, kız mı arıyorsunuz?" diye civelek bir kadın sesi kulaklarının dibinde belirdi. "Eviniz varsa, gide-

riz." Genç, güzel bir kadındı konuşan, uzun saçları göğsünün üzerine dökülüyordu. Kadın saçlarını şöyle bir topladı, omuzlarından arkaya attı, dolgun, ak pak göğüsleri meydana çıktı. Şulgi ile Ninkilim suç işlerken yakalanmış gibi kızardılar. "Hayır," dedi Şulgi, "şöyle bakıyorduk." Kadın, "beni beğenmediniz mi?" diye konuştu. "Yoo çok güzelsin, biz yabancıyız, evimiz yok burada seni götürecek."

Kadın içini çekti. "Yazık," dedi. "Çok yakışıklısın, seninle bedava bile yatardım. Benim de evim yok."

"Sokakta mı yaşıyorsun?"

"Hayır, ama bugün yaşamaya başlayacağım galiba. Kovuldum."

"Nerden kovuldun?"

"Baktığınız evden."

"Niye?"

"Ana beni kovdu, ona karşı geldim, diye"

Şulgi soruyordu. "Niye karşı geldin?"

Kadın omuzlarını kaldırdı, suratını buruşturmaya çalıştı. "Dünya," dedi, "prensesi satacakmış. Günah! Olmaz öyle şey, ayıp dedim. O koskoca prenses, dedim, düştüyse yani şimdi, dedim. Kızdı, kovdu beni."

Şulgi sustu, kadın 'dünya,' diyordu. 'Düştüyse yani' diyordu; kuyruktaki Urlu erkekleri düşündü; içi kinle doldu. Ninkilim, kurnaz kurnaz Şulgi'ye baktı, sonra kadına, "sen de prenses kadar güzelsin, ayıp etmiş ana," dedi. "Haklısın, o bizim prensesimiz hâlâ, düşse bile."

Genç kadın bir yandaş bulmuş olmanın sevincine kapıldı. "Elbette. Biliyor musun ana, düne kadar evimin prensesi sensin, derdi bana. Şimdi gerçek prenses varken seni ne yapayım, diyor orospu."

Kadının sözleri Şulgi'nin beyninde bir umut ışığı gibi parladı. "Yeniden prenses olmak istemez misin o evde?"

"Yoo olacağım elbette, ama ne zaman? Prensesi günde yirmi kişiye satacakmış, ne kadar dayanır bilemem. Çok güçlü imiş. Bir ay dayanırsa, ben yok olurum, açlıktan ölürüm."

"Seni ben, hemen bugün yeniden prenses yaparım o eve?"

Kadın kuşkuyla Şulgi'ye baktı: "Dalga geçme be!"

"Ne diye dalga geçeyim." Şulgi, hafifçe arkasını döndü. "Sen istersen tabii."

Kız, "bak bakayım bana bir," dedi, "ananın dostu mostu musun?"

"Yoo, hayır."

"Ee, öyleyse, nasıl yapacaksın? Prensesi, yavrum, yeni kral gönderdi anaya; düzdür düzdür de kıçı ters dönsün, demiş, yoksa gelir kol kemiği sokarım sana, demiş. Haberin var mı?"

Şulgi'nin midesindeki asit boğazına kadar geldi, kavurdu, yutkunarak, "yok, ama..." diyebildi.

"Yoksa, hadi işine. Kraldan güçlü müsün sen be?"

"Değilim, ama her şeyin bir çaresi bulunur."

Kız, bir kahkaha attı. "Evin bile yok, beni götürüp düzmek için. Bir de kalkmış, her şeyin bir çaresi bulunur, diyorsun."

Ninkilim, "benim evim var, ama sen bir arkadaşımı dinle. O çok akıllıdır, seni yine o eve prenses yapabilir," diye söze girdi.

"Peki, nasıl yapacakmış bakalım?"

Şulgi, kıza yaklaştı: "Söyle bakayım, prenses o evden giderse, seni, ana yeniden işe alır mı?"

"Alır elbette. Parayı ben kazandırıyordum ona. Evin en güzel kızı bendim yahu."

"Tamam işte. Biz de onu yaparız."

"Yani ne?"

"Çok basit, biz prensesi kaçırırız, sen de prensesliğine dönersin."

"Evin içi asker dolu be, senin aklını tanrılar kafandan uçurmuşlar."

Ninkilim cebinden bir avuç gümüş para çıkarıp bir elinden bir eline oynar gibi aktarmaya başladı. Kadın gümüşlere baktı. "Arkadaşın cüce çok zengin."

"Öyledir, bize yardım edersen, hem gümüşleri alır, hem yeniden prenses olursun."

Kız duraladı. "Nasıl yardım edeceğim?"

"Bizi gizlice içeriye sok."

"Yapamam, kapıda nöbetçiler var, hem ana beni içeriye almaz."

Ninkilim paraları havaya atıp tutmaya başladı.

"Başka kapı yok mu? Mesela bahçe kapısı?"

Kız saçlarını göğsünün üzerine düşürdü, memelerinin görünen yerlerini kapattı, gözlerini kısıp Şulgi'ye baktı; düşünür gibiydi, bir gözü de Ninkilim'in oynadığı gümüş paralara kayıyordu. "Bahçe kapısı var, ama olmaz. İçeride de nöbetçi var."

"Düşün! Başka bir giriş yolu eve?"

Kadın sertçe başını çevirdi, onları görünce kalktığı gölgelik duvarın üzerine oturdu. "Yavrum, sen git de kendinle kafayı bul. Prensesi kaçıracakmış, ben yine evin prensesi olacakmışım. Hıh!" Kız yere bir tükürük fırlattı.

"Doğru söylüyorum, bana inan, eğer yeniden prenses olmak istiyorsan bize yardım et."

"İstiyorum ama, ya başıma bir iş gelirse?"

"Korkma, prensesi kurtarırsak, o da seni armağanlara boğar. Belki de yanına alır."

Kadın durdu, alaylı, aşağılayan bir gülümseme ile Şulgi'ye baktı, "gencim, ama bu hayatta çok şey gördüm; örneğin senin gibi kadın avcılarını. Ulan, prenses bir fahişeyi neden yanma alsın?" Sonra Ninkilim'e döndü, "koy ufaklık o gümüşleri kesene. Kimi kandırmaya çalışıyorsun sen?"

Kadın bunları söylerken bir yandan da terlemiş parmaklarıyla oynuyordu. Kararsızlık içinde gibiydi. Yeniden prensesliğine dönmek istiyordu. Evi yoktu, yatacak yeri yoktu, limandaki hastalıklı, yaşlı düşkün fahişeler gözünün önüne geliyordu.

Şulgi, kadının sert çıkmasına rağmen içindeki kuşkuları sezer gibi oldu, ama zaman hızla akıyordu. Enheduan-

na'nın başına kim bilir neler geliyordu şimdi, her geçen zaman belki de prensesi daha büyük tehlikelere, acıya sürüklüyordu.

"Enheduanna'nın başrahibe olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum elbet, o kadar cahil miyim sandın? Kendisini çok da seviyorum. Benim evden kovulmama o neden olsa bile."

"Senin atılmana mı?"

"Dedik ya, bayram davulu mu çalacağız, anlaman için."

Genç kadın, oturduğu duvarın üzerinden biraz kenara çekildi. "Gelin oturun yanıma." İkisi de duvarın üzerine iğretice oturdular. Kadın başını iki yana salladı, düşünceli gibiydi. "Ben günde otuz, kırk erkekle yatabilirim, yolunu bilirim, bana bir şey olmaz. Ama o bilmez, ölür kadıncağız. Evin anası para canlısıdır. Ona şöyle yüklü bir şey öderseniz, prensesi size teslim eder, ama canını da çok sever."

"Eder mi?"

'Eder, ama Lugalanne'den korkar mı bilemem?"

İyi de yüklü bir şey dediğini nereden bulacaklardı? Ninkilim, Şulgi'nin kulağına eğildi; "ben bulabilirim, ama valilik sarayının bahçesine yakalanmadan nasıl gireceğiz?"

"Peki o yüklü dediğin parayı bulduk, diyelim. Anaya nasıl vereceğiz?"

Kadın şöyle bir baktı, "dediğimi unutun, olacak şey değil," dedi. Sonra elleriyle uzun siyah saçlarını uzun uzun taradı: "Size yardım edeceğim. Önce şu gümüşleri ver bakayım bana. Kendimi garantiye alayım birkaç günlüğüne."

Ninkilim kesesinden çıkardığı bir avuç gümüşü kadının avucuna koydu.

"Ana parayı sever ama, canı da çok tatlıdır. Para ile olmaz bu iş."

Kadın doğru söylüyordu. Bir yolunu bulup, ana dediğine yüklü bir para da ödeseler, kadın Lugalanne korkusundan hem parayı almaz, hem onları ele verebilirdi.

"Ben de rahibe olmak istiyorum. Adi fahişe olacağıma, kutsal fahişe olurum. Bana yardım eder misiniz? Prenses eğer tapınağına dönerse?"

Şulgi ile Ninkilim'in gözlerinde sevinç parıltıları sönüp yandı. İkisi birden, "ederiz," dediler. "Eve dönmeyecek misin yeniden, evin prensesi olmak istemiyor musun?"

"Hayır, bıktım bu hayattan, ya evlenirim biriyle ya da rahibe olurum, tabii beni kabul ederlerse." Başını Ninkilim'e çevirdi, gülümseyerek, "cüce beni alır mısın? Sana iyi bakarım."

Genç fahişe artık dalga geçmeye başlamıştı; bu kadının yardım edeceği filan yoktu, gümüşler de gitmişti. Gerçek fahişeliğini oynuyordu, fahişelik eteğin altında değil, beyinde, diye düşündü Ninkilim. Şulgi ayağa kalktı, burada gereğinden fazla vakit kaybetmişlerdi. "Hadi biz gidelim," dedi, "sağ ol yardımcı oldun." Ninkilim de iğreti oturduğu yerden kalktı, kadından gümüşlerini nasıl geri alacağını düşünüyordu, ama Şulgi yürümeye başlamıştı.

"Durun!" diye bağırdı kadın arkalarından. Durdular. "Size söz verdim, yardım edeceğim, diye, çeneyi boşa mı yorduk bu kadar? Yani fahişeyiz diye, yani gümüşlerinizi kaptık diye... Hadi siz de o heriflerdensiniz ya, ben söz verdim. "

Kadın yine dalga geçiyor gibi geldi Şulgi'ye, ama aşağılayıcı ya da kırılgan konuşması, sözlerinde bir gerçek payı olduğunu da duyuruyordu insana.

"Önce bir söyleyin bakayım, o prensesi neden kaçırmak istiyorsunuz? "

Birbirlerine baktılar, ne yanıt vereceklerini düşünüyorlardı.

"Yardım edeceğiz, dedik ya, sizin çıkarınız ne, bir bilelim bakalım."

"Prenses de ondan."

"Yok yemezler. Doğruyu söyleyin bakalım. Bir kral gider, başka bir kral gelir, bir prenses gider, bir başka prenses gelir. Hadi yumurtlayın."

Ninkilim, şöyle bir yan gözle Şulgi'ye baktı. Sonra kıza döndü, eliyle Şulgi'yi gösterdi.

"Bu adam prensese âşık."

Kız kocaman, bir "ha!" çekti. "Desene işin ucunda aşk var."

"Evet, öyle."

"Aşk olunca dayanamam. Böyle dediğime bakmayın ha, hiç aşkı tatmadım ben."

Bu fahişenin onlara yardım edeceği yoktu, boşuna zaman kaybetmişlerdi. "Gidelim," der gibi birbirlerine baktılar.

"Durun yahu, yardım edeceğim, dedim ya."

Şulgi sabırsızlanmıştı, kısaca "nasıl?" diye sordu. Kadının yanına dönmüşlerdi yine.

"Bahçede bir bodrum kapısı var, şarapları, biraları, peynirleri koydukları, o kapıdan içeri girebilirsiniz. Gelin benimle, size göstereyim. Yavaş olun."

Kadın bahçeye doğru yürüdü, ağaçların evi kapadığı bir yerden uzun eteklerini kaldırıp çiti aştı, onlar da peşinden gittiler.

"Şimdi cüce şu elini cebine bir daha sok bakalım."

Ninkilim, kadının dediğini yaptı, yarım avuç gümüş çıkartıp uzattı. Kız gümüşleri göğsüne indirirken, eliyle bir yeri işaret etti. "İşte orası, buradan girersiniz." Görünürde kapı filan yoktu, kadın yine oyun oynuyordu onlarla. "Buradan görünmez, otlara baksanıza adam boyu. Basamaklarla aşağıya ineceksiniz. On, on beş adım yürüyün, görürsünüz."

Ninkilim sürünür gibi hızla otların arasından kadının dediği yöne fırladı; on, on beş adım gidince kapıyı gördü. Doğrulup, eliyle "tamam," der gibi bir işaret yaptı. Şulgi kadına döndü:

"Kaç oda var evde?"

"Alt katta dört, yukarıda altı. Prenses üst kattadır muhakkak."

"Kaldığı odayı nasıl buluruz?"

"Siz koridora penceresi olan odalara bakın, sadece iki oda var öyle."

"Sağ ol,"

Şulgi eğilip kadının yanağından öptü, kadın kolundan tuttu. "Unutma ya rahibe olacağım ya da cüceyle evleneceğim. Sen de yardım edeceksin"

Genç fahişenin oyun oynamadığını, söylediklerinde samimi olduğunu anlamıştı Şulgi, gülümsedi, "söz," dedi; belini bükerek uzun otların arasına daldı.

Genç fahişe yolun karşı tarafına geçmiş, eteğinin bir ucunu beline dolamış, koynundaki gümüşlerin sıcaklığı ile güvenli, kendisine her teklifte bulunana yüz vermeden beğeneceği, paralı bir erkek beklemeye başlamıştı. İçindeki hırs, kin yatışmış gibiydi, o 'ana' olacağın belâsını bulacağına inanıyordu.

Ahşap, pek de sağlam olmayan bir kapıydı, Şulgi biraz yüklense kırılıp açılır gibiydi, ama gürültü çıkacağı endişesiyle kapıyı kırmak istemiyordu. Kapıyı biraz iteledi, kasayla kapı arasında bir boşluk oluştu, tahta bir mandal görünüyordu. Ninkilim'in boyu kadar hançerini aralıktan sokup mandalı kaldırınca kapı arkasına pat, diye çarpıverdi. İçeri girdiler, serin bir hava yüzlerine çarptı; kapıyı yine mandalladılar. Kadının dediği gibi bodrum bira, şarap testileri ile doluydu. Önemli olan görünmeden, önce birinci kata, sonra ikinci kata çıkabilmekti. Bodrumun yukarıya çıkan merdivenleri karanlıktı, bastıkça basamaklar gıcırdıyordu, merdiven bir kapakla kapalıydı.

Basamakların köşelerine basarak gıcırdatmamaya çalışarak çıktılar, kapağı kaldırıp, dar bir koridora girdiler. İkinci katın merdiveni hemen üç adım ileride başlıyordu. Koridorda kimse görünmüyordu. Koridorun öbür ucundan yılışık gülüşmeler, konuşmalar geliyordu. Sessizce merdivene ulaştılar, usul usul yine basamakların köşelerine basarak tek tek çıkmaya başladılar, on dördüncü basamak bitince yine birinci kattakine benzer bir koridora girdiler. Koridoru bir baştan bir sona gözleriyle taradılar. Genç kadının dediği gibi koridora bakan oda aradılar, yoktu. Koridor bahçeye bakan bir pencereden ışık alıyordu. Hangi yana gideceklerini bilmeden yürüdüler, karşılarına bir kapı geldi, usulca açtılar, yine bir koridor vardı, ama bu evin ortasına doğru uzanıyordu. Koridora açılan kapılar vardı. Koridora penceresi olan o iki oda burada da yoktu. Kadın yanılmış mıydı acaba? Olamazdı, yıllardır bu evde çalışıyordu. Kapıları saydılar, dört oda vardı, kadın altı oda demişti, demek ki diğer iki odanın kapısı başka bir yöndeydi. Biraz yürüdüler, arkalarından bir kadın sesi, "hey, ne arıyorsunuz burada? Kim soktu sizi içeriye?" diye yükseldi. Buz kestiler, yavaşça dönüp baktılar, elinde yiyecek tepsisi olan şişman, çirkin bir kadın vardı karşıla-

rında. Şulgi kendini topladı, sesini tatlılaştırarak, "askerler efendim," dedi. "Sıramız gelmiş." Kadın şöyle bir durdu, "manyak mı onlar, daha kimsenin sırası gelmedi. Hadi defolun buradan! Akşam başlayacak." Şulgi, "peki efendim," derken yüreği sevinçten uçuyordu. Enheduanna'ya bir şey olmamıştı, çirkinliklere uğramamıştı. Bir an kadının buyruğuna uyup çıkıp gitmeyi düşündü, kendi onuru mu ağır basmıştı bilemedi. Başını öne eğdi, aşağıya inen merdiven kadının hemen arkasındaydı, başını öne eğmiş, utanmış gibi yürümeye başladı, bir yandan da "özür dileriz, efendim," diyordu. Kadın, onların geçmeleri için kenara çekildi. "Efendi adamlarsınız, verin bana sıra numaranızı, belki sizi öne alırım," dedi. Sıra numarası nasıl bir şeydi, bilmiyorlardı, boncuk mu, oyma tahta mı, nasıl? Ninkilim kesesini çıkardı, gümüş paraları avucuna döktü, şişman kadın gümüşlere bakarken, Şulgi, kılıcını kadının gırtlağına dayadı. "Hiç kıpırdama, dediğimi yap." Kadın bir çırpındı, elindeki tepsiyi Şulgi'nin suratına fırlattı. Bir yandan da, "askerler!" diye gırtlağını zorluyordu. Şulgi önce beklemediği bir direnişle karşılaşınca bir an duraladı sonra kadının üzerine atıldı, kadın yere yıkıldı bir eliyle ağzını kapatırken, kılıcın ucu boğazında küçük bir delik açtı. Kadın yılmıyordu, ayaklarını yere vuruyordu, hayatında çok olayla karşılaşmanın getirdiği deneyimle çırpınıyordu. Ninkilim kadının göbeğine sarkan memelerine tüm gücüyle bir yumruk attı. Kadın pes etti. "Kalk ayağa!"

Kadını elbisesinden tutarak ayağa kaldırdılar. "Ölmek istemiyorsan düş önümüze." Kılıcın ensesindeki soğukluğu kadına ölümün soluk yüzünü gösterdi. "Tamam," dedi, "yürüyün." Bir prenses için ölmeye niyeti yoktu. "Düzecekseniz düzün." Kadın yürüdü, koridor birden çatallaşmıştı, küçük bir koridora bakan iki oda gördüler. Şulgi'nin yüreğinin atışları hızlandı. Kadın bir odanın önünde durdu, bir eliyle boynunu tutarken, "uzatırsanız, askerleri çağırırım. Kim girecek önce?" diye kinle konuştu.

"Üçümüz," diye yanıtladı Şulgi.

"Üçümüz mü?"

Kapının mandalını açtı, kadını içeriye iteledi. Enheduanna kıvrıldığı duvarın dibinden ayağa fırladı. "Şulgi!" Şişman, siyaha yakın esmer, memeleri göbeğinde anayı, Enheduanna'nın sesi bir adım geriye fırlattı. Kapıyı kapadılar, Şulgi kadını yere yatırdı, "kıpırdama ölürsün, bağırırsan canını alırım." Şulgi'nin öfkeli sert sözleri kadını kuzuya çevirdi, o ölmek değil, yaşamak istiyordu. Ninkilim yatağı hançerle parçaladı, uzun bezler haline getirdi, yer yer meni lekeli bezlerle kadını iyice bağladılar. Yatağın yünü ile de ağzına tıkaç yaptılar. Şulgi, Enheduanna'nın elinden tuttu, bu kez ayaklarının sesinden ürkmediler, koşarak merdivenleri inip, bodrum kapısından bahçeye, adam boyu bakımsız bahçenin otlarının arasından sokağa ulaştılar.

Genç fahişe hâlâ gönlüne göre birini bulamamıştı, birden bahçeden fırlayan üç kişiyi görünce, nedenini o an bilemediği bir sevince düştü; gülümsedi, birilerine yardım etmenin mutluluğundan kaynaklandığını anladı sevincinin. Koynuna koyduğu gümüşlerin hakkını vermişti. "Burada niye bekliyorum ki?" diye kendi kendine söylendi. Koşanların arkasından uzun uzun baktı; sonra o da bilmediği bir yöne doğru koşmaya başladı.

Etrafı kollayarak, köşe başlarında durup, askerleri gözetleyerek, eğer asker görürlerse yönlerini değiştirerek Azimua'nın öldürülen annesinin evine geldiler.

Akşam mutfakta buldukları ile karınlarını doldurdular, yarın ne yapacaklarını konuştular, ama bir karara varamadılar; üçü de kaçaktı. İki âşık bir odaya çekildiler, Şulgi oğlunu soramıyordu. Oğlan mı, kız mı doğurduğunu bilmiyordu, ama muhakkak oğlandı. Enheduanna, doğumunu, ölü bebekle değişimini, saraya gidişini, adını Naram-Sin koyduğunu tek tek anlattı. Enheduanna anlatırken Şulgi bir seviniyor, bir kederleniyordu. Agade'den haber yoktu. Eğer oğluna bir şey olduysa, yapanın başına dünyayı yıkardı. Enheduanna, "onun kaderinde krallık var. Hiç bir

şey olmayacak," diyordu. Bir yandan konuşuyor, bir yandan birbirlerini okşuyor, kokluyorlardı. Zaman onlarındı, aşk onlarındı, bir an geldi kelimelerin yerini vücudun dili aldı, yılların özlemini, acıkan ruhlarını doyurana kadar bedenlerinin terlerini karıştırdılar.

Ninkilim kaldığı odada âşıkların iç kavuran mutluluğunu duyuyor, gözlerine uyku girmiyordu. İlk aşkı, ilk sevinci, ilk mutluluğu Ninti'yi düşünüyor, onun kanı ile ıslanmış ellerini kalbinin üstüne bastırıyor, "ben de onunla ölseydim, yeraltı dünyasında birlikte olurduk," diye düşünüyordu.

Dış kapının hafif hafif vurulduğunu geç duydu. Yerinden kalktı, sivri kulaklarını daha da bir dikleştirdi. Kapı vuruluyordu. Eline hançerini aldı, ayaklarının ucuna basa basa kapının arkasına geldi, kimdi? Kim olabilirdi? Şulgi'ye haber vermek istedi, ama onları, özlemin derinliklerinden ayırmak istemedi. Kapı bir daha tıkırdadı. Düşman olsa kırıp içeri girerdi. "Kim o?" diye soramıyordu. Yumuşak bir ses, "benim," diyordu, "ben."

Ses yabancı değildi, tanır gibi olmuştu. Kapıyı açtı, karanlıkta genç fahişeyi tanıdı. Kız hemen içeri girdi. "Yatacak yerim yok, bu gece burada kalabilir miyim? Lütfen..." Kızın konuşması kibarlaşmış gibiydi, aşk evinin önündeki külhan ses tonu gitmişti. Ninkilim önce ikirciklendi, kapıdan sağa sola bakındı, dinledi, kimse görünmüyor, bir ses duyulmuyordu. "Kalabilirsin, gel" dedi. "Elimden tut, ses çıkarma, karanlıkta bir şeye çarpma." Küçük kandilin yandığı odaya girdiler; kız etrafına bakındı, "nerede prenses?" diye sordu.

"Niye soruyorsun?"

"Üçünüzü buraya girerken gördüm. Ben de peşinizden geldim, ama hemen kapıyı çalmaya cesaret edemedim. Karanlığın basmasını bekledim."

"Dinleniyor?"

"O genç adamla mı?"

Ninkilim yanıt vermedi.

"Size yardım ettiğim için mutluyum. Öldürdünüz mü o cadıyı?"

"Hayır,"

"Keşke öldürseydiniz domuzu."

Kız elini koynuna soktu. Koynuna attığı bütün paraları çıkardı. "Al bunları, bana verdiklerin."

"Niye geri veriyorsun?"

"Size para için yardım ettiğimi sanmayın diye."

"Niye yardım ettin?"

"O cadıyı belki öldürürsünüz, diye. Sonra prensesimizi ben çok seviyorum. Yalnız ben değil, limandaki fahişelerin çoğu sever."

"Neden seviyorlar?"

"Eskiden o analar bütün paramızı alır, bize de ölmeyecek kadar para verirlerdi. Prenses, yasa koydu, parayı biz alıyorduk, anaya da oda kirası, yiyecek parası ile ayrıca günde yarım gümüş ödüyorduk, ama o cadaloz, suyu bile parayla satıyordu bize. Ana, prensese düşmandı."

Genç fahişe paraları minderin üzerine koymuştu. Ninkilim paraları aldı, kıza uzattı. "Bunlar senin." Kız gümüşleri koynundaki keseye indirdi.

"Hadi benimle yat o zaman. Paranın karşılığını veririm."

Ninkilim'in yanıtını beklemeden soyunmaya başladı. Kız, Ninkilim'in belki üç kat uzunuydu. Kıza baktı, gözlerini fare gibi kıstı, içinden "hayır, yapamam," demek geçti, ama kızın üzerindeki kırmızı, yeşil giysilerini yavaş yavaş çıkarırken, sabah serinliğinde açılan gül yaprakları gibi taze vücudunu, ortaya çıkan marul göbeği gibi dik memelerinin ucundaki çiy damlalarını, dümdüz, süt kaymağı ak pak karnını, pürüzsüz uzun bacaklarını görünce içinden geçenleri zor da olsa yutkundu. Çarşafın altına süzülüp, vücudunu göstermeden soyundu, kızı beklemeye başladı. Kız gülümseyerek karşısında baharı muştulayan zambak gibi çırıl çıplak duruyordu. Kız, "paranın karşılığını veririm, dedim ama, şimdi gerçekten seni istiyorum," diye-

rek yatak çarşafının alt ucunu kaldırdı, gözlerinin önüne düşen saçlarını topladı, dizlerini kırıp, öne eğildi, düz sırtının ardında yükselen yuvarlacık kalçaları, küçük kandilin titrek sarımsı ışığında alev alev yanıyordu; hafifçe gülümsedi, "tarlamı iyi sür diye, öküzünü..." diyerek başını çarşafın altına sokuverdi. Ağzı dolu birinin boğuk sesi duyuldu: "Vay, be!.."

Uyku kuşu gözlerine konamadı o gece. Ninkilim tanrılarla buluşmuş, soluklarının gül kokusunu duymuş, bulutlarda gezinmiş, gök gürültüsü gibi gürlemiş, yağmur olup inlemiş, hedefe uçan okça vızlamış, fırtınalarda yuvarlanmış, rüzgâr hafifleyince tarladaki buğday başağınca dalgalanıp, kızın ak göğsünde kavuştuğu ruhuna sarılıvermiş, onun çakıllı, küçük derelerin sesini andıran konuşmasına dalıp gitmişti. Kız anlatıyordu: Daha birkaç ay olmuştu fahişeliğe başlayalı. Yakın bir köyde annesi, babası, beş kız kardeşi ile birlikte yaşıyor, tarlada, bayırda, ahırda çalışıyordu. Kenti hiç görmemişti, son "yeniden diriliş bahar şenlikleri"nde babası onu alıp kente getirmiş; kocaman binaları, ırmakta süzülen yelkenlileri, lokantalarda yemek yiyen insanları, ipek giysileri, şalları, işlemeli sandaletleri, dükkânlardaki incileri, gerdanlıkları görmüş ve kalabalıkta bir oğlan da göz etmiş, babasının yanında kulağına, "kız sen ne güzelsin," diye fısıldamış, hafifçe poposunu ellemişti. Köye dönmüşler ya, aklı kentte kalmış. Bir gün kaçıp gelmiş kente, sokaklarda başı boş dolaşmış, sonra zaptiyeler yakalayıp köyüne geri götürmüşler. Babası bir güzelce dövmüş; dayağı yiyince gece yarısı, çıkınına biraz ekmek, peynir, yumurta koyup yine kente kaçmış. Kaçmış ama orda burada yürürken oğlanların elleri vücudunu çürük içinde bırakmış, ikisini bir güzel dövmüş, birinin başına taş indirmiş, oğlanlardan kaçacak bir delik aramış. İki gün sonra babası sokakta yatarken bulmuş, alıp köye geri götürmüş, ayaklarını bağlayıp bir odaya tıkmış. İki gün ekmek, su vermemişler. Onun göynü yine kentteymiş, vü-

cudunun çürüyen yerlerini okşuyormuş. Bir sabah, babası kapıyı açmış, yanında bir adam varmış, adama, "zaptedemiyorum, hep kente kaçıyor, başına iş gelmesinden korkuyorum. Bundan başka dört çocuğum var, onların rızkını zor çıkarıyorum, bir de bunun derdi," demiş. Adam ellisinden fazlaymış, yanına yaklaşmış, "hadi seni kente götüreyim, benim karım ol," demiş. "Babana da gümüş veririm." Adamın dili pek tatlıymış, "sana inciler alırım, ipek giysiler alırım, ayağına gümüş işlemeli sandaletler alırım." Bu kez babası sormuş, "kız gider misin?" diye. Köyde ne yapacak, ahırda her gün bok küremekten, keçi gütmekten bıkmış, "giderim," demiş. Adamın devesinin ardına binmiş, kente gelmiş, adamın karısı, kendinden büyük iki kızı ve bir oğlu varmış. Adamın karısı hasta imiş, kocasına izin vermiş, bir kadın daha al, diye. Adam dediğini tutmuş, pahalı giysiler almış, boynuna inci takmış. Gerdeğe girmişler ama, adam tutuluvermiş. Bir gün, beş gün, on gün, bir ay. Bir gece adam üzerinde ölüvermiş. Gömüp gelmişler eve. O gece kapısı açılıvermiş, adamın oğlu üzerine çullanmış, güçlü bir oğlanmış, bir şey yapamamış, olanlar olmuş. Ertesi sabah, adamın hasta dedikleri karısı gelmiş, "oğlumu ayarttın fahişe, defol evimizden," deyip kapı önüne koyuvermişler. Oğlan da ordaymış ya, hiç ağzını açmamış anasına. Yürümüş yürümüş limana gelmiş, o ana dediği kadın bunu görmüş, alıp o eve getirmiş, "benim prensesim olacaksın," demiş. Bir şey anlamamış ama, o akşam odasına üç erkeği salınca, başına gelenleri köylü kızı da olsa kavramış. Ana iyi yemekler vermiş, görmediği kadar para tutuşturmuş eline, "al bunları sakla," demiş. İşte böyle böyleymiş. Prenses onu tapmağa alırsa, kulu kölesi olurmuş, yerleri siler, bulaşıkları yıkar, her hizmeti yaparmış. Belki de affedilir, rahibe olurmuş. Belki de onu Ninkilim kendine karı yaparmış.

Kız anlatırken, Ninkilim, sabahleyin Enheduanna'ya, Şulgi'ye ne diyeceğini düşünüyor, bir yanıt bulamıyordu. Kızacaklardı, hem de çok kızacaklardı, uygunsuz bir za-

manda bir de fahişe peşimize taktın, diyeceklerdi. Kıza köyüne dön, demeyi çok isterdi ya, kız onu alıp götürmüş, tanrılarla buluşturmuştu. Sokağa atamazdı, ne göynü ne beyni razı değildi. Kız vurmuştu onu ta kalbinden. Ninti'yi bile unutmuştu.

Güneş doğarken Enheduanna ile Şulgi tanrılarına birlikte dua etmişler, sonra uykucu Ninkilim'i uyandırmak için yattığı odanın kapısını açınca, ikisi de donup kalmışlardı. Ninkilim kapının gıcırtısına yüzüne dolan kızın saçlarının arasından bakmış; çarşafı başına çekivermişti. Ninkilim'e bakanlar, sonra birbirlerine bakmışlar, gülmeye başlamışlardı. Ninkilim çarşafın altında, köpüreceklerini beklerken gülüşmeleri duyunca çarşafı hafifçe gözlerinden çekmiş, karşısındakilerin kızgın olmamalarına şaşırmıştı.

"Hadi uykucular, kalkın. Ekmek bulmalıyız, yemeye."

Kapı kapanınca, kız da çarşafın altından çıkmış, "kızmadılar!" diye Ninkilim'e sarılmıştı. Ninkilim, "ben ekmek almaya gidiyorum, mutfakta bir şeyler var, belki çorba pişirirsin sen de," diyerek hızla giyinmiş, başına kızın şalını çenesinin üzerinden sarmış, tam sokağa çıkarken kız kolundan tutarak durdurmuştu. "Hey, seni her yerde arıyorlar, dikkat et."

Sokağın hemen köşesinde bir fırın vardı, bu saatte onu kimse görmeden gidip gelebilirdi. Kızın, uyarısı Ninkilim'i çok sevindirmişti, onu düşünüyordu, kendisini iş dışında düşünen olmuş muydu hiç? Hayır, kızın ellerini tuttu, ellerini destek yaparak bir zıplayışta kızın dudaklarından öptü. Yere inerken, kız belinden yakaladı, sarıldı, Ninkilim'in saniyelik öpüşünü uzun uzun yanıtladı. "Dikkatli ol" Ninkilim'in ardından kapıyı kapadı, göynünde öten kuşları duydu.

Kız mutfağa geçince, Enheduanna'yı bir kaba su koyarken görmüş, ellerini göğsünde kavuşturarak dizleri üzerine çökmüştü.

"Kalk ayağa, adın ne senin?"

"Tigi, prensesim," diye mırıldanmıştı kız.

"Ah, güzel ad, yani sen, 'neşeli şarkı'sın. Hadi bana yardım et, yemek için bir şeyler hazırlayalım."

Tigi yavaşça ayağa kalktı, titriyordu, ama gözlerinin içinde de sevinç kanat çırpıyordu; prenses adını beğenmiş, onu kovmamıştı. Gözlerini önünden kaldırmadan saygıyla konuştu:

"İzin verirlerse prensesim, ben hazırlarım yemeği."

Enheduanna gülümsedi, hayatında mutfağa girip bir şey pişirmemişti. Güçlü prenses, başrahibe tencerenin karşısında tutulup kalmıştı. "Eğer benim gibi birinin pişirdiğini yerseniz, efendim." Sesi titriyordu Tigi'nin. İzinsiz prensesin peşine takılmıştı, onu kovabilirdi.

Enheduanna, Tigi'ye yaklaştı, çenesinden tutup başını kaldırdı, kız daha çok titremeye başladı. "Yüzüme bak bakayım." Tigi uzun kirpiklerinin altından prensese baktı. Aşk evinin anası haklıydı, o prensesti, çok güzeldi, ancak prensesler bu kadar güzel olabilirdi. Kendini ananın dediği gibi prenses sandığından utandı, kızardı.

"Şu titremeyi bırak bakalım." Enheduanna gülümsüyordu. "Şulgi bana her şeyi anlattı, yaptığın yardımı, tapınağa girmek istediğini. Akıllı, güzel bir kızsın. Dün gece senin geldiğini duyduk, ama Ninkilim'in seni içeri almasına da kızmadık, sevindik. Hadi rahat ol. "

Enheduanna kızın saçlarını okşadı, mutfaktan çıktı. Köylü kızı, hamarat Tigi geri gelmişti. Ocağı yaktı; bulduğu bulgurları çabucak ayıkladı, yıkadı; soğanı hurma yağıyla hafifçe kızarttı, bulgurlarla bir iki kez karıştırıp, kuru naneleri, kekiği avucunda ezip bulgura kattı, tuzunu, suyunu koydu. "Ah, biraz da şarap olsaydı," diye düşünürken, yerde bir kapak gördü, açtı, eğilip içine baktı, aradığından testilerce vardı bodrumda. Toprak merdivenlerden indi, bir testi şarap çıkardı, küçük bir kap şarabı da ekledi; toprak kabın kapağını kapattı.

Ninkilim, bekleyenleri meraklandıracak kadar gecikmişti, ama getirdiği ekmekler kadar sıcak haberlerle dönmüştü. Fırının önünde taze ekmek bekleyen kişilerle ko-

nuşmuştu. Sargon yürüyormuş, kentin giriş kapıları Lugalanne'nin askerleri ile tutulmuş, kuş uçurtmuyorlarmış, Lugalanne askerlerini topluyormuş, halk kenti, tapınağı yakacağından korkuyormuş, bazı sokaklara, tapınağın çevresine, bahçesine odunlar yığılmış. Sargon gelirse odunları ateşe verecekmiş.

Bulgur yemeğini yediler, ama nereye yediklerinin farkına bile varmadılar. Tigi, beğendiler mi diye merak ediyor, gözlerinin içine bakıyordu. Enheduanna odadan çıkmış, Ninkilim'in odasında başım elleri arasına almış, ömrünü verdiği tapınağın alevler içinde olduğunu görmektense ölürüm, diye düşünüyor, gönlünü İnanna'ya açarak yakarıyordu: "Bizi affettin biliyorum, yoksa o evden kaçmama, Şulgi'nin kurtulmasına izin vermezdin. Tapınağım, babanın tapınağına, senin, güzel kadın İnanna'nın tapınağının yakılmasına izin verme. Tanrılara karşı gelen Lugalanne'yi yok et, kadınların en güzeli tanrıçam. Ya da beni yeraltı dünyasına gönder."

Ağlıyordu, gözlerinden dökülen yaşlar pırıl pırıl önüne düşüyordu. Damlalar yayılmıyor, inci taneleri gibi yusyuvarlak duruyordu. Başını eğdi, dağılmayan damları gördü, elini uzattı, birini parmaklarının arasına aldı, yumuşacıktı, ılıktı ama ezilmedi. İçini büyük bir sevinç doldurdu. İnanna ona işaretini göndermişti. Yere yüzüstü çöktü, secde ediyordu, "teşekkür sana yüce kadın," diye gönül borcunu tanrıçasına ödemek istiyordu. Odadan çıktığında yüzü gülüyordu, İnanna onları affetmişti.

İki erkeğin, bir kadının oturduğu odaya girdi. "Tigi, daha yemeğin var mı?" Prensesi görür görmez durduğu kapının kenarından ayağa fırlayan Tigi, "var prensesim," diyerek boş kabı kaptığı gibi mutfağa koştu. Şulgi, Enheduanna'nın gülen gözlerinde umutlar buldu, her şey iyi olacaktı, ama nasıl?

"Siz de yemez misiniz?"

İkisi de kaplarını aldıkları gibi mutfağa gittiler, Tigi tabaklarını doldurdu, odaya döndüklerinde hepsini, nedeni-

ni bilmedikleri bir neşe sarmıştı. Neşelerinin, prensesin gülümsemesinden kaynaklandığını anlıyorlardı, ama prensesin neşesinin nedenini bilemiyorlardı. İçlerinde bir tek Tigi sevincinin, neşesinin kaynağını biliyordu, prenses yemeğini beğenmişti, ama Ninkilim'in kulağına fısıldadığı habere de üzülmemiş değildi, çalıştığı aşk evi yakılmıştı, ana aşk evinin önündeki koca ağaçta sallandırılmıştı. Ana'ya çok kızmıştı evden kovdu, diye ama onu aç sefil sokakta bulan da oydu, evinin prensesi yapmıştı. Ana, idam edilmeden önce göbeğine inen memeleri kesilmişti, ağaca sallandırılamaya götürülürken ölmüştü zaten.

Tabaklar boşalınca, Enheduanna, "kentten çıkmalıyız, çölde, dağda dağılmış askerlerimiz vardır, onları toplamalıyım," dedi. Sonra Şulgi'ye döndü, "senin kentin yakılıp yıkılmadı, askerlerin duruyor, onları buraya getirmeliyiz, bu vahşi Lugalanne'yi durdurmalıyız." Şimdi ne Sümer vardı düşüncesinde ne babası ne oğlu Naram-Sin. Yıllarını verdiği tapınağı kurtarmayı düşünüyordu. İnandığı tek bir şey vardı, tapınak yanmazsa, yıkılmazsa Sümer de kurtulurdu, oğlu da yaşardı.

Çok zayıf bir umut da olsa, belki de yok edebiliriz Lugalanne'yi diye düşünüyorlardı; eğer Sargon'un bu yöne yürüdüğü haberleri doğruysa. İki sorun vardı, birisi kentten nasıl çıkacakları, ikincisi Şulgi'nin askerlerinin buraya gelmesinin iki, üç günü bulacağıydı. Lugalanne, belki de bu üç gün içinde kenti, tapınağı yerle bir edebilirdi.

Sorunlara çözüm Enheduanna'dan geldi, kentten çıkmak için Azimua'nın yaptırdığı pis su kanallarını kullanabilirlerdi. Ninkilim, bir at bulurlarsa eğer uçar gibi Aratta'ya gider, Şulgi'nin komutanına haber verir, askerlerini alıp getirmesini söyler, komutanın inanması için de Şulgi'nin taştan mührünü gösterirdi. Gösterirdi ama, yine üç gün sürerdi. Azimua'nın annesinin evinde uzun süre kalamazlardı, her yerde arandıklarını biliyorlardı; ne olursa olsun, önce kentten dışarı çıkmalılardı.

"Nerden girebiliriz pis su kanalına, onu bilemiyorum." diye umutsuzca konuştu Enheduanna. "Kanallar inşa edi-

lirken, su baskınlarına karşı gerektiğinde beş kişinin bile yan yana geçebileceği kadar geniş olmasını düşünmüştük, ama giriş yerini nasıl buluruz?"

Ninkilim güldü. "Kentte herkes bilir, kanalara giriş kapaklarını. Bin adımda bir giriş var. Kentin çıkış kapısının yanında da var."

Ninkilim'in sözleri Enheduanna ile Şulgi'ye mucize gibi gelmişti; aslında mucize denilen her şeyin basit bir işaret olduğunu, ne var ki bu işareti her zaman insan oğlunun göremediğini, görünce de doğaüstü bir olayla karşılaşmış gibi heyecanlandıklarını bilmiyor değillerdi. Elbette kanalların onarım, zaman zaman yapılması gereken temizlik için pek çok giriş kapısı ya da kapağı olmalıydı. Sorunlar bitmiyordu. O kanal girişlerine kadar nasıl gideceklerdi? Geceyi beklemek daha akıllıca geliyordu, ama gündüz o kalabalık arasından belki daha kolay sıyrılıp, kentin doğu çıkış kapısına gidebilirlerdi. Şulgi'nin kadın elbiseleri duruyordu, onları giyebilirdi, ama hemen göze batacak olan, her yerde aranan cüceydi. Bir askerle karşılaşırlarsa, kuşkusuz karşılaşacaklardı, başları derde girebilirdi.

Şulgi, "ben bir çare buldum," dedi, mutfaktaki bodruma indi, elinde tahta parçaları ile dışarı çıktı. "Ninkilim'e ayaklık yapacağım." Hiçbiri aslında pek bir şey anlamamıştı. "Yürüyebilir misin panayır cambazları gibi?" Ninkilim, şöyle bir gerildi, başını geriye çekip, çenesini gururla gerdanına yaklaştırdı. "Köyde en çok oynadığımız oyundu, koşabilirim bile." Tahtaların görünmemesi için Şulgi'nin giysilerini giyecekti. Tigi ile Enheduanna da giysilerini değiştireceklerdi. Yüzlerini, giysilerini odun karası ile kirleteceklerdi. Fakir, pis dilenciler gibi olacaklardı. Şulgi, bulabildiği bakır, demir parçaları, bağırsak ipleri ile Ninkilim'in ayaklıklarını yaptı, denediler, oldukça sağlamdı, Ninkilim de üç karıştan uzun ayaklıkları ile cambaz gibi yürüyebiliyordu.

Tigi dışarı çıkıp, yanlarında götürmek için çeşitli yiyecekler ile birkaç mum alıp geldi. Azimua'nın annesinin giy-

sileri ile giysilerini değiştirdiler. Zaman geçirmeden sokağa çıktılar, doğu kapısına doğru yürümeye başladılar. Sokaklar Lugalanne'nin askerleri ile doluydu, dükkânlar açıktı, halk işgali benimsemiş gibiydi. Ninkilim'in yürüyüşü, Şulgi'nin kadın giysileri, Enheduanna ile Tigi'nin kirli giysileri, pis yüzleri kimsenin dikkatini çekmiyordu, boş sokaklarda hızlı hızlı, kalabalık yerlerde yavaş yavaş yürüyerek doğu kapısına ulaştılar. Tam kent duvarının dibinde bir kanal kapağı vardı, Şulgi koca taşı çabucak kaldırıverdi, birikmiş, çürümüş, acı bok, sidik kokusu açılan delikten uçuştu; burunlarını tıkadılar, başlarını ters yöne sanki kanala girmeyeceklermiş gibi çevirdiler, girişin taş merdivenlerinden önce Ninkilim indi, inerken çıkardığı ayaklıklarını da yanına aldı, tabanları ağrıyordu. Mumu yaktı, kanala en son inen Şulgi oldu. Güçlü kolları ile kanal kapağını dipten sürükleyerek yerine yerleştirdi.

Mumun ışığında, pis suların ulaşmadığı kanalın kenarlığında yürümeye başladılar, artık pis kokuları duymuyorlardı, belki beyinlerinin koku alma noktası uyuşmuş ya da kurtuluşa gittiklerine inanmanın heyecanı her dış etkiyi yok etmişti. İnanmışlardı, kurtulacaklardı: Tigi fahişelik yapmayacak, ya Ninkilim'in karısı, eğer istemezse, tapınağının hizmetçisi olacak, Enheduanna yeniden başrahibe kimliğine kavuşacak, Sümer, insanları mutlu etmek için çağlarca uygarlığını dünyaya salacaktı. Şulgi'nin aklında Aratta beyliği yoktu; Enheduanna kurtulmalıydı.

Ya aşkları?

Ninkilim mutluydu, yine Enheduanna'nın yanında, ona hizmet edebiliyordu. Tigi aşk evindeki prensesliğini unutmuş, maceraya aç kalbi, bir prensesin, ona tanrıça diyorlardı, bir tanrıçanın pisliklerin rezil kokuların içinde yürümesine şaşırıyor, onunla birlikte olduktan sonra her şeye razı olabileceğini hissediyordu.

Doksan, yüz adım yürüdükten sonra, pis suların dinlenmeye bırakıldığı geniş havuzun kenarında buldular kendilerini. Güneş gözlerini alırken, havuzda, vızır vızır kayna-

yan pislikleri yok etmesi için hayvan ciğerlerinde üretilmiş iğrenç kurtçuklardan kurtulmak için eğri büğrü kenar taşlarının bir yerlerini çizip kanatmasına aldırmadan kendilerini dışarıya attılar ve hızla tarlalara doğru bacaklarının gücü bitene dek koştular. İlk yere çöken Enheduanna oldu, sırayla sırtüstü toprağa uzandılar. Ninkilim, küçük bir tepeceğin üzerine çıkıp, kendisine bir şey söylenmediği halde çevreyi denetlemeye başladı. Kaynayan ciğerlerini Şulgi'nin dağıttığı suyla serinlettiler, rahatlamışlardı. Biraz sonra Ninkilim yanlarına geldi, "kimse bizi izlememiş galiba, ileride bir köy gördüm," dedi. Başlarını Ninkilim'in gösterdiği yana çevirdiler; çekingen bir ses, "orası benim köyüm," diyordu. "Babam sizi konuk eder, at da bulur." Tigi başı önde konuşurken, diğerlerinin yüzünde gülücükler açıvermişti. "Eder mi?" Enheduanna'nın sorusuna, "bizim köye hiç prenses gelmedi," diye yanıtladı Tigi. "O eski bir savaşçı. Ben onun kötü kızıyım."

Enheduanna, Tigi'nin saçlarını okşadı, bu kızın sesi adı gibi neşeli bir şarkının ezgilerini çağrıştırıyordu. Daha fazla dinlenmeye gerek yoktu, köye doğru yola çıktılar.

Köy çeşmesini uzaktan görünce kendiliğinden adımları açıldı hepsinin. Çeşmenin iki musluğunda, yalağında üstlerini, başlarını iyice yıkadılar. Birden bir çocuk hurma ağacından aşağı atladı. "Tigi geldi," diye bağırarak köyün içlerine doğru koştu. Biraz sonra çevreleri çocuklarla sarılmıştı; "Tigi geldi, Tigi geldi," diye çığlık çığlığa çevrelerinde dolanıyorlardı. Bazıları Tigi'nin ellerini tutuyor, eteğinden çekiştiriyor, birbiri ardına sorular sıralıyorlardı. Neredeydi, kent güzel miydi, yanında getirdikleri kimdi, bu cüce onun oyuncağı mıydı?.. Tigi öne geçti, "yürüyelim," dedi, "evimiz yakın." Sonra durdu, "babama, benim o evde çalıştığımı söylemezsiniz, değil mi?" Enheduanna, Tigi'nin yanaklarından öptü, "hadi gidelim," dedi. Birkaç adım atmışlardı ki çocukların haber verdiği kadınlı erkekli köy halkı karşılarında bir duvar oluşturdular. Gelenlerin hepsi, kadın erkek yaşlıydı, içlerinde bir tek genç erkek ya da ka-

dın yoktu. Meraklı gözlerle Tigi'nin yanındaki üstleri başları pek de iyi olmayan iki kadın ve bir cüceye bakıyorlardı. Şulgi hâlâ kadın giysileri içindeydi. Duvarın iki adım önünde yaşlı bir adam duruyordu, gözlerinden nefret ve sevgi birlikte fışkırıyor gibiydi. Tigi yavaş yavaş yürüdü, yaşlı adamın önüne geldi, "ben prensesin, başrahibemizin hizmetindeyim, babacığım," diye dizlerinin üzerine çöktü. Çıt yoktu, herkes susuyordu. Yaşlı adam, kızının ne dediğini anlamaya çalışıyordu. Kalabalıktan bir başka yaşlı adam öne çıkarak, "prenses," diyor, "hey, prenses, diyor kızın," diye yüksek sesle konuştu, "başrahibe diyor." Gözler dimdik duran Enheduanna'ya dikilmişti, bakıyorlar, sadece bakıyorlar, dilleri tutulmuş gibi susuyorlardı. Birden bir kadın, bağırdı. "Evet, tanıdım onu. Geçen bayramda tapınakta görmüştüm. Evet, bu hanım prenses, başrahibe Enheduanna!" Bir başka yaşlı ses, "prenses köyümüzde, teşekkür ederiz tanrılar!" diye bağırdı, "prenses köyümüzde." Kadının sesi, bir işaretti, gelenlerin hepsi birdenbire dizlerinin üzerine çöküverdiler.

Olanlar olmuştu, belki hata yapmışlardı gündüz gözüyle köye girmekle. Prensesin bir köyde olduğu haberi hızla yayılabilirdi. Belki de Lugalanne'nin casusları ya da bir iki askeri vardı köyde. Enheduanna yürüdü, kalabalığın önüne geldi. "Şimdi hepiniz kalkınız," dedi, tatlı bir sesle. Kalabalıktan hiç kimse kıpırdamadı. Prenses 'kalkın,' bile dese bu saygısızlığı nasıl yaparlardı? "Beni duydunuz, kalkınız," sesi yine tatlıydı, ama buyruk doluydu. Diz çökenler bu kez, yıldırım gibi ayağa fırladılar, başları önde, elleri göğüslerindeydi. Enheduanna, Tigi'nin babasının yanına geldi, "hadi eve gidelim," dedi. Sonra köylülere döndü; "benim burada olduğumu kimseye söylemeyeceksiniz, biraz dinlendikten sonra sizinle gelip konuşacağım." Yürüdü.

Tigi, hemen öne geçti, yaşlı bir kadın ağlayarak Tigi'nin yanına geldi, "yavrum, evine döndün," diyerek kızı öpmeye başladı. Prenses varmış, umurunda değil gibiydi, kızına

kavuşmuştu. Birden Tigi'nin çevresini daha önce görünmeyen onlarca genç kız sardı. Boynuna sarılıyor, yanaklarından öpüyor, "hoş geldin, hoş geldin," diye çevresinde dönüyorlardı. Köylüler yol açmaya çalışıyor, Enheduanna önlerinden geçerken saygıyla eğiliyorlardı.

Eve gelince, Ninkilim kendi giysilerinin üzerine giydiği, bin defa kıvırdığı, bağladığı Şulgi'nin giysilerini çıkardı. Rahatladı. Köyde Lugalanne'nin hiç askeri yoktu; savaşta sağ kalan gençler dağlara kaçmışlardı, at bulmak kolaydı, Ninkilim'in kesesindeki gümüşler kolaylıkla sorunu çözecekti.

Tüm köy halkı evlerindeki yemeklerden birer kap getirdiler, prenses onların yemeğini yiyecekti, torunlarının torunlarına anlatılacak bir öykü başlıyordu. Enheduanna, köy halkına, Sümer'in kurtulmasının yakın olduğunu, yine eski mutlu günlere kavuşacaklarını, Lugalanne'nin ani baskınında gafil avlandıklarını, İnanna'nın onlarla birlikte olduğunu, köyü kurtuluşa kadar kendi karargâhı yapacağını, dağlara kaçan oğullarına geri dönmeleri için haber göndermelerini söyledi.

Ninkilim, Aratta'ya doğru yola çıktı, Enheduanna ertesi gün Şulgi ile asker toplamak için vahalara, köylere atlarını sürdüler. Aşklarının üçüncü gecesini bir ömre adadıklarının acıyı tada çeviren bilinçliliği, unutulmazlığı, yeterliliği içinde Sümer için gidiyorlardı. Aşktı bu, bir gecesi, eğer aşksa, binlerce geceye bedel. Sevenlerin bedenlerinin birleşmesi, bedenlerinin toprak olmasından sonra bile ruhlarının o haz ile evrende mutluluğu tanrılar diyarına taşıyacağını biliyorlardı. Gelecekte yeniden birleşip birleşemeyecekleri ikisinin de umurunda değildi. Sevmişlerdi, seveceklerdi. Aşkın bedenin her noktasında görülmeyen, sadece duyulan bir haz olarak bedenin toprağa kavuşana değin yaşayacağını da biliyorlardı. Aşk bitmezdi, geçmişte bitmemişti, gelecekte de bitmeyecekti. İnsanların her sabah gözlerini "günaydın aşk,"a açmalarını kimse engelleyemezdi, engelleyememişti.

Aşkı yasalara bağlamaya çalışan, eve kapatan, tanrılar adına konuşma yetkisini kendinde bulan kişiler, dünya sona erdiğinde korku saldıkları cehennemlerinde kendileri olacak; aşkı yasaya bağlamanın, tanrılara karşı gelmek olduğunu o gün anlayacaklardı; ama cezasını, inandıkları cehennemde korkuttukları kullarının aldatılmış nefret dolu bakışları önünde ödemenin ıstırabını çekmekten kurtulamayacaklardı. Belki de cezaları, 'sevin, sevilin, birleşin, tanrının kullarına bu en büyük armağanını yaşamazsanız cehennemlik olursunuz,' diye en kutsal hallerini takınarak haykırmak olacaktı.

Enheduanna, köyden ayrılırken Tigi'nin artık kendi hizmetinde olduğunu annesine babasına söylemeyi unutmadı. Kurtuluşta, Tigi isterse tapınakta kalabilirdi. Anne, baba havaya uçmuşlardı, kızları tapmağa girecekti, belki ilerde rahibe olurdu. Eğitimi yeterli gelir miydi? Aman hele bir girsin, onu tapınakta eğitirlerdi. Lugalanne yok edilmiş, zafer kazanılmış, Enheduanna tapınağına dönmüştü sanki. Yalnız anne, baba değil, tüm köy halkı böyle düşünmeye başlamıştı. Prenses köylerine gelmişti, ona yardım edeceklerdi, prenses onların yardımını karşılıksız bırakmaz, köylerini imar eder, kızlarını rahibe, kutsal fahişe yapar, tanrıların gölgesi köylerinin üzerinden ayrılmazdı.

Ertesi gün öğleden sonra köye döndüklerinde, yanlarında savaştan kaçmış, korkularından ne yapacaklarını bilmeyen başıboş dolaşan, yorgun, aç, altmış kadar asker vardı. Köylüler askerleri coşkuyla karşıladı. Bu kez karşılayan köylüler arasında genç erkekler de vardı, kimisi köyde saklandığı yerden çıkmış, kimisi köylülerin gönderdiği habercilerle gizlendikleri vahalardan, mağaralardan çıkıp gelmişlerdi. Yüz kişiye yaklaşmışlardı. Köy meydanında sofralar kuruldu, şaraplar, biralar sunuldu; onlar, yüz asker değil, savaştan kaçan yüz asker değil, Sümer'i kurtaracak yüz kahramandı. Yerlere erkenden yataklar serildi, köyün yaşlı erkekleri dört bir yanda gece nöbeti tuttular, yorgunlar dinlenmeli, güçlenmeliydiler.

Enheduanna, kanaldan geçerek bir baskının çok şey değiştireceğini düşünüyordu. Zaman yoktu, belki Lugalanne, yürüyüşte olduğu söylentileri yayılan Sargon'a karşı askerlerini çekmeden kenti yakıp yıkmaya başlayabilirdi. Inanna, tapınağı yıkmasına izin vermezdi, Inanna onları affetmişti. Ya Lugalanne'yi iyice cezalandırmak için tapınağı da yakmasına, yıkmasına ses çıkarmazsa... Korktuğu buydu. Sabaha karşı bir baskın belki de daha etkili olurdu, karanlıkta yapılacak yanlışlıklar da önlenebilirdi. Yüz kişiyle beş bin kişiye karşı geleceklerini düşünmüyorlardı. Belki hepsi ölecekti, ama yapılacak baskın Lugalanne'nin zalim planlarını ertelemeyi sağlayacak, o zamana kadar da Aratta'dan Şulgi'nin askerleri, eğer haberler doğruysa, babası yetişmiş olacaktı.

Şulgi askerlerin yanından ayrıldıktan, nöbet yerlerini denetledikten sonra odaya girdiğinde, Enheduanna'yı yere diz çökmüş yakarırken buldu. Odanın içi sanki elle tutulabilir gibi insanı saran gümüşi tülden bir aydınlıkla dolmuştu, küçük kandilin sarı alevi kaybolmuştu. Şulgi bir an kapının önünde kıpırdamadan durdu; durdu değil, adımını içeriye atmaya çekindi. O tülden aydınlık bacaklarına, kollarına, başına dolanacak gibiydi. Işığının kaynağının nereden geldiğini araştıran kamaşan gözleri gümüşi aydınlığa alışınca, o kaynağı gördü, bir adım içeri atıp ürpererek yere diz çöktü. Enheduanna ışığın kaynağıydı, saçlarından, kollarından, tüm vücudundan sel gibi bir aydınlık taşıyordu. Kime yakarıyordu Enheduanna? Yakarılacak kişi, tanrıça oydu. Gözlerini kapadı, avuçlarını yere bastırdı, başını ellerinin üzerine bıraktı; öylece kaldı. Biraz sonra saçlarının üzerinde dolaşan ipeksi bir dokunuşla başını kaldırdı, Enheduanna'nın dudağı dudaklarına değdi. Yeniden belirmiş kandilin sarı, titrek ışığı vücutlarının üzerinde gezinmeye başladı; tüm tanrıların haz dolu sıcak solukları ciğerlerinden çıkarken aşk tanrıçasının lirine yeni ezgiler katıyordu.

Güneşin doğmasına daha uzunca bir zaman kala askerler, sabah yemeklerini yemişler saf saf dizilmişlerdi. Köy ayaklanmış, samanların arasında sakladıkları okları, yayları, mızrakları askerlere dağıtmışlardı. Küçük ama silahla donatılmış sağlam bir güç görünümündeydiler. Enheduanna'nın gözleri buğulanmıştı, askerlere bakamıyordu, hepsini Sümer adına ölüme götürdüğünün ayrımındaydı. Askerlerin gözleri parlıyordu, prenses için, İnanna'nın gölgesi için ölüm, tanrıların onlara sunduğu en büyük armağandı o an.

Şulgi, hareket buyruğunu verdi, hepsi yayandı, yalnız Enheduanna'ya beyaz bir at getirmişlerdi. Tigi koşarak Enheduanna'nın yanına geldi, parmağından çıkardığı gümüş bir halkayı prensesine uzattı: "Bunu kovulduğum gün, bir ihtiyar müşteri vermişti. 'Sana şans getirecek,' demişti. Oysaki o gün kovuldum aşk evinden, yüzüğü atmak istedim ama, sonra vazgeçtim. Sonra sizi tanıdım, bana şans getirmişti. Lütfen buyurun." Enheduanna, hiçbir özelliği olmayan halkayı parmağına geçirdi. Atından eğildi, kızın saçlarını okşadı, "görünmeden tapınağa git, vezirim Nindana'ya iyi olduğumu söyle, orada onunla kal." dedi.

Enheduanna küçük ordusunun başında beyaz atı ile yüreklere güç veriyordu. Dimdikti, uzun siyah saçları omuzlarından beline dökülüyor, giysisinden yarı açılmış bacakları atın sağrısına sarılmış, atını, askerlerinin adımlarına uydurarak yavaş yavaş üzengiliyordu.

Doğu kapısına yaklaşınca atından indi, eteklerini topladı, kanalı beline kadar suya girerek geçti, askerlerin hepsi yere yatmışlardı. Bir taşın üzerine çıktı, uzun uzun ölüme götürdüğü genç erkeklere baktı. Sanki onların hepsini tek tek tanımak, yüzlerini belleğine kazımak istiyordu. Birden irkildi, pek de uzak olmayan bir yerde, henüz sökmeye hazırlanan şafağın ölgün aydınlığında yüzlerce atlı gördü, onlara doğru ilerliyorlardı. Şulgi'ye işaret etti, hayaletler gibi yaklaşan atlıları gösterdi. İkisinin de içini umutsuzluk

rüzgârı birdenbire doldurdu. Tuzağa düşmüşlerdi, birisi haber vermiş olacaktı, Lugalanne'nin askerleri arkalarından saldıracaktı. Kaçacak yerleri yoktu, önleri kale duvarı, arkalarında Lugalanne'nin azgın, zalim, acımasız askerleri vardı. Dövüşeceklerdi, çare yoktu, ölecekler, ama dövüşeceklerdi.

Şulgi, Enheduanna'ya pis su kanalına girmesini, savaşın sonuna kadar orada saklanmasını önerdi. Enheduanna gülüyordu: Yazgı böyle yazılmışsa, sonu böyle ise kurtuluş olamazdı, yazgıyı yazan tanrı böyle istemişti, ölümse ölüm.

Şulgi askerlere savaş düzeni vermeye yönelirken, yüzlerce atlı arasından bir at öne fırladı, dört nala onlara doğru koşmaya başladı. Atın binicisi yoktu, başı boş bir at dört nala yaklaşıyordu. Başı vücudundan kopmuş bir binicisi mi vardı yoksa? Önce bir haberci mi, diye düşündüler ama, binicisiz bir at, haberci olamazdı. Dört nala gelen at biraz daha yaklaşınca, ikisinin de gözlerinden şafağın atmayan ışık seline karışan, yine de kuşkulu sevinç ışıkları saçılmaya başladı. Geleni tanımış gibiydiler; at biraz daha yaklaşınca yanılmadıklarını anladılar, gelen Ninkilim'di. Ufacık boyu atın başının arkasında gizlenmişti. Şulgi'nin askerleri geliyordu. En az beş yüz asker... Kocaman Şulgi, havaya fırladı, nara atacaktı, boğazından kaçan koca sesi, dişlerini kanatarak tuttu. Ninkilim atından atladı, Enheduanna bu kez eteklerini bile toplamadan su kanalına daldı, kanalı geçip koştu, Ninkilim'e sarıldı. Şulgi hemen Ninkilim'den boşalan ata atladı, askerlerini karşılamaya koştu.

Şimdi plan değişmişti. Elli asker pis su kanalından geçerek kale kapısını açacak, Şulgi'nin askerlerinin yarısı buradan içeri girecek, bir kısım asker doğruca güney kapısına gidecek, o kapıyı da açıp kalan yarıyı içeri alacaktı. Doğu kapısından giren askerler, güney kapısına doğru ilerleyecek, Lugalanne'nin kaldığı valilik sarayını çevirecekti. Güney kapısından girenler de savaşarak saraya doğru ilerle-

yeceklerdi. Hepsi atlı olduğundan eylem hızla gerçekleştirilebilirdi. Lugalanne'nin askerleri daha uyku sersemliğini atamadan bastırılacaktı.

Vakit kaybetmeden plan uygulanmaya başlandı. Ancak, Enheduanna kalenin dışında, çok iyi savaşçı üç asker ve Ninkilim'le kalacaktı. Şulgi'nin askerlerinin getirdiği kumandan çadırı, kaleden bakıldığında görülemeyecek bir yere, küçük bir tepeciğin ardına kuruldu, yeterli su ve yiyecek bırakıldı. Ninkilim, tepeceğin üzerinde gözetleme yapacak, gördüklerini, durumu Enheduanna'ya aktaracaktı.

Pis su kanalından geçen elli asker, kale kapısında nöbet bekleyen Lugalanne'nin on askerini gık dedirtmeden etkisiz hale getirdiler, kapıyı ardına kadar açtılar, atlıların bir bölümü valilik sarayına yönelirken diğer bölümü de güney kapısına doğru kuş gibi uçtular.

Yol boyunca karşılarına çıkan erkenci düşman askerleri ile küçük çatışmalar dışında güney kapısına ulaşmakta zorlanmadılar, ama burada büyük bir güçle karşılaştılar. Yine de kıyasıya çatışmalar arasında kapıyı açmayı başardılar. Şulgi en güvendiği komutanını güney kapısına giden askerlerinin başında yollamıştı. İçeriye giren Aratta askerleri ile Lugalanne'nin güçleri darmadağın edildi. Esas hedef saray ve saray çevresiydi; güneyden yine doğuya yıldırım gibi atlarını mahmuzladılar. Zafer çok yakın görünüyordu, ama hesaplarının tutmadığını kısa zamanda anlayacaklardı. Şulgi, saray çevresinde tahminlerinin üzerinde büyük bir güçle karşılaşmıştı; Lugalanne'nin vahşi askerleri çok cesurdu, saldırırken ölüme gittiklerini biliyor, en ufak bir şekilde korkuya kapılmıyorlardı. Her asker bir savaş aleti, silah deposu gibiydi. Çifter mızrak, kılıç, hançer, gürz taşıyor, çelikten yapılmış küçük yuvarlak kalkanları her darbeyi kolaylıkla savuşturuyordu. Şulgi'nin güçleri nerdeyse bire on savaşıyordu; ölüyorlar, ölenlerin yerini diğerleri alıyordu. Şulgi'nin savaş naraları askerlerinin yüreklerine, bedenlerine yeni güçler katıyor gibiydi. Yılmı-

yorlardı, ama birden şimdiye dek savaş alanlarında görülmemiş bir olayla karşılaştılar; binlerce azgın deve yıldırım gibi sağ yanlarından saldırmıştı. Develer koşuyor, koca ayakları ile önüne geleni yere seriyordu. Şaşırmışlardı, savaş için özel yetiştirilmiş develer düşman askerlerinden daha çok etkili oluyordu. Hızla koşan, ağızlarını canavar ağızları gibi açmış develer tuttuklarının başlarını koparıyor, uzun, güçlü ayakları her vuruşta iki kişiyi yere seriyordu. Sonları gelmiş gibiydi.

Ninkilim, kale kapısına kadar gitmiş, olanları görüp Enheduanna'yı daha güvenli bir yere götürmesi gerektiğini anlamıştı. "Kaçalım, buradan prensesim," diyordu. Enheduanna, "ölümse hepimize Ninkilim, kahraman askerlerimi yalnız bırakamam, yürü gidiyoruz," diyerek hemen atına atlamış, kente doğru sürmüştü. Ninkilim ok gibi fırlamış, Enheduanna'nın atının terkisine yerleşivermişti.

Dört nala savaş alanına ulaştılar. Durum kötüydü, Şulgi'nin askerleri şaşkın, bir o yana bir bu yana koşuşup duruyor, azgın develerden kurtulmaya çalışırken, Lugalanne'nin askerlerinin kılıçlarına boyunlarını kaptırıyorlardı. Enheduanna, atının üzerinde dimdik duruyor, bir elini küçük hançerinin üzerinde tutuyor, ne yapacağını düşünüyordu. "Düşünme Enheduanna, sana güç verdim, çocukluğunda verdiğim gücü kullan." Kulağına sıcacık fısıldanmıştı, İnanna'nın sesiydi bu. Hangi güçtü bu, çocukluğunda verilen. "Kaplanları bile uyutursun."

Enheduanna, elini boynuna attı, elmas kolyeyi başından çıkardı, dudaklarına götürdü, öptü, avazı çıktığı kadar bağırdı: "Ey develer!!! Geri dönün! Sümer'in düşmanını yok edin!" Sesi savaş alanında dalga dalga dolaştı, sarayın bir penceresinden savaşı izleyen Lugalanne'nin kulağına değin ateş gibi ulaştı. Develer bir an durmuş, acı acı bağırmaya başlamışlar; sonra "Sümer'in düşmanını yok edin!" buyruğunu anlamış gibi geri dönerek Lugalanne'nin dizi dizi duran askerlerinin üzerine korkunç homurtular çıkararak dört nala kalkmışlardı. Şimdi sıra onlar-

daydı, düşman askerleri ne olduğunu anlayamadan develerin uzun güçlü ayakları altında debeleniyor, kurtulmaya çalışıyorlardı. Şulgi'nin askerleri de şaşırmış, savaşmak yerine düşmanlarının acınacak hallerini seyrediyorlardı, ama batı yakasında duran Lugalanne'nin yedek güçleri saldırmak için hazır bekliyorlardı. Enheduanna atını askerlerinin olduğu yana doğru sürdü. Şulgi'nin yanına geldi. "Ne bekliyoruz?" diye sordu. Şulgi de ummadığı olayın etkisindeydi daha. Birden atını şahlandırdı, askerlerinin arkasından öne doğru bir tur attı, kılıcını havaya kaldırdı, "hücum!" diye bağırdı. Askerler de Enheduanna'yı, prensesleri görmüş, komutanlarının "hücum," çağrısına anında karşılık vermişler, develerden kaçan düşman askerlerine saldırmışlardı, ama birden develer tek tek devrilmeye başlamıştı. Sarayın duvarına yerleşen yüzlerce Lugalanne'nin askerleri oklarını develere çevirmişti. Öbür yandan da yeden kuvvetler harekete geçmiş, Sümerler yarım ay içinde kalmışlardı. Yine kurtuluş umutları tükenmişti. Enheduanna bir kez daha elması öpmüş, İnanna'dan yardım dilemişti ama hiçbir yardım eli uzanmamıştı bu kez. İnanna alay ediyor gibiydi; bağışlandıklarına inanmıştı, ama bağışlamamış olsa, Şulgi, zincirlerinden, o aşk evinden nasıl kurtulurdu? Bu kadar askeri nasıl bulabilirlerdi? Ya son olay, özel eğitilmiş azgın develeri nasıl geri düşmanın üzerine saldırmasını sağlamıştı. "Ah İnanna! Düzenbaz kadın, Lugalanne kutsal tapınaklarını yıkıyor, şimdi de babanın, Ay Tanrımız Nanna'nın tapınağını yıkacak, yok edecek, nasıl izin verirsin o hayduta? Babana da hiç saygın kalmadı mı?"

"Kader böyle istiyor, kaderin böyle deme bana, devletler kurulur, devletler yok olur deme bana. Hani Sargon sevgilindi? Nasıl unutursun Agade'yi, dünyanın en büyük, en güzel kentini; senin adına, senin inşa ettirdiğin o kutsal kenti."

Enheduanna atının başına sarılmış, ağlamak istiyor ağlayamıyor, bağırmak istiyor, bağıramıyor, tanrıçasına ya-

karmak istiyor, ama dilinden sözcükler dökülmüyordu. Eli hançerine gidiyor, çekemiyordu. Bir çare bulmalıydı, ama ne? Yardım ister gibi başını geriye çevirdi. Ninkilim'e baktı. Bu bakış yetmişti Ninkilim'e, atın terkisinden birden atın üzerinde ayağa kalkmış, "Sargon geliyor, yüce kral Sargon geliyor," diye bağırmaya başlamıştı. O ufacık bedeninden çıkan o kalın sesi sanki gök gürültüsü gibiydi. Attan atlamış, askerlerin arasına karışarak "Sargon geliyor," diye dört yana koşuyordu. Ninkilim'in sadece sesi duyuluyor, kimse göremiyordu: o ufacık boyuyla bacaklar arasından hızla geçip, başka bacaklar arasına dalıyordu. Bir düşman askerlerinin arasına giriyor, bir Şulgi'nin askerlerinin arasına dalıyordu. Kimsenin Sargon'u gördüğü yoktu, ama bir gülme krizinin ya da korkunun herkesi bir anda sarması gibi askerler de sesin peşine takılmış, "Sargon! Sargon geliyor," diye haykırıyorlardı. Tüm savaşanlar durmuştu, başlar bir sağa, bir sola çevriliyor, Sargon'u arıyordu.

Sarayın penceresinden olayları seyreden Lugalanne, kılıcını, mızrağını, bir adam ağırlığındaki gürzünü takınarak, dışarıya fırlamıştı. Sargon'a karşı önlem almalıydı. Tüm başlar Sargon'u ararken, birden savaşın uğultusunu, "Sargon geliyor," bağırmalarını bastıran lir, davul sesleri duyulmaya başladı. Evet, Sargon geliyordu, hem de gümbür gümbür.

SABAH RÜZGÂRINDA GÜL GİBİ AÇILMIŞ KADINLAR GELİYOR

Tüm başlar, sesin geldiği yöne çevrildi:

Davul, lir çalan rahiplerin ardından Nindana, dört rahibin taşıdığı bir tahtırevanın üzerinde havaya kaldırdığı bir elinde Enheduanna'nın boynuzlu tacı, diğer elinde İnanna'nın ağaçtan heykeli ile yarı çıplak ayakta dimdik duruyordu. Nindana'nın arkasında, sadece önlerini küçük bir bezle kapatmış, sabah rüzgârında açılmış güller gibi göğüsleri, bacakları tüm çekicilikleri ile meydanda rahibeler, sayıları yüzleri aşan kentin kadınları ikişerli kolda savaş alanına doğru ilerliyorlardı. Kadınların en önünde, bir kumandan gibi uzun siyah saçlarını göğüslerinin üzerinden göbeğinin altına kadar bırakmış Tigi bir prenses görkemi içinde yürüyordu. Kadınların arkasında sadece önlerini kapatmış saçları kazınmış rahipler müziğe uyarak yüksek sesle ilahiler okuyarak onları izliyordu. Ne kılıç sesi, ne ah sesi, ne yerlerde yatan yaralıların inlemeleri, ne toz, ne duman kalmamıştı. Enheduanna, Şulgi, Lugalanne, dost, düşman askerleri, ağaçlardaki kuşlar, hafifçe esen yel donmuş gibiydi. Ne kıpırdıyorlar ne ağızlarından bir sözcük çıkıyor, kulakları algılayamadıkları müzikte, gözleri çıplak kadınlarda heykelleşmişlerdi. Yürüyen çıplaklar, sanki evlerinde gibi sakin, bir dinsel törende gibi ongunluk içinde askerlerin arasına doğru yürüyor, kılıçlarından, mızraklarından kan damlayan, savaşın içinde öldürmekten başka bir şey bilmeyen, savaş için eğitilmiş askerler ne yaptıklarının ayrımında bile olmadan geri çekilerek, onlara yol açıyorlardı. Düne kadar, sokakta bir kadın gördüler mi saldıran, tecavüz edenler, şimdi önlerinden bedenlerinin tüm çekiciliğiyle geçen kadınlara korku ve tereddüt içinde bakıyorlardı. Onlarca savaşa girmişlerin, onlarca adam öldürmüşlerin, hiçbir savaşta böyle bir olayla karşılaşmamaları kafalarını yerinden oynatmış, akıllarını derinden karıştırmıştı.

Kadınlar askerlerin ortasında iç içe üç daire oluşturdular, dairenin tam ortasında Nindana, ellerindeki Enheduanna'nın boynuzlu tacı ve İnanna'nın küçük ahşap heykeli ile dimdik duruyordu. Tigi, o gözleri alan vücudu ile tahtırevanın önüne geçmiş, eliyle müziği idare ediyordu. Davullar susmuştu, kadınlar lirin ezgilerine uyarak hep beraber bir aşk şarkısı söylemeye başladılar. Aylardan beri aşkın adını unutmuş, sadece vahşiliği yaşayan askerler yavaşça yerlere oturmaya başlamışlardı ki Lugalanne birden ortaya atılmış, göğü kaplayan narasını askerlerinin kulaklarında çınlatmıştı: "Saldırın kadınlara, saldırın! Sargon fahişelerini göndermiş, onları düz..." Narasının sonu beklenen gibi olmadı, Lugalanne acıyla bağırıyor, kıvranıyordu, o dev vücudu iki büklüm olmuş; kasıklarını tutuyordu. "Öldürün şunu," diye feryat ediyor, ama ortalıkta öldürülecek kimse görülmüyordu. Gerilerden gelişmeleri izleyen Şulgi, Ninkilim'in bacaklar arasından hızla kaçtığını gördü; o bir şey yapmıştı, fırsatı kaçırmak istemedi, atını Lugalanne'ye doğru yıldırım gibi sürdü, mızrağını iki büklüm devin ensesine dayadı. "Teslim ol! Ya da canın." Lugalanne kıpırdayacak gibi olunca mızrağın sivri ucu boyun köküne hafifçe giriverdi. Kasıklarından akan kana, boynundan fışkıran kan ekleniyordu. Lugalanne'nin askerleri, krallarının Şulgi'nin atının ayaklarının dibinde kanlar içinde kıvrandığını görünce birbirlerinden yardım ister gibi bakınmaya başladılar.

"Teslim olun! Teslim olun!" Bağıran Şulgi'ydi. Şimdi can pazarı başlamıştı. Kralları ölüyordu; şaşkınlıkları geçmişti, ama ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Bu sırada Nindana tahtırevandan atladı, koşarak Enheduanna'nın yanına geldi, boynuzlu tacı başına geçirdi. İnanna'nın heykelini Enheduanna'nın atının önünde havaya kaldırdı. "Prensesiniz önünde eğiliniz. Prensesinizi selâmlayınız!" diye sesi çıktığı kadar bağırdı. "O Tanrıça İnanna'nın yeryüzündeki gölgesidir!"

Önce çocuk yaşında birkaç asker kılıçlarını atarak, yere diz çöktüler, ardından diğerleri şaşkınlık içinde diz çök-

meye başladılar. Lugalanne'nin küfürlerinin dışında hiçbir şey duyulmuyordu bu sırada. Şulgi, "teslim ol," diye sözlerini yineliyor, mızrağı ense köküne biraz daha batırıyordu. Birden Lugalanne mızrağı yakaladı, hızla çekti, Şulgi atından yere düştü, ama kale kapısından yüzlerce asker o sırada içeriye girmiş, tüm savaşanların çevresini çevirmişti. Koca Sargon gelmişti. Davullar kral marşını çalarlarken Lugalanne'nin yapacağı bir şey kalmamıştı, ne Şulgi'nin üzerine gidebilmiş ne de ayağa kalkabilmişti.

Lugalanne, bir yeniaydan, bir dolunaya kadar geçen günlerde boyunduruğa vurularak, Sümer-Akad'ın tüm kentlerinde dolaştırıldı. İnanna'nın sevgilisi büyük Sargon'a ihanet edenlerin sonunun ne olacağı halka anlatıldı.

Lugalanne serbest bırakıldığında çöle gitti; kendi elleriyle açtığı çukura boyuna kadar gömüldü. Çöl akbabaları önce iki gaga darbesiyle gözlerini oydular, sonra kafatasını delip beynini yemeye sıra gelince, aralarında kavga çıktı, akbabalardan biri de gözünü kaybetti.

Ninkilim Ur'a vali oldu. Valilik tahtına rahat çıkması için, tahtın önüne gümüş işlemeli iki basamak yaptırıldı.

Kentte ne kadar cüce kadın-erkek varsa hepsini saraya aldı. Lugalanne'nin kendi yüzünden öldürttüğü cücelere minnet borcunu ödüyordu. Tigi ile evlendi, sarayın birinci kadını yaptı. O doğuştan prensesti, yazgısına prenseslik yazılmıştı, aşk evinin anası, yazgısını okumuş gibi onu fahişelerin prensesi ilân etmişti, ama şimdi gerçek bir prenses gibi valilik sarayını tavırları, bakışları, güzelliğiyle dolduruyordu. Tigi, Enheduanna'ya Ninkilim isterse onunla, böyle bir kahramanla evlenmekten bahtiyar olacağını söylemişti. Savaşın kazanılmasında en büyük rol Tigi'nin zekâsı olmuştu. Tapınağa gitmiş, Nindana'ya düşmanı şaşırtacak, oyalayacak bir fikri olduğunu söylemiş, Nindana da hemen kabul etmişti. Çıplak kadınlar, Enheduanna'nın boynuzlu tacı, İnanna'nın heykeli onları durdururdu. Durduramasa bile şaşırtır, bu arada Şulgi ya da Enheduanna bir şeyler yapmak için zaman kazanırdı. Yapan ne Şulgi ne de Enheduanna olmuş, cin düşünceli Ninkilim, kalabalık arasından fare gibi sıyrılıp, Lugalanne'nin kasık arasına hançerini saplayıvermişti.

Tapmakta mutlu günler başlamıştı. Tapmak genç kızlarla, rahip olmak isteyen genç erkeklerle dolmuştu. Evli kadınlar daha sık tapınağa geliyor, tanrılarının buyruğunu yerine getiriyor, erkekleri hoşnut ediyorlardı. Enheduanna yine karşılaştığı herkese gülümsüyor, sonra yine kendi özlemine kapanıyordu. Aratta'dan gelen kumandan Aratta'ya vali atandı. Enheduanna, Şulgi Agade'ye gitmeli, oğlunla, Naram-sin'le birlikte olmalı, diye düşünüyordu. Belki bir gün, iyice yaşlanınca başrahibelik görevini bir ehline devreder, o da Agade'ye giderdi. Sargon, kızının önerisini geri çevirmedi, Şulgi'yi veziri yaptı. Enheduanna mutluydu, oğlu babasını tanıyacak, her gün birbirlerini göreceklerdi, ama Şulgi ile bir kez daha birlikte olamamasının, olamayacağının acısını, bedeninde, ruhunda duyarak çile

odasına çekilip İnanna'ya şükranlarını sunuyordu. Bağışlanmıştı; bağışlanmasa ne ortaya Tigi çıkar ne Ninkilim, Lugalanne'yi iki büklüm eder ne Şulgi fırsattan yararlanarak mızrağını haydut başının ensesine dayardı.

"Krallar sarayının baş kadını,
Enheduanna'nın şarkısını kabul etti,
Seviyor İnanna yeniden onu,
Güzel günler Enheduanna için,
Takındı mücevherlerini,
Giyindi kadınca güzelliğini.
Hoş geldin, dedi cennetin kapısında."

Durmadan İnanna'ya ilahiler yazıyor, her yazdığı ilahi tabletlere işleniyor, müzisyenler besteliyor, her yakarışta okunuyordu. Nindana, sevdiği prensesinin gülen gözlerini gördükçe mutluluklarını geri verdiği için tanrılarına daha çok teşekkür ediyordu.

Enheduanna Agade'ye gitmek istiyordu, oğlu Naram-Sin'i, babasını görmek istiyordu. İçinden bir ses "git, gör oğlunu, belki son görüşün olur," diyordu. Ölüm mü geliyordu? Ölüm gelse de o oğlunu, babasını yine de görebileceğini, ruhunun onlarla olabileceğini biliyordu, ama içinden yükselen sesin İnanna'nın sesi olduğundan korkuyordu. "Ah İnanna! Beni, bizi bağışlamadınsa eğer, oğlumdan alma öcünü, ölüler diyarına gitmeye Enheduanna yeter."

O sabah Nindana, Enheduanna'yı görünce telaşlandı. Prensesin yüzü sapsarıydı, gözleri kızarmıştı. Tapınaktaki tahtında oturmuş, başına boynuzlu tacını takmış, tüm mücevherlerini takınmıştı, ama yüzü bir ölünün yüzü gibi solmuş, sararmıştı. Yine de çok güzeldi. Nindana hekimlerden aldığı şifalı suları içirmiş, sarılmış, öpmüştü, ama Enheduanna, solgun yüzündeki acı bir gülüşle, sadece "yorulma," diyordu. "Ölüm vakti geldi."

"Neden, nasıl?"

Bir rüya görmüştü Enheduanna dün gece. Oğlu Naram-Sin, kardeşleri Rimuş ve Man-İstusu'dan sonra, Sümer-

Akad kralı oluyordu. Dedesi Sargon gibi güçlü, yiğitti, ünü dört diyara yayılıyordu. Kralların kralı oluyordu; kendine "ben tanrıyım," diyordu. Ah, bir yanlış yapıyordu, belki de İnanna yaptırıyordu, kutsal kent Nippur'da, askerlerinin tanrıların tanrısı Enlil'in Ekur Tapınağını yağmalamasına göz yumuyor, barış kapısını yıkıyordu, tapınaktan aldığı tüm altınları, değerli taşları gemilerle Agade'ye götürüyordu. Benim oğlum bunları yapmazdı, ama..."

İnanna ağlıyordu. "Her şeyi apaçık gördüm Nindana," diyordu. "İnanna beni bağışlamamış; oğlumdan, Sümer'den intikamını alacak. Şulgi yeraltı diyarından çıkıp Naram-Sin'e yardım edemiyordu. Ablam Ereşkigal tüm cinlerini Şulgi'nin üzerine salmış, elini, kolunu zincirlerle bağlatmıştı. Tanrılar gökleri ateşe çeviriyordu. Yüce Tanrı Enlil, 'yok edin,' diye bağırıyordu. Tanrılar birleşmiş, Enlil'i yatıştırmaya uğraşıyorlardı. Tapınağın öcü alınacak, Naram-Sin cezalandırılacaktı. "Ekur'a saldırmaya nasıl cüret edebilir?" diyorlardı. "Ekur'a saldıran Agade, toz gibi yerle bir olsun, boğazladıkları öküzlerin yerine, kadınları boğazlansın, kesilen koyunların yerine, çocukları kesilsin, ovalarında gözyaşı kamışı büyüsün, tatlı akan sularının yerine acı zehir aksın, ıssızlığa bürünsün, yok olsun, lânetli olsun."

Rüyamda, tanrılar, vahşi Gutilere tüm tanrısal güçlerini verdi Nindana; Sümer'e saldırttı. Gutiler, çekirge gibi her yeri doldurdu, kemirdiler, öldürdüler. Dünyanın en güzel kenti Agade yerle bir oldu; Sümer kanlarından ırmaklar taştı. Buğdaylar kurudu, şaraplar döküldü, kadınların tarlasının sürecek erkek kalmadı. Ah oğlum; Naram-Sin'im çuvallara büründü, kızgın çöllere düştü."

Sesi boğazına düğümleniyordu. "Akad sülalesinin sonu geldi. Tarihçilerimiz Naram-Sin'i yazacak, onu suçlu gösterecekler, İnanna'nın bizden intikamını aldığını bilemeyecekler. Ben bunları yaşayıp görmek istemiyorum."

Nindana da ağlıyordu ince ince. Enheduanna'nın dizlerinin dibine oturmuş, ellerini ellerine almıştı.

"Yaşamalısın Enheduanna," diyordu. "Sana gençlik, güzellik, çağlarca yaşamak verildi. Yaşamalısın, Naram-Sin'i kurtarabilirsin."

"Evet, ölüm gelene kadar yaşayacağım. İsteğim, bunlar olacaksa o günleri, Sümer'in yok olduğunu görmemek. Ah Nindana, kazmalarla yıkılan barış kapısının yerine birleşmenin kutsallığını yok eden Musakkatim kapısı yapılacak. Erkekler, aşkı burada arayacak, tapınaklara gitmeyecekler, aşk gümüşle, para ile ölçülecek, kadınlarımıza birleşmenin kutsallığını tattıramayacaklar. Bunları görmek, duymak istemiyorum. Yazgıyı yazan yedi tanrı yazmış Naram-Sin'in yazgısını, yaşasam da bir şey yapamam, ne oğlumu ne Agade'yi ne Sümer'i kurtarabilirim. İnanna böyle istedi, tanrılar 'evet' dedi. Sargon'un imparatorluğu bitecek; sınırlarımız beyaz denizden, renkli denize ulaştı, Fırat'ın, Dicle'nin kaynağından askerlerimiz sular içti, Elamlılar selâm durdu. Dört yana, bilim, edebiyat, sanat taşıdık. Tarih bunları bilecek Nindana."

Nindana birden irkildi, Enheduanna'nın kucağına küçük bir kara yılan çıkıp oturmuştu. Nindana ayağa fırladı, uzun eteği ile yılanı yakalamak istedi. Enheduanna, "bırak, onu yapma," diyerek durdurdu. "Bu benim minik kara yılanım, her zaman yardımıma koştu o."

Kara yılan başını kaldırmış, dilini çıkarmış, Enheduanna'ya bakıyordu; güler gibiydi; geçitten saraya açılan gizli kapıyı gösterdiğinde de küçük kara yılanın bakışları Enheduanna'ya güler gibi gelmişti. Üç güç vermişti İnanna ona, elmas, yılan, hançer. Enheduanna'nın yanakları kızardı, yüzündeki o ölüm sarılığı geçti, dinçleşmişti. Tahtında buyruklar veren, kendine güvenen o prenses geri gelmişti. O da kara yılana gülümseyerek bakıyordu. Bakışları mutluluk doluydu. İki dost gibiydiler. Yıllarca sonra çok sevdiği bir dostuna kavuşmuşçasına Enheduanna'nın yüzü aydınlanmıştı.

Nindana yavaşça Enheduanna'nın dizlerinin dibine oturdu, bir yılana, bir Enheduanna'nın çevreyi aydınlatan ışıklı gözlerine bakıyordu. Yılan yavaşça yukarıya doğru süzüldü, Enheduanna'nın göğüsleri arasında kayboldu.

Enheduanna elini uzattı, Nindana'nın elini tuttu, "yaklaş," dedi. Nindana uzandı; Enheduanna elini bırakmadan yanaklarından öptü, arkasına yaslandı; gözlerini tavana dikti, fısıldar gibi konuşmaya başladı:

"Kutsal kalbın içinde közlerin alevleri,
Yükseliyor yeni ayinler için,
Gelin odası bekliyor seni, gir içeri
Doldur kalbini.
Elimden gelen her şeyi yaptım,
Sana şarkılar söyledim yüce kadın,
Neden artıyor kızgınlığın,
Huzur bulmuyor kalbin."

Göz kapakları yavaş yavaş kapanıyordu. Ağzından zor duyulan bir kaç sözcük daha süzüldü; "üzülme Nindana, ben birleşmeyi kutsal kılan kadınlarımızda yaşayacağım. Gelin odası bekliyor beni." Yüzüne tatlı bir gülümseme çökmüştü: Bak, Şulgi de sabırsızlanıyor." İnanna'nın sözleri kulaklarında yankılanıyordu: "Siz dünyasınız. Gökle yersiniz. Geceyle gündüzsünüz, akla karasınız Nindana ile. Ak, karadan ayrılamaz." Enheduanna gözlerini açtı, Nindana'ya baktı, kollarını sanki ona sarılmak ister gibi öne doğru uzatmak istedi; başı yana düşüverdi. Nindana, üzerine atıldı, Enheduanna'nın uzanan kollarını boynuna sardı. Başını göğsüne dayadı, sıcaklığını son kez içine katmak istiyordu; sonra yavaşça geri çekildi, Enheduanna'nın göğüslerinin arasında yılanı aradı; yoktu. Sağ memesinin üzerinde iğne topu kadar bir kan lekesi gördü.

Nindana, "gitme, gitme," diye haykırıyordu. Yana düşmüş başını tutuyor, dudaklarından, yanaklarından, boynundan öpüyordu. Enheduanna'nın yüzü daha bir aydınlanmış, dudaklarına büyük bir mutluluğun izleri oturmuştu. Gülümsüyordu. Nindana kalktı, öptüğü başın arkasına bir yastık koydu, geri çekildi; gözleri Enheduanna'nın beline gitti. Yaşlı Gir bu gün için mi, onun için mi o küçük altın hançeri ölüler diyarında vermişti? Yavaşça eğildi, hançeri aldı, kınından çıkardı, pırıl pırıl parlıyordu, sivri ucunu bileğine hafifçe dokundurdu; hiç kan çıkmadı, zehir bileğinden ılık ılık vücuduna yayılmaya başladı. "Sana geliyorum Enheduanna," diyordu kısık kısık, "evet," diyordu; "sen tüm kadınlarda yaşayacaksın."

Enheduanna'nın ayaklarının dibine yığıldı

BEKLEYENLER VAR

Ninkilim Enheduanna'nın kapısını bir iki kez vurdu. Bekledi, ses alamayınca geri döndü, sonra yeniden kapıyı tıklattı. Şulgi'nin valilik sarayına geldiğini, prensesle görüşmek için izin istediğini bildirmeye gelmişti. İçerden hiçbir ses gelmiyordu, yavaşça kapıyı iteledi. Kapı açılır açılmaz, şaşırdı kaldı; sessiz sandığı oda, kahkahalarla çınlıyordu. Bir adım içeri attı; atar atmaz yüzüne pat diye bir yastık indi. Üç kız, Enheduanna, Nindana, Ninti, çırıl çıplak soyunmuşlar birbirlerine çılgınlar gibi gülüşerek yastık fırlatıyorlardı. Girdiği yer Enheduanna'nın odası değildi sanki, duvar kenarlarına dizilmiş yüzlerce çıplak kadın birbirlerine yastık fırlatanları çılgınca alkışlıyorlardı. Enheduanna, "hadi durmayın, bu yastık oyunu," diye kahkahalar atıyordu.

Ninkilim'in dudaklarında içeri girmeden hazırladığı 'prensesim, özür dilerim,' cümlesi boğazına takılıp kalmış, çipil çipil gözleri büyümüş, yüzüne çöl güneşinin alevi basmıştı. Kıpırdayamıyordu. Şaşkınlığından kapıda durup, yastık savaşı yapanları, onları alkışlayan kadınları büyülenmişçesine bir süre seyretti, suratına inen ikinci bir yastık aklını başına getirdi, prenses görmeden buradan çıkıp gitmeliydi; yavaşça kapıyı kapayıp telaşla kendini dışarı attı. Tam karşısında Azimua gülümseyerek duruyordu.

"Ninti'yi bekliyorum," diyordu.

13 Aralık 2001
28 Ağustos 2004 Antalya

ENHEDUANNA'NIN MUTLULUĞU
(Şiirler)

ENHEDUANNA (M.Ö.2300 -?)

Enheduanna, adı ve ürettikleri tarihe geçmiş olan, dünyanın ilk kadın yazarı ve şairidir. Şairin kişisel tarihi, hayli yüksek derecede politik şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şiirlerindeki kozmik vizyon ve etiksel izlek İsaiah'ı çağrıştırır. Şiirleri Sümerlerin sevgi tanrıçası İnanna içindir. Yeryüzüne, ona yardıma ve ihtiyacı olduğunda yanında olmak için bir dost olarak gönderilmiş olan bir yarı-tanrı ile konuşur. Şiirlerinde, şaşırtıcı metaforlar, yalınlık ve duyarlılıklar vardır. Şiirleri, Sappho'nun yarı-tanrı Afrodit için yazdığı şiirleri çağrıştırır. Taş bir tablette, yanında çalışan üç yardımcısı tarafından, yüksek din görevlilerinin özellikleri ve benzerlikleri ayrıntılarıyla betimlenmiş, şairin kişisel özellikleri, giysilerine varana dek cömertçe sergilenmiştir. Buraya alınan şiirleri, "Enheduanna'nın Mutluluğu" İnanna'ya adanmış bir şiirin on sekiz bölümünü içermekte olup, çiviyazısı tabletlerden alınmıştır. Şairin, kendisine ait olduğu araştırmalar sonucu kesinleşmiş olan ve tapmakta okunmak üzere yazıldığı anlaşılan kırk iki adet ilahisi vardır. Enheduanna'ya atfedilen bazı diğer şiirlerin ise ona ait olduğu kesinlik kazanmamıştır.

Ayten Mutlu

İNANNA VE TANRISAL CEVHERLER

Bütün cevherlerin sahibesi, ışık dolu
nur içinde iyi kadın,
cennetteki ve yeryüzündeki sevgiden,
An'ın dost tapınağından,
en büyük şerefleri taşıyorsun üzerinde,
elinde yedi cevher taşıyan
yüksek rahibenin tacını
arzuluyorsun
Ah hanımım, bütün yüksek cevherlerin bekçisi,
cevherleri topladın ve özenle korudun
ellerinde.
Biriktirdin kutsal özün cevherlerini ve sıkıca
bastırdın onları göğsüne.

İNANNA VE AN

Bir ejderha gibi saldın ülkenin her yerine
ağzından saçılan zehri,
şimşek gibi gürledin yeryüzünde
ağaçlar ve bitkiler ve bilcümle yaratık
secdeye vardı önünde.
Sen taşkın bir selsin dağlardan inen,
Ah, her şeyden önce gelen,
Ay Tanrıçası İnanna, cennetin ve dünyanın tanrıçası!
ateşin kıvılcımlar saçıyor ve sıçrıyor halkımın üzerine.
Bir hayvana binmiş hanım,
An sana üstünlük veriyor, kutsal buyruklar;
ve sen işte böyle davranıyorsun.
Bütün büyük ayinlerimizde sen varsın.
ama kim anlayabiliyor ki seni gerçekten?

İNANNA VE ENLİL

Fırtına kanat taktı sana, toprağın yıkıcısı
Enlil'in sevdalısı, halkımın üzerinde uçarak
dağıtırsın An'ın buyruklarını.
Ah hanımım, sesini duyar duymaz
Tepeler ve ovalar saygıyla eğerler başlarını.
Ne zaman gelsek huzuruna
dehşet içinde, tir tir titreyerek senin fırtınalı
göz alıcı ışığında; adalet dağıtırsın hepimize
şarkı söyler, kederlenir, hıçkırırız önünde.
ve yürürüz sana doğru giden incecik yolda
çıkarak derin iç çekişlerin evinden.

İNANNA VE İŞKUR

Yakıp yıkıyorsun her şeyi savaşta.
Ah hanımım, kanatlarınla
altüst ediyorsun toprağı ve kılığını bozuyorsun.
yüklü bir bulut gibi,
gürle, gürleyen bir fırtınasın çünkü sen,
şimşeklen ve çakmaya devam et şimşeklerini, ve hırılda
şeytani rüzgârlarla,
hiç yerinde durmasın ayakların.
Arpının iniltilerinde duyuyorum senin ağıtlarını

İNANNA VE ANUNNA

Ah hanımım, Anunna; büyük tanrılar,
huzurunuzda yarasalar gibi çırpınırak
uçar gider yalçın kayalıklara doğru.
Cesareti yoktur hiç birinin yürümeye,
sizin dehşet veren bakışlarınızın önünde.
Kim evcilleştirebilir ki sizin hiddet dolu kalbinizi?
daha güçsüz bir tanrı mı? Hayır.
kötülük dolu kalbin
uzağında duruyor ılımlılığın.
Hanımım, bazen hayvanın dizginlerini gevşetiyorsun
mutlu kılıyorsun bizi.
Hışmın uzağında yumuşaklığın,
Ah, Suen'in en büyük kızı!
Kim inkar edebilmiş ki, senin üstünlüğünü,
hanımım, yeryüzünün en büyüğü?

İNANNA VE EBİH

Sana tapınılmayan dağlarda
bitkiler lanetlidir.
Sensin her şeyin azametini küle çeviren.
Kanlı yaşlar döker nehirler senin için,
ve insanlar içmeye su bulamaz.
Dağların kolları sana bend olur
kendi ahenkleriyle.
Sağlıklı genç adamlar saf tutarlar önünde
kendi ahenkleriyle.
Dans eden şehir fırtınalarla dolar,
genç adamları sürüp önüne, tutsağın kılar.

İNANNA VE URUK ŞEHRİ

Söyledin kutsal emirlerini şehrin üstünde
açıklanmadı:
"Bu topraklar sizindir,"
açıklanmadı:
"O sizin babanızdır ve babanızın babası,"
ve kapattın sana giden yolları,
ayağını kaldırdın ve bıraktın
onlara üretkenliğin boş ambarlarını.
Şehrin kadınları uzun zamandır aşktan konuşmuyor
kocalarıyla.
geceleri sevişmiyorlar artık.
Uzun zamandır soyunmuyorlar kocalarına
cömertçe sergileyerek mahrem hazinelerini.
Suen'in büyük kızı,
coşkun vahşi inek, An'a buyruk veren yüce kadın,
kim cüret edebilir sana tapınmamaya.

UR'DAN SÜRGÜN EDİLİŞ

Sen söyledin girmemi kutsal Giparu manastırına,
ve girdim içeriye, Ben başrahibe
Enheduanna!
Taşıdım ayin kabını ve söyledim
senin ilahilerini.
Şimdi sürgün edildim cüzamlıların içine.
üstelik yaşayamıyorum bile seninle birlikte.
Gölgeler yanaşıyor gün ışığına, ışık
kararıyor benim yanımda,
gölgeler sokuluyor gün ışığına,
örterek günü kum fırtınalarıyla.
Baldan yumuşak ağzım ansızın çarpılıverdi.
Güzel yüzüm toza bulanmış gibi.

URUK SİTESİNİN YENİ TİRANI LUGALANNE'Yİ REDDEDEN AY TANRISI NANNA SUEN'E HİTAPTIR

Ah Suen, kenti zorla zapteden Lugalanne
değersiz biri bence!
Söyle An'a, "An, kurtarsın beni!"
"ŞİMDİ"
ve eğer sen söylersen, An kurtaracak beni.
Bu İnanna kadın telef edecek, bu genç horoz
Lugalanne'yi
Dağ ve tufan serilecek İnanna'nın ayaklarına.
Bu kadın da onun kadar güçlü.
Defedecek siteden o serseriyi.
Mutlaka unutacak İnanna, bana olan öfkesini.
İzin ver, Enheduanna ona yalvarsın.
Tatlı bir içki gibi, bana izin ver, rahatça dökeyim
Gözyaşlarımı Kutsal İnanna'ya!
İzin ver, yalvarayım ona!

LUGALANNE'NİN GÜNAHLARI

Ben yatıştıramam Aşimbambar'ı, Ay Tanrısı An,
Lugalanne buraya geldiği için
ve değiştirdiği için An'ın ibadet törenlerini.
Soyup soğana çevirdiği için An'ı,
onun Eanna'daki mabedini.
Asla gitmedi saygıyla kral An'ın önüne
halbuki bu ibadet köşesi ne kadar da çekicidir,
sonsuzdur güzelliği.
O mahvetti bu kutsal yeri!
Senin için geldi o, İnanna, bir dost gibi görünerek
Seni baştan çıkartmaya
Ayartmaya çalışır gibi kardeşinin karısını.
Ah benim kutsal, tez canlı, vahşi ineğim, Ay Tanrıçam,
Defet bu adamı siteden
Ve zaptet onu!

URUK ÜSTÜNDE BİR LANET

Ne diye gideyim yemek yemeye
ve uyumaya?
Neyim ki şimdi ben?
Bu Uruk sitesi başkaldıran bir şeytan
olduktan sonra senin tanrına.
An, teslim al onu, ikiye böl!
Bırak Enlil lanetlesin bu kenti!
Bırak sızıldanan çocuk, yoksun kalsın
şefkatli bir anneden.
Ah hanımım, arpının ağıtları yeraltına çekildi.
mateminin kayığı düşman bir kıyıda,
sürüklenmiş kayalıklara.
Sitenin ahalisi duyduğunda benim kutsal şarkımı
Ölmeye hazır olacak hepsi de.

SUÇLAYARAK AY TANRISI NANNA'YI

Sanırım, benim Nanna'm bana hiç aldırmıyor.
Beni gark eyledi felaketlere,
ölümlerin dar yollarına attı.
Aşimbabar beni yanlış yargılamış olamaz.
Yanlışı yapan O'ysa, neden tasa çekeyim?
O yapmışsa, niçin kaygılanayım?
Ben muzafferdim, şerefliydim,
fakat o beni sürdü kutsal sığınağımdan.
fırlatıp attı, ekşimiş bir lokma gibi
penceresinden.
Hayatım alevler içinde.
O beni dağlardaki böğürtlen dikenlerinde
mecbur etti yürümeye.
Sıyırdı başımdan,
bir başrahibeye yaraşan tacı.
Bir hançer ve bir kılıç verdi elime,
ve dedi;
"senin için yapıldı bunların ikisi de,
çevir onları hemen kendi öz bedenine"

İNNANA'NIN ÖVÜLDÜĞÜ, SÖYLENMEYEN İLAHİ

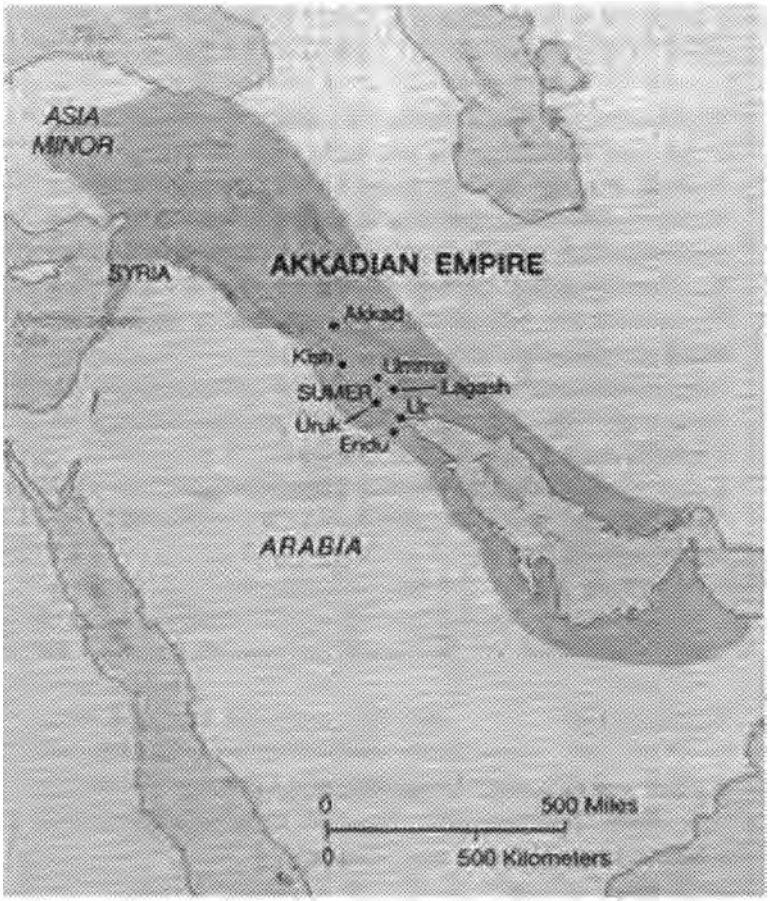
Kimse söylemez oldu " Bırak dünya bilsin"i
Nanna için.
söyleyen yalnız O'nun kızı, sen, İnanna.
Sen yücesin cennet gibi. Bırak dünya bilsin!
Sen enginsin dünya kadar. Bırak dünya bilsin!
Sen viran edensin asi yurdu. Bırak dünya bilsin!
Sen gürüldeyensin toprağın üzerinde.
Bırak dünya bilsin!
Sen ezensin inatçı kafaları. Bırak dünya bilsin!
Sen oburca yutansın gövdeleri, bir köpek gibi.
Bırak dünya bilsin!
Senin korkunçtur bakışın. Bırak dünya bilsin!
Sen dikersin dehşet veren bakışlarını.
Bırak dünya bilsin!
Senin bakışın şimşek gibi çakandır. Bırak dünya bilsin!
Sen muzaffersin. Bırak dünya bilsin!
Hiç kimse söylemiyor "Bırak dünya bilsin'"i
Nanna için
Sadece O'nun kızı, sen, İnanna.
Ah hanımım, bu şarkı seni yüceltiyor
Ve överek göklere çıkarıyor seni.
Ah hanımım, An'ın karısı, haykırıp duruyorum
senin öfkeni!

ENHEDUANNA'NIN RESMİ GÖREVİNE GERİ DÖNÜŞÜ

Hükümdar odasının birinci kadını
kabul etti Enheduanna'nın şarkısını.
İnanna yeniden seviyor onu.
Günler güzel Enheduanna için, çünkü takındı
mücevherleri.
Kadınca güzelliği giyindi.
Tıpkı ayın ilk ışığı gibi ufuk çizgisinin üstünde,
nasıl da gösterişli elbiseleri!
Nanna, İnanna'nın babası,
Saraya geldiğinde,
Kutsadı İnanna'nın annesi Ningal'i.
Cennetin kapısından bir söz yükseldi:
"Hoş geldin!"

SON DUA

Kutsal kabın içinde közlerin alevleri
yükseliyor ayinler için.
Gelin odası bekliyor seni. İçeri gir
ve doldur kalbini!
Elimden gelen her şeyi yaptım. Şarkı söyledim sana
Yüce kadın.
Gece yarısı söylediğim şarkıyı
Bırak söylesin, aydaki şarkıcı yankı!
Senin kocan esir düştü,
Bu nedenle artıyor kızgınlığın,
Ve asla huzur bulmuyor kalbin

SÜMER-AKAD (Kral Naram-Sin dönemi)

Kadın bedeninin kutsal olduğunu, aşkın kadınlarda kutsallaştığını, öldükten sonra da kadınlarda yaşayacağını söyleyen; Akad-Sümer Kralı Büyük Sargon'un kızı Enheduanna tarihin ilk bilinen kadın şairi ve feministidir. Şiirleri, ilahileri yüzlerce yıl Orta Doğu ülkelerinde söylenmiş, çalınmış; fikirleri pek çok toplumda yer bulmuştur. Bundan 4.500 yıl önce yaşamış olan Enheduanna, küçük yaşlardan itibaren babasının yönetiminde yer almış, Sümer-Akad krallığının zenginleşmesinde, büyümesinde, sanat, edebiyat alanında ilerlemesinde büyük rol oynamıştır. Enheduanna, küçüklüğünden itibaren aşk, savaş, cinsellik tanrıçası "fettan kadın" İnanna ile özdeşleşmiş, Ay Tanrısı Nanna'nın tapınağının baş rahibesi olunca Sümerliler onu ölümlü tanrıça düzeyine yükseltmişler, her gittiği yerde tanrıça İnanna, diye karşılaşmışlar, ondan kendilerini kutsamasını beklemişlerdir.

Bir tanrıça kadar güzel, bir tanrıça kadar kudretli olan Enheduanna'nın yaşamı, akıllara durgunluk verecek kadar büyük aşklar, ihanetler, savaşlar, acılar, zevkler içinde geçmiştir.

Celâl Hafifbile[illegible] bu romanında, Enheduanna'nın şiirlerinden yola çıkarak, c[illegible]ı, Roma ve Orta Doğu mitolojil[illegible]ım dinleri etkileyen Sümer'in o gen[illegible]de hayal dünyamızı süsleyip, zama[illegible]ayı çağrıştıran bir kurguyla okur[illegible] baş başa bırakıyor.

5 5 6 4 7

SKB 406613 UGB

telos roman

ISBN 975-545-210-9

9 789755 452104